

**EGREGII DOCTOR SANCTI
THOME DE AQVINO IN LI
BRIS ETHICORVM COMEN
TVM INCIPIT.**

SICVT dicit phs in pn
cipio methac. sapientis
e ordinare. cuius ro e.
qa sapietia est potissima
pfectio rois: cui9 ppu9
est cognoscere ordinē. nā et si vires
sensitue cognoscāt res aliq9 absolut:
ordinē tñ uni9 rei ad aliā cognosce
re e solius intellect9 aut rois. Inuenit
at duplex ordo in reb9. unus qdē p
tiū alicuius toti9 ceu alicui9 mltitu
dinis adiucē. sic ptes dom9 adiucē
ordinat. Alius aut e ordo rer9 i se9.
et hic ordo e pncipalior q pm9. Nā
ut phs dic in xi. metha. ordo pui9
exercit9 adiucē est ppter ordinē to
cius exercit9 ad ducē. Ordo at qdru
plr ad rōnē qpat. est eni qdā ordo:
quē rō nō facit: s9 soluz qsidat. sic est or
do rer9 nataliū. Alius est ordo: quē
rō qsidando fac in ppo actu puta cū
ordiat qcept9 suos adiucē et signa cō
ceptuū: q sūt uoces significatiue. Ter
cius aut e ordo: quē rō qsidando fac
in opatiōib9 uolūtatis. Quart9 aut
e ordo: quē rō qsidando fac in exte
riorib9 reb9: q9 ipa est cā. sic in ar
cha & domo. et qa qsidatio rōnis p
hūtu9 scie pficit: scd9 hos diūsos ordi
nes quos ppe rō qsidat: sūt diūsos scie.
Nam ad phiaz natalē ptiūt qsidare
ordiez rerū. quē rō hūana cōsidat:
sed nō fac. ita q sub natali phia cō
phēdamus et metha. et mathēaticā.
Ordo aut quē rō qsidando fac in p
po actu: ptiūt ad rōnalē phiaz: cui9
e qsidare ordinē ptiū ofonis adiucē
et ordiez pncipic9 in q9 nes. Ordo at
quē rō qsidando fac in reb9 exterio

ribus cōstitutis per rōnem hūana9:
ptin9 ad artes mecaicas. Ordo autē
actōnum uolūtariā9 ptinet ad con
sidatōez moralis phie. Sic igit mora
lis phie circa quaz ūsatur p̄sens itē
tio: ppu9 e qsidare opatōes hūanas:
scd9 q sūt ordiate adiucē et ad fie9.
Dico at opatōes hūanas: q pcedūt a
uolūtate hē is scd9 ordinē rois. Nam
si que opationes in homine inueiunt:
que non subiaceant uoluntati z rōi:
nō dicunt9 pprie humane s9 naturales.
sic patet de opationib9 aie uegetabi
lis: q nullo9 cadūt sub rōne moralis
phie. Sic igit s9m phie naturalis e mo
tus uel res mobilis: ita et s9m mo
ralis phie est opatio hūana ordinata
in finē. uel etiā homo put e uolūta
rie agens ppter finē. Sciēdū est aut
q quia homo naturaliter est aial socia
bile: ut pote qui idiget ad suaz u'tā
mutis: que sibi ipe solus ppare nō
pōt: cōsequens e q homo naturaliter
sit pars alicui9 mltitudis per quaz
p̄stetur sibi auxiliū ad beñ uiuēdū:
quo qdem auxilio indiget ad duo.
pmo qdem ad ea que sūt uite necē:
sine quibus quidē presens uita tran
sigi nō pōt. & ad hoc auxiliat9 hoī
domestica multitudo: cuius e pars:
Nam quilib9 homo apentib9 habet
generatiōem & nutrimentū et disci
plinam. & simil9 et singuli qui sūt
partes domestice familie se iuicē iu
uant ad necessariē uite. Aliomo9 iu
uatur hō a mltitudine. cui9 e pars ad
uite suā pfectam. s. ut homo nō
solum uiuat: sed ut bene uiuat hns
omia: que sibi sufficiūt ad uitā. & sic
hoī auxiliatur multitudo ciuilis: q
ipe est pars nō solum qm ad corpo
ralia put. s. in ciuitate sunt multa
artificia: ad que una domus suffice
nō potest: sed etiam qm ad moralia:

in qm. s. per publicā potestate coher-
cent solētes iuuenis metu pene quos
paterna monitio corrigere nō ualet.
Sciendū est autē qd hoc totū quod ē ciui-
lis multitudo uel domestica familia
habet solā ordīs unitatē: scd qd
nō est aliqd simplr unū. Et iō pars
hui⁹ toti⁹ pōt habere opatōe: que
non ē opatio tocius. sic miles i exer-
citu habet opatōe: q nō ē tō exerci-
tus. habet nichilo⁹ & ipm totū ali-
quā opatōe: q nō est ppa alicui⁹ p-
tium s; tocius. puta cōflictus tocius
exercit⁹ & tractus nauis ē opatio mul-
titudis thentiū nauē. Est at aliud to-
tū: qd habz unitatē nō solū ordīs s;
compositione aut colligatione uel
continuitate: scdm quam unitatem
ē aliqd unum simplr. & iō nulla ē opa-
tio ptis: q nō sit tō. Incōtiūis enī idē
est motus tocius zptis et sili incōpo-
sitis & colligatis opatio ptis pnci-
pali⁹ ē tō. & ideo oportet q ad eā
dem sciam ptineat cōsidatio talis
tocius & ptis eius. Non at ad eandē
sciam ptinet cōsiderare totū: qd ha-
bet solā ordinis unitatē et ptes eius.
Et inde ē q moralis phia i tres par-
tes diuidit: quaz pma cōsiderat ope-
ratōes unius hōis ordiatas ad sēz:
que uocat monastica. Scdō cōsiderat
operatōes multitūdis domesticē: que
uocatur yconomica. Tercia aū. con-
siderat operatōes multitūdis ciuilis
que uocat politica. Incipiens igitur
Aristoteles tradere moralē phiaz a
pma sui parte in hoc libro qui dicit
ethicorū. i. moralū premittit prohe-
miū: in quo tria fac: pmo enī oñdit
de quo ē intentio cū dicit Omīs ars.
Scdō modū tēdandū. ibi Dicit autē u-
tiq; sufficiēter z c. In q dicit ad sufici-
ētā. Tercio qlis debeat ēe auditor
huius scie. ibi Vnusq; autē bñ iu-

dicat z c. Quisq; bñ iudicat Circa p-
mū duo fac. pmo pmittit qdaz: que
sūt nēca ad ppoitū oñdendū. 2. ma-
nifestat ppositū ibi Si utz est aliq;
finis z c. Si igit agibiliū. Circa pmo
duo fac: pmo enī ppoit necessitatē fi-
nis: 2. hūdiez actuum hūanorū ad
finē ibi Multis autē operatōib; z c.
Sed cū mlti sint: Circa pmo tria fa-
cit: pmo ppoit q omīa hūana ordi-
nant ad finē. 2. oñdit diuinitatē suz
ibi Dra uero suz z c. Videt at iter
fiūs. Tercio ppoit cōperatōez suz ad
inuicē ibi Quorū autē sūt fines z c.
Quorū uo. Circa pmo duo fac: pmo
ppoit q itendit. 2. manifestat ppoitū
ibi Ideo bñ enūciauerūt z c. Qua-
ppter. Circa priuz cōsidandū est q
duo sūt pncipia hūanorū actū. i. in-
tellect⁹ ceu rō et appetit⁹: q sūt pncipia
mo. etia ut dī in 3. de aia: in intellectu
aut uel rōe cōsidat speculati⁹ et p-
ticum: in appetitu at rōnali cōsidat
electio z executio. Omīa at ista ordi-
diant ad aliqd bonū sic in sic. naz
uoz ē sū speculatiōis. qz gō ad intellectu
speculati⁹ pōit doctrinā: p quā trāf-
fūdit scia a mō in discipulū. qm uo
ad intellectu pcticū pōit artē: que est
recta rō factibili⁹ ut habi i sexto l⁹.
qz uo ad actū intellect⁹ appetitiui pōit
electio. qz uo ad executōez pōit act⁹
nō at facit mentionē de prudētia: q
est in rōne pctica sic et ars q p pru-
dentiā ppe dirigit electio. Dicit ergo
q singulorū hōz manifeste appetit qd
dam bonū tanq finē: Et hoc ē q dicit:
Omīs ars: Deinde cū dicit idō bñ enū-
ciauerūt: Manifestat ppoitū p distōez
boni: Circa qd cōsidandū ē q bonū
numerat iter p ad q scd psonicos
bonū ē p⁹ ente: s; scd rei uitatē bonū
cū ente cōstitit: p at nō possūt notifi-
cari per aliqua pōra s; notificant p

possiora sic cāe per ppios escus. cui⁹
autē bonū ppie sit motūz appetitus
describit bonū p motūz appetitus. sic
solet manifestari uis motia per motū
et iō dī q phi bene enūciauerūt bonū
ēē id qd oia appetūt. hic ē istātia de
qbusdā. quā appetūt malū qd non a-
petūt malū nisi sub rōe bōi i qz. s. sti-
mant id esse bonū. et sic intentio cor-
pse fert ad bonū s; p accēs cadit sup
malū. quod at dī q oia appetūt. nō
est intelligēduz solū de hūtib⁹ cogni-
tōem q apphēdūt bonū s; etiā de re-
bus carētib⁹ cognitōe que natāli a-
petitu tendūt in bonū nō q cognō-
scāt bonū s; q ab aliq⁹ cognoscēte
mouētur ad bonū. s. ex ordiatōne dī
ni intellect⁹: ad modū quo sagita tēdit
ad signū ex distōne sagitatis. ipm
autē tēdere in bonū ē appetere bonū
unde et actū dixit appetere bonū i qz
tēdit in bonū nō aut ē unum bonū
in quod omīa tendunt ut ifra dicit
et iō nō describit hic aliquod unum
bonū. s; bonū cōf sumptū quā at
nichil est bonū nisi in qz ē qdā silitu-
do & picipatō sūi boni ipm sumū
bonū quodā mo⁹ appetit in quolibz
bono. et sic pōt dici q unū bonū ē
q omīa appetūt. Deinde cū dicit dīa
uero qdā. Videt autē z c. Oñdit dīaz
fiūz. circa quod cōsidandū ē q si-
nale bonū i quod tēdit appetit⁹ uni⁹
cui⁹q; ē ultima pfectō eius. pma at
pfectō se habz per modū formē scdā
aut per modū opatōis & iō oportz
hāc esse dīaz fiūz q qdam fines sint
ipe operatōes quidaz uero sint ipa
opera. i. opta qdam pfect operatōes.
Ad cui⁹ euidentia cōsidandū ē
q duplex ē operatō ut dicit in nono
methac. una ē q manet in ipso ope-
rante. sicut uidere uelle & intellige-
re & hūmōi operatō ppie dī actō.

Alia autē opatō ē transiēs in exteriorē
rez matiaz que ppie dī scio. & hec
est duplex: qz ei aliq; exteriorē matī-
am assuit solū ad usum. sicut equum
ad equitādū. & citharāz ad cithari-
zandū qz aut assuit matīā exteriorē
ut mutet eam in aliq formāz. sicut
cum artifex facit lectū aut domum
p igit et scdā harū opatonū nō hūt
aliqd opatū qd sit finis s; utraq; earū
ē finis: p tñ nobili⁹ q scdā in qz ma-
net in ipso opante. tertia uero opatō
est sicut generatō quedaz: cui⁹ finis
est res generata. et ideo in operatō
nib⁹ scū generis ipa operata sūt fiūs.
Deinde cū dī quorū at sūt fines z c. qz
uero. Pōit terciū dices q qbuscūq; o-
pata que sūt ppter operatōes sūt fies:
oportz q i his operata sint meliora
operatōib⁹. sic res generata ē melior
generatōne. nā finis ē potior his que
sunt ad finē. nā ea que sūt in finem
hūt rōne boni & ordie in finē. Deī
de cū dī mltis autē opatōib⁹. Scd cū
mlti sūt. Agit dī opatōe hūtuū z actu-
ūz ad fiūs z circa hec qtuor fac. pmo
manifestat q diuersa ordinant ad di-
uersos fines. & dicit q cū multe sūt
opatōes & artes et doctrine nec ēst
q earum sint diuersi fines. quā fiūs
& ea que sūt ad finē sunt pporciōa-
bilia quod qdem manifestat per hoc
q a tis indicinalis finis est scitas na-
uifactie ueronau. gatō. militaris aut
uictoria. yconomice uero. i. dispensa-
tie dom⁹ diuicie. quod qdez dī scd
multorum openiōez. ipe aut im pbat
in primo politice q dīcie non sunt
finis yconomice sed istimenta. Scdō
ibi qūq; aut tlm z c. Quod aut sūt
huiusmōi ponit ordinē hūtuūz ad in-
uicē contigit enī unūz hūtuūz opatū
qz uocat uirtutē sub alio esse. sic ars
que fac liena est sub arte equitandi.
a. ii.

quia ille q debz equitare. p̄cipit arti
fici q̄lit faciat frenū & sic ē architec
tor. i. p̄cipalis artifex respectu ip̄i
& eadem rō est de aliis artib⁹ que fa
ciūt alia isēmēta nēca ad eq̄tandū
puta cellas ul⁹ aliqd h̄mōi. equestris
at ul⁹ ordiat sub militari. milites
n. dicebātur atiq⁹ nō solū equites:
sed quicūq; pugnatōres ad uicendū.
unde sub militari q̄tinet nō solū eq̄
tris s; om̄s ars uel uir⁹ ordiata ad
bellicā opatōem sic sagitaria uel fū
dibularia uel q̄cunq; alia h̄mōi &
p̄ eūdem modū alie artes sub aliis.
Tercio ibi in oib⁹ utiz z c. Incūctis
aut. Proponit ordinē finiu scd̄m or
dinē h̄ituū & dīc q in om̄ib⁹ artib⁹
uel uirtutib⁹ hoc q̄rit est uer⁹ q̄ fīns
architectōicaz sunt simpli q̄ ad om̄s
magis desiderabiles q̄ fines artiu ul⁹
uirtutū que sūt sub p̄cipalib⁹: qd̄
pbat p hoc quia hoīes p̄sequūt. i. que
rūt illa. i. fines inferiorē artiu nel
uirtutū grā horū. i. p̄p̄ fies superiorū
Ita at suspēsiua ē & sic legēda q̄cūq;
sūt talium sub una q̄dam uirtute in
om̄ib⁹ utiz architectōicaz fīns z c.
Quarto oñdit nō dīferre q̄z ad ordi
nem finiu utrū finis sit opus ul⁹ opa
tio et dīc q nichil dīc q̄z ad ordinē
ptiū q̄ fies earū sint opatōes aut alī
quod opatū p̄ter opatōes. sic aparz
in p̄dictis doctrinis. naz freisactiō fies
est opatū frenū eq̄lris uero que est
p̄cipalior finis est opatio. s. eq̄tatō.
equeris aut se habz in medicinali et
in exercitatio. nā medicinalis finis ē
aliquod opatū. i. sātas exercitatie
uero que sub ea cōtinet finis ē opa
tio. i. exercitiū. Si itaq; ē aliq; finis
opabiliū. Si igit agibiliū fies. Premis
sis his que sūt nēca ad p̄p̄itū osten
dū hic accedit ph̄s ad maifestandū
p̄p̄ositū. s. ad oñdū ad qd p̄cipalē

respiciat hui⁹ scie itentō. & circa hec
tria fac. p̄rio oñdit ex p̄missis esse ali
quē finē optiz in reb⁹ hūanis. Scd̄o
q nēcū est habere cogitōem de ip̄o
ibi igit ad uitam z c. Atq; hui⁹ z c.
Tercio oñdit ad qua sciam ptineat
eius cogitio ibi uidebat aut utiz p̄
cipalissie z c. Vt p̄fecto. Circa primū
utitur triplē rōne quare p̄cipalis
talis ē. q̄cūq; finis ē talis q̄ alia uo
lum⁹ p̄p̄ illū & ip̄m uolumus p̄p̄
se ip̄m & nō aliqd aliud: iste finis
nō solū ē bonus s; et optim⁹ & hoc
apet ex h̄o q̄ semp finis cuius grā alii
fines q̄runt ē p̄cipalior. ut ex sup̄
dictis patet. s; nēcū ē esse aliq̄ talē
finē. ergo in reb⁹ hūanis ē aliquis
finis bonus & optim⁹. minorem pro
bat scd̄a rōne dūcēte ad ip̄ossibile:
q̄ talis ē. maifestū ē ex p̄missis q̄ un⁹
finis p̄p̄ aliū desiderat. aut ergo ē de
uēire ad aliq̄ finē qui non desiderat
p̄p̄ aliū: aut n̄ sic habet p̄p̄ositū
si autem non est inuenire aliquem
finē talem: q̄ns est q̄ oīs finis deside
rat p̄p̄ aliū finē & sic oportz p̄cedere i
infinītū s; h̄o ē ip̄ossibile q̄ p̄cedat
in finib⁹ in infinitū. ergo nēcū ē esse
aliq̄ finē: qui nō sit p̄p̄ aliū fies
desiderat. Quod aut sit ip̄ossibilē
i finib⁹ p̄cedere in infinitū pbat scia
rōe q̄e et dūcēs ad ip̄ossibilē h̄o mō.
si p̄cedatur in infinitū: in desiderio
finium ut. s. semper un⁹ finis deside
ret p̄p̄ aliū in infinitū: nunq̄ erit de
uēire ad h̄o q̄ h̄o cōsequat finē desi
deratos: s; frustra & uane aliquis de
siderat id qd̄ non pōt assequi. ḡo de
sideriū fies eēt frustra z uanū sed h̄o
desideriū est naturale dictū ē ei sup̄
quod bonū est: qd̄ oīa desiderāt natu
raliter. ḡo sequitur q̄ naturale desi
deriū est in ane & uacūū. s; h̄o est i
possibile. quia naturale desiderium

nichil aliud ē q̄ inclinatio inherens reb⁹
exordinatōe p̄mi mouentis: q̄ non pōt
esse sup̄uacua ergo ip̄ossibile est q̄ in fi
nib⁹ p̄cedat in infinitum. & sic nēcū ē eē
ultiz aliq̄ finē: p̄pter quē om̄ia alia
desiderant et ip̄m non desideratur p̄pter a
lia. & ita nēcū ē eē aliquem optiz finē
reb⁹ hūanarū. Deinde cum dīc igit ad
uitā. Atq; hui⁹ nimis z c. Oñdit q̄
huūsmōi fies cognitō est h̄o nēca z circa
hoc duo fac. p̄o oñdit q̄ nēcū ē homini
cognoscere talem finē. z oñdit qd̄ de co
cognoscere oporteat ibi. Si at sic temp
tandū ē z c. Qd̄ si ita. Concludit ergo
p̄ ex p̄dictis q̄ ex q̄ est aliq; opti⁹ fies
reb⁹ hūanarū cognitō ei⁹ magnū h̄t in
cremētū ad uitā z mltū auxiliū q̄fert
ad totā uitāz hūanā qd̄ qd̄ aparz tali
rōe nichil qd̄ in alībz dirigit p̄t h̄o recte
assequi: nisi cognoscat id ad qd̄ dirigē
dū ē. & h̄o aparz p̄ exemplū sagitatoris:
qui dīctē emittit sagitā attēdēs ad
signū: ad qd̄ earz dirigit. s; tota hūana
uita oportz q̄ ordinē in optiz z ultimū
finē hūane uite. ḡo ad ititudinē hūane
uite nēcū ē h̄e cognitōnez de optio &
ultio fine hūane uite. & h̄o rō ē q̄ sep̄
rō corz que sunt ad finem. sumenda est
ab ip̄o fine. ut in z̄o philicorū p̄batur.
Deinde cuz dicit. Si at sit z c. qd̄ si ita.
Oñdit qd̄ cca istū finē sit cognoscēdū
& dīc q̄ ex q̄ sic ē q̄ cognitō opūz finis
nēca ē ad uitā hūanā: oportz accipere
qs sit iste opti⁹ finis: z ad quāz sciam
speculatiāz ul⁹ p̄cticā ptineat ei⁹ q̄side
ratio p̄ disciplinas eniz intelligit scias
speculatiāz p̄ uirtutes at scias p̄cticas
qr sūt aliq̄ opatōnū p̄cipia dicit at
q̄ tēptādū ē de his dēfinare ad infinu
andū difficultatē: q̄ ē i accidēdo ultiz fies
in hūana uita sic et in q̄sidando oēs cās
altissimas. dīc aut q̄ oz illud accipe fi
gura. i. uerisimilr q̄ talis mod⁹ accipie
di quērit reb⁹ hūanis ut ifra dīcet. h̄o

rum aut duo p̄mu: qd̄ ptinet ad tētu
hui⁹ scie quia talis q̄sidatio ē cca rez
de qua hec scia cōsiderat s; secundū p
tinz ad phemūz in q̄ maifestat intentō
h̄o doctrine et iō statū q̄nt cum dīc uide
bit at utiz z c. uidetur p̄fecto. Oñdit
ad quam sciaz ptieat h̄o fies q̄sidatio &
cca h̄o duo facit: p̄o ponit rōnez ad p̄po
situm oñdēdū. z̄o pbat qd̄da qd̄ sub
posuerat ibi Quas ei eē ē debitū z c.
Hec enim & quas disciplinas. Primo
ergo pōit rōez ad p̄p̄itū q̄ talis ē opti⁹
fies ptiet ad sciaz p̄cipalissimā et maxi
me architectōicā & h̄o patz ex his q̄
sup̄ p̄missa sūt dictū ē enī q̄ sub scia p̄
arte q̄ ē de fin q̄tinent ille q̄ sūt cca ea
q̄ sūt fies et sic oportz q̄ ultiz fies ptinat
ad sciaz p̄cipalissimā tanq̄ de p̄cipa
lissimo fine exntēz et maxie architectōice
tanq̄ p̄cipiēti aliis qd̄ oporteat facere
s; ciuilis scia ut eē talis. s. p̄cipalissia
& maxie architectōica. ergo ad ea p̄ti
net q̄sidare optiz finē. Deinde cū dīc q̄s
ei eē z c. Hec ei z q̄s. pbat q̄ subposuerat
i. q̄ ciuilis sit talis. et p̄o pbat q̄ sit ma
xie architectōica. z̄o q̄ sit p̄cipalissia ibi
Si ei et idē uni z c. Et si. n. z c. Circa pri
mū duo fac. p̄o attribuit politice siue
ciuili ea: q̄ ptinet ad sciaz architectōicā
z̄o ex his q̄cludit p̄p̄itū ibi utēte at hac
Videm⁹. n. et. Duo at ptinet ad sciaz ar
chitectōicā. quorū unū ē q̄ ip̄a p̄cipit scie
ul⁹ arti. q̄ ē sub ip̄a qd̄ debeat operari
sic eq̄lris p̄cipit frenorū factiue. aliud
at ē q̄ utit ea ad suū finē. p̄mū at horū
quērit politice ul⁹ ciuili tā īspectu sciaz
speculatiāz q̄ respectu p̄cticaz: alr tñ z
alr. nā p̄ctice scie p̄cipit politica et q̄m
ad usū eius ut si opet ul⁹ nō opet: et q̄z
ad dēterminatōez act⁹ p̄cipit enim fabro
nō solū q̄ utat sua arte s; q̄ sic utatur
tales cultellos faciēdo utrūq; enī ordi
natū est ad finē hūane uite. s; scie spe
culatiue p̄cipit ciuilis solū q̄m ad usum
a. iii.

non autē q̄z ad defīnatiōē op̄is ordi
nat ei politica q̄ aliq̄ doceat ul' a. Idif
cāt geometriaz h̄mōi ei act̄ inq̄z sūt
uolūtarii ptinet ad mafiāz morālē &
sūt ordinabiles ad finē hūane uite non
autē p̄cipit politicus geometrie qd de
triāglo qeludat h̄o ei nō subiacet hūa
ne uolūtati nē ē ordiāble hūane uite s̄
depēdet ex ip̄a rēz rōe. & iō dīc q̄ po
litica p̄ordinat q̄s disciplīaz debitu est
ēē in ciuilibz. s. taz practicae q̄ specta
tiua: z q̄sq̄ debeat addiscere z usq̄ ad
qd̄ r̄ps alia at p̄betas scīe architectōice
.s. uti inferioribz scīs ptiet ad politicā
scīa: solū respectu practicae scīaz und'
subdit q̄ p̄ciolissias. i. nobilissias ututū
.i. artū opatiāz uidem? ēē sub politi
ca. s. militarē z yconomica z rhetoricā
qbz oibz utitur politica ad suū finē. s.
ad bonū cōe ciuitatis. Deinde cum dīc
Vtente at hac. cuqz scīs reliqs. Expre
missis duabz q̄cludit p̄pōitūz z dīc q̄ cū
politica q̄ practica ē utatur reliqs p̄cti
cis disciplīs sic z̄ dīc ē z cū ip̄a legem
ponat qd oporteat opari z aqbz absti
nere p̄ ut dīc ē q̄ns ē q̄fish? tanq̄ archi
tectōice q̄p̄ctif. i. sub se q̄tiet fīns aliāz
scīaz: p̄cticarū uñ q̄cludit q̄. s. fīs politi
ce ē bonū hūanūz. i. optiz in rebz hūa
nis. Deinde cuqz dīc si ei z idē est. Etsi ei
idē est. Oñdit q̄ politica sit p̄ncipalissi
ma ex ip̄a rōe p̄p̄rii finis manifestum
est ei q̄ unaqz cā tanto potior q̄to ad
p̄lra effect̄ eius se extēd̄. unde et bōuz
qd̄ h̄t rōnē cāfinalistāto poci? ē q̄nto
ad p̄lra se extēdit. et iō si idē ē bōuz uni
hōi et toti ciuitati multo uidet̄ mai? z
p̄fecti? suscipe. i. p̄curat et saluare. i. cō
seruare id qd̄ est bonūz totius ciuitatis
q̄ id q̄ ē bonum unius hōis ptinet qui
dem enī ad amorem q̄ dī ē iter hōies
q̄ homo q̄rat et q̄seruet bonum et uni
solū homini sed multo melius & diui
nius est q̄ hoc exhibeat toti gēti et ciui

tatibz ul' aln amabile qdē ē p hoc exhi
beat uni soli ciuitati s̄z m̄p̄to diuīus est
q̄ exhibeat toti gēti in q̄ m̄p̄te ciuitatē
q̄tinet dīc aut hoc ēē dīni? eo q̄ magis
ptinēz ad dei silitudīez q̄ ē ulis cā oīuz
bonorū. h̄o at bōuz. s. qd̄ ē cōe uni ul' ci
uitatibz p̄lribz itendit methodū qdā. i.
ars q̄ uocat ciuīlis unde ad ip̄az maxie
ptinet q̄sclare ultiz finē hūane uite tan
q̄ ad p̄ncipalissimaz: Sciēdum est aut q̄
politicam dīc ēē p̄ncipalissiaz nō sīpl̄r
s̄z i gēne actīaz scīaz q̄ sūt cā res hūa
nas q̄z ultiz finē politica q̄sclat nā ul
timū fīez toci? unū cōsclat dīna scīa
q̄ ē respectu oīuz p̄ncipalissia dīc at ad
politicā ptinere q̄sclatōez ultī fīs hūa
ne uite de quo tñ in h̄o libro defīnat
qa doctrīna h̄o libri q̄tinēz p̄ eīa scīe po
litice.

Quēdā at utiz sufficiēter. In q̄
dīc ad sufficiētiāz. Post q̄ phs
oñdit qd sit bonū qd̄ inten
dīt p̄ncipalr i hac scīa: hic d̄
terminat modū hūic scīe quēniētem. et
p̄o expte doctōris: z expte auditoris ibi
eodē at utiz m̄o. Eodēqz m̄o. Circa p̄mū
p̄oit talē rōez. m̄o manifestandi uitatez
in q̄libz scīa dī ēē quēniēs ei q̄ subicit
sic materia i illa scīa: qd̄ qdē manifestat
ex h̄o q̄ cītudo nō pōt iueniri nē ē req̄
rēda sūl̄r i oibz sermōibus qbz: dealiq̄ re
rōcinamur: sic ēē n̄z in qd̄tis. i. in his
q̄fiūt p̄ artē nō ē sīlis m̄o opandi i oibz
s̄z unusqzsqz artifex opat̄ ex materia scd̄z
modū quēniētez ei: alr qdē ex cera: alr
ex luto aliter ex ferro. materia at mo
ralistalis ē. q̄ nō ē ei quēniēns p̄fca cītū
tudo. & hoc manifestat p̄ duo gēna rēz
q̄ uidet̄ ad materiā moralez ptinere:
p̄o nāqz et p̄ncipalr ad materiā moralez
ptinet opa ūtuosa q̄ uocat hic iusta: de
q̄bus p̄ncipalr itendit ciuīlis scīa: cā q̄
nō habet cā snia hōiuz: s̄z magna dīa
ē i h̄o q̄ hōies iudicat de his diuīmode

et in h̄o multipl̄x error q̄tigit. Nā qdāz
s̄z: q̄ a q̄busdā reputat̄ iusta et honesta
a q̄busdā at iniusta et i honesta scdm
dīaz tēporū et locorū et p̄sonarū. aliqd
ei reputat̄ uiciōsuz uno tēpore aut in u
na regiōe qd̄ i uno tēpore aut i una re
giōe alia nō reputat̄ uiciōsuz. et ex ista
dīa q̄tigit quosdā opinari q̄ nichil cēt
naturalr iustū ul' honestūz: s̄z solū scd̄z
legis positiōez: de q̄ qdē opōie ip̄e plenū
agz i sexto h̄o. 2° at ad mafiā moralez
ptinet bona extiora: qbz h̄o utif ad fīez
et cā ista etiā bona q̄tigit iueire p̄dcm
errorē. q̄r nē sc̄p eodē m̄o se h̄nt i oibz
qdā ei p̄ ea iuuant. quibz dā uo ex ip̄is
puenit detrimēta. multi ei hōies occa
siōe suaz: dīciarū pierūt ut pote alatrōi
bus i ffecti. qdāz uo occasiōe sue fortitu
dis corporalis ex cui? fiducia scautese
piculis exposuerūt. Et sic manifestū ē q̄
mafiā moralis ē uaria et cōformis nō
h̄ns oimodā cītudīez. et q̄r scd̄z artēz
demonstratiōe scīe oī p̄ncipia ēē q̄formia
q̄clusiōibz: amabile et optabile de talibz
i. tā ūuabilibus cītātū faciētes et ex sīlibz
p̄cedētes oñdere uitate p̄ qdē grosse. i.
applicādo uīa p̄ncipia et sīplicitia ad sī
glaria et cōpōita: in qbz ē act̄. nēcz ei
ē i q̄libz opatiā scīa ut p̄cedat m̄o cō
pōitio. egrīo at i scīa speculatiua neces
se est ut procedatur modo resolutiuo
resoluendo cōpōita in p̄ncipia sīplicitia
Deīde oī oñdere uitate figurat̄. i. uīfīl̄r
& h̄o ē p̄cedē ex p̄p̄riis p̄ncipiis h̄o scīe
nā scīa moralis ē de actibz uolūtariis
uolūtatis autē motū ē non solū bonū
s̄z apparēs bonū. 3° oī ut cuqz dēturi sūt
de his: q̄ ut freq̄nti? accidūt. i. de actibz
uolūtariis: quos uolūtas nō ex nēte p̄
ducit s̄z forte inclinata magis ad unūz
q̄ ad aliud: ut etiā ex talibz p̄cedat ut
p̄ncipia sit q̄nibz cōforia. Deīde cuqz dīc
Eodē utiz modo z c. Eodē modo Oñdit
quē auditorez oī acceptare in moralibz

p̄dēz modū defīnandi. Et dīc q̄ debitu
ē q̄ q̄sqz recipiat unūqzqz: qd̄ sibi ab
alio dīcīt: eodē modo. i. scd̄z q̄ quēnit
mafiē q̄r ad hōiez disciplīnatū. i. bene
istructū ptiet ut in tñ tñm certitudis q̄
rat in unaqzqz mafiā: q̄tū rei nafa pati
t̄. nō ei p̄t ēē tanta certitudo in mafiā
uariabli et q̄tingētī sic i mafiā ncca sc̄p
eodē modo se h̄nt. & iō auditor ben
disciplīnat n̄z debet maiore certitudīez
requirere: n̄z minori ēē q̄tēt q̄ sit con
ueniēs rei de q̄ agt̄. p̄p̄inquz ei p̄ctm ēē
ut si aliquis auditor acceptet aliqz ma
thematicū p̄suasiōibz rhetoricis utentē
& si expectat a rhetorico demonstratiōes
certas: q̄les debet p̄ferre mathematicū.
Vtrūz ei quēnit ex h̄o q̄ nō cōsclat mo
dū mafiē quēniētis. nafa mathēatica ē
circa mafiāz: in q̄ iuenit oimoda certi
tudo rhetorica autē negociat̄ circa ma
teriā ciuīlē i q̄ multipl̄x uariatiō accidit
Deīde cū dīcīt: Vnusqzsqz at iudicat bñ
z c. Quisqz bñ iudicat: Oñdit q̄lis debe
at ēē auditor h̄o scīe et p̄o oñdit q̄s sit iū
ficiēs auditor z̄ q̄s sit inutilis ibi: Am
pli? autem p̄a nūz z c. Sequax uero. 3°
ostendit quis sit auditor cōueniēns ibi
Scd̄z rōnē autē z c: Qui uo cupiditates
Circa p̄mū duo fac. p̄o p̄mittit qdāz: q̄
s̄t ncca ad p̄pōitū oñdendum. & dī q̄
unusqzsqz nō pōt h̄re bonū iudiciūz nisi
de his q̄ cognoscit et sic ille q̄ ē i ffectus
cā unūqzsqz ḡnus pōt bñ iudicare de
his q̄ ptinet ad illud genus. s̄z ille q̄ est
bñ i ffectus cā oīa p̄t sīpl̄r de oibz bene
iudicat Scd̄o ibi idēco polcīce z c. Ex
quo sit ut iuuēs qdē. Cōcludit p̄pōitūz
s̄z q̄ iuuenis nō ē cōueniēs auditor poli
tice & tō moralis scīe: q̄ sub politica
q̄phēdīt. q̄r sic dcm ē: nullū p̄t bene iudi
care nisi ea: q̄ nouit oīs auditor optz
q̄ bñ iudicē de his q̄ audit: ut. s̄. bñ dca
recipiat nō at ea q̄ male dnr. ḡo oportz
q̄ nullū sit auditor quēniēs nisi habeat

aliq̄ noticiā eorū: q̄ dī audīt. s; iuueis nō
h̄ noticiā eorū: q̄ ptinet ad scīaz moralez
q̄ maxie cognoscūt p̄ expiētā iuueis at
ē iexptus opatōz hūane uite p̄ tēpo
ris breuitatez. & tū rōes moralis scīe p
cedūt ex his q̄ ptinet ad actū hūane uite
et est dī his. sic si dicat q̄ liberalis mīo
ra sibi iſeruat z maiora aliis tribuit hoc
iuueis p̄ tēp̄ iexpiētā forte nō iudicabit eē
iūz. z idē ē i aliis ciuilib; un̄ maifestū ē q̄
iuueis nō ē queniēs auditor politic; Deid
cū dī apl; at p̄ nūz z c. Sequax uo On
dit q̄ s̄ sit iūtilis auditor h̄ scīe. Vbi q̄
dand; ē q̄ scīa moralis docz hoies segrōez
et dicede ab his i q̄ patōes aīe iclināt q̄ sit
ira. q̄cupia. z cetera s̄ilia i q̄ q̄ aliq̄ tēdūt
dupl; uno ex electōe puta cū aliq̄s h̄ p
pōit ut q̄cupie sue satifficiat z hos uocat
iēctatōis patōz. alio cū aliq̄s p̄pōit q̄
a noxiū delectatōib; abstiner; uicif tū it
duz i p̄t a patōis ut q̄ s̄ suū p̄pōit i p̄tū
patōis se q̄. z talis uocat i q̄tines. Dic g
q̄ ille q̄ ē s̄ctator passiōz iatē. i. s̄n aliq̄
eticatia audiet hāc scīaz z iūtilr. i. absq̄
q̄secutōe d̄biti s̄is. finis ē h̄ scīe nō ē sola
cogitio ad quā forte p̄uēire possēt passiō
s̄ctatōis s; s̄is h̄ scīe ē actū hūan; sic z oīū
scīaz: p̄cticaz. ad actū at ut uos nō p̄uē
ūt q̄ passiōes s̄ctat z sic nichil dī q̄ ad
h̄ eo q̄ parceat ab audita iuueis etate ul
iuueis morib; . s. passiōz s̄ctatōz q̄ sic
iuueis etate deficiat a s̄ie q̄ ē cogitio ita ille
q̄ ē iuueis morib; deficiat a s̄ie q̄ ē actio. nō ē
ei defēs ei; p̄p̄ tēp̄ s; p̄p̄ h̄ q̄ uiuit s̄c
passiōes z se q̄ s̄igla ad q̄ passiōes iēlināt
talib; at sit iūtilis cogitio h̄ scīe sic ē in
i q̄tinetib; q̄ nō sequit iēciaz quā demora
lib; h̄nt. Deid cū dī s̄c dī rōez at z c. Qui
uo cupiditates. On dī q̄ s̄ sit queniēs au
ditor h̄ scīe z dī q̄ mltū ē utile scire de
moralib; illis q̄ s̄c dī rōis ordiez iplēt oīa
deficiā sua z extius opat. Vltio at epī
logat ea q̄ dīa sūt in h̄ phemio dicēs q̄
tāta sit dīa pheialr de auditor q̄ fuit ul
timuz z q̄ s̄ sit mō demōstradi q̄ fuit me

dīu z q̄d p̄pōim; . i. q̄d sit id de q̄ ista scī
encia p̄ncipalr itēdit et cetera.

Icā ḡ resumēt; z c. Qm̄ uo
ut. Premisso phe hic Ar. ac
cedit ad tēctatūz h̄ scīe et dīdī
i tres ptes. i. p̄ma deficiat de
felicitate q̄ ē s̄u; iter hūana bona pducēs
ad h̄ q̄ s̄ctatōez felicitatis q̄ ē opatō s̄c dī
ūtutē i s̄c dīa pte deficiat de ututib; ibi
at ē felicitas opa q̄d s̄c dī ututē. Cuz g
sit felicitas. itēcia q̄p̄ s̄uū tēctatū defelici
tātōndēs q̄lis z q̄ututis opa sit felicitas
z h̄ i libro. x. ibi post h̄ at dī delectatōe.
Segtur fortasse nūc. Circa p̄z duo facit.
p̄ dī de q̄ ē itēcio. z ex q̄ p̄pōitūz ibi
noie q̄d igit z c. Noie q̄d. Dic ḡ p̄ resu
mēdo q̄d sup dī ē q̄ cū oīs cogitio et e
lētō delectat aliq̄d bouz. i. ordiet ad ali
q̄d bouz delectatūz sic i s̄ie z dī est q̄d sit
id bouz ad q̄ ordiat ciuilis scīa. q̄. s. ē s̄u;
oīuz opator. i. iter oīa ad q̄ ope hūano p
uēire p̄t. hec ē duo sup dī ē oportere q̄
dīari de ultio sic hūor; bonorū. s. q̄d sit
q̄d hic p̄pōit q̄ s̄ctand; z ad q̄ scīaz ptinat
q̄d sup i phe tēctatū ē. Deid cū dī noie
q̄d igit z c. Noie q̄d fere. Deficiat dī felī
tat z cā hec duo fac. p̄ pōit opīōes alio
rū dī felicitate. z i q̄rit de eis. ibi Rur; uo
aut redeat ad q̄ s̄ctū bouz z c. Rur; uo
ad id. Circa p̄mū duo fac. p̄ pōit opīōes
alioz dī felicitate. z i q̄rit dī eis. ibi Nos
at dicā un̄ dicessim; z c. S; redeat un̄.
Circa p̄z duo fac. p̄ pōit opīōes dī ultio
sic hūanor; . z deficiat q̄l; dī h̄ oī opīōi
b; i q̄red sit ibi. Oēs q̄d igit p̄scrutari
z c. cūctas igit opīōes scrutari. Circa p̄z
duo fac. p̄ pōit ul̄ on dī i q̄ oēs cōuei
ant z i q̄ dīant ibi. de felicitate aut q̄
ē z c. q̄d uo ipa felicitas sit Pōit ḡ duo
p̄ i q̄b; oēs queniūt s̄c dī ultiz s̄ie p̄ q̄d
i noie q̄r tā mlti. i. popularis q̄ etiā excel
lētes. i. sapiētes noiant s̄u; bonū felici
tatē. z q̄z ad q̄ndā cōez nois rōez. q̄r oēs
existiant bñ uiue z bñ opari q̄ ē felice
Deid cū dī de felicitate aut z c. quid

no ipa felicitas sit. On dī i q̄ dīut opī
nōes hoīuz ēca felicitatē. et dī q̄ de fe
licitate q̄d sit inspāli alterat. i. diuifi
cant hoies et h̄o triplici dīa q̄rū p̄ma ac
cipit s̄c dī q̄ multitudo popularium
non similiter in hoc sentit cum sapien
tibus nec populares existimant felici
tatem esse quid eorū que sunt in apto
& maifesto: ut sūt illa q̄ isensibilibus
q̄ s̄ctant: que sola manifesta sunt multi
dini et adeo apta q̄ nō idiget exposiōe
referatē sic s̄t uolptas. dicie et honor et
h̄mōi alia. q̄d at sapiētes sup h̄ scīat
ultio ponet. s̄c dī at dīa ē popularium
adiuicē: quorū alii aliud s̄ensibile bouz
existiant ē felice. sic auari dicias. itēpa
ti uolptates ābiciofi honōis. Tercia at
dīa ē eiusdē ad se ipm̄. ē ē q̄dicio ul̄ti fi
nis ut sit maxie delectatū. un̄ id q̄d ma
xie delectat h̄o estiat ē felicitate indige
cia ei alicui; bōi auget ei; delectatū. un̄
eger q̄ idiget sanitate iudicat ipaz s̄um
bonū et pari rōe mēdi; diuicias: & s̄l; r
aliqui recognoscūt suā ignoratiaz admi
rant q̄i felices eos q̄ pōnt dicē aliquid
magmū et q̄ eorū itellētū excedat. z oīa
ista ptinet ad opīōes mltitudis. s; q̄dā
sapiētes. s. p̄lonici p̄ter hec diuīa bona
s̄ensibilia stiauerūt ēē unū bouz: q̄d ē s̄c dī se
ipz. i. q̄ ē ipa entia boītatī s̄epata sic z
foraz hoīs s̄epata dicebat p̄ se hoiez: & q̄
oīb; bōis ē cā q̄ sit bona in q̄z pticipat
s̄. id s̄u; bonū. Deid cū dī oīs q̄d ē igit
z c. Cūctas igit z c. On dī q̄l; oporteat
inquire de p̄dīs opīōib; & circa hec
tria fac p̄ on dī de q̄b; hāz opīōnū oz
inq̄rere z q̄ ordie ibi: Nō lateat aī nos
Nec uo nos z c. q̄l; oporteat auditorē
dispositūz ēē ad h̄ q̄ bñ capiat ea q̄ dīr
ibi. Propz q̄d oz q̄ s̄ctudib; . Itaq; bene
z c. Dic ḡ p̄ q̄ p̄scrutari oīs opīōes
q̄s aliq̄ h̄nt defelicitate ēē aliq̄d magis
uanū q̄ deceat p̄m; quia q̄dā sūt oīno
irrōnabiles. s; s̄ufic illas opīōes maxie p̄
scrutari q̄i s̄upficie h̄nt aliq̄ rōez ul̄ p̄p̄

ap̄cia aliq̄ ul̄ saltē p̄p̄ opīōez mltor; h̄o
existiatiū. Deid cū dī n̄ lateat aī nos z c
Nec uo nos z c. On dī q̄ ordie rōcinādū
sit de h̄mōi opīōib; et s̄l; r i tota matia
moralī. z assignat dīaz i p̄cessu rōcinādī
q̄r q̄dā rōes s̄t q̄ p̄cedunt a p̄ncipiis. i. a
cāis in efec; . sic demōstrat p̄pter q̄d.
q̄dā at e; ab efecib; ad cās siue p̄ncipia:
q̄ nō demōstrat p̄p̄ q̄d: s; solū q̄r ita ē
et h̄o et p̄lo p̄ dīstixit i q̄res utrū opor
teat p̄cede a p̄ncipiis ul̄ ad p̄ncipia. &
pōit exēplū de cursu stadior; . erāt enī
q̄dā athlotece. i. p̄pōiti athleticis cur
rētib; i stadio: q̄ q̄dē athlotete stabāt in
p̄ncipio stadior; q̄z igit athlete icipie
bāt currē ab athlotecis: et p̄cedebāt usq;
ad t̄mūz: q̄z at e; . et sic ē etiā duplx
ordo i p̄cessu rōis ut dī ē z ut accipiat
q̄ ordie oporteat p̄cedere i q̄l; matia
q̄ s̄ctand; ē q̄ s̄emp oportz icipere a magis
cogitis q̄r p̄notōra de uicim; ad ignota.
s; at aliq̄ notōra dupl; q̄dā q̄d q̄ ad nos
sic cōpōita z s̄ensibilia q̄dā s̄l; r z q̄ ad na
taz. s. s̄iplicia z itelligibilia. et q̄r nobis
rōcinādo noticiā acq̄r; . oz q̄ p̄cedam;
ab his q̄ s̄t magis nota nobis z s̄iq̄d ead
sint nobis magis nota z s̄l; r tūc rō p̄ce
dit a p̄ncipiis sic imathēaticis si at sit ali
a magis nota s̄l; r z alia q̄ ad nos tūc
oz e; p̄cede sic i natib; z moralibus.
Deid cū dī p̄p̄ q̄d oportz z c. Itaq; bñ
On dī q̄l; oportz ēē dispositūz taliū au
ditorē. et dī q̄r i moralib; oz icipere
ab his q̄ s̄t magis nota q̄ ad nos. i. a q̄
būsdam efecibus q̄ s̄ideratis circa actus
humanos oportet illum q̄ s̄uficiens au
ditor uult esse moralis scīe q̄ sit bñ
manu duct; & exercitat; in q̄suetudib;
uite hūane. i. de bōis extiorib; et iustis
i. de opib; uirtutū & ul̄r de oīb; ciuili
b; . sic sūt leges & ordies politicaz: &
s̄iq̄ alia sūt h̄mōi. q̄r oz in moralibus
accipe ut p̄ncipiū q̄r ita ē q̄d q̄de; acci
p̄t p̄ expiaz et q̄suetudiez puta q̄ q̄cupi
cēcie p̄ abstiētā supat et si h̄ sit maifestū

alicui: nō multū ncēz est ei ad opandū
cognoscere pp̄ qd. sic et medico sufficit
ad sanandū scire q̄ hec herba curat ta
lem egritudīez. cognoscere autē pp̄ter
qd̄ requirit ad sciendū quod p̄ncipalr
intendit in sciis. speculatis. talis at̄ q̄. s.
est exp̄t̄ in rebus hūanis: ul̄ pp̄t se ip̄z
h̄t p̄ncipia opabiliū q̄i p̄ se ea cōsidans
ul̄ de facili suscipit ea ab alio. ille uo
cui neutrū horū queit audiat snia: Elio
di poete: q̄ dīc q̄ iste ē opt̄i q̄. s. potest
p̄ se ip̄z intelligere: & ille etiā ē bonus:
qui beñ recipit: que ab alio dñr. ille at̄
qui n̄ p̄ se ip̄z potest intelligere: n̄z aliū
audiēs pōt in aīo reponē: ē inutilis q̄m
ad acquisitionē scie.

Osañ dicamus un̄ discēsc̄.
S̄z redeam̄ zc. Postq̄ ph̄s re
citauit op̄iōes aliorū diuerlas
de felicitate: hic iqr̄t uitatē
de p̄d̄is op̄iōib̄. et p̄o iqr̄t de op̄iōe
loq̄ntiū d̄ felicitate moralr: q̄. s. p̄obāt
ī aliq̄ bonorū h̄uite felicitatē. z̄o iqr̄t
d̄ op̄iōe loq̄ntiū d̄ felicitate n̄ moralr po
nētiū. s. felicitatē ī q̄daz bono sepato ibi
q̄ at̄ ule zc. Hic igit̄ omīssis zc. Circa
primū duo facit. p̄o dīc. id qd̄ ē cōe
oībus h̄ mōi op̄iōib̄. z̄o iqr̄t de diū
sitate op̄ionum. q̄r ergo uidebatur ph̄s
dīsgressiōez fecisse a p̄ncipali propoīto:
duz modū p̄cedendi dēfinauit: redit
ad p̄ncipale p̄poītū: un̄ d̄ discēsc̄. i.
ad op̄iōes de felicitatē. et d̄t q̄ n̄ irrōad̄r
aliq̄ un̄r existiare qd̄ finale bōuz qd̄ fe
licitas d̄t aliquid ex his q̄ p̄tinet ad hāc
uitā. s. hūanā. est ei finis oīuz op̄ū uite.
ea uo q̄ sūt ad finē: p̄porcionat̄ fini. un̄
dīc p̄babile est q̄ felicitas sit aliqd̄ de
de nūmo bonorū p̄tinetūz ad hāc uitāz
s̄z de hoc ifra dīcēt qd̄ uerū sit. Deinde
cū d̄t M̄p̄i qd̄ et grauīssimī zc. Nam
Vulḡs quidē zc. Inq̄rit uitatē c̄ca ea:
ī q̄b̄ diūficat̄ et c̄ca h̄ duo facit. p̄o iqr̄t
de op̄iōib̄: q̄ magis uident̄ accēde ad

uitatē. in sc̄da de op̄iōe recedēte magis
a ueritate ibi Pecuniosus aut̄ uolētus q̄s
zc. Pecuniis uo itendēs. Circa p̄mū tria
facit. p̄o iqr̄t de op̄iōe ponēte felicitatem
in his. q̄ p̄tinet ad uitā uoluptuosāz. in
sc̄da de op̄iōib̄ ponētiū felicitatē ī his
q̄ p̄tinet ad uitā ciuilez ibi Quia aut̄ ex
cellētes zc. Elegātes at̄ uiri. In terciā
facit mēciōez de uita q̄tēplatiā. ibi sc̄ia at̄
ē zc. Tercia ē cōtemplatiā. Circa p̄mū
tria facit. p̄o p̄poīt op̄iōez. z̄o exicidēti dīf
tīgit uitas. ibi Tres eīst zc. iqr̄t d̄ ui
tate p̄poīte op̄iōis ibi M̄p̄i qd̄ igit̄ zc.
Vulḡ igit̄ oīno seruile. Dīc̄ p̄ q̄ter
bona h̄ uite qd̄ eligūt uoluptatez in
ea sūz bonū h̄ ē felicitatē ponētes. &
hiī qd̄ sūt nō solū multi. i. populares
hoīes: q̄ fere oēs ad uoluptates declināt
s̄z et qd̄a: qui sūt grauīssimī uel pp̄t auc
toritates sc̄ie et doctrine: uel pp̄t uite
hōnstatē. Nā etiā epicurī qui uolupta
tez sūz bonū stimabāt diligēter colebāt
ūtutes: s̄z tñ pp̄t uoluptatē ne. s. p̄ q̄tria
uicia eorū uoluptas ip̄ediret. gula enīz
p̄ imodantiā cibi corporis dolores gane
rat: pp̄t furtū aliq̄s carceri mancipat̄.
& ita diūsa uicia diūsimode uoluptatē
ip̄ediūt. et q̄r ultim̄ finis est maxīe deli
gibilis: iō illi qui ponunt uoluptatez
sūz bonū: maxīe diligūt uitam uolup
tuosāz. Deinde cū dīc Tres enī sūt ma
xīe zc. Distīgit triplicez uitā. s. uolup
tuosāz q̄ nūc d̄ca ē. & ciuile et q̄tēpla
tiā. et has dīxit esse maxīe excellētes.
Ad cuī euidentīā sciēd̄ ē: q̄ sic ifra ī ix̄o
dīcēt. unusq̄sq̄ id ad qd̄ maxīe afficīt
reputat uitā suāz. sic ph̄s ph̄ari. uena
tor uenari et sic de aliis. et q̄r h̄o maxīe
afficīt ad ultīz finē n̄cē ē q̄ uite diūsi
cent̄ sc̄dm diūsitatē ultī finis. finis aut̄
habz rōez bonī. bōuz aut̄ in tria dīd̄. s.
ī utile delectabile et honestū quorū duo
s. delectabile et honestum rōez finis ha
bent q̄r utrūq̄ ē appetibile pp̄t se ip̄m

honestūz at̄ dīcīt q̄ ē bonūz sc̄dm rōem
qd̄ qd̄ h̄t aliquā delectatōez adnexāz
unde delectabile qd̄ q̄t honestū dīd̄ ē
delectabile sc̄dm sensūz rō aut̄ ē specula
tiā et p̄ctica. Vita igit̄ uoluptuosa d̄t
q̄ finē q̄stituit ī uoluptate sensus. uita uo
ciuilis dicitur que finez q̄stituit in bono
practice rōnis puta in exercitio utuoso
rū op̄ez: uita aut̄ q̄tēplatiā dīcīt q̄ finē
constituit ī bono rōis speculatiōis. s. ī q̄tē
platōe uitatis Deinde cū d̄t m̄p̄i qd̄ez
igit̄ Vulḡ igit̄ oīno seruile. Inq̄rit d̄
p̄d̄ca op̄iōe. z̄o circa h̄ duo facit. p̄o im
bat eā. z̄o iducit rōez inducētes ad ip̄az
ibi adipiscūt̄ at̄ zc. Sustētāt̄ aut̄ ob id
Circa p̄mū q̄s d̄audū ē: quita uoluptuo
sa q̄ pōit finez circa d̄l̄ctacōez sensū: ne
cessario h̄t pōne fīez c̄ca maxīas delecta
tōes q̄secūt̄ n̄asales optōes: q̄b̄. s. n̄asā
q̄seruat̄ sc̄d̄z idīduuz p̄ cibū z̄ potū et se
cūduz sp̄ez p̄ comixtiōez sexū h̄oī at̄ d̄
l̄ctatōes s̄t cōes hōībz et bestiis. Vñ m̄p̄
titu do hōīuz ponētium finē in h̄mōi
uoluptatib̄ uidētur eē d̄ino bestiales
q̄i elgīnēs talez uitā q̄i optimā uitam
in q̄ pecudes nobiscū cōicant. si enī in h̄o
felicitas hōīuz q̄sisteret: pari rōe bestie
felices eēnt fruētes delectatōe cibi z̄ coi
tus ī igit̄ felicitas est p̄p̄riū bonūz hōis
imposibile est q̄ in his q̄sistat felicitas.
Deinde cū dīcīt adipiscūt̄ at̄. Sustētāt̄
at̄ ob id zc. Ponit rōez inducentem ad
hāc op̄iōez. & dīcīt: q̄ illi qui ponunt
hāc op̄iōez: accipiūt p̄ rōne: q̄ multi
illoz qui sūt in maxīs potestatib̄ q̄sti
tuti sic reges & p̄ncipēs: q̄ felicīssimī
apud uulḡ reputant̄: similia patiūtur
cuidā regi asiriorū noīe sardanapalo:
qui fuit totalr uoluptatib̄ deditus. z̄
ex h̄o reputāt uoluptatem eē opt̄i: ut
pote qui ab opt̄iatiōib̄ maxīe diligitur.
Deinde cū dīcīt q̄ autēz excellentes zc.
Elegantes at̄ uiri. Inq̄rit de op̄iōib̄
p̄tinetibus ad uitā actīaz siue ciuile &

p̄o q̄z ad honorem. z̄o q̄m ad uirtutē ibi.
Forlita autē z̄ magis zc. Atq̄ cum for
tasse. Et h̄o rōnabl̄r. Nam uita ciuilis
siue actīa intendit bonū honestūz: dīcī
tur autē honestū quasi honoris status.
unde ad hoc p̄tinere uidet̄ et ip̄e honor
& utus: q̄ ē honoris cā: Circa p̄mū tria
facit: p̄mo p̄poīt op̄iōez: & dīcīt q̄ illi q̄
sūt excellētes: i. uirtuosi et op̄atiui. i.
dediti uite actīue ponūt felicitatem in
honore. z̄o ibi Ciuilis eīz zc. Hic eīfere ci
uilis. Inducit ad hoc rōnem: q̄r fere
tociū ciuilis uite sis uī eē honor: q̄ reddīt
bñ op̄atib̄ ī uita ciuili q̄i sūz p̄mū et. iō
colētib̄ ciuile uitam p̄babile uī felicitā
tē in honore q̄sistere. z̄o ibi Videat̄ ma
gis zc. S̄z uī leuior. Imbat hāc op̄iōez
duab̄ rōibus: q̄z p̄mā pōit dīcēs. q̄ an
assignatā hāz rōem felicitatis dīnamus:
i. quicūmus felicitatez eē qd̄dā bonum:
quod est propriū ip̄i felici ut pote ad
ip̄sum maxīe p̄tinens: & q̄ difficile
ab eo aufer̄. hoc autē nō quēnit hono
ri. q̄a honor uī magis cōsistere. in actu
quodā honorātis et in eius potestate q̄
ip̄i et q̄ honorat̄. ergo honor ē qd̄daz
magis extrīsecūz et sup̄ficiale q̄ bonūz:
q̄ q̄. s. felicitas sc̄d̄a rōez pōit ibi Am
pliū at̄ uideat̄ zc. Insup̄ honorēt. Que
talis ē felicitas ē qd̄dā optimū: qd̄ nō
q̄ritur pp̄ter aliud. s̄z honor ē aliqd̄ me
lius pp̄t qd̄ q̄ritur. ad hoc enī hoīes uī
dētur honorem querere: ut ip̄i firmam
op̄iōez accipiāt de se ip̄is q̄sīt boni: &
q̄ ab aliis hoc c̄cedat̄. & iō q̄rūt hoīes
honorari a prudētib̄: q̄ sūt recti iudiciū
& apud eos a q̄bus cognoscunt̄ q̄ meli
us p̄nt de eis iudicare. & q̄runt honora
ri de uirtute: p̄ quā aliq̄s ē bonū: ut ī z̄o
dīcēt. et sic utus ē aliqd̄ melius honore
pp̄ter quā honor q̄rit̄: nō ergo ī honore
cōsistit felicitas: Deinde cū dīcīt forlitan
at̄ Atq̄ cū fortasse: Inq̄rit de op̄iōe po
nētiū felicitatē in uirtute. et c̄ca h̄ duo facit

pmo ppoit opioez: et dicit q forsitā ali
qs existiabit magis e finez ciuili uite
uirtutem q honorem rōne predicta. Se
cundo ibi Videtur aut impetior z c.
S; uidef & hec. Impbat eā duplici rōe:
quar: pma talis ē. felicitas uidē esse qd
dā pfectissimū bonū. s; utus nō ē talis. in
uenit enī qn; sine opatōe: q ē pfectio se
cūda. ut patet in his qui dormiūt. et
tū habitūz ututis hnt. et i his q habēt
habitūz ututis: et in tota uita sua non
occurrit eis facultas opandi scdm illaz
ututē ut maxie patz i magnanimitate
& magnificēcia. q. i. aliqs paup habz
hūz h; qui tū nūq pōt magnifica
facere. nō g utus ē idē felicitati. Scdaz
rōez pōit ibi Et cu; his malicia pati zc.
Et ilup maxia zc. Que talis ē q tigit
aliquē hūte; hūtum ututis ifortūatūz eē
s; null; dicit talē eē felice: nisi aliqs q
uellet nticiat rōez suā defēde q rōes ma
infestas. ergo felicitas. nō est idē ututi
& hoc dicit ad ppositum satis eē: et de
his sufficiēter dictum est in euchidiis. i.
in q busdā circularib; uisib; quos de fe
licitate qposuit Deide cu; dtertia at
zc. Tercia ē q tēplatiua zc. Fac mēcio
nez de uita q tēplatiā z dicit q de fcia ui
ta. s. q tēplatiā defmiabit iferi. s. i. x.
Deide cū dicit pecuiofus zc. Pecuniis ue
ro intēdens zc i qrit de qdaz alia opioe
min; rōnabli: q pōit in aliq felicitatē:
qd hē rōez boni utilis. s. i. pecunia. et h
repugnat rōi ultimi sis. nā utile dī ali
qd ex h: q ordiat ad finē. q tū pecuā
hē ulem utilitatē respectu oīuz bonoz
tēporalium: iō pbabilitatē qndā hē hec
opio: q i pecuā pōit felicitatē. Impbat
aut eā Ar. duplici rōe: q pma talis
ē. Pecuā p uolentiā acqrit: et puiolē
tia; p dīf. s; hoc nō quēnit felicitati: q ē
finis nolūtariā opatōuz. ergo felicitas
nō qstīt in pecuā. Scdaz rōez pōit ibi
Et diuicie nō sūt zc. Ipe pfecto diuicie.

Que talis ē. nos qrit felicitatē tanq a
liq bonū: qd nō qrit ppe aliud. s; pe
cūa q ppe aliud. q hē rōez boni utilis:
ut dēz ē. g i ipa nō qstīt felicitas. cōclu
dit at ulterius: q illa q supdicta sunt. s.
uoluptas. honor. uirt; pnt existimari
ulti fines. q ppe se requit. ut dēz est
& tū n; etiā illa sūt ulti; sis. ut oīuz
ē: quis a diuisis sit mlti sermōes qpoiti
ad asserēduz felicitatem in p dīs bonis
qstītē. s; iste opinionēs sūt de cōto reli
quende.

Vod at ule zc. His igit omī
sis de uī uide zc. Postq phs i
pbauit opioes ponentiūz felici
tatez in aliquo manifestoz bo
noz: hic ipbat opioez ponētiū felicitatē
in quodā bono sepato. & cca hoc duo
fac. pmo oñdit q ncm ē i qre de hac
opioe. z i cipi eam ipbare ibi Ferentes
aut opioez hāc zc. Hui; opiois latois
Circa pūz tria fac p ppoit utilitatē
h; i qstōis. z oñdit qd uideat hūc in
qstōi repugare. ibi Et si obuā qstōi
facta. Quāq hec questio p ardua sit. z
oñdit q illud nō debeat reēhere ab in
qstōe h; ututis ibi Videbit aut uti;
melius zc. Sed pdefensioe. Circa pū
qstidandūz est: q illud bonū sepatum:
in quo psonici ponebāt hoīs felicitatē
qstītē: dicebāt eē ule bonū. p cuius p
ticipationem omnia bona dicunt. dicit
ergo q pscrutari de hoc uniuāli bo
no an sit: et i qre qualr esse ponatur
forsitā est melius: q i qre de pmissis
opioib; cui; ei i qstio magis ē phica
ut pote magis ptiens ad qstidationēz ui
boni z ulti finis q pmissis: si ipe opioes
scdm se qstiderēt. si aut qstiderēt scd;
q ptiēt ad ppositūz: i qre de pmissis
opioib; magis uidetur fuisse quēiens
proposito et iō dixit forsitā: qd est ad
ūbiūz dubitādī. Deide cū dicit si obuā
ā zc. Quāq hec. q p ardua sit. pōit qd

poss; eū retrahere ab i qstōne talis
opiois: & dicit q h mōi in quistō
est qria sue uoluntati: ppe hoc q e
rat itroducta a suis aicis. s. a ploicis.
Nam ipe fuit psonis discipul; imp
bando aut eius opinionē. uidebatur
eius honori derogare. iō aut pocius
hoc dicit hūc q i aliis libris: i q b; opioez
platonis improbat: quia improbare
opionem amici non est cōtra uerita
tē: que qrit principaliter hūc in ipa
tis: est aut cōtra bonos mores de qui
b; principaliter agi in h; libro. De
inde cū dicit uidebitur autēz uti; zc
Sed pro defensioe. Oñdit q hoc eū
non debet retrahere. quia uī melius
eē. i. magis honestum & ad bonos
mores pertinens. et etiā oīo opor
tere ut homo non uercatur impug
nare familiaris suos p salute uerita
tis. est ei hoc adeo ncm ad bonos
mores: ut sine hoc uirtus cōseruari
non possit nisi ei homo ueritatem fa
miliaribus preferret. qsequens eēt q
homo falsa iudicia et falsa testiona
pferret pro defensione amicorū qd
est contra uirtutem. et quamuis alū
. i. alia ratione pertinente ad omēs
hoīs uitas sit pferēda amicis: spālī
tamen hoc oportet facere phōs: qui
sūt pfectores sapientie que est cogni
tio ueritatis. q autē oporteat uerita
tem preferre amicis: ostendit hac ra
tione. quia ei qui est magis amicus:
magis est deferendum. cum autē ami
ciam habeamus ad ambo. s. ad ue
ritatem & ad hominem: magis de
bemus ueritatem amare q hominēz
quia hominem precipue debemus.
amare propter ueritatem. z ppter
uirtutem: ut in octauo huius dicit
ueritas autem est amicus superex
cellens: cui debetur reuerencia hono
ris. Est etiam ueritas quiddam dīz

in deo enim primo & principaliter
inuenitur. Et ideo concludit q sanc
tum est pre honorare ueritatem hoī
bus amicis. Dicit enim Androicus
per ipeteticus q sanctitas est. que fac
fideles et seruātes ea. que ad deum
iusta. hec etiā fuit snia psonis. qui
repbans opinioez Socratis magistri
sui dixit: q oportet de ueritate ma
gis curare q de aliquo alio. & alibi
dicit. amicus quidem Socratis s; ma
gis amica ueritas. Et i alio loco de So
crate quide; par; ē curādum de ueri
tate aut multū. Deinde cū dicit ferē
tes at hāc opionē zc. H; opionis la
tores. Impbat pōnem psonis dicēte;
q felicitas hoīs qstīt in qdam cōi
ydea boni. et circa hoc duo fac prio
oñdit q nō ē una cōis ydea boni. se
cundo oñdit q etiā si esset: nō qstīt
ret in ea hūana felicitas ibi: s; forte
hoc qdē reliquēdum est nūc zc. Sed
hec fortasse nūc. Circa primū duo fa
cit. prio oñdit q nō sit una cōis ydea
boni. Scdō i qrit de modo loquedi.
quo psonici hanc ydeaz noībant ibi
querz aut utiq; aliqs. Ambigat ue
ro q pīa. Circa primū qstidandūz est
q Ar. non intendit ipbare opioem
psonis qz ad hoc q unūz bonū sepa
tū ponebat: a quo. depēdent omia
bona nam et ipe Aristotiles in duo
decimo methac ponit qddam bonūz
septum a toto uniuerso ad quod to
tum uiuersus ordinat sic exercitus
ad bonū ducis. Impbat aut opēio
nem psonis q. ad hoc quod pōebat
illud bonum sepātū esse quandā yde
alem rōnem bonoz omīum: Ad qd
qdem impbandū utitur rōne tripli
ci: quar: prima sumit ex ipa posicio
ne ploicor;: qui nō faciebant aliquā
ydeā in illis generibus: in qbus iue
nit prius et poster; sic patz i nūis.

na binariu naturaliter e prior enario
& sic inde. et io no dicebat psonici
q numerus cois eet qda ydea sepata
ponebat aut singpos numeros ydeals
sepatos puta binariu. enarium: &
silia. z hui⁹ ro est. qf ea i qb⁹ inuenit
pri⁹ & post⁹: no un⁹ ee unius ordi
& per qlequens ne equalit una ydz
pticipare. sz in bonis iuenit prius et
posteri⁹: qd manifestat ex hoc: q bo
nu iuenit in eo: quod qd est. i. i sba
& fili in qlitate et et i aliis genib⁹.
manifestu e aut q id quod est esple
ipm. i. sba: e naturaliter prior omib⁹
his que no habet esse nisi in qpatoe
ad sba. sic est qntitas q e mēsurā
sbe: & qlitas que est dispositio sbe:
z ad aliqd qd e hūdo sbe. et idē ē in
aliis generibus: que omia assilant p
pagini entis. i. sbe q e pncipalit es
a q paginā: & deriuantur omia
alia genera: que etiā itū dnr entia:
iqz accidūt sbe. z ex h⁹ qcludit q no
pōt ee qda cois ydea boi. Scdz rōez
ponet ibi amplius quia bonū. Bonū
aut dicit⁹ & in eo qd qd ē. Ad cui⁹
euidetiā sciēdum est: q pso ponebat
ydea esse rōne & eētia oīum eorū:
que ydea pticipāt: ex quo sequitur q
eorū quorūz no est una rō cois: non
posset esse una ydea: sz diūsoz predi
camētoz no ē una cois rō nichil .n.
nniuoce de his pdicat. bonū aut sic
& ens cū quo quertit. iuenit in quo
libz pnto: sic in quod qd est. i. sba
bonūz dicit⁹ deus: i quo no cadit mali
cia. & itellct⁹ qui semp est rect⁹. in
qlitate aut uirt⁹: que bonūz fac ha
bētem. in qntitate aut qmēsuratum
qd ē bonum in quolibz: quod subdī
mēsure: i ad aliqd aut bonū. quod
est utile qd ē relatū idēbitū finē: in
qn aut tempus. f. optiz. & in ubi lo
cus qgruus ad ābulandum sic dieta

& idem patet in aliis genibus mani
festū est qd qd ē no aliqd unūz bo
nū: qd sit ydea ul rō cōmūis
oīūz bonorū. alioqn oportet q bo
nū no ineniret in omnibus predica
mētis sz in uno solo. Terciā rōez po
nit ampli⁹ aut quia eorūz que sunt.
Pretea cū eorū. Ad cui⁹ euidetiā sci
endū ē. q sic pso ponebat q res ext
animā existētes alleqūtur formā ge
neris uel spēi per hoc: q pticipāt yde
am: ita q aīa in format per scīaz ex
hoc: q pticipat ydeam. ita q anima
no cognoscit lapidez nisi p hoc q ptī
cipat ydea lapidis. ex quo sequitur q
oīum eorū: que habent unā ydeaz est
una scīa. si ergo oīūz bonorū eet una y
deaz sequeret q oīa ptineret ad qd ratio
nem unū scīe hoc aut uidet⁹ ē fal
sūz qz ad bona que sunt in uno pre
dicamēto: qd dicit⁹. addit: ne aliquis
diūsficatōes scīaz attribuerz diuer
sitati pntorū. uidemus. n. q ex tem
poris qgruitate cōsiderat qd ē i reb⁹
bellicis militaris: in egritudinē aut
medicinalis. in laborib⁹ aut exercita
tīa. reliquit ergo qd no ē una cois yda
bonorum.

Vereret aut ntiz aliquis
Ambigat uero quispiam.
Ondit sup phs q no est u
na ydea cois oīūz bonorū. sz q psonici
illud bonū sepatū no solūz uocabāt
ydea boni sz et pse bonū: hic inten
dit īgrere. Ar. utrū queient hoc di
cat. Et circa hoc duo fac. pīo ondit
q illud bonū sepatūz no conueniē
noīat pse bonū. Scdo ondit q pōne
bonū sepatum esse pse bonum repug
nat ei: q dicit⁹ ipm esse cōem ydeaz
omīūz bonorū ibi his aut q dca sūt
zē. Ex illis uero que sup dixim⁹. Cir
primū tria facit primo ondit q id

bonū sepatū no queniēter dī p se bonūz
z excludit quāda rōne ibi Sz qdē n⁹
ppetuūz ē sz ppetuū ē zē. Tercio cō
perat h⁹ dcm opioi pītagoricorū ibi
Probabili⁹ at uidet⁹ zē. Probabili⁹
at uidet⁹. Circa pīū qdandū ē q il
lud bonū sepatū qd ē cā oīūz bonorū.
oportz pōne i aliori gradu bōitatis
q ea q apd nos sūt. eo q est ultim⁹ finis
oīum. p hoc autē dcm uidetur q no
sit alioris grad⁹ inbonitate q alia
bona & hoc manifestat p h⁹ q unū
qd q sepatōz uocabat pso p se. sicut
ydeam hoīs uocabat p se hoīem: &
ydeam eq p se equū. manifestū ē autē
q una & eadē rō est hoīs. qui ē apd
nos & p se hoīs. i. sepati. & hoc ma
nifestat p hoc: q hō sepatus & hō q
est in masia: non difert scdz q homo.
dnt autem scdm qdam alia: puta q
ille hō ē imasialis et iste ē mas⁹ alis.
sic al⁹ cōe z hō non dnt in rōne aīalis
sz difert i h⁹ q hō addit rōnale sup al
ita etiā uidetur q in rōne hoīs non
difert hō sepat⁹ ab hoc hoīe. sz hic
hō addit masiaz. eadem igitur rōne
id bonū sepatum quod noīant perse
bonum: non erit alter⁹ rōis in boni
tate q hoc participare bonūz. pōsit
autē ee dīa qz ad aliq alia: que sūt
pter rōnem boni. Deinde cum dicit
n⁹ ppetuum zē. Sed ppetuū esse non
est Excludit qndam respōtōez. possz
enim aliqz respondere q illud perse
bonum est meli⁹. qz est perpetuūz.
hec autē bona sunt corūptibilia. qd
autē est diūfna. uidetur ee meli⁹ &
magis eligendūz. sz ad h⁹ excludēdū
dicit: q neq hoc qd est perpetuū ēē
fac illud per se bonū ēē magis perpe
tuū āno perpetuo difert duratione.
dīa at duratōis alicui⁹ rei est preter
rōne ppe spēi: sic uita q ē unūz diei
et uita q est diūfna no dnt i rōe uite

sz solū dnt in duratōe. sic ergo si acci
piat⁹ bonū qī una spēs: duratio erit
pter rōez boi. et ita ex h⁹ qd ē aliqd
diūfna no difert scdz rōez boni qī
milius existens q si eet unū diei tm.
sz si ponam⁹ bonū no ēē unūz spēm ul
ydea boni: ut psonici posuerūt sz q bo
nū dī sic et ens in oīb⁹ genib⁹: h⁹ ip
sum qd ē diūfna erit bonū i tēpore.
un adderet ad bōitate. et sic qd ē diūf
ni⁹ erit meli⁹. sz h⁹ no pōt dici si bo
nū sit una spēs p se. & ita sequitur q
neq sit melius ex hoc q ē perpetu
ūz. Deid cū dī p babil⁹ at uidet⁹ zē.
Probabili⁹ at uidetur. Copat p dcaz
pōnem pītagoricorū. Circa q scdm
psonicos cōsiderādūz ē q eadē erat
rō boni z unūz. & ideo ponebat idē
esse p se unūz z p se bonū. ex qō necē
erat q ponerent unum primum p se
bonū: quod quidē pītagorici no fa
ciebant: sz unū ponebat aliqd rōuz
q qtiēnt i cohordiatōe boni. sub quo
ponebat lumē. unū. qetē. masculūz.
dextrū. sitūz. iparē. rectū. qdratūz.
Egrio at sub malo ponebat tēbras
mūltitudiez. motū. femīaz. sinistrūz.
istū. parē. numū. curuū. thetagro
nū altera pte lōgi⁹. Dīc g⁹ q qz ad h⁹
p babil⁹ dixit pītagorici q pōici.
qr n cōgebāt pōne unā rōez boi. et io
Slēipp⁹ q fuit npos pōis fili⁹ sororis
ei⁹ et i scolis ei⁹ successor i h⁹ n fuit se
cut⁹ pōez sz m. z is pītagorā dīat q
d his dī fieri ali⁹ sermo. i. i mtha. De
id cū dī his at q dca sūt zē. Ex illis uo
q sup dixim⁹. Ondit q dīcē id bonū
sepatū ēē p se bonūz spūgnat ei qd ēēē
unā ydeaz oīūz bonorū. Et cca h⁹ tria fa
cit pōndit q p se bonūz n pte cois yde
a oīūz bonorū scdo q n pte cois ydea et
oīūz q dnr p se bōa ibi Dīdētes igit⁹ zē
Que g⁹ p p se. z rōdz cuidā qstioi ibi
Sed qliter utiz zē. Quēadmodū g⁹.

Dicit ergo primo. q. cōtra ea que dca sunt aploicis occulte apert qdam du bitatō ppter hō q. cū loq̄ de illo p sebo no n̄ uident d̄ oī bono sermōis dici. z q. ad ipaz apentiā uerbor: z fieri q. ad conueniētiā rer: & hoc ideo. q. diuerse sūt spēs uel rōnes bonor: di cuntur. n. scd̄ unam spēm uel rōnē bona illa: que scd̄ se ipa sūt psecuta. i. quesita uel desiderata & dilecta i. amata: & scd̄ aliam rationem dñr bona illa que sūt aliquale fctiua uel conseruatia illor: que sunt scd̄ se bo na. 3. uero modo dñr aliqua bona: quia sūt prohibitia qtrarior: sicigit manifestū est q. bonū dupliciter dicit quedā. n. sūt bona secūduz se ipa. s. p̄ de qbus dēz est q. prop̄ se q̄runt. utraq; uero alia. s. fctiua uel qseruati ua & cō prohibitia qtrarior: dñr bo na propter illa que sūt scd̄ se bona. et sic manifestū est q. ratio p se boni n̄ pōt aptari oībus bonis. Deinde cū dīc diuidētes igitur z c. Que ḡ pro ter se bona sūt. Oñdit q. una ratio p se boni nō pōt q̄petere oībus p se hoīs. & p̄rio dīc de quo ē intentio. Circa q. cōsiderādū est q. fctiua uel conseruatia scd̄ se bonor: phibatia qtrarior: dñr bona sic utilia. quia ḡ manifestū est q. talibus non aptat̄ rō perse boni: sepem⁹ ab eis illa quesūt scd̄ se bona: & uidea. n. si possit dici bona scd̄ unam ydeam quā dicūt p se bonū. Scd̄ ibi scd̄ se ipa z c. Sed que ponēda sūt. Ad hō inuestigādū pponit quamdam questionē q̄lia. s. sint ponēda secūduz se bona. & hāc questionē determinat per duo men bra: quorum primū ē utrū dicēda. sit. secūduz se bona quecunq; querū tur solitaria. i. etiā si sola eēt: ut. s. nulla alia utilitas ex eis segetur sic scire uidere uoluptates quedāz & ho

nores. hui⁹ oī. n. quāuis qñz queran tur propter aliquid ad aliud: q. sūt utilia tñ si ad nichil aliud ualerēt scd̄ se eēt bona & desiderabilia. Scd̄ autem mēbrū questionis est u trum nichil aliud sit p se bonū nisi sola yda. Tercio ibi quare erit z c. Itaq; super flua spēs erit. Deducit h̄ scd̄ mēbrū imēdiate premissū. & qcludit q. si nichil aliud sit p se bonū nisi yda: erit ydea inanis. i. sū effica cia. pōit. n. ydea q̄i exēplar quoddā: cuius similitudo sit aliis ip̄sa exēplar autem est supuacuum: si nichil ei as si laretur. unde sequitur q. ydea sit in anis: si nichil aliud sit scd̄ se bonū Quarto ibi Si sūt & hec z c. Sin at & hec sunt. Deducit p̄mu⁹ mēbrum & dicit q. et si omia p̄dicta sint scd̄ se bona p̄cipando ydea: que ē per se bonū: c̄portebit q. i omib⁹ appeat eadē rō boitatis: sic i niuez cerusa ē eadē rō albedis eo q. p̄cipat unā for mā s. hoc nō appz eē uerū i p̄dictis. ho nor. n. z prudētia & uoluptas habēt diūsas rōnes non solū p̄prias: prout .i. rō honoris inq̄z est honor dīfert a rōe prudētie: iq̄tuz est prudētia: s. et iq̄z sunt bona. non enī est una ratio boitatis in oībus his: n̄ scd̄ rōem eadē sūt apetibilia. un̄ reliquit q. id quod dñt p se bonū: non est aliquid q̄ue uel ut una ydea cōmis omiūz bo nor. Deinde cū dicit Sed qualr utiz z c. Quēadmodū ergo. Rñdet cui dam questionē: que ē q̄liter p̄dicta dicātur bona scd̄ diūsas rōnes. & hec qdem quo locū habet. q. aliqd dici de mltis scd̄ diūsas rōes cōtingit dupl̄r. unomō scd̄ rōes oīo diūsas non habentes respectū ad aliqd u num. & ista dicunt̄ equoca casu. q. s. casu accidit q. unū nomē un⁹ hōi posuit uni rei z ali⁹ alii rei ut p̄cipue

patet in diūsis hoībus eodem nomi ne noīatis. Aliomō unum nomē di cit de mltis scd̄ m rōnes diuerfas nō totāl̄ s. in aliquo uno conueniētes. qñz qdem in hoc q. referunt̄ ad unū p̄ncipium. sic res aliq̄ dī militaris uel qa est istrumētuz militis: sic gladi us: uel tegimētuz eius sic lorica: uel quia est uehiculū eius sic equus. qñz uero in hoc q. referunt̄ ad unum scd̄ sic medicina dī sana: eo q. ē factia sani tatis. dieta uero: eo q. ē qseruatiā sa nitatis. urina uo: eo q. ē sanitis signa tiua. Qñz uero scd̄ p̄portioēs diuer sas ad idem sbm̄. sic q̄litas dī ens. q. est dispositio per se entis. i. s. bē qñ titas uero: eo q. est mēsurā eiusdē et sic de aliis. Vel scd̄ unam p̄portioēz ad diūsa sbā. eandē enī habz p̄porcio tōnē uisus ad corpus et itellec⁹ ad a nimā. unde sic uisus ē potētia orga ni corālis: ita itellec⁹ ē potētia a nime absq; p̄cipatōe corporis. sic ergo dicit q. bonū dī de mltis non scd̄ m rōes penitus dīntes. sic accidit in his: q. sūt casu equoca s. iqm oia bōa depēdent ab uno p̄ bonitatis p̄ncipio uel iqm ordiant̄ ad unū finē. nō enī uoluit Ar. q. illud bonū sepa tum sit ydea & rō oīum bonor: s. p̄ncipium & finis. uel etiā dicunt̄ omia bona magis scd̄ analogiam i. p̄portōnē eandē: qm. s. q. uisus est bonum corporis et itellec⁹ ē bonū anime. ideo aut̄ hunc terciū modū p̄fert. q. accipit̄ scd̄ boitatē i herētz rebus. p̄mi aut̄ duo modi scd̄ bo nitatē sepatam: a qua nō ita p̄pē ali quid denoīatur.

Ed forte hoc quidem z c. S. hec fortasse relinquit̄. Postq̄ phs oñditq. non est una cōis ydea boni: nunc oñdit q. etiā si eēt: non p̄tineret ad

p̄positū: utruz. s. scd̄ m ipa eēt querē da felicitas. & circa hō tria facit. p̄ pbat p̄positū. 2. ponit quandā respō tionē ibi. Forte autē alicui uidebitur An forte uideri pōt z c. 3. excludit eā ibi p̄babilitatē qd̄ z c. Hec suatōez continēt z c. Dicit ḡ primo: q. hoc. i. qualr bonū dicat̄ scd̄ unā uel diūsas rōes de bonis: oportz nūc relinquere q. p̄ certitudinem determinare de hoc p̄tinet magis ad aliam phām. s. ad metha. et similt̄ etiā q̄litas de yda boni non ē p̄pā p̄senti intentōni. & hōr rōnē assignat. q. si eēt unūz bo num uniuoce de oībus f̄dicatū: uel etiā si eēt p se ipm sepatum exns: manifestū est q. non erit tale aliqd: qd̄ sit uel operatū uel possessū ab hoīe nūc at̄ tale aliqd q̄rī. q̄rī enī felici tatez q̄ est fis hūanor: actū. finis at̄ hoīs uel ipa opatio ei⁹: uel est aliq̄ res exterior: q. quidem potest eē finis hoīs: uel qa est opata ab ipō: sic do mus ē fis edificatōis: uel q. ē possessa sicut ager est finis emp̄cionis. ma nifestum est aut̄ q. illud bonūz cōue uel sepatū n̄ pōt esse ipa hoīs opatio. nec etiā est aliqd p̄hoīem factū. nec etiā uidet̄ aliqd ab hoīe possessum: sic possidētur res que ueniūt in usūz hui⁹ uite. unde manifestum est q. id bonū cōe uel sepatū non est bonum hūanū: qd̄ nunc q̄rim⁹. Deinde cuz dicit Forte autē alicui uidebit̄. An forte uideri pōt z c. Ponit quandā r̄ntionēz posset enī aliqs dicere q. id bonū sepatum quīs non sit sepatum uel possessum ab hoīe. est tñ exēplar oīūz opator: et possessor: bonor: expe dit aut̄ itueri exemplar ei: qui uult puenire ad exēplata. & iō uidet̄ ex pedire q. aliqs ipm bonūz sepatū cognoscat propter bona possessa & opata: q. hñtes id bonūz sepatū sic

quod exēplar magis poterimus cog
noscere: et per quod nō mīlī adīpisci ea: q̄ sūt
nobis bōa. sic īspiciētes ad hōiēz ali
quez magis ppe pōnt depingere ei⁹
efigiem. Deinde cuq; dīc p̄babilitatē
quidē igit̄. Hec suatione continēt.
Excludit pmissaz respōtionē duabus
rōibus: quaz prima sumit̄ ex eo: qd̄
quāter obseruatur. & dicit qd̄ sermo
p̄dicte rōtionis uidetur esse p̄babilis
sed tamē uidetur dissonare ab eo: qd̄
obseruatur in oībus scīis. omnes .n.
scīe & artes appetūt q̄dam bonūz:
ut sup̄ hitūz ē et unaq; igit̄ id: qd̄
ē nōcū sibi ad cōsequēdū sūz itentūz
nulla autē utitur cognitōe illi⁹ boni
separati. qd̄ non ēēt rōnabile si ex eis a
liquod auxiliūz p̄beret. nō ergo ali
quid confert ad opata & possēda bo
na cognitio illius separati boni. Scd̄
rōn pōit ibi In utile at̄ z c. Nec uō
apparet qd̄. Que sumit̄ ab ip̄a nāsa
rei. et dīc qd̄ illud bonūz cōsidā um
est oīno utile ad scīas & artes z q̄tū
ad eaz exercitiūz: qd̄ textor ul̄ faber
in nullo iuuatur ad opationem sue
artis: ex cognitione illi⁹ boni separati
et etiā q̄z ad acq̄sitionē scīe ul̄ artis.
nullus enī efficiē magis medicus uel
magis miles p̄ hoc: qd̄ q̄tēplā ydeaz
seperatā boni. cuius rōnem assignat
qd̄ oportet exemplar ad qd̄ nōcē ē īnspi
cere eē q̄forme opato. ars aut̄ nō opat̄
aliqud̄ bonum cōiē t̄ abstractū sed
q̄cretūz & in singulari. medicus enī
nō itendit sanitatē in abstracto sed ī
concreto eā. s. que ē hōis et īnglari
eam. s. que est huius hominis quia
me licat̄ nō hōiem ul̄em s; singlarez
unde relinquit̄ q̄cognitō boni ul̄is
z separati nō sit nōcā n̄z ad acq̄sitiōez
scīaz n̄z ad exercitiū eaz. Ultio at̄
q̄cludit epilogando t̄m dictum esse
de opionibus felicitatis.

Rursum at̄ redeamus z c.
Rursum uō ad id z c. Post q̄
phs p̄ctauit opioēs alior̄
q̄felicitate hic determinat
de ea scd̄m p̄pā opioēm. et dīdit in
duas ptes īp̄ma oñdit qd̄ sit felicitas
in scd̄a determinat de q̄dam p̄pata
te felicitatis ibi determinatis at̄ his
scrutemur defelicitate. His q̄ sic de
t̄minatis. Prima autē pars dīdit in
duas ptes in prima ostēdit quid sit
felicitas in scd̄a t̄mouet q̄ndā dubita
tōnez ibi Multe at̄ trāsmutatōes sūt
Nam frequentes trāsmutatōes. Et
circa primū duo facit. primo ostēdit
qd̄ sit felicitas. z̄ ostendit qd̄ p̄misse
finē q̄cordāt omīa: que dicuntur de
felicitate ibi Scrutandum q̄ de ip̄a z
c. Scrutandum igit̄ de ip̄a felicitate.
Circa p̄mū duo facit. p̄mo ponit q̄dā
cōs q̄dictiones felicitatis: q̄ q̄i sunt
om̄bu anifeste. z̄ igit̄ felicitatis
eēntiāz ibi S; forte felicitatez q̄dey z c.
Enīmuero t̄m itatē esse sumūz bonū
Circa primū duo facit. p̄o pōit felici
tatē esse ultimū finem. z̄ ponit q̄dici
ones: que q̄petūt ultimo fini ibi Hoc
at̄ aduc magis explanare z c. S; conā
dum ē et hoc magis declarare. Dīc
ergo p̄mo qd̄ expeditis his que p̄tinet
ad opioēs alior̄: rursum oportet redī
ad bonūz cca qd̄ n̄ta uerlat̄ īnq̄sitiō
s. ad felicitatē: ut īuestigē qd̄ sit.
Circa qd̄ p̄o q̄sidandū est qd̄ in diuisis
opatiōibus et artib⁹ uidet̄ aliud et a
liud eē bonūz intētum. sic in medici
nali arte bonūz intētum est sanitas
& in militari uictoria et in aliis ar
tib⁹ aliqud̄ aliud bonūz. Et si q̄ratur
quod sit bonūz intētum in unaquaq;
arte uel in unoquoq; negotio: scīēd̄
est qd̄ hoc ē illud cui⁹ grā oīa alia fi
unt in illa arte uel ī illo negotio. sic
in medicinali oīa sūt p̄pter sanitatē

in militari oīa sūt p̄pter uictoriā
& in edificatiā oīa sūt p̄pter do
mū cōstruēdāz: & similis in quolibz
alio negotio aliquod aliud est bonū
intētū: cui⁹ grā omīa alia sūt. hoc
at̄ bonum intētūz ī unaq; opatione
ul̄ electione dicit̄ finis: qd̄ finis nichil
aliud ē q̄ id. cui⁹ gratia alia sūt: si
ergo occurrat statiz aliq; finis: ad quē
ordinent̄ omīa q̄ opant̄: om̄s artes
& omnes opatōes hūane: talis finis
erit opatū bonum simplicit̄. i. quod
intendit ex oīb⁹ opib⁹ hūanis: si aut̄
ad hoc occurrat plura bona: ad que
ordinetur diuersi fines diuersaz: ar
tiūz oportebit qd̄ īnq̄sitiō rōnis n̄re
transcendat ista plura: quousq; pue
niat ad hoc ip̄z. i. ad aliquod unūz
nōcē: est enī unum eē ultimū finem
hōis: īnq̄z est homo sic ē finis un⁹ me
dici īnq̄z est medic⁹ p̄pter unitatem
iudicialis artis & iste un⁹ ultio finis
hōis dicit̄ hūanū bonūz: quod ē feli
citas. Deinde cuq; dicit hoc autem ad
huc magis explanare. S; uidēdū ē.
Pōit duas conditōnes ulti finis. p̄mo
quidem qd̄ sit p̄fcm. secūdo qd̄ sit p̄f
sufficiēs ibi. Uidef̄ aut̄ & est per se
sufficiā z c. Uidef̄ aut̄ & ex sufficiēcia
Ultio enī finis est ultim⁹ t̄min⁹ mo
d⁹ desiderii nāsalis. ad hō at̄ qd̄ aliqd̄
sit ulti⁹ termin⁹ mot⁹ naturalis: duo
requiruntur: p̄mo qd̄dem qd̄ sit hūis sp̄z
nō autem in uia ad sp̄m hūanāz sic
generatō ignis nō terminat̄ ad dispo
sitiōnem formēz ad ip̄am formā. qd̄
aut̄ formā h̄t est p̄fcm. qd̄ autem est
dispositū ad formā: est īnp̄fcm. & īo
oportet qd̄ bonū qd̄ est ulti⁹ finis sit
bonum p̄fcm. z̄ aut̄ requirit̄ qd̄ illud
qd̄ est termin⁹ mot⁹ naturalis: sit īn
tegrū. qd̄ nāsa non deficit in nōcīs.
un̄ finis genatōis hūane non est hō
diminut⁹ mēbroz s; homo integer. &

si ē finis ulti⁹ qd̄ ē t̄min⁹ desiderii ne
celle ē qd̄ sit p̄fctūz q̄i itegrū bonū
Circa p̄fctōnez aut̄ finalis bōi q̄side
randūz ē: qd̄ sic agēs mouz ad finē ita
finis mouet desiderii agētis. und̄ o;
grad⁹ finūz p̄porcionari gradib⁹ a
gētis. Est aut̄ triplex agēs unūz qd̄
īp̄fctissimūz quod nō agit per p̄pāz
formā s; solūz īnq̄m ē motum ab a
lio sic martellus aut̄ cultellūz. und̄
effectus scd̄m formā adeptam nō assi
milat̄ huic agētī s; ei aquo mouet̄
aliud ē aut̄ agēs p̄fctūz qd̄ agit qd̄
scd̄m suā formāz: un̄ assimilat̄ ei effect⁹
sic ignis calefacit: s; t̄n īdiget motū
ab aliq; p̄ncipali p̄ori agēte & q̄m
ad hō habet aliqd̄ īp̄fctōis q̄i p̄tici
pans cū īstrumēto. Terciūz at̄ agēs
ē p̄fctissimū qd̄ agit qd̄ez scd̄m pro
p̄am formāz & ab alio non mouetur
& similis ē īfinib⁹. est. n. aliqd̄ qd̄
appetit̄ nō p̄pter aliquā formalez
bōitatē in ip̄o exntem s; solūz īq̄m
ē utile ad aliqd̄ sic medicina. ē autē
aliqud̄ qd̄ ē quidē appetibile p̄pter a
liqd̄ quod in se habet & t̄n appetit̄
p̄pter aliud sic medicina sapida &
hō ē bonū p̄fctius. bonūz aut̄ p̄fctif
simūz ē qd̄ ita appetit̄ p̄pter se qd̄ nū
q̄ appetit̄ p̄pter aliud. hos igit̄ tres
grad⁹ bonor̄ distigīt hic phs & dīc
qd̄ hoc qd̄ dcm ē de ultimo fine. opor
tet adhuc magis explanā īgrēdo. s.
q̄ditōes q̄ requirunt̄ ad ultimūz finēz
uidef̄ aut̄ eē p̄fct⁹ gradus finūz quo
rum quosdā eligim⁹ solum p̄pter aliqd̄
sic dīcias: qd̄ nō appetūt nisi īq̄m sūt
utiles ad uitā hōis z fistulas: qd̄ cāit̄
& ul̄r omīa organa: qd̄ nō q̄runt̄ nisi
p̄pter ulū cor̄. un̄ manifestū ē qd̄ oēs isti
fines sūt īp̄fci. opti⁹ at̄ finis: qd̄ est ulti⁹
oportet qd̄ sit p̄fct⁹. un̄ si unū solūz sit
tale. o; esse ultimū finem: quē q̄ri⁹.
si aut̄ sint multi p̄fci fines oportet qd̄
b. i.

perfectissimū sit horū optimū & ultimū. manifestum ē autē qd sic id qd est scdū se appetibile: ē magis perfectū eo qd ē appetibile ppter alterū: ita illud qd nūq̄ appetit ppter aliud est perfectius his: q̄ & si scdū se appetant: tamē appetūt ppter aliud. & ita simplr perfectū ē: qd ē semp scdū se eligibile et nūq̄ ppter aliud. talis at̄ uidet̄ eē felicitas quā nūq̄ eligim⁹ ppter aliud sed semp ppter se ip̄am. honorez uero & uoluptates intelligētia & uirtutem eligimus qdem ppter se ip̄a. eligere mus enī uel appeterem⁹ ea: & si nī hīl aliud ex eis nobis pueret: & tamē eligimus ea ppter felicitatem: inq̄m per ea credim⁹ nos futuros felices. felicitatē autē nullus eligit ppter hec necessariūz ppter aliqd aliud. un̄ relinquatur qd felicitas sit perfectissima bonorū: & per q̄sequēs optim⁹ & ultim⁹ finis. Deinde cū dic̄ uidet̄ autē & ex p̄ se sufficiētia. Videt̄ autem ex sufficiētia. Agit de p̄ se sufficiētia felicitatis. & p̄mo qm̄ ad id qd pertiz ad rōnē sufficiētie. scdō qm̄ ad id: qd addit̄ p̄ se ibi. Amplius autē oīum zc. Dic̄ g⁹ p⁹ qd idem uidet̄ sequi ex p̄ se sufficiētia sicut et ex perfectōne. s. qd felicitas sit optim⁹ & ultim⁹ finis hec enīz duo se q̄secūtur. nam bonū perfectū uidet̄ esse p̄ se sufficiens. si. n. qm̄ ad aliqd non sufficit iāz nō uidet̄ p̄fecte desiderium q̄tare. & ita nō erit p̄fctm bonū. n. dic̄ autē eē p̄ se sufficiens bonū: nō qd sit sufficiens soli unī hominī uiuētī uitā solitariā sed p̄tentibus & filiis et uxori z amicis & ciuibz: ut. s. sufficiat eis et in temporalibus p̄uide necessaria auxiliā mīstrādo: & etiā in sp̄ualibus instruendo uel q̄ciliando. & hoc ideo qd homo naturalr ē animal ciuile. z ideo non sufficit desiderio suo qd sibi

p̄uideat sed etiā qd possit aliis p̄uide re. sed hoc oportet itelligere usq̄ ad aliqū t̄minū. si enī aliq̄s uelit h⁹ extendere nō solūz ad q̄sanguīnos & amicos p̄pos sed etiāz ad amicos amicos: procederet hoc in infinitum. & sic nulli poterit talis sufficiētia p̄uenire: et ita null⁹ posset eē felix. si felicitas hanc infinitāz sufficiētiaz req̄reret. loq̄tur. n. ph̄s in hoc libro de felicitate: q̄lis in hac uita pōt haberi. naz felicitas alterius uite omnem inuestigatōnē rōnis accedit. quis at̄ sit termin⁹: usq̄ ad quē oporteat felicez esse sufficiētē. rursus p̄scrutādūz a libi erit. s. in yconomica uel politica & qd exposuerat cui debeat eē sufficiēs bonūz & p̄fectum quod felicitas dic̄it: qd. s. nō soli unī hominī sed sibi & omībus quorū cura ad ipsum spectat. Cōsequēter exponit qd sit qd dic̄it p̄ se sufficiēs. et dic̄it qd p̄ se sufficiēs dic̄it illud: quod etiā si solūz habeat: facit uitā eligibile & nullo exteriori idigētē. & hoc maxime cōtingit felicitati. alioqn nō termīar̄ motūz desiderii. si extra ip̄am remaneret aliquid: quo homo indigeret. omnis. n. idigens desiderat adipisci id: quo indigz. unde manifestū est qd felicitas ē bonū p̄ se sufficiēs. Deinde cum dī Amplius at̄ omī zc. Insup̄ autē maxie. Exponit rōnē p̄ se sufficiēcie qm̄ ad h⁹ qd dic̄it p̄ se. dic̄it at̄ aliqd p̄ se sufficiēs ex eo. qd seorsum ab aliis acceptū sufficiēs est qd qdem p̄t dupl̄r q̄tingere. uno modo sic: quod illud bonū p̄fectum qd dic̄it p̄ se sufficiēs: nō possit accipere augmētūz bonitatis ex alio bono addito. & hec qdem est condicio eius qd est totale bonū. s. dei. sic. n. pars q̄numata totū: nō ē aliqd magis q̄ totum: qd ip̄a p̄s in toto includitur: ita etiā qd cūq̄

bonū q̄numeratū deo nō facit aliqd augmētūz bonitatis. qd nihil ē bonūz nisi per hoc qd p̄cipat bonitatē dīnaz aliqd autē dic̄it solitariū uel nullo alio q̄numato esse sufficiēs: inq̄m continet id omē: quo indiget homo ex necessitate. et sic felicitas de qua nūc loq̄mur habet p̄ se sufficiēciaz. qd. s. in se cōtinet omē illud: qd hominī ē necessariū: nō autē omē id: quod pōt hominī aduenire. unde pōt melior fieri aliquo addito: nō tamē remanet desideriiūz hoīs iquētum. quia de sideriiūz rōne regulatūz q̄le oīz eē felix: nō habet iquēdinē de his: q̄ nō sūt necessaria: licz sint possibilia adīpisci. hoc ē ergo quod dixit maxie inter omīa q̄uenire felicitati: qd ip̄a etiā non q̄numata aliis sit eligibilis: s. tñ si cōnumeret̄ alicui alteri etiā minimo bonorū: manifestū est qd erit eligibilior. cuius ratio ē. qd p̄ appositōez sit sup̄hndantia uel augmētūz bonitatis. q̄nto autē aliqd ē magis bonū: tāto magis ē eligibile. Ultimo autē q̄cludit epilogaō quod dictū ē. s. qd felicitas cum sit oīūz opatorū ultim⁹ finis: ē p̄fectum bonum p̄ se sufficiēs.

Sed forte felicitatem qdem Enūero felicitatē esse sūz bonū. Postq̄ ph̄s posuit q̄dam conditōes felicitatis: hic inuestigat difinitōez eius et circa hoc tria fac̄. p̄mo oñdit necessitatem h⁹ inq̄sitōnis. Scdō uenat̄ difinitōez felicitatis ibi Fortefiet utiq̄ hoc zc. Forsan uero id fiet. Tercio oñdit qd p̄missa difinitio ē nō sufficiēs. sed ad huc oīz āplius dicere ibi Circūscribat̄ qd igit̄. Et sūmū qd ē bonū. Dic̄ ergo p̄mo qd oēs confitent̄ felicitatē eē aliqd optimūz: ad qd p̄tinet qd felicitas sit ultim⁹ finis et p̄fectūz bonum

& p̄ se sufficiēs. s. adhuc oportz aliqd manifestius dici de felicitate: ut sciat̄ quid ip̄a sit in sp̄ali. Deidēcū dī Fortē utiz zc. Forsan uero id fiet. Inuestigat difinitōez felicitatis. et circa h⁹ duo fac̄. p̄mo inq̄rit gen⁹ eius. Scdō dīas eius ibi Si autē est opus hoīs zc. Qd si ē opus hoīs. Circa p̄mu z tria fac̄ p̄mo oñdit qd felicitas est opatio hoīs. Scdō oñdit qd hoīs sit aliq̄ p̄p̄a opatio ibi. Vtrūq̄ igit̄ textoris zc. Vtrū igit̄ fabri: Tercio oñdit que sit opatio p̄p̄a hoīs ibi. Quia igitur hoc utiz erit: Quia igit̄ hoc erit tande. Dic̄ ergo p⁹ qd sit felicitas poterit manifestum eē: si sumatur opatio hoīs. cuiuslibz enī rei hūtis opatioez p̄p̄iam bonū suū & h⁹ qd bene ē ei cōsistit in eius opatione sic tibicinis bonū cōsistit in eius opatiōe & silr eius qd facit statuā et cuiuslibz artificis. & huius rō est. qd bonum finale cuiuslibz rei est ultima eius p̄fectio. forma autē est p̄fectio p̄. s. operatō ē p̄fectio scdā. si autē aliq̄ res exterior dicat̄ eē finis: hoc nō erit nisi mediāte opatiōe: per quā. s. homo ad rem illā attigit: ul̄ faciendo sic edificator domū. aut utitur aut fruit̄ ea. & sic reliq̄tur qd finale bonūz cuiuslibz rei in eius opatiōe sit req̄rēdum si igit̄ ē hoīs aliq̄ opatio p̄p̄ia: necesse est qd in eius opatiōe p̄p̄ia q̄sistat finale bonum ipsius: quod est felicitas. & ita gen⁹ felicitatis ē p̄p̄ia opatio hoīs si autē dicat̄ in aliquo alio felicitas q̄ sistere: aut h⁹ erit aliqd qd homo reddīt idoneus: ad h⁹mōi opatiōez: aut erit aliqd: ad qd p̄ suaz opatiōez attingit. sic deus dī beatitudo hoīs. Deidēcū dic̄ utru igit̄ textoris zc. Vtrum igit̄ textori. Probat qd sit aliq̄ p̄p̄a opatio hoīs. & h⁹ dupl̄r p⁹ qdem p̄ ea q̄ accidūt hoī. accidit. n. hoī qd sit tex

tor uel coriarius aut grāmaticus uel
musicus siue aliqd aliud hūmōi. s. nī
hīl istorū ē qđ non habeat p̄p̄am opa
tōez: alioqn seq̄ret qđ hūmōi artes o
ciose et frustra hōi aduenirēt. multo
aut magis et incōueniēs qđ sit ociosū
& frustra id: qđ ē scđz naturā quod ē
ordinatū rōne dīna: qđ id qđ est scđz
artēz hūanā qđ est ordinatū rōne
hūana. cū igit homo sit aliqd exns
scđm naturā: impossibile ē quod sit na
turalr ociosus qđ non habēs p̄p̄am o
patōez. est igit aliq opatio hoīs p̄p̄ia
sic eoz: qđ ei accidūt. cuius causa ē qđ
unūqđz uel naturale uel artificiale
ē per aliquā formā qđ ē alicui opatio
nis p̄ncipiū. unde sic unaqueqz res ha
bet p̄p̄ium eē per suā formā: ita et
p̄p̄iam operatōez. Scđo ibi Quēad
modū oculi. An quēadmodū z oculi
Ondit idē p̄ hoīs partes. eandē. n.
operatōez oziāre in toto et in p̄tibz.
qa sic aīa est actus tōcius corporis:
ita p̄tes aīe qđam sūt actus q̄rūdā
p̄tium corporis: ut uisus oculi. s. qđ
libz pars hoīs habet p̄p̄ia opatōem
sic oculi operatō ē uidere & manus
palpare: z pedis ābulare et sic d̄ aliis
p̄tibz. reliquit ergo qđ etiā tōcius ho
minis sit aliq opatio p̄p̄ia. Deīde cū
dic Quid igit hoc zc. Quid igit h
tandē erit. Inq̄rit qđ sit p̄p̄a opatō ho
minis. maifestū est aut qđ p̄p̄ia opa
tio uniuscuiqz rei ē: qđ q̄petit ei scđz
suam formā. forma aut hoīs dicit a
nima: cuius actus dicit uīue: nō qđez
scđm qđ uiuere est eē uiuētis: s. scđm
qđ uiuere dicit aliqd opus uite puta
itelligere uel sentire: unū maifestū ē
qđ in aliq ope uite q̄sistit hoīs felici
tas. nō aut pōt dici qđ scđm qđcūqz
uīue attēdit hoīs felicitas. qđ uiuere
est cōe etiā plātis: s. felicitas q̄ritur
sic qđdam hoīs p̄p̄ium bonū. dicit

enī bonū hūanū. parī at rōe spēs uite
qđ dicit nutritiua ul augmētatiua sepā
da ē a facilitate. qđ hec etiā cōia sūt
plātis. ex hoc aut accipi pōt qđ felici
tas nō q̄sistit in pulcritudinē neqz ī fa
nitate n. in fortitudinē neqz ī p̄cērita
te corporis. oīa enī hec acq̄runt per o
peratōes hū uite. post uitā aut nutri
tiua & augmētatiua seq̄tur uitā sen
sitiua: qđ etiā nō ē p̄p̄ia hōi. s. q̄ueit
etiā equo & boui et cūilibz animalī:
unū nē in hac uitā q̄sistit felicitas. &
ex hō accipi pōt qđ hūana felicitas nō
q̄sistit in aliq sensibili cogitōe seu de
lectatōe post uitāz at nutritiua z sen
sitiua nō reliq̄tur nisi uitā: qđ ē opatiā
scđm rōne: que qđam uitā p̄p̄a ē hōi
nā homo spēs sōr. ex hoc: qđ ē rōna
lis. s. rōnale ē duplx: unū qđam p̄ti
cipatiē iq̄z. s. p̄suedet & regulat a
rōe. aliud aut ē rōnale eēntialr: quod
s. habet ex se ipō rōcinari & itelligē
& hec qđam pars p̄ncipalis rōnalis
dicit: nā id qđ dicit per se p̄ncipali
est semper eo: qđ est per aliud: qđ igit
tur felicitas ē p̄ncipalissimū bonum
hoīs q̄sequēs ē ut magis cōsistat ī eo
qđ pertinet ad id quod est rōnale per
eēntiā: qđ in eo qđ pertinet ad id: qđ est
rōnale p̄ participatōez. Ex quo pōt ac
cipi qđ felicitas p̄ncipaliter cōsistat ī
uitā q̄templatia qđ accētiua & in actu
rōnis uel itelleq̄ qđ in actu appetit
rōne regulati. Deīde cū dic Si at op
hoīs. Qđ si ē op hoīs. Inuestigat dī
firēcias felicitatis z didit in duas p̄tes
scđz duas dīas q̄s inuestigat. Scđa p̄s ī
cipit ibi. āplius at zc. P̄rio igit acci
pit ex p̄missis qđ p̄p̄iū hoīs opus sit
opa aīe: qđ est scđm rōne ipāz ul nō
sine rōne: qđ dīc p̄pter opatōez appe
titus regulati rōne. hoc aut cōf ī oī
bus iuenit. qđ idē est opus alicui rei
in gēne acceptē & opus illius rei si

sit bone: nisi qđ oziāponere ex parte
optōnis id: qđ pertinet ad uirtutem
sic opus cithariste ē citharizare: opus
aut boni cithariste ē bē citharizare.
& similr ē in omībz aliis. si igit op
hoīs q̄sistit in qđam uitā: put. s. hō
opatur scđm rōne: seq̄t qđ boni hoīs
sit bene opari scđm rōne: & optimi
hoīs. s. felici optie hoc facere. s. hoc
ptinet ad rōne uirtutis: qđ unusqz
habēs uirtutē scđm eā bē opetur sic
uirtus equi ē scđm quā bene currit.
si ergo opatio optimi homī. s. felici
est ut bene & optime opetur scđm
rōne: seq̄tur qđ hūanū bonū. s. feli
citas sit opatio scđm uirtutem ita. s.
qđ si ē una tm uirtus hoīs: opatio qđ
est scđm illā uirtutem erit felicitas:
si aut sunt plures uirtutes hoīs: erit
felicitas opatio qđ ē scđm illaz optiaz
qa felicitas nō solū ē bonū hoīs sed
optimū. Deīde cū dic Amplius at
in uitā p̄fectam zc. Et p̄terea in uitā
p̄fecta. Inuestigat aliaz dīam felici
tis. requit enī ad felicitatē q̄tiuitas z
p̄petuitas q̄m possibile ē. hoc enī na
turalr appetitus hūit itelleq̄ dēsi
derat. ut pote app̄hendēs nō solum
eē ut nē: sic sensus: s. etiā eē simplr.
cū aut esse sit scđm se ipm appetibīe
cōsequēs est qđ sic animal p̄sensū ap
p̄hendēs eē ut nūc: appetit nūc esse:
ita etiā homo p̄ itelleq̄z app̄hendēs
eē simplr appetit esse simplr et semp:
& nō solū ut nūc. et ideo de rōe p̄fec
te felicitatis ē cōtinuitas et p̄petuitas
qđ tamē p̄sens uita nō patit. unū in p̄
senti uita nō est nē pōt eē p̄fecta feli
citas oziā qđ felicitas q̄lē possibile ē eē
p̄sētis uite: sit ī uitā p̄fcaz ī. p̄ totā ho
mī uita sicut. n. una yrumdo ueniēs
nō denotat uer nē una dīes tēpata: ita
et nē una opa semel facta fac hominē
felicem: s. qđo homo p̄ totāz uitam

cōtinuat bonā opatōez. sic ergo patz
qđ felicitas ē opatio p̄p̄ia hoīs scđm
uirtutē in uitā p̄fectaz.

Circūscribat qđam igit bo
nū. Et summū qđam bo
nū circūscripsisse. Postq̄
p̄s inuestigauit dīfinitōez
felicitatis nunc ondit qđ post hoc a
gēdum reliquat & circa hoc duofa
cit. p̄mo ondit qđ restat agēdum. 2.
quomō id agere oporteat ibi. Memi
nisse. aut & esse p̄dictor: oportet zc.
Meminisse aut. Et circa p̄riū tria fac
p̄mo p̄ponit qđ sit factū. & quid
restat agēdū & dīc qđ ita sic supra
hūm ē circūscribit bonū finale ho
minis: qđ est felicitas. & uocat circū
scriptōez notificatōez alicui rei per
aliq cōia: que ābiūt qđam ipam rez
nō tamē adhuc p̄ ea in spālī declarat
natā illius rei. quā ut ipē subat: o
portet qđ aliqd p̄rio dicat figurālī
ī. scđm qđdam silitudinā et extrī
secam quodamō descripsiōez: & deīn
de oportet ut maifestatis q̄busdā a
liis resumat illud: qđ fuit p̄rius figu
ralr determinatū. et sic iterato plē
describat unū et ipē post modū in fi
ne libri de felicitate tētatūz cōplebit
Scđo ibi Videbī aut utiqz zc. Vide
tur aut cuiusqz eē. Assignat rōnem
eius: quod dīctū est. hoc. n. ad natāz
cuiuslibz hoīs ptinere uidet. ut ea qđ
bene cōtinēt dēscriptōez alicuius rei
p̄ducat. s. de ip̄fecto ad p̄fectū: p̄ticu
latim disponat p̄rio. s. unā p̄tem &
postea aliā inuestigādo. ad hoīs enim
naturāz ptinet rōne uti ad ueritatis
cognitōez. rōnis aut p̄p̄iū ē ab uno
in aliud p̄cedere. itelleq̄s aut p̄p̄i
um est statīz app̄hedere ueritatē. &
ideo ad hoīez ptinet: ut paulatim in
cognitōe ueritatis p̄ficiat. s. bē uero se
.b. iiii.

perate q̄ itellectuals dicūt: statiz ab
iq̄litate noticiā ueritatis hnt. Tercio
ibi Et tēpus taliū zc. Tempusq̄ horz
repte. Oñdit p qd homo ad p̄dicta
iuuet: & dīc q̄ eoz q̄ bñ se habēt ad
aliqd circūscribēduz: uel tēpus
esse q̄i ad iuētōr ul' bonus coopator
nō qdē q̄ tēpus p se ad hoc aliqd ope
tur sed scdm ea q̄ in tēpus agunt. si
.n. aliqz tēpore pcedēte det se studio
iuestigāde ueritatis: iuuat ex tēpore
ad ueritatē iueniēda: & q̄m ad unū
& eūdem hoīez: qui postea uidebit:
qd p̄us nō uiderat. & etiā q̄m ad di
uersos ut pote: cū aliqz ituet ea: que
sunt a p̄cessoribus inuēta: & aliqd
supaddit. & p hūc modū facta sunt
additāmēta ī artib⁹: q̄rum a p̄ncipio
aliqd modicū fuit ad iuētum: et post
modum per diūsos paulatiz p̄ficit in
magna q̄ntitate. q̄ ad quez pertinet
supaddere id: qd deficit ī q̄litate p̄
decessorib⁹. si at̄ cōtrio exercitiū studiū
p̄mittat: tēpus ē causa magis ob
liuiois: ut dicit in q̄rto phisicor. &
q̄m ad unū hoīem qui si se negligē
tie dederit obliuiscet. qd sciuit et q̄z
ad diūsos. uñ uidem⁹ multas scias ul'
artes q̄ ap̄ antiquos uiguerūt: pau
latiz cessantib⁹ studiis ī obliuioēz abi
isse. Deīde cū dīc Meminisse aut̄ &
dīctor. Meminisse aut̄. Oñdit quo
sit p̄sequēdum illud qd restat. et p̄ p
pōit hoc in genālī reducēs ad memo
riā: ea q̄ sup̄ in phemio dca sunt qd
f. nō oportet similit̄ ex q̄rere certitu
dinē in oībus: sed in singlis scdm cō
ueniētā materiē. put. f. ē p̄p̄riū illi
doctrīne q̄ circa illā materiā uersat
Secdo ibi Et enīz textor et geumetra.
Nam faber q̄dem & geumetra. Qd
dixerat in spālī maifestat. et p̄mo q̄z
ad id: quod diūsimode in diuersis ob
seruari oportz. Secdo q̄m ad id: quod

coīter in oībus obseruādum est ibi p
trāsire aut̄ oportet zc. Conādūz est
singla. Circa p̄mū tradit duplicem
diūsitatē: q̄z p̄ma est scdm dīas scie
p̄ctice et speculatiue: uñ dīc q̄ textor
i. artifex opatiuus et geumetra qui
est speculatiu⁹: dīferēt īgrūt dīlinea
recta. artifex qdē operatiuus ut pote
carpētarius īgrīt dēlinea recta: q̄m
est utile ad opus: ut pote ad secādūz
ligna ul' aliqd aliud h̄mōi faciēdū:
sed geumatra īgrīt quid ē linea recta
& q̄le quid sit cōsidādo p̄p̄rietates
et passiōes ipsius. q̄z geumtra itendit
solūz speculatiōēz ueritatis. & scdm
hunc modū faciēdū est in aliis scie
ciis opatiuis: ut non seq̄tur hoc icon
ueniēs ut in scia optiua fiāt p̄res ser
mōes ad opa nō p̄tinētes illis sermo
nibus: q̄ sūt circa opa: puta si in hac
scia morali aliqz uellet pertractare o
mnia: q̄ pertinet ad rōnē et alias p̄tes
aīe: oporteret p̄ra dicere de hoc. q̄ d
īp̄is operatiōibus. ē enīz in unaquaqz
scia uiciōsum ut homo multūz īmo
retur ī his que sūt extra sciam. Aliā
aut̄ diūsitatē tangit ibi. Non ē petē
dūz aut̄ zc. Nec uero cām eoz. Que
attēdī scdm dīam p̄ncipior. & eoz
que sūt ex p̄ncipiis. & dīc q̄ non est
in oībus eodē modo causa īgren
da: alioqn pcederet īfinitūz in de
mōstratiōib⁹: sed in q̄busdā sūficit q̄
bene demōstret. i. maifestet quonīaz
ita est: sic in his que accipiūt in aliq̄
scia ut p̄ncipia. quia p̄ncipiū opor
tet esse p̄mū. unde nō pōt resolui ī
aliqd p̄rius. ipsa aut̄ p̄ncipia nō oīa
eodem modo maifestant: sed q̄dam
q̄siderant in dūctione: que ē ex par
ticularibus imaginatis. sic in mathe
maticis. puta q̄ omīs numer⁹ aut est
par aut impar. q̄dam uero accipiūt
sensu sic in nat̄alib⁹. puta q̄ omne

q̄ uiuit īdiget nutrīmēto. q̄da: uero
cōsuetudie. sic in moralib⁹ ut pote o
mne qd uiuit īdiget nutrīmēto. q̄da
uero q̄suetudie sic ī moralib⁹ ut pote
q̄ q̄cupie diminuūt. si eis nō obedia
mus. & alia p̄ncipia etiāz aliter ma
ifestat sic in artib⁹ opatiuis accipiūt
p̄ncipia p̄exp̄ctiā q̄ndam. Deīde cū
dīc Pertrāsire aut̄ oportet. Conādūz
ē singla. Determiat modū q̄m ad id
qd ē coīter obseruādūz in oībus. et dī
cit q̄ homo debet trāsire ad hoc q̄ sin
gula p̄ncipia pertrāseat. f. eoz: notī
ciaz accipiēdo et eis utendo scdm q̄
nata sūt cognosci. et studēduz q̄liter
determiēt in hoīs cogitōe ut. f. sci
at dīstingere p̄ncipia ab iuicem & ab
aliis. cogitio enīz p̄ncipior multūz
adiuuat ad seq̄ntia cognoscēda. prin
cipiū enīz uideēt ē plusq̄ dimidiū
tocius: q̄z. f. oīa q̄ restāt. q̄tinent uir
tute in p̄ncipiis. & hoc est qd subdit
q̄ p̄ unūz p̄ncipiū bene itellectūz &
q̄līderatū multa sūt maifesta eoz
que querunt in scia.

Scrutādum ergo de ip̄o zc.
Scrutādūz ē igit̄ de ip̄a fe
licitate. Postq̄ phs oñdit
ingenālī quid sit felicitas: hic itēdit
cōfirmare s̄niam suā: q̄ de felicitate
p̄missit: p̄ ea que de felicitate dicunt.
& circa hoc duo fac. p̄mo dīc de quo
est intētio. Secūdo exeq̄tur p̄positū
ibi. Diūsis itaqz zc. Cum ergo triplr
didātur bona. Dicit ergo p̄mo quia
p̄ncipiū maxie oīz bñ dēfiniāre. p̄nci
piūz at̄ in opatiuis est ultim⁹ finis. ad
h̄ q̄ diligētior de eo q̄līdatio habea
tur. scrutādum ē de hoc nō solūz cō
siderādo q̄nes & p̄ncipia: ex quibus
rōcinatiuus sermo p̄cedit. sed etiā ex
ipsis que dicunt de ip̄o. i. de ultimo
fine siue de felicitate. & h̄modi rōez

assignat. q̄a oīa consonāt uero & h̄
rō est: quia ut dicitur in sexto huius
uerum ē bonū itellectus. bonūz autē
ut dicit in scdo huius q̄tigit unomō
f. q̄currētibus oībus que p̄tinēt ad p̄
fectiōēz rei. malū aut̄ q̄tigit mltiplr
f. p̄ cuiuscūqz debite q̄diciōis defectū
nō aut̄ iuenit aliquod malū: in quo
totalr sit bonū corruptū. ut dicit in
q̄rto huius. et ideo omnia cōcordant
bono: nō solum bona sed etiāz mala
scdm hoc: q̄ aliqd retinēt de bono.
et similit̄ oīa f̄la q̄cordāt uero: i. q̄m a
liqd retinēt de similitudie ueritatis.
nō enim ē possibile q̄ itellectus opinā
tis aliqd fallū totalr p̄uet cogitōē
ueritatis: sed p̄ uerum statiz diūdica
tur. s̄m ut pote ab eo deficiēs. et h̄
est q̄ subdit: q̄ falso dissonat uerum
sic ab obliq̄ dissonat rectū. Deīd cū
dīc diūsis itaqz bonis. Cū ḡ triplici.
Proseq̄ itētum & p̄rio q̄m ad ea q̄
ab aliis de felicitate dicunt. Secūdo
q̄m ad ea que ab ip̄o supra de felicitate
resūt dicta ibi Cōcessa aut̄ utiqz erūt
Concessa uero. Circa primū duo fac
primō oñdit q̄ p̄dictē s̄nīe de felicitate
cōueniūt eis: que q̄cordāt ab aliis dī
cūtur. Secūdo q̄ etiā cōueniūt ei ea
in q̄bus alii disq̄dant ibi. Videēt at̄ z
q̄lita zc. Cūcta etiā. Circa p̄mū duo
fac p̄mo oñdit q̄ p̄dictē dēscripsiōi felī
citatīs cōcordāt ea: que coīter a sapiē
tibus dicūt. Secdo ostēdit idē de hīs
que dicunt coīter ab oībus ibi. Cōso
nat aut̄ rōi zc. Consonat quoqz. Pri
mū oñdit duplr. primo q̄dem diū
dendo bona hūana in tria quoz que
dam sūt exteriora sic diuicie. honōrs
amicicie & h̄modi alia. q̄dam uero
sūt interiora. & hec rursus dīdunt
in duo genera. q̄a quedā eoz p̄tinēt
ad corp̄ora sicut robur. corp̄oris pul
critudo sanitas. quedā uero p̄tinēt
b. iiii.

ad aīāz. sic scīa et uirtus z alia h'mōi
inter que bona pncipalissima sūt ea.
que ptnēt ad aīam. nam res extērio
res sūt ppter hōiem. corpus aut ppter
aīam sic materia ppter formāz:
īstrumētum ppter agens pncipale. z
hec est coīs snīa omīūz phōrum. s. q
bona anime sūt pncipalissima. s. cir
ca alia duo bona diūsimode sēserūt
stoici & pipetici. naz stoici posuerūt
alia bona nō eē hominis bona: eo q
eis nō sit homo bonū. pipetici aut
ī. sēctatores. Ar. posuerūt bona qdē
exteriora eē minima bona. bona at
corporis qī media. sed bona pncipa
lissima ponebant bona aīe: qbus hō
sit bonū alia uero scdm eos dīcūt bo
na īqm īstrumētāz īpīs pncipalibus
deferuūt. et sic felicitas cū sit pnci
palissimū bonū: in bonis anime ē po
nēdum. maīfestū ē aut q opatōes aīe
ad bona anime ptnēt. Vñ maīfestūz
est q ponere felicitatē in opatōe aīe
rōnalis: ut sup dīxīm est cōueniens
scdm hāc opīonē antiq cōez oībus
phis. s. q pncipalissima bonorū sunt
ea: q sūt scdm animā. Scdo ībi Recte
aut z c. Recte etīaz q. Ostēdit idē alio
modo. est enim duplex gen' opatio
num aīe. qrum quedā transeūt ī ex
teriorē materiāz sic texere edificare.
& h'mōdi opatōes non sunt fines s. z
opata iporū. s. pannus cōtextus et do
mus edificata. qdāz uero opatōes a
nime sūt ī ipō opatōe manētes: sic
ītelligere et uelle: & h'mōdi opatōes
īpemet sūt fines recte ergo dīctū est
q īpī actus & opatōes sūt finis: dū
s. posuīm felicitatē esse opatōem &
non aliqd opatum. sic enīz felicitas.
ponit aliqd bonorū: q sunt circa ani
māz & nō aliqd eorū: q sunt extērius
opatio enīz manēs ī agente ipamet
ē pfectio & bonū agētis. ī opatōibz

aut que pcedunt extērius: pfectio &
bonū ī extēriobus effectibz iuenit. uñ
nō solū pmissa snīa quēnit opio phō
rum ponētūz bona anime eē pncipa
lissima: per hoc q felicitatē posuīm
circa opatōem aīe: sed etīa per hoc q
īpam opatōez posuīm felicitatē. Deī
de cū dīc qsonat at z c. Cōsonat quoq
huic. Ostēdit q pmissa snīe cōuenit īl
lud etīaz. ī quo omīs defalicitate cō
ueniūt. dīctūz est. n. sup q bene uiuē
& bene opari idē existimāt omīs ei
qd est felice eē. & huic rōni. ī. notifi
catōi felicitatis quēnit predicta assig
natio quia fere nihil aliud uidet bo
na uita q bona opatio: qlis uidet eē
felicitas. uiuē enim dīcunt illa: q ex
se mouētur ad opandum. Deinde cūz
dīc uidet aut & qstia z c. Cūctē etīa
Ostēdit q pmissa snīe cōueniūt etīaz
ea: ī qbus alii dīrunt. & circa h' tria
fac. p' pōit ea: ī qbz hōies dīrunt cca
felicitate. Scdo ostēdit q sīgla eorū pmi
sse snīe quēniūt ībi Dīcētibz qdēz īgi
tur z c. Illis ergo q uirtutez. Tercio
mouet ex pmissis qndam qstionē &
soluit ībi. Vnde & querit z c. Vnde
qritur an. Circa p'mū tria facit. p'mo
p'ponit quod ītendit. s. q omīa q sūt
a diūsis diuersimode circa felicitatez
quesita: uidētur existere dco. ī. salua
ri cū p'dicta opīōe. Scdo ībi. Hic qdē
n. z c. Nā aliis uirtus. Ponit diuersas
opīōes defalicitate: qrum p'ma est: q
felicitas sit uirtus: & subdīr ī tres
positōes. qdam. n. posuerūt: q ulr q
libet uirtus sit felicitas ul' spāl'r uir'
moralis: q est pfectio appetitus rectifi
cati per rōez. qbusdam uero uidet q
prudētia sit felicitas: que ē pfectio pē
tice rōnis. aliis aut uidet q felicitas
sit sapia: que ē pfectio sūma rōis spe
culatīe. Scda opīō ē q omīa ista ul'
aliquod horum sit felicitas. sed opor

et adiūgi uoluptatē. z hec subdīdīt ī
duas nam qdam posuerūt uirtutem
cum uoluptate qī ex equo eē felicitatē
aliū uero posuerūt q felicitas ē uirtus
nō sine uoluptate: qī scdario se hūte
ad felicitatē. Tercia opīō est q qdāz
cū his cōphēdunt ad cōplamētū felī
citatīs hūdanciā bonorū extēriorū pu
ta diuiciāz. honorū & aliorū h'mō
di. Tercio ībi. Hōz aut z c. Hecptīz
mīti. Assignat dīam opīatiū p'dcā
& dīc q qdāz p'dictorū. s. q uoluptas
et dīcie regant ad felicitatē dixerūt
mīti. ī. uulgares hōies et antiq uirī:
quī. s. mīn' erant ī talibus exercita
tī: alia uero. s. q ī bonis aīe cēt felī
citas: dixerūt pauci & gloriofi uirī
ī. īscīa famosi. nō ē at p'babile q a
liq eorū ī oībus errauerūt. sed qlibz
eorū ī uno ul' plurīb' recte sēserūt.
Deīde cū dīc Dīcētibus qdēz īgit z
c. Illis uero q. Ostēdit q p'dicta opīō
nes cōueniūt cum pmissa assignatōe
felicitatis. & p'mo ostēdit hoc de p'ma
opīōe q posuit uirtutez esse felicitatē
Scdo de scda: q adidit uoluptatē ībi
Est aut et uita iporū. Horum īsuper
uita. Tercio de scia q adidit extērio
ra bona ībi Uidet cāz et eorū z c. Vi
det quoq. Circa p'z duo facit. p' ostēdit
q p'ma opīō cōueniat cum snīa sua
Scdo ostēdit ī quo sua snīa melior sit
dīcīt q illis qui dīcūt felicitatez esse
uirtutem omne uel aliqua cōcordat
rō felicitatis supius posita: q. s. sit o
patio scdm uirtutē. maīfestū est. n. q
operatio scdm uirtutez est aliqd uir
tutis. Deīde cum dīc. Dīfert aut z c.
Forte uero id modicū. Ostēdit q su
um dīctū melius sit: & p'mo p rōnez
scdo per hūanā cōsuetudīez ībi. Quē
admodū aut z c. Et quēadmodūz ī
olimpia. Dīcīt ergo p'mo q sic nō pa
rum dīt ī extērioribz rebus q opti

timūz ponat ī possessiōe alicui' rei
uel ī usu eius: qui ē maīfeste melior
cū sit possessiōis finis: ita etīa se habē
circa hūm uirtutis & opatōnem
q est usus eius: q melior ē. pōt enim
hūm eē ī eo: qui nullū bonum fac
sic ī dormiente: uel ī eo qui q'liter
cūqz est ociosus. s. de opatōne non est
hoc possib'le. ex necessitate enīz sequi
tur q ille operet: cui īest opatio. &
q bene operet: si īsit ei opatio secū
dum uirtutē. und' opatio scdm uirtu
tem ē pfectior q īpā uirtus. Deīde cū
dīc quēadmodū aut z c. Et quemad
modū ī. Maīfestauit idē per q'suetu
dīnes hūanas. Circa quod scīedū est
q ī Macedonia ē qdam mons altīf
simus q uocat' olīpus: ī qno fiebāt
qdā ludī ad exercīciū pugne: qui uo
cabat' olīpiades: ī qbus non corona
bātur aliquī ex hoc: q essent fortīssī
mī pugnatores & optimī: s. solum
īlī: q agonīzabāt: quorū aliquī uīnce
bant: qui aut nō pugnabant: non po
terāt uīcere. ita etīam de numero eo
rūz qui sūt bonī & optimī ī uirtuo
sa uita: illī solī fiūt illustres & felī
ces: qui recte opant'. und' melius dīci
tur q opatio secūdum uirtutē sit fe
licitas q īpā uirtus.

Est aut & uita iporū. Hōz
īsup uita. Postq phs oñ
dīt p'māz opīonē que po
suit felicitatē esse uirtutē: ī quo que
niat cum diffīnitōne supra pōita: &
ī quo ab ea difīciat: ostēdit nūc idē
circa scdm opīōez q posuit felicitatē
esse uirtutē cum delectatōe. & circa
hoc duo fac. p'mo ostēdit ī q' cōue
niat hec positio cū sua snīa. scdo oñ
dīt ī quo difīciat ībi. Nihil at īdīget
uoluptate z c. Neq eorū uita. Circa p
mūz duo fac. p'mo p'ponit quod īten
b. v.

dit. secūdo ostēdit ppositūz ibi. Delectari qdem z c. Nam uoluptatem suscipe. Dicit ergo pmo q uita eorum qui opant scdm uirtutem est scdm se delectabilis. & ita felicitati quaz ponim⁹ in opatione uirtutis non deest delectatio quā scdm istos felicitas requirit. Deinde cū dicit Delectari qdē enim z c. Naz uoluptatez suscipere. Probat ppositum & pmo ostēdit q i opatione uirtutis sit delectatio. secūdo ostēdit q hic. hec delectatio ē potior aliis ibi. Multis qdem igit z c. Multitudie ergo iocūda. Dicit ergo pmo: q delectari est ppum aliū: q uis enim appetitū aliquē scilicet naturalē attribuam⁹ rebus in aīatis: delectatōem tamē non attribuim⁹ nisi cognitōez hūtibz: ex quo datur intelligi q delectatio ppe pertinet ad opationes anime: in qbus ponit⁹ felicitas. i. hūmodi aut opatōibz unicuiqz ē delectabile id: cuius dicit⁹ ē amīd sic. n. amās desidat rem amatā si fuerit absens: ita delectat⁹ in ea: si fuerit p̄sens. sic equ⁹ est delectabilis amāti e qum & spectacm amāti spectaculū. manifestū ē aut q unūqz uirtuosus amat opatōem pprie uirtutis ut pote sibi quēnientē. Vñ iusto iqm amat iusticiā delectable ē operari iusta. & nlr opatōes q scdm nirtutē sūt: delectabils sūt uirtuosis ututez amātibz. Deinde cū dicit Multis qdem igit z c. Multitudie ergo iocūda. Ostendit hanc delectatōez ē potiorē aliis: & pponit q ea q sūt delectabilia multitudini uulgariū hoīum sūt cōtraria adiuicem: qā sic pdigus delectat⁹ in efusiōe: illiberalis in sup̄sna retētiōe. et h^o iō est. quia delectatōes tales nō sūt scdm naturāz hoīnis: que est oībus cōmunis. nō enīz sūt scdm rōnē sed scdm corruptōnem appetitus

a ratione deficiētis. s. illis q amāt bonū uirtutis sūt delectabilia ea: q sūt scdm naturāz delectabilia qā. s. cōueniūt hoīscdm rōez: q ē p̄scia natre ipi⁹ & p̄pter hoc oīs uirtuosi in eisde delectant⁹. tales autem sūt operatio nes scdm uirtutem scilicet naturaliter delectabiles hominī: eo q sūt scdm rōnem rectā. & ideo nō solum sūt delectabiles quo ad ipsos hoīnes: sed etiam sūt delectabiles scdm se ipsos. opationes autēz uiciose sūt delectabiles quo ad ipos hoīnes: quibus sūt cōformes secūdū habitus corruptos quos habēt. cum igit illud quod est scdm se & naturalit⁹ tale sit potius: cōsequens est delectatōem q est scdm opatiōez uirtutis: ē delectabiliorez. Deinde cum dicit Nihil autē indiget z c. Neqz eorū uita. Oñdit i quo p̄dca p̄positio deficiat a ueritate. & circa h^o duo fac. pmo p̄pōit quod intendit Secūdo manifestat ppositum ibi Cum dictis enīz z c. Nō est p̄terea bonus. Est ergo cōsiderandū circa primū: q dicentes uirtutez cum uoluptate ēē felicitatem: uidebātur innuere q uirtus ad complamētūz felicitatis idigeat extrīseca uoluptate. sed ip̄e hoc excludit dicēs. q uita eorum qui opantur secūdum uirtutē: nō indigent uoluptate qī aliquo extrīseco adiuncto sed habz uoluptatē in se ip̄a. Deinde cū dicit Cum dictis enīz z c. Non ē p̄terea bon⁹. Manifestat quod dixerat et circa hec tria fac. pmo pbat q uita uirtuosa habet delectatōnē in se ip̄a. Secūdo oñdit q insup habet pulcritudinē & bonitatem scdm excellentiam ibi Quinimo & pulcre z c. Tercio excludit circa h^o quādā snīaz falsam ibi Et nō diuīsa sūt z c. Dicit g^o pmo q: cum dictis rōnibus qbus oñsūz ē opatiōes scdm uirtutem ēē na

turalit⁹ delectabiles: etiam addēduz est hoc: q delectatō est de necessitate uirtutis: & p̄tinet ad rōnem ipius. nullus. n. ē bonus uel utuosus: q nō gaudet i bonis opatōnibus: & h^o manifestat p̄ inductiōez. q nullus dicit eum ēē iustum: qui nō gaudet de h^o q operatur iusta: & idem ē in libertate & in q̄libet alia uirtute cuius ratio est. q unicuiqz uirtuoso opatō pprie uirtutis est ei cōueniens scdm pprium habitū. & p̄ consequēs sit ei delectabilis. ex quo patet q opatiō nes scdm uirtutē sūt scdm se ip̄as delectabiles: & sic non requirūt delectationem extrīsecam. Deinde cū dicit Quinimo z c. Sed p̄fecto bene. Ostēdit q opatiōes scdm uirtutē non solū sūt delectabiles sed etiā pulcre & bone. delectabiles quidem sūt in ordine ad operantē: cui cōueniūt scdm pprium habitū. pulcre aut sūt scdm ordinem debitūz circūstanciarū: qī quarūdam partiū. nam indebita cōmensuratōne partiūz pulcritudo cōsistit. bone aut sūt scdm ordinem ad finem addit autē q unūqzqz hōz triūz maxie conuenit eis. & hoc probat p iudiciū studiosi: qui cū hēat rectum sensū circa operabilia hūana uerum habet iudiciū circa ea. sic ille qui habet gustū sanum: uerū habet iudiciū circa sapes sed studiosus indicat opatōes scdm uirtutē ēē maxime delectabiles & pulcras et bonas ut pote p qbus omnia delectabilia z p̄lra & bona p̄termittit. cum igit in opationibus uirtutum cōsistat felicitas: cōsequens est q felicitas sit optimū & pulcherrimū & delectabilissimū. Deinde cum dicit Et nō diuīsa sūt hec. Neqz sepant⁹ hec. Excludit a p̄posito qndam opatiōez: ad cuius euidētiā cōsiderandū est: q apud

Delos uel deluos i templo Apollinis erat sup̄scriptū: q optimū ē id: qd ē iustissimū. desideratissimū aut est sanum ēē. delectabilissimū est id: quo q̄s optat frui. sed phs dicit q ista tria cōueniūt diuersis s. omnia cōueniūt opatōnibus q scdm uirtutē sūt: in quibus uel in q̄ruz optima cōsistit felicitas. unde unum & idē est. s. felicitas qd est optimū & desideratissimū siue pulcherrimū & delectabilissimū. Deinde cū dicit. Videf tamē & eorū z c. Indiget tamen ut uidef. Accedit ad terciā opatiōnē: que ponebat q ad felicitatē requirūt exteriora bona & circa hoc tria fac. primo pponit i quo hec opinio ueritati cōueniat. 2° manifestat ppositū ibi. Impossibile. n. z c. Impossibile nanqz est. Tercio inducit cōclusiōez ex dictis ibi. Vnde z idem z c. Quāobrez in idem. Dicit g^o primo q terciā opinio sup̄ p̄ta qz ad hoc uidef uera ē: q felicitas indiget exterioribus bonis ut supra dēz ē. Deinde cū dicit Impossibile. n. z c. Indiget tamē. Manifestat ppositum. circa qd cōsiderandū est: q exteriorum bonorū quibūsdā indiget felicitas sic istrumētis: quibus indigemus ad exercendū opera uirtutis: in qbus cōsistat felicitas. & qm ad hoc dicit q est impossibile uel difficile q hō q nō habet diuicias: ex qbus possit donare & expendere opetur quedā uirtuosa opa. m^{ta}. n. uirtuoso rū oporum facimus p̄ amicos & p̄ diuicias & p̄ ciuilem potētiā puta p hoc q quis est rex uel procōsul. qdam uero exteriorum bonorū sūt que faciūt ad quandam pulcritudinē felicitatis inqm scilicet reddūt hominē placidū in oculis aliorū: quod pertinet ad rōnem pulcritudinis & qm ad hoc subdit q denudari quibūsdā exteriorē

rum bonorū coinquinat beatitudinē
in sē. reddīt hōiem aliquāliter cō
temptibilē in oculis aliorū. sic patet
de eo q̄ caret nobilitate uel bona ple
aut pulcritudinē corporali. Non. n. ē
oīno felix: q̄ est turpis sp̄s. q̄ ex hoc
reddīt in oculis aliorū cōtemptibilis
& despectus. & eadē rō est de eo qui
est ignobilis: uel qui caret bona ple
& aliis scd̄z carnē coniūctis q̄i solita
rius existēs. q̄ ppter omnia ista hō
contēpnit. & multo minus est felix:
si habeat pessimos filios ul' amicos q̄
p eos impediūt ab opatōe uirtutis. &
similr etia; repugnat felicitati: si ali
q̄ndo hūerint bonos: & mortui sunt
q̄ ex hoc aliqua cā tristitie remanet
in corde eius. Sic ergo uidet q̄ feli
citas indigeat exteriori p̄speritate.
Deinde cu; dicit. Vnde in idem z c.
Quāobrem in idem. Infert cōclusiōem
ex dictis. q̄ enī felicitas cōsistit p̄
cipalr in opatōe uirtutis: indiget tñ
aliq̄r exterioribus bōis: q̄ dicunt bo
na fortune: q̄ multociēs fortuita ad
ueniūt hōi: uel recedunt: inde est q̄
quidā idem posuerūt esse bonā; fortu
nam & felicitatē. quidam uero dixe
rūt idem ēē felicitatē & uirtutē: ut
supra dictum est.

UNde et queritur z c. Vnde
querit̄ utrum. Postq̄ ph̄s
ostēdit quo modo diuerse
opiōes concordāt dis. nōi felicitatis
supra poite: hic inquir̄it ex q̄sequēti
de cā felicitatis. & pmo mouet q̄stio
nē. 2. dēminat eaz ibi. Siquidem igit̄
z c. Si ergo aliqd quicq̄. Circa primū
cōsiderādū est q̄ nēce ē felicitatem
pcedere uel a cā p̄se & dēminata ul'
a causa p̄ accidēs & indefminata: q̄
est fortuna. si autē a causa dēmina
ta et p̄se: aut hō erit a cāsa hūana aut

a causa diuina. a cā autem hūana sit
aliqd in nobis triplr. uno modo ad
discēdo. sic scia. a lio modo cōsuecē
do sicut uirtus moralis. 3. modo exer
citādo sic militaris industria & alia
hui' modi. pponit igit̄ questionem
triūz mēbrorum: quorū primū ptinet
ad causāz hūanam. & hoc ē quod q̄rit
utrū felicitas sit aliqd discibile sicut
scia uel assuecibile sicut uirtus moralis
uel aliq̄r exercitabile sicut industria
artificialiū opum. Secūduz mēbrum
ptinēz ad cām diuinā. et hoc ē qd̄ q̄rit
utrū felicitas sit i nobis scd̄z q̄ndāz
diuinā particulāz. i. scd̄z quācūq̄
pticipatōez alicuius diuinorū sup ho
minē existētiūz. terciū autem mēbrū
ptinet ad cām paccidēs & indefmi
natā. & hoc est qd̄ querit. utrū felici
tas adueniat hōi ppter fortunā. De
inde cū dicit. Siquidem igit̄ z c. Si 9
aliqd quicq̄. Dēminat p̄dictāz q̄stio
nē. & primo q̄i p modūz diuisiū cō
siderādo singla mēbra q̄stionis. 2.
p rōnez communē sumptā ex dīsiōne
felicitatis ibi. Manifestum est aut̄ ex
ratione z c. Conspiciū est quod. Cir
ca primū tria facit. primo ostēdit q̄
maxime rōnale est q̄ felicitas sit ex
causa diuina. Secundo oñdit q̄ tole
rabile ē q̄ sit ex causa hūana ibi. Vi
detur aut̄ z c. Tercio ostēdit q̄ incōue
niēs est q̄ sit ex causa fortuita ibi. Si
autem est ita z c. Quod si melius ē.
Dicit ergo primo: q̄ si aliquid aliud
ex dono deorū. i. sbārum separatarum
quas antiq̄ deos uocabāt: datur hōi
nibus rationale ē q̄ felicitas sit donū
dei supremi: q̄ ip̄a est optimū inter
bona humana. manifestum est enim
q̄ ad alciorem finem aliquid perducī
tur ab altiori uirtute. sicut ad altio
rem finem perducit ars militaris q̄
frenifactina unde rationale est q̄

ultimus finis. i. felicitas pueniat hōi
exsupma oīūz uirtute. i. dei summi.
qd̄ autem a sbiis sepat̄is aliqd detur
homib' euident̄ sit ex ip̄a quēientia
hōiūz ad sbās sepat̄as scd̄z intellectu
alez uirtutē. sicut enīz corpora inferio
ra recipiūt suas p̄fectōes a corporib'
superiorib': ita intellectus inferiores ab
intellectib' superioribus. circa hoc at̄
non diucius immorat̄ sed dīc hoc ēē
magis p̄priū alterius p̄scrutātōis. i.
metha. Deinde cū dicit uidetur autē
ostendit tolerabl̄r dici q̄ felicitas sit
ex causa hūana. q̄ etiam si sit adeo:
p̄cipalr tamē adhuc hō aliqd comp
at̄. hoc autē ostendit duplici. primo
quidem p hoc q̄ si est a causa hūana
non remoueri id qd̄ est propriū felici
tatis scilicet q̄ sit aliquid optimum
& diuinū. & dicit q̄ si felicitas nō sit
aliqd donū missūz immēdiatē adeo
sed adueniat hōi ppter uirtutē sicut
aliqd assuecibile uel ppter aliq̄ disci
plinā sicut aliquid discibile uel ppter
aliq̄ exercitātōez sicut aliquid exercita
bile: nichilomin' uidetur felicitas ēē
aliqd diuinissimū. q̄ cum sit p̄miūz
& finis uirtutis: sequit̄ q̄ sit optimū
et diuinū aliquid & beatū. non enīz
dici aliquid diuinū ppter hoc solū q̄
ē a deo: s; etiam q̄ nos deo assimilāt
ppter excellentiā bonitatis. scd̄o ibi
Erit at̄ z c. Esset etiā uald' cōe. Ostēdit
idem p hoc: q̄ hec positō cōseruat fe
licitati idem: qd̄ ptinet ad finem ali
cuius nature: ut. i. sit cōmune aliqd
his: que hnt naturā illam: nō enīz na
tura deficit ab eo: qd̄ intendit nisi in
pauciorib'. & ita si felicitas est finis
hūane uite: oportz q̄ cōis possit ēē oī
bus uel p̄sribus hntibus hūnā natāz
& id saluat̄ si sit ex causa hūana. q̄
sic p q̄ndāz disciplinā & studiū possit
puenire oībus non hntibus aliqd im

pedimentū ad operādum opa uirtu
tis uel defectū nature: sic qui sūt na
turalr stultī uel p malā consuetudinē
que imitat̄ naturā. ex quo patet q̄ fe
licitas: de qua ph̄s loquit̄: nō cōsistit
in illa q̄tinuitate ad intelligētā sepa
tam: p quā homo intelligat omia: ut
qdam posuerūt. hoc aut̄ non puenit
multis imo nulli in hac uita. Deinde
cum dīc. Si autē est ita z c. Quod si
melius ē hoc modo. In tollerabile ēē
q̄ felicitatis cā sit a fortuna & hoc
duabus rōibus: q̄rum prima talis ē.
ea q̄ scd̄z natāz optie se hnt sic apta
nata sūt: et idē ē de oīb' q̄ fiūt scd̄m ar
tē ul' q̄ncūq̄ cāz maxie scd̄m optiam
cāz aqua uī felicitas dependere: cu; z
sit optimū qddam: huius aut̄ ratio
est. q̄ & ars & omis causa agēs agit
ppter bonum. unde q̄sequēs est cum
unūq̄q̄ agens optime disponat id:
qd̄ agit: q̄to melius pōt: et p̄cipue hō
uidet̄ deco: qui est tocus nature cā.
& ideo ea que sūt scd̄z naturā uidet̄
se hnt q̄to melius nata sūt ēē. s; meli'
est q̄ felicitas sit ex aliq̄ causa p̄se ul'
diuina uel hūana q̄ a fortuna: q̄ est cā
paccidēs q̄ semp qd̄ est p̄se: pocius ē
eo: qd̄ est paccidēs. non ergo felicitas
ē a fortuna. Secūda; rōnem ponit ibi
Maximū at̄ z optimum z c. Maxime
uero atq̄ optimam rem. Que talis ē
felicitas est maxima oīum bonorūz
humanorūz. q̄ omia alia ad ip̄sum
ordinantur sic ad finem. esset autem
maxime perniciosūz si hoc a fortuna
depēderet q̄a multo magis alia hūa
na bona ēēnt fortuita. & ita cessaret
hūanum studiūz circa hūana bona
exequenda: qd̄ ēēt piculossimū. nō
9 felicitas ē a fortuna. Deinde cū dī
cit. Manifestū autē est. Conspiciū
est qd̄ nunc. Soluit̄ p̄dictā q̄stionēz
ex dīsiūtiōe felicitatis sup poita z dīc

manifestū esse ex diffiōe felicitatis quid sit uerū circa id: qd querit inq̄stioe p̄missa. dēz est eīz supra: q̄ felicitas est opatō anime rōnalis scd̄z uirtutē illd at̄ quod ē scd̄m uirtutē est scd̄m rōez motā a causa dīna aliq̄: qd autē est scd̄z fortūaz: ē p̄ter rōez, felicitas igitur non est a fortuna s̄ ab aliq̄ cā hūana p̄xima. a cā autē diuina p̄nci palr & primo. q̄currūt autē ad felicitatē qdam alia bona: i qbus fortuna aliqd opat̄ in eis tñ non p̄ncipalē in eis q̄stīt felicitas s̄ cor̄ qdam nōcm est existerē ad decorē q̄ndaz felicitatis: q̄daz uero istrumentalit̄ co opantur ad felicitatē: ut supra dēz ē un p̄pter ista bona scd̄aria nō oportz felicitatē fortūe attribuere. Deinde cū dicit. Cōfessa aut̄ hec utiqz erunt Hec dictis quoqz abiniciō q̄sonant. Ostēdit q̄ p̄dicta difinitō felicitatis n̄ solū q̄sonat opiniōibz aliorz de felicitate s̄ et aliis: q̄ sūt scd̄z op̄ioez suā. et circa hoc duo fac. primo oñdit q̄ cōsonat hīs: q̄ ab eo supra de felicitate dicta sūt. 2º q̄cludit qd scd̄z hāc sniaz recte dicēduz sit ibi. Decet igitur n̄ bonē z c. Recte igitur nec bonē. Dicit ergo p̄mo q̄ h̄. s. felicitatē ēē opatōez scd̄z uirtutē q̄fessa sūt. i. q̄sona hīs: q̄ supra in p̄hemio dixim⁹ posuim⁹ eīz ibi q̄ optiūz hūanor̄ bonor̄. s. felicitas sit finis politice. cuius finis manifeste ē opatō scd̄z uirtutē. politica. n. ad h̄ p̄cipuū adhibē. rēdo leges z penas z p̄mia adhibēdo ut faciat ciues bonos et opatōes bonor̄ qd ē opari scd̄z uirtutē. Deinde cū dicit decet igitur z c. Recte igitur n̄ bonē. Cōcludit ex p̄missa rōe a q̄b⁹ felicitas sit subthēda scd̄z ea q̄ quēient dñr: et p̄mo dicit q̄ nullū animal irrōnale dē esse felix et h̄ quēient q̄ nullū cor̄ pōt cōmūicā in opatōe uirtutis: q̄ est scd̄z rōez quā

dixim⁹ ēē felicitatē. 2º ibi. Prop̄ hāc a scām z c. Ea quoqz de cā. Excludit a felicitate ēē pueros et dicit q̄ p̄pter eandē causāz etiā puer nō potest dici felix. q̄ p̄pter defcūz etatis nō dum habet pleūz usum rōnis. ut possit esse opator uirtuofar̄ opatōnuz. & si ali qno dñr beati hoc ē p̄pter sp̄z future p̄fectiōis. que ex aliq̄b⁹ iudiciis de eis q̄cipitur. iō autēz in p̄senti nō sunt felices. q̄ felicitas ut supra dictū est indiget etiā uirtute p̄fecta: ad hoc q̄ sit non solū bona s̄ optima opatio & uita p̄fecta ad hoc q̄ sit bona opatio q̄tinua & diuina.

Multe aut̄ trāsmutationes Nam frequētes mutatiōes uariēqz. Post q̄ posuit p̄hs qd ē felicitas: hic mouz q̄ndaz dubitatōez de felicitate utruqz. s. in hac uita possit aliq̄s dici felix. et circa h̄ tria facit p̄ponit dubitatōis motiūm 2º ponit dubitatōez ibi. Vtrūz igitur scd̄z nullū hoīez z c. An igitur nec alius quisq̄. 3º ponit solutiōez ibi. Vel fortūas qdem sequi z c. Vel fortuna z sequi. Dicit ergo primo. q̄ multe sūt trāsmutatiōes fortūe raro. n. & in paucis stabilis ē. & hui⁹modi trāsmutatiōes sūt oībus modis p̄ta de bono in malū et de malo in bonum q̄nz qdem scd̄z aliqd puū q̄nz autem scd̄z aliqd magnū: q̄nz autē scd̄z ali quid mediocrit̄ se h̄ns. h̄modi autē mutatiōes fieri p̄nt scd̄z totā hoīs uita puta in adoloscētia iuētute uel sc̄ntute q̄tingit eīz q̄ aliq̄s: q̄ p̄ totā uita z su az h̄uit maxiaz h̄ndatiaz exteriorz bonorū i sc̄ntute icidat in maxias calamitates sic d̄ Priamo narrat homrus in uersibus eroicis. nullus autē eum dicit felix ēē: q̄ talibus usus ē bonis fortūe & postea finit miserabilē q̄a

I

hoc ad augmētuz miserieptiōe uidet q̄ aliquis de magna prosperitate in magnā miseria z deuiat. Deinde cū dicit utruū igit̄ nullūz z c. An igit̄ n̄c alius q̄sqz. Mouet dubitatōez itentā. et p̄mo p̄pōit q̄stioez 2º obicit ad eaz ibi. Si aut̄ utiqz. Quod si ita ponēduz 3º excludit q̄ndaz responsiōē ibi. Si at̄ non dicim⁹ z c. Quod si mortuū nō dicim⁹. Proponit ergo p̄mo q̄stio de opinione Solōis: qui fuit unus de septē sapientibz. & q̄didit ateniēsiū leges: qui q̄sidans hūanaz uitā fortune mutatiōibus ēē obnoxia: dicit q̄ nullus debet dici felix q̄ diu uiuit s̄ solū in fine uite sue. Est ergo questio utruū p̄p̄ id qd accidit cā p̄amuz: nullus alius hō sit dicēdus beatus: q̄ diu uiuit: sed scd̄z Solōis sniaz opti mū est cōsidare finē uite: si. s. felicitas perseueret usqz in finē. ut sic aliquis felix dicat̄: uel nō oporteat hoc obseruare Deinde cū dicit. Si at̄ utiqz z c. Quod si ita ponēduz. obicit ad q̄stioez p̄dictaz impbādo dictū Solōis. si eīz aliquis ita ponat sic Solon dicit: sequitur q̄ hō sit felix tūc: q̄no morit̄. s̄ hoc uidet̄ incōueniēs et p̄p̄ alias ratiōes ut puta: quia mors est maximus defcūs. cū felicitas sit suā p̄fco et ite ru z p̄p̄ hoc qd supra dicim⁹: q̄ felicitas ē operatō q̄daz. mortui at̄ non uident h̄re opatōez aliq̄. nō igit̄ pōnt dici felices. Et notandū est q̄ p̄hs nō loquit̄ hic de felicitate future uite s̄ de felicitate p̄sentis uite: utruū attribui possit hōi duz uiuit non solū in morte. Deinde cū dicit. Si at̄ non dicim⁹ mortuū felix z c. Quod si mortuū nō dicim⁹. Excludit q̄dā respōsiōez z h̄ duabz rōnibus. q̄rum scd̄az pōit ibi. Sed reuēduz ad prius q̄stūz z c. Sed redeundū ē ad prius q̄stūz. Circa p̄mū duo fac. primo p̄pōit

responsiōē & impbat eā. 2º ex hoc mouet q̄dā q̄stioē ibi Questionē at̄ et hic tribuunt. Hec et dubitatōē afferūt. Circa p̄mū q̄sidandū est q̄ p̄cedēs Ar. rō ostendebat: q̄ aliquis nō est felix in morte: q̄cedet at̄ hoc a liq̄s dicēs: mortuū non ēē felix: nec Solon hoc dicere uoluit: q̄. s. aliquis cū morit̄ sit felix: s̄ uoluit dicere: q̄ aliq̄s tūc cū hō morit̄: potest fir maz sniam dare de eo. q̄ fuerit beatus q̄ iam c̄extra p̄iculū malor̄ et infortuor̄: ut decetero nō possit dubitari de felicitate ip̄ius. s̄ hāc respōsiōez excludit dicēs. q̄ h̄ h̄ q̄ndaz dubitatōez. mortuus eīz a uiuo dñr in hoc: q̄ caret sensu. q̄tingit at̄ q̄ hōi uiuētū pueiat aliqd bonū uel malū: etiaz si illd nō sciat: puta si eo ignoratē i fame: aut filii eius occidatur: aut diuicie eius diripiatur. ergo pari rōne uidet̄ q̄ mortuo possit bonū uel malū accidere: q̄uis nō sciat et loquit̄ de bono uel malo ciuilis uite: ut p̄p̄ exempla q̄ subdit dicēs. puta honōrs et inhonoratiōes. q̄nz eīz mortuis ali qui honōrs exhibent̄. sic q̄ laudant̄ et immoria cor̄ celebrat̄: et similr si ut eis q̄daz exhonoratiōes puta cum extumescit̄ et cor̄ ossa cōburūtur si misr et uidet̄ aliq̄ bona uel mala eis posse accidere: scd̄z q̄ prosperitates et i fortuna filior̄ et nepotū. sic igit̄ uidet̄ q̄ n̄ ē mortui oīno sint extra mala et infortuia. et ita at̄ i morte n̄ possit dici q̄ eēt felices. Deinde cū dicunt q̄stioez at̄ et hic tribuūt z c. Hec et dubitatōez afferūt. int̄ponit q̄daz q̄stioē occasiōe p̄missor̄. et dicit q̄ ista. s. p̄sp̄ita s̄ z i fortuna filior̄ z nepotū afferūt q̄stioez cōtingit eī q̄nz q̄ aliq̄s felicit̄ uiuit usqz ad sc̄ntutē z morit̄ felicit̄ scd̄z rōez felicitatis assignatā z tñ p̄ca sūt m̄lte trāsmutatiōes cā filios eīz

quorū qdam sūt boni: & uiuūt scd̃ dignitatē pr̃is. qdam ecōtrario hūt se. maifestū est enī q scd̃m omnem mōz conueit diuificari filios a penti b̃: ut pote q bonorū pentū sint mali filiūz dītū paupes. hac at positōe facta incōueniēs ex utraq; parte seq uidet nā incōueniēs est si et mortuus trāf mutet ppter hui⁹ mōi infortuā ut q aliquo fuerit felix: rursum fiat miser. & ex alia parte incōueniēs uidet: si admīn⁹ in aliquo uicino tempore: illa q cōtingūt filiis: in nullo ptineāt ad parentes et mortuos. ut ex hoc eorum impediāt. Deinde cū dicit. Sed reuertendū z c. Sed redeūdū est ad prius quesitū. Ponit scd̃az rōem ad excludendū rōsionez pmissam. & dīc q hoc ptermīssa scd̃a questioe reūten dū est ad p̃maz questioem: excui⁹ so lutōe uideri possit ueritas questiois scd̃e uidet autē q responsio p̃dicta n sit cōueniēs. si enī oportz respicē ad finē uite hūane: & tūc dīcē aliqz felice: non q tūc uere beatus sit: sed q p̃us beatus erat: hoc uidet esse in queniēs q q̃no aliqz est felix: nō uere dicat. q sit felix: sed postea uere dicat de eo q fuit felix. ueritas aut p̃positōis de p̃terito dependet ex ueritate de p̃senti. io enī aliqd uerū ē fuisse q̃ uerū fuit eē s̃z aliqz nolebāt dīcē hoīez eē felicem q̃no est: ppter transmutatōes p̃senti uite. & ppter hoc existimabāt felicitatē esse qddā pmanēs & nō defacili trāsmutabile. alioqn nō quietaret desidiūz nāfale desiderat ei unusq; nāfali ter firmī pmanere in bono: qd̃ h̃t. s̃z fortune m̃tociēs circularit̃ resoluūtur circa eosdē. ut. s. de bonis deueniat imala: & e⁹. et sic maifestū est: q̃ si in iudicādo de felicitate seqmur q̃sistatōne fortūe: & dicam⁹ in hac uita de aliq⁹

q sit felix: m̃tociēs de uno & eodez dicem⁹: q sit felix: z rursum q sit miser & sic anūciabi⁹ aliqūe eē felicem ad mōz camleontis: q. s. est animal colorē mutās scd̃z colorē diuorū corporē oppositorū. & anūciabi⁹ felicez eē debili⁹ firmatū: qd̃ ē gtra rōez felicitatis.

Uel fortūas qdem sequiz c. Vel fortuna seq. Premissa dubitatōe: hic ph̃s dubitatōez soluit. & pmo soluit dubitatōez p̃cipalē. z scd̃ariā ibi. Pronepotū at fortūas z c. Posterorū at amicorumq; fortūe. Circa p̃z duo fac. pmo p̃mittit qddā: qd̃ est n̄cm ad q̃stiois solutōez. z applicat ad solutōez p̃senti q̃stiois ibi. Testat at sermoni z c. Testat at hūc id. Circa p̃mum considerandum est q felicitas eēntialit̃ q̃sistit in opatōe ututis. bona at exteriora q̃ subiacēt fortūe: p̃tinēt se cūdario z q̃i instrumētāl̃ ad felicitatē. & io dīc q nō debem⁹ seq fortūas in iudicādo aliqz esse miserū ul felice q̃ bonū ul malū hoīs qd̃ attēdit scd̃z rōez nō q̃sistit p̃n̄r in his s̃z hūana uita idiget his instrumētāl̃: sic dēūz est: s̃z opatōes scd̃z uirtutē sūt p̃cipal̃s et d̃niūz h̃ntes i hoc: q̃ ē aliqz eē felice ut s. p̃cipal̃r ex h̃o dicat aliqz felix: q opat scd̃z ututē. et gtrarie opatōes. s. uiciose h̃nt p̃cipalitātē et d̃niū inq̃rio. s. in miseria. ut. s. ille uere sit miser q uiciofis opatōib⁹ insistit. Deinde cū dīc. Testat at sermoi z c. Testat at hūc id. adaptat: qd̃ dēūz ead solutōez q̃stiois. et pmo oñdit q opatōes scd̃z uirtutem maxie inueiuntur inter oēs res hūanas. z oñdit q scd̃z p̃dca possit felicitas pmanē p totā uitāz ibi Existet aut utiz z c. Existet igit̃ beato id euitatur. Tertio oñdit q scd̃z p̃dca euitant omia incōuenientia ibi si aut

Ifiut operatōes dñe uite z c. Quod si operatōes domine uite. Dicit ergo primo q hūc sermoi: quo. s. dicimus operatōes scd̃m ututes eē p̃cipales in felicitate: atestāt id: qd̃ parum su pra q̃sitū est de p̃manētia felicitatis nichil ei hūanorū inuenit ita q̃stater p̃manēs sic operatōes scd̃m ututez manifestū est enī: q exteriora bona & eē interiora ad corpus p̃tinētia cū sint maīalia & corporalia: p se subiecta sūt mutatōni ea uero q ad aīaz p̃tinēt solū per accidēs. unde min⁹ subiacēt mutatōni. eorū uero q ad aīaz hūanam p̃tinēt: quedā pure p̃tinēt ad intellētū sic scie. quedā uero ad operatōes uite: sic uirtutes que qdēz sūt p̃manētiorez et ip̃is discipulis. i. scis demonstratis: qd̃ qdē intelligēduz est nō qm ad maīiaz. nā scie demonstratōe sūt cca que n̄ca: est que impossib̃le ali⁹ se h̄ere sed est intelligēduz qm ad exerciciū actus. non ei iminet nobis ita q̃tinuū exerciciū speculatōis scīaz sicut operatōnuz scd̃m uirtutē continue ei occur rūt nobis ea inq̃bus oīz nos agere se cūdūz uirtutē uel gtra uirtutē: sicut usus ciborū conforcia mulierū. col locutōes hoīnuz ad inuicē z alia hui⁹ mōi: inq̃bz q̃tinue uerlat uita hūana. un oīz q hūtus ututis magis per q̃suetudiez firmet in hoīe q h̄it scie. & iter ip̃as uirtutis ille que sūt hono rabīssime: un̄t esse p̃manētiorez. tūz q̃r magis intēse. tū etiaz q̃r magis cōtinue operant̄ ad hoc: q scd̃z eas ui uat. & tales sūt operatōes uirtutū inq̃bz cōsistit felicitas. q̃r sunt p̃fissime ut dīctūz est. & istud uī esse cā: q̃re hō non obliuiscit eē uirtuol⁹ q̃. s. cōtinue hō in his exercitat̄. ē et alia cā q̃r. s. uirt⁹ q̃sistit p̃n̄r i in clinatōe appetit⁹: que per obliuioez

nō tollit. Deinde cū dīc Existet aut utiqz z c. Existet igit̃ beato id. Oīte dīc q scd̃z p̃dicta felicitas possit per totā uitāz durare. & dīc: q̃ cūz opatōes scd̃z uirtutē sint p̃manētissim̄ ut dīctū est: si in eis p̃cipal̃r ponat̄ felicitas: ut diximus: seque⁹ q̃ felici inerit id: qd̃ quesitū est in p̃cedenti questione. s. q̃ erit talis p totā uitā suā. & hoc pbat p ip̃as opatōes ibi Semp ei z c. Semper ei uel. Ille enī q h̄t hūtum p̃fēcūz: sēper p̃t operari scd̃z illū habitū: uel maxime cōtinue iter omnes. sed felix h̄t p̃fectāz uirtutem: ut supra hūtum est ergo ip̃e semper uel maxie possit operari in uita actia: que sunt scd̃m uirtutē: z speculari in uita cōtemplatā. Secūdo ibi. Et fortūas ferz z c. Fortunāq; feret optimū. Ostendit idē ex bonis fortune: que sūt scd̃aria in felicitate & dīc q felix optime feret omnes fortunas: & i oībus se h̄bit omnino prudēter: ut pote q ē uere bon⁹ non scd̃m apentiā solam. & ē tetragon⁹ sine uituperio. i. p̃fēcūz q̃tuor uirtutib⁹ cardinalib⁹: ut quidā exponūt sed hoc non uidet esse scd̃m intentōnem Ar. qui nunq̃ inuenit talē enumeratōnem facere: sed tetragonū nō mināt p̃fēcūz in uirtute ad similitudinē corporis cubiti hūtis sex sup̃ficies q̃dratas: ppter qd̃ bene stat in q̃libz sup̃ficie. & similit̃ uirtuol⁹ in q̃libz fortūa beī se h̄t. q̃r igit̃ ad uirtutez p̃tinz oēs fortūas b̄n ferre. p̃z q ppter nullā fortūe mutatōez desistet felix ab opatōe ututis z h̄o q̃nt̄ īspālī oñdit q̃p mōz dīois: cū subdit. Multis at p̃fēcis z c. Cūq; m̃ta z uaria. Et dīc q cū m̃ta bona z mala scd̃z fortūaz eueniāt q̃d̃nt magnitudiez p̃uitate maifestūz est q̃ parue prosperitates & similit̃ pua infortuā nō inclināt

uita de felicitate in miseriam uel e^o.
si autem fuerint multa aut magna
aut erunt bona aut mala. si bona:
conferrent ad hoc q^u uita hois sit be
atior q^u sic supradictu est: felicitas
indiget exteriorib⁹ bonis uel ad deco
rem uel in qm sunt instrumeta opati
onis scdm uirtute. z qm ad pmu dic
q^u nata sunt simul de corare uita felicitis
qm aut ad scdm dicit: q^u usus exte
rioru bonor⁹ est bon⁹ & uirtuosus:
in qm. s. uirtus utit eis ut qbusdam
instrumetis ad bene agendu. si aut
accidat e^o ut. s. sint multa et magna
mala: inferut qdez felici quanda tri
bulationem exterius: & coturbatoez
interius. q^u interius inferut tristitia
as: & exterius impediut a mltis bo
nis opatonib⁹. non tn prop⁹ eas tollit
totalr opato uirtutis. q^u et ipis infor
tuniis uirt⁹ bene utit. & sic refulget
in eis bonuz uirtutis: in qm. s. aliq^u
facile sustineret mlti & magna infor
tua no ppter hoc: q^u non sciat do
loru ceu tristitia: sic stoici posuerut
sz tanq^u uiril⁹ & magnan⁹ huius
tristitiis eius ro non subcubit. hic ei
fuit diuinitas it stoicos & pipatetic⁹:
quor⁹ princeps fuit Ar⁹: q^u stoici po
suerut tristitia nullo modo cadere i
uirtuosu. q^u in corporalib⁹ & exteri
orib⁹ rebus nullu bonuz hois q^ustere
ponebat. peripatetici at ponebat in
hoie uirtuoso tristitia roe moderata
non aut q^u roez subteret. ponebat
eniz q^u in corporalib⁹ exteriorib⁹ re
bus aliqd hois bonu q^ustet no qdez
maximum sz minimu: in qm. s. adu
uat. & decorat uirtute. uidet tamen
aliq^u transmutato utuoso posse acci
dere: q^u oio auferat eius felicitate im
pediendo totalr operatone uirtutis
puta si p egritudine insaniam uel furi
am ceu q^ucunq^u a metiam incurrat. sz

cuq^u felicitas non q^urat nisi in uita hu
mana q^u est scdz roez: deficiente usu
ronis deficit talis uita. un stat⁹ ame
tie reputad⁹ est qm ad uita huana:
sic stat⁹ mortis. & io idem u⁹ esse di
cendu de eo q^u permansit in operato
ne uirtutis usq^u ad ametiā sic si per
mansisset usq^u ad morte. Deinde cum
dicit. Si aut sut operatones. Quod
si operatones. Ex pmissis excludit i
coueniencia: q^u seq^u uidebatur. & dicit q^u
si operatones uirtuose hnt dnuum in
felicitate: ut dcz est: non seq^uur q^u be
at⁹ fiat miser ppter infortunia: ppter
q^u non operabitur aliq^u odibilia &
mala. s. uirtuti q^utraria: sz possum⁹
existimare de eo pbabil⁹: q^u p uirtu
te pfcz quam ht: tanq^u uere bon⁹ &
sapiens os fortuas ferz decent: qd est
scdz uirtute opari in q^uz fortua. &
si no eadē opatones faciet i q^uz: sz scdz
ea q^u existut. s. pspira uel adula: sep
opabit optie q^u utens his q^u affert for
tua sic q^u daz datis put. s. ad bonu
ducē ptiēt ut exercitu sibi dato maxi
me utat⁹ bellicose scdz exercit⁹ qditō
nez. alia tn faciet: si heat i exercitu
milites exptos: & alr si heat exercitu
tyrouz. & simlr ad incisorē corior⁹ p
tinet q^u ex datis coreis optiz calciame
tu faciet. mliora tn calciamea faciet
ex uno corio q^u alio. & idē dī in oib⁹
aliis artificib⁹. & si ita ē nūq^u miser
p aliq^u pspira supueniētia efciē felix
q^u illis pspiris male utet. & opans
uiciose semp miser remanebit. & si
mlr ille q^u ē felix: no incidet i infor
tua pami. pmo qdem: q^u prudens ea
pcauebit. z q^u si supueiant ex inpro
uiso: optie ea ferz: ut dictū est: et ita
non facile tnsmutabit a felicitate ad
miseriam n: p quecūq^u infortunia: sed
p mlti et magna q^u eu⁹ ab opatoe rois
abducet sz sic sit scdz felix. no rur⁹ d

facili fiet felix: sed in multo tempore
hndantiā accipiet bonor⁹ et magnor⁹
tū p exercitiū utosi act⁹: tū ē prepa
toez exterioris fortune. Deinde cuq^u
dicit. Quid igit phibet. Quid ergo
phibet illum. Concludit suā sniam
de felicitate. & dicit q^u nichil phibet
dicere illū esse felicem: qui opat⁹ scdz
ututem pfectā: & habet exiōra bona
sufficiēcia ad opatōnem ututis: no qdē
in aliquo paruo tempore sed in uita
pfecta. i. per longū temp⁹. & h⁹ qdē
sufficit ad hoc: qd aliquis possit dici
felix in hac uita sz si uolū⁹ accipere
felicitate scdz optimū: qd ēē potest:
sic apponēdū est ad rōnez felicitatis:
q^u sit uictur⁹ sic dcz ē p totā uita suā
& finis. i. moris scdz q^u couenit
rōni. rō autē: q^u uidetur hec qditio
apponēda ē q^u fufuz ignotū ē nobis
ad rōez at felicitatis: cuq^u sit finis ulti⁹
uidet⁹ pertinere omē illud: qd est per
fectū & optimū. & hoc secudo m⁹
loquebat⁹ Solon de felicitate z si ita
est: ut dcm est illos de numero uiuē
tiuz in hac uita quib⁹ existut in pte
ti: & existāt in futō ea: q^u dca sunt:
sz q^u ista un⁹ no usq^u attigere ad qditō
nes supra de felicitate positas: subdit
q^u tales dicim⁹ beatos sic hoies: qui
in hac uita mutabilitati subiecta no
possunt pfectam beatitudinē habere
& quia non est inane nature deside
riū: recte stimari pōt: q^u reseruat⁹ hoi
pfecta beatitudo post hanc uitā. Vlti
mo epilogat dices: qdē his itm dictū
sit. & cetera.

Ponepotū autez fortu
nas. Posteror⁹ at amico
rum. Postq^u phs soluit
principalem dubitatio
nem: que erat de trasmutatione for
tune circa felicem: hic determinat

dubitationem super inductam. s. de
mutatōne fortune circa amicos. &
circa hoc duo facit. primo compat
fortuā & infortuā circa amicos co
tingētia his q^u cōtingūt: circa ipsuz
hoiem. z^o opat ea q^u cōtingūt circa
mortuuz. hīs que contingunt circa
uiuum ibi. Dī autem palionū zc. Sz
utrum circa uiuos. Circa pmuz duo
facit. pmo pponit q^u ea q^u circa amicos
cōtingūt: redundāt in ipz hoiez. z^o
oñdit que & q^ulia ibi. Multis autez
& oīodas zc. Enimvero eniz multa.
Dī ergo pmo: q^u si aliq^u uellet dīce:
q^u fortune bone uel male p nepotū uel
quorūcūq^u posteror⁹ & omīuz amico
rum neq^uq^u conferrēt ad felicitatē hois
uiuetis ceu mortui: uideret⁹ hoc esse
incōueniēs duplici rōne. primo qdē
q^u hoc ēē contra rōnem amicitie: q^u
est qdam unio amicorū: ita q^u unus
eor⁹ reputat ea: q^u sunt alteri⁹ q^u sua.
z^o q^u hoc ēē contrariū opioni q^uni: q^u
non potest totalr ēē falsa. Deinde cū
dicit. multis autem zc. Enimvero eniz
multa. Ostendit que & q^ulia amico
rum accidētia conferant ad felicitate
tem amici. & dicit q^u cuq^u ea q^u accidūt
secūduz fortuā bona uel mala sint
multa & omib⁹ modis dca puta scdz
spem. scdm quātitate. scdz t⁹ & scdz
alia hui⁹ mōi: quor⁹ qdā magis redū
dāt quedam min⁹: si aliquis uellet
omnia sigillatim determinare quid
s. redundet ex hū in hominem: z qd
non: esset ualde longum immo perū
tus ifinitū. q^u huiusmōi diuinitas in
finitis modis cōtingit: sz sufficit q^u
desminetur in u⁹ & in typo. i. figu
ra. i. supficialr uel silitudinarie si. s.
dicat⁹ q^u fortuāz q^u sūt dca ipz hoiem
quedā. s. magne hnt aliquod pond⁹
i. uiz immutadi qditōne uite huane.
& q^ufert auxilium ad uitā felicem.

quedā autē sūt leuiore. ex qbus nō multū immutat uita hoīs: ita etiā quertit i his que eueniūt cca qscūq amicos: ita tamē q magis redūdāt ea q accidūt cca ppinquiores: l̄ sint mīora in quātitate. Deinde cum dic Dītautez passionū z c. S3 utrū cca uiuosan cca mortuos oñdit ex q accidētia amicos redūdant ad hoīez: z hoc magis maifestuz qm ad hoīez: dum uiuit: q̄r cca hoc se habeat erga mortuū & cca hoc duo fac. pmo oñdit quō dīnter se hēat ad huc cca uiuos & mortuos. z i qrit utrūz accidētia amicos redūdant ad mortuos. cum maifestuz sit q redūdant ad uiuos. & hoc ibi magis aut fortassis z c. Cōsidandū ē ergo & isto modo. Circa p̄z qsidandū ē q mortui positi sūt extra uitā p̄sentē. cuius felicitatē Ar. hic i q rere itedit ut expm̄ssis patet: attigūt at mortui hāc uitā solu scd̄z q remanēt i memoriis hoīuz uiuētū. z iō h̄ mo se hnt mortui ad uiuētes p qsidatōnē h̄ uile sic se hnt ea: q nūc actū cōtingūt ad ea q olim fuerūt z nunc recitant: puta bellatroyana ul aliquid hui⁹ moi. Dic ergo: q hoc q qscūq passionū i. accnūz fortuitorū cōtingat circa uiuos ul cca mortuos multo magis differt q q aliq iniusta puta homicidia uel rapine ul mala .i. infortuia qscūq pexistāt. in trage diis .i. apotēis recitent ut olī exiltē tia: uel q nunc fiant quia in primo sumit idē ex parte fortuiti euent⁹: z dīa ex parte psonaz: quarū quedaz sunt actū in reb⁹ hūanis. quedam at sunt solum in memoria. in secundo autem eo accipitur idem ex parte psonarum: que sunt actū in rebus hu mais sed attenditur differentia ex pte fortuitorum euentuum: quorum quidā sūt actū in reb⁹ hūanis: quidā

aut solū scdm memoratīaz recitatō nez. & qā felicitas ad psonas ptinet magis q ad res exterius q̄tigentes: iō phs dic q p dīa qm ptinē ad ppositū s. ad mutatōez felicitatis: maior ē q scda. & ex isto sili i ducto dedrā eue tuū dī eē selogisand dīam i pposito maifestuz ē enī q pterita mala recitata & si quodā modo ptineāt ad hō minē audiētem: q aliquo modo ad ea efficiē: nō tamē ita: q immutēt cō ditōnē ipsius. unde multominus for tuia & infortuia imutant qdiciōem mortui. et hoc qdem induxit phs q̄i soluēs rōnem sup positam: q conclu debat q si aliq redūdāt ad uiuos nō scēciētes q redūdet etiā ad mortuos Deide cū dic magis aut fortassis z c. Cōsidanduz est ergo. Inqrit ulterius utrū aliquo modo redūdant ad mor tuos: q cōtingūt circa amicos. & p̄o inqrit pposituz. Scd̄o qcludit princi pale intentū ibi cōferre qd̄ igit z c. ptinere igit in aliqd. Dic ergo pmo q magis uidet esse inq̄rēduz circa eos qui mortui sunt: si aliquo modo communicāt in bonis ul malis: que accidūt in hac uita q̄r q nō imutet ex eis aliquis a felicitate in miseria ul eo: satis uidet esse maifestū q̄r si aliqd ex his q hic agūt: ad eos redū dat siue bonū siue malū: erit qd fra gile et par: ul simplr uel qm ad ipos si aut hoc ita est: nō erit tm & tale ut faciat felices eos q nō sūt neq his qui sunt: auferat beatitudinē. dictuz est enim q parua accidētia non faci unt imutatōnē uite. si ergo ex his que agunt: paruum aliqd redundat ad mortuos. seqtur q ex hoc eo qd̄itō cca felicitatē non immutet. Deinde cū dicit. Conferre quidem z c. Pertī nere igit z c. Concludit suā sniam & dicit: q bona amicos q agunt: ul q

eis accidūt conferre uidetur aliquid mortuis & similē infortuia in eos redūdare: tamē sub tali modo et tāta q̄ntitate: ut n3 felices faciāt non felices. neq nō felices faciāt felices. neq etiā transmutāt eos scdm aliqd taliū puta scdm sapiētiaz & uirtutē uel a liqd hui⁹ modi. potest aut constructō esse suspēsiua ab illo loco. Si at non tm & tale z c. Et tūc consequēs con ditōnale erit Cōferre qd̄ igit z c. Et supabūdabit illatā cōiūctio. uidetur aut scdm intentōez Ar. ea q hic dnr esse intelligēda de mortuis nō scdm q sūt in se ipis: sed scdm q uiuūt in memoriis hoīuz. sic. n. uidet redunda re in eos: que in amicis eo: cōtingūt post mortē. put ex hoc reddē memo ria eorū & glia magis celebris uel magis obscura. s3 hoc qd̄ dicit eē fra gile qddaz. q̄r nihil ē fragilius eo: q in sola opōe hoīuz consistit. dicit aut esse puum qddaz & quo ad ipos ma xime. q̄r non ptinet ad eos nisi scdm q sūt in memoriis hoīuz. querere at utrūz hoīes post mortē aliqlē uiuāt scd̄z aiām: & utrū cognoscāt ea: que hic agunt aut si ex ipis aliquo modo immutant: non ptinet ad ppositum. euz phs hic agat de felicitate p̄sentis uite. sic ex supdictis patet. & ideo h̄ modi quēstioēs que longa discutiōne indigerēt: hic p̄termittende sūt. ne i hac scia que ē opatia plures sermōes extra opa fiāt qd̄ supra phs repba uit alibi aut hoc plenius diseruimus

Determinatis aut his. His ergo sic determinatis. Post q phs ostēdit qd̄ est felici tas. hic inqrit de qdam pprietate fe licitatis. & primo mouet q̄stioez. z̄o determinat ueritatē ibi. Uidet autem omne laudabile z c. Dicit ergo q p̄

determinatiōez predictoz nō ē p̄scru tari utrūz felicitas sit de numero bo norū laudabiliū: ul magis de nume ro bonoz honorabiliū z q nō ē sit feli citatē cōtineri sub aliq̄ gēne hoīz bo noz: pbat p h̄o q felicitas nō ē de gēne potētiaz. nō .n. laudat aliq̄s uel ho norat ex eo solo: q potētiaz habet ad bonū: s3 ex eo: q aliqlr est ad bonum dispositus. Ad h̄ aut quēstiois euide tiam cōsidandū ē: q honor et laus duplr dīunt. pmo qdem ex pte eius: in quo consistit honor uel laus sic. n. honor in plus se habet q laus. honor enim iporat quoddā testimōiūz ma nifestas excellētiam alicui⁹: siue hoc fiat p uerba: siue p facta: ut pote euz aliq̄s genu flectit alteri: uel assurgit ei. s3 laus cōsistit solū in uerbis. scd̄o dīunt qm ad id: cui exhibet laus & honor. utrūq̄ enim exhibet alicui ex cellētia. ē aut duplex excellentia. una qdem absoluta. & scdm h̄o debet ei. honor alia at ē excellētia i ordie ad a liquē finē: & sic debet ei laus. Deind cū dicit Vrōne laudabile. Determinat q̄stionē motaz. & pmo oñdit felici tatem eē de numero bonoz honorabiliū ex hoc: q ē qddā pfectū & optimū. in scda pte ex hoc: q habet rōnem p̄n cipii ibi. Uidet autē ita habere z c. Uidet aut & ob id sic habere. Circa p̄mū iduo fac. pmo ostēdit q̄lium sit laus. secūdo cōcludit q optimoz nō est laus: s3 aliqd melius. Si aut ē la taliū. Quod si laustaliū est. Circa p̄mū duo fac. pmo pponit quod iten dit. secūdo maifestat ppositū ibi Ius tum n. z c. Nam iustum & fortē. Dic ergo pmo q omne quod laudat: uide tur eē laudabile ex duobus simul. ex h̄o .s. q i se habz aliqlē dispositōez et ex hoc q habet aliqlē habitudinem ad a liqd aliud. Deide cum dic Iustu. n.

& uirilem zc. Naz iustū & fortem. Maifestat ppositum et pmo ex laudib⁹ hūanis, z⁹ ex laudib⁹ dīnis ibi Mani festū aut ē hoc et ex his zc. Patet at id & ex deorū laudib⁹. Circa pmo cōsidandū ē: q̄ homo laudat⁹ & pp̄ uirtutē animi & pp̄ uirtutez corporis. scdm uirtutē aut animi laudat⁹ z ip̄e homo habēs animi uirtutē puta iustus & uirilis & coīter bon⁹. scdm quācūq; uirtutez, & etiā laudat⁹ ip̄sa uirt⁹ & h⁹ pp̄ aliqd aliud. s. pp̄ opa et actus. ex hoc. n. laudat⁹ uirtuo sus & ip̄a uirtus: inqm ordiat⁹ ad e xeqndū op⁹ uirtutis. scdm uero uirtutē corporis laudat⁹ aliq; q̄ ē for tis ad pugnādū et agilis ad currēdū z sic de aliis similib⁹. ex h⁹ q̄ hō aliq̄r ordiat⁹ ad aliqd: qd ē bonū in se. & studiosū q̄i studio dignū. Et est attē dēda dīa in ter uirtutes animi et cor poris. naz ad laudē uirtutis animi su ficit: q̄ aliq; bene se hēat ad ppriū uirtutis actū. q̄a bonū hoīs cōsistit in ip̄o actu uirtutis. s. i uirtutib⁹ cor poralib⁹ nō sufficit q̄ aliq; benē se ha beat ad hitū illi⁹ uirtutis puta ad currēdū uel ad luctādū in his enīz nō consistit bonū hoīs. pōt enī aliq; currere uel luctare uel pugnare & pp ter bonū et pp̄ malū. & idō loqns de laude uirtutis aīe dixit: q̄ laudā tur pp̄ opa & act⁹ s. loqns de uirtu tibus corporalib⁹. et emiauit q̄ lau dāt in ordie ad aliqd bonū & studio sum. Deinde cū dīc Maifestū est aut hoc Patet at id et ex deorū. Maifestat qd dixerat p laudes dīnas. s. n. aliqd eēt laudabile absolute. & nō scd; hī tudiem ad aliqd aliud: seqret⁹ q̄ idez in oībus eēt laudabile. hoc aute; maifeste sim apparet: si quis considet lau des: qbus laudam⁹ sbās seperatas q̄s deos noīat. siq; n. laudes eorū refer

ret ad ea. q̄ in hoībus laudantur deri sibile uidere: puta siq; laudaret deū de hoc: q̄ nō uicaf a qcupia ceu timo re. & h⁹ iō cōtigit. q̄a laudes sūt per relatōem ad aliqd: ut dēm ē. Deinde cū dīc Si aut ē laus tliuz zc. Quod si laus taliū est. Expmisus concludit ppositū & pōit pmo q̄nem in hunc mdouz. laus est eorū: quorū boītas cō siderat⁹ i ordie ad aliqd aliud. s. opti ma non ordinant⁹ ad aliqd aliud q nimo alia ordiant⁹ i ip̄a. ergo optioz nō ē laus s. aliqd melius laude sic ēt i speculatis pncipioz: nō ē scīa. sed a liqd alcius scīa. s. itellec⁹. scīa uero est q̄sum: q̄ cognoscūt pp̄ter pncipia & similt⁹ laus ē eorū: quorū bonitas est pp̄ter alia. honor aut q̄i aliquid mlius laude ē eorū: ad q̄ alia ordinā tur. secūdo ibi Quēadmodū uidet⁹ zc Quēadmodū apparz. Maifestat qclūsiōem pmissaz p ea: que coīter di cunt. & pmo q̄m ad ea: quorū est ali qd mlius laude. secūdo q̄m ad ea: q̄ rum ē laus ibi. Laus qdem enīz zc. Laus ergo uirtutis ē: Circa pmo duo fac. pmo iducit ad ppositum maifestā dum id q̄ coīter uidet⁹ z id: qd uisū fuit Eudocio ibi Videt⁹ aut Eudoxus zc. Dīc ergo pmo q̄ optioz ē aliqd melius laude uidet⁹ coīter oībus: q̄ ē maifestū ex hoc q̄ dīs q̄i aliqd mli⁹ laude attribuēt: dicim⁹ eos beatos et felices. & similt⁹ optios uiroz inq bus apparet z qdam dīna similitudo pp̄ter eorū excellētiāz. & sic optimis psonarū attribuim⁹ aliqd mlius lau de: ita etiā et optimis de numero bo norū sic felicitati. nul⁹. n. laudat fe licitatē pmodū: quo laudat hoīem iustū uel uirtuosū: s. attribuit ei ali quid maius: dum dicim⁹ eaz ē beati tudinem. Deinde cū dicit Videt⁹ autē & Eudoxus. Videt⁹ aut et Eudoxus.

Inducit ad idem dēm Eudoxi: qui in uoluptate cōstituebat pncipias bonorū ponēs. s. uoluptatez eē sumūz bonum & hoc denūciari existimat. q̄ cū sit de numero bonorū: nō enī aliq; lauda tur pp̄ter uoluptatē: eo q̄ ē pp̄ter a liqd mlius laudabilib⁹. & tale est de us. et qdqd aliud ē p se bonū. q̄ ad h⁹ modi q̄ sūt p se bona: etiā alia refe rūt: quorū. s. boītas laudat⁹ in hoc: q̄ se aliq̄r habēt ad ea: que sūt p se bo na. Deinde cū dīc Laus qdē zc. Laus ergo uirtutis ē. Maifestat q̄ dixerat q̄m ad ea: quorū ē laus & dicit q̄ la⁹ est uirtutis: p quā sum⁹ opatores bo norū. laudat⁹ enī aliq; pp̄ter act⁹ cor porū uel aīe ut sup dēm ē. s. q̄lidare ea de qbus q̄sueuerūt hoīes laudari: ma gis pp̄rie ptinet ad rhetores: quorūz studiū insudat circa laudes. ptinz. n. hoc ad demonstratim gen⁹ causarū: qd est unūz de tribus: q̄ cadūt sub q̄lidā tione rhetorice. ut patet p phm in p mo rhetorice & per tulliū in rhetori ca sua: s. q̄m ad nos maifeste apparz ex p̄dictis q̄ felicitas ē de numero ho norabiliū: eo q̄ est qdā bonūz per fectūz. Deinde cū dīc Videt⁹ aut ita ha bere zc. Videt⁹ at et ob id sic habere se. Probat ppositū ex rōe pncipii. id n. qd ē pncipiū et cā bonorū ponim⁹ honorabile q̄i qdā bonū exns. nam deus ē pmo pncipiūz oīs boni. s. feli citas ē pncipiū oīuz bonorū hūanorū q̄a pp̄ ip̄az oēs hoīes opant⁹ oīa q̄ a gunt. finis at in opabilib⁹ et appetibi lib⁹ habz rōem pncipii. q̄ ex fine sūt rō eorū: q̄ sūt ad finē. un⁹ seqt⁹ q̄ felici tas: sūt qdāz bonū honorabile. et ē.

I aut ē felicitas zc. Cūz g⁹ sit felicitas. Postq̄ phs de fmiāuit de felicitate hīc i cipit defmiare de uirtute. et p pmit

tit qdā: q̄ pexigunt⁹ ad q̄lidatōez uir tutis. z⁹ incipit defmiare de uirtute in pncipio scdī libri ibi Duplici at uir tute exnte. Cūz uero duplx sit uirt⁹. Circa p̄z tria fac p⁹ oñdit q̄ ad hanc scīaz ptinat de uirtute q̄lidare. z⁹ assuit qdā: q̄ oīz cognoscere de ptib⁹ aīe. ibi De uirtute uero pscrutādūz. S. de uirtute hūana. z⁹ scd; diuisiōez ptū aīe diui dit uirtutē. ibi Defminat⁹ at uirt⁹. Pri mū oñdit duplx. p⁹ qdēz rōne assūpta ex pte felicitatis. dēm ē. n. sup q̄ feli citas ē opa⁹ qdā scd; uirtutē p̄fcaz. z sic p cogitōez uirtutis mlius posim⁹ de feli citate q̄lidare. un⁹ et i. x. libro defmi nato de oībus uirtutib⁹ q̄plet tctatūz d felicitate. cū igif scīa pncipalit⁹ q̄rat bonū hūanum. q̄ ē felicitas: q̄ns ē q̄ ad hanc scīaz ptineat de uirtute scrutari z⁹ ibi Videt⁹ at z scdm uirtutez zc. Vī at et is qui uere. pbat ppositū ex p̄pa rōe h⁹ scīe. ciuilis. n. scīa scd; rei ueri tatē maxie uī studēz laborat⁹ cā uir tem. itendit. n. ciues bonos facit et le gib⁹ obediētes: sic p̄z legis latoīs cre tētūz z lacedemoīorū: q̄ hēbāt ciuili tatē optie ordiatā: uel siq; alii sūt siles leges ponēt ad faciēdū hoīes uītosos s. q̄lidā p̄sentis scīe ad politicā ptinz q̄ i hac scīa tēdunt pncipia politice. un⁹ maifestū ē q̄ quo de uirtute fiet cō ueniēs huic scīe scdm id: qd in phē e ligim⁹ politica p̄ oībz aliis discipulis iqrentē uirtūz finē hūanorū. Deinde cū dīc de uirtute at. S. de uirtute hūana. Assuit qdā de partib⁹ aīe nēca ad cog nitōem uirtutū. et cā h⁹ duo fac. p⁹ oñ dit q̄ nēcm ē h⁹ modi assumi i hac scīa z⁹ assuit ea ibi Dnr at de hac zc. Dnr at de illa i extiorib⁹. Circa p̄z duo fac p⁹ oñdit q̄ nēce ē huic scīe. q̄ q̄lidat de partib⁹ aīe. z⁹ oñdit q̄l̄r debeat ea q̄lidare. ibi Cōtēplandūz at zc. Vidē dūz ē at horū grā. Dīc g⁹ p⁹ q̄ cūz nos

itendim⁹ pscrutari de uirtute itelligim⁹
hoc de uirtute huana. dcm est. n. sup⁹ q⁹
qrim⁹ i hac scia bonu huana z felici
tate huana. et io si utute qrim⁹ ppe
felicitate nce eq⁹ ututu huana qram⁹
uirtus at que e ppe huana no est ea q
e corporis: in q coicat cu aliis reb⁹: s⁹
ea que e aie: q est ppa sibi s⁹ hoc etia
qpetit ei qd sup dixim⁹: q felicitas e
opa aie. sic ergo se habz politio ad q
fidanduz de aia cui⁹ uirtute qrit: sic
mdicus ad qsidandū de corpore: cui⁹
iqrit faitate. un manifestuz e q o⁹ po
liticu aliq⁹ cognosceat ea: qptinet ad
aia: sic mdicus q curat oculosz totu
corp⁹ o⁹ qsidet de oculis et de toto
coie: et tato magis h⁹ ptinz ad politi
caz ut qsidet aiam: cui⁹ uirtute iqrit
qnto e mlior ipa q scia mdicie: ut ex
sup dcs patz. io oportet q eius qsidat⁹
sit magis qpletā. uidem⁹. n. q excell
etes mdici mltā tctāt circa cogitoez
cois: et nō solū cca mdiciales opato
nes. un et politicus d⁹ aliq⁹ qsiderare
de aia. Deinde cū dicit Cōtemplādūz
at. Vidēdūz e aut z hor⁹. Ondit q⁹ r
dehis debeat qsidare. et dicit q in hac
scia qteplādūm e de aia gfa hor⁹. i. u
tutū et actūz hois: de qbus e hic p
cipalis itentio: et io itū qsidandūz e
de aia qm sufficit ad ea: q pncipalr q
rim⁹. si at aliq⁹ uellet plus ctificare
de aia q sufficit ad ppoitū: reqreret
h⁹ magis opus q ea: q i ppoito qrunf
et ita e in oib⁹ aliis que qrunf ppter
finē: q eoz qntitas e assumēda scd⁹ q
qpetit fini. Deide cū dicit Dicūt at de
hac z c. Dicunt at de illa in extiorib⁹.
Assūt ea: q sūt hic qsidanda de ptib⁹
aie. et p⁹ didit ptes aie in rōnale et ir
rōnale. z⁹ subdidit irōale ibi Irratō
nabile at z c. z⁹ subdidit rōnale. Si at
o⁹ et hoc z c. S⁹ irrōnalis. Circa p⁹
duo fac: p⁹ pōit dīsiōez. z⁹ dīc p⁹ mītē

da: qndā dubitationē ibi Hoc aut
truz z c. Vtrū uero didant. Dic⁹ p⁹
q de aia sufficiet qda: sūt dca i libro
de aia: que uocat exteriores sermōes
ul q⁹ scripsit librū illū p mōz ep⁹ ad
aliq⁹ s lōge exntes libri ei quos solebat
docere suos auditois uocabat audito
sic liber phisicor⁹ dī de phisico auditu
ul mlius exterioris sermōes uocat: qui
sūt ext ppoita: sciam. his at q ibi dca
sūt: hic e utēdūz puta q qdam est pars
aie rōnalis. qda: irrōnalis ut dī in z⁹
de aia. Deide cū dicit Hic at utrū de
fmiata sint. Vtrūz uo didat. Mouet
qda dubitatōez: quā dīc eē i ppoito p
fmittēda: s. utruz hee due ptes aie
s. rōnale et irrōnale sint dīsticta ab iui
cem sbō loco et situ. sic pticule cois:
ul cuiuscūq⁹ alteri⁹ qtiū dīstictis: sic
p⁹lo posuit rōnale eē icerebro. qcupis
cible i corde. z nūtm in epate ul p⁹
hee due ptes nō didat scd⁹ sbm: s⁹ solū
scd⁹ rōne: sic in cūferētia circuli cur
uū. i. quexuz et qcauuz nō diduntur
sbō. s⁹ soluz rōne. et dīc q qm ptinz
ad ppoitū: nō dīt qd hor⁹ dicat. et
io ptermittit hac qstioem ut ad ppo
sitūz nō ptinētez et cetera.

Rrationalis aut z c. S⁹ rō
nalis qdē. Postq phs dīst
ptes aie p rōnale et irrōnale
hic subdidit pte irrōnale. et p⁹ ponit u
nuz mēbrū dīsiōis. z⁹ pōit aliā ibi Vi
des utiqz z alia. Videt et alia qda:
Circa p⁹ duo fac. pmo ppoit qndā pte:
aie irrōnale. z⁹ ondīt q illa ps aie nō
e ppe huana. ibi Hoc qdem igit z c.
Appar: aut et aliud qddā Dīc ergo
p⁹ q it irrōnales ptes aie una ē. q all
milat aie plantaz: q est cois oibus ui
uētibus hec iferius. et h⁹ modi ps illa
est q e cā nutrimēti et augmēti i hoib⁹
et talis ps aie ponit in oibus: q nutri

unt nō solū i alib⁹ s⁹ i plātis. in alib⁹
at iuenit nō soluz iam natis s⁹ et an
q nascat. i. in embriōib⁹: q maifeste
nutriunt: et crescūt. similt hec ps a
nime iuenit i alibus nō solū pfcis. i.
hūtib⁹ oēs sensus et motus motu pro
gressiuo: s⁹ et i alib⁹ ipfcis: q hūtib⁹ solū
sensuz tact⁹: z manēt inuoblia i eodē
loco: sic sūt cōchilia. maifestuz est. n.
q oia pdcā uiuūt: et hūtib⁹ aliqūa pte:
aie. rōnabilius aut in eis oibus ponit
hec ps aie q quis alia. q opa h⁹ ptis
maifestius i eis apparēt. Deide cū dī
Hoc qdem igit z c. Apparet aut &
aliud. Ondit q pdcā ps aie nō ē hūa
na et p⁹ qcludit hoc ex pdcis. hūanū
n. dicim⁹: qd est ppriuz hois. si g⁹ hec
pars aie maxie ē cois: qscquēs e q nō
sit hūana. z⁹ ibi Videt enī z c. S⁹ in
corporib⁹ qdem. Addit maifestatōez
ex quodā euidenti signo. hec. n. pars
aie efficacissime iuenit opari i sopniis.
recurrete. n. colore nati ad iteriora
dū animal dormit: digestio mli⁹ ce
lebrat. id aut qd ē ppriuz hois scdm
q homo dicit bonus uel malus: nō o
pat i sompno: nē scd⁹ sompnū manī
festat q sūt boni uel malus. unde pū
bialr dūt: q felices nō diferūt a mi
seris scd⁹ sopnū: q ē dimidiū uite. q
i sopno ligat iudiciū rōis: et sepāt ex
teriores sensus: opat aut fantasia &
uis nutritiua. h⁹ at quēnit rōnabilr. s.
q scd⁹ sopnū nō diferāt boni et malus
felix z miser. q i sopno qescit a sua opa
tione illa pars aie scd⁹ quaz dicit hō
boni uel malus. q tigit tamē p accūs
q boni & malus in somno dīt non
ppter dīam eoz: q sūt in dormiēdo
s⁹ ppter dīam que fuit in uigilādo. i
qz. i. qdā mot⁹ uigilatiū paulatiptrā
leūt ad dormiētes. put. s. ea q homo
uidit: z homo auduit: uel cogitauit
uigilādo: occurūt fantasie dormiētis

et phūc modūz in dormiēdo fiūt me
liora fantasmata uirtuosor⁹: que cca
honestā uigilātes se occupāt in uigi
lādo q quorūlibz alior⁹: q uanis z ho
nestis uigilātes se occupāt. et de his
sufficiat: qd dcmē. reliquit at ex pmi
sis q pars aie nutritia nō ē nata esse
pticeps hūane ututis. Deide cū dīc Vi
detur utiqz z c. Videt ergo et irrato
nale. Ponit aliā mēbrū dīsiōis. et p⁹
pōit qd itendit. z⁹ pbat ppoitū ibi
In qtinētis. n. z c. Itaqz paret ratōni i
cōtinētis. Dīc enī p⁹ q pter nutritiaz
pte aie uidet eē qdam alia ps aie ir
rōnalis qdem: sic et nutritiaz: s⁹ ali
q⁹ pticipās rōnez: in quo dīt anutri
tiua que oino est exp⁹ hūane uirtutis
ut dictum est. Deide cum dicit Inq
tinētis. n. z c. Itaqz paret rōni inqti
netis. Probat ppoitū et p⁹ q sit qdā
alia pars aie irrōnalis. z⁹ q pticipet
rōem. ibi Rōne aut et h⁹ uē z c. Qua
ten⁹ aut nōn. Primū aut pbat rōne
sūpta expte qtinētis et inqtinētis: in
qbus laudam⁹ ptem aīme: q habz rō
nē eo q rō eoz recte deliberat: z ad op
tima iducit q dēpādo uel pūadēdo
uterqz enī hor⁹ eligīt abstinere ab il
licitis uoluptatib⁹. s⁹ in utroqz eoz
uidet eē aliq⁹ d nati eis iditūz pter
rōne: q cōtriat rōi: et obuiat ei. i. ipē
dīt ipam i executōe sue electōis. und
patet q est qddā irrōnale. cū sit rōni
qtrariū. et hō ē appetitus sensituius
q appetit id: qd est delectabile sensui
qd iterdū qtriat ei: q rō iudicat esse
simplr bonū. h⁹ aut in eo q ē cōtinēs
uicē a rōe. nā qtinēs qdē h⁹ qcupias
pūas: s⁹ rō eas nō seqtur: in qtinente
aut uicē rōez: q deducit a qcupias p
uis. et io subdit exēplūz. q sic qn cor
poris mēbra sūt dissoluta: quia. s. nō
possūt oio qtinē a uirtute corporis re
gitia: sic accidit ipaleticis et ebriis:
.c. iii.

q mouent inptez sinistra: qno hoies eligut i dextra moueri: ita et firmis uent ex parte aie in qtinetib: q mouent ad qtria eoz: q ro eligut. sz hoc no ita apparz i ptiib: aie sic in ptiibus corporis: qa i ptiib: corporis maifeste uidem: qno aliqd i ordinate mouet sz in ptiibus aie no ita hoc uidem maifeste: nihilomin: tn existimaduz e: q aliqd sit i hoie: qd cotrariat et obuiat roni: sz qlit hoc sit alteru a rone: utru. s. sbo ul solu: rone: hoc no dit ad ppoituz. Deide cu dic Rone aut z c. Quaten: at no. Ondit scdm. s. q h: modi irroneale ptiicipat rone. et p maifestat h: ex his q intra hoiez agut. z ex his q agut extra hoiez. ibi Qm aut suadet z c. Quod at psuadet. Circa pmu duo fac. pmo ondit q hoc irroneale ptiicipat rone. z q icludit q i dnam h: irroneale ptis ad eam: q sup poita e. ibi Videf utiqz irroneale duplex. Quo a rone. Dicit g: pmo: q h: irroneale: de quo nuc dcm est: uidet aliqtr ptiicipare rone: sic sup dcm e. et h: maifestu e in hoie qtinete: cui: appetit: sensitiuus obedit roi. quis. n. heat qcupias puas: no tn scd: eas opat sz scd: rone et mto aplius subicif h: modi ps aie roi i hoie sobrio. i. compa to: q ita habet appetituz sensiti: edo mituz prone: q no sut in eo qcupie ue uehemetes. et ead: ro e deforti z de quolibz hnte hitu uirtutis moralis. q i talib: fere oia qsonat roni. i. no solu exiores actus sz et interiores q cupie. Deide cum dic. uidet utiqz z c. Quo a rone. Cocludit ex pmissis draz utriusqz irronealis et dic q uidet scd: pmissa duplex e irroneale. naz nutritim qd inuenit in plantis in nullo comuicat cu rone. no eni obedit iperio ronis. sz uis concupiscibilis et ois uis appetitia sic irascibilis et uoluntas ptiici

pai aliqlit rone scdm q excludut ro nez mouetem et obediut ei ut ipanti. et ita rone dicim: se habere in loco pris ipatis et amicor: amonetiuz: et n se habz p mo: speculatis tm. sic ratio matheaticor: tali eni rone hec pars aie irronealis in nullo ptiicipat. Deide cu dic Qm aut suadet z c. Qd aut psuadet. Ostedit q hoc irroneale ptiicipet rone pea q exteri: agunt. sig nat eni h: ut ipe dic: z suasio: q e ab amicis: et increpatio q e a maiorib: et d pcatio q e a maiorib: ad h: q homo concupias suas no seqtur. hec aut oima frustra eent. nisi h: modi pars anime irronealis ptiicipare posset rone. et h: apparet q ro no subdf motib: passioz appetitus sensitiui: sz pot eos repme et io no subdf motib: corpor: celestiu ex qb: pmuta: eoz cois hui: pot fieri aliq: muta: eaa ppetitu aiesitum cu eni itele: ul ro no sit potetia ali cui: organi corporalis. no subicif di recte actoni alicui: ututis corporee. et eadez rone ne uoluntas: q e i rone: ut d: in. iiii. de aia. Deide cu dic Si aut e oz et h: z c. Sin autez oz. Subdiuidit aliud mebru disiois pmissis. s. roneale aie pte. et dic q si oz dicere illaz ptez aie: qpticipat rone e aliqtr roneale duplex erit roneale. unu qd e sic pnci palr et i se ipo ronez habes: q e eentia liter roneale. aliqd aut est: q e natuz obedire roni sic et patri. & h: dnis roneale ptiicipat eoz. et scd: hoc unu mebru: qtinet et sub roneali et irroneali. e. n. aliqd irroneale tm sic pars aie nutritia. qda uero e ronealis tm. sic ip se itelle: et ro. qda uero e scd: se q dez irronealis: ptiicipat aut ronealis Deide cu dic Determinat aut uirt. Di uidit ututez scd: pdcam draz potetia ru: aie et dicit q uirt: defmiat. i. di uidit scdm pdca: draz parti u aie. cu

enim uirt: humana sit per quaz bene pficif opus hois: q e scdm rone: nce e q uirt: huana sit in aliq: roneali. un cu roneale sit duplex. s. p eentia: et p ptiicipat eoz: qseqns e q sit duplex huana uirt: qru: qdam sit in eo: qd e rone male per se ipm: q uocat itellestualis. qda: uero e in eo q e roneale p ptiicipat eoz. i. in appetitia pte aie. & hec uocat moralis. & io dic q uirtutuz qda: dicim: e itellestualis. qda: uero morales. sapietia eni et intellectus et prudetia dicunt itellestuales ututes. sz liberalitas et sobrietas morales. et hoc pbat p laudes huanas. qa cu uolum: aliq: de morib: suis laudare: non dicim: q sit sapiens et itelliges sz q sit sobrius z mitis. nec solu: laudamus aliq: de morib: sz et laudam: aliq: ppter habituz sapie. hitus at laudabiles dicunt ututes. pter g: uirtutes morales sut aliq: itellestualis sic sapia et itelle: et aliq: h: modi. et sic termiat pm: liber.

Duplici aut utute exnte. Cum uero duplex sit uirt. Post q phs defmiat ea q sit pambila ad utute: hic incipit de ututib: defmiare et didit in duas ptes. i. pma defmiat de ipis ututib: in scda de qbusda: q qsecunt ad uirtutes: ul coicant eas in septio libro. ibi Post h: at d: aliq: facietes pncipiu. Post hec d: est. Prima ps didit in duas parts in pma defmiat de ututib: moralib: in scda de itellestualib: in sexto libro ibi Quia at existi: pus dicetes. Qm pus mediū e ponenduz. Et ro ordis e: qa uirtutes morales sut magis note. & p eas dispomur ad itellestualis. pma aut pars didit in duas ptes in pma defmiat ea qptinet ad uirtutes morales in coi. i. scda defmiat de uirtutib: mo

ralib: in spali et hoc ibi Quando qd igit medietas. Qd igit uirtus moralis pma ps didit in duas ptes i pma defmiat de utute morali i coi. in scda defmiat de qbusda: pncipiis moralium actuum. ibi in 3 libro Virtute itaqz et cca passioes. igit cu: uirt: cca act: Prima aut pars didit in tres ptes. in pma igit de causa uirtutis moralis. in scda igit quid sit uirtus moralis ibi Post hoc autem qd sit uirtus z c. In scia pte ondit quo: aliq: possit uti osus fieri Qm qdez igit e uirt: moralis z c. Qd igit uirtus moralis. Circa pmu tria fac. pmo ondit q utus moralis causat in nobis ex opibus. z ostendit ex qlib: opibus causat in nobis ibi Qm igit plens negociu Tercia i pte mouet qnda dubitat eoz cca pdca ibi Queret aut utiqz aliq: z c. Sed qret fortasse. Circa pmu duo fac. pmo ondit q sit ca generatois ututis. z que sit ca corruptois ibi Adhuc ex eisde z c. In sup ois uirtus atqz ars. Circa pmu tria fac p ppoit. q uirt: moralis sit in nobis ex qdudine opuz. z ondit q no e in nobis a natura ibi Ex quo & maifestu e z c. Ex quo maifestum est nullaz moralium. z maifestat: qd dixerat psignuz ibi Testat aut et q sit z c. Testat id qd sit icuuitatib: Dic g: p: q cu duplex sit ut: s. itellestualis et moralis itellestualis uirt: scd: phiz et genat et auget ex doctrina. cui: ro est. q uirt: itellestualis ordinat ad cogitoz: q qdem acqritur nobis magis ex doctrina q ex iuetone. plres ei sut q pont cognoscere utate ab aliis addicedo q p se iueniedo. plra enim unusqz iuenies ab alio didicit: q p se ipm iueniat. sz qa i addicedo no pcedet in ifinitu: oz q mlti cognoscant hoies iueniedo. et qa omis cognitio nra ortu habz a sensu: et ex mltociis .c. iiii.

sentire aliqd sit expimetur: ideo qse
quēs ē q intellectus uirtus idigeat
expimeto longi temporis. s. moralis
utut sit ex more. i. ex q̄suetudie. utut
enī moralis ē in pte appetitiā. unde i
portat q̄ndāz incliatōez in aliqd ap
petibile: que q̄de; incliatio uel ē a na
tura: q̄clinat in id: q̄d ē sibi quēniēs
uel ē ex q̄suetudie q̄ uertit in natam
et ide ē: q̄ nomē nirtutis moralis su
mīē a q̄suetudie par: idēclīnās: nā
in greco etheos p. e breue scriptū sig
ficat morē siue moralē ututez ychos
at scripta p. i. grecū: q̄d ē q̄i e lōgūz
significat q̄suetudiem. sic etiā apud
nos nomē moris significat q̄noq; q̄sue
tudiez: q̄noq; at id: q̄d ptinet ad uici
um uel ututez. Deide cū dīc Ex quo;
maifestuz z c. Ex quo maifestū ē. Pro
bat ex p̄missis q̄ utus moralis nō sit
a natā p̄ duas rōnes: q̄ p̄ma talis est
nihil eoz q̄ sūt a natā uariānt ppter
assuetudiez. et hō maifestat p̄ exēplū
qm̄ cū lapis natāl ferat deorsum:
q̄ntūcūq; phiciat sursuz nullo con
suetet sursum moueri. & eadē rō est
de igne et de quol; eoz: q̄ natāl mo
uent. Et hō rō ē. q̄ ea q̄ natāl agūt
aut agūt tm̄: aut agūt: et pasciunt.
si agunt tm̄: ex hō nō imutat i eis p̄a
cipiū actōis. et iō manēte eadē cā sem
per reman; in clīnā ad eundēz efēm.
si aut sic agūt: q̄ et patiāt nisi sit ta
lis pa° q̄ remoueat i p̄cipiū actōis: nō
tollet inclīnā natāl p̄ inerat. si ue
ro sit talis pa°: q̄ auferat p̄cipiū actio
nis: iam nō erit eiūsdē nate. et sic nō
erit sibi natāle: q̄d fuerat pus. et ideo
p hoc q̄ natāl aliqd agit: nō imu
tat cā suā actōez. et simīl; etiāz si mo
ueat cōtra natām. nisi forte sit talis
motō: q̄ natāz cōspat: si uero natāle
p̄cipiū actōis maneat: semp erit eadē
actio. et iō neq; in hīs q̄ sūt scdm natu

ram: neq; i hīs q̄ sūt cōtra natāz con
suetudo aliqd fac. cuius rō ē. q̄a uir
tus moralis ptinet ad appetitū q̄ opa
tur scd; q̄ mouet a bono apphenso. z
ideo sū cū hō q̄ mltociēs opat. opor
tet q̄ moueat mltociēs a suo obiecto.
et ex hō q̄seqt q̄ndā incliatōez ad mōz
natē. sic mltē gute cadētes lapidē ca
uāt sic igit p̄ q̄ ututes morales neq;
sūt in nobis a natā: neq; sūt in nobis
contra natām: s. inest nobis natālis
appetitudo ad suscipiēdū eas: iqm̄. s.
uis appetitiā i nobis nata ē obedir rōi
p̄ficiūt at i nobis p̄assuetudiez: iqm̄. s.
ex eo q̄ mltociēs agim; scdm rōnez:
ipm̄it forma rōnis in ui appetitiā: q̄
q̄dem ip̄sio nihil ē aliud q̄ utus mo
ralis. Scdāz rōnez pōit. ibi Adhuc q̄
cunq; natāz z c. Preterea q̄d natā. Que
talis ē in oibus illis: que nobis isunt
ex natā. pus iest nobis potētia q̄ opa
tio. et ex hō patet i sensib; nō. n. ex hō
q̄ mltociēs uidim; uel audiim;: ac
cepim; sensuz uisus & audiū: s. q̄
ex hoc q̄ habuim; hos sensus: uti eis
cepim;. nō aut ex hoc q̄ eis uisum;:
factū ē ut eos haberem; s. opādo scd;
uirtutē accepim; ututes. sic et q̄tigīt
in artib; opatis i q̄bus hoies faciedo
addiscunt ea: q̄ oporteat eos facere:
postq̄ didiscerit sic edificādo sūt edi
ficatores. et citharizādo cithariste. z
simīl; opādo iusta: aut tempata aut
fortia sūt hoies iusti aut tēpati aut
fortes. gō hō modi ututes nō sūt i no
bis anata. Deide cū dīc Testat autē
z c. Testat id sit inciuatibus. Maī
festat q̄d dixerat p̄ signū. et dīc q̄ ei
q̄d dēm est: q̄ opādo eficiimur utuosi
atēstatur hoc: q̄d sit inciuatib;. q̄
legis latois assuefaciedo hoies p̄pre
cepta p̄mia et penas pponēdo ad opa
ututū faciūt eos utuosos. et ad hoc dīz
ferri intentio cuiuslib; legis latoris.

q̄ uero hō nō bñ faciūt pecāt in legis
latois. et hōz ciuilitas dītarēcta ciuī
litate scd; dīaz boni et mali. Deide cū
dīc Adhuc aut ex eisde z c. Insup oīs
utut atq; ars. Oñdit q̄ ex opib; eisde
sit et corrupit utus. et p̄ oñdit p̄posi
tūz. z ifert q̄dā correlariū ex dictis.
ibi Prop̄ q̄d o; z c. Itaq; uidēduz est
q̄les actus. Dīc ergo p̄ q̄ eadē sūt p̄a
cipia: ex q̄bus diūsimode acceptis sit
et corrupit utus. et simīl; est de q̄lib;
arte et maifestat hō p̄ in artib;. quia
ex hō q̄ citharizant aliq̄l; hoies: sūt
et boni et mali cithariste. si p̄porciolr
accipiat et eadēz rō ē de edificatorib;
et de oibus aliis artificib;. q̄r ex hō q̄
fregnter bñ edificant: sūt boni edi
ficatores. et ex male edificādo mali.
et si hō nō eēt uer;: nō idigerēt hoies
ad addiscēduz hōmōi artes aliq̄ docēte
q̄ dirigeret eoz actōes: s. oīs q̄liter
cūq; opent: fierēt uel mali uel bñ arti
fices. et sic se habz in artib;: ita se ha
bet in ututib;. q̄. n. in cōmutatōib; q̄
sūt ad hoies bene opant: sūt iusti. q̄
autē male: iusti. et simīl; q̄ opant i
p̄iculis: et assuescūt timere uel q̄fide
si bñ hō faciūt: sūt fortes: si aut ma
le: timidi. et ita ē et de tempantia et
māsuēdīe circa cōcupias et iras &
ulr ut uno sermone dicat: ex simīlib;
opatōib; sūt simīles hitus. Deide cū
dīc ppter q̄ o; z c. Itaq; uidēduz ē q̄
les actus. Cōcludit ex p̄missis q̄ opor
tet studiū adhibere: q̄les opatōes u
nusq; faciat. q̄a scdm hāz dīam se
cūf dīe hituuz. et iō ulr ius q̄cludit q̄
non par; dīt q̄ aliq; statiz a inuētute
assuscat bñ ulr male opari: s. mltū dīt:
q̄n p̄ totā ex hō depēd;. nā ea q̄ nobis
a puericia ip̄mūtur. firmi; retinem;.

Voniaz igit p̄sens negoci
um z c. Cūz igit p̄sens op̄

Postq̄ phs oñdit q̄ uirtutes in nobis
causant ex opatōibus: hic inq̄rit quo
modo hō fiat. & cā hoc duo fac: p̄
oñdit q̄les sint opatōes ex q̄bus utus
causat in nobis. z oñdit q̄d sit signū
ututis iā genate in nobis. ibi Signuz
at o; facere z c. Sigificatio autē habi
tam. Circa p̄mū tria fac. p̄ oñdit ne
cessitate p̄sentis iqm̄tōis. z defminat
modū iqm̄endi. ibi Illud at p̄ q̄fessuz
sit. Illud pus a nobis q̄fessuz existat.
z oñdit ex q̄libus opationib; uirtutes
cānt. et cā pri; duo facit. p̄mo oñdit
nēte; p̄ctis iqm̄tōis. z oñdit q̄d opor
teat hic suppone ibi Scd; rēta q̄dē igit
tur. Oportz igit scdm rēta. Circa p̄z
q̄lidanduz est: q̄ in speculatis scīs in
q̄bus: nō q̄rit nisi cogitio ututis: su
sic cognoscer q̄ sit cā talis efēct;. s. in
scīs opatis q̄a finis ē opa°. o; cognos
cere q̄lib; morib; seu opatōib; talis e
fēct; a tali causa seq̄tur. dīc gō p̄ q̄ p̄
sens negocium. s. moralis phie nō est
ppter q̄teplatōez ututis sic alia nego
tia scīaz: speculatiāz: s. ē ppter opa
tōez. nō. n. in hac scīa scrutamur q̄d
est utus ad hoc solu;: ut sciam; hō rei
ueritate;: sed ad hoc q̄ acqrētes uirtu
tem boni efficiamur. Et rōnem hui;
assignat. q̄a si inq̄sitio huius scīe esset
ad solam scīaz ueritatis: par; esset uti
lis. nō enī magnū q̄d ē: nec multuz
ptinens ad p̄fectōem intellectus: q̄ ali
qs cognoscat variāblem ututem cō
tingēciū opatōium: circa que ē uir
tus. et q̄a ita est. cōcludit q̄ necesse ē
p̄scrutari circa opatōes n̄as quales
sint fiende. q̄r sic sup dēm est opatō
nes habēt ututem et dñūz sup hoc q̄
genent in nobis hitus boni ulr mali.
Deide cū dīc Scdm rēta q̄de; gō z c.
Oportet igit scd; rēta. Oñdit q̄d o
porteat in ista iqm̄itōe supponere. et
dīc q̄ hō suppoi dī tanq̄ q̄ddācōe cā
C. V.

Qualitas opationis causantiu virtutem: q
f. sint secundum rationem rectam. cuius ratio est. quia
bonum cuiuslibet rei est in hoc quod sua opera
sint convenientes sue forme. propria autem forma
hominis est: secundum quam est animal rationale mor-
tale. unde oportet quod opera hominis sit bona ex hoc:
quod est secundum rationem rectam. pulchritudo enim rationis re-
pugnat naturae rationis. posterius autem de-
clinabitur. s. in sexto libro quod sit recta
ratio: quod est pertinent ad virtutes intellectuales:
et quod se habeat ad alias virtutes. s. ad
morales. Deinde cum dicitur Id autem post co-
stitutum sit zc. Illud primum a nobis confessum
existat. Describat modum ingrediendi deta-
libus. & dicitur quod illud opotet per suppo-
nere: quod omnis sermo qui est de operabilibus: sicut
est iste de triplici typo. i. exemplariis uel si-
militudinariis et non secundum certitudinem. sicut
dicitur in propheta: totius libri. et hoc ideo. quia
sermones sunt ex gradibus secundum gradum
maiestatis: ut ibi dicitur. uideamus autem quod ea:
quod sunt in operabilibus moralibus et alia quod
sunt ad hoc utilia. s. bona exteriora: non habent
in se ipsis aliquid stans per modum necessi-
tatis: sed sunt omnia contingentia et uariabilia
sicut et accidunt in operabilibus iudicialibus:
quod sunt circa sana. quia ipsa dispositio corporis
sanandi et res quod assumuntur ad sanandum:
multiplex uariantur. et cum sermo moralis
uizet in uisibus sit incertus: et uariabilis:
adhuc magis incertus est si quis uelit ul-
terius descendere tradendo doctrinam de sin-
gulis in speciali. hoc enim non cadit neque
sub arte neque sub aliquo narratore quia
casus singulorum operabilium uariantur in fi-
nitis modis. unde iudicium de singulis reliquitur
prudencie uniuiersuique. et hoc est quod
subditur quod oportet ipsos operantes per suam pru-
dentiam intendere ad considerandum ea: quod contin-
git agere secundum presentem tempus considerationis
omnibus particularibus circumstantiis. sicut oportet
iudicium facere in medicamento et guber-
natore in regie nauis. quis autem hic
sermo sit talis. i. in uisibus incertus: in parti-

culari a ut inenarrabilis: tamen attemptare
debemus: ut aliquid auxiliu super hoc ho-
minibus conferamus: per quod s. dirigatur illius
operabilis. Deinde cum dicitur Primum igitur hoc
speculandum zc. Primum igitur illud quod dicitur
duo. Oportet quod omnes operationes sint quae cau-
sent uirtutem. et circa hoc duo faciunt. primum ostendit
dicitur ex quolibet operationibus causas uirtutis.
2. ostendit quod uirtus causa sit operatio per
ducit. ibi Sed non solum generationes zc. Nec
solum generationes. Dicitur ergo primum hoc esse primum consi-
derandum: quod uirtutes siue operationes carentes uir-
tute nate sunt corrupti ex superfluitate
et defectu. et ad hoc manifestandum: oportet assu-
mere quod manifestoria signa et testimo-
nia. s. ea: quod accidunt circa uirtutes corporis.
quod sunt manifestiores quam uirtutes anime. uide-
mus. n. quod fortitudo corporalis corrumpitur
per ex superfluitate gignasus. i. exer-
citiis quibusdam corporalibus: quibus aliqui nu-
di delectantur. eo quod per nimiam laborem debi-
litatur uirtus naturalis corporis sicut etiam defectus
horum exercitiorum corrumpit fortitudinem
corporalem. quia ex defectu exercitii membra re-
manet mollia et debilia ad laborandum
z sicut et est in sanitatem. nam siue aliqui suat
nis de cibo uel potu siue et minus quod oportet
teat: corrumpitur sanitas. s. si aliqui secundum de-
bitam mensuram utatur exercitiis et cibis z
potibus: sicut in eo fortitudo corporalis.
et sanitas augebitur et conseruabitur. et ita se
habent in uirtutibus anime puta fortitudinem z
temperantiam et aliis uirtutibus. ille. n. quod omnia
timet: et fugit: et nihil sustinet terribi-
lium: efficitur timidus. et sicut quod nichil timet
sed ad omnia pericula precipitater uadit: effi-
citur audax. et ita est et ex parte temperantie. il-
le. n. quod potius quolibet uoluptate: et nescit
uitat: efficitur intemperatus. quia autem omnes uitat
sicut homines egestes absque ratione faciunt: iste
efficitur insensibilis. nec tamen ex hoc ac-
cipit quod uirginitas quae abstinet ab omni
delectatione uenerea sit uiciu. tunc quia
propter hoc non abstinet ab cibis delecta-

tionibus: tunc quod ab hiis delectationibus absti-
net secundum rationem rectam quae admodum est non
est uiciosa: quod aliqui milites abstinent ab
omnibus delectationibus ueneris: ut liberi
uaccet rebus bellicis. hec autem ideo dicitur sunt
quia temperantia et fortitudo corrumpitur ex
superfluitate et defectu. a medietate autem
saluat: quod quod medietas accipitur non secundum
quantitatem sed secundum rationem rectam. Deinde cum
dicitur. Sed non solum generationes. Nec solum ge-
nerationes et augmenta. Oportet quod uirtus
similis operationes producat eis: ex quibus generatur
et dicitur quod non solum ex eisdem operibus sunt ge-
nerationes uirtutis et augmenta et cor-
ruptiones: sicut contrarium accipiant: sed et
operationes uirtutis generantur in eisdem co-
sistent. et hoc patet in corporalibus: quod sunt mani-
festiores. sicut fortitudo corporalis causatur
ex hoc: quod potest multum sumere cibum: et mul-
tos labores sustinere. ut quando fons est fortis
potest ista maxime facere. ita et se habent in uir-
tutibus anime: quod ex hoc quod recedimus a uolup-
tatibus efficiuntur temperantia quod non fecerit sumere tem-
perantia maxime possumus recedere a uoluptatibus z
similiter se habent in uirtute fortitudinis quod per hoc quod
sumus assueti quod temperantia: et sustinere terri-
bilis: efficiuntur fortes: et facti fortes
maxime hoc possumus facere. sicut et ignis ge-
neratur ex calefactione potest maxime calefacere

Significatio autem facere zc. Signi-
ficatio autem habet. Postquam per hoc
ostendit quod omnes debeant esse opera-
tiones: ex quibus causantur uirtutes. hic
ostendit quod sit signum uirtutis iam genera-
te. et circa hoc duo facit. primum ponit quod
intendit. 2. probat per ponit. ibi Propter
uoluptatem quod dicitur. n. zc. Sed per uoluptates
& tristitias. Circa primum considerandum
quod cum uirtus similia operetur hiis operabilibus
ex quibus generatur: ut super dictum est:
dicitur executio huiusmodi operationis post uir-
tutem et ante uirtutem. nam ante uirtutem facit hoc
sibi quando uolentia ad operandum huiusmodi

et ideo tales operationes habent aliquam tristitiam
admixtam: sed post huiusmodi uirtutis iam gene-
ratam huiusmodi operationes sunt delectabiles.
quod huiusmodi in eis per modum cuiusdam naturae. ex hoc
autem est aliquid delectabile: quod quod alicui se-
cundum naturam dicitur ergo per signum huiusmodi iam
generatores uel bonos uel malos quod acci-
pitur ex tristitia uel delectatione: quod superuenit
operationibus z hoc manifestat per exempla ille est
qui hoc gaudet: quod recedit a uoluptatibus
corporalibus: et temperat quod ante hoc tristatur est inter-
par quod operatur: quod est contrarium suo huiusmodi z si
multum ille qui sustinet pericula delectabilis uel ad-
minis in tristitia est fortis spiritus est in actu
fortitudinis sufficit non tristari ut infra dicitur
in 3. ille autem qui cum tristitia pericula sustinet timi-
dus est circa autem est quod dicitur assignat ex hoc
quod omnis moralis uirtus est circa uoluptates z
tristitias. quod quod non est sic intelligendum quod
omnis uirtus moralis sit circa uoluptates et
tristitias sicut circa propria maiestas. maiestas est
uniuiersuique uirtutis moralis est idem circa quod
modum imponit rationis sicut iustitia circa ope-
rationes quod sunt ad alterum fortitudo circa ti-
morem et audacias. temperantia circa quod dicitur
delectationes et tristitias. sed sic dicitur in
septimo. huiusmodi delectatio est principalis finis
omnium uirtutum moralium. hoc. n. requiritur in
omni uirtute moralis ut aliquis delectetur &
tristetur in quibus oportet. et secundum hoc hic dicitur quod
moralis uirtus est circa uoluptates et tristi-
cias. quod intentio cuiuslibet uirtutis moralis
est ad hoc: quod aliquis recte se habeat in delectando
et tristitando. Deinde cum dicitur. Propter uolup-
tatem quod dicitur. n. zc. Sed per uoluptates et tristitias
Probat per ponit per rationem superius ex his
quod pertinent ad uirtutem. 2. ex parte ipsius hominis
ut uolens. ibi Ficit autem uti nobis. Probat et
illud quod cum tria. Circa primum ostendit quod quatuor
rationes quarum primum sumitur ex studio hominum tem-
perantia in uirtute. Oportet enim esse super quod ex eisdem
contrario modo fecerit uirtus generatur z corrumpitur
uideamus autem quod per uoluptatem et tristitiam
uirtus corrumpitur. quia propter concupiscentiam

delectatōz opamur mala: ppter tristitia aut quā tūm? i laborib? honestatis: recedim? a bōis. i. uirtuosis opibus. et iō sic Plato dixit: o? eū q ten dit ad ututē statia iuuetute aliq? ma nuduci ut gaudeat et tristitē de q? o? hec. n. ē recta disciplina iuuenum ut assuescat et delectat in bōis opibus & tristitē de malis. iō istructōis iuuenū cū bñ faciūt: applaudūt eis cū at mal agūt increpāt eos. Scd? rōez pōit. ibi Adhuc aut si uirtutes. Preterea si uirtutes Que qdē sumit ex maia ututis morali in hūc mōz. omis uirt? moralis est ēca actus: sic iusticia qē ēca emptiōes et ueditōes et alia h? modi: ul? ēca passiōes sic māfuetudo: qē ēca iras z sic dealiis. s? ad omēz passiōem sequit? p?ctatio ul? tristicia: qā passiō aie nihil aliud ē q mot? appetitū ututis i ple cutōez bōi ul? i ugā mali. cū g? puer tur a bonū: i qd? appetit? tēdit ul? cū uita? maluz: qd? refugiebat: sequit? de lēta. qno at est e??: sequit? tristicia. sic irat? qno qsequit? uidiētā: letat. et si milit? timid? qno euadit picula. qno autē e? se habz: tristat. reliquit g? q m? p?dicto omis uirt? moralis sit circa delectatōes et tristicias. sic ēca qdā si nalia. Tercia rōez pōit. ibi Demōstrat aut et pene z c. Et sumit ex mēdicina ututis. sic. n. mēdicie ad sanitatē resti tuēdaz sūt quedā amare potiōes exhi bite et delectabiles: substraete. ita etiā pene sūt qdaz mēdicie a repandā utu tez: q qdē sūt p substraetōez aliquaz delectatōz: uel adhibitōez aliquarū tristicias: mēdicie. n. nate sūt fieri p qtraria sic qno suphndat calor mēdicie adhibet frigida. g? et ut? moralis ē ēca aliq? delectatōes et tristicias. Quar tam rōez pōit. ibi Adhuc aut si p?us Que sumit ex eo: qd? ē qtrariū et cor ruptz uirtutis. et dicit q omis hūus

naturā habz ad h? q? circa hec opāda a qbus sit defior et mlior. i. a qbus auge? in bōitate. si sit hūus bon? ul? auge? in malicia: si sit hūus malus uel pōt intelligi a qbus inatus ē fieri defior ul? mlior. i. a qbus natus est ge nerari uel augeri: qd? est fieri mliore siue corrūpi uel diminui: qd? est fieri defiorez. uidem? aut q hoies sūt pui p corruptōez ututis: ex eo q sequunt uoluptates: et fugiūt tristicias: ul? q? nō o??: uel qno nō oportz: uel qlicunq? aliē deuiet aliq? a rōne ēcta. et ex hac occasiōe fuerūt moti stoici ut dicerēt q uirtutes sūt qdaz impassibilitates et qetes. qā. n. uidebāt q hoies sūt ma li p delectatōes & tristicias: cōseqns eē putauunt q uirtus i hoc cōsistat: q oino trāsmutatōes passiōū cessent s? in hoc non bñ dixerūt q totalit? a uirtuoso uoluerūt excludē aie passiō nes. p?inz. n. ad bonū rōis ut regulet p eā appetit? sensitiū: cuius mot? sūt passiōes. uñ ad uirtutez nō p?inet q ex cludat omis passiōes sed soluz inordi natas. que. s. sūt ut non oportz. et qno non oportz & qcunq? alia addunt p tinētia ad alias circūstācias. ex his g? cōcludit supponēduz esse: q? circa uo luptates & tristicias uirt? optima ope tur. malicia aut que ē hūus ututi cō trarius mala. Deide cūz dicit. Fiet at utiq? nobis. Probat & illud q cum tria. Inducit ad p?oituz alias qtuor ratōes sumptas ex parte hoīuz: ex qb? inest uirt? & delecta? & tristicia. q? pma sumit ex cōitate delectatōz. dicit q tria sūt q cadūt sub elātoe hūana s. bonuz. i. honestū. cōferēs. i. utile z delectable. qbus tria qtrariānt. s. ma luz. i. uiciū: qd? oppōit hōistū nocu um qd? oppōit utili & triste quod oppōit delectabili. circa autē omia hec bon? recte se habz. malus aut hō

peccat et p?cipue ēca delectatōez: q est cōmūior iter p?dca duplici cōitate. p? qdēq? ad ea: q delectat. delecta? aut in uenit i oibus alib? q? nō solū ē scdm p?tē itellectū s? ē et scd? sensitiū. s? utile et hōistū p?inet ad solā p?ez in tellētiā. nā honestū ē: qd? sit scd? rōez utile at importat ordiatōez alicui? i alēuz. ordiare at ē p?priū rōis. alia at cōitas ē ex pte ipaz reruz. delecta? n. qsequit? ad oia: q cadūt sub elātoe. hō nestū. n. ē delectable hōi scd? q ē cōue niēs rōi. utile at ē delectable p?t? spez finis. n. aut ē e??. q omē delectabile sit utile uel honestū: ut patz. i delectabi libus scd? sensū. Secūda rōez pōit. ibi Adhuc aut ex puero. Cūctis et nobis. Que sumit ex qnata litate delectatōis siml. n. cū oibus hoib? nutrit? ipa de lecta?. q? puer mox natus delectat in lacte. et iō difficile ē q hō possit subiu gare hāc passiōez: q cōpat uite i??: q? icēpit cūz hoie a pncipio uite. & ideo circa delectatōez maxie ē uirt? moralis Tercia rōez pōit. ibi Regulam? at. Re gim? at act??. Que suūt ex hūano stu dio. omis. n. hoies regulāt opationes suas delectatōe et tristicia illis. s. delecta tōib? intēdentes: i qbus delectat? & ab illis abstīnētes de qbus tristant? & iō nō ē q ēca delectatōez et tristiciaz sit totū negociū moralis ututis. q. s. ordiat ad opāduz bñ. nō. n. pax pti net ad opatōes q aliq? bene ul? male gaudeat: ul? flet? q? si gaudet de bōis bñ opabat si at de malis mal? Quarta rōez pōit. ibi Adhuc at difficili? z c. Insup difficili?. Que suūt ex opatōe ei? ad irā q? ut dixit Eraclit? difficilius ē repugnare qtra uoluptatē: q qtra irā cū tñ pugnare qtra irā uideat? difficil limū ppter eius impetū. s? qcupia de lectatōis cōior ē. et nā salior et magis durat. ars at et uirt? ēca difficilius:

in q? magis requirit? q aliq? bene opef ad qd? ordiat? ars et uirt? nā i facilib? qlibz pōt bñ opari s? bñ opari i difici libus ē solū hūtis ututez et artē. et iō maifestū ē ex p?dca q totuz negociūz uirtutis et politice. i. ciuilis cōuersatō nis qstīt ēca delectatōes et tristicias qbus q bñ utit? bon? erit q aut male utit? malus erit. Deide cū dicit. Qm qd? igit? z c. Itaq? dō id quoq? ēca uolupta tes. Epilogat q dca sūt. s. q uirt? sit ēca delectatōes et tristicias: et q cadē sūt: ex qbus uirt? genat et auge? & ex qbus et corrūpit qtrario m? factis et q cadē sūt ex qbus generat uirtus: & q operat uirtus iam generata

Queret at utiq? aliq? Sed qret fortasse qspia. Postq phs oñdit q uirtutes cau tant ex opibus. hic mouet qndā dubi tatōez. et ēca h? tria facit. pmonet dubitatōez: z soluit eaz. ibi Nihil neq? i artib?. Vel nō i artib? ita se hēt. z? ex defīminatōe qstīōis iducit qclusiōem pncipalit? intēta. ibi Bñ igit? dī z c. Res. n. bñ g? dī. Est g? dubita? quā p? mouet talis. ita se hēt i uirtutib? sic i artib? s? i artib? ita se habz q nullus opat opus artis: nisi hēat artē. sicut nullus facit opa grāmatalia nisi grā maticus exns. n? opa musicalia nisi musicus exns. g? ita se hēbit in ututi bus q qcunq? facit opa iusta ē iā iust? et qcunq? facit opa tēpata ē iā tēpatus nō g? uidet uerū ē: qd? dēz ē q hoies faciēdo tēpata sūt tēpati. Deide cūz dicit. Vel n? i artib? z c. Vel nō i artib? ita se. Soluit dubitatōez p?dca. & p? iterimēdo id: qd? assumbatur de arti bus. z? iterimēdo similitudiez q appo nebat iter ututes et artes. ibi Adhuc autē neq? simile z c. Preterea n? qua? simile ē. Dicit g? pmo q i artib? n? ita se

habz sic assumbat. s. q. q. cuq. fac gramaticalia ia sit grammaticus contigit ei qnz q. aliqs fac op. grammaticale n parte: s. qnz qd a casu. puta si aliqs idiota a casu pnuciet congrua locuto ne qnz at hoc qtingit alio supposito: ad cui. s. exemplar opet puta si aliqs min. repletet locutoez qgrua qm aliqs gramaticus pfer. s. tuc aliqs e iudicad. gramaticus: qno fac opus gramatical e et gramaticalr. i. scd. sciam gramatice: qua h. Deide cu dic. Adhuc at n simile. Prefea nequa q simile e. Ponit scd. az solutione: eca qua duo fac p. infimit similitudiez artiu ad uirtute z. qcludit solutoez. ibi. Res qd igit iuste. Res. n. tuc iusta Dic g. pmo. q. n e simile i artib. et ututib. q. opa q. fiut ab artib. hnt i se ipis id: qd ptinz ad bn ee artis. cui. ro e qars e recta ro scibiliu: ut dice in sexto h. face at e opato traciens i extiore mafiaz. talis at actio e pfo facti. et ideo i h. modi actioib. bonu qstut in isto facto et io ad bonu artis suffic q. ea q. fiut: bn se heat. s. ututes sut pncipia actouz q. n tneut i extiore mafiaz: s. manet in ipis agetib. un tales actoes sut pfo nes ageti. et io bonu actouz haruz i ipis agetib. qstut. Ideo dic q. ad h. q. aliq. fiat iuste ul tepate: no sufficit q. opa: q. fiut bene se heat: s. requit. q. opas debito m. opet. i quo qd modo tria dic ee attededa. quoz. p. ptinz ad itellctu siue ad roez ut. s. ille q. fac op. ututis: no opet ex ignoratia ul a casu s. sciat qd faciat. scd. accipit ex parte ututis appetitie: i quo duo attendunt quoz. unu e: ut no opet ex passioe: puta cu qs facit ex timore aliqd opus ututis: s. opet ex electoe. aliud at est ut electo opis uirtuosi no sit ppter a liqd aliud: sic cu qs opet op. ututis ppter lucru ul ppter inan gliaz: sed

sit ppter h. i. ppter ipz opus ututis: qd scd. se placet ei: q. habz hitu ututis tanq. ei guenies. terciu aut accipit se cudu: roem hitus ut. s. aliqis firme i. constac qm ad se ipz et imoblr. i. a nullo exteriori ab h. remoueat: quin heat electoez utuosa. et opet scd. eaz ad artes at no requit nisi pmu ho: qd est scire: pot. n. aliqs ee bonus arti fex et si nunq. eligat opari scd. artez uel si non pseueret in suo ope: sed scia puaz ul nullu uirtute habz ad hoc: q. ho sit utuosus: s. totu qstut i alis: q. qd a dueniut ho ex frequeti opatoe utuosaz: opatouz. q. ex h. genat hit. p. q. aliqs eligat ea: q. coueniut illi hi tui et imoblr. i eis pseuerat. Deinde cu dic. Res qd igit zc. Res. n. tunc iusta. Cocludit solutoez pde dubita tois. et dic q. res q. fiut: dnr iuste & tepate: qno sut similes illis: q. iust. et tepat. opat. s. no oz q. qcuq. h. opat. sit iust. et tepatus: s. ille q. sic ea opatur: sic opant iusti et tepati scd. tria pmissa: sic hoies p. opant iusta et tepata n eode m. quo iust. et tepati utunt. et ex talib. opatoib. causat hitus. Si qs at qrat quo hoc e possibile cu nihil reducat se de potecia i actu: Dicenduz e q. pfo ututis moralis de q. loqmur colistit i h. q. appetit. regul. scd. roem. p. at rois pncipia sunt naturalr nobis indita ita in opatis si cut i speculatis. et io sic p. pncipia p. cognita fac aliqs iueniedo scienez in actu: ita agedo scd. pncipia rois p. ce fac aliqs se utuosus i actu. Deinde cu dic. Bene igit dr zc. Bn g. dr. Cocludit coclusione pncipaliter inteta & primo cocludit pposituz. secudo arguit quoz. da errore. ibi. Sz mlti h. qd zc. Sz pleriq. no ita faciut. Cocludit g. pmo q. bn sup dcz est: q. ho sit iust. ex eo q. iusta opat. et tepatus

ex eo: q. tepata opat. ex h. at q. n opatur nullus n studiū appoit ad h. q. fiat bon. Deide cu dic. Sz mlti h. qd zc. Sz pleriq. n ita faciut. Arguit quoz. ruda: errore: q. no opant opa ututis s. cōfugiedo ad rōcinadu de ututib. stimat se bonos fieri phōfado quos dicit ee simili s. firmis: q. solcite audiut ea: q. dnr sibi amdicis: s. nihil faciut eoz: q. sibi picipiut. ita se habz phia ad curatoez aie: sic mdicia ad curatoez cois. un sic illi q. audiut pcepta mdico ru: et n faciut: nuq. erut bn dispoiti scd. corpus: ita neq. illi q. audiut documeta phō: moralia: & no faciut ea: nunq. hebūt aiaz bene dispositam

Ost hoc at qd e uirtus zc. Post hoc at qd sit. Postqm phs detminauit de ca uirtutis. hic picipit iquirere qd sit utus. et didit in duas ptes. i. pma ondit qd sit uirt. i. scda detmiat de opp. ne uirtutis ad uiciu. ibi. Triu at dispositioib. Sz cu tres sint dispositioes. Prima aut pars didit in duas ptes i prima detmiat qd est uirt. in genali. in scda mai festat disioez assignata i singlis ututibus. ibi. Oportz at n solu ulr dici. Sz oz no solu. Prima at didit in duas ptes. i. pma iuestigat disioes uirtutis. i. scda cocludit disioez. ibi. Est g. uirt. hit. zc. Circa pmu duo fac. primo iuestigat gen. ututis. z. draz eius. ibi. Oportz at n solu zc. Sz oz n solu. Inuestigat at gen. ututis pua diois. un eca pmu tria fac. p. pponit dioez: z. expoit mebra eius. ibi. Dico at passioes zc. Afectus q. dem uoco cupiditate. z. ex dioe poita argumetat. ibi. Passioes qd igit zc. Afectus g. n sunt. Dic g. pmo. q. ad pscrutadu qd e uirt. oz assumre q. tria sut i aia. s. passioes aie potecie et hit. quoz. alcu nce e ee

utute. dixit. n. sup. q. uirt. e pncipiu quoruda opuz aie. nihil at est i aia qd sit opatois pncipiu. nisi aliqd horuz triu. ut. n. ho aliqno agere ex passioe puta ex ira. qnz uero ex hitu puta ille q. opat. ex arte. qnz uero ex nuda potecia. sic qno ho pmo icipit opari. Ex q. patz q. sub hac dioe n cōphedunt absolute oia: q. sut i aia q. eentia aie nihil ho: e: n: et opato itelligibilis s. solu hic tagut illa: q. sut pncipia actonis alicui. Deide cu dic. Dico aut passioes. Afectus qd uoco cupiditate Manifestat mebra pmissa diois. et p. mai festat q. sut passioes. z. q. sint potecie. ibi. Potecias at zc. Potecias at uoco. z. q. sut hitus. ibi. Hitus at scd. quos Hitus at p. quos. Circa pmu qstidand. e q. scd. uegetabile aiaz n dnr passioes aie. eo q. uirt. hui. ptis aiesut actie s. n paie. uirt. at apheliue et appetitie se paie ta ipte scitiua q. in pte itellctia pter itellctu agetez. et quis scire et itelligere sit pati qddā: n tn dnr passioes aie scd. apheliue s. s. ul itellct. s. solu scd. appetitu. q. opato potecie apheliue e scd. q. res aphela e i aphede pmoz aphedētis et sic res aphela quodam. thit. ad aphedetez. opato at potecie appetitie e scd. q. appetes incliat ad appetibile. et q. d. roe paciētis e q. thit. ab agete: et n e q. ide e q. opatoes poteciaz: apheliuaz: n dnr ppe passioes s. solu opatoes poteciaz: appetitiaz. iter q. opa. o appetit. itellctiu i ppe di passio: tu q. n e scd. trāsmutatōez orgai cois: q. requit ad roez passiois ppe dce: tu et q. scd. opatio ne appetit. itellctiu q. e uolūtas ho n agit tanq. paties s. potius se i f. agit tanq. dnr sui act. exns. reliquit g. q. passioes ppe dicant opatoes appetitus scitiui: q. sut scd. trāsmutatōem orgai corporalis ex qbus ho qdā m.

ducit. Appetitū autē sēsitū didit i duas
uirs. f. i. concupiscibile q respicit absolu
te bonū sēibile qd. f. ē delectabile scd̄
sēuiz. et malū ei cōtrīū. et irascibile q
respicit bonū subrōe cuiusdā altitudis
sic uictoria dī ēē qd̄daz bonū quīs n̄
sit cū delectatōe sēsus. Sic igit q̄cunq;
passiōes respiciūt bonū uel malū abso
lute sūt i concupiscibili. q̄ qdē respectu
boni sūt tres. f. amor q̄ iportat q̄ndā
gnafalitātē appetitū ad bonū amatū
et desidiū qd̄ iportat motū appetitū
i bonū amatū. et delectatō q̄ iportat
q̄etē appetitū i bono amato. q̄ tria
opponūt i ordine ad malū. f. odium
amori adūlio siue fuga. desiderio. &
tristitia delectationi. ille uero passiōes
q̄ respiciūt bonū uel malū subratōe
cuiusdā ardui ptinēt ad irascibilez sic
timor et audacia respectu mali. spes
de atio respectu boni. et q̄z ē ira q̄ ē
passio q̄poita. uñ nec contrariū dicit
iō enumerādo passiōes dīc q̄ passiōes sūt
q̄cupia: q̄z noiauiū desidiū et ira z
timor et audacia et inuidia q̄ q̄tinēt
sub tristitia. z gaudiū qd̄ cōtinēt sub
delectatōe. ē. n. delectatō non cōfalis
i interiori apphētōe q̄sistēs et amicitia
z odiū et desidiū qd̄ dīc: a q̄cupiscēcia
eo q̄ q̄cupiscēcia ē delectatōis cōfalis
desidiūz at cuiusq̄ alius delectabi
lis. addit at zelū et mīaz que sūt spēs
tristicie naz mīa est tristitia de malis
aliis. zelus at ē tristitia de hō q̄ hō de
ficit ab hīs q̄ alii hnt. addit at q̄ ulc
oīa p̄dca seq̄tur delectatō et tristitia
qr oīa alia iportāt motū quosdā i bo
nū et malū ex quorū supuētū causat
delectatio uel tristitia. uñ oēs alie pa
siones termīant ad delectatōez et tristi
ciaz. Deinde cū dīc. Potēcias at z c.
Potēcias at uoco. Maifestat q̄ sūt po
tēcie nō qdē i generali s̄z cā matīaz
moralē scd̄ dīam ad passiōes. dīc. n.

q̄ potencie dīr: scd̄m quas dicimur
passibiles p̄dca: passiōez. i. potētes pa
ti passiōes p̄dca: puta potēcia irasci
bilis ē: scd̄m quā possum⁹ irasci. potē
cia at q̄cupiscibilis ē scd̄m quā possum⁹
tristari. ul misereri. Deinde cū dīc. Ha
bitus at z c. Hītus at p̄ quos. Mani
festat q̄ sūt hītus. et hō etiā nō i gēna
li s̄z i matīa morali p̄ q̄patōez ad passio
nes. et dīc q̄ hītū dīcūt: scd̄m quos nos
hēm⁹ ad passiōes bene uel male. hītus
ei est dispositō qd̄z dēfīnās potēcia
p̄cōpatōez ad aliud: q̄ qdē dēfīnā
si sit scd̄m q̄ cōuenit nāse rei: erit hī
tus bon⁹ disponēs ad hō: q̄ aliqd fiat
bñ: alioqn erit hītus malus. & scd̄m
ip̄z aliqd fiet male. & exēplificat q̄
scd̄m aliqm hītū hēm⁹ nos ad hoc ut
irascamur ul male si hoc fiat ul uehe
mēt ul remisse. i. scd̄m suphūdantiam
aut dēfūz: ul bñ: si hō fiat medio mo
do. Deinde cū dīc. Passiōes qdē igit z
c. Afect⁹ gō nō sūt. Argumētat ex dī
uīsiōe p̄missa. et p̄ oñdīt q̄ ututes n̄
sūt passiōes. z q̄ nō sūt potēcie. ibi
Prop̄ hō at n̄ potēcie. Prop̄ hō et n̄
z cōcludit q̄ sūt hītus. ibi Si igit n̄
passiōes z c. Si gō n̄ affect⁹. Cira p̄mūz
pōit q̄tuor rōes q̄rū p̄ma talis ē scd̄m
uirtutes dicimur bōi: et scd̄m malī
cias oppoitas dicimur mali: s̄z scd̄m
passiōes absolute q̄sideratas non dīc
mur bōi uel mali: gō passiōes n̄ sūt
ututes n̄ malicie. Scd̄m rōez pōit. ibi
Et qm scd̄m passiōes z c. Et qr scd̄m a
fect⁹. Que accipit ex laude et uitupio
q̄ sūt testionia qd̄z bōitatis ul malī
cie. dīc gō q̄ scd̄m ututes laudamur se
cūduz at malicias oppoitas uitupera
mur: s̄z scd̄m passiōes absolute q̄sidera
tas nō laudamur neq̄ uitupamur.
nō. n. aliquis laudat: neq̄ uitupatur
ex hō: q̄ aliqs absolute timz: uel irasci
tur s̄z solum ex hoc q̄ aliquālit timet

ul irascit. i. scd̄m rōez ul p̄ter rōez. &
idem intelligēduz est in aliis passiōib⁹
aīe. ergo passiōes aīe n̄ sūt uirtutes n̄
malicie Terciā rōez pōit. ibi Adhuc
irascimur. Pretea irascimur et time
m⁹. Que suir ex mo⁹ agēdi scd̄m uir
tutē. uirtutes ei ul sūt electōes ul n̄
sūt sine electōe pōt. n. uirt⁹ dīcī ip̄e act⁹
uirtutis: et sic si accipiam⁹ p̄ncipales
act⁹ ututū: q̄ sūt iteriōis: uirt⁹ ē electō
si at exterioris uirt⁹ nō ē sine electōe
qr exterioris act⁹ ututū ab interiori p̄
cedūt electōe. si at accipiat ut⁹ p̄ ip̄o
hītū ututis: sic et uirt⁹ nō ē sine electōe
sic cā nō ē sine p̄prio electōe passiōes at
adueniūt nobis sine electōe. qr iterdū
p̄ueniūt deliberatōez rōis q̄ ad electōez
regrit et hoc ē qd̄ dīc q̄ irascimur et
timem⁹ nō spōte. i. nō ex arbitrio rōis
gō passiōes nō sūt ututes. Quartā rōez
pōit ibi. Adhuc aut scd̄m passiōes. In
sup scd̄m affect⁹. Que suir scd̄m eēntiaz
ututis. passiōes. n. sūt mot⁹ qd̄z: scd̄m
quos motū dicimur. uirtutes at et ma
licie sūt qd̄z q̄litates: scd̄m q̄s nō dīc
mur moueri s̄z aliq̄lit. i. bñ ul male
dispōi ad hō q̄ moueat. gō passiōes nō
sūt ututes n̄ malicie. Deinde cū dīc
p̄p̄ hō at z c. Prop̄ hō et n̄ p̄se. Oñ
dīt q̄ ututes nō sūt potēcie duab⁹ rōi
b⁹: q̄ruz p̄ma suir scd̄m rōez bōi et ma
li: sic et sup p̄bauit de passiōib⁹ et ē rō
talis nullus dī bon⁹ ul malus: n̄ lau
dat n̄ uitupat ex hō: q̄ pōt pati scd̄m
aliq̄ passiōez. puta ex hoc q̄ pōt irasci
ul timere: sed scd̄m uirtutes et malicias
dicimur boni ul mali laudamur uel
uitupamur: gō ututes et malicie n̄ sūt
potēcie. Scd̄m rōez pōit. ibi Et adhuc
potētes sum⁹ z c. Et p̄tea potētes. Que
suir ex cā et ē talis. potēcie insūt no
bis a nāsa. qr sūt nāsales p̄prietates
aīe: s̄z ututes et malicie scd̄m quas dīc
mur boni ul mali: non insūt nobis a

nāsa: ut sup p̄batū ē. gō ututes et ma
licie nō sūt potēcie. Deinde cū dīc. Si
igit n̄ passiōes. Si gō n̄ affect⁹ sūt. Cō
cludit p̄pōitū qr. f. si ututes n̄ sūt pasi
ones n̄ potēcie: reliquit q̄ sūt hītus
scd̄m dīōez p̄missa ex hō sic cōcludit: q̄
maifestū ē: qd̄ sūt uirt⁹ scd̄m suū gen⁹:
qr. f. est in genere habitus.

Portz at nō solū. Sed oīz nō
solū. Postq̄ phs ostēdit qd̄
sit gen⁹ ututis: hic oñdīt q̄
sit dīa p̄pria eius. et p̄ p̄pōit. qd̄ in
tēdit et dīc q̄ ad hō: q̄ sciat qd̄ ē uirt⁹
oīz nō solū dicere q̄ sit hīt⁹: p̄ qd̄ inno
tescit gen⁹ eius: s̄z et q̄lis hīt⁹ sit p̄ qd̄
maifestat dīa ip̄i. z ibi dīceduz igit
z c. Est gō dīceduz q̄ oīs. Maifestat p̄
pōitū. et cā hoc duo fac. p̄ maifestat
i cōi q̄ndā cōditōez ututis. z ex illa cō
ditōe ututis maifestat: p̄pria dīa ei⁹.
ibi Qualr at hoc cū z c. Quo at. his
erit. Dīc gō p̄mo q̄ oīs uirt⁹ s̄m cui⁹
ē fac bñ se hīe: et opus ei⁹ bñ reddit se
hīs: sic uirtus oculi ē: p̄ quā oculus ē
bon⁹: et p̄ quā bñ uidem⁹. qd̄ ē p̄p̄riūz
opus oculi: similr et uirt⁹ eq̄ ē: q̄ fac
equz bonū. et p̄ quā equz opat bñ op⁹
suū. qd̄ ē uelocit currere: et suauiter
ferre asseīorē: et audacit īspectare bel
latois. et hō rō ē. qr uirt⁹ alicui⁹ rei
attēdit scd̄m ultiz id: qd̄ pōt. puta i eo
q̄ pōt ferre. c. libras. uirt⁹. n. dēfīnā
tur nō ex hō q̄ fert. l. s̄z ex hō q̄ fert. c.
ut dī i libro de celo. ultiz at ad qd̄ po
tētia alicui⁹ rei se extēdit: ē bon⁹ op⁹
z iō ad ututē cui⁹ rei ptin⁹ q̄ reddat bo
nū op⁹. et qr p̄fecta opatō non p̄cedit
nisi a p̄fco agēte: cōseqns ē q̄ scd̄m utu
tē p̄pria una quaq̄ res et bona sit et
bñ opet. et si hoc ē uerū i oībus aliis
ut patz iā p̄ exempla p̄dicta sequit q̄
uirt⁹ hoīs erit hītus quidā: ut sup hī
tuz ē ex quo hō sit bon⁹ formalr loqn

do: sic albedine fit aliqd albū & p q; aliqs bñ opat. Deide cū dic. Qualit h' crit. Quo' aut is crit. Scd; pmissa cōditōez uirtutis. iquirir ppriā dīa; uirtutis. et h' triplr. pmo qdē scd; p prietate opatōuz. 2o scd; natāz uirtu tis. ibi Adhuc at hoc crit maifestuz. Pretea h' modo pbebit. 3o scd; ppriā rōez boni u' mali. ibi Adhuc pecare qdē zc. Ad hec dereliquere. Dicit g' pmo q' qlit hō fiat boni: et qlit bene opet iā sup dēz est: dictū ē. n. sup q' p operatōes q' sūt i medio efīcimur bōi scd; unāq'nq; uirtutē. et efī boni opa mur similis opatōes. reliquit g' si uir tus ē q' fac hōiez bonū et bñ opantē q' sit i medio. Deide cū dic. Adhuc aut Pretea h' modo pbebit. Probat idē p natāz uirtutis. et ēca h' tria fac. pmo pmittit qdā que sūt nēca ad ppoitūz onēdēduz. 2o qcludit ppoitūz ibi. Si uti q; oīs scia. 3o maifestat cōclusiōez ibi. Dico at moralēz c. Loquor at demo rali. Circa p mū duo fac. p' ppoit ea: q' sūt nēca ad ppoitūz onēdēduz. 2o ma ifestat qd' dixerat ibi. Dico utiz. Dico at mediū rei Dic g' pmo q' adhuc ma gis maīstū erit qlit' effīciamur boni et bñ opant's. si q'sidem' qlis sit natā ututis. Ad cui' euīdētiaz o; paccipe q' tria qdāz. i. pl' et min' et egle qtingit accipe tanq' i qntitatib' cōtinuis q' et i quolz alio dīlīb' siue dīdat scd; nūz sic oīa dīcreta siue paccidēs puta p intētoez et remissiōez qlitatis i bō. hec at tria ita sehnt: q' egle ē mediū iter pl': qd' ptnz ad suphndātiaz et min' qd' ptnz ad descuz. et h' qdē pōt acci pi duplr. uno' scd; absolutā q'sidatō nē rei. alio' scd; pportōez ei' ad nos Deide cū dic. Dico utiz zc. Dico aut mediū rei. Maifestat qd' dixerat d' dīra scd; rē et q' ad nos. z p' p rōez. 2o p ei' exēpla ibi. Putas si decē z c. Vel uti si

decē. Dic g^o p^o q^o mediū scdm rē ē: qd^o
eq^ol^oit^o distat ab utroq^o extremor^o. et q^o
q^ol^oidat^o scd^o absolutā q^ontitatē rei ē idē
q^o ad oēs. s^o mediū q^o ad nos ē: q^o n^o
sup^ohndat n^o deficit a debita p^oportōe
ad nos. et p^op^o h^o istud mediū nō ē idē
q^o ad oēs: s^ol^oic^o si accipiam^o i calceo me
diū q^o ad nos: qd^o n^o excedit mēsuraz
pedis: n^o deficit. et q^o nō oēs h^ont eād^o
q^ontitatē pedis. iō h^o mediū nō ē idē
q^o ad oēs Deide cū dic^o. Putā si decē z
ē. Vel uti si decē. Maifestat qd^o dixē
rat p^oexēpla. et p^o d^omedio rei qd^o eq^ol^oi
ter distat ab extremis s^ol^oic^o sex media re
cipiūt^o iter decē q^o sūt m^ol^ota et duo q^o
sūt pauca q^o eq^ol^oit^o sex excedunt^o a de
cē: et excedūt duo. s. i. quatuor. medi
u^oz aut^o qd^o sic accipit^o i nūis scd^oz eque
distātatiā aduob^o extremis d^o eē scd^oz
arytmētica p^oportōez q^o q^ol^oidat ipaz nu
meri q^ontitatē. m^odiū at^o qd^o accipit^o scd^oz
eq^ol^oitatē p^oportōis q^o ad nos d^o eē scd^oz
geomētrica p^oportōez ut ifra patebit i
q^onto. z^o ibi. Qd^o at^o ad nos. S^oz q^ontu^oz
ad nos Exēplificat de medio q^o ad nos
et dic^o q^o mediū qd^o accipit^o i cōpatōe
ad nos: nō ē ita sūendu^oz. s. scd^oz eque
distātiaz ab extremis et h^o satis appa
ret i exēplo p^ous pōito decalceo. non
ei s^o calce^o cuius lōgitudō ē uiginti d^o
gitor^o sup^ohndās ē: ille at^o q^o ē q^otuor ē
dimiūt^o p^op^o hoc oz: q^oille q^o ē duodeci
digitor^o medio m^o se hēat s^o forte erit
hndās i cōpatōe ad pedē alicui^o et de
ficiēs i cōpatōe ad pedē alteri^o et h^o
et ipē exēplificat i cibis. n^o ei s^o cōmde
decē minas. i. decē mēsuras ē m^oltu^oz z
cōmdere duas ē parū p^op^o h^o m^or qd^oē
ordinare de cibo alicuius p^ocipiat ei
q^o comedat sex. q^o hoc ē est m^oltum
i cōpatione ad unū uel paucū i cō
patōe ad alteru^oz. esset. n. paucū ad
q^ondā: qui uocabat^o Milo: de quo Soli
n^o narrat q^o comedebat unū bouē i die

s; hoc eēt multū dñatori gygnasiorū
 i. ei: q; debebat uincē ī ludis gignasti
 cis īq; bus hoīes nudī luctabātur. opor
 tebat eos modicūz cibum sumere ut
 eēnt agiliores. & simile ē etiā de his
 qui currūt in stadio. & de his qui
 ludūt in palestra. q̄erat quidā ludus
 exercitatori⁹ apud grecos. & ita ei
 est scđz opatiuā sciam: q; sciens fugit
 suphūdantiāz & defectū & ingrit id
 qđ est mediū non qđez scđm rē sed
 in compatōe ad nos. Deinde cū dicit
Si utiq; oīs scīa z c. Expmissis argumē
 tat⁹ in hūc modūz: omīs scīa opatiua
 bñ pficit opus suū ex hoc: q; scđm in
 tentōnez respicit ad mediū: & scđm
 executōnez opa sua pducit ad mediū
 & huius signū accipi pōt ex hoc q;
 hoīes qño aliqđ opus bñ se habz: cō
 sueuerūt dicere q; nihil ē addēduz n;
 minuendū. dātes p hoc intelligere q;
 suphabūdantiā & defectus corrūpat
 bonitatē opis: que saluat in medieta
 te. unde & boni artifices sic dictū est
 opant⁹ respiciētes ad mediū. s; uirtus
 ē certior omī arte. & ē melior sic in
 natura. uirtus. n. moralis agit īclinā
 do defmīnate ad unū sic natura. nā
 cōsuetudo ī naturāz cōuertit⁹. opatō
 aut artis ē scđz rōem. que se habet ad
 diūsa. unde cercius opat⁹ uirtus q; ars
 sic & natura: similr etiā uirtus ē me
 lior q; ars. q; partē est hō potēs facē
 bonūz opus. nō tamē ex arte est ei: q;
 faciat bonū opus. pōt enīz pūū opus
 agere q; ars nō īclinat ad bonum
 ulum artis. sic grāmaticus pōt incō
 grue loqui. sed p uirtutē fit aliq; nō
 solū potēs bñ operari s; etiā bñ ope
 rans. q; uirtus īclinat ad bonā ope
 ratōez sic & natura. ars at fac solam
 cognitōez bone operatōis. unde reli
 quis a mīori q; uirtus que est melior
 arte: sit cōiectrix mediū. Deinde cū

dic. Dico autē z c. Loquor atē demora
li. Exponit cōclusiōez inductā. & dic
q̄ hoc qd̄ dictū est debz intelligi de
uirtute morali; q̄ est cca passiōes &
opatōes: inq̄bus ē accipere suphndā
tia; et defectū & mediū. et exēplifi
cat p̄mo in passiōibus. dic. n. q̄ cōtin
git timere et audere et cōcupiscē &
aūtī. i. fugere aliqd; et irasci z misere
ri et ulr defectari et tristari magis &
min⁹ q̄ oportz: quorū utrūq; non bñ
fit. s; si aliqs timeat et audeat et sic
de aliis q̄ oportz: & inq̄bus oportz:
& ad quos oportz et cuius grā ōz &
et eodē modo quo ōz hoc erit mediū
in passiōibus: & i hoc cōsistit optimū
uirtutis. & similr etiā cca opatōes est
suphndantia & defectus & mediū.
uirtus atē moralis ē cca passiōes et o
patōes sic cca materia; ppriā: ita q̄ i
eis suphndantia ē uiciosa & defectus
uirtupablis. s; mediū laudat & recte
se habz. hec atē duo ad uirtutē ptinēt
s. rectitudo: q̄ opponit p̄uersitati ui
ciose & laus que opponit uirtupio q̄
cōsequūtur ex p̄mis duob⁹. & sic con
cludit q̄ uirtus moralis i se cōsidera
ta ē quedā medietas et ē etiāz mediū
cōiectatrix inq̄m. s. respicit ad mediū
& mediū opat & cetera.

Huc peccare qdē zc. Ad
hec derelinquere. Premissis
duabz rōibz hic ponit phs
terciā: que sumit ex rōe boni & ma
lic dic qd multiplz cōtingit peccare.
qr malū qd cludit i rōe pcti: ptinet
ad infinitū. & qr bonū scdē eos ptinēz
ad finitū p hoc posituz ē intelligēdū
qd recte agere cōtingit solū uno mō
hui⁹ at rō accipi pōt ex eo: qd Dīo. dic
in libro de diuinis nōibz: qr bonū qti
git ex una et itēgra cā. malū at ex fin
glari⁹ descib⁹. sic pz i bono et male

corporali. turpitud. n. que ē maluz
corporale forme cōtingit. quodcunq;
mēbruz indecent se habeat. s; pulcra
tudo non cōtingit: nisi omnia mēbra
sint bñ pportioata & colorata. &
similr egritudo. q̄ ē malū complexio
nis corporalis puenit ex singulari de
ordinatōe cuiuscūq; hūoris. s; sanitas
esse non pōt nisi ex debita pportione
omniuz humor. & similr peccatū in
actiōe humana cōtingit quacūq; cir
cūstāciā in ordinatōe se habeat q̄li
tercunq; uel scdm sup habūdantiā uel
scdm defectū. sed rectitudo eius esse
non pōt nisi oibus circūstāciis debito
modo ordiatis. & ideo sic sanitas uel
pulcritudo cōtingit uno modo. egritudo
aut uel turpitud mltis immo
infinitis modis ita etiā rectitudo ope
ratōis uno solo modo cōtingit p̄tm
aut in actōe cōtingit infinitis mōis
& inde ē q; peccare est facile q; mlti
plicif hoc cōtingit s; recte agere ē di
ficile. qm non cōtingit nisi uno modo
& ponit exemplū. q; facile ē diūtere
a cōtactu signi. i. pūcti siue i centro
circuli siue in q̄cunq; alia supficie de
fīmate signati q; hoc cōtingit infini
tis modis s; tangere signū est difficile
q; cōtingit uno solo modo. manifestū
est aut q; sup habūdantiā & defectus
multiplr cōtingūt: sed medietas uno
modo. unde manifestū sit q; hūdantiā
& defectus p̄tinēt ad maliciā. medie
tas aut ad uirtutē q; boni sūt aliqui
simpplr. i. uno modo s; mali sūt mlti
fariē. i. multiplr ut dictū ē. Deinde
cū dic. Est ergo uirtus hūis z c. Est
ergo uirtus. Concludit ex pmissis difi
nitōez uirtutis. & primo ponit ipā;
difinitōem: 2° manifestat eam ibi. Me
dietas aut duar. z c. Medietas autē;
duor. 3° excludit errorē ibi. Non at
suscipit omnes z c. Non tamen omis

actus. In difinitōe aut uirtutis qua
tuor pōit. quor. p̄mu. ē gen^d qd tagit
cum dic q; uirtus ē hūis. ut sup ostē
sum ē: scdm est actus uirtutis mora
lis. oportet. n. hūis difiniri p actū
& hoc tagit cū dicit electus. i. scd;
electōem opans. p̄ncipale. n. uirtutis
ē electio: ut ifra dicet. & q; oportet
actū determinari per obm: idō tercio
ponit obm siue termiuz actiōis in h^o
quod dic: Existens in medietate quo
ad nos. In mediocritate exns. Osten
sum ē. n. sup q; uirtus igit & opat
mediuz nō rei s; quo ad nos. dcm est
enim sup q; uirtus moralis ē in appe
titu qui p̄cipat rōnē et iō oportuit
q̄rtam p̄ticulaz apponi: q; tagit cām
bonitatis in uirtute: cū dic Definīa
ta aut rōne. Ratione termiata. Non
enī ingere mediū est bonuz: nisi in
qm ē scdm rōnem determinatuz uer;
q; cōtingit rōnem ē rectā & erroneaz
oportet uirtutē scdm rōnē rectam o
pari ut sup suppositum ē. & ad h^o ex
plicādum subdit. Et ut utiq; sapiens
determinabit z c. s. mediū. Et ut sapiēs
determinabit. Sapiens aut hīc dī non
ille: qui ē simplr sapiēs q; cognoscēs
altissimā cām totius uniuersi. sed pru
dens qui ē sapiens rerum hūanar. ut
ifra in sexto dicet. nā in arte edificato
ria determinat qd bonuz sit fieri scd;
iudiciū sapiētis in arte illa & idem ē
in oibus aliis artib. Deinde cum dic
medietas aut z c. Mediocritas autē;
duor. Manifestat pmissaz difinitōem
qm ad hoc qd dixit uirtutez i medio
cōsistere. & circa hoc tria facit. p̄mo
ōndit quor sit medietas. secūdo ref
pectu cuius attendat ista mediatio ibi
Et adhuc z c. Et etiā q; alia excedūt
Tercio cōcludit qd daz correlariū ibi
ppter qd sbām z c. Qua ppter scdm
substātiā. Dicit ergo p̄mo q; uirtus

ipā est qdaz mēdiētas iter duas malī
cias. i. inter duos hūis uiciofos eius
s. q; est scd; sup hūdantiā et eius q; est
scdm defectū. sic liberalitas ē medie
tas iter p̄dgalitatez: q; uergit isuper
hūdantiā & illiberalitatez: q; igit i
aūiciā. Deinde cū dic Et ad huc z c. Et
etiā q; alia excedūt. Ōndit respectu
cuius attendat sup hūdantiā & defectus
et mediuz. et dic adhuc esse q̄sīdandū
q; qdam malicie per cōpatōem ad a
liqd deficiūt: alie uero sup hūdāt taz
in passiōib. q; in opatōib: ab eo. s. q;
oportz a quo qdam deficiūt: et qdam
super hūdāt: s; uirtus iqm seruat id:
quod o; dicit mediū: & inuenire per
rōnez: & eligere per uoluntatez. &
sic patet q; utus et ipā ē mēdiētas. &
iteruz mēdiuz opat. medietas qdē;
ē iter duos hūis sed mēdiū opat in
actiōibus & passiōib. Deinde cū dic pp
ter qd scdm sbām. Qua ppter scdm
sbām. Infert qd daz correlariū ex dēis
s. q; uirtus scd; suā sbāmet scdm rōnez
difinitiaz est medietas. s; iqm habet
rōnem optimi intali genē & bñ ope
rātis siue disponētis ē extreitas. Ad
cuius euidentiaz q̄sīdandum est q; sic
dcm ē tota boītas ututis moralis de
pēdet ex rectitudie rōnis. unde bonū
cōuenit ututi moralis: scdm q; seqtur
rōnez rectam. malū aut cōtingit utq;
uicio taz sup habūdantiā q; deficiente
iqm recedit a rōne recta. & idō scd;
rōnez boītatē & malicie ambo uicia
sūt i uno extremo. s. in malo qd attē
dit secūduz recessuz a rōe. uirtus at
ē in altero extremo. s. in bono qd at
tēditur scd; sequelaz rōnis. nō tñ ex
h^o utus et oppoīta uicia q̄secunt spēm:
quaz difinitio significat q; rō recta se
habet ad appetitū rectuz sic motū z
regula extrīseca. appetitus aut puer
sus per uiciuz nō intēdit a rōne recta

deficere: s; pter intentōez hoc ei acci
dit per se aut itendit id: i quo supha
būdar: uel defici qd aut ē pter itetio
nez ē paccidēs. id aut qd ē extrīseca;
& per accidēs non cōstituit spēm. sed
spēs hūis sumit scdm obm inq; p se
tēdit. scd; obā aut mēdiuz cōpetit uir
tuti. extrema aut uiciis. et iō phs dī
xit q; scdm rōnez boni uirtus ē i extre
mo s; scdm sbālem spēm ē in medio.
Deinde cū dic Nō aut suscipit. Nō tñ
ois actus nec oīs. Excludit qdam er
rorez. posset. n. aliqs credē q; in opa
tōibus & passiōib. utus tenet mediū
uicia aut tenēt extrema q; hoc q̄rige
ret in oibus passiōibus & opatōibus
sed ipē hoc excludit dicēs. q; nō oīs
opatio uel passio aīe suscipit medietā
tem q; s. ad ututez p̄tineat. et hoc ma
festat. ibi Quedaz. n. z c. Et p̄ p̄ rōez
q; qdaz tā p passiōes q; actōes i ipso suo
noīe iplicat maliciā: sic in passiōib. s
gaudiū de malo z inuerecūdia et i ui
dia. in opatōibus aut adulteriū. fur
tuz. homicidiū. oīa. n. ista & similia
scdm se sūt mala & nō soluz sup habū
dantiā iporū uel defectus. unde circa
hoc nō q̄tingit aliquē recte se habere
q̄ltercūq; hoc opetur: s; semp h^o faci
ens p̄ecat & ad hoc exponenduz sub
dit q; bñ uel nō bene non cōtingit in
talib. ex eo q; aliqs faciat aliqd hor;
puta adulteriū sic oportet: uel q̄no
oportet: ut sic fiat bñ. male aut q̄no
scd; q; nō oport. s; simplr q̄ltercūq;
aliqd hor; fiat ē. atū in se enī qd;
hor; iporat aliqd repugnans ad id:
qd oportet. Secūdo ibi Simile igit z
c. Manifestat idē p̄ exēpla in uiciis. et
dic q; q; ista scdm se maliciā ipor
tant: simile ē q̄rere in istis mediuz et
extrema. sic si aliqs attribueret mēdie
tatem. sup hūdantiā & defectui circa
hoc q; est iniusta facere & timidum
d. i.

& incontinētem eē: qđ qđem eēt inco
ueniēs cu3. n. ista importet suphūda
tiam & defectū eēt medietas. quod
est opo in adicto. & qđ suphūdantie
eēt suphūdantia et defectōis eēt defcus
qrendus: qđ infinitū haberet. 3° ibi
Quēadmodū. n. tempatie. Maifestat
idem p simile i uirtutib9. maifestū est
enim qđ tepantia & fortitudo dese i
portāt mediū. nō est in eis accipe sup
hūdantia & defectū qđ aliqd sit supha
bundanter ul deficient tempat⁹ aut
fortis mediū. n. n. potest eē extremū
& similis qđ illa dese importāt extre
ma: nō pōt esse illorū medietas n3 sup
hūdantia & defect⁹: s3 qđlibet opatū
est unūqđq3 eorū uiciolum ē. Vltimo
autē concludit qđ nullius suphūdantie
ul defect⁹ pōt esse medietas aut sup
hūdantia aut defectus.

Portet autē non soluz. Sed
oportet sermonē nostrum
Postq phs ostendit qđ est
uirtus i generali: hic maifestat dīa3
poitam in spāli p singlas uirtutes. z
cca hoc duo facit. pmo ostēdit hoc eē
necessariū: 2° psequit intentum. ibi
Circa timors qđe igit. Circa timors
igit z c. Dicit ergo pmo qđ oportz nō
soluz ulr dici qđ sit uirt⁹: sed etiā a
daptare ad singla i spāli & huius rōez
assignat. eo qđ opatōes sūt cca singu
laria. & ita optimum est qđ sermones
ulr: qui sunt de opz blibus concordāt
cū pticularib9: si ergo dicant sermo
nes opatōz solum in ulr erūt inanes
tū nō qđ cōsequit finē suū: qđ ē directō
particulariū opationū. tum etiā qđ
nō possūt ules sermones in talib9 sumi
qui non deficiāt in aliquo particula
riū ppē uarietate mae ut sup dīz ē
s3 pticlares sermones sūt eficaiois ut po
te apti ad dirigēdu3 opatiōes & sunt

etia3 ueriores: qđ accipiunt scdm id
in quo ules sermones uerificant. & iō
illud qđ dictum ē in ulr de uirtute: su
menduz ē ex descriptōe circa singu
las uirtutes. Deinde cum dīc Circa ti
mores qđem z c. Circa timores igit.
Exeqtur intetum ostendēs per singla
qđ medium est bonū & laudable. ex
tremuz aut malum & uitupable. et
pmo ondit hoc in ututibus. secūdo i
passiōibus. ibi Sūt autē & in passiōi
bus z c. Sunt & alie circa pecunias.
Circa pnu3 qđdanduz est qđ uirtutes
duplr aliq distixerūt. qđam enī at
tendūt distictōez earū. scdm quosdā
generales modos uirtutū qui qđem
sūt qtuor: nam radix uirtutis qđstīt
in ipa rectitudie rōnis: scdm quaz o3
actōes & passiōes dirigere: aliter
tamē sunt dirigibiles actōes qđ passio
nes. naz actōes qđm ē dese nō habent
aliquā resistentiā ad rōnem: sic emp
cio uēdicio & alia h9 modi. & iō cir
ca eas nō requit nisi qđ rō qđdam eqūli
tatez rectitudis statuāt: sed passiōes
importāt incliationē quādam: qđ pōt
duplr repugnare rōi uno modo: ex eo
qđ rōnez trahit ad aliud. sic patet de
oibus passiōib9: qđ ptinet ad psecutōez
appetitus sic qcupiscētia. spes. ira. et
alia h9 modi. et circa has passiones o3
qđ ratio rectitudiez statuāt repmēdo
& refranando eas. alio modo ex h9 qđ
passio retrahit ab eo qđ ē scdm rōnez
ut patet in oibus passiōibus: qđ iportāt
fugam. appetitus sic timor odium.
& similia. et in huiusmodi passiōib9
oportet qđ rō rectitudiem statuāt fir
mādo aīum in eo: qđ ē scdm rōez. Et
scdm hoc qtuor nominant uirtutes
qđ a qbusdā pncipales dicunt. nā ad
prudētia3 ptinet ipa rectitudo rōnis
ad iusticia3 uero eqūlitas in opatōib9
qstituta. ad fortitudiez aut firmitas

animi. ad tempantia3 uero refrenatio
& repssio passionuz: sic ipa nomia so
nant. qđam igit istas uirtutes genā
liter acceperunt putātes oēm cognitōez
ueritatis ad prudētia3 ptinere. omēz
eqūlitatez actōnum ad iusticiā: omēz
firmitatez animi ad fortitudiem omēz
refrenatōez uel repssioem ad tempāti
am. & sic locuti sūt de his uirtutib9
Tullius & Seneca et alii qđam. und
posuerūt has uirtutes eē qđli genales
& dixerūt oēs uirtutes eē earū spēs.
Sed ista uirtutūz distictio non uidet
eē queniēs. p^o qđem qđ pdicta qtuor
sūt talia sine qbus nulla utus esse po
test. unde p hoc non pōnt spēs uirtu
tis dīuificari qđ spēs uirtutūz & ui
ciōez nō accipiunt ex parte rōnis: sed
ex parte obiecti: ut sup dictū ē in lec
tione pcedēti. ibi Prop^o qđ scdm sub
stantiā. Qua ppter scdm sbām. Et iō
queniētius Ap^o. uirtutes distixit scd3
obiecta siue scd3 māsias z scd3 h9 pdic
te uirtutes qtuor nō dicunt esse pnci
pales. qđ sinit generales: s3 quia spēs
earū accipiunt scdm quedā pncipalia
sic prudētia est nō circa omēz cogni
tōem ueri s3 spālis circa actūz rōnis
qui est pncipe. iusticia aut nō est circa
omēz eqūlitatez actōnum s3 soluz i actio
nibus: qđ sūt ad alterz: in qbus mlius
est eqūlitatez cōstituere. & similr for
titudo nō est circa quālibz firmitate
sed soluz in timorib9 piculorū mortis.
tempantia aut nō cca quālz refrena
tiōem s3 soluz in cōcupiis delectatōis
tactus. alie uero uirtutes sūt cca qdāz
scdaria. et iō possūt reduci ad pdcas
nō sic spēs ad genā s3 sic scdarie ad pnci
pals. His igit pssuppoitis sciēdum
est qđ de iusticia & prudētia hic phs
nō agit sed isra in qnto et sexto agit
de tempantia & fortitudie. et qbusdā
aliis scdariis uirtutib9: que oīs sunt

circa aliqs passiōes. sed oīs passiōes
anime respiciūt aliqd obm: qđ qđez
ptinet ul ad ipam corporalez hoīs ui
tam ul ad exteriora bona uel ad hūa
nos actus. pmo ergo fac mēsiōez de
uirtutib9: qđ sūt circa passiōes: qđrum
obiecta ptinent ad uitam corporalez
2° de illis qđ ptinet ad extiora bona
ibi Circa datōem aut pecuniāz. Cir
ca dandas capiedasq. Tercio de illis
qđ respiciūt exteriores actus. ibi Sunt
& alie tres z c. Circa pnu3 duo fac p^o
logtur de fortitudie: que respicit perī
cula iterimetia uitaz. 2° de tepantia
que respicit ea: qđ sūt utilia ad qseruā
dam uitam. s. cibos: qbus conseruat
uita in ididuo & uenerea: qbus qser
uatur in spē. ibi Circa delectōes aut
z c. Circa uolptates uero. Dīc ergo p^o
qđ fortitudo ē medietas circa timors
& audatias inqūm. s. respiciūt picula
mortis: sed eorū qui suphūdant: ille qđ
suphūdat in hoc qđ est eē timido: qđ et
deficit in timēdo est innoiat. quia
raro hoc accidit: & mltā simlir sūt
innoata: ppter hoc qđ hoies: ea nō aū
tant coiter. ut sic ipis nomia impone
rent. ille uero qui suphūdat in auden
do. uocatur audax. & difert ab inti
mido. nam ille dicī scdm defectū ti
moris. audax autē scdm excessū au
dacie. ille uero qui suphabūdat in ti
mēdo: & deficit in audēdo: uocatur
timidus. Deīde cum dīc circa delecta
tōes aut z c. Circa uoluptates uero.
Inducit detēpātia et dīc qđ tepantia
est mēdiatas nō circa oīs delectatōes
& tristicias sed cca eas: qđ sūt tactus
ptinētes ad cibos & uenerea. min⁹ at
ē circa tristicias qđ cca delectatōes. nā
h9 modi tristicie cāntur ex sola absen
tia delectatōz. supahūdantia autē i ta
libus uocatur itēpantia sed defectus
non mltūz sit: ppter hoc qđ oīs nāsa
d. ii.

liter appetūt delectatōez & inde ē q̄
iste defectus ē innotiatus. sed ip̄e i
ponit nomē. & uocat tales īsensibls
eo q̄ h̄modi delectatōes sensu p̄cipiūt
& iō ille q̄ refugit has delectatōes p̄
ter rōnem rectam quēniēter uocat in
sensibilis. Deīde cum dīc Circa datōez
aūt. Circa dandas capiēdasq̄ pecuni
as. Introducit de ututibus: q̄ respici
unt exteriora. & p̄mo de his: q̄ sunt
circa q̄cupias exterior: bonorū. Scđo
de uirtute: que respicit exteriora ma
la. ibi Est aūt circa iraz z c. Est & cir
ca iram excessus. Exteriora autē bona
sunt dīcie. honores. p̄ igit̄ ītroducūt
de uirtutibz: que respiciūt diuicias.
Scđo de his: que respiciūt honores.
et hoc ibi circa honorē aūt z c. Circa
p̄mu3 duo fac̄. p̄mo ītroducūt delibe
ralitate: que ē circa m̄diocres dīcias
Scđo de magnificētia: q̄ ē circa mag
nas. ibi Circa pecūias z c. Sunt et alie
circa pecūias. Dīc ergo p̄mo: q̄ libe
ralitas est medietas circa datōem &
acceptōem pecuniarū. s̄z prodigalitas
& illeberalitas se habēt scđm sup
habūdantiaz & defectuz q̄trario. naz
p̄dīgus suphabūdāt īdatōne: & de
ficiūt ī acceptōne. īliberalis autē ecō
trario suphabūdāt īacceptōe: et defi
cīt īdatōne. hec aūt hīc dñr typō. i.
exemplariat̄ & ī cap̄lo & sumariē
s̄z postea de his & de aliis defīniabī
certius. Deīde cu3 dīcīt Circa pecūi
as z c. Sūt et alie circ pecūias. Intro
ducīt de magnificēt̄. & dī q̄ p̄ter p̄
dictas disposīones. i. liberalitatez &
apposita uicia sūt etiā q̄daz alie circa
pecūias: circa quas etiā magnificē
tia ē medietas q̄daz. sed difert magī
ficus a liberali ī hoc: q̄ magnificus ē
circa magna: s̄z liberalis ē circa pua
sed suphntia respectu maīficētie uoca
tur apirocalia. ab a q̄ ē sine & p̄ros

q̄ ē expiētia & calos: q̄ ē bonuz q̄i s̄n
expiētia boni. q̄a. s̄. m̄lta expēdentes
nō curāt q̄līt beñ expēdant. uocatur
etiā hec suphabūdātia bānaufca. abā
nos q̄ ē fornax. q̄a. s̄. ad modū fornā
cis omīa cōsumūt. sed defectus uocat
puicētia & hec etiā extremitates dife
rūt ab his: q̄ q̄trariāt liberalitati. quo
m̄ dīant: dīcet p̄terius. ī quarto.

Circa honorē aūt positīs utu
tībz q̄ respiciūt dīcias. hīc
pōit ututes q̄ respiciūt ho
nōis. z p̄ pōit ututē q̄ respicit magnos
honōis. z ututē: q̄ respicit mediocres
ibi Sic aūt dīcīm̄ z c. Vt aūt dīxīm̄ ad
magnificētia3. Dīc ergo p̄mo. q̄ mag
nanimitas est m̄diētas circa honorē
et īhonoratōez. suphabūdantia aūt
īp̄seq̄ndo ea: q̄ p̄tinet ad magnū ho
norē ē q̄daz dīspō: q̄ dī caumotes. ex
eo q̄ ardet ī his q̄p̄tinet ad appetitū
honoris. nam cauma dīcīt īcēdiūz.
s̄z q̄a capnos īgreco idē ē q̄ fumū
pōt ē: s̄z sic scribat̄ capnotes dīcīt: q̄i
suōsitas q̄sueuim̄ ei eos q̄ nimis aīlāt
ad ascēdēduz ad aliq̄ alta uel magna:
uocare uētosos ul̄ fumosos. s̄z defectō
opposita magnanimitatī uocat̄ pusil
lanitas. Deīde cū dīcīt Sic aūt dīcīm̄
Vt aūt dīxīm̄ ad magnificētia3. Pōit
aliām ututem: q̄ circa m̄diocres hono
res. & dīcīt q̄ sic dēm ē: q̄ liberalitas
dīcīt a magnificētia ī eo: q̄ liberalitas ē
circa pua: cū magnificētia sūt cca mag
na. ita et ad magnanimitatez q̄ cca
magnū honorē se habet q̄daz utus:
q̄ est circa honorē: qui existit puus.
& q̄ circa hoc oporteat esse aliquem
ututem ī medio existēte3: maīfestat
per hoc: q̄ subdit: q̄ quēint etiā me
diocre honorē appetere: sic oportet
q̄ p̄tinet ad m̄diū ututis: & magis
q̄ oportet q̄ p̄tinet ad suphūdantia

& minus: q̄ oportet: q̄ ad defectum
p̄tinet. ille autē qui suphūdāt ī defi
cīo honoris: uocat̄ philotimū. i. ama
tor honoris. ille autē qui deficit ī ap
petitu honoris uocat̄ aphilotimū. i.
sine amore honoris. ille autē q̄ medio
se habet: ē īnotatus: & etiā disposi
tōes. i. hitus uiciorū aut ututis medie
sūt īnotiāte. possum̄ tamē fingere
nomīa uocātes disposītōnez: qua q̄s
est philotimū: philotimia. & similē
dīspō: qua q̄s dīcīt aphilotimū potest
dīcī a philotimia. sed q̄a mediū non
ē notatuz: ideo illi q̄ sūt ī extremo:
cōtendūt de media regiōe. du3. s̄. ul̄q̄
se dīcīt esse ī medio. Et loq̄tur ad simi
litudinem duarū ciuitatū: inter quas
solet ēē q̄tentio de mediis finibz. q̄no
nō ē certus limes p̄fixus: du3 utraq̄
dīcīt territoriū mediū ad se p̄tinere.
Sed q̄a hoc fere cōe est ī oībus uiciis
q̄ utruq̄ extremorū reputat se esse ī
medio: et uirtuosūz ī altero extremo
sic timidus reputat forte3 audacem:
quē audax reputat timidūz. q̄sc̄q̄nter
ponit q̄d est p̄pūm ī hac maītia. q̄a
non solū uiciosi ascribūt sibi ip̄is no
men uirtutis: sed etiā uirtuosi p̄pter
hoc q̄ mediūz uirtutis est īnotiātū:
utunt̄ noīe uicii q̄i nomīe uirtutis. z
hoc est: q̄ subdit. q̄ etiā nos rōnabr
loquētes q̄nq̄ illū qui est ī mē: uo
cam̄ philotimū. & q̄noq̄ uocamus
eū aphilotimū. q̄noq̄ enī3 laudamus
hoīem ex eo: q̄ ē philotimū. cōsueu
m̄ enī dīcere aliquē3 laudātem q̄ est
homo curās de honore suo. & sic ip̄3
uirtuosūz uocam̄ philotimūz. q̄noq̄
n. laudam̄ aphilotimū. sic cu3 ī lau
dez alicuius dīcīm̄ q̄ nō curat de ho
noribus hoīuz s̄z de ueritate. & sic a
philotimū uocam̄ uirtuosūz. q̄re aūt
hoc accidat: dīcet ī seq̄ntibz. s̄. ī q̄r
to libro s̄z nūc oportet nos p̄sequi q̄

reliq̄s medietatibz scđm p̄dictūz mo
dum. s̄. exemplariē. Deīde cū dīcīt Est
aūt circa iram z c. Est & circa iraz ex
cessus. Pōit uirtutē. q̄ respicit extērio
ra mala: ex q̄bus hō puocat̄ ad iraz
& dīcīt q̄ circa iram est suphūdantia.
defectus & mediūz. et q̄muis oīa ista
sūt ut p̄rimū īnotiāta: mediūz tū
q̄sueuim̄ noīare māfuetū: z m̄diētatē
māfuetudīem. illū aūt qui suphūdāt ī
hoc. uocam̄ iracundūz & disposītōez
eius iracundiā. illūz aūt q̄ deficit: uoca
mus irascibīlēz: & defcīm ī irascibīli
tatē. Deīde cū dīcīt Sūt aūt alie tres. Sūt
& alie tres. Pōit uirtutes que respiciūt
hūanos actus. & p̄mo earū dīstīctōem
Scđo exēplīcat de ip̄is ibi Circa uerz
q̄dem igit̄ z c. Circa uerz igit̄. Dīc ḡ
p̄mo q̄ tres sūt alie medietates: que
q̄m ad aliq̄d cōueniūt: & q̄m ad ali
q̄d dīnt. cōueniūt q̄dem q̄m ad hoc:
q̄ una earū est cca ueritate t̄lūm uer
borū: z factorū. alie aūt circa delectatōes
īp̄orū: ita tamē q̄ una earū respicit
delectatōez eorū: que dñr ul̄ sūt ludo
alia uero ī his: que p̄tinet ad cōem
uitāz. s̄. ī seriofis. de his etiāz dīcīt est
ut magis appeat: q̄ ī oībus medietas
ē laudabīlis: extrema aūt nō sūt lau
dabīlia sed uitupabīlia. p̄lra aūt hōz
sūt īnotiāta: s̄z sic ī aliis fecīm̄: tēp
tabīm̄ ponere nomīa: ut fiat maīfē
tum: q̄d dīcīt. & p̄pter bonū q̄d īnc̄
consequitur: q̄a finis huius scīe non est
maīfestatio m̄. atis s̄z bonūz op̄is. Deī
decū dīcīt Circa uerz q̄dez igit̄ z c. Cir
ca uerz igit̄. Exēplīcat de p̄missis
uirtutibz. & p̄mo de ea: q̄ ē circa uerz
Et dīcīt q̄ cca uerz m̄dius ē ille: qui dī
uerus. & medietas dī ueritas. s̄z fīctō
falsū ē īplus: q̄no. s̄. aliq̄s fingit ma
iora de se: q̄ sūt: uocat̄ iactātia. et ta
lis fīctor uocat̄ iactator. sed fīctio q̄
ē ad minus. s̄. q̄no aliq̄s fingit de se
d. iiii.

qdam uilia: uocat ironia: q̄i irrifio.
& talis fictio uocat ypon. i. irrifior.
Secdo ibi Circa delectabile aut zc. Exe
plificat de uirtute: q̄ e circa ludos. et
dic q̄ circa delectatōez q̄ est in ludis:
ille q̄m diu tenz: uocat eutpelus q̄i bñ
se uertens ad oia. & dispo uocat eut
pelia. ille aut qui suphndat: uocatur
bomolothus ab omos qd̄ est altare &
lothos qd̄ raptor. & dñ ad similitudi
nez milui: q̄ semp uolabat cca aras y
dolor: in qb̄ alia imolabāt. ut aliqd̄
rapet. & similr ille qui excedit in lu
do: semp sistit ad hoc: q̄ rapiat ubuz
uel sc̄m alicuius: uel i luduz conitat
dispositio aut uocat bomolochia. ille
autē qui deficit: uocat agricōs. i. a
greftis. & dispositio uocatur agribo
yea. Tercio ibi Circa reliquū at zc.
In reliquo autē. Exeplificat de tertia
dictarū uirtutū. & dic q̄ circa reliqu
um delectabile qd̄ e in uita q̄m ad ea
q̄ seriore agunt: mediuz uocat amio
nō ab affectu amandi: sed a deceti cō
uersatione: quē nos posum affabilez
dicere. z ipa mēdētas uocat amicitia
uel effabilitas. ille aut qui suphndat
in hoc: si nō faciat hoc nisi cā defectū
di: uocat placid⁹. si at faciat hoc pp
ter aliquā ppam utilitatez: puta pp
ter lucraz: uocat blāditor uel adula
tor. qui autē in hō deficit: & non ue
ret cōstristare eos: cū quib⁹ uiuit: uo
cat litigiosus & discōlus. Deinde cuz
dic Sunt aut in passiōib⁹ szc. In affec
tibus quoq; & circa. I. onit exeplum
de qbusdāz passiōibus laudabilib⁹: z
pmo de uerecūdia. & dicit q̄ in passio
nibus & in his que passiōibus adiun
gunt. sūt qdam medietates. uerecun
dia enīz non ē uirtus: ut in q̄rto ostē
detur: sed tamē uerecūdius laudat eo
q̄ in talibus ē mediuz accipe. ille aut
qui suphabūdat: ut de oibus uerecū

detur uocatur cathaplex. i. stupidus
ille aut q̄ deficit: uel nichil uerecūda
tur. uocatur inuerecūdius. secūdo ibi
Nemesis atz c. Indignās enī moleste
fert. Agit de alia passiōe: q̄ uocatur
nemēsis. i. rephefio: q̄ ē mēdētās iuidie
& epitha cocharchie carchos ei dēgau
dēs: chacos maluz. epī sup: ac si dicat
gaudiū de malo. sūt at hēc dispositio
nes circa delectatōez & tristitiaz de
his: q̄ eueniūt p̄ximis. nemēsiticus ei
i. rephefior tristat: si aliq̄ malū p̄pā
tur in sua malicia. inuidusa ut supha
būdat: ut tristat de oibus: q̄ p̄sperant
siue bonis siue malis. sed ille qui dicit
tur epithacocharchos. i. atristando:
tm̄ deficit: uel etiam gaudeat de ma
lis q̄ in sua malicia p̄speratur. s̄ de
his alibi dices. i. isc̄o rhetorice: VI
tīmo autē q̄ q̄ iusticia habet diūsas
spēs: i. q̄b⁹ nō sūt accipit mediuz: de
iusticia p̄ dices in quinto: & q̄liter
ptes eius sint i medio. et sūt p̄ea dices
in sexto de uirtutibus rōnālīb⁹. i. intel
lectualibus et cetera.

Circa autē dispositōibus e
xistētib⁹. Sed cuz tres sint
dispositōes. Postq̄ phs ostē
dit in cōi qd̄ ē utus: & difinitōez cōez
applicauit ad spāles uirtutes: hic de
miat de oppositōe ututum & uiciōez.
Et circa hoc tria facit. pmo ostēdit in
his esse duplicē cōtrietatē: una q̄ dez
uiciōez adiuicēz. aliam aut uiciōez ad
uirtutē. secūdo ostēdit q̄ maior ē q̄tra
rietas uiciōez adiuicēz q̄ ad uirtutez
ibi Si autē oppositas adiuicem. Que
cuz ita sint maior ē. Tercio ostēdit
q̄no unum uiciōez magis oppōit uir
tutē q̄ reliquū. ibi Ad mediuz autē
zc. Sed medio i qbusdāz. Circa pmū
tria fac. pmo pponit: q̄ intendit. Se
cūdo pbat ppositū. ibi Quēadmodū

enim eglezc. Vt. n. equale ad min⁹.
Tercio itert qddaz corrolariū ex dñs
ibi Propter q̄ & phiciūt zc. Itaq; ex
terni reiciūt mediū. Dicit ergo pmo
q̄ cū sint tres dispositōes q̄z due sūt
uiciōse una. i. sc̄m suphabūdantiā.
alia uero sc̄m defectū. una uo ē sc̄m
uirtutē q̄ ē i medio q̄libet harū aliq̄l
oppōitur cuilibet qa extreme dispo
sitōes & adiuicem sūt cōtrarie & et
eis cōtrariat media dispositō. Deinde
cum dic quēadmodū enī eglezc. Vt
enīz egle ad min⁹. Probat qd̄ dixerat
non fuit aut necesse pbare. q̄ duo ui
cia q̄ se habent. sc̄m suphabūdantiāz
sint cōtraria eo q̄ maxime distāt sed
hoc uidebat esse dubiū qd̄ dcm ē uir
tutez cōtrariari uiciis qa cum uirtus
sit in medio uiciōez non distat maxie
ab utroq; corz cū tamē q̄trarietas sit
maxima distātia ut dñ in. x. metha.
& iō hoc spāl̄ hic phs ostēdit q̄ utus
cōtrariet utriq; uiciōez. Circa q̄ glide
randū est q̄ cuz mēdium p̄cipet aliq̄
liter utriq; extremūz inq̄m p̄cipat
unū corz cōtrariat alteri sic equale
qd̄ est mediū iter magnūz & parūz
est qdem in conperatōne ad parūz
magnum & in cōpatōne ad magnūz
ē puum. & ideo egle et magno oppo
nit sc̄m rōnez parūz & paruo sc̄m
rōnem magnū & ppter hoc ē motus
acōtrario i mediū sic etiā in q̄trariū
ut dicit in q̄nto phisicorū sic igit me
dii hītus cōstitus tam i passiōibus q̄
in opatōibus se habēt ut suphabūdan
tes ad eum q̄ ē in defectu & se habēt
ut deficiētē ad eūz q̄ suphabūdat
sic fortis in q̄peratōne ad timidūz est
audax in q̄peratōne aut ad audacem
est timidus. & similr tempatus in cō
patōne ad insensibilē est itempatus i
q̄peratōne ad itempatūz est isensibilis
ita etiā ē z de liberali q̄ ē p̄dignus i q̄pa

tionē ad illiberales. illiberalis autē i
q̄peratōe ad p̄dignū & sic patet q̄ uir
tus q̄trariat utriq; extremoz. Deinde
cuz dicit Propter qd̄ z phiciūt. Itaq; ex
terni reiciūt. Inset qddam corrola
riūz ex dictis qa enī hītus medius se
habet in q̄peratōne ad unūz extremū
sc̄m rōnem alius inde ē q̄ extremi
phiciūt mediū alter ad alterz. i. utq;
in extremitate existēs existimat mēdi
um q̄i alterz extremū sibi oppōitum
sic timidus fortez uocat audacem &
audax uocat eūz timidum qa etiā est
signūz eius q̄ dcm ē. i. q̄ uirtus q̄tra
riet utriq; extremoz. Deinde cū dic
Sic autē oppositis zc. Que cuz ita sit
maior est. Ostēdit q̄ maior ē oppositō
uiciōez adiuicē q̄ ad uirtutez & hoc
duab⁹ rōibus quaz pma ē q̄ q̄nto ali
qua magis a se distat tanto magis
sūt cōtraria qa q̄trarietas est quedaz
distātia magis aut distāt extrema ad
iuicē q̄ a mēdio sic magnū & parūz
magis distāt abiuicē q̄ ab eqli qd̄ ē
mediū inter ea q̄ uicia magis oppo
nunt adiuicem q̄ ad uirtutez. Est at
hic glidandum q̄ loq̄tur hic de oppo
sitōne uirtutis ad uicia nō sc̄m rōez
boni et mali qa sc̄m hoc ambo uicia
q̄tinerētur sub uno extremo s̄ loq̄tur
put utus sc̄m ppam spēm ē in medio
duoz uiciōez. Sc̄m rōnem ponit.
ibi Adhuc ad mediū qdez. Est insup
externis. Que talis est ututis ad unūz
extremoz est aliq̄ similitudo sic iter
fortitudiez z audaciā et i p̄dignitatē
& liberalitatez sed iter duo uicia ex
trema ē oīmoda dissilitudo q̄ maxie
q̄trariatur adiuicem: qa cōtrarietas
iportat maximā distātiā ut dcm ē
Deinde cum dic Ad mediū autē zc.
Ostēdit q̄ uirtuti unū extremoz ma
gis cōtrariat q̄ aliud & circa hō duo
fac p̄ pponit: qd̄ intendit. Secdo rōne
.d. iiii.

assignat. ibi ppter duas cās z c. Acci-
dit aut hoc dual⁹ de cās. Ostēdit g^o
pmo q in qbusdāz magis qtrariatur
uirtuti uiciū qd ei defectu. in qbusdā
aut magis uiciū qd est in excessu sic
fortitudini nō maxie cōtrariat auda-
cia que ptinet ad suphabūdāz sed
timiditas q ptinet ad defcū. egrario
aut tempantie nō maxie qtrariat in
sensibiltas ad quā ptinet indigētia z
defectus s; intēpantia ad quāz ptinet
suphabūdātia. Deide cuz dicit. Prop-
ter duas aut cās. Accidit aut h^o dua-
bus de causis. Assignat duas rōes ei⁹
qd dixerat: quāz una sumit ex parte
ipius rei. i. ex ipa nāa uirtutū et uī-
ciorum. dcm ē enī sup q ē qdāz silitu-
do alius extremi ad mediū ututis z
ex hoc ipō q unus extremor ē ppin-
qus & silius mediū ututis q aliud:
seqtur q nō ipm q ē silius sit magis
cōtra z uirtuti sed id qd ei oppōit
sic si audacia est similitior fortitudini
et pximior seqtur q timiditas sit dī-
similior et p cōseqns magis cōtraria.
horz aut rōnez accipe oportet ab ipa
nāa passionū. qtingit enīz hīc q hīc
dicif in uirtutibz moralibus q sūt cir-
ca passiōes ad quas ptinet cōseruare
bonū rōnis cōtra motū passionū. pa^o
aut duplr corrūpere pōt bonū rōnis
uno^o uehemētia sui motus ipellendo
ad plus faciendū q ratio dictat qd
pcipue qtingit in cōcupiis delectatō-
num & aliis passionibz que ptinēt ad
psequutōem appetitū unde utus q
ē circa hmodi passiōes intendit ma-
xime passiōes tales repmēre & ppter
hoc uiciū qd ē in defectu magis ei
assimilatur & qd est in suphabūdā-
tia magis eicōtrariat sic patet de tē-
pantia. qdam uero passiōes corrūpūt
bonū rōnis retrahēdo inminus ab eo
quod ē scdm rōnez sic patet de timo

re z de aliis passiōibus ad fugā ptinē-
tibus. unde utus q ē circa hmodi pas-
siōes maxie intendit firmare aliquē
in bono rōnis qtra defectūz & ppter
hoc uiciū quod ē in defectu magis ei
cōtrariat sic patet circa fortitudinem.
Aliam autē rōnem assignat ex parte
nāa cū n. ad uirtutē ptineat repellere
uicia itētio uirtutis ē ad illa uicia po-
cius repellēda ad que maiore inclina-
tōem habem⁹. & ideo illa uicia ad q
sum⁹ qualicūqz magis nati ipa sūt
magis qtraria uirtuti sic magis sum⁹
nati ad psequendū delectatōes q ad
fugiedūz eas ppter hoc facillie moue-
mur ad intempatiā q iportat excessū
delectatōnū. sic igit illa uicia magis
dicim⁹ esse qtraria ututi q magis na-
ta sūt crescere in nobis ppter hoc qd
nāaliter incliamur ad ipa. & idē im-
tēperatiā ad quā ptinet suphabūdan-
tia delectatōnū magis ē qtraria tēpan-
tie q insensibiltas ut sup dictum est.

Vonā qdez igit z c. Qd
igit utus moralis. Postq
phs defmianuit de uirtute
qd sit. hīc oñdit quo^o aliqs possit uir-
tutem acqrere: qā sic sup dictū ē finis
huius doctrine nō est cogitio ueritatis
sed ut boni efficiamur. cca hoc at duo
fac. pmo oñdit q difficile est hoiez fie-
ri uirtuosum. Scdō ostēdit qtr ad hoc
possit pueniri. ibi Prop^o qd o^o qiectā
tē mediū z c. Quo circa oportz cūqs.
Circa pmū duo fac. pmo resumit ea:
q dicta sūt. & diē q sufficiens sup dēz
est. q uirtus moralis ē medietas: et q
liter sit medietas. qā. s. non scdm rez
s; quo ad nos: & quor sit medietas.
qā. s. est medietas duar: maliciarūz:
quar: una se habet scdm suphabūdā-
tia. alia uero scdm defectū. dcm est
etia; qliter uirtus sit medietas. quā

s. est qiectatrix inqrendo. s. & eligen-
do mediū tam in passionibz q iactōi-
bus. Scdō ibi Ideo & difficile est z c.
Quāobrez opus ē. Cōcludit ex pōtē-
sis q difficile ē cōstudiosū. i. utuosum
qā in oibus hoc uidem⁹ q accipe me-
diū ē difficile. decliare aut amedio est
facile. sic accipe mediū in circulo nō
ē cuiuslibz sed sciētis. s. geometre. de-
cliare aut a cetro qlibet pōt: ita etiā
irasci qlitēcūqz qlibet pōt & de facili:
et silt dar epecuniā: et qsumere eaz s; q
aliqs det: cui o^o dare: et qz o^o: et qno
oportet: & cuius grā o^o: et qlr o^o p:
qd itelligit bene dare: nō est cuiuslibz
nec ē facile: s; ppter suā difficultate: ē
par. & ē laudable et uirtuosū: iqm
ē scdm rōem Deide cuz diē Prop^o qd
oportet. Quo circa o^o cū qs. Ostēdit
modos: qbus aliqs pōt ptigere ad h^o
q fiat uirtuosus. & circa hoc duo fa-
cit. pmo docet qliter aliqs possit ad
mediū inuētūz puenire. Scdō agit de
ipā inuētōne mediū. ibi Difficile autē
forsitan z c. Arduū certe hoc & pre-
cipue. Circa pmū pōit tria documen-
ta: quor pmū sumit ex ipa nāa rei.
& diē q qā fieri uirtuosūz: & accipe
mediū ē difficile: ppter h^o o^o cū: q qiectat
mediū: q. s. intendit ad mediū puenire
pncipalr ad hoc qz itendē: ut recedat
ab extremo: q magis qtrariat uirtu-
ti: sic si aliqs uult puenire ad mediū
fortitudinis: debet pncipale studiū ad
hibere ad hoc qz recedat a timiditate
q magis oppōit fortitudini q audaci-
a: ut dēz ē. z pōit exēplū cui⁹ dā naute
uel poete: q amonebat nauigātes: ut
pncipalr cauērent maxia picula ma-
ris: q sūt unde subūtētes nauez & fu-
mositates nebulaz: ipediētes aspectū
nautarū. Et hoc ē qd dixit Extra fūz z
unda; custodi nāuē. Extrā fumūz &
fluctū. Quasi dicat ita nāuē custodias

ut sic pdcas fumositates et undas fu-
gias. & rōnem pācti documēti assig-
nat dices. q unū extremor: uicior: id
s. qd ē magis qtrariūz ututi: ē maius
pctm. id aut extremūz: qd ē uirtuti
silt⁹: ē min⁹ pctm. & qā ualde difficil
ē qtingere mediū uirtutis: iō o^o ut hō
nitatur: ut saltē maiora picula uitet
q. s. sunt magis ututi cōtraria. sic na-
uigātes dūt q post primā nauigatio-
nem: in qua hō nihil piculi sustinet:
scdā nauigatio ē: ut hō sumat minia
piculorū. & sile accidit cca uitā hūa-
nāz. ut. s. homo pncipalr uitet uicia:
q maxie qtrariant uirtuti. Scdō docu-
mētum pōit ibi Intendē aut oportet
Cōsidandūz ē. n. Et sumit expte nāa
qm. s. ad ea q sūt ppria unicuiqz. et
diē q oportet eūz qui uult fieri utuo-
sus. attēdere qd sit id: ad qd appetit⁹
eius natus ē moui. diūsi. n. ad diuersa
nāaliter magis incliant ad qd autē
nāaliter unusqlqz incliet: cognosce⁹
pōt ex delectatōe & tristitia: q circa
ipm sit. qā. n. unicuiqz ē delectabile
id: qd ē sibi queniēs scdm nāam: unū
si aliqs in aliq actōne uel passiōe ml-
tum delectet: signū ē q nāaliter iclie-
tur ad id. hoies aut uehemēter tēdūt
ad ea: ad que nāaliter inclinant: &
iō defacili circa hec homo trascendit
mediū. & ppter hoc o^o qd in qtrariū
nos attrahamus: qm possum⁹. qz qn
dam⁹ studiū ad hoc: q multū receda-
mus a pctō: a qd pni sum⁹. sic tādez
puenim⁹ ad mediū: Et pōit exēplūz
de illis: qui dirigūt ligna distorta: q
dū uolūt ea dirigere: torquēt in aliā
ptem et sic tandē reducunt ad mediū
Et ē qsidandū q hec uia acqrēdi uir-
tutes ē efficacissima: ut. s. homo nita-
tur ad contrariū eius: ad qd inclinat⁹
ul ex nāa ul ex qstudie. uia tū quā
stoici posuerūt: ē faciliior: ut. s. homo

II

parlatiꝝ recedat ab his. in q̄ incliat
ut Tullius narrat in libro de tustula
nis questiōibꝫ. uia etiā quā hic Ar.
pōit: q̄petit his: q̄ uehemēter desidat
recedere a uiciis. & ad uirtutē pueni
re. sꝫ uia stoicorū magis q̄petit his: q̄
habēt debile z tepidā uolūtatez. Ter
ciūz documētūz pōit. ibi In oī autē &
maxia. In oībus maxie. Et h̄o etiā do
cumētū. sumit exptētia nō q̄dez scdꝫ
id: qd̄ ē p̄pū unicuiqꝫ ut dēm est de
scdō documēto: sed scdm id: quod est
cōmune oībus. oīs enīz nat̄alr incli
nant ad delectatōnes. & iō dīc q̄ ma
xime debēt tendētes in uirtutez caue
re sibi a delectatōibus. & delectablibꝫ
ppter hoc enīz q̄ homo maxie incli
nat in delectatōez: delectabilia apphē
dunt: de facili mouēt appetitū. et iō
dīc q̄ non de facili possumꝫ diiudica
re delectatōi in morādo. s. circa cōsi
dationē eius: qn appetitꝫ accipiat ip
sam p̄similando. s. in concupia eius.
Et idō id quod seniores plebis troya
nepatiabant ad Elenā iudicātes. s. ea
esse abiciēdā: hic oꝫ nos pati ad delec
tatōez & in oībus respectu delectatō
nis dicere uocem illoꝝ: ut. s. abiciamꝫ
a nobis corporals delectatōes. & sic a
biciētes delectatōem minꝫ pecabimꝫ.
quia cōcupia delectatōūz ducit hoīes
in plurima p̄cta: cōcludit ergo q̄ faciē
tes ea q̄ in caplo. s. sumarie dicta sūt
maxie poterūt adipisci mediū uirtu
tis. Deide cum dīc Difficile autē foris
tan. Arduū certe hoc et p̄cipue. Oſtē
dit q̄liter sit deſiminandū mediū uir
tutis. & circa hoc tria fac. p̄mo oſten
dit h̄modi difficultatez. Scdō oſtēdit
qd̄ sufficiat ad mediū deſminatōez. ibi
Sed qui qdem par: z ē. Sed q̄ parūz
excedit. Tercio rēspōdet tacite q̄stioi
ibi Hic autē usquequo. Sed quantū
& quousqꝫ. Dīc ḡo p̄mo q̄ h̄o. s. inue

nire m̄diū: ē difficile et maxie cōsidā
do singlas circūstantias i singlaribꝫ
opabiliū. q̄a non ē facile deſiminan
dum sic qualis aliqd sit faciendūz et
respectu quorū & i q̄libꝫ rebus & q̄
tempus sit deſiminandū. & huius
difficultatis signūz oſtēdit: quia illos
qui deficiūt puta irascēdo q̄noqꝫ lau
damꝫ: & dicimus m̄asuetos: & q̄noqꝫ
laudamꝫ eos: q̄ magis agrauāt puni
endo uel resistēdo uocamus eos uiri
les. Deide cum dīc. Sed q̄ quidez z ē.
Sed q̄ parum excedit. Oſtendit quid
sufficiat ad mediū uirtutis. & dīc q̄
ille q̄ parū trāsgredit ab eo: q̄ bene
sit scdm mediū uirtutis: nō uitupatꝫ
neqꝫ si declinet ad maius neqꝫ si decli
net ad minꝫ q̄ modicꝫ recessus a m̄dio
ūtutis latꝫ ppter difficultatē m̄diū sꝫ ille
q̄ mltūz recedit uitupatꝫ q̄ n̄ latꝫ. De
de cum dīc. Hic autē usqueqꝫ. Rēspō
det cuidā tacite questionī. posset. n.
aliqꝫ querere q̄ntus recessus a medio
uitupetur: & q̄ntus nō. sed ip̄e rēspōn
dens dīc q̄ non pōt de facili deſimi
nari aliqꝫ sermōe usqꝫ ad quē terminū
et q̄z aliqꝫ recedēs a medio uitupetꝫ:
sic nec aliq̄uid aliud sensibiliū: que
magis sensu dicernūtur: q̄ ratōne de
ſiminari possint. h̄modi autē que ad
operatōnes uirtutūz p̄tinet in singla
ribus cōsistūt. & ppter hoc eorū iudī
ciūz cōsistit in sensu. & si non i extērio
ri salteꝫ in interiori: p̄ quem aliqꝫ bñ
ſtimat de singlaribus. ad quē p̄tinet
iudiciū prudētie: ut infra dicet in
sexto. sed hoc tñ hic sufficit ut oſten
dat q̄ mediū hitus in omnibus ē lau
dabilis. sed q̄noqꝫ oportet declinare
ad suphabūdantiaz: q̄noqꝫ autem ad
defectū uel ppter ip̄az m̄asiam uirtu
tis uel ppter iclinatōem nostrā. ut ex
supra dictis patet & p̄ hunc modūz la

III

cile adipiscemur m̄diū secundūz:
q̄ aliqd bñ sit. et i hoc tercius. ſmina
tur liber.

Uirtute itaqꝫ z ē. Igit̄ cū uir
tus cca. Postq̄ p̄hs deſimi
nauit de uirtute in cōmuni
hic deturminat de q̄busdam p̄ncipiis
actuum uirtutis. dixerat. n. diſiniens
uirtutem: q̄ uirtus ē hitus electiuus
eo. s. q̄ uirtus p̄ electōnem opatur. et
ideo nūc cōsequēter de electōne deſi
minat & de uolūtario & uolūtate.
horūz triū uolūtariūz cōmune ē. naz
uolūtariūz dīcī omne: qd̄ sponte sit
electio aut est eorū q̄ sunt ad finē: sed
uolūtas respicit ip̄m finem. diuidit
ḡo ista ps i duas partes. in p̄ma deſimi
nat de tribus p̄dcis p̄ncipiis uirtuoso
rum actūz. in scdā parte comperat h̄
modi p̄ncipia ad actus uirtutūz. ibi
Existēte utiqꝫ uolūtabili z ē. Cū itaqꝫ
ſinis sit id. Circa p̄mum tria facit. p̄
deſminat de uolūtario & uolūtario
Scdō determinat de electōe. ibi Deſimi
natis autē z ē. Postq̄ uolūtariūz
& Tercio deſminat de uolūtate ibi
Volūtas autem quoniam quidē ſinis
z ē. Sed uidetur aliis quidez. Circa p̄
mum duo facit. p̄mo oſtendit q̄ ad p̄
sentem doctrinā p̄tinet considerare
de uolūtario & inuoluntario. Scdō. q̄
terminat de eis. ibi Vident autem
inuolūtaria z ē. Circa primum pōit
duas ratōnes: quarum prima sumit
ex eo: qd̄ est p̄prium consideratōi:
q̄ ē de uirtutibus et ocludit ex p̄missis
q̄ uirtus moralis de qua nūc agitur
est circa passiōes & operationes: ita
scilicꝫ q̄ in his que sūt uolūtaria cir
ca operatōnes & passiōes: sunt lau
des cum aliqꝫ opatur scdm uirtutez
& uitupia. q̄no aliq̄is operatꝫ cōtra
uirtutem. q̄no autēz aliq̄is inuolū

tarie opatur: siqdem id qd̄ est scdm
uirtutem: nō meret laudem. si autēz
contra uirtutez: meretur ueniam: eo
q̄ inuolūtarie agit. ut scilicꝫ minus
uitupereꝫ quandoqꝫ autem meret mi
sericordiāz. ut. s. totalit̄ a uitupio red
dat immunis. uel possunt distingui ue
nia z misericordiā ut dicat uenia q̄no
diminuit̄ ceu totalit̄ dimittit̄ uitupii
ceu pena ex iudicio rōnis m̄ia autem
q̄no hoc sit ex passiōe. laus autē et ui
tupii p̄p̄e debent̄ ututi et uicio. et iō
uolūtariū z inuolūtariū scdꝫ q̄ diuifi
cat̄ laudis rōz uitupii: debēt deſimīa
ri ab his qui intēdūt de uirtute deter
minare. Scdā rōnem ponit ibi Vti
le autē & legis latoribꝫ. Vtile etiam
& legūz latoribꝫ. Que sumit ex con
ſidatōne politica ad quā p̄sens q̄lida
tio ordinat̄. & dīc q̄ utile est legis
latoribus q̄ cōsiderent uolūtariūz et
inuolūtariū ad hoc q̄: statuāt hono
res bene agētibus uel penas pecantī
bus in q̄bus diuſitatem facit uolūta
riū & inuoluntariū dīferētia. Deinde
cum dīc Videtur autē inuolūtaria
z ē. Deſimiat de uolūtario & inuolu
tario. & p̄mo de inuolūtario. scdō
de uolūtario. ibi Existēte autēz inuolu
tario z ē. Cūz at inuolūtariū. Et ra
tio ordinis ē. quia inuoluntariūz ex
simplici causa p̄cedit puta ex sola ig
norātia: uel ex sola uiolentia. sed ad
uoluntariūz oportet cōcurrere plura
Circa p̄mum tria facit. p̄mo diuidit
inuoluntariū. Secundo deſminat de
uno membro diuifiōis. ibi Violētūz
autem est z ē. Violentum est cuius.
Tercio deſminat de alio. ibi Quod
autem propter ignorātiā et cetera
Quod uero per ignorātiā fit. Dīc
ergo p̄mo q̄ inuolūtaria uidentur a
liqua esse duplr. s. uel illa: que fiunt
p̄ uiolētiā: uel illa q̄ fiūt p̄ ignorātiā

Et rō huius diffiōis ē: quia inuolūtariū est pnatio uolūtariū. uolūtariū aut importat motū appetitiue uirtutis: q pūponit cognitōem a pphensiuē uirtutis: eo q bonū apphensum mouet appetitiuā uirtutez. Dupliciter igitur aliqd ē inuolūtariū. uno mō p hoc q excludit ipe motus appetitiue uirtutis. & hoc ē inuolūtariū p uiolētiā. alio: quia excludit cognitio uirtutis apphensiuē. & hoc ē inuolūtariū p ignoratiā. Deinde cum dicit. Violētū ē cuius. Deīminat de inuolūtariū p uiolētiā. & cca hō duo facit. pmo oñdit qd sit uiolētū. 2º excludit cca hoc errorē. ibi Si quis aut delectablia zc. Quod siqz iocunda. Circa pūmū tria fac. pmo ostēdit qd sit simplr uiolētū. 2º qd sit uiolētū scdm qd. ibi Quēcunqz aut ppter timorē zc. Que uero ppter metum. 3º epilogat. ibi Qualia utiqz dicēdū zc. Qualia uero p qlibz. Dicit ergo pmo q uiolētū est cuius pncipium ē extra. dictū ē. n. q uiolētiā excludit motū appetitiuū. und cum appetitū sit pncipium intrinsecū: conseqns est q uiolētum sit a pncipio extrinsecū: s; q ipe etiā appetitū moueri pōt ab aliquo extrinsecū: non omē cuius pncipiū ē extra: est uiolētum. s; solum qd ita est a pncipio extrinsecū: q appetitū interior nō concurrat i idem. & hoc ē qd dicit: q oportz tale ē uiolētum: i quo nihil cōferat. s. p pūū appetitū: hō & dicit opans: inqūm fac aliqd p uiolētiā. & dī patiens: inqūm uiolētiā patit. Et pōit exēplūz puta si sps. i. uet p suā uiolētiā ipulerit rē aliquā ad aliquē locum: ul si hoīe dominiū & potestate hñtes asportauerint aliqz cōtra suā uolūtatez. Deinde cum dicit. Quēcunqz autē zc. Que uero ppter metum. Ostēdit qd sit uiolētum scdm

quid uiolētum sit.

qd. & circa hoc tria fac. pmo mouet dubitatōem. 2º soluit. ibi Mixte qdē igit sunt zc. Mixti sūt igit actus. 3º soluit oem manifestat. ibi Operatōibz autē zc. Dicit ergo pmo: q quedā sūt: que aliqz opat ppter timorē maiorū maloz: q. s. timet icurrere: uel ppter bonū aliqd: quod. s. timet amittere: puta si aliqz tirānus hñs in suo dñio et potestate parētes & filios alicuius: z pncipiat ei q aliqd turpe operet talī cōditōne: ut si ipe operet id turpe: cōseruent filii & parētes eius iuita. si autē non opetur: occidatur. est ergo dubitatio utrū illa que ex tali timorē fiūt: sint dicenda uolūtaria. Et pōit aliud exemplū de his: q in tēpestatibus maritis existētes eiiciūt res suas i mari: qd quidē simpliciter loquendo nullus fac uolūtarius: sed ad hoc q ipe: & qui sūt cum eo saluētur. faciūt hoc omēs: qui habēt intellectum bene dispositum. Deinde cum dicit. Mixte quidem igit zc. Mixti sūt igit actus. soluit pmissam dubitatōēz cōcludens ex eo q dictū est q p dīcte operatōes q ex timore fiūt: sunt mixte. s. aliqd hñtes de utroqz de inuolūtariū quidez inqūm nullus uult simpliciter res suas in mare phicere. de uolūtariū autem inqūm quilibz sapiēs hoc uult p salute sue plone & alioz: sed tamē magis accedūt ad uolūtarias operationes q ad inuolūtarias. cuius ratio ē. quia hoc qd est phicere res suas i mare: ul quicqd ē aliud hñmodi: pōt dupliciter cōsiderari. uno mō & absolute et in uniuersali: & sic ē inuolūtariū. alio mō scdm pñclares circūstātias: que occurrūt in tēpore: i quo ē hoc agēdū et scdm hoc ē uolūtariū. qz gº actus sūt circa singlaria magis ē uidenda cōditio actus scdm cōsidatōes singlariū q scdm cōsidatōes uniuersaliū. Et hº

III

est qd dicit q p dīcte opatōes extimorē facte sūt uolūtarie tūc: qno sūt operate. i. cōsidatōis oibus singlariis circūstātis: q p tēpore illo occurrūt: & scdm hoc singlare tēpus ē finis et cōplemētū opatōis. & iō dicēdū est aliqd p pñe uolūtariū & inuolūtariū scdm cōsidatōēz tēporis: qno a liquis opat. manifestū est aut q tunc opatur uolens: qd patet ex hº: qd in talibus opatōibus pncipiū mouendi orgāicas partes. i. applicādi mēbra corporis ad opandū est in ipso hoīe. a liqz autēz esset si ipemet non moueret mēbra: s; ab aliquo potētiōri moueretur. ea autē que fiūt ex pncipio intrinsecū: sūt in potestate hoīs. ut ea opet ul non opet: qd pñet ad rōem uolūtariū. nñ manifestū est q tales opatōes pñe & uere sūt uolūtarię. s; tamē simplr. i. in uli cōsidatōe eas sūt in uolūtarię. qz nullus qm est in se: eligeret operari aliqd taliū nisi ppter timorē: ut dictū est & cetera

Noperatōibus autē zc. In hñmodi aut actibz. Post q phs soluit dubitatōēz mo tam circa ea q fiūt ppter metū ostēdens hñmodi operatōes magis ē uolūtarias: hic solutōēz manifestat p hoc q lauset uitupūz. honor & pena debent hñmodi opatōibus. q tamē non debent nisi opatōibus uolūtariis. & cca hoc duo fac. pmo oñdit qd huiusmodi operatōibus debeat laus & uitupūz. honor ul pena. 2º manifestat difficultatē circa hoc iminēte. ibi Est autē difficile zc. Difficile interduz est. Circa pūmū ponit tres gradus taliū operatōnū: q fiūt p metū qm ad hº q mereatur laudē uel uitupū. et qz ad pūmū dicit: q in talibus operatōibz qz dixit ēē mixtas ex uolūtariū et in

uolūtariū: qnqz aliqz laudat ex eo: q sustinet aliqd turpenō qdem pñm s; ignomiā: aliquā: uel et aliqd triste. i. aliqd afflictm ppter hoc: q pñerēt in aliqbus magnis et bonis: puta in aliqbus uirtuōsis actibus. qno autēz accidit eº: uituperat. qz pñiū hoīs ēē uidet: ut sustineat tēpissima. i. aliqz magnas cōfusiōes p nullo uel modico bono. nullus. n. sustinē aliqd malū p cōseruatōe alicuius boni: nisi id bonū pponderet i corde suo illis bonis: qbus opponūt mala: q sustinē. pñet at ad inordinatōēz appetitū: q aliqz parua bona pheligat magnis: q tollūt per magna mala. iō hoc dicit ēē pñi hoīs: q habz appetitū ordiatū. Scdm gradū ponit. ibi In aliqbus autē zc. In quibusdam et laus n cadit. Et dicit q i quibusdā operationibz ppter metū factis non mñet aliqz laudē: s; solū concedit ueniam: ut. aliqz inde n mñtūz uituperet. qno. s. aliqz operat qdaz: q non oz: puta aliqz non decetia ad statū suūz cum tñ non sint mñtūz grauiā ppter timorē aliquorum maloz: quoz sustinētia excedit naturāz hñanam: & q nullus posset sustinere pñe ppter hanc causāz: puta si alicui imineret sustinē ignis adustio nē: nisi diceret aliqd iocolūz mēdaciū ul nisi aliqz uilia ul abiecta opa faceret q non deceret eius dignitatē. Terciū gradūz pñt. ibi Quedā at fortassis zc. Sūt et quē. Et dicit q qdaz opatōes sūt adeo nñle: q ad eas faciēdas nulla sufficiēs coactio adhiberi pōt: s; magis debz hō sustinē mortē patiēdo durissima turmēta: q talia opari. sic bñs laurētius sustinuit adustioēz craticle. ne ydolis immolaret. et hoc ideo phs dicit uel qa moriēti ppter uirtutē remanet post mortē gloria uel qz fortit persistere in bonū uirtutis

est tñ bonuz: ut ei experari nō possit
diuinitas uite: q̄ hō moriēdo p̄dit.
& iō dicit q̄ Almona. i. carmina de
almonē fca ab Euripede poeta uidēt
eē derisoria: i. q̄bus narrat q̄ almon
cohact⁹ fuit matrē occidere ex p̄cepto
patris sui: q̄ hoc sibi p̄cepat in bello
tebano moriēs. ad qd̄ iuerat ex uxoris
cōsilio. Deide cuz dēc est aut̄ difficile
z c. Difficile interdū est. Pōit duas dī
ficultates: que iminēt circa p̄dictas
opatōes: q̄ruz p̄ma ptinet ad iudiciū
rōis. et dīc q̄ q̄nq̄ difficile ē iudicare
qd̄ sit eligēduz: p̄ hoc q̄ aliqs euitet
aliqd̄ malū: et qd̄ mali sit sustinēdū
p̄ hoc q̄ aliqs nō deficiat ab aliquo bo
no. Scda difficultas ptinēz ad imutabi
litatē affect⁹ quaz pōit. ibi Adhuc aē
z c. Difficilius ē postq̄. Et dīc: q̄ ad
huc difficilius ē imorari p̄seueratē i
his: q̄ homo cognoscit p̄ iudiciū rōis
q̄ recte iudicare. Et assignat rōez dīfi
cultatis dicēs q̄ sic plurimū contigit
illa q̄ expectātur. i. que timētur sunt
tristitia. i. afflictia ul̄ dolorosa: illa aē
ad q̄ hoies cogūt p̄ horuz timorē sūt
turpia. difficile est autē q̄ affectus hois
ex timore doloris nō moueat. et tñ q̄
illa ad q̄ aliquis p̄ h̄modi cogit: sūt
turpia: cōsequēs. q̄ ēca eos q̄ cogūt ad
h̄modi turpia agēda p̄ timorē tristitiū
fiūt: uituperia. ēca eos aut̄ qui ad hoc
cogi nō possūt: fiāt laudes. Deide cū
dīc. Qualia utiq̄ z c. Qualia uero p̄
q̄lib⁹. Epilogat q̄ dīcā sūt et quorūda
rōez assignat. et p̄ resumit q̄stioez p̄nci
pālē. i. q̄lia sint dicēda uiolēta. z̄ re
sumit respōsionē q̄z ad ea: q̄ sūt abso
lute uiolēta. et dīc q̄ simplr. i. absolu
te uiolēta sūt: quorū cā est exterius: ita
q̄ ille q̄ operat p̄pter uiolētiā: nihil
ad hoc cōferat. z̄ resumit de operatō
nib⁹ mixtis. et dīc q̄ illa q̄ scd̄ se ip̄a
i. absolute et ul̄r cōsistēda sūt uiolēta

ria: efficiūt uiolēta scd̄ certū tēp⁹
et p̄pter certos euētus. horū aut̄ quis
scd̄m se sint inuolūtaria: p̄ncipiū tñ
ē in operatē. et iō dicēda sūt uiolēta
ria scd̄ hoc tēpus et p̄ istis causis. &
sic patz q̄ magis assimilātur uiolēta
riis q̄ inuolūtariis. q̄ sūt uiolūtaria
cōsistēda singlari⁹: i. q̄bus operatōes
consistūt. Quarto resumit qd̄ dixe
rat de difficultate i talibus cōtingēte.
Et dicit q̄ nō est facile tradere q̄lia o
porreat p̄ qualibus agere. et rōnem
assignat ex hoc: q̄ multe dīe sunt i sin
glaribus. & iō iudiciū de eis n̄ pōt
sub certa reglā cōphēdi: sed relinq̄t
existimat oī prudētis. Deide cuz dīc.
Si quis aut̄ delectabilia. Quod si quis
iocūda. Excludit errore quorūda q̄
his: q̄ per uiolētiā fiūt. quia. n. hō
ē id: qd̄ est scd̄m rōez: uisum ē q̄bus
dā q̄ illud soluz homo p̄ se et q̄ uiolū
tarie faceret: qd̄ facit scd̄ rōez qm̄ aē
cōtingit q̄ homo cōtra rōem operat
uel p̄pter cōcupiāz alicuius delectatō
nīs ul̄ p̄pter cupiditatē alicui⁹ exte
rioris boni: et iō dicebāt: q̄ delectabi
lia et exteriora bona puta dicie sūt
uiolēta effectiē: in q̄z. i. cuz sint extrin
seca qd̄az: cogūt hoies ad agēduz cō
tra rōem. s̄ hoc ip̄e imbat qnq̄ rōi
bus: quaz p̄ma talis ē. si exteriora in
q̄m sūt delectabilia & uident bona:
uiolētiāz inferūt: sequet q̄ oīa q̄ nos
agimus sint uiolēta. et nihil in rebus
hūanis sit uiolūtariū. q̄ oēs hoies q̄
cūq̄ opant: opantur grā horū. i. p̄pter
aliqd̄ delectabile ul̄ p̄pter aliqd̄ quocūq̄
mō bonū hoc aē est iconueniēs. g⁹ et
p̄. Scd̄az rōnē pōit. ibi Et q̄ quidez c.
Et q̄ uiolēt et iūti. Que talis ē. oēs q̄
opant ex uiolētiā et inuolūtariū: opan
tur cuz tristitia. un̄ et i q̄nto metha.
dicit: q̄ necessitas ē cōtristās. q̄ con
trariat uoluntati sed ille qui operan

tur propter aliqd̄ bonum ceu propter
aliqd̄ delectabile adipiscēdū: operant
cuq̄ delectatōne. nō ergo opant p̄ uiolē
tiā & nolētes. Terciam rōez pōit
ibi Ridiculū autē z c. Ridiculū itaq̄
ē accusare. Et dīc q̄ ridiculū est cau
sari. i. inculcare exteriora bona: et nō
inculcare se ip̄m ex eo: q̄ reddit se ue
nablen. i. p̄mittit se supari a talibus
appetibilibus. nō. n. uolūtas n̄ ex ne
cessitate mouet a talibus appetibilib⁹
s̄ pōt eis inherere: uel nō inherere eo
q̄ nihil eorū habz rōem ul̄is et p̄fecti
boni: sic felicitas: quā oīs ex necessi
tate uolum⁹. Quartā rōez pōit. ibi Et
bonorū quide se ip̄m z c. Et hōstoru
q̄d̄ se ip̄m. Et dīc q̄ ridiculū est: q̄
aliqs dicat se ip̄s esse causā bonorū
i. uirtuosarū opatōez: et q̄ delectabilia
sint causā turpiū opatōez: in q̄m allī
ciūt cōcupiāz. ideo autē hoc dicit esse
ridiculū: q̄ cōtrarie opatōes reducūt
in eandē potētiā rōnālē sic in causāz
et iō oportz q̄ sic ratio scd̄ se ip̄am
agēs ē causā uirtuose opatōis: ita etiā
sit causā uiciose opatōis: scd̄ p̄ passio
nes. Quā rōez pōit. ibi Videtur
utiq̄ uiolētū z c. Videt itaq̄ uiolē
tum. Et dīc q̄ uiolētū est cuius p̄nci
piū ē extra: ita q̄ ille q̄ patit: nihil
cōferat ad actōez: sed ille q̄ agit p̄pter
bona exteriora: cōfert aliqd̄ ad actio
nez. g⁹ quis p̄ncipiū inclinās eius
uolūtate sit extra: nō tamē eius opa
est uiolēta n̄ simpliciter: q̄ aliqd̄ con
fert ad opatōez: n̄ p̄ aliquā mixtiōez
q̄ in opatōibus mixtis nō reddit ali
qd̄ simpliciter uiolūtariū. sicut accidit
hic. et iō ibi opat homo cū tristitia:
hic aut̄ cuq̄ delectatōe ut dīctū ē z c.

Vod autē p̄pter ignoran
tia. Quod uero p̄ ignorā
tia. Postq̄ p̄his determinā

ait de inuolūtario p̄ uiolētiā: hic def
minat de inuolūtario p̄ ignorātiā. &
ēca hoc duo fac. p̄mo ostēdit quō sit
aliqd̄ inuolūtariū p̄ ignorātiā. z̄
maifestat qd̄az: que dixerat. ibi Forte
igitur nō malū. Forlan g⁹ non p̄ius
fiūt. Circa p̄mu pōit tres dīas circa
ignorātiā: q̄rū p̄ma attēdit scd̄m q̄
aliqd̄ p̄pter ignorātiā sit: sed diuī
mode se habz ad uolūtate. qn̄z. n. est
uolūtati cōtrariū. et tūc p̄prie dī in
uolūtariū. qn̄q̄ autē non ē cōtrariū
uolūtati s̄ est p̄ter uolūtate: in q̄z est
ignoratū. & hoc nō dicit inuolunta
riū s̄ non uolūtariū. dīc g⁹ q̄ illud
qd̄ sit p̄pter ignorātiā ita. i. q̄ igno
rātiā sit cā eius: ul̄r est n̄ uolūtariū
ex hoc. i. q̄ act⁹ uolūtatis non fertur i
illud: n̄ enī pōt act⁹ uolūtatis ferri i
illud qd̄ est p̄tius ignoratū. cū obm
uolūtatis sit bonū cognitū: sed tunc
solū id qd̄ ex ignorātiā causatur: dī
in uolūtariū: q̄ uolūtati cōtrariū:
qn̄o postq̄ cognoscit inducit tristitiā
et p̄tudiēz: q̄ est tristitiā de his: q̄ qs
fecit. ex h̄. n. aliqd̄ ē cōtristās: qd̄ est
uolūtati cōtrariū. ut dicitur in q̄nto
metha. ille. n. q̄ p̄pter ignorātiā opat
aliqd̄: et nō tristat de hoc q̄ opat est
id: postq̄ cognoscit: puta si accipiat
argētūz stimās se accipe stagnū: non
pōt dici q̄ uolēs accepit argētūz. cū
nō cognouit id esse argētūz: neq̄ pōt
dici q̄ nolēs. i. cōtra suā uolūtatem
accepit argētūz. cū non tristat de eo:
q̄ p̄pter ignorātiā argētūz accepit.
ille. n. uidet esse nolēs q̄ habz tristitiā
et p̄tudinē de eo qd̄ p̄pter ignorātiāz
fecit. sic si aliqs accepisset e⁹ stagnū
putans accipere argentum sed quia
ille qui nō penitet: alē est ab illo: qui
p̄tinet: qui dicit nolens: uocet ille nō
uolens. q̄. n. difert a nolēte scd̄m rē

melius ē q̄ habeat p̄prium nomē & distinctū. Scd̄z d̄am pōit. ibi Alfūz autem uidet̄ zc. Aliud autē uidetur p̄ ignorātia. Que q̄dē accipit̄ scd̄m d̄am eius: qd̄ sit ad ignorātia: que quandoq̄ est causa eius: q̄z uero p̄cedit ex alia causa dīc̄ ergo. q̄ alfūz uidetur eē q̄ aliq̄s op̄erē p̄pter ignorātiā ab eo: q̄ aliq̄s op̄erē ignorans. q̄z. n. aliquis op̄erat̄ ignorās: sed nō p̄pter ignorātiā. sic ebrīus ul̄ irat̄ non op̄erat̄ p̄pter ignorātiā s̄z p̄pter ebrietatē uel irāz. & tamē neut̄ op̄eratur scīēs s̄z ignorās. quia ex ebrietate & ira causat̄ ignorātiā sim̄l̄ cuz tali op̄atōe. & ita ignorātiā se habz ut cōcomitās op̄atōnem & nō sicut cā eius. ex hoc autē concludit̄ q̄ sic irat̄ op̄erat̄ ignorans nō autē p̄pter ignorātiā s̄z p̄pter irā. ita oīs malus op̄eratur nō q̄dēz p̄pter ignorātiā s̄z ignorās in particulari que bona op̄eat facere: & a q̄bus malis op̄eat fugere: in q̄m. s̄. stimat hoc malū sibi nūc esse faciendū: & ab h̄o bono sibi nūc eē cessandū. & p̄pter h̄o peccat quia. s̄. opant̄: que nō op̄ortz. ignorātes autē ul̄r fiunt iniūsti q̄ ad alios: & in aliquo ad se ip̄os. ex quo patz q̄ ex hoc q̄ aliq̄s op̄atur ignorās & nō p̄pter ignorātiā: nō causat̄ inuolūtariūz. q̄r nullus p̄pter id q̄ inuolūtariūz facit: ē iniūstus ul̄ malus. Terciam d̄āz ponit. ibi Inuolūtariū aut uult dici. Inuolūtariū dici d̄z. Que q̄dem sumit̄ ex parte eius: qd̄ ignoratur. ubi considerādū ē q̄ duor̄ pōt eē ignorātiā. unom̄ scd̄m q̄ aliq̄s ignorat qd̄ op̄eat facere ul̄ uitare & hāc ignorātiā dicit̄ eē eius. quod cōfert. i. qd̄ op̄erari op̄ortet. talis at̄ ignorātiā nō causat̄ inuolūtariūz. q̄r ignorātiā h̄o modī nō potest hōi hūti ul̄um ratiōis puenire nisi ex negligē

tia. q̄a q̄libet tenetur adhibere solici tudinē ad sciendū qd̄ op̄eat eū fa cere: uel uitare. un̄ si ip̄a ignorātiā re putatur uolūtaria: duz hō eam non uult uitare sic tenet̄. cōsequēs ē q̄ nec id qd̄ p̄ h̄o modī ignorātiā sit: inuolūtariū iudicet̄. & hoc ē quod dīc̄ q̄ inuolūtariū uult. i. natum est dici. Non si quis ignorat qd̄ confert. Nō q̄nōq̄ quis ignorat. i. qd̄ est expediēs ad op̄erādū. Hoc autē potest aliq̄s ignorare duplici. uno mō in aliq̄o particulari eligib̄l̄: puta cuz aliq̄s p̄pter cōcupiam stimat sibi nūc esse fornicādū. alio mō in ul̄i: ut patz in erroneo: q̄ op̄inat̄ omnē fornicatōē eē licitā: utraq̄ aut ignorātiā ē eius qd̄ confert un̄ neutruz inuolūtariūz causat et hoc ē qd̄ subdit̄ q̄ illa igno rātiā: q̄ est in electiōe: p̄ quaz. s̄. aliq̄s stimat hoc malū sibi nūc eē faciendū: non ē causa inuolūtariūz: s̄z magis est causa malicie. i. peccati. neq̄ et igno rātiā q̄ est in ul̄i ē cā uolūtariū. q̄r p̄pter h̄o modī ignorātiā aliq̄s uitupatur. non autē uitupat̄ aliq̄s p̄pter inuolūtariū ut sup̄ hituz est. alia at̄ est igno rātiā singlariūz conditionuz: puta q̄ ista mulier sit uxor: uel q̄ iste uir sit pat̄. uel q̄ iste locus sit sacer. et ista sūt circa q̄: & in q̄bus ē op̄atio hūa na p̄ quor̄ iustā ignorātiā aliq̄s me ret̄ mīaz et ueniā. eo q̄ ille q̄ ignorat aliq̄d hor̄. op̄at̄ inuolūtariē. un̄ patz q̄ ignorātiā taliū singlariūz circūstā tiāz causat̄ inuolūtariūz: n̄ at̄ ignorā tiā ei⁹ qd̄ confert. Deīde cū dīc̄. For sitan igit̄ non maluz zc. Forlanḡ nō peius fiut. Manifestat qd̄ dixerat. s̄. q̄ sūt iste circūstātiē: q̄rū ignorātiā cau sat̄ inuolūtariū. et cca hoc tria fac̄. p̄ p̄pōit q̄ sūt iste circūstātiē. z̄ q̄liter ignorētur. ibi Omnia q̄dem igitur z cetera. Cūcta igit̄ hec non insanus

z̄ qualif̄ eorum ignorātiā inuolūta rium causet. ibi Circa hec omia utiz Cūz igit̄ circa hec omia. Circa p̄mū cō sidandū ē q̄ circūstātiē nihil aliud sūt q̄ quedam singlars cōditiones hūani act̄: que q̄dem possūt accipi ul̄ expte causarū: act̄ ul̄ ex parte ip̄ius act̄: cā aut̄ actus ē efficiēs ul̄ finis. efficiēs at̄ est ul̄ agēs p̄ncipale uel istrumētale. ex parte aut̄ actus tria accipi possūt s̄. ip̄m gen̄ actus. mat̄ia siue obiectūz ip̄ius. et modus agēdi et scd̄m h̄o phs ponit hec sex circūstātiās. & dīc̄ q̄ nō est malū imo op̄ortunū determina re q̄ & quot sūt ista singlaria: quor̄ ignorātiā inuolūtariūz facit. & utif̄ adūbio dubitādī: sic et in multis aliis locis in hoc libro p̄pter incertitudinēz moralis mat̄ie. enūmrās ergo hec sin glaria dīc̄. q̄s qd̄ ptinēz ad p̄lōnā p̄nci palis agētis. & qd̄. s̄. agat qd̄ ptinēz ad gen̄ actus & circa quid: qd̄ ptinēz ad mat̄iam uel obm̄. appōit autē & circa hoc id: qd̄ pertinet ad mensurā actus aut agētis. i. locum ul̄ tempus cum dīc̄ uel in quo op̄erat̄. quia om̄s res exteriores uidētur similit̄ similitu dinem hēre ad actum hūanum. Tul lius autē p̄ hoc qd̄ dicit̄ circa quid cōprehendit̄ sub hoc qd̄ dicit̄ quid. qd̄ autē dicit̄ in quo dīdit̄ in duas cōun stācias. s̄. in q̄nō: & ubi. q̄m autē ad agēs istrumētale subdit̄ q̄z. autem ex quo puta istrumēto. non. n. om̄s actio sit p̄ istrumētum puta itelligere & uelle. loco autē huius pōit̄ aq̄bus dam q̄bus auxiliis. nā ille cui p̄bet̄ auxilium: utif̄ auxiliis: sic istrumen tis. q̄m uero ad finē dicit̄ & cui⁹ grā puta cū medicus uulnerat cā salutis q̄madmodum agendi dīc̄ & qualif̄: puta gete. i. leuif̄ uel uehemēt̄. i. fortif̄. Deīde cum dicit̄. Omia q̄dem igitur. Cūcta igitur hec nō insanus.

Ondit̄ q̄lit̄ predictē circūstātiē igno rentur & dīc̄ q̄ nullus ē qui om̄s p̄ dictas circūstātiās ignoret nisi sit to taliter insanus. & iter ceteras cōunstā tiās manifestum ē q̄ non pōt ignorare qd̄ sit op̄ans. q̄r sic ignoraret se ip̄m. qd̄ est ip̄ossib̄le. pōt autē ignorare id qd̄ quis op̄atur. siq̄illi qui dicūt aliq̄ que nō erant dicēda. dicūt excusādo se ip̄os: q̄ excidit a memoria illorū: ul̄ q̄ nunq̄ sciuerint q̄ talia erāt inefabi lia. i. q̄ talia nō erāt dicēda. sic reue lata sūt mistica. i. secreta Haiscili. i. cuiusdā poete. ille ḡo q̄ talia loq̄tur. ignorat qd̄ fac̄. quia nescit hoc eē re uelationē secretor̄. Et pōit aliud exē plum q̄m ad facta. sic sagitator q̄ uult mōstrare discipulo suo q̄liter sit sagi tandū: et mittit aliqd̄. s̄. telū: talis et̄ nescit: qd̄ facit. q̄r nescit se dimittere telū. Deīde pōit exēplum de ignorā tiā eius: qd̄ est cca qd̄. sic si aliq̄s filiū suūz credat eē hostem: q̄ ipugnet do mum eius: & iterficiat eum: sic qd̄a mulier dicta Meropes iterfecit filium suū. Et sic patz q̄ i tali facto scit hō qd̄ facit. q̄r scit se iterficere: s̄z nescit cca quid. quia nescit se iterficere filiū. postea pōit exemplum de ignorātiā istrumēti. sicut si aliq̄s in hāc illudīo utatur hasta lāceata: quaz putat esse rotūdāz. s̄. p̄ amolliōem ferri: uel si aliq̄s stimet lapidēz q̄ utif̄ eē punicē Vltius autem pōit exemplum de igno rantia finis. Et dīc̄ q̄ si aliq̄s medicus ul̄ minutor p̄cuciens hominēz p̄pter salutem corporalem ul̄ magister p̄pter salutē spiritualez occidat: iste habet ignorantiam finis: nō q̄dem eius qd̄ intēdebat: s̄z eius q̄ ex opere q̄sequit̄. ignotabat. n. q̄ opus ei⁹ ad talez finē p̄cūret. Vltio at̄ pōit exēplū de igno rātiā modī actōis puta cū aliq̄s stimat se leuif̄ dūcē manū ad ondeēdū alicui

quod sit peccandum: sic faciunt pugiles ut fortiter peccent. talis. n. ignoranter fortiter peccat. Deinde cū dicitur. Circa oia utiq; hec. Cum igitur circa hec omnia. Ostendit quo modo peccatorum ignorantia inuoluntarium causat. & primo dicitur quod cum ignorantia possit esse circa quodlibet peccatorum quinq; que concurrunt ad operationem: ille uidetur nolens siue inuoluntarius operari: quod ignorat aliquod peccatorum non autem equaliter quod ad omnia: sed precipue si sit ignorantia in principalissimis circumstantiis. Secundo. ibi Principalissima autem est. Principalissima uidetur manifestat quod sunt principalissime circumstantie esse uidentur. in quibus est operatio. i. obiectum siue materia. actus & cuius gratia. i. finis quod actus specificat secundum obiectum. sic autem materia est obiectum exterioris actus: ita finis est obiectum interioris actus uoluntatis. 3. ibi Secundo talis utiq; est. Per talem itaq; ignorantiam. Ostendit quod ignorantia ipsorum non sufficit ad inuoluntarium & dicitur quod cum inuoluntarius dicat scilicet peccatorum ignorantia: adhuc requiritur ad inuoluntarium quod operatio sit cum tristitia & penitudine: ut supra dictum est et cetera.

Existente autem inuoluntario. Cū autem inuoluntarium. Postquam philosophus determinauit de inuoluntario hic determinat de uoluntario & primo ostendit quod sit uoluntarium. 2. excludit contra hoc quodammodo errorem. ibi For sita. n. non bene dicitur. For sita. n. non bene dicitur. Circa primum considerandum est quod quomodo inuoluntarius uideatur dici secundum remotum: uoluntarius tamen si respiciamus ad causas uoluntarium dicitur aliquid per remotum eorum que causant inuoluntarium. i. uolentie & ignorantie & quia unumquodque cognoscitur per suam causam. ideo diffinitionem uoluntarii tradit remouendo causas inuoluntarii

tarii & dicitur quod cum inuoluntarium sit quod sit propter uim illatam et propter ignorantiam ut supra dictum est: uoluntarium uidetur esse cuius principium est in ipso operante & sic excludit uolentiam. ita tamen quod ipse operans sciat singulas circumstantias que concurrunt ad operationem & per hoc excludit ignorantiam que causat inuoluntarium. Deinde cum dicitur for sita. n. non bene dicitur. Excludit quodammodo errorem & primo ponit ipsum. quidam. n. putabant quod non omne id: cuius principium est intra & cum scientia circumstantiarum est uoluntarium. potest enim contingere quod id principium quod est intra non sit appetitus rationalis qui dicitur uoluntas a quo denominatur uoluntarium sed aliqua passio appetitus sensitui puta ira uel concupiscentia uel aliqd aliud huiusmodi quod philosophus dicit non esse bene dictum. et est notandum quod quia passiones appetitus sensitui excitantur a rebus exterioribus apprehensis per sensum hic error eiusdem rationis esse uidetur cum eo quod supra remouit secundum quod dicebat quod res exteriores inferunt uolentiam. sed id fuit ibi dictum ubi agebat de uolento cuius principium est extra. hoc autem est hic agendum ubi agit de uoluntario cuius principium est intra nam passiones intra nos sunt. Secundo ibi. Primum quidem. n. non est. Primo. n. nullum aliud implet per contrariam opinionem quicquid rationibus quarum prima talis est quicquid operantur bruta animalia & etiam pueri operantur secundum passiones appetitus sensitui non. autem secundum appetitum intellectuum quia caret usu rationis si ergo que per iram & concupiscentiam & alias passiones appetitus sensitui fiunt essent inuoluntaria sequeretur quod non bruta animalia neque etiam pueri uoluntarie operarentur. dicuntur autem uoluntarie operari non quia operantur ex uoluntate sed quia proprio motu sponte agunt

ita quod a nullo exteriori mouentur. hoc. n. dicitur esse uoluntarium quod quod sponte & proprio motu operatur ea ergo que proprie iram uel concupiscentiam fiunt sunt uoluntaria. Secundo rationem ponit. ibi Deinde utrum nihil est. Vtrum uel uoluntarie agimus. Que talis est si ea que fiunt proprie iram uel concupiscentiam non sunt uoluntaria aut hoc est uniuersaliter uerum aut hoc est uerum in malis non autem in bonis ut. s. bona que quod faciunt ex passione uoluntarie faciunt mala autem non uoluntarie quod forte id dicebat quod bona concordant rationi cui mala contrariantur uoluntas autem in ratione est hoc scilicet uidetur esse rediculosum cum sit contra omnia que homo facit siue sint bona siue mala. s. uoluntas non. n. quicquid ira uel concupiscentia increseat homo primum patitur ad agendum nisi adueniat consensus rationalis appetitus. similiter inconueniens uidetur primum. s. quod aliquis dicat non uoluntaria bona que oportet appetere et scilicet passiones nam ad ea que oportet appetere ratione uoluntate inducit. oportet autem in quibusdam irasci puta ad coercendum peccata & similiter oportet concupiscere quodammodo puta sanitatem uel disciplinam relinquere ergo falsum est quod ea que proprie passionem fiunt non sunt uoluntaria. Tercia ratio ponit. ibi Uidentur autem inuoluntaria est. Uidentur autem inuoluntaria dolore afferre. Que talis est inuoluntaria sunt cum tristitia scilicet illa que fiunt scilicet concupiscentia fiunt cum delectatione non ergo sunt inuoluntaria. Quar tam ratio ponit. ibi Adhuc autem dicitur quod. Insup quod refert inuoluntaria sunt. Que talis est sic supra hitus est peccata que sunt uoluntaria sunt uitupabilia & fugienda quod non potest dici de inuoluntariis quod non potest ea homo fugere non propterea uitupatur sed sic peccata que fiunt scilicet cogitationem. i. per deliberationem sunt fugienda & uitupabilia ita etiam peccata que fiunt propter iram uel aliam passionem. potest. n. homo per uoluntatem passionem

non resistere unum si proprie passiones aliquid turpe operetur uitupatur non ergo dicitur ea que fiunt ex passione ab his que fiunt ex deliberatione quantum ad hoc quod sunt uoluntaria Quanta ratione ponit ibi Uidentur autem est. Sed uidentur non minus humane esse Que talis est passiones irrationabiles. i. appetitus sensitui uidentur esse humane in quantum. s. appetitus sensitui potest obedire rationi ut dicitur ergo & operationes proprie sunt ab ira & concupiscentia & aliis passionibus sunt humane sed nulla operatio in uoluntaria est humana non. n. attribuitur homini que operatur inuoluntarie neque ad laudem neque ad uitupationem. inconueniens ergo est dicere quod ea que fiunt ex passione sunt uoluntaria est.

De finitatis autem uoluntario Postquam uoluntarium et inuoluntarium. Postquam philosophus determinauit de uoluntario & inuoluntario: hic determinat de electione. & primo determinat de ipsa electione. Secundo de consilio quod in diffinitione electionis ponitur ibi Consilium autem utrum deoibus. Sed utrum omnia consilio neque cadunt. Circa primum duo facit: primo ostendit quod ad presentem doctrinam pertinet consilium de electione. Secundo inquit quod sit electio. ibi Electio utique uoluntarium est. Electionem uoluntarium esse. Dicitur ergo primo: quod postquam determinatum est de uoluntario & inuoluntario: quicquid est quod pertinet seuter de electione determinetur. quia. s. breuiter proponit ea que sunt necessaria ad considerandum de electione. quod autem ad doctrinam hanc pertineat determinare de electione: probatur per hoc: quod electio maxime uidetur esse propria uirtuti: de qua ad presentem principaliter intenditur. & huius ratio manifestatur ex hoc: quod cum ex habitu uirtutis procedat & interior electio & exterior operatio mores uirtuosi

uel etiā uiciōsi magis diiudicant ex
electōe: q̄ ex opatōibus extiorib⁹. oīs
enīz uirtuosus eligit bonū: sed qñz n̄
opatur ppter aliqd̄ exteri⁹ impeditū
& uiciōsus qñz opat⁹ opus ūtutis nō
tamē ex electōe uirtuosa. s; ex timore
uel ppter aliqm̄ incōuenientēz finem:
puta ppter inanē gloriā ul⁹ ppter ali
qd̄ aliud h⁹ modi. uñ patz qd̄ p̄sen
tem intentōez p̄tinet cōsīdare de electō
ne. Deīde cū dīc̄ electō utiqz z c̄. Electō
nē uolūtariū eē constat. Oñdīt qd̄ sit
electio. & p̄ inqrit gen⁹ eius. z d̄ras
qd̄ aut q̄le. ibi Dicētes aut̄ ipaz. Qui
uero ipaz dicūt concupiscētiā. 3̄ con
cludīt d̄finitōez eius. ibi Quid igit̄ ul⁹
quale sit qd̄ z c̄. Gen⁹ aut̄ electōis est
ē uolūtariū. q̄r p̄dica f̄ ul⁹ de electōe.
et ē in plus. uñ dīc̄ p̄mo q̄ omīs electio
ē qddā uolūtariūz. non aut̄ oīno sūt
idez electio et uolūtariū: s; uolūtariū
ē in plus. qd̄ p̄bat duplici ratione q̄z
p̄maz ponit. ibi Volūtariū qd̄. n. z
c̄. Volūtariū. n. et pueris. Que talis
est. pueri & alia aliā cōicāt ip̄o uolū
tario inqz. s. p̄prio motu aliqd̄ spon
te opat⁹: ut sup̄ dictū est. n̄ aut̄ comu
nicāt electōne q̄r n̄ opant̄ ex delibera
tione qd̄ requir̄ ad electōnē. g⁹ uolūta
riūz ē in plus q̄ electio. Scd̄z rationem
ponit. ibi Repētiua z c̄. Que talis ē.
Ea q̄ repēte facim⁹: dicim⁹ eē uolūta
ria. q̄r. s. p̄ncipiū eorū in nobis ē. nō at̄
dicunt̄ esse scd̄m electōnē: q̄r. s. n̄ fiūt
ex deliberatione. er. uolūtariūz est
in plus q̄ electio. Deīde cū dīcīt. Di
cētes aut̄ ipaz z c̄. Qui uero ipaz dicūt
Inuestigat d̄ras electionis p̄bādo. s. eā
differre ab his: cū qbus uidet̄ quenire
& circa hoc duofac. p̄mo p̄ponit: qd̄
intendīt. Scd̄o probat propōitūz. ibi
Non. n. cōez c̄. Non. n. commune qd̄
dam. Dicit ergo primo q̄ quidā dixe
rūt electōnē eē concupiscētiāz q̄r. s.

utrumque importat motum appetitus in bo-
nu. qdam aut posuerunt electioem esse
iram: forte ppter hoc: q in utroque e q
da3 usus ronis. iratus. n. uti3 rone. i
qm iudicat iniuria3 illata ee digna3
uidicta. qda3 uero gliscantes q electioem
e sine passi3oe: attribuunt electioem pti
ronali: uel qm ad appetitum dicentes
eam ee uoluntate3: ul qm ad apphe3io
nem dicentes eam ee qnda3 opioem. z
simp3r in his qtuor copreheduntur oia
pncipia huanor: actu3: q sunt ro. ad
qua3 ptinet opio. appetitus ronalis:
que e uoluntas. appetitus sensitiuus q
didi3 in irascibile3: ad que ptinet ira.
& qcupiscibile3: ad que3 ptinet cocu
piscetia. dicit aut phs q no uidetur
recte dicere. q dicunt electioem ee ali
qd hor3. Deinde cu d3 No eni3 coe zc.
Non. n. coe qdda3. Probat ppositu3
et pmo ondit q electio no sit qcupisc
cia. Secundo q no sit ira. ibi Ira aut3
zc. Ira eti3 min3. Tercio q no sit uolu
tas. ibi Sed neq3 uoluntas zc. Quarto
q no sit opio. ibi S3 neq3 ia3 opio. S3
nec opio qdem erit. Circa pmu3: p3it
qtuor rones: q3e pma comunis e cocu
piscetie z ire. et e talis. qcupiscetia &
ira comunis iueniunt in hoibus & a
nimalib3 irr3onalib3. s3 in irr3onalibus
non iuenis electio: ut dictu est ergo e
lectio non e neq3 qcupiscetia neq3 ira
Scdm ronem ponit ibi Et qtinens
zc. Et qtin3s qcupiscens. Que talis e
si electio eet qcupiscetia: q cunq3 opa
tur elig3s: oparet qcupisc3s: & e9. h3
aut e s3m. qa qtin3s opatur scdm q
cupia3. no aut scdm electioem: qa no
imanet ppe electioni ppter qcupiam
qtin3s aut e9 opa3 ex electione non
aut ex cocupia: cui p electioem resistit
ut ifra i septimo patebit. g3 electio no
est ide3 qcupie. Tercia ronem ponit
ibi Et electioni qdem zc. Electioni co

cupiscētia aduersatur. Que talis est
cōcupia q̄trariat̄ electioni. in ea. s. q̄
est q̄tinens uel icōtinēs. cōtrariuz ei
eligit uterq̄ scđm rōnem ei: qđ cōcu
piscit scđm appetituz sensitiū. in neu
tro aut̄ q̄cupia cōtrariat̄ cōcupie. q̄a
tota cōcupia usq̄ ad idem tedit. s.
ad delectatōem sensus. nō ē aut̄ itell
gendum q̄ nulla cōcupia cōtrarietur
alteri q̄cupiscētie. iueniūtur. n. cōcu
piscētie cōtrarior̄: puta cū unus con
cupiscit moui. alter q̄lescere. ergo pa
tet q̄ electio nō sit idē q̄cupie. Quar
tam rōnem pōit. ibi Et q̄cupia q̄dem
z ē. Prefea cōcupiscētia. Que talis est
q̄cupia semp ē cū delectatōe. s. p̄pter
p̄sentia z rei cōcupite: uel cū tristitia
p̄pter eius carētiā. ad omne z enim
passiōe z seq̄tur delectatio & tristitia
ut in scđo habitū ē sed electio nō ē ex
necessitate cū delectatōe & tristitia.
pōt. n. esse absq̄ omi passiōe ex solo
iudicio rōnis. ergo electio nō ē q̄cupia
Deide cū dicit Ira aut̄. Ira etiam mi
nus. Ostēdit q̄ electio nō sit ide z ire
& dīc q̄ adhuc ira min⁹ est electio q̄
q̄cupiscētia. q̄a etiā scđm appetitiā
ea q̄ facta sūt p̄pter iram: nō uident̄
esse facta scđm electōem. eo q̄ p̄pter
uelocitatem motus ire: ea q̄ fiunt ex
ira maxie fiūt repentiā. q̄uis enī ira
sit aliq̄s usus rōnis inq̄m. s. iratus ī
cipit audire rōnem iudicātem: q̄ ī iu
ria debet iudicari: nō tamē p̄fecte au
dit eam dēfmiāntē modū & ordie z
iudicē. unde ira maxie excludit deli
beratōem: q̄ requirit̄ ad electōem. cōcu
piscētia aut̄ non ita repēte opat̄. undē
ea q̄ fiunt scđm cōcupiam non uidēt̄
remota eē ab electōe: sic ea q̄ fiunt
per iram. Deide cū dicit Sed neq̄ uo
lūtas. S z nec uoluntas. Ostēdit d̄fiam
electōnis ad uolūtatem. & p̄mo p̄po
nit: qđ intēdit. Scđo p̄bat p̄positum.

ibi Electio qdem. n. z. c. Nam electio
nō ē possibilū. Tercio qcludit radicē
dīe uolūtatis & electōnis. ibi Vīr aī
z. c. Omīno aut uidef. Dīc ergo pmo:
q neq etiā electio est uolūtas q̄uis uī
deat ēē ppinq uolūtati. utrūq enī ptī
net ad unā potētīaz. s. ad appetitum
rōnalē: q uolūtas dicit sed uoluntas
nomiat actum huius potētīe scdm q
ferf in bonū absolute. electio aut nō
minat actum eiūdē potētīe relatum
in bonū: scdm q ptinet ad nām opa
tionez: per quā in aliqđ bonūz ordina
mur. Deīde cū dīc Electio qdem enīz
z. c. Nam electionē ē īpossibilūz. Pro
bat ppositūz tribus rōibus: quaz pri
ma talis ē. electio. n. qā referf ad nāz
opatione: nō dicit ēē īpossibilū. &
si aliqs dicat se eligere aliqđ īpossī
biliū: uidebit ēē stultus. sed uolun
tas qā respicit bonū absolute: pōt ēē
cuiuscunq boni licet sit īpossibile. sic
pōt aliqs uelle ēē immortalis: quod
est īpossibīle scdm statū huius corrup
tibilis uite. ergo electio & uoluntas
non sūt idem. Scdm rōnē ponit ibi
Et uolūtas. qdem & ē z. c. Est etiā
uolūtas circa illa. Que talis ē. uolun
tas alicuius pōt ēē circa ea: q nō fiūt
per īpm. sic ille q circūspicit duellūz
potest uelle q aliquis ypocrita uin
cat. i. assimilātā gerēs psonam. puta
qui ingredit campū quasi pugil: cū
nō sit pugil. uel etiā q uincat ille: q
uere est athleta. sed nullus eligit ta
lia: q fiūt p aliū: sed solū illa: q sciat
posse fieri p īpm. ergo electio dīr a uo
lūtate. Terciā rōnem ponit ibi Ad
huc aī uolūtas. Insup uoluntas finis
est. Et dicit q uolūtas magis ē finis
q̄ eius quod ē ad finez: qā ea que sūt
ad finem: uolumus ppter finē. ppter
quod aūt unūquodq: & id magis.
sed electio est solū: eoz: que sunt ad

finem: nō aut ipsius. qā finis p̄suppo-
nit ut iam p̄definiatur: ea uero que
sūt ad finē: regunt ut a nobis dispo-
nenda in finē. sic sanitates que ē finis
medicamīs: uolum⁹ p̄ncipalr: sed eli-
gim⁹ medicinalia: per q̄ sanemur. et si
mīl'r uolum⁹ esse felices: quod ē ul-
tims finis. & hoc dicim⁹ nos uelle s̄
nō cōtingit dicere q̄ eligamus nos eē
felices. ergo electio nō est idē uolūta-
ti. Deinde cū dicit Vl'r aut z ē. Oīno
aut uidetur. Ponit radicez tocī dīe
ad quā ul'r oīs p̄dicte dīe reducunt
et dīe q̄ electio uidet eē circa ea: que
sūt in potestate nra. & hoc ē causa q̄
re nec est impossibiliuz neq̄ eorum: q̄
per alios fiūt: neq̄ finis q̄ ut p̄rimū
p̄stituit nobis a natā et cetera.

Ergo iā opio utiq̄ erit. Sed
nō opio erit. Postq̄ phs oī
dīt q̄ electio nō ē idem neq̄
cōcupie neq̄ ire: que p̄tinet ad appeti-
tum sensitim neq̄ etiam uoluntati: q̄
p̄tinet ad appetitū rōnalem: hic ostē
dīt q̄ nō ē idē opioi: q̄ p̄tinet ad ipaz
rōnem. & circa hoc tria fac. p̄mo oī
dīt q̄ electio nō est idem cui⁹ opioi.
Scdō q̄ nō ē idem spāliter opioi: q̄ ē
de opandis a nobis ibi Sed neq̄ cuidā
z ē. At certe nec in pte qdam. Tercio
mouet q̄ndam dubitatōē: quā in so-
lutam reliquid ibi Si aut possit opi-
nio. Vtrum uero a tecedat. Dīe ergo
p̄mo q̄ scdm p̄dicta apparet q̄ electio
nō est idem q̄ opio ul'r sumpta. et hō
pbat duab⁹ rōib⁹: q̄ p̄ma talis ē. opi-
nio pōt esse circa omīa: & nō minus
circa necessaria & impossibilia quaz cir-
ca ea: q̄ sūt in potestate nra. sed electio
est solum circa ea: q̄ sunt in nobis: ut
dēm est. ergo electio nō est idem opi-
nioni. Scdaz rōnem ponit ibi Et falso
& uero. Sed uero & falso. Que talis

est. ea que diuisis dīis diuidunt: dī-
ferūt: nec sūt idem. sed opinio didit
uero & falso: quia p̄tinet ad uis cog-
nitiam: cuius obiectū est uer⁹: nō at
diuidit bono & malo: qbus diuidit
electio: q̄ p̄tinet ad uiz appetitiā: cui⁹
obiectū ē bonū. & ex hoc cōcludit q̄ elec-
tio nō ē idem opioi ul'r accepte. & hō
est adeo manifestū: q̄ nullus cōtrariū
dicit. Deinde cū dicit Sed neq̄ cuidam
At certe nec in pte. Ostēdit q̄ electio
nō ē idem cuidā opioi q̄. s. ē de hīs:
que cadunt sub nra opatōne. & hoc
ostēdit q̄nq̄ rōnibus: quaz p̄ma talis
est. ex hoc q̄ eligim⁹ bona uel mala:
dicimur q̄les qdam. i. boni ul' mali:
non aut ex hō q̄ opinamur bona uel
mala: siue uera uel falsa. dicimur bo-
ni uel mali. ergo electio nō ē idē o-
pinioni: que ē de eligibilib⁹. hui⁹ at
dīe ratio ē: qā bonus uel malus dicit
aliq̄s nō scdm potētiā sed scdm actū
ut habet in nono metha. i. non ex hō
q̄ ē potēs bñ opari: sed ex hoc q̄ bñ
opatur. ex hoc aut q̄ homo ē p̄fectus
scdm intellectū sit homo potēs bene
opari. nō aut bene opans. sic ille qui
habet habitū grāmāticē ex hō ipō po-
tēs loq̄ cōgrue: s̄ ad hoc q̄ q̄grue loq̄-
tur requiritur: q̄ hoc uelit. q̄ hitus est
quo q̄s agit: dum uoluerit ut dīe co-
mentator in 3° de aīa. unde patet q̄
bona uoluntas fac hōiem bñ opari
scdm quācūq̄ potētiā uel hitum
rōni obediēte. & iō aliq̄s dicit sim-
pliciter bonus homo ex hoc: q̄ habz
bonā uolūtatem. ex hoc autē q̄ habet
bonū intellectū: nō dicit bon⁹ homo
simpliciter: sed scdm qd̄ puta bonus grā-
maticus uel bon⁹ musicus. & iō qā
electio p̄tinet ad uolūtatez. opio aut
ad intellectum: ex electōe dicimur bōi
uel mali: nō at ex opioe scdm rōez
ponit ibi Et eligim⁹ qdem z ē. Et eli-

gimus cape aut fugere. Que talis ē
electio p̄cipue respicit actōes nostras
eligim⁹. n. q̄ accipiam⁹ hoc. uel fugi-
amus: uel quicqd̄ aliud: qd̄ ad actōes
nras p̄tinet. sed opinio p̄ncipalr respi-
cit. res opinamur. n. qd̄ est hoc. puta
q̄ ē panis uel ad qd̄ q̄ferat: uel q̄liter
sit eo utendū. nō ē aut opatio p̄nci-
palr circa actiones nostras: puta q̄ o-
pinemur nos accipe aliqd̄: uel fugere
quia actōes nostre sunt qdam singu-
laria q̄tingētia & cito trāseuntia. uñ
eaz cogitatio uel opio non multū q̄rit
p̄pter ueritatez. q̄ sit in eis: sed solum
p̄pter opus. ergo electio nō ē idem
opioi. Tercia rōez pōit ibi Et electio
qd̄ laudat. Et electio laudat magis.
Que talis ē. bonū electionis in qdaz
rectitudie q̄sistit: put. s. appetit⁹ recte
ordinat aliqd̄ i finez. & hoc ē: q̄ dīe
q̄ electio magis laudat in hoc: q̄ est
eius cui⁹ oportet: quasi recte. s̄ opio
laudatur in hoc: q̄ uere ē alicui⁹. &
sic bonū & p̄fco opinionis est ueritas
quoz aut sūt diuīse p̄fectōes: & ipa
sūt diuīsa. ergo electio nō ē idem opi-
nioni. Quarta rōez ponit ibi Eligim⁹
qdem z ē. Et eligim⁹ cape aut fugere
Que talis est. electio ē cum qdaz cer-
titudie. illa enī eligim⁹ qdēz: & q̄ ma-
xie scim⁹ eē bona. sed opio est sine cer-
titudie opinamur enī illa. q̄ nō mul-
tum scim⁹ eē uera. ergo nō sunt idēz
Quitam rōnem pōit ibi Et uidet z ē
Si enī opio et electio essent idem: opor-
teret q̄ idem essent illi: q̄ eligūt opti-
ma. & q̄ dicūt uerā opioem de eis.
sed hoc pōt esse s̄m. qdaz enīz uere o-
pinant in ul'i: qd̄ sit melius: sed p̄p̄
maliciā non eligūt: qd̄ melius ē: sed
quod est desius. ergo electio & opio
nō sūt idem. Deinde cū dicit Si autēz
p̄frit z ē. Vtrū uero a tecedat. Mo-
uet q̄ndam dubitōēz utrū. s. opio p̄ce-

dat electōez uel seq̄tur ad ipam. &
dīe q̄ hō nichil dīt ad p̄pōitū. qā nūc
nō intēdim⁹ determinare ordiem eoz:
sed solūz utrū electio sit idem alicui
opioi. Scīdūz tamē q̄ opio: cū perti-
neat ad uim cognoscitiāz p̄se loq̄ndo
p̄cedit electōem: que p̄tinet ad uiz ap-
petitiā: q̄ mouet ad cognoscitiāz:
p̄ accidēs. tñ cōtingit q̄nq̄ q̄ opio q̄nq̄
seq̄t electōez. puta cū aliq̄s ex affectu
eorū q̄ diligit: mutat opioez quā p̄us
habebat. Deinde cū dicit Quid igit z
ē. Quid igit antiq̄s. Ostēdit qd̄ sit e-
lectio. & dīe q̄ cum nō sit aliqd̄ q̄tu-
or p̄dcoz: oportz cōsidare qd̄ sit scd̄z
genus uel q̄le qd̄ ē scdm dīam et q̄m
ad gen⁹ uidet quid sit uolūtariū nō
tamē omē uolūtariū ē eligibile ut
sup̄ dēm ē. s̄ uolūtariū p̄consiliatū
& q̄ hec dīa sit addenda manifestat p̄
hoc q̄ q̄siliū est actus rōnis. et ipa elec-
tio oportet q̄ sit cum actu rōnis & i
tellectus. & hō uidet subsignare. i. oc-
culte signare ipm nomē eius qd̄ signi-
ficat. ut aliqd̄ prealiis accipiat: hoc
p̄tinet ad rōnem q̄ferentē ut unum a
liis p̄feratur.

Consiliatur aut utrū de. S̄
utrum omīa incōsultatōne
Postq̄ phs determinauit de
electōne: hic determinat de cōsilio. &
p̄mo de cōsilio scdm se. Scdō per cōpa-
tōne ad electōez ibi Cōsiliabile autēz.
Consultabile & eligibile idē sūt. Cir-
ca p̄mū duo fac. p̄mo ostēdit de qbus
debeat esse q̄siliū. Scdō determinat
de modo et ordie cōsiliadi ibi Cōsilia-
mur aut nō definib⁹ z ē. Nec sane de
finibus cōsultam⁹. Circa p̄mum duo
fac. p̄mo dicit de quo ē intētio. Scdō
exeq̄tur p̄pōitum ibi De eternis aut
De eternis at nemo cōsultat. Circa p̄-
mū duo fac. p̄mo ostēdit de q̄b⁹ debeat
e. ii.

esse consilium. Secundo determinat de modo
& ordine consiliandi ibi Consiliamur autem
non de finibus z c. Nec san de finibus consul-
tam. Circa primum duo facit. primo dicit
de quo est intentio. Secundo exegitur propositum
tunc ibi De eternis autem. Circa primum
duo facit. primo propositum questionem quam tractare
intendit. & est ista. utrum homines consiliabiles
de omnibus rebus: ita quod unusquisque sit con-
siliabilis: aut quidam sint: quibus non est con-
siliu. Secundo ibi Dicendum autem forsitan
Forsan dicendum est id in consultatione.
Exponit propositam questionem. z dicit quod non dicitur
consiliabilis: de quo quoniam consiliatur incipiens
qui. scilicet habet usum rationis: sed per se uel
infans: quod totaliter usu rationis caret: sed
id consiliabile dicitur: de quo consiliatur homines
habentes intellectum recte dispositum. tales autem non consiliantur nisi de
rebus que in natura sua talia sunt: ut de
eis consiliu haberi debeat: quod proprie dicuntur
consiliabilia. incipientes autem quoniam con-
siliantur de his: quod in natura sua sunt talia
ut de eis consilium haberi non debeat.
Deinde cum dicit De eternis autem. De et-
ernis autem nemo consulat. Ostendit de
quibus sit consilium. & primo distinguendo
res secundum causas. secundo distinguendo eas secundum
causas quoniam ibi Et quidem circa cer-
tas z c. Circa manifestas & sufficientes.
Tercio distinguendo eas secundum ipsarum
rerum conditiones ibi Consiliari autem oportet
Consultari autem oportet. Circa primum duo facit
primo ostendit de quibus non sit consilium. Secundo
concludit de quibus sit ibi Consiliamur
autem. At illa ueniunt in consultatione.
ostendit conclusionem sequi ex premissis ibi
Hec autem & sunt reliqua. Sunt autem &
alia huiusmodi. Circa primum quoniam facit.
primo dicit quod nullus consiliatur de eternis. id est
de his que semper sunt & sine motu. huiusmodi
motus autem sunt uel illa: quorum subiectus motui
non subditur. sicut subiectus separte & ipsa
mundi unitas uel etiam ea: que et si secundum

esse sint in materia mobili: tamen secundum
rationem ab huiusmodi materia subtrahuntur.
sic sunt metha. unde ponit exemplum
de diametro quadrati & costa. id est latere eius
de quibus nullus consiliatur an sit mensurabi-
les. Secundo ibi sed non de his z c. Dicit quod
nullus consiliatur de his: que & si moueantur
motus tamen eorum semper est uniformis. si
ue uniformitas motus eorum sit ex natura
non propter aliquam aliam causam. sic ea que
sunt necessaria per se ipsa: siue hoc sit per
naturam corporis mobilium: siue hoc sit
propter aliquam causam separatam: puta po-
nunt subiectus materiales mouentes orbis ce-
lestes: de quibus hic loquitur. unde exem-
plificat de rationibus. id est de circularibus
motibus solis & orbitibus eius. Tercio
ibi. Neque de his autem alias. Neque de
hisque alias aliter accidunt. Dicit quod neque
etiam est consilium de his: que in motu con-
sistunt & ut in plurimum eodem modo fiunt
aliquo tamen licet in paucioribus aliter ac-
cidunt: sic sunt siccitates: que ut frequen-
tius accidunt in estate. & imbres: que
ut prius accidunt in uere: licet quoniam aliter
accidat. Quarto ibi Neque de his z c.
Neque de hisque a fortuna sunt. Dicit quod non
consilium est de his: que fiunt a fortuna. sic de in-
uentione thesauri. sic. n. ea de quibus
superius dictum est: non sunt ex operatione nostra
ita fortuita non possunt esse ex nostra pro-
meditatione. quia sunt impulsu & propter in-
tentione. Quinto ibi Sed neque de humanis
nis z c. Sed neque de humanis omnibus. Dicit
quod non solum homines non consiliantur de ne-
cessariis & naturalibus et fortuitis: sed nec
etiam de omnibus humanis: sic lacedamonii
non consiliantur qualiter sithe. id est de sithe
qui sunt ab eis ualde remoti: optime
debeant conuersari. & subiungit rationem
commune respondentem omnibus predicis: cum
dicit Non. n. fiet z c. Hec enim per nos a-
gi non possunt. Quia. scilicet nihil eorum que. scilicet
sunt necessaria uel naturalia uel fortuita

uel per alios homines facta sit per nos.
Deinde cum dicit Consiliamur autem z c.
At illa in consultatione ueniunt. Dicit quod
concludens ex premissis de quibus sit consilium.
& dicit quod consiliamur de operabilibus que
in nobis. id est in nostra potestate existunt. con-
siliu enim ad operationem ordinatur. Deinde
cum dicit Hec autem sunt z c. Sunt autem
& alia huiusmodi. Ostendit hoc sequi ex
premissis. quia. scilicet propter premissa de quibus dictum
est quod non est consilium. ista sola sunt reli-
qua. scilicet ea: que sunt in nobis: de quibus dici-
mus esse consilium. & hoc probat diuidendo
causas. uidetur enim esse quatuor cause rerum
scilicet natura. que est principium motus siue eo-
rum: que semper eodem modo mouentur
siue eorum: que ut in plurimum uniformi-
tatem motus seruatur. & necessitas que est
causa eorum: que semper eodem modo
sunt sine motu: & fortuna que est causa
per accidens propter intentionem agentis sub qua
etiam comprehenditur casus. & propter has
causas adhuc est causa intellectus: & quic-
quid est aliud: quod producit id: quod per homines
sit sic uoluntas & sensus: et alia huiusmodi
modi principia. & hec causa diuisifica-
tur secundum diuersos homines. ita quod singuli
homines consiliantur de his operabilibus: que
possunt fieri per ipsos. ex quo de his que per
alias causas fiunt. consilium non est: ut dictum
est. Deinde cum dicit Et quidem circa cer-
tas Circa manifestas & sufficientes. Oste-
ndit de quibus potest esse secundum diuersas artes
operarias: scilicet quod operamur ea. que in nobis
sunt. & circa hoc duo facit. primo ostendit
circa quas artes sit consilium & circa quas
non. & dicit quod circa illas operarias disci-
plinas. que habent certos modos opera-
di: & sunt per se sufficientes: ita. scilicet quod effectus
operis earum non dependet ex euen-
tu alicuius extrinseci: circa has in quibus
artes non est consilium sic de leuissimis conscribendis.
& huiusmodi ratio est. quia non consilia-
mur nisi in dubiis. non est autem dubium quod

debeat scribi. quia certus est modus scri-
bendi. et non dependet effectus scripture
nisi ex arte & manu scribentis. sed de
his est consilium: quoniam fiunt per nos. id est in quibus
oportet determinari per nos: quod liter si-
ant. quia non sunt in se certa & determi-
nata. Secundo ibi Non sunt autem z c. Nec se-
per eodem modo. Ostendit quod de his non
eodem modo est consilium sed de quibusdam
magis & de quibus minus. et primo
ostendit hanc dram iter artes operarias
adiuicem. & dicit quod non semper de his que
per nos determinantur similiter. id est equaliter dubi-
tatione consiliamur: sed de quibusdam ma-
gis: que sunt minus determinata: & in quibus
propter exteriora oportet consilium. sic in ar-
te medicinali: in qua oportet attendere
ad uirtutes nature eius: qui sanatur &
in negociatione: in qua oportet attendere
ad necessitates hominum & habundantiam
rerum uenaliu. & gubernatione in qua
oportet attendere ad flatum uentorum. z
in his magis consiliamur quam in arte giga-
nastica. id est luctatione. exercitia que magis
habet certos & determinatos modos:
quanto predictae artes sunt minus certe: tanto
magis de ipsis est consiliandum: & idem
intelligendum est in aliis artibus. Secundo
ibi Magis autem. Magis uero et circa ar-
tes. Ostendit dram quod ad necessitates consi-
lium iter artes operarias & scias speculati-
uas. & dicit quod magis necesse habemus
consilium circa artes. scilicet operarias que circa
disciplinas. scilicet speculativas: in quibus non est
consilium quoniam ad ea: de quibus sunt.
quia huiusmodi sunt ex necessitate uel ex na-
tura. sed quoniam ad usum earum: ut puta quo
modo uel quo ordine sit in eis procedendum
in quo tamen minus est necessitate consili-
ari quam in sciis predictis: circa quas magis du-
bitamus propter magnam uarietatem: que
in istis artibus accidit. Deinde cum dicit
Consiliari autem oportet z c. Consultatio uero
uerbatur in his. Ostendit de quibus debeat
e. iii.

esse consiliū q̄dando cōditōes rep̄: q̄bus est cōsiliū. & p̄mo dīc q̄ oportet q̄siliari de his q̄ sepius accidunt. tamē q̄a possūt aīr euenire: icertū ē q̄r cōtingerit. siq̄s enī uellet in cōsiliū deducere ea: q̄ rarissime accidunt puta si pons lapideus p̄ quē trāseūdū ē cadat nūq̄ homo aliqd oparet. Scdō ibi Et in q̄bus z c. Et indefinīata sūt Dicit q̄ oportet q̄siliari de illis: in q̄bus nō est defmīatū q̄r oporteat agere. iudex. n. nō cōsiliat q̄r debeat sentētiare in his: que sūt lege statuta sed forte in casib̄: in q̄bus nō ē aliqd lege determinātū. Tercio ibi Consiliatores aut z c. Sumimus & alias ad q̄siliū. Dicit q̄ assumim̄ nobis alios ad cōsiliandū in rebus magnis: q̄i nō credētes nobis ut sim̄ sufficiētes ad dicernēduz qd oporteat nos facere. et sic patz q̄ cōsiliū nō debz eē deminis q̄buscunq̄ sed de magnis rebus et c.

Consiliāmr aut nō de. Nec sane de finibus cōsultam̄. Postq̄ phs ostēdit de quib̄ sit cōsiliū: hic determinat de modo & ordine q̄siliādī. & q̄a cōsiliū ē q̄daz inq̄sicio: circa hoc tria fac. p̄mo ostēdit modū cōsiliatīe inq̄sitiōis. Scdō effectum eius ibi Et siq̄dem impossibile z c. Et si in aliqd icidunt. Tercio ostēdit huius inq̄sitiōis cām ibi Videf at̄ quēadmoduz. Vide. nō ut diximus Circa primum duo facit. primo proponit modū q̄siliādī. Scdō manifestat q̄dam: que dixerat ibi Qui enī cōsiliatur z c. Qui enī cōsultat uidet̄ quere re. Cum aut cōsiliū sit q̄dam inq̄sitiō p̄ctica de opabilib̄: necesse ē q̄ sic in inq̄sitiōe speculatiua supponunt̄ principia & q̄dam alia īgrunt̄. ita etiā & in q̄silio fiat. unde p̄mo ostēdit quid supponat̄ in cōsilio. Scdō quid in cōsi-

lio querat̄ ibi Sed ponētes finez z c. Sed posito fine. Est aut cōsiliandū q̄ in opabilib̄ finis est sic p̄ncipiū. q̄a ex fine depēdet necessitas opabilium: ut dicit̄ in 2° phisicor̄. & ideo in cōsiliis oīz finē suppone. & hoc ē q̄ dīc q̄ nō q̄siliamur de finib̄ sed de his q̄ sūt ad finē. sic in speculatis non inq̄ritur de p̄ncipiis s̄ de cōclusionib̄. h^o aut quod dixerat manifestat per exempla. quia. s. m̄dicus non q̄siliat an debeat sanare in firmū: sed hoc suppoit q̄i finē. nec etiā rhetoricus: cōsiliatur si debeat suadere. sed hoc intēdit q̄i finem. nec etiā politicus. i. rector ciuitatis q̄siliat an debeat facere pacez. que se habet ad ciuitatez: sic s̄ntas ad corpus hoīs: que q̄silit in quētiētia hūo nor̄: sic pax ī quētiētia uolūtātū. et sic etiā nullus alior̄ opantiū cōsiliat de fine. Deide cum dīc Sed ponētes finē. Sed posito fine. Ostendit de q̄bus & q̄no sit inq̄sitiō q̄siliī. cca qd̄ tria. pōit quor̄ p̄muū est qd̄ subppoito aliquo fine p̄ intentio cōsiliātium est: q̄liter i. quo motu uel actōne possit pueniri ad illū finem: & p̄ q̄ istrumēta oporteat moueri ul̄ agere ad finez puta p̄ equum ul̄ nauim. Scdā aut itentio est q̄no ad finez aliquem p̄plura pueniri pōt siue istrumēta siue actōnes: p̄qd̄ coruz & facilius et melius pueniat̄. et hoc ptinet ad iudiciū: in quo q̄noq̄ aliqui deficiūt bene se habētes in iue tōne uiar̄ ad finez. Tercia at̄ itentio est q̄ si cōtingat q̄ p̄ unū solūz istrumētum uel motū ul̄ per unum optime pueniat̄ ad finez. ut p̄curet̄ q̄liter per hoc ad finem pueniat̄: ad qd̄ req̄ritur cōstantia et sollicitudo & si illd̄ p̄ quod ē deueniēduz ad finē nō habeat̄ in promptu: oportet īquirere uel cūius p̄quid haberi possit. & similr de illo quousq̄ pueniat̄ ad cām q̄ occurrit p̄

mo inopando q̄ ē ultima in iue tione cōsiliī. Deide cū dicit Qui enī cōsiliatur. Qui. n. q̄sultat uidet̄ quere. Manifestat qd̄ dixerat p̄ similitudiez inq̄sitiōis speculatiue. & dīc q̄ ideo causa q̄ est p̄ma in opatōne est ultima in iue tione. q̄a ille qui cōsiliat̄ uidetur inq̄rere sic dēm est. p̄ modum resolutōis cuiusdaz: quēadmodū diagramata. que ē q̄i descriptio geomētrica: in qua q̄ uult p̄bare aliquā cōclusiōem: oīz q̄ resoluat cōclusiōez in p̄ncipia: quousq̄ pueniat ad p̄ncipia p̄ indēmōstrabilia. omē autē cōsiliū ē q̄stio. i. inq̄sitiō q̄ dam. & si nō omnis q̄stio. i. inq̄sitiō sit cōsiliū: sic īquisitiō mathematica. sola enī inq̄sitiō de p̄pabilib̄ ē cōsiliū & q̄a q̄silians resolutiōe īquirit necesse est q̄ eius īquisitiō pducatur usq̄ ad illud: qd̄ est p̄muū in opatōne q̄a illd̄ quod ē ultimū in resolutōne est p̄muū in generatōe siue in opatōne. Deide cū dīc Et si q̄dem z c. Et si in aliqd̄ incidunt. Ostēdit effectum cōsiliī & p̄mo ostēdit p̄positū. Scdō manifestat q̄dam q̄ dicta sūt ibi Querunt̄ autē q̄noq̄z c. Querunt̄ uero q̄noq̄. Dicit ergo p̄mo q̄ postq̄ inq̄sitiō cōsiliī puenit ad id quod oportz p̄muū opari si inuēiant cōsiliantes id ēē īpossibile discedūt i. dimittūt totum id negociū. q̄i des pantes puta si ad negociū aliquod p̄ seq̄ndum indiget homo pecuniis ad dandūz aliq̄bus: & nō possit eas dare oportz dimittere negociū: si aut̄ appareat q̄ sit possibile id: qd̄ īuentum est per cōsiliū statiz incipiūt opari. quia ut dēm ē oportet eē p̄muū in opatōne id: ad quod termīatur resolutiā inq̄sitiō cōsiliī. possibile aut dicit̄ alī quid opanti nō solum scd̄m p̄p̄iam potētiā: s̄ etiā scd̄m potētiā alior̄: unde dicit q̄ passibilia sūt: q̄ sūt per nos sub quib̄ q̄prehēdunt̄ ea que sūt

p̄amicos. quia ea q̄ per amicos fiunt aliquaīr sūt per nos: inq̄m. s. p̄ncipiūm hor̄ est in nobis. put̄ ip̄i intuitu n̄ri hoc faciūt. Deide cum dīc Querunt̄ aut z c. Querunt̄ uero q̄noq̄. Manifestat qd̄ dixerat uidelicet que sūt illa ī q̄sita q̄ q̄noq̄ iueniunt̄ īpossibilia q̄noq̄ non. & dīc q̄ q̄noq̄ īquirunt̄ per cōsiliū istrumēta puta equus aut gladius z c. q̄noq̄ aut necessitas. i. oportunitas coruz. i. qualr oporteat: eis uti & ita etiā ē in reliquis artib̄ q̄ q̄noq̄ q̄ritur per quid aliquid fiat: q̄noq̄ aut qualr uel p̄pter quid: q̄ p̄tinēt ad p̄dictam necessitatez. Deinde cum dīc Videf autē quēadmodū z c. Videf homo ut dixim̄. Ostēdit q̄sit finim̄ uel status in īquisitiōe cōsiliī. z hoc quidē scd̄m tria. p̄mo quidē exp̄te ip̄ius opantis. un̄ dīc q̄ sic sup̄ dēz ē homo ē p̄ncipiū suar̄ actōnum. cōsiliū aut uniuscuiusq̄ hoīs est de his: q̄ sūt opabilia ab ip̄o & ideo q̄no īquisitiō cōsiliī puenit ad id: q̄ homo habz in sua potestate. ut faciat. ibi defmīat̄ cōsiliū. Scdō ibi Opatōes aut z c. Actus uero alior̄ gratia. Ostēdit q̄ cōsiliū habet terminū uel statum ex parte finis. & dicit q̄ om̄s opatōnes sūt alior̄ gratia. i. finim̄. unde de ip̄o fine nō ē cōsiliū sed de his: que sūt ad finem. & sic patet q̄ status ē in īquisitiōe cōsiliī & exp̄te finis et exp̄te agētis. sic in dēmōstratōib̄. & insursum & deorsum q̄i exp̄te utriusq̄ extremi. Tercio ibi Neq̄ utiq̄ singlaria z c. Neq̄ certe ad singulares res. Ostēdit q̄ estat̄ in īquisitiōe q̄siliī. exp̄te singulariū istrumētōr̄: quib̄ utimur in opatōib̄ sic q̄busdam mediis ad pueniēduz in finē. & dīc q̄ neq̄ ē cōsiliū de reb̄ singlaribus: q̄lia sūt puta si hoc qd̄ p̄pōitur sit panis: uel si est digest̄. i. coctus uel cōfectus: sic

oꝝ hoc enī dicernit sensus. q̄ a t̄ scdm
hec tria in cōsiliis sit status sic et̄ ide
mōstratōib⁹ pbat p̄ ipossibile q̄a si a
liqs semp q̄siliaret deueniret h̄o in īfi
nitū et sub rōe nō cadit et p̄ q̄seḡns n̄z
sub cōsilio q̄d est q̄dam rōcinatīa īq̄li
tio: sic dictum est superius.

Consiliabile aut̄ et eli. Cō
sultabile et eligibile. Postq̄z
ph̄s determinauit de cōsilio
absolute. hic determinat de cōsilio per
cōpatōnem ad electōem. & circa hoc
duo fac. p̄o cōpat cōsiliū ad electōem
Secdo ex hoc cōcludit q̄d sit electio ibi
Existēte a t̄ eligibili. Circa p̄z duo fac. p̄
mo p̄pōit q̄d itēdit. 2o pbat p̄positū
ibi Qd̄ enī cōsilio zc. Quod. n. inde
liberādo. Cōpat ergo p̄o cōsiliū ad e
lectōem dupl̄. uno q̄dem modo q̄m
ad obm̄ siue mat̄iaz utriusq̄: in q̄o que
niūt. et q̄m ad hoc dīc q̄ idē ē cōsilia
bile et eligibile. q̄a uidelz taz q̄siliū
q̄ electio ē de his: q̄ opamur ppter fi
ne. alio a t̄ mō q̄z ad ordīez utriusq̄
et q̄z ad h̄o dīc: q̄ q̄no iam defmiatū
ē aliqd p̄ cōsiliū tūc p̄o eligi: q̄i cōsi
lio p̄cedēte electōez. Deīde cū dīc Qd̄
enī q̄silio zc. Qui. n. īdeliberādo. Ma
nifestat q̄d dixerat. et p̄o q̄de per rō
nem sūptaz ex his: que sūp dca sūt d̄
q̄silio: et dīc q̄ ideo defmiatō q̄siliū p̄
cedit electōez. q̄r oꝝ q̄ post īquisitōez
q̄siliū seq̄tur iudiciū dē nētis p̄ q̄siliū
et tūc p̄o eligi id q̄d p̄as ē iudicatuꝝ
Et q̄d iudiciū rōis q̄seq̄tur īq̄sītōez q̄
siliū per h̄o manifestat: q̄r unusq̄sq̄ q̄ ī
q̄rit q̄siliādo q̄r debeat opari: desistit
a q̄siliādo: q̄no īq̄sītōez suā resoluēdo
pducit ad id: q̄d īpe pōt opari et si plu
ra possit opari q̄no reduxit ī ātece
dēs. i. ī id: q̄d p̄o ei opādū occurrit. et
h̄o ē: q̄ eligi id. i. q̄ p̄o opandū occur
rit. un̄ reliquīs q̄ electō p̄suppōit de

fmīatōez q̄siliū. 2o ibi Manifestū a t̄ h̄o
zc. Patet h̄o ex ātiq̄s. Probat q̄d dīxe
rat p̄ exēplū et dīc q̄ hoc. i. q̄ electō
seq̄tur defmiatōez q̄siliū: p̄z ex ātiq̄sur
baitatī. i. ex q̄suetudīe ātiq̄z ciuili
tatū scd̄z q̄z īges n̄ hēbāt domiatīaz po
testatē ī mltitudīe ut facerēt: oīa: put
eis uidelz: s̄z erāt rectōrs mltitudīs: ad
quā p̄tebat eligē ea: q̄ a p̄ncipib⁹ cō
silio defmiata erāt. et iō dīc q̄ ātiq̄
tus reges plebi ānuciabāt ea: q̄ ipi eli
gerāt p̄defmiatōez sui q̄siliū ut si plebs
eligerz q̄d ab eis defmiatū erat: et h̄o
sequit̄ fuit homerus īducēs p̄ncipes
grecoꝝ ut ea: q̄ ī q̄silio defmauerant
plebi ānuciaret. Deīde cū dīc Exūte
aut̄ zc. Cū enī sit eligibile. Ostēdit ex
p̄missis q̄d sit electio. et dīc q̄ cū eli
gibile nihil aliud sit q̄ q̄ddam de nu
mero eoz: q̄ sūt in n̄ra potestate q̄ ex
q̄silio defmāt: q̄seq̄ns ē q̄ electio nihil
aliud sit: q̄ defmāt eoz q̄ sūt in n̄ra
potestate ex q̄silio pueniēs. est. n. elec
tio actus appetitus rōnalis qui dīcī
uolūtas. iō aut̄ dīxit electōez ēē defi
mū cōsiliabile. q̄a ex hoc q̄ homo
cōsiliat puenit ad iudicādū ea q̄ sūt
p̄ q̄siliū iuenta. q̄d q̄dem defmū
ē electio. Vltio aut̄ ostēdit q̄lis sit p̄
dicta difinitio de electōe data et dīc
q̄ nūc ē difinita electio typo. i. figura
liter nō scdm q̄ ē q̄suetūz sibi defmi
nare. id q̄d scdm subscriptōez. i. scd̄z
difinitōem cuius singl̄e ptes īuestigā
tur sed ul̄r tradita ē difinitio electio
nis et dcm̄ est circa q̄ sit. i. circa ea: q̄
sūt in nobis & sūp etiā dīctū est: q̄d
est eoz q̄ sūt ad fines de q̄bus etiam
est cōsiliū.

Voluntas aut̄ qm̄ q̄dem fi
nis. Et q̄ uolūtas eius ē q̄
est finis. Postq̄ ph̄s defmi
nauit de uolūtario et electōe. hic de

termiat de uolūtate. & circa h̄o tria
fac. p̄mo pponit q̄d manifestum est de
uolūtate. Secdo īducit q̄ndā dubita
tōem ibi Videlz aut̄z his q̄dem zc.
Sed uidelz aliis q̄dē boni ē. Tercio sol
uit. ibi Si aut̄ utiq̄z zc. Quod. si ista
nō placent. Dīc ergo p̄mo q̄d dcm̄ est
sūp q̄ uolūtas sit ipius finis & loq̄r
hic de uolūtate scdm q̄ noīat actū po
tētie uolūtatis cuiuslibz. n. potentie
actus denōiatur ab ipa potētia q̄ res
picit id: in q̄d potētia p̄mo & p̄ se ten
dīt. sic uisio dīcī actus potētie uisive
in ordīe ad uisibilia & scdm hūc modū
ītellect⁹ dīcī respectu p̄ncipioꝝ p̄mo: ad
q̄ p̄mo & p̄ se cōpatur ītellectia poten
tia. un̄ et uolūtas p̄p̄e dīcī p̄porū finīū
quos sic p̄ncipia q̄dam p̄mo & p̄ se res
picit potētia uolūtatis. Deīde cū dīc
Videlz aut̄ zc. Sed uidelz aliis q̄dem
boni ēē. Inducit q̄ndā dubitatōez &
circa hoc tria fac. p̄mo. n. pponit cō
trarias opīōes circa uolūtatez. & dīc
q̄ q̄busdam uidelz q̄ uolūtas sit eius:
q̄d ē p̄ se bonū. aliis aut̄ uidelz q̄ sit
eius: q̄d est apparens bonū. Secdo ibi
Cōtingit aut̄ zc. Eset a t̄ malū si ita
q̄tingeret. Imbat p̄mā opīōez. et dīc
q̄ illis q̄ dīcūt: q̄ nichil ē uolūtabile
i. ī q̄d ferat uolūtas: nisi id: q̄d ē p̄ se
bonū: seq̄tur q̄ nō sit uolible q̄d uult
ille: q̄ nō recte uult. q̄a scdm eoz po
sitōem seq̄ret: si ēēt uolible: q̄ ēēt bo
nū. q̄tingit a t̄ q̄noq̄ q̄d est malū. nō
ergo semp uolūtas ē p̄ se boni. Tercio
ibi Rurſus a t̄ zc. Sed q̄ opiatū bonū
dīcūt. Imbat scdm positōez. et dīc
q̄ illis q̄ dīcūt. q̄ uolible sit appens
bonū: seq̄tur q̄d nichil sit scdm nat̄az
uolible s̄z unicuiq̄ sit uolibile id: q̄d
sibi uidelz. diuisis aut̄ diuisa uidelz uo
libilia & q̄noq̄ cōtraria. sic si nō ēēt
uisibile color s̄z id. q̄d uidelz color: se
q̄ret q̄ nichil ēēt nat̄alr uisibile. h̄o a t̄

est icōueniēs: q̄a cuiuslibz potētie nat̄a
lis ē aliqd obm̄ nat̄alr defmiatū. nō
ḡo uere ē q̄ uolūtas sit apparētis bōi.
Deīde cū dīc Si a t̄ utiq̄z zc. Sed uidelz
aliis q̄dem boni ēē. Soluit p̄dictā du
bitatōez. et p̄o pōit solutōez scdm q̄n
dāz distictōez et dīc: q̄ si dca īquētiā
q̄ cōsequūt̄ ad ābas p̄dcas opīōes nō
acceptā t̄: dīc ē distiguēdo q̄ simplr et
scdm ueritatē uolible est p̄ se bonū s̄z
scdm q̄d. i. p̄ respectum ad hūc ul̄ ad
illū ē uolible id q̄d ul̄ ei bōūz. 2o ibi
Studio q̄dē īgit. Ex q̄ sit ut studio
q̄dē. Oñdit cū quēniatu trūz mēbrū
distictōis p̄misse. et dīc q̄ studio. i.
ūtuoso ē uolible id: q̄d ē uolible scd̄z
ūtatez. i. simplr bonūz s̄z p̄uo. i. uicio
so hōi ē uolible. q̄d q̄tingit. i. q̄cqd sit
id īdefmiatē q̄d sibi uidelz bonū et ad
hibet exēplū in corporalib⁹. uidem⁹
enī q̄ hoībus quoz corpora sūt bene
dispoīta sūt sana illa q̄ scdm ūtatem
sūt talia. s̄z īfirīs sūt sana q̄dā alia: q̄
sūt tempatīa malicie op̄plexiōū eoz
similr etiā amara & dulcia scdm ū
tatez uidelz illis: qui habēt gustū bñ
dispoītuꝝ et calida his: qui habēt tac
tuꝝ bene dispoītuꝝ: & grauia bñ dīu
dicāt illi qui habēt ūtutez corporalez
bene dispoīta. his. n. q̄ sūt debiles et
leuīa uidelz grauia. Tercio ibi Studio
sus enī zc. Studiosus enīz uir singula
recte iudicat. Manifestat q̄ dixerat &
p̄mo q̄m ad uirtuosos. et dīc q̄ uir
tuosus singl̄a q̄ p̄tinent ad opatōnes
hūanas: recte diiudicat in singulis. ul̄
ei ēē bonū id: quod uere ē bonū. &
hoc iō: q̄a unicuiq̄ hitui uidelz bōa
& delctabilia ea: q̄ sūt ei p̄p̄a. i. q̄ ei
quēniūt. hitui aut̄ ūtutis quēniūt ea:
q̄ sunt scdm ūtatem bona. q̄a hitus
ūrtutis moralis difinit ex hoc: q̄ est
scdm rōnē rectā. & iō ea: q̄ sūt scd̄z rō
nem: que sūt simplr bōa: uidelz ei bo

na. et i^o d^o p^o r^o u^o studiosus ab aliis:
q^o i^o singulis opabilibus uidet qd uere
sit bonum q^o ex^o regula et mēsurā
o^o u^o opabiliū. q^o s. in eis iudiciū ē
aliquid bonū u^o malū: scdm q^o ei uide
tur. Scdm ibi Mltis autē. Multitudi
nez uero ut uidet. Maifestat qd dixe
rat q^o ad p^ouos. et d^o q^o multis. s. pra
uis deceptio i^o boni & mali discretōe
accidit p^ociue ppter delectatōez: ex q^o
eōuenit q^o delectabile qd non ē bonū
desideret tanq^o bonū: et aliquid tristabi
le ipis qd in se ē bonū: fugiat tanq^o
malū q^o s. nō sequit^o rationē s^o appe
titum sensitium.

Xistēte itaq^o z c. Cū itaq^o
finis sit idq^o. Postq^o phs de
terminauit de uoluntario e
lectōe et cōsilio & uolūtate: que sūt
pncipia hūanorū actūū: hic applicat ea
q^o dicta sūt ad uicia et uirtutes. et cca
hoc tria fac. p^omo dēfinit ueritatē
z^o excludit errorē. ibi Dicere at^o q^o nul
lus uolēs z c. Dicē autē q^o nemo uolēs
Tercio epilogat q^o dicta sūt de uirtuti
bus. ibi Cōiter q^o de^o igit. Circa p^o tria
facit. p^omo scdm ea que dicta sūt. ostē
dit uirtutem eē in nobis. i. i potestate
nostra. Scdm ostendit idē de malicia
ibi Similr at^o z c. Similiter & nō age
re. Tercio oñdit q^o sequētie rōez ibi Si
autē i nobis z c. Quod si ita ē i nobis.
Dicē g^o p^o: q^o cū uolūt sit dēfine. cō
siliū aut et electio de his q^o sūt ad fīez
q^o sequēs ē: q^o opatōes: q^o sūt circa h^o. s.
circa ea. q^o sūt ad finē. sit scdm electō
nez. et p^o q^o sequēs q^o sint uolūtariē. q^o
electio uolūtariū qd dā ē: ut sup^o dēf
ē. s^o opatōes uirtutū sūt circa p^odca.
g^o sūt uolūtariē: et p^o q^o sequēs o^o q^o et
ipa uirtus sit uolūtaria et i nobis. i. in
potestate nra exns. Deide cū d^o Silr
ter aut z c. Silr et nō agere. Ostēdit

idē de malicia. i. de uicio ututi opposi
to. et d^o d^o: q^o silr rōe etiā malicia ē uo
lūtaria et in nobis exns. q^o opatōes
eius sūt tales. et h^o sic pbat. q^o si opa
ri ē in potestate nra o^o et q^o nō opari
sit i potestate nra. si enī nō opari nō
eēt i potestate nra: ipossibile eēt nos nō
opari. g^o nōce eēt nos opari et sic opari
nō eēt ex nobis s^o ex necessitate. et silr
d^o q^o in qbus rebus nō opari est i po
testate nra: q^ons est q^o etiā operari sit
in potestate nra. si. n. operari nō esset
in potestate nra: impossibile eēt nos
opari. g^o necesse eēt nos nō opari. &
sic non opari non eēt ex nobis sed ex
necessitate. sic g^o dicēduz ē: q^o in qbus
eunq^o rebus affirmatio ē in nobis: et
negatio: et c^o. opatōes autē uirtu
tum et uiciorū dēnt scdm affirmatō
nem et negatōez: puta si honorare
parētes ē bonū et actus uirtutis: nō
honorare parētes est malum & adu
ciūz ptinēs. et si non furari ptinet ad
uirtutē: furari ptinet ad uiciūz. unde
q^ons est q^o si opatio uirtutū ē in nobis
ut pbatuz ē: q^o etiā opatio uicii sit in
nobis. & ita p^o cōsequēs ipm uiciū
erit in nobis. i. in potestate nra. Deide
cum d^o Si autē in nobis z c. Quod
si ita ē in nobis. Assignat rōez p^odca
hūitē. s. q^o si opatōes sint i nobis: q^o
etiam hitus sint i nobis. & d^o q^o si i
potestate nra est opari uel nō operari
bona uel mala: ut nūc ostēsum ē: cūz
p hoc homo opat^o: uel nō operatur
bonum u^o malū: fiat bon^o u^o malus
ut in z^o ostensum ē: consequēs est q^o i
potestate nra sit esse decētes. i. bonos
scdm hitūz uirtutis: et p^ouos scdm hitūz
uicii. Deide cum d^o Dicere autem q^o
nullus z c. Dicere autem q^o nemo uo
lens. Excludit errorē. circa p^odca. &
p^o excludit ipz errorē. z^o radices ei^o ibi
Sz forsitā talis. Sz forsan talis ē q^os.

Circa p^omu tria fac. p^o pponit erroris
exclusiōez. z^o mouet sup h^o dubitatio
nez ibi Vel in nūc dēis z c. Vel rece
dēduz ē ab his. Tercio dēfinit uirtutē
ibi Si at^o h^o uidet^o z c. Qd si illa cōstāt
Circa p^o q^o dēduz ē: q^o qdā dixerūt
q^o nullus ē malus uolēs: neq^o aliq^o ē
b^ous u^o bon^o nolēs qd iō dicebāt: q^o
uolūtas p se tēdit in bonūz. Nam bo
nū ē: qd oīa appetūt. et p cōsequēs uo
lūtas p se refugit malum. d^o ergo q^o
unū hōm uerisilr apparz eē mēdaciū
s. q^o nullus sit malus uolēs. q^o mali
cia ē qd dā uolūtariūz. alteruz aut
uidet^o esse uerum. s. q^o nullus sit b^ous
uel bon^o nolēs. Deinde cum d^o Vel
in nūc dēis z c. Vel recedēduz ē ab
his. Mouet dubitatōem circa p^odca. si
enī uer^o ē q^o actōes uirtutū & uiciorū
sint uolūtariē: & p cōsequēs uirtus &
malicia: plane ē uer^o qd nūc dēf
sed nūquid ē aliq^o: q^o credat esse dubi
tādūz de p^odca: ita q^o dicat hōez non
esse pncipiū suorū opum neq^o genito
rem per modū: quo pater ē pncipiū
filiorū: q^o dicat mirū est: si h^o aliq^o di
cat. Deide cū dicit Si autē hoc uidet^o
z c. Quod si illa cōstant. Cōfirmat ue
ritatē: & p^omo p^o rōnem sui. z^o per sig
na ibi His aut uidetur z c. Dicit erg^o
primo: q^o si hoc. s. cōsiliūz & electioz
uolūtas que sūt in potestate nra: uidet^o
tur esse pncipia opatōnūz n^oarū: &
nō possum^o reducere opatōes n^oas in
alia pncipia nisi in ea: que sūt in po
testate nostra. s. cōsiliū & electio: cō
sequēs ē: q^o et opatōes bone n^oe u^o ma
le sint i potestate nra. q^o illa quo
ru pncipia sunt in potestate nra: &
ipa sūt i potestate nra z sūt uolūtaria
Deid cum d^o His aut uidet^o z c. Id
atēstari uidet^o singulorum. Maifestat
ppositum per signa. & primo in his
que maifeste sunt uoluntaria. Secūdo

in his: q^o uidet^o aliquid de uoluntario
habere ibi Eteniz i p^oo ignorare. Verū
p ignoratiam comissa puniunt. Dicit
ergo primo. q^o his que dca sunt. s. q^o
peratōes uirtutū & uiciorum sunt
in nobis: uidetur atēstari p^oria que si
unt a singulis priuatis psonis q^olibet
enī paterfamilias punit filium uel
seruū male agētem. et silr atēstatur
ea: q^o sūt a legis latorib^o: q^o hnt curaz
rei publice illi. n. puniūt i eui^o u^o cru
ciāt graui^o eos: q^o opant^o mala dum tñ
nō faciāt h^o ppter uolētiaz u^o ppter
ignoratiā: cui^o. s. ignoratiē ipi nō sūt
cā. si enī p uiz aut p ignoratiā oparent^o
nō eēt eorū opa uolūtaria: ut ex sup^o
dēis p^o uiz maifestū ē q^o puniūt eos tāq^o
uolūtariē opates z silr honorāt opats
bōa uolūtariē q^o p hono^os puocates bo
nos ad bona & p penas phibētes ma
los a malis. nullus aut puocat aliqm
ad operādum ea: q^o non sūt in potesta
te nostra neq^o uolūtaria. q^o in talib^o
suasio ante opus ē oīno inutilis. sic si
aliq^o sudeat alicui ut in state nō cale
fiat: uel in infirmitate nō doleat. uel
substractis cibis nō eluriat: uel si ali
qd aliud ē tale: qd non sit in potesta
te nra. quia nihil min^o ppter suasioez
pateremur hoc. si ergo nō puocamur
ad ea q^o non sūt in nobis: puocamur
atē ad faciēduz bona et uitādum mala
q^ons est: q^o ista sint i nobis. Deide cūz
d^o Et. n. in p^oo ignorare. Verum p
ignotiaz comissa puniūt. Maifestat
idē in his: q^o uiz hēre aliquid de uolūta
rio. ignoratiā atē inuolūtariūz cāt ut
sup^o dēz est. si tñ nos sim^o ignoratiē cā
erit ignoratiā uolūtaria. z p ea punie
mur: pōt atē homo eē cā sue ignoratiē
duplr. uno^o d^o dēte aliquid agēdo. sic p^o
de his: q^o se inebriāt & ex hoc reddūt
ignorates q^o duplr sūt inculpadi p^omo
quidē: q^o se inebriāt. z^o: q^o ex ebrieta

te aliq. peccatū fecerūt. pncipiū. n. ebrietatis ē in potestate ipius hoīs. q. hō est domin⁹ eius: q. non inebriet. i. i sua potestate habz hoc. ebrietas autē ē causa ignoratiē. et sic p cōsequens hō ē ignoratiē causa. alio aut modo ē hō causa ignoratiē indūte: p hoc q. non agit id: q. agere debet. & ppter hoc ignoratiē eorū q. scire tenet. & put re putat uolūtaria. & p ea hoīs puniū tur. & hoc ē q. dicit q. legis latoīs pu niunt ignorantes ea. que sūt lege statu ta: q. omnes scire oportz sicut quod nō est furandum: & nō sunt discipula: sic subtilitates iuris: q. non tenent oīs scire. q. nec possent. & idē etia ē in aliis: q. cūq. hoīs uidentur ignorare ppter neclgētiā q. i potestate eorū erat: ut nō ignoraret. sūt. n. dñi. i. in potestate sua hñtes: ut sint diligētes non necligentes.

Quod forsitan talis aliq. zc. Sed forsitan talis ē q. Post q. phs excludit errorem dī cētiū. q. nullus est uolūtariae malus: hic excludit radices hui⁹ erroris. et pmo q. dē q. ad interiorem disposi tiōē: ex q. possz aliq. se inclinare ad ma lū pter suā uoluntate. z. q. m. ad uim apphēsiuā. p. quam aliqd iudicat bo num uel malū. ibi Si aut quis dicat zc. Quod si q. dixerit. Circa p. m. u. duo facit. p. m. pponit id: cui posset aliq. inuēti ad sustinendū errorem p. dictū z. hoc impbat. ibi Sed eius q. ē tales fieri. Hac uero hi sibi dīsolūte: Dixē rat aut supra phs: q. in hoīs potestate ē q. aliq. sit diligens uel necligēs cā a liqd s. h. p. posset aliq. negare dicēs: q. aliq. naturalit talis ē: ut non sit dī ligens. sic uidem⁹ fleumaticos natāli ter ēē pigros. colericos aut iracundos mīlancolicos tristes. & sanguineos iō

cūdos. & scdm hoc sequit. q. nō sit i potestate hoīs: q. sit diligēs. Deinde cū dīc. Sed eius q. ē tales fieri zc. Hac uero hi sibi dīsolūte. Excludit quod dīctū ē. Ad cuius euidentiam cōside randum ē: q. aliq. pōt dīcī aliq. līs du pliciter. uno mō scdm dispositiōē cor poralē siue qñte corporis complexio nem: siue qñte impssiōē corporum celestiu. et ex h. mōdi dispositiōē nō pōt imēdiatē mutari intellect⁹ uel uolūtas: q. sunt pētus icorporee potētie nō utentes organo corporeo. ut patz p. phm. in. q. dē. aīa. pōt autē p. h. mōdi dispositiōē sequi aliq. imutatio expte appetit⁹ sensitui: q. utit organo cor poreo: scuius mōd⁹ sunt aīe passiōes. et scd. hoc ex h. mōdi dispositiōē nihil amplius mouet ratio & uolūtas: que sūt pncipia hūanorū actūū q. ex passio nibus aīe dē quibus sup. in p. mō dīctū ē: q. sint suasiones rōne. Alia ē dispo sitio expte aīe: que quidē est hñtus: ex quo inclinā uolūtas uel rō in opatō ne. et ideo phs p. m. m. s. dispositiōi bus uel qñtatib⁹ corporalibus agit de sola dispositiōē hñtuū. Circa hoc g. duo facit. p. m. n. ostēdit: q. hñtus aīe scdm quos aliq. ē necligēs uel iust⁹: sūt uolūtariū ex hoc: q. ppter eos ali quis increpat. z. ostēdit q. etiā defect⁹ corporales qui sūt increpabiles: sūt uolūtariū. ibi Non solū autē aīe ma licie zc. Nec solū animi uicia uolūta ria sūt. Circa p. m. u. duofac. p. m. ostē dit q. hñtus aīe sunt uolūtariū q. ad eorū generatōem. z. ostēdit q. nō sūt uolūtariū: postq. iam eorū generatio ē completa. Circa primū duo facit pri mo p. m. p. m. quod itēdit. z. pbat p. po sitū. ibi Que. n. cā singula zc. Naz q. les sūt actus. Est aut cōsideradū q. hñtus mali differūt sicut & act⁹ mali. quidam. n. sūt mali habitus ex eo q.

retrahunt a bene agēdo. et q. m. ad h. modi hñtus dicit q. ipi hoīs sibi ipis sūt causa ut fiāt tales. i. diligētes. ad bñ opandū. p. hoc q. uiuūt remisse. i. absq. conatu ad bonas operatiōes. alii aut hñtus mali sūt: p. quos aliq. inclinā ad male agēduz: siue hoc sit in nocumētū aliorū: siue i p. priā deor dinatōem. q. tum ad hoc dīc q. hoīs sibi ipis sūt causa q. sint iniusti: inq. mala faciūt aliis: et incōtinētes inq. uitā suā ducūt in potib⁹ supfluis & in aliis huiusmodi: q. ad delectabilia tactus p. tēt. Deinde cū dīc. Qui. n. circa singula zc. Nam q. les sūt actus. Probat p. m. u. et p. m. p. similitudi nez in aliis. uidem⁹. n. q. i. singlis opa tiōes faciūt tales. i. dispositiōes ad si milia opanda. et istud manifestum est ex illis: q. studēt et operā dant: ad q. cūq. exerciciū puta lucte uel milicie aut q. cūq. opatiōē. oēs. n. ex hoc: q. opant mltociēs: sūt tales: ut possint similia p. fectē facere. cūq. g. hoc uideamus cōtingere in oībus: hoc uidet ēē hoīs q. i. sensu carētis: q. ignoraret ex opatiōibus hñtus generari. Scd. ibi Adhuc at irrōnab. zc. Absurdum etiā dicere. Ostēdit ideo rōne sup. ex ordie act⁹ ad hñtu. si. n. aliq. uult ali quā causā: ex q. scit sequi talē effectū cōsequēs est. q. uelit illū effectū. et q. uis forte nō uelit illū effectū scdm se potius tamen uult effectū illū esse: q. causa nō sit. sic si aliq. uelit ambula re in estu p. sciēs se sudaturū: cōsequēs ē q. uelit sudare. q. uis. n. hoc scd. se nō uelit: uult tñ potius sudorem pati: q. abstinē ab itinere. nihil. n. phibet ali qd nō ēē scd. se uolūtariū: qd tamē ē uolūtariū p. p. aliud. sic potio ama ra ppter sātātē. aliē autē esset: si hō nesciret: q. talis effect⁹ seqret ex tali cā puta si aliq. ambulās in uia incidit i

latrones: nō efficit hoc uolūtariū. q. non fuit p. scitū. manifestum autē est q. hoīs iusta faciētes sūt iniusti et stru pra faciētes ceu committētes sūt inqti nētes g. irrōnab. ē: q. aliq. uelit in iusta facē: et nō uelit ēē iniust⁹: aut ue lit strupra committere: et nō uelit ēē in cōtinēs. s. manifestū est q. si nō ignorās opa uolūtaria illa ex q. b. sequit q. sit iust⁹: uolūtaria erit iust⁹. Deinde cū dī cit. Non tñ si uelit zc. Nec tñ si uelit i iust⁹. Ostēdit q. hñtus mali nō subiacēt uolūtati oīno: postq. sūt generati. et dīc q. nō ideo: q. uolūtaria sit aliq. iust⁹ q. nōcūq. uolet desinet ēē iniust⁹ et fiet iust⁹. et h. pbat per simile i dis positiōibus corporalib⁹. si. n. sit aliq. qui cū san⁹ esset uolēs i egritudinem icidit per h. q. uiuit incōtinēter utēdo s. imoderato cibo et potu: et nō obediē do iudicis: a principio erat in eius po testate nō egrotare: sed postq. emisit actōē sup. to. s. iam superfluo aut noci uo cibo: nō adhuc ē in potestate ei⁹: ut nō egrotet. sic ille qui p. cēt lapi dem: pōt non p. cēt: nō tamē in po testate eius ē q. resumat: q. nō p. cēt et tamē dicim⁹ q. emittere: uel p. cēt lapidem sit in hoīs potestate. q. a pnci pio sic erat. sic etia ē et de hñtib⁹ uī ciorū. q. a pncipio i potestate hoīs: est q. nō fiat iniust⁹ uel incōtinēs. unde dicim⁹ q. hoīs uolētes sūt iniusti & incōtinētes: q. nō postq. facti sunt ta les: nō adhuc. t. h. in eorū potestate: ut. s. statim desināt ēē iniusti uel incō tinētes: s. ad h. requir. magnum stu diū et exerciciū. Deinde cū dīc. Nō solū aut. Nec solū animi uicia uolū taria sūt. Ostēdit p. similitudinem cor poraliū defectūū: q. hñtus uiciofi sint uolūtariū. et dīc q. non solū malicie anime sūt uoluntarie sed in q. b. dāz defect⁹ corporales. et tales hoīs iuste

crepam⁹. nullus. n. iuste crepat eos:
q^u sūt turpes naturalit^{er}. s^{ed} solū eos: q^u
sūt turpes ppter aliquā negligētiā;
debitū cult^{us}. et similit^{er} se hab^{et} de debili-
tate aut de cecitate. nullus. n. iuste im-
ppabit ei: q^u ē secus a natūitate uel ex
infirmitate uel ex aliq^{ua} plaga. q^u hoc nō
ē uolūtariū. sed magis ppter hoc hoīes
miserent^{ur} eor^{um}. et sic pat^{et} q^{uod} maliciā
siue defectū corporaliū illi crepāt^{ur}
q^u sūt in potestate nra: non aut illi: q^u
non sūt in potestate nra. uñ manifestū
ē q^{uod} etiā in aliis. i. in his q^u ad aīam pti-
nent malicie. i. hūus uiciosi: qui incre-
pant^{ur} in nostra potestate existūt

Item q^{uod} dicat z c. Quod
siq^u dixerit. Postq^{uam} phs ex-
clutit radicē ponentiū ma-
licia nō ē uolūtariā ex pte dispositō-
nis inclinātis appetitū: hūc excludit a
liaz radicē ex parte uirtutis cognosci-
tiue. et cca hoc duo facit. pmo ppoit
radicē dictāz. 2° excludit eā. ibi Si q^{uod}
dem igit^{ur} z c. Si q^{uod} sūt hūus. Circa p^{ri-}
mū cōsiderādūz est: q^{uod} bonū mouet appe-
titū: inq^{uod} ē apphēsiū. sic. n. appetit^{us}
ceu inclinatio nātalis sequit^{ur} formāz
naturalit^{er} inherētēz: ita appetitus aīis
sequit^{ur} formā apphēsiāz. ad hoc igit^{ur} q^{uod}
aliquid appetat^{ur}: pexhigūt^{ur} q^{uod} apphēda-
tur ut bonū. et idē ē q^{uod} unusq^{uodque} desi-
derat id: q^{uod} appar^{et} sibi ēē bonū. pōt
g^o dicere aliq^{uod}: q^{uod} hoc nō est i potesta-
te nra: q^{uod} hoc uideat^{ur}: uel appareat no-
bis bonū. q^{uod} nos sim^{us} dñi fantasie. i.
apparitōis uel uisiōis sed q^{uod}lis est unusq^{uodque}
quisq^{ue}: talis finis uidetur ei. idest tale
aliquid uidet^{ur} ei appetēdūz q^{uod} bonū z
finis. scd^z. n. ppriā formā ē aliquid
unicuiq^{ue} cōueniēs. sic igni ferri fursū
et terre ferri ad mediū. et sic etiā uide-
mus in alibus q^{uod} unūquodq^{ue} animal
appetit aliquid tanq^{uam} bonū & finis

scdm dispositōez sue nature. uñ dñi
animalia hnt^{ur} diūsos act^{us} et opatōes:
q^uis oīa animalia unius spēi hēant si-
miles mot^{us}. et opatōes: i spē autē hūa-
na iueniūt diūsi hntes diūsos mot^{us} et
opatōes. uñ stimauerūt aliqui: q^{uod} hoc
ēēt ppter diūsa dispositōem nātalem:
ppter quā uidet^{ur} quidez huic hoc bo-
nū: alii aut illud: ita q^{uod} hoc nō subia-
ceat dñio hoīuz siue potestati. Deide
cu^mz dīc. Siquidē igit^{ur} sibi. Si quis sui
hūus. Excludit radicē pdictāz. et circa
hoc tria facit. p^{ri-}mo pōit. rōez remouētes
q^{uod} dictūz est. 2° icontrāz subdit solu-
tionē interimētē. ibi Si autē nullus
sibi causa z c. Si autē nullus sibi causa
ē male egēdi. 3° impbat eā. ibi Si utiq^{ue}
hec sunt uera. Hec igit^{ur} si uera sunt.
Circa p^{ri-}mu^m cōsiderādūm ē: q^{uod} aliqd
potest apparere bonū alicui duplicit^{er}
unomo^{do} in uniu^{er-}sali q^{uod} speculatiua qua-
da^m cōsideratōe. et h^{oc} modi iudiciū de
bono non consequit^{ur} aliq^{uod} dispositō-
nē pticularē s^{ed} uisū uiz rōis silogizā-
tis i opabilit^{er}. sic et i his q^{uod} sunt a na-
tura. s^{ed} q^{uod} opabilia sūt cōtingētia: nō
cognoscit^{ur} ratio ad assēciēdūz huic uel
illi. sic accidit i demonstratis: sed in po-
testate hab^{et} hō q^{uod} assēciat uni uel al-
teri parti q^{uod} traditōis: sic accidit in oī-
bus opabilit^{er} et maxie cca opabilia:
in q^{uod}bus plurima attēdunt^{ur} scd^z quor^{um}
quodl^{ibet} aliqd pōt iudicari bonū uel
nō bonū. alio mo^{do} pōt apparere bonū
aliquid alicui q^{uod} pctica cognitōe pcom-
patōez ad opus: et de h^{oc} mo^{do} iudicio lo-
quit^{ur} nūc phs: q^{uod} q^{uod}de^m pōt sup aliq^{uod}
ferri: q^{uod} sit bonū dupl^{iter}: uno mo^{do} ut a
liqd uideat^{ur} alicui simpl^{iter} & scdm se
bonū et hoc uidet^{ur} bonū scdm rōez si-
nis. alio at^{que} mo^{do} ut uideat^{ur} aliqd alicui
bonum nō simpliciter & scdm se: sed
put nūc. cum autē appetitus incline-
tur ad aliqd duplicit^{er}: uno mo^{do} scd^z

anime passiōem: alio mo^{do} scdm hūit^{er}
ex passiōe contingit q^{uod} aliqd iudicet^{ur}
bonū put nūc: sic illi qui timet sub-
mersiōem ppter passiōez timoris uide-
tur bonum ut nūc: q^{uod} merces in mari
phiciat: et cōcupiscēt^{ur} q^{uod} fornicet^{ur}. sed
iudiciū q^{uod} hō iudicat aliqd ēē bonū ut
scdm se et simplicit^{er} puenit ex inclina-
tōe hūus. & de h^{oc} nūc agit^{ur} et ideo di-
cit q^{uod} cu^mz hō aliq^{uod} sit causa sui hūus
mali ppter cōsuetudinem peccādī: ut
ostēdūt^{ur} ē: cōsequēs est q^{uod} ipe etiam sit
sibi causa fantasie cōsequētis talem
hūit^{er}. i. apparitōis: qua sibi uidet^{ur}
hoc ēē scdm se bonū. Deinde cu^mz dīc.
Si autē nullus. Si at^{que} nullus sibi causa
ē male agēdi. Ponit responsionem
aduersariū interimētis: q^{uod} dictūz est.
& dīc q^{uod} forte aliq^{uod} ponet: q^{uod} nullus
ē sibi causa: q^{uod} male faciat: s^{ed} hoc fac-
tū ē ppter ignorantiam finis: in-
q^{uod} m. i. stimat optime aliquid cōsequi
p id: q^{uod} male operat^{ur}. q^{uod} autem aliq^{uod}
desiderat debitūz finem: non puenit
hōi ppria sponte: sed oport^{et} q^{uod} ex sua
natiuitate hoc ei cōueniat: ut. i. sicut
hō uisūz exteriorē: quo hō bñ iudicat
colores hab^{et} ex sua natiuitate: ita et
ex sua natiuitate hēat bonam disposi-
tionēz interioris uisus: quo bñ iudi-
cet: et desideret id: q^{uod} est scdm uerī-
tatem bonūz. et sic ille dicendus erit
bonā natiuitatez hūus: cui predcū iū-
diciū bñ inditū est ex sua natiuitate
illa. n. uidet^{ur} esse pfecta & uere bona
natiuitas: p quāz hōi bene et optime
innascit^{ur} illud: q^{uod} est maximūz et op-
timūz: et q^{uod} nō potest hō alēius auxi-
lio uel disciplina accipere: s^{ed} oportet
q^{uod} tale id hēat: q^{uod}le inditūz ē sibi a na-
tura g^o q^{uod} hō hoc bñ hēat ex sua nati-
uitate duplici de cā reddit natiuitatē
laudabilē. uno mo^{do} ppter excellētiam
hui^{us} boni. alio mo^{do} ppter impossibilita-

te^mz aīe acqrendi. Cōsiderādūz est at^{que}:
q^{uod} hec uidet^{ur} esse p^{ri-}mo quorūdam mate-
maticor^{um} ponētūz q^{uod} hō in sua natiui-
tate disposit^{us} ex uirtute corpor^{is}: celestiu
ut hoc uel illud agat: quā q^{uod}de^m positō-
nez Ar^{istotelem}. in libro de aīa attribuit his
q^{uod} non ponebāt dīa^mz inter sensū et in-
tellectū. si. n. aliq^{uod} dicat: sic ibi dicit^{ur}
talīs ē uolūtas in hoībus: qualem in
die ducit pat^{er} uiro^{rum}: deorūq^{ue}. i. celūz
uel sol^{is}: cōsequēs erit q^{uod} uolūtas et rō
in qua ē uolūtas: sit aliqd corporeū
sic est sensus. nō. n. ē possib^{ile} q^{uod} illud
q^{uod} in se ē incorporeū a corpore mouea-
tur. et sic intellectus et uolūtas hēbit
organū corporale: & in nullo difer-
rent a sensu et appetitu sensituiuo. uñ
et hic similitudinē pōit uisus sensituiui
et uisus: quo rē iudicat. Est ergo dicē-
dūm q^{uod} ex celestib^{us} corporibus pōt ali-
qua dispositō causari in corpore hūano:
ex qua inclināt^{ur} appetitus sensituiuus:
cuius mot^{us} ē passio aīe. uñ ex inclina-
tōe celestium corporū non hab^{et} incli-
natōez ad hoc q^{uod} iudicet aliqd ēē bonū
simpl^{iter} et scd^z se sic p hūit^{er} electū uir-
tutis et malicie: s^{ed} ad iudicādūz aliqd
ēē bonū ut nūc: sic sit p passiōez. Et idē
est dicēdūz de inclinātōe: q^{uod} accidit ex
cōplexiōe corporis. nūc autē non ag^{itur}
de iudicio: quo iudicat^{ur} aliqd bonūz
ex passiōe: q^{uod} uolūtas pōt hoc non cō-
sequi: ut dcm ē: s^{ed} de iudicio: quo iudica-
tur aliqd ēē bonū p hūit^{er}. uñ ista res-
pōsiō nō excludit rōez Ar^{istotelem}. Deide cū
dīc. Si utiq^{ue} hec sūt uera. Hec igit^{ur} si
uera sūt. Excludit pdictā respōsiōnez
ex suppositōe eor^{um}: q^{uod} adūsari^{us} suppone-
bat. supponebat. n. adūsarius: q^{uod} uisus
esset uolūtariūz: q^{uod} de malicia nega-
bant. & ideo resumens ea que pdicta
sūt: que usq^{ue} huc suppendunt^{ur} dicit: q^{uod}
si ista sūt uera: que nūc dicta sūt. i.
q^{uod} desideriu^mz finis insit hōi a natura:

nulla ē ratio. q̄re magis uirtus q̄ malicia sit uolūtarium. similis. n. rō est: q̄ ambob⁹. s. uirtuoso & uicioſo inſit finis a natura: uel q̄līcūq; aliter ei iudicat q̄m ad apphēntōnem: & ad iaceat q̄m ad appetitū. & quis opatio uirtutis & uicii nō ſoluꝝ ſit circa finem. ſ; etiā circa ea: que ſūt ad finē ſed tñ reliq̄. i. ea q̄ ſunt ad finē hoies opant referendo ad finē non a natura ſed q̄lītercūq; eis uidet. ſiue ergo dicatur q̄ finis nō uidet eſſe unicuiq; talis a natura: ſ; apud ipm eſt. i. in poteſtate eius ut inhereat tali uſtali finī: ſiue etiā ſit naturalis finis: & in reliqua homo operādo fiat uirtuoſus. uolūtarie uirtus tamē erit uolūtaria & ſimilis uicia. q̄r uicioſo cōpetitid qd ē ppter finē in opatōnibus ſic uirtuoſo quēadmodū & ſimilis ſehabent in fine. ſi ergo ſic ſupra oſteſum ē: uirtutes ſūt uoluntarie. ex eo: q̄ nos ſum⁹ cā hītuū: ex qbus diſponimur ad hō q̄ talē nobis ponam⁹: ſequit q̄ etiā malicie ſūt uolūtarie. q̄a ſimilis rō eſt de utriſq;. Deinde cum dicit. Cōiter igit̄ zc. De uirtutib⁹ ergo nobis cōiter Epilogat ea: q̄ ſupra dicta ſūt. Et pmo oſtēdit qd iam dictū ſit de uirtutib⁹. Scđo qd reſtat dicendū: dicit ergo. p qd dictum ē de uirtutib⁹ in cōmuni et earum genus typo. i. figuraliſ manifeſtum ē. Deinde dictum ē: q̄ ſūt medietates: qd p̄tinet ad gen⁹ p̄pinquū. & q̄ ſūt hītuū: qd p̄tinet ad genus remotum: ſub quo etiā continent uicia. Dictum ē etiā q̄ uirtutes eaſdem opatōnes generāt ex qbus cauſant dictum ē etiā q̄ ſūt in poteſtate nra. & q̄ ſequunt̄ rectam rōnē. & q̄ aliter ſūt uoluntarie opatōnes q̄ hītuū: quia nos ſumus domini opatōnum a p̄ncipio uſq; ad finem: dum modo ſciamus ſinglares circūſtātias: ſ; dñi

hītuū: non ſumus niſi a p̄ncipio. Poſt modū autē nobis ignorātibus p̄ſingulas opatōnes adiciť aliqui qd in generatōne hītuū. ſicut etiā accidit in egritudinibus cauſatis ex uolūtariis actibus: ut ſup dictum ē. ſed q̄a ap̄ncipio erat in poteſtate nra: ut ſic uel non ſic ageremus ppter hoc etiā ipi hītuū dicūt uoluntarii. Deinde cum dicit. Reſumētes itaq; zc. Reſumētes igit̄ de ſinglis. Oſtēdit qd reſtat dicēdū. z dīc q̄ oꝝ iterato reſumere cōſideratōnem de uirtutibus. ut dicamus de unaquaq; uirtute q̄ ſit: & circa q̄lem maſiam: & q̄līter opetur. & ſic etiā maſeſtum erit quot ſūt uirtutes. & pmo dicetur de fortitudie

Voniat igit̄ medietas zc. Mediocritatē eſſe fortitudinē. Poſt q̄ p̄h̄s deſignauit de uirtutibus moralibus. in cōi: hīc incipit deſignare de ſinglis uirtutib⁹ in ſpali. et primo deſignat de uirtutibus. q̄ ſunt cā paſſiōes interiores. z de iuſticia: q̄ eſt circa opatōnes exteriores. in quinto libro. ibi De iuſticia at̄ et iniuſticia. De iuſticia et iniuſticia cōſiderādū eſt. Prima at̄ pars didit̄ in duas ptes. in p̄ma deſignat d̄ uirtutibus. moralib⁹: que ſūt circa p̄ncipales paſſiōes reſpiciētes ip̄az uitam hois. z deſignat de uirtutib⁹ moralibus: q̄ ſunt circa q̄ſdaꝝ ſedarias paſſiōnes reſpiciētes exteriora hois bona in quarto libro. ibi Dicam⁹ at̄ deinceps De liberalitate deinceps dicam⁹. Circa p̄muꝝ duo facit. pmo deſignat de fortitudie. que ē circa paſſiōes reſpiciētes corruptiā uite hūane. z deſignat de tēpantia: q̄ eſt circa paſſiōes reſpiciētes ea: quibus hūana uita coſeruatur. ſ. cibos & uenerea. ibi Poſt hō de tēpantia zc. Poſt hanc de tēpantia dicamus

Circa p̄muꝝ tria facit. pmo iueſtigat materiam fortitudis. Scđo deſignat modum operationis. ibi Terribile aut̄ in omib⁹ quidem zc. Nec ſane terribilia omib⁹. Tercio determinat q̄ſdam uirtutis p̄prietates. ibi Circa audacias autē & timores zc. Quamuis autē circa terribilia. Circa p̄muꝝ duo facit. pmo reſumit quod maſeſtū ē ex p̄miſſis de materia fortitudis. ſ. cā paſſiōes ſit. z inq̄rit obiecta illarū paſſionū. put cā eas ē fortitudo. ibi Timem⁹ autē ea. Metuem⁹ autē illa dicit ergo: q̄ iam ſup dictū ē in z q̄ fortitudo ē q̄dam medietas cā timores & audacias. iportat. n. fortitudo quādaꝝ animi firmitatē: p quā anim⁹ ſtat imob̄lis contra piculorū timorē Deinde cū dicit. Timem⁹ autē zc. Metuem⁹ autē illa: Inueſtigat obā paſſionum p̄dictarū ſcdm q̄ circa eas eſt fortitudo & ex parte timoris ſpali ter circa quē p̄ncipali⁹ ē fortitudo ut infra dicet̄: eadem autē ſunt obā timoris & audacie naz id idem qd p̄timorem aliq; reſugit: p audaciaꝝ aggrediet̄. circa hoc ergo tria facit. pmo oſtēdit q̄ ſūt obiecta timoris. z oſtēdit circa qd gen⁹ horū ſit fortitudo. quia cā timorē mortis. ibi Non. n. circa omia zc. z oſtēdit in ſpali cā cuius mortis timorē ſit fortitudo. ibi Vi debetur autē utiq; zc. Sed nec circa omne genus. Dicit ergo pmo q̄ terribilia ſūt que timem⁹ q̄i timoris obā hōmodi autē ſūt: ut ulr dicat̄. que cūq; mala. un & p̄h̄i diſiniūt timorem dicentes: q̄ eſt expectatio mali & ſumit̄ hīc expectatio communis p quol̄z motu appetitus in aliq̄d futurū cum tamen expectatio p̄prie loq̄ndo nō ſit niſi boni: ſic nec ſpes. maſeſtū eſt igit̄ q̄ om̄s timem⁹ aliq̄ mala ſic mala op̄iōez. i. infamia: q̄ contrariat̄

honestati inopia: i. paupertatem: quē cōtrariatur bonis fortune exterioris egritudinem & inimiciam et mortē que contrariant̄ bonis p̄ſonalib⁹. Deī de cñm dīc. Non. n. cā omia Oſtēdit cā quorū malorū timorē ſit fortitudo. & pmo oſtēdit circa q̄ non ſit z oſtēdit circa qd ſit. ibi Circa q̄lia utiq; terribilium zc. In quibus igit̄ terroribus. Circa p̄muꝝ duo facit. pmo p̄p̄it: quod intendit. ſ. q̄ fortitudo non uidet̄ eſſe cā timorē omniū malorū. z ibi Quedā. n. zc. Nā ſunt quedā q̄ metu ue hoſtum ſit. Probat p̄p̄itum. & pmo q̄ fortitudo nō ſit circa timorē infamie. fortis enim laudat̄ ex eo: q̄ non timet. ſed quedā ſūt: que oportz timere ad bene uiuedū: & bonū eſt ea timere: in q̄m. ſ. ip̄e timor non ſoluꝝ neceſſari⁹ eſt ad honeſtatē conſeruandā: ſ; etiā ē ip̄e timor q̄dam honeſtuꝝ. quod autē aliq; nō timeat hōmodi mala. eſt q̄dam malū inhoneſtū: ut patz de infamia: quā qui timet laudat̄ q̄i decens. i. compoſitus in moribus: & uerecūduſ. ille autē qui hōmodi malum non timet: uitupatur q̄i inuerecundus. ergo patz q̄ fortitudo nō eſt circa timorē talium malorū. q̄noq; tamen ille q̄ nō timet infamiā: a qbus dam metha. nominat̄ fortis: q̄ aſſimilant̄ forti: in q̄m ē impauidus. z ibi Inopia autē zc. Nec paupertas forſan metuēda eſt. Ondit q̄ fortitudo non ē circa timorē paupertatis. et dicit q̄ paupertatē non oꝝ timere: put dicebat̄ de infamia ſic neq; egritudinē nꝝ ali qd eoz q̄ non p̄tinet ad maliciaꝝ hois cui⁹ ip̄e eſt cauſa. fruſtra. n. hō timet illa: q̄ uitare non pōt. hoc igit̄ homo debz cā talia timere ne ex p̄pa malicia i aliq̄d horū icidat q̄ ſic timor ē utilis ad iſta uitāda n̄ at̄ aſr n̄c q̄uis tñ iſta

nō oporteat timere ille: q̄ circa h̄ est
impauīdus: fortis uocat̄ nisi forte p̄
similitudinem. quia non timere paup̄
tatem uidet̄ ad aliam uirtutē ptinere
s. ad liberalitatē: ex cuius actu aliqui
laudent̄ inq̄m audacter audent pecu
nias expendere: q̄ tamē in maiorib⁹
periculis. s. bellicis simpliciter timidi
dicūtur. nō ergo circa timorē inopie
est fortitudo. Tercio ibi Neg utiq̄
si aliq̄s. Nec etiā qui p̄ filioz. Osten
dit q̄ fortitudo nō est circa quoscūq̄
timores malorū personaliu⁹ & dicit
q̄ ideo non dicit̄ timidus ex eo: q̄ ti
met ne aliq̄s iniuriē uel inuideat sibi
aut filiis aut uxori: uel q̄d cūq̄ aliud
h̄modi. neq̄ etiam aliq̄s dicit̄ fortis
ex eo: q̄ nō timet flagellari: si audact̄
flagella sustinet. q̄ ista nō sunt ma
xime terribilia. dicit̄ autem aliquis
fortis simpliciter ex eo: q̄ ē fortis c̄ca
maxime terribilia q̄ at̄ in aliq̄b⁹ aliis
ē intrepidus: nō dicitur fortis simpli
citer s. in genere illo. Deinde cum dicit̄
Circa q̄lia utiq̄. In q̄b⁹ igit̄ terrorib⁹
Ostendit circa quorū malorum timo
rem sit fortitudo & dicit. q̄ aliq̄s dē
simpliciter fortis ex eo q̄ ē intrepidus
circa ea: que sūt maxime terribilia.
uirtus. n. determinat̄ scdm̄ ultimum
potētie ut dicit̄ in p̄mo de celo. ideo oꝝ
q̄ uirtus fortitudis sit circa ea: q̄ sūt
maxie terribilia. ita q̄ nullus magis
sustineat pericula q̄ fortis inter om̄ia
autem maxime ter. oꝝ est mors. &
huius ratio ē. quia est finis totius
p̄sentis uite. & nihil post mortē uide
tur eē hominī ut bonū uel malum de
his: que ptinent ad p̄sentē uitam: q̄
nobis sunt nota ea enim q̄ pertinent
ad statum aīe post mortē. non sūt ui
sibilia nobis: ualde autē terribile est
id: p̄ q̄d homo p̄dit om̄ia bona: que
cognoscit. unde uidet̄ q̄ fortitudo p̄

prie sit circa periculorū mortis timo
rem. Deinde cum dicit̄. Videtur autē
utiq̄ z c. Sed nec circa omne genus.
Ostendit circa cuius mortis timorē
sit fortitudo. & c̄ca hoc duo facit. p̄
ostēdit circa quod genus mortis sit
fortitudo. Scdō ostendit quo ordie se
habeat etiam circa omnia gen̄a mor
tis. ibi Principali ter autem z c. Prope
igitur fortis dicit̄. Circa p̄mū duo
facit. p̄mo pponit quod intendit. 2.
pbat propositum. ibi Maximo enim
z c. In pulcherrimo sane & maximo
periculo. Dicit ergo primo: q̄ neq̄ etiā
fortitudo est circa mortē: quam quis
sustinet ī quocūq̄ casu uel negotio. s.
in mari: uel ī egritudine: sed circa mor
tem: quā quis sustinet p̄ optimis re
bus. sic contingit cū aliquis moriet̄
in bello ppter defensionē patrie. et ea
dem ratio est de quacūq̄ alia morte:
quā quis sustinet ppter bonū uirtu
tis: sed sp̄aliter fac̄ mētionē de morte
in bello. quia ī tali negotio ut frequ
tius: homines moriunt̄ ppter bonum
Deinde cum dicit̄. In maximo. n. z c.
In maximo sane et pulcherrimo picu
lo. Probat dupliciter ppositum. primo
q̄dem quia mors q̄ est in bello: est in
maximo piculo. quia defacili ibi mo
riet̄ homo. est etiā in optimo piculo.
quia h̄modi picula sustinet hō ppter
bonum commune. q̄d est optimum:
ut in p̄mo dictum ē. uirtus autē est c̄ca
maximū & optimū. ergo uirtus for
titudis maxime ē circa mortem: que
est ī bello. Scdō ibi. Concordes autē
z c. Testatur honores a ciuitatibus.
Probat idem ex hoc: q̄ morietib⁹ mor
te tali uel qui fortiter se expōit piculis
huius mortis exhibent̄ honores taz in
ciuib⁹ qui uiuunt in communitate
quam etiam apud monarchias idest
apud reges qui soli dominantur quia

fortiter ī bello dimicantibus & iūta:
et post mortē aliq̄ honores exhibent̄
honor autē est p̄miū uirtutis. 9. circa
h̄mōi mortē cōsidat̄ uirt⁹ fortitudis
Deinde cū dicit̄. Principali ter autē z c.
Proprie igit̄ fortis dicit̄. Ostēdit quo
ordie se habeat fortitudo c̄ca omnia
gen̄a mortis. & p̄mo quo se habeat
intimēdo mortē: 2. quo mo⁹ se habeat
in audacia: q̄ sit circa h̄modi picula
ibi Simili ter autē uirt⁹ agit. Et simul
audet̄ ī quibus ē. Circa p̄mū duo fa
cit. p̄mo ostēdit circa quā mortē p̄
cipali ter sit fortitudo Et dicit̄ q̄ p̄cipa
li ter dicitur aliq̄s fortis ex eo: q̄ ipau
de se habz c̄ca bonā mortē: sic et oīs
uirtus ordinat̄ ad bonū & circa picu
la illatia mortis p̄cipue: si sint repēti
na. in his. n. q̄ repente oportz operari
maxie ostendit̄ q̄ aliq̄s ex hitu opes.
in aliis aut pōt aliq̄s ex p̄meditatione
opari similia his: q̄ fiūt ex hitu. ma
xime aut sunt talia. s. ad bonū perti
nētia & repētina picula bellica. undē
circa ista p̄cipali ter est intimidus for
tis Deinde cum dicit̄. Si ad hoc in mari.
Quāobrez et ī mari. Ostēdit quo mo⁹
se heat impauide fortis c̄ca alias mor
tes. & dicit̄ q̄ etiā cōueniēter et ī mari
& in egritudinibus fortis ē intimidus
qr uidet̄ nō stupefcit: neq̄ turbatur
ppter timorē talium aliter tamē sunt
intimidi fortis in mari q̄ marinarii. nā
fortes etiā si nō sperēt saluari: tamen
nō timēt cōtemnētēs h̄modi mortē.
nō. n. tū de ea curāt q̄m curant ne in
ordinate cōmoueāt̄: s. marinarii sūt
intimidi ī picula maris: inq̄m sperāt
se bñ posse euadere ppter exp̄ctiā. De
inde cū dicit̄. Simili ter autē z c. Et siml audet̄
in q̄bus ē. Ostendit q̄ non solūz forti
tudo ē p̄cipali ter circa timorē mortis
bellicē: s. etiam c̄ca audacias talīū pi
culorū. & dicit̄ q̄ simili ter etiam fortes ui

uoliter agūt aggrediēdo picula ī illis
rebus: in q̄bus laudabilis ē fortitudo
uel ī q̄bus bonū ē mori: sic est ī reb⁹
bellicis. bonum ē. n. q̄ hō uitam suā
exponat p̄ bono cōmuni. s. in p̄dictis
corruptionib⁹. s. ī morte q̄ est in mari
uel ī egritudine neq̄ ē fortitudo lauda
bilis. neq̄ ex morte aliq̄d bonū seq̄r.
unde audacter aggredi talia picula
non ptinet ad uirtutē fortitudis.

Terribile autē non in oībus
Et sane terribilia oīb⁹. Post
q̄ p̄h̄s inq̄siuit masia: for
titudinis: hic determinat de actu ipius
& primo distingit actū eius ab acti
bus uiciorū oppositorū. 2. determinat
de q̄busdam: q̄ habent actuū similez
fortitudini. ibi Dicūtur autem z c. Di
cūtur & alie q̄nq̄ modis. Circa p̄mū
duo facit. p̄mo determinat quo mo⁹
actus diāficari possūt circa masia:
supra inq̄sitam. Scdō ostendit quis
sit p̄prius act⁹ fortitudis p̄ compera
tionem ad actus oppositorum uiciorū
ibi Qui quidē igitur q̄ oportet z c.
Qui igit̄ que oportet. Circa p̄mū
duo facit. primo assignat rōnem diū
sificandi actus circa p̄dictaz materiā.
secundo oñdit quo mo⁹ diāficatur.
ibi Fortis autēz instupestibilis. Fortis
uir impauīdus ē ut homo. Dicit ergo
p̄mo: q̄ non ē idem terribile quo ad
omnes. cum timor sit ī irascibili: cu
ius obiectū est arduum: nō est timor
nisi alicuius mali: q̄d ē aliq̄lī eleua
tum sup̄ facultatem timētis. undē ali
quid ē terribile puero: quod non est
terribile uiro p̄fecto. est autem aliq̄d
malū: q̄d excedit facultatē hūanam
p̄ quam resisti ei non pōt. sicut terre
motus. in undationes maris & alia
huiusmodi. unde huiusmodi malum
est terribile cuilibet hominī sapienti:

qui habet rectum iudicium intellectus. id autem terribile quod est secundum homines quod non excedat facultatem ipsius ad resistendum. dicit dupliciter: uno modo secundum diuersas magnitudinem rei. puta maior terribile est si conueniant multi hostes quam si pauci. alio modo secundum magis et minus: puta quod magis uel minus odit: ut magis uel minus appropinquat. & quod dicitur est de terribilibus: est etiam similiter dicendum de ausibilibus. quia circa idem sunt timor & audacia ut super dictum est. Deinde cum dicit. Fortis autem instupescibilis Fortis uir impavidus est ut homo. Oñdit secundum predictam rationem quod diuificatur actus circa maiorem predictam. & dicit. quod cum dicitur quod fortis non obstupescit propter timorem intelligitur quod est secundum quod conuenit homini. quod si intellectum habeat: timebit ea que sunt super hominem: unum & fortis talia timebit. sed tamen in casu necessitatis uel utilitatis sustinebit talia sicut oportet: & sic iudicabit recta ratio: que propria est homini ita. scilicet quod propter timorem talium non dedit a iudicio rationis: sed sustinebit hominem terribilia quantumcumque magna propter bonum: quod est finis uirtutis. contingit autem quoniam quod aliquis magis uel minus timet terribilia: quod sunt super hominem uel secundum hominem magis uel minus. quod ratio iudicat. et ad huc quod plus est: contingit quod ea: quod non sunt terribilia: timet quod terribilia. & in hoc consistit peccatum hominis: quod est contra rationem rectam. et sic egritudo contingit in corpore proinde timor cuiuscumque humoris: ita etiam peccatum contra rationem contingit in anima ex inordinatione cuiuscumque circumstantie. unum circa timorem quantum peccat ex hoc quod aliquis timet: quod non oportet timere. quoniam uero ex hoc: quod timet: quod non oportet timere. & inde dicendum est de aliis circumstantiis super positis. & quod dictum est de terribilibus: intelligitur etiam est de ausibilibus de quibus

bus est eadem ratio: ut dictum est. Deinde cum dicit. Qui quidem igitur timet. Qui igitur que oportet. Oñdit quod sit actus fortitudinis per comparationem ad uicia opposita. & circa hoc duofacit. primo ponit actum uirtutis & uiciorum. 2º comparat uirtutem ad quedam que ei similia uidentur ibi Et audaces quidem puolantes timet. Et feroces quidem perlines. Circa primum tria facit. primo determinat actum uirtutis & uiciorum quantum ad timorem & audaciam. 2º quantum ad speciem & despatchem. ibi Desperans quidem utique timet. Desperans quidem meticolosus est. 3º epilogat. ibi Circa hoc quidem igitur timet. Circa eadem igitur uersatur timidus. Circa primum duo facit. primo determinat actum uirtutis. 2º actum uiciorum: ibi Supbūdantiū autem timet. Excedit uero. Circa primum duo facit. primo ponit: quod intendit. 2º manifestat quiddam: quod dixerat. ibi Finis autem omnis timet. Finis autem cuiusque actionis est. Dicit ergo primo: quod ille qui sustinet: quod oportet sustinere & fugit per timorem ea: quod oportet uitare. & facit hoc eius gratia: cuius oportet: & eo modo quo oportet: & quoniam oportet: uocat fortis: qui etiam similiter audet quod oportet: et cuius gratia timet. & huius rationem assignat dicens quod quod fortis & uiciosus patitur per timorem & operatur per audaciam secundum quod dictum est et scilicet quod dicitur ratio recta. omnis. n. uirtus moralis est secundum rationem rectam: ut super hitum est. Deinde cum dicit. Finis autem omnis timet. Finis autem cuiusque actionis. Manifestat quiddam quod dixerat. scilicet. cuius gratia oporteat fortiter operari & dicit quod finis cuiusque operationis uirtuosae est secundum conuenientiam hitus proprii mouet enim hitus ex consuetudine causatur per modum nature. eo quod consuetudo est sicut quedam natura: sicut dicitur in libro de memoria. finis autem ultimus agens naturalis operis est bonum uniuersali quod est bonum perfectum. sed finis proximus est ut sua similitudine

in aliud imprimatur: sicut finis calidi est ut per suam actionem calidum faciat. sicut autem et finis uirtutis operantis ultimus quod est felicitas: quod est bonum perfectum ut in primo habitum est. sed finis proximus & proprius est: ut similitudo hitus existat in actu. et hoc est: quod dicitur: quod bonum quod intendit fortis est fortitudo. non quod habitus fortitudinis qui iam preexistit: sed similitudo ipsius in actu. & hoc est finis. quia unumquodque quod est propter finem: determinatur in propria ratione secundum proprium finem. quia ex fine sumitur ratio: quod sunt ad finem. & ideo finis fortitudinis est aliquid ad rationem fortitudinis pertinens. sic igitur fortis sustinet et operatur gratia boni. & hoc est in quantum intendit operari ea: quod sunt secundum fortitudinem. Deinde cum dicit Supbūdantiū autem timet. Excedit uero. Determinat actus uiciorum. & primo eius: quod deficit in timore. Secundo eius: quod supbūdatur in audendo ibi Qui autem in audendo. Qui uero in audendo. Tercio eius: quod habūdatur in timore ibi Qui autem in timore timet. Qui autem metuendo excedit. Concludit ergo primo: quod iter uicia ad supbūdantiam pertinet illi est in nominatio: quod superabūdatur per impauiditatem quod. scilicet. nihil timet. super autem dicitur est quod multa sunt innotata et hoc precipue contingit in his: quod raro accidunt. talis autem impauiditas raro accedit non enim contingit nisi in aliquo infano: uel in aliquo: quod non habet sensum doloris: quod. scilicet. nihil timet puta neque terre motum neque in undationes neque aliquid talium: sicut dicitur accide de quibusdam: quod uocatur celte quod est nongentis. hic autem dicitur esse sine sensu doloris. quod eadem sunt quod timemur fusa: de quibus cum fuerit presentia dolemus. Deinde cum dicit Qui autem in audendo timet. Qui uero in audendo. Agit de his: quod superabūdatur in audendo. & dicit quod ille quod circa terribilia supbūdatur in audendo et audacter terribilia aggreditur uel

tra quod ratio dicitur: uocatur audax. est autem aliquis quod non est uere audax: sed uidetur. scilicet. superbus: quod fingit se esse forte. unde sic fortis uel audax se habet circa terribilia: ita superbus quod apparet: et propter hoc quoniam potest sine periculo imitari opera fortis uel audacis. unde multi eorum quod uidetur fortes uel audaces: sunt timidi. quia cum audacter se habeant in his: quod habet periculum: quoniam ea que sunt multum terribilia supueniunt: non sustinet ea. Deinde cum dicit Qui autem in timore. Qui autem in metuendo excedit. Determinat de eo quod supbūdatur in timore & dicit quod talis uocat timidus. quia timet quod non oportet timere: et eo modo quo non oportet. & similiter scilicet alias circumstantias. & iste idem quod supbūdatur in timore: deficit in audendo nulla enim est ratio: quod aliquis non aggrediatur aliquid terribilia ad destruendum ipsa nisi propter timorem. sed defectus timoris potest esse absque audacia aggrediendi. non enim sequitur: quod quicquid non fugit sicut oportet: inuadat plusquam oportet sed quicquid deficit ab inuadendo quod oportet: non. non facit hoc nisi propter timorem. ideo defectum timoris sepauit a supbūdatione audacie: sed supbūdationem timoris coniungit defectui audacie. et quod uis timidus supbūdatur in timore & deficit in audendo: magis tamen est manifestus ex hoc: quod supbūdatur in timore tristitia: quod ex hoc: quod deficit in audendo. quod defectus non ita percipitur sicut ab audacia. Deinde cum dicit Desperans utique. Desperans quidem meticolosus. Dicit quo modo predicta se habeant ad spem & desperacionem. Ad cuius cuiusdeterminationem considerandum est: quod audacie et timoris obiectum est malum. spei autem & desperacionis obiectum est bonum. in bonum autem per se appetitus tendit: sed per accidens refugit ipsum ratione alicuius malum. scilicet. i.

li adiuncti. similr etiā maluz p se refu-
git appetitus: qd aut est per se: est cā
eius: qd est p accidēs. & ideo spes cu-
ius est tendē in bonuz: est causa auda-
cie. q tēdit in maluz: qd agit duplr.
& eadē rōne timor: qui fugit maluz:
est causa despatōis: q recedit a bono
& iō dicit q timidus ē desperans: in
qm timet circa omia deficere. fortis
at egrario inqm audet ostēdit eē bo-
ne spei. Deide cū dicit Circa hoc qdēz
igif zc. Circa eadē igif uersatur timi-
dus. Epilogat q dicta sūt cōcludēs ex
pdictis: q circa pdcās passiōes sūt &
timidus & audax et fortis: s; dnter
se habēt ad eas. nam audax et timid⁹
supabūdant: & deficiūt in audendo
& timendo sed fortis medio modo se
habet in his: sic oportet. i. scdm rōez
rectam. Deide cū dicit Et audaces z
zc. Et feroces qdem pcliues. Cōpat for-
titudiēm ad qdam sibi similia. & p
ostēdit dām fortis ad audacem. Scdo
ad eum q morte; sustin; ppter uitādas
aliqs molestias ibi Quēadmodū. igi
tur dcm est zc. Vt igif dixim⁹ forti-
tudo. Timidi aut in nullo uidēt cuz
fortibus quenire. & ideo nō curat in-
ter eos dām assignare. dīc ergo pmo
q audaces ante picula sūt Preuolāts
& uolētes. i. uelocit et ardēter ad ipa
gurrētes. Quia mouent ex impetu
passiōis pter rōnem. qno autē sūt in
ipis piculis: discedūt. qa mot⁹ passio-
nis pcedētis uicitur difficultate imi-
nēte. sed fortes qno sunt in ipis opib⁹
difficilibus: sūt acuti. quia iudiciū rō-
nis ex quo agunt: nō uicitur ab aliq
difficultate: s; pus q ad picula ueniāt
sunt geti. qa nō agūt ex impetu passio-
nis sed ex deliberatōne. rōnis. Deide
cum dīc Quēadmodum igif zc. Vt
igif dixim⁹ fortitudo. Ostēdit dām
fortis ad eū: qui sustinet mortē: ut ui-

tet molestias. & dīc q sup dcm est:
q fortitudo ē medietas circa ausibilia
& terribilia: que sūt mala: & i qbus
dcm ē. i. in piculis mortis: & delidat
opari uirtuose. & sustinet talia picla
ut eueniat bonū. i. honestuz: uel ut fu-
giat aliqd turpe. i. in honestuz: sed q
aliqs moriat sibiipi manus iniiciens
uel ab alio morte; illatam libēter pa-
tiens ad fugiēdum inopiā uel cupidi-
nem alicuius rei: quā nō pōt habere
uel quicqd ē aliud: quod ingerit trif-
ticiā: nō pertinz ad forte; sed magis
ad timidum duplici rōne. pmo qdem
qa uidēt esse qdam mollicies animi q
traria fortitudini: q aliqs nō possit
sustinere laboriosa & tristia. secūdo:
quia nō sustinet mortem ppter bo-
nū honestuz sic fortis sed fugiēdo ma-
lu; tristable. Vltio aut cōcludit q ex
pdictis potest sciri quid sit fortitudo.

Icūtur at et alie scdm qnq;
zc. Dīcūtur & alie quiq;
modis. Postq; phs dcmi-
nauit qualr sit actus uere fortitudis
& oppositor: uicioz: hic determinat
de qbusdam: que habēt actū similem
uere fortidini: sed deficiūt a uera for-
titudie: quod qdem qnq; modis cōti-
git cum uero uera fortitudo sit uir-
tus moralis: ad quaz requiritur scire: z
ppter hoc eligere pōt aliquis quidez
exercēs actum fortitudis triplr a ūa
fortitudine deficere. uno modo: q nō
opatur sciens. & sic est unus modus:
nō uere fortitudis: scdm quem dīcīt
aliquis fortis pignoratiā. alio modo
quia aliquis nō opatur ex electōne: s;
ex passiōe: siue sit passio impellens ad
ad picula subeunda: sicut est ira: siue
passio quietās animū a timore sic est
spes. & scdm hoc sumūtur duo mōi
nō uere fortitudis. 1. modo deficit ali-

quis a uera fortitudine ex eo q aliquis
ex electōne quidē opat: sed nō eligit
id qd eligit fortis. i. picula sustinere
dum ppter armoz periciam putat si
bi nō esse piculosuz in bello cōfligere
sic apparet in militib⁹: aut qa eligit a-
liqs picula sustinere: sed nō ppter illū
finem ppter quē eligit fortis: s; ppter
honores uel penas: que a rectorib⁹ ci-
uitatū pponunt. Scdm hoc ergo dī-
uidit pars ista in qnq; partes. in pma
parte dcmiat de fortitudine politica
siue ciuili. in scda de fortitudine mili-
tari ibi Videf aut expictiā zc. Vide
tur etia; rez pericia. In tertia parte de
fortitudine: que piraz ē ibi Et furorem
aut sup fortitudinem zc. Iram quoq;
in fortitudinem referūt. In quarta pte
de fortitudine: q est p spem ibi Neq; u
tiq; bone spei zc. Neq; qui ppter hī-
ducia. In qnta de fortitudine que est p
ignoratiā ibi Fortes aut nīdētur z
ignorātes. Fortes uidēt & q ignorat
Circa pmo ponit tres gradus politice
fortitudis: quoz pmo est cor q susti-
nent picula ppter honorē. Scdo eoz
qui sustinēt ppter timore; penaz ibi
Ponet aut utiq; zc. In eodem gradu
quis reponat. Tercio eorum qui ag-
grediūtur & sustinēt piculosa ppter
pntem cohaetōez ibi Et q precipiūt
zc. Perfecti quoq; eos qui recedūt a
pugna. Circa pmo tria facit. pmo p
ponit hūc gradū fortitudis. & dīcīt
q cum pter fortitudiez ueram dicāt
qdam alie fortitudies. scdm qnq; mo-
dos pmoz locū inter eas tenet fortitu-
do politica. i. ciuilis eo: q talis forti-
tudo maxie assimilatur uere. sustinēt
enī ciues picula ut uitēt increpatōnes
& opprobria qscd; statuta leguz ciui-
liuz iherūtur timidis. & ut adipiscāt
honors. qui scdm eas dīcī leges forti-
bus exhibētur. & inde ē q apd illas

ciuitates in qbus timidis adhibent uī-
tupia fortib⁹ autē honores iueniūt uī-
ri fortissimi scdm hanc fortitudinem.
et fortissis etiā scd; uerā ppter assuetu-
dinez. Scdo ibi Tales aut zc. Tales
Homer⁹ fac alios. Inducit exēpluz ex
Homero: qui describēs troianū bellū
inducit talr fortes. i. ppter honors uī-
uitupia puta Diomedez ex parte gre-
coruz & Ectorem ex pte troyanoz. in-
ducit enī Ectore dicētez hec uerba po-
lidamas. i. qdaz dux troyanoz pmo
redargutōem reponz mihi. i. pmo me
redarguet: nisi fortiter egerim. et Dio-
medes dicebat seipm exhortās ad for-
titer agenduz. Ector cōcionādo apud
troyanos dīcet ut laudans se et me uī-
tupans titides. i. diomedes q sic noīa-
tus ē a pte a me fugit uel uictus est.
Tercio ibi Assimilat aut zc. Similis
aut hec maxie. Manifestat q dixerat
i. q ista fortitudo maxie assimilāt ue-
re. & dīc q et politica fortitudo ma-
xime assimilāt ei de qua sup dcm est:
q sit ppter uirtutem. hec enīz politi-
ca fortitudo sit ppter uerecūdiā: q ē
timor deturpi inqm. i. aliqs fugit o-
ppobia: z sit ppter bonū. i. honestū desi-
dium: inqm ista fortitudo qrit hono-
rez: qui ē testimoniū hōstatis & iō
hoc exponēs subdit q hmodi fortitu-
do sit ppter honorem & ppter fugaz
opprobriū: quod turpe existit. quia i-
gīc honor ppinquū aliquid est bono
honesto & uitupium turpi in hōsto
ide ē q ista fortitudo ppinqua est ue-
re fortitudini: que intēdit honestū &
fugit inhonestuz. Deide cum dīc Po
net aut aliq; zc. In eodem gradu qs
reponat. Ponit scdm gradum fortitu-
dinis politice: qui ē ppter timorē pe-
ne. & dīc: q ad eūdem modū politic
fortitudis possūt reduci illi: q sūt for-
tes ppter hoc: q timore penaz cogū
f. ii.

tur a pñcipibus ciuitatis. sunt tamen deteriores premissis: in qm non agunt fortiter ppter uerecundiaz turpitudis sed ppter timorem pene. & hoc ē qd subdit q nō fugiūt turpe. i. inhonestū sed triste aliqd. i. dolorosū uel dāno sum: ex quo aliq s tristat. p hō enī dōmini cogūt suos subditos fortit' pugnare. sic scdm Homerūz Ector troyanis cōminabat' dicēs. ille quē itelligā fugietem sine bello. i. sine hoc q fortiter pugnet: ita male tractabo eum: q non erit sufficiens ad fugiēdum canes. Deinde cu; dicit Et qui pñcipiūt z c. Perfecti quoq; eo qui recedūt. Pōit terciū gradum politice fortitudinis put. s. ali qui cogūtur a pñcipibus pñcialiter & non solum timore futurarum penarum. & hoc est q dicit: q idem operantur sua actōne pñcipes: qui precipiunt subditis ut nō fugiant a prelīo & eos qui fugiūt seu recedunt percutiant: & similt' illi qui ante pugnatōnes ne fugere possint cōstituunt muros & foueas et alia huiusmodi impedimenta fuge. om̄s enī pñcipes talia faciētes cogunt subditos ad pugnandūz. sed illi qui sic cogūtur: non sunt uere fortes: qā oportet uirtuosūz esse fortem non ppter necessitatem q patitur: sed ppter bonūz uirtutis. Deinde cum dicit Videt' autem experientia z c. Videtur etiā rerum pericia. Determinat de fortit' line militari. et circa hoc duo fac. primo enī ostendit milites ad fortiter agendūz. Scdō compat militare fortitudinēz ad politicā ibi Milites autem timidi. Sz milites qdem timidi sūt. Dicit ergo primo. q n singulis expientia uidetur esse qdam fortitudo. in quolibet enīz negocio audacter & sine timore opat' ille qui est expus sicut Vegellius dicit in libro de re militari nemo facere du

bitat quod se bene didicisse confidit & ppter hō Socrates stimauit: q fortitudo esset sciētia qdam: que etiam per experientiam acqritur stimauit etiam om̄s alias uirtutes esse sciētiās: sz de hoc infra in sexto agetur. sic ergo cum qdam alii sint fortes per expientiam: in qbusdam aliis rebus in reb' bellicis milites sunt fortes per expientiam: ex qua qdem duo cōsequūtur quorum pñmum est: q in bellis multa sunt maiora: que. s. in expis terrorez incutiunt quis parum uel nihil piculi: habeāt sic fragor armoz cōcursus equorum & alia huiusmodi que qdē milites maxime aspexerūt per expientiam nō esse terribilia. unde uidetur fortes: cū talib' sine timore se igerūt que aliis. s. in expis piculosa uident' quia nesciunt qlia sint. scdō cōsequuntur ex experientia q possunt facere. i. grauare adūsarios & non pati. i. nō grauare ab eis custodiēdo. s. se ab iētib' et pcutiendo alios: inq; habet potestatem ad bene utendum armis & alia hōmodi habent: que sunt efficacia ad hoc q ipi possint ledere alios ita q non ledant. unde manifestum est q ipi pugnant cum aliis sic armati cu; in hermibus: q enī in hermīs uidetur: q armis non pōt uti aut nesci et simile est de athletis. i. pugilibus fortibus & isturctis cum ydiotis. i. rusticis in expertis. qā i talibus agōib' s. athletarū nō illi q maxime pōsūt pugnare sunt fortissimi. sed illi qui sūt potētes scdm uirtutem corporalem ut habentes corpora bene disposita. Deinde cum dicit Milites aut timidi Sed milites qdem timidi sunt. Cōperat militarem fortitudinēz ad politicā. et dicit q milites tam diu fortiter agunt q diu non uidēt pericula imminere: sz qnō periculum excedit: periciā q ha

bent in armis. & qnō nō habēt mltitudinem secum nec alias pperatōnes bellicas: tunc efficiūt timidi & tūc pre fugiūt. nō. n. ppter aliud erāt audaces nisi qā stimabāt sibi piculum nō imminere. & iō qnō uident periculum: pre fugiunt. sed illi qui sunt ciuili' fortes permanentes in piculis moriunt'. sic accidit in quodam loco dicto hermeon ubi militibus fugiētib' ciues remanserunt. quia ciues turpe reputabant fugere & magis eligebāt mortem: q saluari per fugam: sed milites a pñcipio exponebāt se periculis quasi stimantes se potētores: sed postq cognouerunt adūsarios esse potētores. fugerunt magis timētes morte; q turpē fugā. non ē autem ita de forti: q magis turpidiēz q mortem timet z c.

In furorē autem sup fortitudinē. Irā quoq; in fortitudinēz dicit. Positis duobus modis fortitudinis non uere. hic ponit terciū modū. qui. s. est per irāz impellentem ad actum fortitudinis. & circa hoc duo facit. pmo enī ostendit quo modo furor inclinet ad actum fortitudinis. Scdō ostendit dīam ad ueram fortitudinē ibi Fortes qdem igitur z c. Fortes igitur ppter decus faciunt Dicit ergo p q hoīes i cōmuni usu loqndi inferunt furorē supra fortitudinē: dum. s. fortitudini attribunt ea: q per furores sūt. furētes enī uel irari uidētur esse fortes: sic & bestie: que in furorez cōcitate irruūt in hoīes qui eas uerberant habēt enim fortitudinē quādam furoris similitudinē. in qm. s. furor cu; impetu maxio inducit in pericula. fortis aut cu; magna uirtute animi in pericula tendit. et inducit ad hoc exēpla Homeri: amonēdo quēdam dīc uirtutem immitte fu

rori: ut. s. furor per animi uirtutem reguletur & uirtutē erige & furorez ut. s. per irā uirtus animi pñptior ad actum reddat' & alibi dicit de quibusdam: q per singulas nares emittebant austerāz uirtutem. s. furorē: qui ppter calefactōez cordis facit cū magno impetu ire ebullit sanguis: per nares & subdit phs: q p dicta uerba Homeri uidētur significare q furor exhigatur ut & ipetum faciat ad actus fortitudinis Deinde cu; dicit Fortes qdem igit' z c. Fortes igitur ppter dec' faciūt. Ostendit dīam huius fortitudinis ad uāz fortitudinē. & circa hoc tria facit. pmo ostendit quid cōueniat uere fortitudini. Secūdo quid cōueniat furori bestiar' ibi Fere aut ppter tristitiam z c. Bestie uero ppter dolorez. Tercio quid cōueniat furori hūano ibi Et homines utiq; irati z c. Et homines sane irascendo. Dicit ergo pmo q fortes nō impellūtur ad opera fortitudinis peragenda ex impetu furoris: sed ex intētiōne boni sed furor scdario se habet i actu eorum ad modum cohōpantis. Deinde cu; dicit Fere aut ppter tristitiā z c. Bestie uero ppter dolorez. Ostendit quo modo ira bestiar' se habeat ad actū fortitudinis & dicit q fere aggrediūtur pericula ppter tristitiā. i. malorum que actu patiuntur puta cum uulnerātur uel ppter timorem eorūz que timēt se passuras puta: si timeāt se uulnerādas. ex hoc enī incitate ad irā hoīes inuadūt. quia si essent in silua uel palude nō uulnerāretur. neq; timerent uulnerari. & ita nō uenirēt ad hoīes inuadendos. unde patet: q in eis non est uera fortitudo. quia in pellūtur ad pericula solum dolore z furore cum tamē nihil piculor' pūideant sic illi qui ex electōne fortiter ope

rantur. si enim bestie: que expassione agunt: fortes essent pari ratione et asini cent fortes: qui propter concupiscentiam cibi a pascuis non desistunt: quoniam esuriunt licet percipiatur: & similiter etiam propter concupiscentiam uenereorum multa ausabilia aggrediantur nec tamen est in his uera fortitudo. quia non operantur ex electio- ne boni sed propter passionem. & sic pa- tet quod nec etiam alia que propter dolorem impelluntur ad pericula non habent ueram fortitudinem. & quis sit posita simili- tudo de concupiscentia & furore inter omnes tamen passiones illa fortitudo uidetur esse conaturalior uere fortitu- dini. que est propter furorem itaque si pa- cipiat electionem & debitum finem: cuius gratia operaretur erit uera fortitu- do. & signanter dicit percipiens: quia in uera fortitudine furor debet sequi e- lectionem rationis non pre. Deinde cum dicit Et homines utique z c. Et homines sa- ne irascendo. Ostendit quid conueniat fortitudini que est extra in hominibus qui quidem uidetur ex electione operari & aliquem finem intendere. scilicet punitio- nem eius: contra quem irascitur. unde dicit quod homines dum sunt irati: dolent propter iniuriam illatam & non dum uindicatam: sed quoniam iam puniunt: desce- rant ut pote suum desiderium imple- tes: qui autem propter hoc fortiter ope- rantur: possunt quidem dici pugna- tes sed non fortes. quia non perantur bonum neque ductu rationis sed propter passionem qua uindicatam appetunt habent tamen aliquid simile uere fortitudini: ut ex pre- dictis patet. Deinde cum dicit Neque utique bone spei z c. Neque quod propter fiduciam. Ponit quartum modum fortitudinis: secundum quod aliqui fortes dicuntur propter spem. & circa hoc tria facit. primo ponit hunc modum fortitudinis. Secundo compatitur hunc modum ad ueram fortitudinem. ibi Co-

lles autem z c. In eo tamen fortibus siles Tercio infert quoddam corollarium ex dictis ibi Propter quod forcioris z c. Quobrem fortior est. Dicit ergo primo quod sic illi: qui propter iram fortiter agunt: non sunt uere fortes: ita neque illi qui propter solam spem uictorie uere fortes di- cuntur: est tamen in eis aliqua preeminencia: per quam differunt ab aliis. quia propter hoc quod multociens irruerunt: in periculis existentes confidunt etiam nunc uictoria optinere non propter aliquam preciam. quam ex experientia sint adepti: hoc enim pertinet ad secundum modum fortitudinis: sed propter solam fiduciam quam ex frequentibus uictoriis acceperunt. Deinde cum dicit Consilium autem z c. In eo tamen fortibus similes. Compatitur hanc fortitudinem uere fortitudini. & dicit quod isti qui sic sunt bene sperantes sunt conuiciles uere fortibus quia ambo sunt audaces. id est pericula audacter aggredientes. non autem secundum quod alii quis dicit audax uiciose sed differunt. quia fortes audacter aggrediuntur propter predicta. scilicet ex electione & propter bonum: sed isti qui sunt bone spei aggrediuntur audacter propter hoc quod stimant se esse meliores in pugna: et nihil se passuros contrarium ab aliis. & est sile deiebria- tis: qui multiplicatis spiritibus fiunt bone spei propter uinum: sed quoniam talibus non accidunt ea que sperant. non percussunt sed fugiunt. sed primum est forti ut sustineat propter bonum: uel ad uitandum turpitudinem in honesti ea: que sunt homini terribilia secundum rei ueritatem non solum secundum apparentiam. Deinde cum dicit Propter quod forcioris z c. Quobrem fortior esse. Infert quoddam corollarium ex dictis. quia enim ad forte pertinet secundum inclinationem proprii huius terribilia sustinere: magis uidetur esse fortis: qui in repetitis timoribus non timet nisi per turbatur: quam si hoc accadat

in his. qui sunt pus maifesta. magis. n. uidetur esse ab huius: inquam minus uidetur se preperasse ad talia sustinenda illa enim que sunt maifesta: potest aliquis eligere per rationem & deliberationem: & contra inclinationem huius uel passionis. nulla enim est tam uehemens inclinatio huius uel passionis: cui non possit ratio resistere: dum modo remaneat homini ratio usus: per quem se habet ad opposita: sed in repetitis homo non potest deliberare. unde uidetur operari ex interiori inclinatione: quod est secundum huius. Deinde cum dicit Fortes autem uidentur z c. Fortes uidentur & qui ignorant Ponit quantum modum fortitudinis non uere & dicit quod etiam illi qui ignorant pericula uidetur esse fortes dum. scilicet. audacter aggrediuntur ea: que sunt periculosa licet eis non uideantur. & non longe differunt ab his qui sunt fortes propter bonam spem. utriusque enim stimant non iniuriere eis pericula: sed in hoc differunt. quod ignorantes non stimant ea: quod ipsi aggrediuntur esse simpliciter & in seipsis periculosa. illi autem qui sunt bone spei cognoscunt quia sint in seipsis ea: que aggrediuntur. sed tamen non reputant ea esse sibi periculosa. unde illi qui sunt ignorantes: tanto sunt deteriores illis: qui sunt bone spei: quanto nullam dignitatem habent: sed ex solo defectu scie ad pericula currunt. illi autem qui sunt bone spei: habent aliquam dignitatem: inquam propter consuetudinem uiuendi bene de se confidunt. et ideo illi qui sunt bone spei: & postquam cognoscant pericula: permanet per aliquod tempus donec. scilicet. magnitudo periculi superet eorum spem. sed illi per ignorantiam sunt fortes statim cum cognoscant aliud esse quam suspicarentur: fugiunt: quod passi sunt argere: qui erant quidam ciues grecie. & dum putarent contra siconios pugnare: qui erant alii ciues eis inferiores uel infirmiores: icedunt in quosdam alios fortiores. Ultio autem concludit: quod huius de quibus dictum est dicuntur

tur fortes: inquam existant fortes propter actus similitudinem non quod uere sint fortes

I circa audacias autem & timores. Quauis autem circa terribilia. Postquam philosophus determinauit materiam & actum fortitudinis: hic determinat quasdam proprietates fortitudinis secundum quod fortitudo se habet ad delectationem uel tristitiam. & circa hoc duo facit. primo ponit fortitudinis proprietates. Secundo excludit eas amilitari fortitudine. ibi Milites autem nihil forisita z c. Milites nihil uetat. Circa primum tria facit. primo ostendit quod se habet fortitudo ad timorem & audaciam. Secundo quod se habet ad tristitiam. ibi Institudo utique z c. Tolleratione enim grauium. Tercio quomodo se habeat ad delectationem ibi Sed ad hec uidebitur utique. Atamen finis in fortitudine. Dicit ergo primo. quod cum fortitudo sit circa audacias et timores: non equaliter est circa utrumque sed magis laus huius uirtutis est in hoc: quod aliquis bene se habet circa terribilia. ille enim qui in terribilibus non perturbatur: sed circa ea se habet: sic oportet: magis comedatur quod sit fortis quam ille: qui bene se habet circa audacias. & hoc ideo. quia timor imminet homini ab aliquo fortiori contra ipsum insurgente. audacia autem insurgit ex hoc quod aliquis stimat eum: quem inuadit: suam non excedere potestatem difficilius autem est stare contra fortioris: quam insurgere in equalem uel miorem. Deinde cum dicit Institudo utique z c. Tolleratio enim grauium Ostendit quod fortitudo se habeat circa tristitiam. Ad cuius euidentiam querendum est quid est obiectum timoris & tristitie. scilicet. malum. sed dicitur secundum dictam preteritam et futuram. nam malum futurum est terribile. malum autem presentiale imminens est contristans. ad forte autem pertinet non solum stare contra timores futurores periculorum sed etiam in ipsis. scilicet. in.

piculis persistere. sic p[ro]p[ter] d[omi]n[u]m e[st], ideo d[icitu]r
cit[ur] q[uod] aliq[ui] p[ri]pue d[icitu]r fortes ex co[ra]t[ione]
q[uod] bene sustinet tristitia. i. p[ri]ncipal[iter] i[n]i-
n[er]tia: puta percussioes et uulnera. &
inde e[st] q[uod] fortitudo habet tristitia ad
iuncta. et ex hoc iuste laudat[ur]: q[uod] n[on] re-
cedit a bono uirtutis: ad hoc q[uod] fugiat
tristitia. r[ati]onab[ile] autem ex hoc fortitu-
do est max[ime] laudabilis: q[uia] laus uir-
tis max[ime] consistit in hoc: q[uod] aliq[ui]s be[n]e
ope[re] circa difficilia. difficil[ius] aut[em] est:
q[uod] aliq[ui]s sustineat tristitia: quod p[er]tinet
ad fortitudin[em]: q[uod] q[uod] abstineat a delecta-
bilib[us]: q[uod] p[er]tinet ad t[em]pantia. u[n] la-
dabilior e[st] fortitudo q[uam] t[em]pantia. De
de cu[m] d[icitu]r Sed ad h[oc] uideb[ur] z c. Atam[en]
finis in fortitudin[em]. O[n]dit quo[modo] fortitu-
do se habeat circa delectat[i]o[n]es: et e[st] ca-
hoc tria fac[ere]. p[ri]mo o[n]dit p[ro]p[ter]itum. Scd[us]
excludit error[em]. ibi Et q[uod] utiq[ue] z c. Et
q[uod]to magis o[mn]i uirtute pollet. Tercio i[n]-
fert q[uod] d[icitu]r corrolariu[m] ex d[ic]tis ibi N[on]
utiq[ue] in o[mn]ib[us] z c. Nec sane in o[mn]ib[us] u-
tutib[us]. D[icitu]r ergo p[ri]mo: q[uod] cu[m] fortitudo sit
in sustinendo tristitia: uideb[ur] q[uod]dem for-
tis habere aliquam delectat[i]o[n]em finis: p[ro]p[ter]
que fortiter agit. s[ed] ista delectat[i]o eua-
nescit. i. debilit[er] sentitur p[ro]p[ter] e[st] i[n]sta-
tes tristitias. sic accidit in ag[er]ib[us] gig-
nasticis: in q[ui]bus. s. pugiles nud[us] pug-
nant. delectat[ur]. n. pugiles in fine: cui[us]
gratia pugnāt. s. q[uia] coronat[ur]: et hono-
rant[ur]. s[ed] sustinere p[er]cu[ss]io[n]es: e[st] eis dolo-
rosu[m]. et h[oc] negare: e[st] negare eos esse
carnales. q[uia] si habet carne[m] sensibile[m]
n[on]ce e[st] q[uod] lesua i[st]erāt eis dolor[em] et s[er]u-
o[is] labor: que sustinet i[p]ugnādo e[st] eis
stabilis. et q[uia] m[ul]ta s[un]t hec tristitia
et dolorosa: q[uod] sustinet: et bonu[m] q[uod] h[ab]et
p[ro] fine: e[st] aliq[uod] p[er]u[er]u[m]: n[on] uideb[ur] aliqua
delectat[i]o[n]em sentire q[uia] delectatio ab-
sorbet[ur] amatori tristitia. et ita e[st] acci-
dit in actu fortitudinis. q[uia] mors et uul-
nera s[un]t dolorosa forti. q[uod] uis fortis ea

sustineat uolēs p[ro]p[ter] alleq[ui]ndu[m] bonu[m]
uirtutis: et p[ro]p[ter] uitandā turpitudi-
nem uicio[s]a: qui q[uod]dem finis e[st] potior
q[uam] pugilu[m]. u[n] magis reman[et] aliq[uod] de
delectat[i]o[n]e finis. Deide cu[m] d[icitu]r Et q[uod]nto
utiq[ue] z c. Et q[uod]nto magis o[mn]i uirtute
pollet. Excludit error[em] stoico[rum]: q[uod] p[ro]e-
bant q[uod] uirtuosus nullu[m] tristitia h[ab]et.
circa hoc autem duo fac[ere]. p[ri]mo o[n]dit
q[uod] forti immet maxia tristitia. Scd[us] q[uod]
p[ro] hoc non min[us] eius fortitudo: s[ed] au-
get[ur]. ibi Triste aut[em] z c. Dolorosa certe
res. Arguit aut[em] in p[ri]ma p[ar]te ex eo: q[uod]
supponebāt stoici. s. q[uod] nihil e[st] bonu[m]
hois: nisi uirtus. i[st]o dicebant uirtuosu[m] n[on]
tristari. q[uia] i[n] p[ro]p[ter] bono n[on] patit[ur] aliq[uod]
detrimentu[m]: sed e[st] p[ro]p[ter] h[oc] d[icitu]r: q[uod] q[uod]nto a-
liq[ui]s e[st] magis p[er]fectus in uirtute et ma-
gis felix scd[us] felicitatē p[re]sentis uite:
t[an]to magis immet ei tristari in mor-
te scd[us] q[uod] d[icitu]r bono[rum] uite p[re]sentis
duo eni s[un]t: q[uod] aug[et] tristitia alicuius
hois in amissio[n]e alicui[us] boni. p[ri]mo q[uod]
dem: q[uod]no p[ro]uat[ur] bono: quo dign[us] erat
scd[us] p[ro]p[ter] magitudinē boni: quo p[ro]
uat[ur]. et utrūq[ue] accidit in p[ro]p[ter]ito. q[uod] a-
tuoso max[ime] dignu[m] e[st] q[uod] uiuat. p[ro]uat[ur]
etia[m] uirtuosus stimet max[is] bonis. s.
optima uita sua et uirtutib[us]: q[uod]s amittit
q[uod]m ad usu[m] p[re]sentis uite. et hoc infert
ei tristitia. et dato q[uod] n[on] immet ei tri-
sticia respectu quoru[m]cu[m]q[ue] malor[um] alio-
rum salua uita. Cōsidandū t[ame]n e[st]: q[uod] a-
liq[ui]b[us] uirtuosis p[ro]p[ter] spem fute uite sit
mors delectabilis: sed neq[ue] stoici sic lo-
q[ui]bant[ur]. n[on] ad p[ri]m[um] p[ar]tebat de his: q[uod] ad
statu[m] alci[us] uite p[er]tinet i[p]senti opeloq[ui]
Deide cu[m] d[icitu]r S[ed] nihil min[us] z c. Ac ni-
hilomin[us] fortis. D[icitu]r q[uod] p[ro]p[ter] d[icitu]r tristitia n[on]
minuit fortitudin[em]: sed ex h[oc] d[icitu]r aliq[ui]s
magis fortis ex eo: q[uod] bonu[m] fortitudi-
nis q[uod] q[ui]rit in bello: eligit p[ro] illis hois
q[uod] moriēdo amittit. magis aperens u-
nu[m] magnā bonu[m] facere: q[uam] multa mi-

nora bona seruare. sic infra i[n] x[rist]o h[oc] d[icitu]r
cet[ur]. Deide cu[m] d[icitu]r n[on] utiq[ue] at z c. Nec
sane in o[mn]ib[us] uirtutib[us]. Cōcludit exp[er]
missis: q[uod] licet in p[ri]mo et 2[o] d[icitu]r sit: q[uod] opa-
t[i]o[n]es uirtut[um] s[un]t delectabiles: n[on] tamē i[n]
o[mn]ib[us] uirtutib[us] existit opa[re] delectabi-
lis: nisi scd[us] q[uod] attigit finē. et h[oc] d[icitu]r
p[ro]p[ter] fortitudin[em] ut. ex d[ic]tis p[ri]o[rum]. Deide
cu[m] d[icitu]r Milites aut[em] z c. Milites nihil
uetat. Excludit p[ar]tes p[ro]p[ter]tates a mi-
litari fortitudin[em]. et d[icitu]r q[uod] nihil p[ro]hib[et]
aliquos e[ss]e optios milites: q[uod] n[on] s[un]t ta-
les: q[uod]les descripsim[us] esse fortes. s[ed] forte
illi: q[uod] s[un]t min[us] fortes: s[un]t milites m[en]s
res. et nullū aliud bonu[m] attēdēdū sic
n[on] fortitudis. s[un]t eni pati ad p[er]icla p[ro]
ter. aliq[uod] d[icitu]r bonu[m] uirtutis. s[ed] uita sua q[uod]m
exponit discrin[em] quodā m[od]o cōmutat
ad pua lucra: puta stipendiū uel f[er]de
Deide cu[m] d[icitu]r De fortitudin[em] q[uod]de[us] igit[ur] z c.
De fortitudin[em] igit[ur]. Epilogat q[uod] d[icitu]r
s[un]t. et d[icitu]r q[uod] t[ame]n d[icitu]r e[st] de fortitudine
et ex his q[uod] d[icitu]r s[un]t p[ot] figurat[ur] acci-
pi q[uod] e[st] fortitudo ut dicam[us] q[uod] fortitu-
do e[st] uirtus m[od]o se habens scd[us]m
rōem rectā circa timores et audacias
p[ro]p[ter] bonu[m] & sic d[icitu]r e[st] de fortitudin[em].

Ost hoc de t[em]pantia dica-
m[us]. Post hāc de t[em]pantia
Postq[uam] p[ri]us d[efin]iuit de
fortitudin[em]: q[uod] respicit terribilia: q[uod] s[un]t
corruptia uite hūane: hic agit de t[em]-
pantia: q[uod] respicit delectabilia: quibus
hūana uita q[ui]eruat[ur]. s. cibos et uen[er]ea
et c[etera] h[oc] duo fac[ere]. p[ri]mo o[n]dit de q[uod] e[st] itētio
Scd[us] exeq[ui]tur p[ro]p[ter]itū ibi Q[uod]m q[uod]dem
igit[ur] z c. Quod igit[ur] t[em]pantia. D[icitu]r g[er]o
p[ri]mo. q[uod] post hec q[uod] d[icitu]r s[un]t de fortitu-
dine: d[icitu]r e[st] de t[em]pantia. et rōem conti-
nuat[i]o[n]is assignat ex hoc: q[uod] iste due u-
tutes queniūt in s[er]u[er]o. utq[ue] eni e[st] irrō-
nabiliū p[er]t[ur]u[m]: put[ur]. s. irrōnabilis p[er]s[ona] a[n]i-
m[us]: q[uod] nata e[st] obedire et cōuenire rōni

ut s[er]u[er]o in p[ri]mo h[oc]itum e[st]. h[oc]modi aut[em] est
appetitus sensitius ad que p[er]tinet a[n]i-
passiones. u[n] o[mn]i q[uod] in appetitu sensiti-
uo s[un]t o[mn]i[us] t[em]p[er]es: q[uod] s[un]t circa passio-
nes. e[st] aut[em] fortitudo circa passio[n]em ti-
moris & audacie: q[uod] s[un]t in irascibili
t[em]pantia aut[em] circa delectat[i]o[n]es et tri-
sticias in concupiscibili. unde fortitudo
e[st] in irascibili. t[em]pantia in concupiscibi-
li. Cōsidandū t[ame]n e[st] q[uod] delectat[i]o[n]es circa
q[uod]s est t[em]pantia: s[un]t cōes nobis et bru-
tis. s. delectat[i]o[n]es cibor[um] et uen[er]eor[um]. et
simil[es] timores circa quos e[st] fortitudo
s[un]t cōes nobis et brutis. s. tiores mor-
tis. et iōsp[er]aliter d[icitu]r: q[uod] hec due uirtu-
tes s[un]t irrōnabiliū partiū. q[uia] ad irrō-
nabiles partes a[n]i-
m[us] p[er]tinet n[on] solu[m] p[ro]
ter i[p]as passio[n]es: s[ed] etia[m] p[ro]p[ter] passio-
nū obā. s[un]t eni q[uod]dam passio[n]es: ex q[ui]b[us]
obis bruta alia n[on] patiunt[ur]. sic d[icitu]r de
honores z c. h[oc]modi. Deide cu[m] d[icitu]r
Q[uod]m q[uod]dem igit[ur] z c. Q[uod] igit[ur] t[em]pantia
circa uoluptates. Incipit d[efin]iā
de t[em]pantia. et p[ri]o[rum] igit[ur] q[uod] sit materia
t[em]pantie. Scd[us] d[efin]iā actū i[p]ius
& oppositor[um] uicior[um]. ibi Cōcupiscē-
tiarū aut[em]. Cupiditatū alie cōes. Circa
p[ri]mū duo facit. p[ri]mo p[ro]ponit in gēna-
li materia t[em]pantie. Scd[us] matiam
sp[er]ale ibi Circa quales igit[ur] z c. Sed cir-
ca q[uod]s uoluptates. Circa p[ri]o[rum] resumit tria:
que sup[er] i[n] 2[o] d[icitu]r s[un]t: quor[um] p[ri]mu[m] est
q[uod] t[em]pantia mediū tenet circa delec-
tat[i]o[n]es: scd[us] e[st] q[uod] i[p]a etia[m] est circa
tristitias: que. s. pueniūt ex absentia
delectabiliū. unde min[us] e[st] t[em]pantia
circa tristitias q[uam] circa delectat[i]o[n]es q[uia]
eficacius aliq[uod] agit per suam p[re]sen-
tiam: q[uod] p[er] sua absentia. terciu[m] aut[em] q[uod]
i[n] t[em]pantia e[st] s[er]u[er]o circa delectat[i]o[n]es et
tristitias eo: q[uod] cōtraria s[un]t circa idē
Deide cu[m] d[icitu]r Circa q[uod]les igit[ur] z c. S[ed]
circa q[uod]s uoluptates. Inq[ui]rit sp[er]iale
matiam t[em]pantie. & circa hoc tria
f. v.

facit. pmo dicitur de quo est intentio. Secundo distinguit delectationes ibi Determinantur autem. Distinguitur sunt voluptates. Tercio ostendit circa quales delectationes sit temperantia ibi Qui autem circa tales. Sed in huiusmodi voluptatibus. Dicitur ergo pmo quod cum temperantia sit circa delectationes: oportet nunc determinare circa quales delectationes sit. ut etiam in speciali ratione temperantie cognoscatur. Deinde cum dicitur determinantur autem etiam Distinguitur sunt voluptates. Distinguit delectationes. & dicitur quod earum quidam sunt corporales. quedam sunt animales. corporales quidem delectationes sunt: que consumantur in quadam corporali passione exterioris sensus. animales autem delectationes que consumantur ex sola apprehensione interiori. & exemplificat de delectationibus animalibus incipiens a causa delectationis: que est amor. unusquisque enim delectatur ex hoc: quod habet id: quod amat. inuenitur autem in quibusdam amor honoris & in quibusdam amor discipline que non apprehendunt exteriori sensu: sed interiori apprehensione anime. unde uterque horum. scilicet ille qui est amator honoris: & ille qui est amator discipline gaudet per hoc quod habet dum scilicet habet ipsum: & hoc gaudium non fit per aliquam passionem corporis: sed per solam apprehensionem mentis. Deinde cum dicitur Qui autem circa tales etiam. Sed in huiusmodi voluptatibus. Ostendit quod circa animales delectationes non est temperantia. & designat tria genera harum delectationum. quidam enim sunt aliter delectabilia: que habent quadam specie honestatis sicut honor & disciplina: sicut premissum est. & ideo dicitur quod circa huiusmodi delectationes non dicitur aliquis temperantia neque immoderantia. quia temperantia. et immoderantia videtur respectu aliorum delectationes spirituales dicitur habere sunt tamen etiam delectationes honoris & discipline quidam alia media extrema

pertinentia ad alias virtutes ut patebit in quarto. Secundo autem ibi Sic autem etiam. Eodem modo in auditu. Ponit quidam alias delectationes animales quod existunt in deis vel sanctis hominibus & dicit quod sic temperantia non est circa delectationes honoris & discipline: ita etiam non est circa alias delectationes: que non sunt corporales. illos enim qui amant audire fabulas & narrare & totum diem terunt vel expendunt in quibuscunque non contingetibus factis: vel dictis. scilicet non necessariis neque utilibus: dicitur esse garrulos. sed non dicitur eos esse immoderatos quia immoderantia non solum habet ueritatem sed turpitudinem quandam. Tercio ibi. Neque contristatos in pecuniis etiam. Nec eos etiam qui graui pecuniarum. Ponit tertium genus animalium delectationum: que sunt respectu exteriorum rerum: sicut sunt pecunie & amici. unde dicit quod illi qui inordinate contristantur in subtractione pecuniarum & amicorum non dicuntur immoderati: sed possunt dici secundum aliquod aliud uicium. quia tales tristitiam non habent turpitudinem: sed solam inordinatam appetitum. & ex his concludit quod ex quo temperantia non sit circa aliquod genus animalium delectationum: quod sit circa corporales delectationes. Deinde cum dicitur. Non omnes autem etiam. Nec eas tamen omnes ostendit quod temperantia non sit circa omnes delectationes corporales trium sensuum qui per exteriorum medium sentiunt. Secundo ostendit quod non sit circa delectationem duorum sensuum: qui sentiunt per medium coniunctum ibi. Videbitur utique & gustu etiam. Sunt autem hec gustus & tactus. Circa primum tria facit. pmo ostendit: quod temperantia non sit circa delectationes trium sensuum predictorum. Secundo ostendit quod huiusmodi delectationes non conueniunt animalibus brutis. ibi Non est autem neque in aliis etiam. Nec fit aliis animalibus. Tercio infert quendam conclusionem ex

deus. ibi Circa tales igitur etiam. Circa huiusmodi igitur voluptates. Circa primum tria facit. pmo manifestat quod temperantia non sit circa delectationes uisus. et dicit quod temperantia non est circa omnes delectationes corporales: que sunt per exteriorum sensus. illi enim qui delectantur in uisibilibus: non dicuntur ex hoc immoderati neque immoderati. Et exemplificat de tribus generibus uisibilibus: quorum quidam sunt sensibilia propria uisus: sicut colores: quidam autem sensibilia communia. que tamen per uisum maxime cognoscuntur: sicut figure que autem sunt sensibilia per accidens sicut scriptura ratione eius: quod per scripturam significatur. nec hic dicitur quod in his non possit esse uirtus et uicium. contingit enim. quod in talibus aliquis delectetur: sicut oportet. id est in medio modo: et secundum superabundantiam & defectum: que pertinent ad curiositatem. non autem ad immoderantiam: que est circa delectationes uehementiores. Secundo ibi Simpliter autem etiam. Eodem modo et in auditu. Ostendit quod temperantia non est circa delectationes proprias auditus. et dicit quod similiter se habet & in delectationibus: que sunt circa auditum: quod scilicet circa eas non est temperantia uel immoderantia. si enim aliquis in modis id est in consonantiis humanarum uocum & ypothesi id est in simulatione humanarum uocis: que fit per musica instrumenta aliquis gaudeat uel superabundantem uel secundum quod oportet. non ex hoc dicitur temperantem uel immoderatum. quia nec etiam hec sunt multum uehementiores delectationes. potest autem huiusmodi pertinere ad aliam uirtutem uel uicium. Tercio ibi Neque eos etiam. Neque circa odoratum. Ostendit quod temperantia non sit circa delectationes olfactus. Circa quod quidam dicitur quod sic in libro de sensu & sensato dicitur: species odorum dupliciter distinguuntur uno scilicet se alio per comparationem ad species saporem. dicitur ergo quod non illi dicitur temperantia uel immoderantia: qui delectantur in odoribus in se ordinatis: secundum quod oportet uel plus quod oportet: sed solum delectantur secundum accensum id est secundum quod commo-

uunt odores cum delectabilibus gustus et tactus illos enim qui gaudent odoribus pomorum uel rosarum uel timiamatum. qui sunt species odorum secundum se: non dicuntur immoderatos sed illos: qui delectantur in odoribus pulmentorum uel unguentorum: quibus mulieres unguntur. in his enim delectantur immoderate propter memoriam quorundam aliorum: qui que concupiscunt. & hoc manifestat per exemplum eorum: qui esuriunt: qui gaudent odoribus ciborum: in quibus non delectantur cum sunt repleti. & sic patet quod non delectantur in odoribus secundum se: sed bene per accidens. sic enim gaudent odoribus pertinent ad immoderantiam: cui sunt concupiscibilia ea: que per odorem representantur. Deinde cum dicitur Non est autem neque in aliis Non fit aliis animalibus. Ostendit quod delectationes predictorum sensuum non conueniunt aliis animalibus per se: sed solum per accensum et dicit quod in aliis animalibus non fit delectatio secundum per deos tres sensus nisi secundum accensum id est in ordine ad gustum & tactum. Et hoc manifestat pmo in sensu olfactus. quia canis non delectatur in odore leporum propter ipsum odorem sed propter cibum. quem sperat. cuius sensum per odorem accipit. Secundo ostendit idem in sensu auditus et dicit quod leo non delectatur in uoce bouis sed in eius conuersione quam appropinquare cognoscit per uocem. unde gaudeat uoce bouis: sed hoc est per accensum. manifestat idem in uisu. & dicit quod leo non delectatur in aspectu cerui et caprei: quem uocat. & agrestem capram: quod non inuenit aliquid huiusmodi sed delectantur in specie abeundi cibum. horum autem ratio est quia appetitus aliorum mouetur solo instinctu nature et ideo non delectatur nisi in his: qui pertinent ad naturam sustentationem propter quod dantur huiusmodi sensus animalibus: sed hominibus dantur propter cognitionem sensibilibus ex quibus proceditur ad cognitionem rationis: qui mouet hominis appetitum et ideo est quod non delectatur in ipsa sensibilibus conuenientia

secundum se considerantur: et si non ordinentur ad sustentationem nature. Deinde cum dicitur. Circa tales operationes igitur z c. Circa huiusmodi igitur voluptates. Concludit ergo expressis: quod temperantia est circa tales operationes seu delectationes: in quibus et reliqua alia concitant cum homine. et sunt intemperantia. unde huiusmodi delectationes unius esse serviles et bestiales. quia id in quo concitamus cum bestiis: est in nobis servile et naturale rationis. huiusmodi autem sunt delectationes tactus et gustus: quod sunt duo sensus propter praedictos tres.

Idem utique et gustu. Sunt autem hec tactus et gustus. Postquam philosophus ostendit quod temperantia et intemperantia non sunt circa delectationes trium sensuum: sed circa delectationes duorum. scilicet gustus et tactus. hic ostendit quod temperantia est circa delectationes utriusque. et circa huiusmodi tria facit. primo ostendit quod directe temperantia non est circa delectationes gustus sed circa delectationes tactus. Secundo manifestat quod dixerat per exemplum. ibi Propter quod et oravit z c. Itaque praecatus est quidam gulosus. Tercio infert conclusionem ex dictis. ibi Communissimum autem z c. Sensuum igitur communissimum est id. Dicit ergo primo. quod temperantia et intemperantia parum vel nihil videntur uti eo quod proprie pertinet ad gustum: puta. scilicet ad gustum pertinet iudicare de saporibus. sic autem utitur gustu illi: qui probant vinum: vel qui comediunt pulmetum. et experiunt utrumque convenientem saporem pulmeti dederit. in hoc autem non multum delectantur intemperati vel etiam non subtrahit eis multum de delectatione. si ciborum saporis non benedicunt sed tota eorum delectatio consistit in usu quod datur rebus delectabilibus: puta in sumptione ciborum: et potuum et in usu venereorum: qui quidem usus sunt per tactum. unde manifestum est quod delectatio intemperati directe est circa tactum. circa gustum autem non est: nisi secundum quod sapores faciunt delectabilioris usum

ciborum. et ideo dixit supra quod in parum utitur intemperantia gustu. scilicet id: quod ordinatur ad tactum: vel nihil quod ad id quod secundum se convenit gustui. Deinde cum dicitur. Propter quod et oravit z c. Itaque praecatus est quidam gulosus. Manifestat quod dixerat per exemplum. quidam. n. philosophus nomine Erexius prius cum voraciter comederet pulvis desideravit quod gustus eius fieret longius gustu gravis: ut. scilicet diu in eius gustu remaneret. ex quo patet quod non delectatur gustu: qui non vivit in gutture sed in lingua: sed delectatur solo tactu. Deinde cum dicitur Communissimum autem z c. Sensuum igitur communissimum est id. Infert quidam corollarium ex dictis sensus. n. tactus circa quem est intemperantia: est communissimum inter omnes sensus quia in hoc sensu communicant omnia animalia. et ideo intemperantia videtur esse iuste expugnabilis: quia iest hominibus non quoniam ad id quod est proprium hominibus: sed quoniam ad id in quo concitant cum aliis animalibus. delectari autem in talibus et huiusmodi diligere tanquam maxima bona videtur esse maxime bestiale. et inde est quod vicia intemperantiae maxime turpitudines habent: quia per ea homo bestiis assimilatur. et ideo de eo ex huiusmodi viciis redditur homo maxime infamis et vituperabilis. Et quia posset aliquis dicere quod in his quod ad tactum pertinet est aliquid proprium bonum: quod non est bestiale. ideo ad hanc obviacionem excludenda: subdit quod temperantie subtrahunt ille delectationes tactus que sunt maxime liberales ut pote hominibus appropriate et secundum rationem factae: sicut sunt delectationes quod sunt in gignasibus. id est exercitiis ludorum et contritione et calefactionem dum aliqui ad invicem luctantur aut aliter exercentur non per ordinem ad concupiscentias ciborum vel venereorum. delectatio. n. tactus quam intemperantia querit. non est circa totum corpus: sed circa quidam cor-

poris partes. Deinde cum dicitur. Concupiscentia autem z c. Cupiditatum alie communes esse videntur. Ostendit quod sit actus temperantie circa praedictam materiam et etiam oppositorum vicio. et circa huiusmodi duo facit. primo ostendit proprium. Secundo comperat vicia intemperantie ad quodam alia vicia. ibi Voluntario autem magis assimilatur z c. Temperantia magis voluntaria videtur. Circa primum tria facit. primo determinat de intemperantia ostendens quod operetur circa praedictam materiam. Secundo determinat de insensibilitate. ibi Deficiente autem z c. Deficientes autem in voluptatibus. Tercio de temperantia. ibi Temperantia autem me die. Circa primum duo facit. primo ostendit quod temperantia se habeat circa delectationes. Secundo quod se habeat circa tristitias. ibi Circa tristitias autem. Circa dolores autem non ita ut in fortitudine Sicut autem supra dictum est: quod ad idem ordinantur timor et tristitia. quia tristitia est praesentium malorum: sicut timor est futurorum. ita etiam in ideo ordinatur concupiscentia quod est futurorum bonorum et delectatio quod est praesentium. unde et temperantia est eadem ratione circa concupiscentias et delectationes. primo ergo ponit quandam divisionem concupiscentiarum. Secundo manifestat eam. ibi Putat quod cibi z c. Vel uti cibi quod naturalis est. Tercio ostendit quod temperantia sit circa utramque concupiscentiam. ibi In naturalibus quidem igitur z c. In naturalibus ergo. Dicit ergo primo quod quaedam concupiscentiae sunt communes: et quidam sunt proprie: quae se habent per oppositionem quendam ad communes. Deinde cum dicitur. Putat quod cibi z c. Veluti cibi quod naturalis est. Manifestat divisionem praemissam. et primo manifestat quod sunt concupiscentiae communes. et dicit: quod concupiscentia cibi incommuni est naturalis: ut puta consequens tota naturam speciei aut et

generis. et inde est quod omnis homo ad subveniendum indigentiae naturae concupiscit suum alimentum: quod dicitur cibum. vel humorem quod dicitur potus et quoniam utrumque sicut etiam dicitur Homerus quod omnis homo tanquam iuvenis tanquam crescens. id est adolescens concupiscit lectum in quo quiescat. Secundo autem ibi Tale autem. Huiusmodi autem vel illiusmodi. Ostendit quod sunt proprie delectationes et dicit quod non omnes homines concupiscunt tale vel tale lectum puta stratum pluvium: aut preciosis tegumentis sicut et non omnes desiderant tale vel tale cibum: puta preciosum aut delicate paratum. nam et omnes concupiscunt. sed quidam in talibus concupiscunt hoc. quidam aliud. unde huiusmodi concupiscentia unius esse monstratur. scilicet quia ad ea non inclinamur ex natura: sed potius ex nostra adinventione. nihil tamen prohibet etiam in his esse aliquid naturale quod pertinet ad naturam individui: sed non pertineat ad naturam generis vel speciei. videmus. n. quod diversa sunt delectabilia secundum diversas complexiones eorum. et quibusdam sunt quaedam delectabiliora quam alia indifferenter propter naturalem complexione eorum. Deinde cum dicitur. In naturalibus quidem igitur z c. In naturalibus ergo. Ostendit quod temperantia sit circa concupiscentias praedictas. et dicit quod in concupiscentiis naturalibus quod sunt communes pauci peccant: et non est peccatum in hoc nisi uno. scilicet quod plus aliquis quam natura requirit. contingit. n. quod aliquis comedit vel bibit quicquid sibi datur. si tamen hoc faciat usque ad fluxum repletionis: in quo est superabundantia respectu multitudinis cibi vel potus quod natura requirit. natura. n. non concupiscit: nisi quod suppleat indigentiam. unde quod aliquis assumat extra indigentiam est excessus super naturam. et ideo tales dicuntur castrimargi acastir quod est veterum et marces quod est furor vel insaniam quod furor vel insaniam veteris quod. scilicet implet naturam propter indigentiam. et tales sunt illi: qui sunt multum bestiales quia ad hoc solum adhibet curam

ut uentrein impleant absq; discretione sicut bestie. Secdo ibi Circapprias aut delectationes. Circa pprias aut uoluptates. Ostendit qualiter se habeat temperantia circa pprias concupiscentias siue delectationes. et dicit q; circa eas multi etiam multi peccant. s. scdm oes circustantias. illi. n. q; sunt amatores talium delectationum peccant eo q; gaudet in his: qbus non oportet. puta insumendo cibos non conuenientes eis: ul' et peccant q; magis gaudent eis qbus oportet: puta si quis nimis delectet in sumptione conuenientium ciborum: ul' etiam q; in his delectatur absq; discretione sic stultorum multitudo: uel etiam non seruatur debitum modum ut delectentur: sic oportet in omnibus. n. his supabundant intemperati: q; gaudet de qbusda. de quibus non oportet gaudere q; sunt indecentia & scdm suam naturam odibilia. & si in qbusda talium oporteat gaudere gaudent magis q; oportet: & absq; discretione: sicut multi gaudent. & sic ultimo concludit: q; cum intemperantia sit supabundantia circa h' modi delectationes q; est uituperabilis: sicut alie supabundantie. ut dictum est iam supra in precedentibus.

In circa tristitias aut non q;. Circa dolores aut non ita ut in fortitudine. Postq; phs determinauit qliter temperantia sit circa delectationes. hic ostendit quo sit circa tristitias. & circa hoc duo facit. pmo ostendit quo modo diuimode se habeat circa tristitias fortis tempus & intemperatus. Secdo manifestat qd dixerat. ibi Intemperatus qdem igitur z c. Intemperatus igitur concupiscit omnia. Dicit g' pmo q; non similiter se habet circa tristitiam fortis tempus & intemperatus. fortis enim patitur quidem magnas tristitias

sed laudatur in hoc: q; bene sustinet eas. ut supra dictum est. sed tempus non laudatur ex eo q; sustineat tristitias. n. intemperatus uituperatur in hoc: q; non sustineat eas. sicut uituperatur timidus sed uituperatur intemperatus de hoc: q; magis tristatur q; oportet & eius tristitia non ex aliquo lesuio imminet. sicut est tristitia timidi. sed tristatur de hoc: q; non adipiscitur delectabilia: que concupiscit. & sic delectatio per suam absentiam causatur in eo tristitia. q' autem temperatus laudatur in hoc: q; tristatur in hoc: q; sustinet a delectabilibus abstinere: quia non multum concupiscit est autem potior effectus q; consequitur ex presentia cause alicuius q; qui consequitur ex absentia & ideo fortitudo principaliter est circa tristitias: que consequitur ex presentia nocuorum. temperantia autem est secundario circa tristitias q; consequuntur ex absentia delectabilium principaliter autem circa delectationes q; ex delectabilium presentia consequuntur. Deinde cum dicit. Intemperatus qdem igitur. Intemperatus igitur concupiscit omnia. Manifestat qd dixerat. s. q; intemperatus delectationem tristitiam faciat. hoc. n. accidit: quia intemperatus concupiscit delectabilia omnia. appetit. n. delectationem propter se ipsam. & ideo appetit omnia que delectationem faciunt uel appetit ea q; maxime sunt delectabilia in quorum comparatione alia delectabilia minus curat et inde est q; eius electio non regitur ratione sed ducitur a concupiscentia: ut eligat delectabilia & precipue que maxime sunt talia super alia bona: que sunt utilia uel honesta. proponit. n. intemperatus utile & honestum ut delectabile assequantur & ideo intemperatus tristatur: quoniam non adipiscitur delectationem quam concupiscit. concupia enim quoniam non adipiscitur tunc concupitam est eum tristitia et licet

hoc uideatur esse inconueniens scdm supradictam uerisimilitudinem q; aliquis propter delectationem tristatur tamen uerum est in tempus propter delectationem tristari non. n. tristatur nisi propter eius absentiam sic et nauis patitur propter gubernatoris absentiam. Deinde cum dicit Deficientes aut z c. Deficientes autem in uoluptatibus. Determinat de uicio intemperantie opposito qd deficit circa delectationes et dicit q; non multum conuenit q; aliquis deficient circa delectationes ita ut minus gaudeat q; oportet. i. quam requirat ad sanitatem et bonam hitudinem corporis et ad decetam conuersionem cum aliis in quo consistit uiciosus defectus q; supra in 2° uocauit insensibilitatem: que non contingit nature humane. q; etiam reliqua alia discernunt cibos: in quorum qbusdam delectantur. in aliis autem non sic acceptare alia q; delectationes: uidetur pertinere ad communem naturam generis. unde si aliquis sit cui nichil sit delectabile: iste uidetur esse longe a natura humana. et quia hoc raro contingit: ille q; sic deficit: non habet aliquod nomen: nisi q; supradictum uocauit eum insensibilem. Non autem ad hanc insensibilitatem pertinet q; aliquis a delectationibus abstineat propter aliquod finem utile uel honestum sic negotiatores propter lucra: & milites propter uictoria. hoc. n. non fit propter id qd oportet: qd pertinet ad uicium defectus Deinde cum dicit. Tempus aut z c. Tempus autem q; absentia uoluptatum non dolet. Ostendit qliter tempus se habeat circa predictas materias. et circa hoc duo facit. pmo ostendit a qbus temperatus abstinere. Secdo qbus et qliter utatur ibi. Quicunq; autem ad sanitatem. Idem facit in ceteris uoluptatibus. Dicit g' pmo q; tempus medio modo se habet circa predicta. s. circa delectationem & tristitiam: et concupiscentiam. nam pmo qdem q; ad delectationes non delectatur

in illis turpibus in quibus maxime delectatur intemperatus: sed magis tristatur si quando aliquid tale occurrat. et uult non delectatur: in quibus non oportet neq; etiam uehementius delectatur q; oportet. et si militer scdm aliam circustantiam non superabundat. Secdo autem qm ad tristitias non superflue tristatur in absentia delectabilis. Tercio autem qm ad concupiscentiam non concupiscit delectabilia absentia: q; non multum curat de eis ul' concupiscit ea cum debita mensura q; non excedit neq; concupiscens magis q; oportet: n. concupiscens: quoniam non oportet nisi scdm aliam qm aliam circustantiam mensuram rationis excedit. Deinde cum dicit. Quicunq; autem z c. Ideo facit in ceteris uoluptatibus. Ostendit qbus et qliter utatur tempus dicit. q; quicunq; delectabilia expediunt ad sanitatem corporis ul' ad bonam hitudinem ut. s. sit promptus et expeditus ad ea q; habet facere. h' modi autem tempus appetet tamen scdm debitam mensuram. et scdm q; oportet siq; autem sunt alia delectabilia que non sunt necessaria ad duo predicta appetet ea. tempus triplici tamen conditione obseruata: pmo quidem ut non sint impeditiua sanitatis & bone hitudinis. sic est superfluum cibum uel potum Secdo ut non sit propter bonum. i. propter honestatem. sic est delectatio adulterii Tercio ut non sint superbia. i. ut non excedant facultatem hominis: sic si pauper uelit uti cibariis nimis sumptuosis. ille. n. q; sic se habet: ut appetat delectationes impeditas sanitatis & bone hitudinis ul' contrarias honestati. ul' excedentes diuicias suas: magis amat delectationes q; dignum sit: qd non contingit tempus q; amat eas scdm rectam rationem & cetera.

Oluntario autem magis assuetudinario autem magis uoluntaria uult. Postq; phs

defminauit de actu tepantie et opposi-
toru uicioru hic copat pctz intepantie
ad alia pctā et cca hoc duo facit. pmo
compat intepantiā ad uiciu timidi-
tatis. 2o ad uicia pueroru. ibi Nomen
aut intepantie zc. Circa pmo duo
facit. pmo ostēdit q intepantia plus
habeat de uoluntario q timiditas. Se-
cūdo ostēdit q alio ordie inuenit uo-
luntariu in utroq uicio. ibi Videbit
autē utiqz zc. Videbit autē timiditas
Circā pmo duo facit. primo ostēdit
q intepantia plus habeat de uolūta-
rio q timiditas. Scdō infert qdā cor-
rolarium ex dictis. ibi Propter quod ex
pbabilius zc. Eo maiori uitupatione
digna. Dic ergo pmo. q intepantia
magis assimilatur uoluntario q timor
qr. i. plus hē de uoluntario. et hō pbat
duabus rōnibus: quare pma sumit ex
eo: q pprie cōsequit ad uolūtariu et
iuolūtariū. unusqzq. n. delectat in eo
q uolūtarie agit. tristitia autē in eo q
est iuolūtariu. manifestu est aut q
intepantia agit ppter delectationem
quā concupiscit. timidus autē agit ppter
tristitia: quam fugit. horum aut duo-
rum delectatio ē delectabilis. qr non
solu delectat ille q delectatōe actuali
fruit: sed etiam ille: qui delectatōnem
querit ppter spem delectatōis conse-
quēde. tristitia autē est fugienda. & p
consequens iuolūtaria. & sic manifestū
est q tempantia mouet ab eo: qd est
p se uolūtariu. timiditas autē mouet
ab eo: qd est fugiendū & iuolunta-
rium. plus igit accedit ad uolūtariu
intepantia q timiditas. Scdā rōe
pōit. ibi Et tristitia qdem zc. Et do-
lor qdem stupefacit. Que sumit ex
ignorantia: que causat iuolūtariu
qr. n. tristitia seqt ex p̄sentia alicui
cōtrariū. & nociuū: sequit q tristitia
stupefaciat: & corrūpat naturā eius

q habz tristitiam. & inde ē q sensus
hois ex tristitia impedit appria cogi-
tione. sed delectatō causat ex p̄sentia
cōuenientis: qd non corrūpit naturā
uñ delectatō non stupefacit: nō corrūpit
sensum eius: q delectat: ex quo sequit
q intepantia q opatur ppter delecta-
tionē: plus habeat de iuolūtario q ti-
mor q mouet ppter tristitiam. Dein
de cum dic. Propter qd ex pbabilis zc.
Eo maiori uitupatione digna. Con-
cludit q q uolūtariis debet laus i bo-
nis: & uitupium i malis: q uiciu itē
perantie sit ex pbabilius q uiciu ti-
miditatis: qd habz minus de uolūta-
rio: ad qd etiam addit aliā rationē ex
eo q tanto aliqd uiciu ē magis ex-
pbabile: quanto facilius uitari pōt.
uitari aut potest unūquodq uiciu p
assuetudinē ad contrariū. facile aut ē
assuescere bñ operari in his: circa que ē
tempantia duplici rōne. pmo qdem
qr delectabilia cibor et potuū et alio-
rum hōmodi mltociēs occurrūt in uita
hūana. uñ non deē hōi occasio assuesce-
di bñ opari cca talia. Scdō qr assuesce-
re bñ opari in talibz non habz piculu.
non. n. ē magnū piculum: si qs absti-
neat aliqñ ab aliquo. delectabilium
tactus: s; in uicio timiditatis ē eq. qr
raro occurrūt bellica picula. et hōmo
di aggredi piculosu ē. uñ qñs ē q ex-
pbabilius ē uiciu intepantie q timi-
ditatis. Deinde cu dic. Videbit autē
utiqz zc. Videbit autē timiditas. osten-
dit q nō eodez ordie uolūtariū inue-
tur in utroq uicio. et pmo ostēdit quo
ordie inueniat in timidity. Secūdo
quo ordie inueniat i intepantia. ibi
Intepato autē. Intepantia uero cō-
tra. Dic ergo p q timor nō uidetur
sitr iuolūtariū hēre in uli et i singlari-
bus ulia. n. uñr ē sine tristitia: puta
q aliquis uadat ad pugna: & iuat

hostes. s; singlaria que occurrūt: puta
q aliquis uulneret & depellatur & a-
lia hōmodi paciāt. tanta tristitia i
gerunt: ut hoies ppter hōmodi stupe-
fiant: & tm q phiciant arma: & alia
hōmodi turpis faciant. und q in uli
sūt uolūtaria et i singlari iuolūtaria
reddūt: uident esse uiolenta: in qm
s. ab exteriori pncipio homo iudicet ad
hoc: q deserat hoc: qd prius uolebat.
Deinde cū dicit. Intepato at zc. Intē-
perantia uero contra. Ostēdit qd sit
ordo circa itepantiam. & dic q ibi
est ordo cōfusus. quia singlaria sunt
maxime uolūtaria qr pueniūt scdā
q homo concupiscit: & appetit. sed
totum in uli consideratu est min uo-
luntarium. puta q aliq adulterium
faciat. nullus. n. concupiscit esse intem-
perat i uli. s; singlaria qbus homo fit
intemperans: sūt delectabilia. Huius
autem differētie ratio sumēda ē ex hō
q tristitia que mouet terrorē: p̄tinet
ad iuolūtariu. sed delectatio que
mouet intemperantiam: p̄tinet ad uo-
luntariu. omnis autē affectio anime
circa singlaria uehementior ē. & ideo
circa singlaria timiditas plus habz de
iuoluntario. iō in uiciis intepan-
tie maxime nociuum ē immorari co-
gitatōe. p quam homo ad singlaria
descendit: que alliciūt uolūtatez. De-
inde cum dic. Nomen autē intepan-
tie. Comperat uiciu intepantie ad
peccata prauorum. Et primo pōit cō-
uenientia: qm ad nomen. Scdō ratio-
nem conuenientie assignat. ibi Nō ma-
le autem uidetur zc. Nec absurde ui-
detur translatu. Dicit ergo primo: q
nomē intepantie transfertur ad pec-
cata puerorum: q quidem in lingua
nostra magis apparet ex pte uirtutis
q ex parte uicii. dicim. n. castitatez
temperantie spem: sic & pueros disci-

plinatos dicim castigatos. eos autē
qui sūt indisciplinati. possum dicere
incastigatos. sic & ille qui non ē castus
dicitur incestuosus. & huius trāslatō-
nis ratio ē: qr habent qndam similitu-
dinem hōmodi peccata. ut postea ostē-
detur. s; qd horum nomines ab alio
non refert ad ppositum. manifestu est
tamē q id: cui posterius ē nomen im-
positum: nominat ab eo: cui nomē fuit
prius impositum. Deinde cum dic. Nō
male autē. Nec absurde uidet trāsla-
tum. Assignat rōnem p̄dē trāslatō-
nis nominis scdā similitudinē pecca-
ti intepantie ad peccata pueroru.
& pmo qm ad necessitatē castigatōis
siue refrenatōis. Scdō qm admodu
castigadi & refrenadi. ibi Propter qd
oportz zc. Quamobrē mediocres eē.
Dic ergo pmo: q non male uidet esse
fca translatio huius nominis ab uno
peccato ad aliud & hō ppter similitu-
dine: scdā quā translatōes fiūt. o
enim puniri. i. castigari & refrenari
eum: qui praua appetit & cuius ma-
lus appetit multu auge: in quo cō-
ueniūt cōcupiscētia & puer. et hec cō-
cupiscētia uidet esse rationalis. qr pue-
ri maxie uiuūt scdā concupiscētiā
quia ipi appetūt maxime delectatio-
nem: qneptinet ad rōnem cōcupiscen-
tie. ratio autē quare appetat delecta-
tōnem dicit in septimo. & iō si puer
& concupiscētia non bñ ratōe p̄sua-
deantur: pueniūt ad qddam dñu et
ad multu augmētum: ita. i. q domi-
nabit delectatōis appetitus: q ē con-
cupiscētia. Et huius ratio ē. qr appe-
titus delectatōis est insaciabilis: quini-
mo quanto plus gustat: plus cōcupis-
citur: eo q ē scdā se appetibilis. et i-
de ē q sic puero incipiēti ita etia cō-
cupie ppria cpatio auge conatū. i.
hō q ē eis sile naz si puer ē incipiēs di-

mitat operari scdm suaz incipientiam magis in eo incipientia crescit. & si hō concupiscētie satis faciat: magis concupiscētia crescit in homine: & dñatur precipue si concupiscētie uel delectatōnes sūt magne expte obiecti. i. de rebus mltuz delectabilibus: & uehemētes expte eius q concupiscit. et delectatur qui mltum ex eis afficit: intm q i pēdiant hoīs cognitōnem siue rōcinatōnem: que qnto magis remanet: tāto concupiscētia minus pōt dominari. Deinde cum dicit. Propter qd oportz Quamobrē mediocres. Ostēdit similitudinem utrorūq; peccatorū: qntū ad modum cōstringendi siue refrenādi. & dicit q quia concupiscētia & delectatō sit uehemēs: facit sui augmētum: iō oportz q sint mēsurate. i. non excedentes i magnitudine siue in uehemētia affectōnis & pauce scdm numerū: & q nihil cōtrarietur rōni qz ad speciem concupiscētie seu delectatōnis: que sumit ex parte obiecti. et id qd ita se habz in concupiscētiis & delectatōibus: dicim⁹. n. bene psuasum & punituz. i. castigatum a rōne. sic. n. oportz q puer uiuat scdm preceptū pedagogi: ita oportz q uis concupiscibilis cōsonet rōni. intētio. n. utriusq; .i. rōnis & pedagogi ē ad bonū. et ita se habz concupiscibile in homine tempato: q concupiscit q oportet: & sicut oportz & qno oportet: put ordinat rō. Vltimo at concludit q ista sūt que dicta sūt a nobis de tempantia. & i hoc finitur tercius liber.

Oicamus autē deinceps de liberalitate deinceps dicamus. Postq phs determinauit de fortitudine & tempantia: q respiciunt ea: qbus cōseruat ipa hoīs uita: hic incipit agere de aliis indietatibus

que respiciūt quedaz scdaria bona uel mala. & pmo determinat de indietatibus laudabilibus: q sunt uirtutes. scdb de his que nō sunt uirtutes s; passioēs ibi De uerecūdia zc. De uerecūdia nō ita loquēduz est. Circa p̄mum duo facit. primo determinat de uirtutibus respiciētibus res exteriores. Scdb de uirtutibus p̄tinetibus ad actus hūanos. ibi In colloquiis autē & commune zc. In uita uero atq; cōmuni usu. Circa p̄mum duo facit. pmo determinat de uirtutibus: q respiciunt exteriora bona. Scdb de uirtute māsuētudinis: que respicit exteriora mala. ibi Māsuētudo autē est quedaz indietas. Circa p̄z duo facit. pmo determinat de uirtutibus respiciētibus diuicias. Secūdo de his q respiciūt honores. ibi Magnaimitas autē zc. Magnaimitatē uere. Circa p̄mūz duo facit. pmo determinat de liberalitate. Scdb de magnificētia. ibi Videbat autē. Consequens esse uidetur de magnificētia. Circa primum duo facit. pmo inquit materia liberalitatis & oppositorum uiciorū. Secundo determinat actus eorū circa p̄mā materiam. ibi Quorum autē est aliqua utilitas zc. Rebus autē quibus utimur. Circa p̄mum duo facit. pmo ostendit q liberalitas ē circa pecunias Scdb ostendit q circa istam materiam sūt opposita uicia. ibi Est autē & pdigalitas zc. Sunt quoq; pdigalitas & auaricia. Circa p̄mum tria facit primo ostendit de quo ē intentio. Secundo ostēdit naturam liberalitatis ibi Videtur. n. esse zc. Ea uidetur eē mediocritas. Tercio expōit quod dixerat. ibi pecunias autē zc. Pecunias appellamus omnia. Dicit ergo pmo q post tēperantiam dicēduz est de liberalitate et hō p̄p̄ conuenientia liberalitatis ad tēpantia. sic. n. tēpan

tia moderat concupiscētiā delectatōnūz tacit: ita liberalitas moderat cupiditatem acquirēdi uel possidēdi res exteriores. Deinde cum dicit. Videat. n. eē zc. Ea uidetur esse mediocritas. Ostendit q sit materia liberalitatis. & dicit q ē medietas qdam circa pecunias: sic manifeste apparet ex hoc. i. q liberalis laudat non i rebus bellicis circa q̄s ē fortitudo: n; in delectatōnib; tactus: circa q̄s est tempantia: neq; etiam in iudiciis: ēca que ē iusticia: s; laudat in datōne & sumptōne. i. acceptōe pecuniarū. magis tamē in datōne q in acceptōne: ut infra ostēdetur. Est tamē considerandum q aliqd pōt dici materia uirtutis moralis duplici. uno si cut materia p̄p̄nq; & hoc mō passioēs sūt materia plurimū uirtutūz moralium. alio modo sic materia remota: & hoc modo obiecta passionū pōnuntur materie sic fortitudinis materia p̄xima ē timor & audacia. materia autē remota ē picula mortis. tempantia autē materia p̄xima concupiscētie & delectatōnes. materia autē remota cibi & ad uenerē. sic igif liberalitatis materia quidē p̄p̄nq; est cupiditas uel amor pecuniarū. materia autē remota ipa pecunia. Deinde ca; dicit Pecunias autē. Pecunias appellamus omnia. Expōit q d nomine pecunie intelligat. & dicit q nomine pecunie siue pecuniarū significatur oia illa quorū dignūz p̄cium pōt numismate mēsurari. sic equus. uestis. domus & quęcunq; denariis appreciari possūt. q̄r idēz est dare uel accipere ista: et dare uel accipere pecunias. Deinde cu; dicit. Est autē pdigalitas. Sūt quoq; pdigalitas & auaricia. Ostēdit quo modo circa p̄dictam materiam sūt etiā uicia & liberalitati oppōita. et circa hō tria facit. pmo p̄p̄oit in cōmuni: qd intē

dit. & dicit etiam q circa pecunias se hnt scd n suphabundantia; & defectū pdigalitas et illiberalitas. mediū. n. & extrema ēca idem sūt. un cu; prodigalitas & illiberalitas sit extrema liberalitatis: cōsequēs est q etia; ipa sint ēca pecunias. Scdb ibi Illiberalitātē qdem zc. Sed auariciā illis tribuim⁹. Ostendit spāliter de illiberalitate: q semp copulam⁹ eaz. i. attribui mus illis: q studēt. i. sollicitatur circa pecunias acqrendas uel cōseruādas magis: q oportz. Tercio ibi Prodigalitātē autē zc. Prodigalitātē non nunq inuoluim⁹. Ostēdit quo modo pdigalitas se hēat circa pecunias. & dicit q nomē pdigalitatis qnoq; extēdim⁹ attribuētēs ipm intempatis hoibus. uocam⁹. n. qnoq; pdigos illos: q inqntinēter uiuūt: et cōsumūt diuicias suas i intempantiā siue ciborū siue potūz siue uenerēorū. unde et tales uident esse prauissimi i hoc genere q̄r si mul habēt multa uicia. i. ietmpantiā & pdigalitatez. & quis qnoq; tales uocetur pdigi: nō tamē nomē pdigi p̄p̄rie competit eis. q̄r nomē prodigi impositum est ad significādum unum uiciū: quod cōsistit i debita corruptōe uel cōsumptōe s̄bē. i. p̄p̄iarū diuiciarum. & hoc pbat ex ipō nomine pdigalitatis. naz pdigus dicit quasi pditus: inq̄m. i. hō corrupēdo p̄p̄rias diuicias p̄ q̄s uiuere debz. uidet suum eē destruere: qd diuicias cōseruatur sed oportz q hoc cōueniat ei p̄pter se ipm. q̄r unumquodq; habet spēm et denominatōnem ab eo: qd conuenit ei p̄ se. ille ergo uere dicit prodigus: cui p̄ se hoc cōueit: qd consumat suas pecunias uel diuicias q̄i nō habēs debitam curā de eis ille uero qui cōsumit suāz s̄bām p̄pter aliquid aliud: puta p̄pter intempantiā non p̄ se est q̄suptor

diuicias sed p se ē intempatus. cōtin
git. n. qñq; q etia; hoies cupidi &
tenaces ppter uiz cōcupiscētie: bona
sua cōsumūt. sic ergo nec de pdigali
tate. loqmur put. s. cōsumūt aliq p
prias diuicias scd; se et nō ppter aliud
Deide cuz dīc. Quorū aut est aliq.
Rebus aut quib; utimur. Dicit q̄liter
liberalitas et oppoita uicia circa pre
dictaz matiam opantur. & circa hoc
tria fac. pmo dēminat dē liberali. 2.
de pdigo. ibi Qui autem supabūdat.
Qui uero excedit pdigus ē. 3. de illi
berali. ibi Illiberalitas aut. Auaricia
insanabilis ē. Circa p̄mū duo fac pmo
dēminat de actū liberalitatis. 2. pōit
q̄s pprietates ip̄us. ibi Liberalitatis
aut uehemē. Est quoq; eius q libera
lis sit. Circa p̄mū duo fac. pmo osten
dit q̄s sit actus p̄cipuus liberalitatis
2. ostēdit q̄lis eē debeat. ibi Que aut
scd̄m uirtutem. Actus uero scd̄m uir
tutē. Circa p̄mū tria fac. pmo ostēdit
q̄ actus liberalitatis ē bon; usus pecu
nie tali rōne. quecunq; sunt ad aliqd
utilia: cōtingit his uti bñ uel male.
s; diuicie q̄runt tanq; ad aliud utiles.
ergo cōtingit eis uti bñ uel male: sed
si aliq; reb; q̄tigat bñ uti: bon; usus
illaz rerum ptinet ad uirtutē. que ē
circa illas res. ergo bñ uti pecuniis
pertin; ad liberalitatē: que ē circa pe
cunias: ut sup dictū ē. 2. ibi Vsus
autē z c. Vsus uero pecuniarū. Osten
dit q̄s sit usus pecunie. & dīc q̄ usus
pecunie cōsistit in mptōe eius: que
qdem sit p̄sumpt; expēlar; & per da
tōnes. s; accipere uel custodire pecunias
non ē uti pecuniis: s; ē possidere eas.
nā per acceptōem pecunie acquiritur
eius possessio. p custodiā cōserua. ac
ceptio. n. ē sic qdam pecunie genatō
custodia aut sic quedā hūtidialis rete
tio. usus aut non nominat genatōez

uel hūtidum s; actū. Tercio ibi Prop
q̄z c. Infert q̄nda; cōclusiōem ex dēis
& pmo pōit eam cōcludēs ex pmissis
q̄ magis pertin; ad liberalē dare pe
cuniā: q̄b; oport; q̄ est bñ uti eis q̄
accipere: uñ oport; q̄ pertinet ad pe
cunie genatōem debita; & nō accipe
re: uñ non oport; q̄ pertinet ad re
motōem contrariū. Scd̄o ibi Virt. ei
magis z c. Virtutis ē. n. potius bene
face. Confirmat inductā cōclusiōem
qñq; rōnibus: q̄rum p̄ma talis ē: ma
gis pertin; ad uirtutē bñ face q̄ bñ
pati q̄ bñ facere ē melius & difficilius
similē etia; magis pertin; ad uirtutē
bñ operari: q̄ abstinē a turpi operatō
ne. q̄ recessus a p̄ncipio ē p̄ncipiū mo
tus: cui assimilaf uirtutis turpis ope
ratōnis. s; operatio boni assimilatur
peruictōni ad terminū: qui pficit mo
tum. manifestū est aut qm ex eo q̄ ali
qs dat: bñ facit & bñ operaf. ad sup
tōem aut. i. receptōez pertin; bñ pati
inqm si aliqs recipit uñ oport; uel n
turpe operaf: inqm. s. nō recipit: uñ
nō oport; ergo qñs ē q̄ ad uirtutem
liberalitatis magis pertin; bñ dare:
q̄bñ accipe: uel abstinē a mala accep
tōne. Scd̄am rōez pōit. ibi Et grā dāt
Et grā qdem dātis ē. Quetalis ē. ope
tōni uirtutis debet laus & grā actō
s; utrūq; hor; magis debet danti q̄ ac
cipiēti bñ uel nō male accipiēti. ergo
liberalitas magis cōsistit in dādo q̄ i
accipiēdo. Terciam rōnez pōit. ibi Et
facili aut z c. Facilius quoq; est non
accipe. Que talis ē. uirtus ē circa difi
cile. s; facilius ē q̄ aliqs nō accipiat a
liena: q̄ det p̄priū. q̄ cū aliqs dat id
q̄ est sibi p̄priū q̄i abscedit a se id: q̄
ē sibi incorporatū: ergo uirtus libera
litatis magis ē circa datōnem q̄ circa
acceptōez. Quartā rōez pōit. ibi Sed
liberales dicuntur z c. Liberales dicūt

qui dāt. Que sumit ex cōmuni mo
loq̄ndi dicūt. n. maxie liberales illi:
qui dāt. illi uero q̄ nō accipiūt inor
diate: nō mltū laudant de liberalita
te s; magis de iusticia. illi uero q̄ acci
piūt nō mltū laudat. 3. liberalitas
maxie uidet esse circa datōnes. Qui
tam rōnez pōit. ibi Amatur aut ma
xime. Liberales maxie fere. Que ta
lis ē. inter om̄s uirtuosos maxie amā
tur liberales nō qdem amicitia hoīstī
q̄i liberalitas sit maxia uirtus. s; ami
cicia utilis inqm. s. aliis utiles sunt.
sūt autē utiles p hoc q̄ dāt ergo libe
ralitas maxie cōsistit circa datōes z c

OVe aut scd̄m uirtutes et.
Actus uero scd̄m uirtutē.
Postq̄ phs ostēdit q̄s sit p̄
cipuus actus liberalitatis: hic ostēdit
q̄lis debeat eē. & pmo ostēdit q̄lis sit
p̄cipuus actus eius. Scd̄o q̄les sint act;
eius scd̄arii. ibi Neq; accipiet. Neq;
capiet uñ non oport; Circa p̄mū duo
facit. pmo ostēdit q̄lis debeat eē datō
liberalitatis: q̄ est p̄cipuus act; eius.
Scd̄o ostēdit q̄ alie datōnes non ptī
nent ad liberalitatē. ibi Qui aut dat
quibus non oport; z c. Si quis uero
dederit. Circa primum duo facit. p
mo ostēdit: q̄ datio liberalis debeat
debitis circūstantiis eē uestita q̄a. s.
omnes operatōnes: que sūt scd̄m uir
tutem debent eē bone. i. rectificate a
ratione scd̄m debitas circūstantias.
& ulterius ordiate p̄ intentōnem ad
bonum finē cum igitur datio sit p̄ci
piuus act; liberalitatis: cōsequens est
q̄ liberalis det ppter bonū finem: &
q̄ recte. i. scd̄m regulā rationis inq;
s. dat q̄bus o; & q̄nō oportet: et que
cunq; alie debite circūstātie consequē
ad rectā datōez. Scd̄o ibi Et hō delēta
blr z c. Et hoc libetē uel sinemalicia

Ostēdit q̄ datio liberalis debet eē de
lectabilis. & hoc est: q̄ dīc q̄ libera
lis dat delectabl; salte; sine tristitia.
ita ē enī in omī uirtute. ut ex sup dēis
patet: q̄ actus utu osus est delectabilis
uel saltē sine tristitia uel si oporteat ali
q̄ tristitia; admiceri minū; habebit
cōpatōem ad alios hoies: sic sup dēm
est de forti q̄ si nō multum delectetur
in suo actu: tamē nō tristat: uel salte;
minus tristatur inter om̄s: qui huius
modi pericula subeunt. Deinde cum
dicit Qui autem dat q̄bus. Si quis ue
ro dederit. Ostēdit q̄ alie dationes nō
ptinent ad liberalem & pmo de datō
nibus quibus desūt debite circūstan
tie. & dicit q̄ ille q̄ dat: quibus non
oportet uel nō ppter honestate; sed
uel ppter aliā cām licitam uel illicitā
nō dicit liberalis: sed alio noīe noīat
scd̄m dām finis: ppter quem dat ex
quo moralia spēm & nomē forciunt
Scd̄o ibi Neq; qui triste z c. Neq; his
qui dolet. Ostēdit idez de datōnibus
que sūt cū tristitia. & dīc q̄ neq; illi
qui cum tristitia dāt: sūt liberales. q̄
ex hoc ipō q̄ tristatur in dādo: uidet
q̄ magis eligerēt pecunias q̄ opatōez
uirtuosaz honeste datōnis: q̄ non p
tinet ad liberalē. Deide cum dīc Neq;
accipiet z c. Neq; accipiet unde non
oportet. Ostēdit q̄les sint opatōnes li
beralitatis sic acceptio & alia h̄mōi
& circa hoc duofac. pmo ostēdit q̄d
uirtet liberalis in accipiēdo. Scd̄o ostē
dit q̄d cōseruet ibi Vnde aut oport;
At unde o; capiet. Circa p̄mū duo
ponit quorum p̄mum est q̄ liberalis
non accipit: uñ non oportet; sic enī;
accipe non uidet cōpetere hōi. qui nō
appreciat pecunias. scd; est q̄ libera
lis nō ē prōptus ad petēdum. sic enī;
in natalibus quod est multū actiuū;
est parum passiuum ut ignis: ita etiā
.g.i.

in morabilibus liberalis qui est prop-
tus ad bene faciendum donando: non
defacili uult beneficia ab alio recipe-
re: quod est bene pati. Deinde cum dicit
Vnde aut oportet z c. At unde oportet
capiet. Ostendit quod obseruare libera-
lis in accipiendo uel retinendo. & potest
tria: quorum primum est quod liberalis accipit:
unde oportet. scilicet a propriis possessionibus uel
ab aliis hominibus: non quia querit pecuni-
am quam per se bonum: sed quia necessarium
ad dandum. secundum est quod liberalis non
negligit procuratorem bonorum priorum
quod uult habere: unde sufficiat adda-
dum aliis. tercius est quod liberalis non
dat quibuscumque: sed retinet ad hoc: quod pos-
sit dare: quibus oportet & loco et tem-
pore debito. Deinde cum dicit Liberalis
autem z c. Est quoque eius qui liberalis
sit. Post quatuor proprietates liberalita-
tis: quarum prima est quod pertinet ad liberalem
ut uehementer supabundet in datione non
quodam sic quod supabundet a ratione recta
sed ita quod datio in ipso supabundet retenti-
oni. quia minus sibi relinquit quam aliis det
paucis enim in se ipso contemptus est. sed
dum uult multis uidere. oportet quod
pluribus largiatur. non enim pertinet ad liberalem
quod sibi soli intendant. secundam proprie-
tatem potest ibi Secundum sibi autem z c.
Vnde iuxta facultates. Et dicit quod libe-
ralitas proprie dicitur: quoniam datur secundum
oportet sibi. id est diuicias: non enim da-
tio iudicat liberalis ex multitudinis do-
norum: sed ex habitu. id est ex facultate & no-
luntate dantis: qui scilicet dat secundum modum
suarum diuiciarum. unde nihil prohibet quod
aliquis qui minora dat: liberalior iudice-
tur: si a minoribus diuiciis det. Ter-
ciam proprietatem potest ibi Liberaliores
autem z c. Magis autem liberales esse uide-
tur. Et dicit quod illi qui suscipiunt diui-
cias a parentibus magis liberales sunt
quam illi: qui proprio labore eas acquirunt.

Et huius assignat duas rationes quarum
prima est: quod illi qui suscipiunt diuicias a pa-
tribus nunquam fuerunt experti indigentiam
unde non timet eam & propter hoc non ti-
met expendere: sic illi: qui aliquando exp-
ti sunt paupertatem. secunda ratio est. quia
naturalis est: quod omnes diligant sua opera: sic
parentes diligunt suos filios et poete sua
poemata. illi autem qui acquirunt proprio
labore diuicias: reputant eas quasi sua o-
pera. unde magis uolunt ea conservare.
Quartam proprietatem ponit ibi Ditari
autem non facile z c. Illud uero non faci-
le. Circa hoc tria facit. primo ponit prop-
rietatem. & dicit quod non est facile quod daretur
homo liberalis. cum non de facili ac-
cipiat. neque multum custodit diuicias
sed magis a se emittit dando eas uel
expendendo. & non appretiat diuicias
propter ipsas sed solum propter dationem.
Secundo ibi Propter quod z c. Itaque fortuna
accusat. Manifestat quod dixerat per quod
dam signum. quia enim liberales non defa-
cili sunt diuites: homines uulgares accu-
sant fortunam: cui attribuit diuicias quod
non sunt diuites illi: qui maxime essent digni
scilicet liberales: qui aliis largiuntur. sed ipse
dicit quod hoc non irrationabiliter accidit. quia
non est possibile quod homo habeat pecunias
qui non multum curat habere. sicut
etiam non est possibile quod aliquid aliud
habeatur: de quo homo non curat.
Tercio ibi Tamen dabit z c. Excludit
falsam opinionem. non enim propter hoc dicitur
est: quod non curet diuicias. quia dicitur: quibus
non oportet: uel quoniam non oportet. uel
uidelicet secundum quacumque aliam circum-
stantiam. tum quia talis operatio non
esset liberalis tum quia propter hoc im-
pedirentur ab operatione liberali: dum in-
utiliter consumens non haberet: quod
oportuit ut consumaret. sicut enim
dicitur est liberalis dicitur secundum oportet
propter sibi & in ea que oportet.

Qui autem supabundet z c. Qui
uero excedit prodigus. Post
quam philosophus determinauit deli-
berali. hic determinat de prodigo. & pri-
mo determinat de eo: qui est totaliter
prodigus. Secundo de eo: qui est partim pro-
digus partim liberalis. ibi Sed multi pro-
digorum. Verum plerique prodigorum.
Circa primum duo facit. primo determi-
nat de eo prodigo absolute. Secundo cope-
rat prodigum illiberali ibi Dicitur est
autem a nobis. Diximus excessum ac defectum.
Circa primum duo facit. primo osten-
dit respectu: cuius prodigus supabun-
det. Secundo ostendit quod sit prodigi actus
ibi Liberalitatem autem utique z c. Cum
uero liberalitas mediocritas sit. Osten-
dit ergo primo quod cum dicatur aliquis li-
beralis ex hoc: quod expedit secundum propor-
tionem sue substantie. prodigus enim dicitur qui
supabundet proportioni sue substantie expeden-
do uel dando. & ex hoc concludit quod
tyranni qui habent indeficientem diuicia-
rum abundantiam ut pote omnia: que
sunt communia sibi usurpantes non dunt
prodigi. quia propter multitudinem eorum:
que possident non uidetur esse facile quod in-
dando & expendendo supabundet pro-
portionem propriarum diuiciarum. Deinde
dicit Liberalitatem utique z c. Cum ue-
ro liberalitas. Manifestat quod sit actus
prodigi. & quia opposita ex inuicem ma-
nifestant. primo resumit ea. que dicta sunt
de actu liberalis. Secundo ostendit quod sit
actus prodigi ibi Prodigi autem z c.
At prodigi in istis aberat. Circa primum
duo facit. primo resumit qualiter libera-
lis se habeat circa ea: que principaliter
ad eum pertinent. scilicet circa dationem & de-
lectionem dantis. Secundo qualiter se habeat
in his: circa que est secundario liberalitas.
ibi Et accipiet: unde oportet z c. Capiet
ergo unde oportet. Dicit ergo primo quod
cum liberalitas sit quidam medietas

circa dationem & acceptionem pecunia-
rum. liberalis emittit pecunias dando
& expendendo et hoc secundum rationem rectam
in que oportet & quecumque alia oportet
et in huiusmodi obseruare per quod differt
liberalis a prodigo. & hoc facit tam in
paruis quam in magnis: per quod differt li-
beralis a magnifico: qui est tamen modo
circa magna ut infra dicitur & hoc fa-
cit delectabiliter: per quod differt ab illibe-
rali: qui emissionem pecuniarum contristat
Deinde cum dicit Et accipiet: unde oportet
Capiet ergo unde oportet. Resumit
quomodo liberalis se habeat circa ea
que secundario ad liberalitatem pertinent
& primo quomodo se habeat circa ac-
ceptionem. Secundo quomodo se habeat
circa tristitiam. ibi Si autem propter optum
& bene z c. Quod si contra quod decens.
Dicit ergo primo quod liberalis accipit unde
oportet & obseruat quecumque oportet
in accipiendo obseruari. cum ergo libe-
ralitatis uirtus medium teneat circa
utrumque. scilicet acceptionem & datio-
nem liberalis utrumque facit: sicut o-
portet quia ad decem dationem se-
quitur quod sit decens acceptio. sed si ac-
ceptio non sit decens: contraria est decem
dationi: quia ex contrariis causis procedunt
decens enim datio procedit ex hoc: quod
homo profert bonum rationis cupiditati pe-
cunie. sed in decem acceptio peruenit ex
hoc: quod homo cupiditatem pecunie pre-
ponit bono rationis. & quia ea que in
uicem consequuntur se: simul fiunt in eo-
dem. que uero sunt contraria: simul esse
non possunt. inde est: quod decens datio
& decens acceptio. que se inuicem conse-
quuntur: simul adunantur liberali. sed
indecens acceptio non simul inuenitur
in eo. cum decem acceptio: cui con-
trariatur. Deinde cum dicit Si autem propter op-
timu. Quod si contra quod decens. Ostendit quod
se habeat liberalis circa tristitiam: que
.g. ii.

est de amissione pecunie. & circa hoc tria facit. pmo ostendit quomodo tristetur de inordinata datione. & dicit qd si cōtingat ipm aliqd de suis diuiciis cōsumere pter ordinem ad finez optimū & pter hoc qd bene se habeat indando scdm debitas circūstātiās de hoc tristat. sic & qlibet uirtuosus tristat: si cōtingat ipm aliquid facere: quod sit cōtra uirtutem. & tamē circa ipam tristitiam modum rōnis obseruat: ut. s. tristitia sit moderata: et scdm qd oportet. quia ad uirtutez pti net: ut aliquis delectet & tristat: in quibus oportet. & scdm qd oportet. Scdō ibi Sed etiā bene cōmunicatū. Et liberalis qdem & lenis est. Ostendit quomodo tristetur circa ablatōez pecuniarū. & dicit: qd liberalis ē ben cōmunicatiuus in pecuniis. i. prōptus ad hō: qd pecunias suas quasi qmunes cū aliis habeat. potest enim absq tri sticia sustinere qd alijs ei in pecuniis iuriat. eo qd nō mltū pecūias appciat. Tercio ibi Et magis grauatus z c. Nam cū pecunias non multifaciat. Ostendit qd tristat circa indebitam retētiōem pecunie & dicit: quod magis grauatur. i. tristat: si non consumit dando uel expēdendo: qd tristetur: si cōsumit aliqd: quod nō oportebat cōsumere: & hoc ideo quia magis ad ipm pti net dare qd accipere: uel cōseruare. qm hō nō placeret Simōidi. i. cuidam poete: qui cōtrarium fieri oportere dicebat. Deinde cū dicit Prodigus aut z c. At prodigus in istis aberrat. Ostendit expmssis: qd sit actus prodigus peccat. i. nō solum in dādo & accipiendo: et etiā in delectādo & tristando: quia neq delectat neq tristat in qbus o: & scdm qd oportet. & hoc erit magis manifestum in seqn

tibus. Deinde cum dicit Dictum est aut a nobis. Diximus excessum ac defectum. Compat prodigalitatez illiberalitatem & pmo qm ad oppositū: Scdō qm ad qntitatem peccati ibi Queq dem igitur z c. Et prodigalitas qde. Dicit ergo pmo dcm esse supra: qd prodigalitas & liberalitas se habent scdm abundantia: & defectum in duobus scilicet in datione & acceptōe. & hoc id quia expense que etiā ad liberalitatem pertinent: sub datione etiam cōprehendunt. contrarie autē in his supabundant. & deficit prodigus et il liberalis. prodigus enī supabundat in dando. & in hoc qd non accipiat. illiberalis autē cōtrario deficit in dādo & supabundat in accipiēdo: nisi fortē in paruis: que illiberalis dat. et nō curat accipere. z cetera.

Prode quide igit prodigalitate z c. Et prodigalitas qde postq ph ostendit oppositū prodigalitatez ad illiberalitatem: hic ostendit qd illiberalitas excedit in grauitate peccati: & hoc tribus rōnibus: qd rum pma sumit ex mutabilitate prodigalitatez. qd non de facili auget sed de facili remouet. unde dicit qd ea que pti net ad prodigalitatez: non mltū possunt augeri simul. ut. s. alijs nullo accipiat: & supflue omibus det eo qd sba. i. diuicie uelociter deserit eos: qd dant indiscrete qd qdam idiote & irrationabiles. & tales uident esse prodigi. & qd uiciū quod non mltum auget sed de facili curatur est min⁹ graue: & inde ē: qd prodigus non modicum ē melior. i. minus malus illiberali. prodigus enī de facili sanabilis est a suouicio ex duobus. uno qdem modo ab etate. quia qnto alijs magis accedit ad senectutez: sit magis pnis ad reti

nendum & ad non dandū. qd enim diuicie appetuntur: ut peas hūanis affectibus subuenit: cōsequens ē ut qnto alijs maiores sentit defectus: tātoto prior sit ad retinēdū et ad nō dandū secūdo ppter paupertatez: que cōsequitur ex supflua datione. paupertas autem impedit prodigalitatez tum ppter ipius impossibilitatez dandi: tum ppter expientiam defectus. Scdm rōez ponit ibi Et ad medium potest ueniri z c. Et ad mediocritatem redigi potest Que sumit ex similitudine eius ad liberalitatem. unde dicit: qd prodigus defacili potest reduci ad mediū uirtutis propter cōueniētiā quā habet cum liberali. habet enim prodigus ea: que habet liberalis. qd prebet uel dat libenter: & non de facili accipit. dnt autē a liberali. quia neutrum horum facit scdm qd oportet: & bene. i. scdm rōnem rectam. & idō si pducatur ad hoc qd faciat prodigā scdm qd oportet: siue per assuetudinem: siue per quācūqz aliam transmutatōem puta etatis uel fortune: erit liberalis: ut. s. det: quibus oportet non accipiat: unde non oportet. Et ex hō concludit: qd prodigus non uidetur esse prauus scdm id: quod pti net ppter ad uirtutem moralem: que respicit directe appetitiuaz potentiam. non enim pertinet ad malum siue corruptum appetitū: neq ad defectum uirilīs animi: qd alijs supabundat in dando: & non in accipiēdo: s: hoc uidetur pti net ad incipientiam qdam. & sic uidetur qd prodigalitas nō tam pti neat ad maliciā moralem: que respicit pmpititatez appetitus ad malum qd scdm rōnis defectum. Tercio ibi Scdm aut hūc modū. Sed qd per hūc modū. Ponit terciā rōnem: que sumit ex effectu prodigalitatez unde dicit: qd prodigus esse multo me

liorē illiberali nō apparet solū ppter prodigā duas rōnes sed etiā ppter hāc terciā. quoniam prodigus multis prodest per suam datione: licet sibi nocet inordinate dando. s: illiberalis nō li pdest in qm deficit in dando. nec etiam pdest sibi ipi. in qm deficit in expendendo. Deinde cum dicit Sz multi prodigū. Verum pleriqz prodigū. Determinat de eo: qui ē admixtus ex prodigo & illiberali. & circa hoc tria facit. pmo ostendit quomodo aliqui prodigi aliqd illiberalitatis habent. Secundo infert quasdam cōclusiones ex dictis ibi Propter quod itēpati. Ex quo fit ut plurimi. Circa pimum duo facit. pmo ostendit quomodo qdam prodigi male se habent accipiēdo. Secundo quo modo male se habent in dādo ibi Propter q neq liberales z c. Quā obrez nec eorū dationes. Circa pmu duo facit. pmo propōit: quod intēdit & dicit qd multi qui sunt prodigi secū dum supflua datione: sunt etiam secū dum aliqd illiberales in qm accipiunt: unde non o. Scdō ibi acceptum aut. Accipiūt unde nō oportet. Alligat duas rōes: quar pma ē. quia talis prou sunt ad accipiēdum ppter hoc qd uolunt cōsumere sua supflue dādo & expendendo. & de facili cōsumūt quia ea que habent: cito eos deserunt. unde ad hoc qd implere possint uolūtatem suam circa supfluas dationes & expensas: cogunt aliūde inordinate acquirere: qd non habeant. secūda ratio est. quia magis dant ex quadā cōcupiscentia dandi qd ex ratione recta: qd intendētes ad aliquod bonū. unde uolunt qdem dare: sed quātr: aut unde dent nichil apud eos dnt. & ideo qd nullaz curam habent de bono indnt undecūqz accipiūt. Deinde cum dicit Propter q neq liberales z c. Quā ob

rem nec eorum dationes. Ostendit quo modo deficient circa dationes. & dicit quia nullam curam habent de bono neque propter bonum; neque modum debitum habent: sed quicquid diuites faciunt malos homines: quos oportet pauperes esse quia dum diuitiis male utuntur sibi et aliis sunt nocui: & tamen hominibus qui habent mores modatos secundum uirtutem: nihil daretur: in quo deficient dando. sed multa dant a dulatoribus uel aliis hominibus: qui eos quascunque delectant puta isonibus uel lenonibus in quo superabundant in dando. Deinde cum dicit Propter quod intemperati sunt. Ex quo fit ut plurimi dissoluti. Inducit duas conclusiones ex premissis: quarum prima est quod propter premissa multi prodigiosi sunt intemperati. & hoc apparet ex duobus: primo quidem: cum sint faciles ad consumendum sua: de facili etiam consumunt in intemperantia: puta incibos. uenerea: a quibus multi retrahuntur timore expensarum. secundo quia cum non ordinent uitam suam ad bonum honestum: consequens est quod declinent ad uoluptates. hec enim duo sunt propter se appetibilia. honestum quidem secundum appetitum rationalem. delectabile autem secundum appetitum sensitivum uti autem refertur ad utrumque horum. Secundam conclusionem ponit ibi Prodigiosus quidem igitur. Prodigiosus enim sine emendatione. Et dicit quod ex premissis patet: quod prodigiosus si non potest induci ad uirtutes transit in predicta uicia. si autem ponatur studio. scilicet uirtutis perueniet de facili ad medium: & ut det: et ut abstineat ab accipiendo: secundum quod oportet: ut supra dictum est.

Illiberalitas autem insana bilis. Auaricia autem insanabilis est. Postquam per se de

terminauit de prodigialitate: hic definitur de illiberalitate & circa hoc tria facit: primo proponit quandam conditionem illiberalitatis. Secundo distinguit illiberalitatis modos seu species ibi Expedit autem in multum &c. Et longe extendit. Tercio comparat illiberalitatem ad suum oppositum ibi Congrue utique illiberalitati. Merito autem liberalitati. Dicit ergo primo: quod uicium illiberalitatis est insanabile. & huius assignat duas rationes: quarum prima est. quia uita humana & etiam res mundane ut plurimum tendunt in defectum. manifestum est autem ex experimento: quod & senectus et quilibet alia in potentia seu defectus faciunt homines illiberales. quia uidetur homini quod indigeat pluribus. & ideo magis cupit res exteriores: quibus humane indigentie subuenit. secunda ratio est quia illud ad quod homo naturaliter inclinatur: non de facili remouetur ab eo: magis autem inclinatur homo ad illiberalitatem quam ad prodigialitatem: cuius signum est: quod plures inueniuntur amatores & conseruatores pecuniarum quam dationes. id autem quod naturaliter est: in pluribus inuenitur. internum autem natura inclinatur ad amorem diuitiarum: in quantum per eas uita hominis seruatur siue conseruatur. Deinde cum dicit Extendit autem in multum. Et longe extendit. Distinguit modos seu species illiberalitatis. & circa hoc tria facit. primo ostendit: quod illiberalitas attenditur secundum duo. scilicet secundum superfluum in accipiendo & secundum defectum in dando. Secundo ponit species: que accipiuntur secundum defectum in dando ibi Que quidem enim in talibus &c. Nam qui in huiusmodi. Tercio ponit species que accipiuntur secundum superfluum accipationem ibi Hii sunt rursus secundum accipationem. Alii rursus in accipiendo. Dicit ergo primo: quod illiberalitas in multum

augetur: ad multa etiam se extendit et multiformis est. in quantum sunt multi modi illiberalitatis. cum enim illiberalitas in duobus existat. scilicet in defectu dationis & in superabundantia accipationis non omnes illiberales in utroque peccant quasi totam rationem illiberalitatis habentes: sed diuiditur aliquando in diuersis ita quod quidam superabundant in accipatione: qui tamen non deficient in datione sicut de prodigiosis supra dictum est alii uero deficient in datione: & superabundant in accipatione. Deinde cum dicit Que quidem enim &c. Nam qui in huiusmodi modi. Determinat modos eorum: qui in datione deficient. & dicit quod tales appellantur parci. eo quod parum expendunt & tenaces a defectu dationis quam multum retinentes. dicuntur etiam chinubles quasi uenditores cynnu a quodam super excessu tenacitatis. quia. scilicet nec minime aliquid daret absque recompensatione: & tamen isti non superabundant in accipatione seu in accipiendo. quia nec aliena appetunt: nec oblata multum curant accipere. & hoc propter duas rationes: quarum prima est. quia. scilicet huiusmodi dimittunt propter morum moderatiam: & propter timorem turpitudinis. uidetur enim propter hoc custodire sua. & etiam huiusmodi dicunt uerbo nesci sua dent: cogantur aliquid quando propter penuriam aliquid turpe operari. Et inde est etiam: quod nolunt recipere aliena. turpe hoc existimantes ne etiam dubitant: ne ab eis qui eis dant: inducerentur ad aliquid indecens & de eorum numero uidetur esse chinubilis. id est cynnu uenditor qui sic nominatur propter hoc: quod in hoc superabundat quod nulli dare uult. & eadem ratio est de omnibus similibus. Secunda ratio est. quia aliqui abstinere ab accipiendo aliena propter hoc: quod timet ne oporteat eos dare: quasi non sit fa

cile: ut ipsi ea que sunt aliorum accipiant. & alii non accipiunt. ea que sunt eius. & ideo placet eis quod neque det neque accipiant. Deinde cum dicit. Qui autem rursus &c. Alii rursus incapiendo. Ponit modos illiberalitatis et primo quoniam ad eos: qui turpiter accipiunt. Secundo quoniam ad eos: qui accipiunt iniuste ibi Aleator quidem. Aleatores tamen & latrones. Dicit ergo primo: quod quidam illiberales superabundant in accipatione non curantes quid: uel unde accipiant seu lucrentur: quorum quidam lucrantur de uilibus & seruilibus operationibus quidam enim lucrantur deturpibus & illicitis puta de meretricio uel de aliquo simili: sicut lenones quidam uero lucrantur per improbam exactiōem sicut usurarii: qui saltem aliquod paruum uolunt lucrari in aliquo multo quod dant: uel mutuunt. omnes enim predam accipiunt: unde non oportet scilicet de seruilibus uel turpibus operationibus uel quoniam non oportet sicut usurariis: qui accipiunt ultra sortem: quibus omnibus commune est: quod turpiter lucrantur: in quantum sustinent: ut opprobrio habeantur propter aliquod lucrum et hoc paruum. quia illi qui magna lucrentur accipiunt unde non oportet: uel que non oportet sicut tyranni: qui depredant ciuitates & templa: non dicuntur illiberales: sed magis dicuntur perniciosi in homines: & impii deum: & iniusti quasi legis transgressores. Deinde cum Aleator quidem. Aleatores tamen & latrones. Ponit illiberales: qui accipiunt iniuste sicut aleator: qui lucratur ex ludo taxillorum: & ille qui ex poliat mortuos: qui antiquitus cum magno apparatu sepeliebantur: & latro qui expoliat uiuos. omnes enim isti turpiter lucrantur: in quantum propter lucrum negocia quidam faciunt: unde sunt .g. iiii.

opprobriof. quod etiam & de superio-
ribus dictum est: sed in istis est ali-
qua spatialis ratio turpitudinis. qui-
dam enim horum. s. spoliator mortu-
orum & latro exponunt se magnis pi-
culis propter lucrum: agentes que le-
gibus puniuntur. alii uero. s. aleatores
uolunt lucrari ab amicis: cum quibus
ludunt. cum tamen magis conueniat
secundum liberalitatem amicis aliquid da-
re. & sic patet quod utriusque dum uolunt
lucrari: unde non oportet. sunt turpes
lucratores. & sic patet quod omnes pre-
dictae sumptiones. i. acceptiones sunt illi-
berales. Deinde cum dicitur Congrue u-
triusque z c. Merito autem illiberalitati
Determinat de illiberalitate per com-
parationem ad oppositum uicium. &
dicit quod illiberalitas congrue denota-
tur ab oppositum liberalitatis. semper
enim peius uicium magis opponitur
uirtuti. illiberalitas autem est peior
pudicitia: ut supra ostensum est. un-
de relinquitur quod magis opponatur libera-
litati. Secunda ratio est quia homines ma-
gis peccant secundum uicium. quod dicitur
illiberalitas: quam secundum uicium: quod di-
citur pudicitia. & propter hoc no-
minat a priuatione liberalitatis. quia
pluries per hoc uicium corrumpitur li-
beralitas. Ultimo autem epilogat que
dicta sunt dicens. tanta dicta esse de
liberalitate & de oppositis uiciis.

Idetur autem consequens esse
z c. Consequens esse uidetur
de magnificentia deferre.
Postquam prius determinauit delibera-
tate: hic determinat de magnificen-
tia & diuiditur pars ista in duas par-
tes. in prima inquit materiam magnifi-
centie & oppositorum uiciorum. in secunda
ostendit qualiter magnificentia & oppo-
sita uicia circa propriam materiam ope-

rant ibi Magnificus autem scienti assi-
milatur. Magnificus scienti simile esse
uideatur. Circa primum duo facit. primo ostendit
que sit materia magnificentie. Secundo
ostendit que sunt uicia ei opposita ibi
Talis autem habitus z c. Huius au-
tem defectus mediocritas dicitur. Cir-
ca primum tria facit. primo proponit ma-
teriam communem magnificentie &
liberalitati: Secundo ostendit materiam inter
utrumque ibi Non quoadmodum autem
liberalitas z c. Sed non ita ut libe-
ralitas. Tercio probat propositum ibi
Qui autem in paruus z c. Qui autem
in paruus aut mediocriter. Dicit ergo
primo: quod post liberalitatem uidetur esse
conueniens: quod sequatur tractatus de
magnificentia. & ratio conuenientie
est. quia magnificentia uidetur esse quod
dam uirtus circa pecunias sicut & libe-
ralitas. Deinde cum dicitur Non quoad-
modum materia. Sed non ita ut libe-
ralitas Ostendit materiam quam ad materiam
inter liberalitatem & magnificentiam.
& circa hoc duo facit. primo ponit materiam
Secundo manifestat quod dixerat ibi Mag-
nitudo autem z c. Circa primum ponit du-
as materias: quarum prima est. quod liberali-
tas se extendit ad omnes operationes
quod sunt circa pecunias. s. ad suppletiones. da-
tiones & expensas: sed magnificentia
est solum circa sumptus. i. expensas
Secunda materia est. quia etiam in sumptibus
siue in expensis magnificentia excedit
liberalitatem: magnitudine expensarum
magnificentia enim est solus circa mag-
nas expensas: sicut ipsum nomen demon-
strat: sed liberalitas potest esse & circa mo-
dicas uel etiam modicas. Nec tamen in-
telligendum est: quod quia magnitudo
importat excessum quendam: quod mag-
nificus ita magnos faciat sumptus:
quod excedat id: quod debet fieri secundum ratio-
nem. s. sumptus magnifici ita est cum

magnitudine: quod cum hoc est decens. decet
enim et personam facientis et opus: in quo
fuit expense. ut in fra dicitur. Deinde
cum dicitur Magitudo autem z c. Magnitu-
do uero ad aliquid. Exponit: quod dixe-
rat: qualiter magnitudo sumptus conueniat
magnifico. & quia magnus dicitur rela-
tiue: ut habet in predicamentis. & idcirco
etiam hic dicitur: quod magnitudo sumptus ac-
cipitur per respectum ad aliquid aliud:
puta ad id: in quo fiunt expense ad
personam expendentis. quia non idem
sumptus dicitur esse magnus per comparationem
ad tetrarcham. i. principem galearum: que
habet tres ordines remorum. unde &
triremes uocantur: & architeque. i. princi-
pem speculatoris puta si aliquis fuerit
perfectus templi uel etiam studii. oportet
enim sumptum esse decentem per comparationem
ad ipsum. quod expendit. et per comparationem
ad id: in quo expendit: circa quod etiam
oportet attendere: circa quod illud fiat: pu-
ta si fiunt expense in edificatione domus
oportet uideri considerare: cui domus il-
la edificetur: utrum. s. principi uel puere
personae. quia. s. secundum diuersum sumptus re-
quiruntur. Deinde cum dicitur Qui autem in par-
uis. Probat quod dixerat. s. quod ad mag-
nificentiam pertineat magnitudo sumptus
quia ille qui expedit in rebus pauperibus uel etiam
modicis: sed quod dignum non est de mag-
nifico: puta si multociens diuissim ex-
penderet multa in pauperibus: ita quod omnes ille
expense aggregate faceret tantum: quam est
id: quod expedit magnificus nihilominus
tamen magnificus non diceretur. etiam si prop-
ter et liberaliter illa pauca expenderet. quia
omnis magnificus est liberalis: non tamen se-
quitur quod omnis liberalis sit magnificus. De-
inde cum dicitur Talis autem habitus. Huius
autem defectus mediocritas dicitur. Ostendit
quod sunt uicia opposita magnificentie. &
dicit quod uicium oppositum hitui magnifice-
tie per modum defectus uocatur pusillitas

sed uicium quod oppositum ei per modum supra
bundantie uocatur banalitas abanos quod est
fornax. quia tales sicut in fornace omnia sua
consumunt uocantur apirocalia quasi sine ex-
perientia boni. quia. s. in experti sunt qualiter
oporteat bonum operari: & si quod etiam sunt
alie tales noiationes: que quidem impor-
tant superabundantiam non: quia excedant
magnificum in magnitudine expensarum
circa quod: oportet expendere: sed superabun-
dant in hoc: quod excedunt rationem rectam in
hoc: quod faciunt magnos sumptus cum quodam
pudicitia in quibus non oportet: et sic non
ostendit. Ex quo patet: quod medium et extrema
in uirtutibus moralibus non accipiuntur
secundum quantitatem absolutam: sed per respec-
tum ad rationem rectam. subdit autem de
istis uiciis posterius dicens in hoc eodem
capitulo. Deinde cum dicitur Magificus autem
z c. Magificus scienti similis esse uidetur
Ondit quod magnificentia & opposita
uicia circa predicam materiam se habeant. &
primo determinat de magnificentia. Secundo de
diuiciis oppositis ibi Superabundans autem
Excedens uero atque uetulus. Circa primum
duo facit: primo ponit quasdam proprietates
magifici pertinentes ad modum expenden-
di. Secundo ostendit in quibus magificus ex-
cedat ibi Est autem sumptuum z c. Quod
dam sumptus honorificos dicitur. Circa
primum ponit sex proprietates magnificen-
tie: quarum prima est: quod magificus assimi-
latur scienti quia. s. sicut ad scientem artifi-
cem pertinet cognoscere oportet expen-
sas ad id: in quo fiunt expense. potest enim
magnificus ex uirtute hitus sui considera-
re quid homo debeat expendere. et sic fa-
ceret magnas expensas prudenter: quod
requiritur ad omnes uirtutes morales: ut
s. prudenter operetur. hoc autem quod dicitur esse
manifestat per hoc: quod super dicitur esse in secu-
do: quod quilibet hitus determinat per opera-
tiones et obiecta: quod est hitus. quia. s. deter-
minati habitus sunt determinata operatio-
ne. g. v.

num et obore. et q̄a operatōes mag
nificētie sunt expēse: & obā opatōū
sunt ea: in q̄bus fiunt expēse magne
cōsequē ē q̄ ad magnificū ptinet cōsi
clare: et facere magnos sūptus et con
ueniētes. q̄a non pōt fieri sine prudē
tia: oportet etiā q̄ opa. i. opata sint
talia. i. magna et decetia. p̄ hūc enī
modum expēse erūt magne et cōueniē
tes operi operato puta domū edifi
cāde ul' alicui h̄modi. sic igit' oportet
q̄ opus in quo fiūt expēse: sit tale: q̄
dignū sit h̄modi sumptu. i. expensa
sūptum aut. i. expēsam oportet etiā
ut pportētur operi: uel q̄ etiā supā
būdet. q̄r enim difficillimū ē mediū
attigere: si cōtingat a medio declina
re semp uirtus declinat in id: q̄d min⁹
habet de malo. sic fortis in min⁹ timē
do &. liberalis dando et sicut magni
ficus in plus expēdendo. Scdm̄ pprie
tatez ponit. ibi Consumet atz c. Sūp
tus uero h̄modi faciet. Que sūntur
ex parte finis. & dīc q̄ magnificus cō
sumet. i. expēdendo talia magna &
decetia ppter bonum honestū sicut
ppf finez. opari aut ppf bonū ē cōe
in oībus ututib⁹. Terciam pprietatē
pōit ibi Et adhuc delectabilr z c. Et p̄
terea cū uoluptate. Et dīc q̄ ad mag
nificū ptinet delectabilr magna expē
de et emissiue. i. p̄mpte et sine difficul
tate emittēdo. q̄r q̄ aliq̄s sit mltū di
ligēs in rōcinio. i. in cōputatōe expē
sapētiā ad puificētiā. q̄rtā pprietatē po
nit ibi Et q̄r optiz z c. Itaq̄ magis co
gitabit. Et dīc q̄ itendit magnificū ma
gis quo modo faciat optimū opus
& decētissimū: q̄ quo modo minū
posset expēde ad opus itentum faci
endum. Quātam pprietatem ponit
ibi necessariū aut z c. Necessariū ue
ro est. Et dicit: q̄ necessariū ē q̄ mag
ficus sit liberalis: q̄r ad liberales per

tinēt expēde ea: que oportet: sicut o
portet. & hoc etiam magnificus. expen
dit enī circa magna et decetia opa
ut dictū est. & h̄ fac delectabiliter &
emissiuē et ppter bonum. sed ad mag
nificū pprie ptinet q̄d aliquid mag
num circa hoc faciat: ac si magnificē
tia nihil aliud sit q̄ qdam magnitu
do liberalitatis circa p̄dicta. Sextam
pprietatem ponit ibi Et ab equali
sumptu z c. Et a pari sūptu. Et dicit
q̄ dum magnificus in aliq̄ magno o
pere fac magnas expēsas: cōstituit o
pus magis magnificū ex eq̄litate expē
sarū. q̄a nō ad idem ptinet uirtus. i.
ultimum & optimum in possessione
diuiciāz & in opere: quo diuicie ex
pendūtur. quia uirtus. i. maximum
& optiz in possessionib⁹ est id: quod ē
p̄tior precio dignū. & quod homies
maxie honorāt. i. app̄ciant. sed utus
operis est: q̄d sit maganū et bonum
q̄a cōsidatio talis opis inducit admi
ratōem. & tale ē opus magnificētie:
ut. i. sit ad mirabile & sic patet q̄ u
tus opis. i. optia excellētia eius ē scdm̄
magnificētiā cū magnitudie expēsarū.

Est aut sumptuū z c. Quos
dam sūptus honorificos di
cim⁹. Postq̄ phs oñdit q̄r
se hēat magnific⁹ i expēdēdo: hic ostē
dit in q̄bus magnificus expēdat. et cir
hoc duo fac. p̄mo ostendit in quibus
expēdit magnificus. Secūdo ostendit
quomodo seruat proportōez sump
tuū ad ea: in quibus expēdat ibi Et
singulis decens z c. Et singulis iest de
cus quoddam. Circa p̄mū duo facit.
p̄mo ostēdit in q̄bus principalr expē
dat magnificus. Scdm̄ in q̄bus expen
dat scdm̄ ibi Proporum autem z c.
In puatis semel fiūt. Circa p̄z tria fac
p̄mo ostēdit que sūnt p̄ncipalia i q̄bus

magnific⁹ expēdit. Scdm̄ oñdit ad quos
ptineat in talibus expendere. ibi in oī
bus autē: quemadmodū dictū est.
Verū in oībus ut dictū ē. Tercio
epilogat q̄d dictū ē. ibi Maxie q̄dē
igit' z c. Magnificus igit' precipue. Di
cit ergo p̄mo q̄ magnificus fac sūpt⁹
cca ea: que sūnt maxie honorabilia. h̄
modi aut sunt duorū generū. p̄mum
gen⁹ est eorū: q̄ ptinet ad res dīnas:
puta cum aliq̄ donaria reponātur i tē
plis deorū: et p̄peratōes puta templo
rum edificia aut aliq̄d aliud h̄modi
z et sacrificia ad idem ptinet. gētilis
aut non solūz colebat deos. i. h̄as se
peratas: s; et colebat demones: quos
dicebat eē medios inter deos et hoies
et iō subdit q̄ ad idē gen⁹ ptinz quid
qd expēdit circa cultū cuiuscūq̄ de
monis. et loq̄tur hic phs scdm̄ cōsue
tudiem gentiliū: q̄ nunc manifestata
ueritate ē abrogata. unde si aliq̄s
nūc circa cultū demonū aliq̄d expē
deret: nō esset magnificus s; sacrilegus
Scdm̄ aut gen⁹ honorabiliūz sūptuum
sunt ea: qui magnifice fiūt p̄ respectū
ad bonū publicū: puta si aliq̄s ad a
liq̄d utile cōmunitati p̄clare ac magi
fice largiat: q̄d oportet: ul' si aliq̄d offi
cium comittit alicui a ciuitate: puta
q̄ sit p̄nceps trietis. i. exercit⁹ nauū
ul' galearū. q̄ circa executōez officiū fa
ciat magnos sūpt⁹ uel etiā cōmuniū fa
ciat toti ciuitati sic solitum erat apd
antiquos: ut habet in z⁹ politice. De
de cum dīc. In oībus autē z c. Ve
rum i oībus ut dictū est. Oñdit q̄
bus cōpetat talis sūptus facere. et cca
hoc tria facit. p̄mo ostēdit in generali
q̄bus cōpetat tales sumptus facere
Secūdo concludit in speciali: quibus
nō cōmpetat tales sumpt⁹ facere. ibi
Propf q̄d inopes z c. Ex quo fit ut pau
per q̄dem nō erit magnificus. Tercio

ostēdit in sp̄ali q̄bus cōpetat. ibi De
cet autē & eos. Ista uero eos decēt
Dicit ergo primo q̄ in oībus que
expēduntur: sicut supra dictū est
oportet haberi respectum nō solūz ad
ea: in q̄bus expēdit: ut. i. consideret
qs est: qui expēdit: utrum. i. sit p̄n
ceps ul' puata p̄sona noblis aut igno
bilis: & etiā cōsideret quas possessio
nes habeat magnas ul' paruas. oport
et aut expēdas eē dignas. i. bene p
portōnatas hīs. i. cōditioni p̄sone &
diuiciis: ita q̄ expēse non solūz deceāt
tale opus: in quo expēdit: sed etiā de
ceāt faciēte. Deinde cūz dīc. Propf q̄d
inops. Ex quo fit ut pauper q̄dem nō
erit magnificus. Cōcludit quos nō de
ceat tales sumpt⁹. & dīc q̄ ppter pre
dicta inops q̄ habz puas dīcias: non
potest eē magnificus. q̄r nō habet tot
ex q̄bus possit cōueniēter mltā consu
mere. & si temptet ultra posse expen
dere. ecōtra incipiēs. q̄r h̄ econtra p̄
ter dignitatem & preter id: q̄d fieri
oportet & ita non ptinet ad uirtutez
magnificētie. q̄r scdm̄ uirtutē omnia
fiunt recte. i. scdm̄ q̄ oportet. Deinde
cum dīc. Decet autē & eos. Ista ue
ro eos decēt. Oñdit quos deceat facē
p̄dictos sūptus. et accipit h̄ scdm̄ duo
p̄mo q̄dēz scdm̄ q̄ntitatem diuiciāz.
uñ dīc q̄ p̄dictos sūpt⁹ facere decet illos
hoies: q̄bus talia p̄existūt. i. q̄ habēt
magnas pecunias ul' dīcias: ex q̄bus
possūt mltā cōsumere decēter: siue ha
beant h̄modi dīcias habūdātes p̄ se
ip̄os: puta acq̄rendo eas p̄ppriāz in
dustriāz: siue et habeat eas p̄ p̄geito
res: q̄bus succedūt: siue et p̄ quocūq̄
alios: p̄ quos ad eos trāseunt diuicie:
puta cūz relinq̄at heredes extraneo
rum. Secūdo autē accipit p̄positum
p̄ cōditōez p̄sonarū. decet. n. q̄ faciāt
magnos sūptus nobles genere et glo

riosos puta in honorib⁹ cōstitutos: et
q̄cunq; similia sūt. omnia. n. h⁹ modi
habent in se q̄ndam magnitudinem
et q̄ndam dignitatem: ut deceat talis
sumptus facere. Deinde cum dicit. Ma
xime q̄de; igit^r z c. Magificus igitur
p̄cipue. Epilogat q̄ dicta sūt et dicit q̄
talis ē magificus: q̄lis sup̄ dictus ē: in
talibus sūptib⁹ ē magificētia: sic dictū
ē. s. in reb⁹ dñis et cōmūib⁹. h⁹ mōi
eniz iter oīa hūana sūt maxia et hono
rabilissima. Deinde cū dicit. Propriorū
aut z c. In puatis semel fiunt. Oñdit
in q̄bus scđario magificus expēdit. z
pōit cca h⁹ tres gradus: quoz p̄m⁹ ē
q̄ magificus magnos facit sumpt⁹ in
his: q̄ p̄be ad ip̄z ptinet: que semel tm̄
sūt: puta nupcie. milicia: et si aliqd
tale ē. Scđz gradū pōit. ibi Et cca si ali
qd z c. Et si in aliqd tota ciuitas stu
det. Et dicit q̄ si tota ciuitas ul^r p̄ncipes
ciuitatis studet ad aliqd faciēduz: cca
h⁹ faceret magnos sūptus magificus
sic oz honorifice: suscipe aliquos extra
neos puta p̄ncipes ul^r reges: ul^r si opor
teat eis mittere magna exēnia: ul^r et
si oporteat eis p̄sentia^r dona magno
offerre: ul^r si oporteat eis retribuere p
aliq̄bus beneficiis impēlis in oībus his
magnos sumptus faciet magificus.
magificus. n. non est sūptuosus in se
ip̄z: ut. s. mltum expēdat in p̄prium
usu: sed fac magnos sūptus in q̄nia.
dona aut q̄ magifice aliq̄bus dant:
habēt aliqd simile cū his: q̄ deo cōse
cratur. q̄. s. sic: deo dona cōsecratur:
nō q̄ eis deus indigeat: s; p̄p̄ reuerē
tia: et honorē: ita etia: et magnis ui
ris dona offerūt magis p̄p̄ honorē q̄
p̄p̄ indigētia. Terciū gradum pōit
ibi Magifici aut z c. Est et magifici
Et dicit q̄ ad magificū ptinet: p̄parare
domuz cōueniēter p̄p̄is dñis. q̄ ha
bere decēte: domum p̄tinē ad hoīs or

natū: et in edificiis faciēdis magis in
tendit magificus facere sūptus circa
opa diuturna et p̄manētia: q̄ circa a
liquos fragiles ornat⁹: puta cca colū
nas marmoreas in domo q̄ cca fenest
ras uitreas. ista. n. q̄ sunt magis p̄
manētia: sūt optia. sic igit^r exp̄dictis
patz: q̄ magificus p̄ncipalr expēdit
circa res dñas et publicas: s; cca ea q̄
ptinet ad puatas p̄sonas expēdit scđa
rio p̄p̄ tres cōditōes. p̄mo q̄ semel
fiūt. Scđo q̄ cōmūter ad h⁹ incistit^r
Tercō q̄ sūt diuturna: hec. n. sūt: q̄ affe
rūt et reb⁹ priuatis magitudiez. De
inde cū dicit. Et in singlis decēs z c. Et
in singlis inē decus. Oñdit quo mō
magificus cōseruat debitā p̄portōnez
sūptuū ad ea: in q̄bus expēdit. et dicit
q̄ magificus i singlis expēdit illud
qd^r decz: et scđm spēz et scđm q̄ntitatē
maifestū est. n. q̄ non idēz scđm spēz
aut scđz q̄ntitatē congruit exhibere
dñis et hoīb⁹. n; in tēplo et sepulcro
cōstruendo: h⁹ tñ cōseruabit: q̄ sem
per faciet magnū sūptū ingēne illo
uñ magificētissime et q̄no in magno
fco magnū sūptū facit: s; h⁹. i. in hoc
fco faciet id: qd^r magnū est in tali ge
nere. et ita q̄noq; dñt magnū respectu
operis ab eo: qd^r est simplr magnū
in expēsa. puta q̄ aliq; faciat pulcher
rimaz sperā. i. pilam ul^r lechicū. i. ali
qd^r uastuluz ad dandum alicui puero
habz magificētiā in gēne puerilis
doni: et tñ preciaz pulcherrime spere
scđm se cōsideratuz est puum et nō p
tinēs ad liberalē donatōnez. et p̄pter
hoc maifestuz ē: q̄ ad magificū ptinē
ut i quol; gēne magnū aliqd opus
faciat: in quo etia: fac sumptus scđz
operis dignitatē. tale autem factum
s. quod ē in genere suo magnū habet
sumptus cōueniētes: non ē defacile
supabile. Vltimo autē epilogando cō

cludit: q̄ magnificus ē talis: q̄lis dñs
est. Deinde cum dicit. Supabūdans aut
z c. Excedēs uero atq; uentofus. Deter
minat de oppositis uiciis. & p̄mo de
supabūdantia. Secūdo de defectu. ibi
Paruificus aut. Tercio defminat cō
muniter de utroq; ibi Sunt q̄dem z
c. Sunt autem hi duohitus. Dicit ergo
p̄mo: q̄ ille q̄ supabūdant in sūptib⁹
magnis: q̄ uocatur bannansus quasi
in fornace sua cōsumēs: excedit magi
ficum non q̄de; in absoluta sumptuū
q̄ntitate sed in expendendo p̄ter id:
quod oportet. q̄ in supfluis sūptib⁹
multa cōsumit. & uult explendidos
sumptus facere p̄termōdiam. i. p̄ter
debitam p̄portōem: qd^r pabulose siue
metha. dictuz ē: puta q̄ facit nupcia
lia conuiuiā ystrionibus & comedis:
z representatoribus: qui dicunt fabu
las carmina multa tribuit: & uiam
cohōpit purpura: sic faciūt megares
q̄ erant q̄dam ciues grecie et omia hec
& similia fac non p̄pter aliquod bo
num: sed soluz ad ostēdendum dicias
& p̄hoc existimāt q̄ in admiratione
habeant. nec tamē ubiq; supflue ex
pendit: sed q̄noq; deficit. quia ubiq;
oporteret multa expendere: ibi expē
dunt pauca. & ubi oporteret pauca
expendere: ibi expēdunt mltā. q̄ nō
attendūt ad bonum sed ad uanū ceu
ad uanitatē. Deinde cum dicit. Parui
ficus autem z c. Medicus aut in oībus
deest. Defminat de uicio defectus &
dicit q̄ paruificus ē: qui circa omnia
deficit. & pōit p̄prietates eius: quare
p̄ma est: q̄ cum faciat magnas expē
sas p̄ modico p̄dit: qd^r non bene fac
Secūda p̄prietatē ē: q̄ quicqd facit in
sumptibus: facit cum q̄dam tardita
te. Tercia ē q̄ semp intendit q̄liter
possit minimuz expēdere. Quarta ē
q̄ expendit cum tristitia. Quinta est

q̄ omnia se putat maiora facere: q̄ o
porteat. uidetur. n. ei q̄ oporteret ni
mis expēdere. Deinde cum dicit. Sunt q̄
dem igitur z c. Sūt autē hi duo ha
bitus. Defminat cōmuniter de utroq;
uicio. & cōcludit ex p̄dictis: q̄ p̄dicti
duo habitus sūt q̄de; malicie: p̄pter
hoc q̄ cōtrariā^r uirtuti scđm recessuz
a mōio. nō tamen sunt opprobiosi. q̄
neq; inferunt aliqd nocumentuz p̄xi
mo: n; sūt mltū turpes eo: q̄ difficile
ē in magnis sūptib⁹ nō recede a mōio

Magnanimitas autē circa.
Magnanimitatē uere cca
magna uersari. Post q̄ phs
defminauit de uirtutibus: que sunt
circa pecunias: hic defminat de uir
tutibus que sūt circa honores. et p̄mo
de magnanimitate innominata: q̄ est
circa honores magnos. Scđo de q̄daz
uirtute innominata: q̄ est circa mode
ratos honores. ibi Videf autem et cca
hunc eē uirtus q̄dam. Videf & alia
quedam uirtus. Circa p̄mum duo fa
cit. p̄mo inuestigat materia: magna
nimitatis et oppositorū uiciorū. Scđo
defminat actus et p̄prietates eoz. ibi
Maxie q̄de igit^r circa honoīs. Maxie
ergo circa honores. Circa p̄mū duo
fac: p̄mo p̄pōit: qd^r intendit. Scđo ma
nifestat p̄pōituz. ibi Videf magnani
mus eē z c. Dicit ergo p̄mo: q̄ ex ip̄o no
mine magnanimitatis apparet q̄ mag
nanimitas ē circa magna. oz aut p̄mo
accipere cca q̄lia magna sit et dñi
nat de mō⁹ q̄sideratōis: qd^r nihil difert
utrū loq̄mur de ip̄o hūtu magnanimi
tatis ul^r de eo: q̄ dispōitur scđm hūtu
i. de magnanimo. Deinde cū dicit. Videf
at magnanimus eē z c. Videtur mag
nanim⁹ eē. Maifestat p̄pōituz. et cca h⁹
duo fac p̄mo maifestat ma^ria magnanimi
tatis in gēnali. z i spālī. ibi Si at utiz

magnus. Quod si se magnis dignat
Circa primum tria facit. primo ostendit
q magnanimitas e circa magna. Secdo
ostendit quo circa eadez sunt uicia op
posita. ibi Qui aut magnis dignum
se ipm facit. Qui uero se magni existi
mat. Tercio ostendit quo uirtus i me
dio consistit. ibi Est aut magnanimus.
Est itaq magnanimus. Circa primum tria
facit. primo pponit: qd intendit dices
q ille uidet esse magnanm: q dignu
se ip: estimat magnis. i. ut magna fa
ciat: & magna ei fiat: cuz tñ sit dign
Secdo ibi Qui. n. non scdm dignitate
Nam q p dignitate hoc agit. i. quoz
non e dignus e incipies. sapietis enim
est debitum ordiez seruare. nullus a
uirtuosus e incipies uel stult: qz uir
tus opat scdm ronez rectam: ut in z
hitum est. sic igit patz q magnanm
est ille: q dictus e: q. f. dignus e mag
nis: qbus se ipm dignificat. Tercio
ibi Qui. n. pñ dignus est zc. Qui
uero pñ dignus est. Ostendit q magna
nimus dignificet se ipm magnis. ille
enim q e dignus pñ: & his se ipm
dignificat: pot dici tempatus. put te
peratia sumit p quacuq moderatõe
non tamē potest dici magnanimus.
qz magnanimitas consistit in quadam
magnitudine: sicut et pulcritudo pprie
consistit in corpore magno. un illi qui
sunt pñ: possut dici formosi ppter de
centiam coloris et comēsurati ppter
debita comēsuratõe mēbrorum: n
tamē possunt dici pulcri ppter magni
tudinis defectuz. Deide cū dicit. Qui
at magnis. Qui uero se magni existi
mat. Ostendit quo circa magna se ha
beant oppoita uicia. & pmo quo se
habeat circa magna uiciuz: qd est in
excessu. Secdo quo ad h se heat uiciu
qd est in defectu. ibi Qui aut minori
bus q dignus. Qui uero minoris q

ipse sit. Dic ergo pmo q ille qui est
mat se ipm dignu magnis: cum sit in
dign: uocat claynus. i. fumosus: que
possum dicere uentoz: ul pñ uirtuo
sum: sed ille q e dign magnis & ad
huc maiorib se dignu estimat: nō sem
p uocat caynus. eo q difficile e mēsurā
certam attingere ut aliqs nō maiori
bus uel minorib se ipm dignum esti
met. Deide cum dicit. Qui aut minori
bus q dign. Qui uero minoris q ip
sit. Ostendit quo se habeat ad magna
uiciu qd est in defectu. & dicit q ille
qui estimat se ipm dignu minorib
q sit dign: uocat pusillanimitas et h
siue sit dign magnis siue mēdiocrib
siue pñ: dum tamē adhuc minorib
se ipz dignificet: maxie tamē uocatur
pusillanimitas. ille. n. q e dignus mag
nis si illis magnis intendere recuset:
& intēdat aliqb minorib. multo enī
magis ad parua se deiceret: nisi esset
magnis dignus. Deide cum dicit. Est at
magnanm zc. Est itaq magnanimus.
Ostendit quo magnanimitas sit in me
dio. uidet. n. sic esse cca magna: q sit
in extremo. naz cum eqle mēdiu sit
inter magnu & paruum magnuz ha
bet ronez extremi. unde dicit. q magnan
mus qdem qm ad magna: quibus se
ipm dignificat: in extremo consistit:
sed inqm hoc facit scdm q oportz: co
sistit in mēdio. qz. f. se ipm dignificat
magnis scdm suaz dignitatem. medi
um enim uirtutis non attendit secū
dum quantitatem rei sed secundum
rationem rectam. und quantumcūq
sit opus: qz hō faciat: duz modo a rōe
recta nō recedat: nō ppter hoc e extra
medium uirtutis: s; uicia oppoita su
perabūdant: & deficiūt ab eo: qd o
Deide cum dicit. Si aut utiq magnis.
Quod si magnis dignat. Manifestat
materiaz magnanimitatis in speciali.

& circa hoc tria facit. pmo ostendit q
magnanimitas e circa honores. Secdo
ostendit quo mo circa hoc se habeant
uicia oppoita. ibi Pusillanimitas zc
Pusillanimitas uero deficit. Tercio ostē
dit quo mo magnanimitas se habeat
ad alias uirtutes. ibi Magnanm aut
siqdem. Magnanimitas siqdez maxim
Primum aut ostendit dupliciter. pmo
qdem prōnem dicens q si magnani
mus dignificat se ipm magnis: tanq
eis dignus existēs: consequēs est q ma
xime dignificet se ipm maximis. &
ulterius q magnanimitas sit precipue
circa unum. quia id qd p excellētiā
dicit: uni attribuit. cum aut dicitur
aliqs e aliqb dign: talis dignitas
refertur ad bona exteriora: q homini
p premio dant id autē oportz ponere
maximuz: qd deo attribuit: et qd ma
xime deficiat ab his q sūt in dignita
te honore etiā pñiant uirtuosi actus.
unde manifestū est q honor e optimū
inter omia exteriora bona: & ita seq
tur q magnanimitas maxie attendat
circa honores et oppoita: inqm scilic
magnanm se habz sic oportz circa ta
lia. Secdo ibi Et sine rōne aut zc. Et si
ne rōne autem uidet. Manifestat p
positum p expimētu dices q etiaz si
ne rōne apparet: q magnanimitas ma
xime e circa honores ex hoc q expimē
to uidet: q magnanimi maxie dig
nificant se ipos honore: s; non supra
suam dignitatē. Deide cum dicit. Pu
sillanimitas zc. Pusillanimitas uero defi
cit. Ostendit quo mo oppoita uicia
se habeat circa pñctam matiam: &
dicit q pusillanimitas deficit et p respectū
ad se ipm qz. f. se dignificat minorib
q magnanm sit dignus: s; caynus. i.
psumptuosus supabūdat qdem p res
pectum ad se ipm. quia. f. magnificat
se ipm maioribus q sit dign: non ta

men supabūdat magnanm quia. f.
nō dignificat se ipm maiorib q mag
nanimus sit dign. Deinde cum dicit.
Magnanimitas aut zc. Magnanimitas si
qdem maximus. Detminat de mag
nanimitate pcomperatōnem ad alias
uirtutes. & circa hoc duo facit. pmo
ostendit q magnanimitas nō est sine
aliis uirtutibus. Secdo infert qsdam
conclusiones ex dictis. ibi Videt qui
dem igitur zc. Videt ergo magnani
mitas. Circa primum duo facit. pmo ostē
dit prōnem cōmunem q magnanimi
tas nō est sine aliis uirtutibus. Secun
do ostendit idem p ea que in singulis
apparet. ibi Scdm singla autez zc. Et
p singla considerat. Circa primum tria
facit. pmo ostendit q magnanimitas
nō est sine aliis uirtutibus. Secdo ostē
dit qd facit magnanimitatē spālem eē
uirtutē. ibi Videt autez esse zc. Et ui
det qdez eē magnanimi. Tercio exclu
dit quēdam errorē. ibi Et nequaquaz
utiq cōgruit zc. Nequaquaz uero illi
conuenit. Dic ergo pmo. q cuz mag
nanimus se ipm dignificet maxis bo
nis & eis dign existit: cōsequens est
ut sit optim maior enim bono sem
per mlior est dignus. & p consequēs
ille q e maximis dign oportz q sit op
timus. oportet ergo q magnanm ue
re sit bon alioqn non eēt dignus ma
ximis honoribus. Deide cum dicit. Vi
det autem eē magnanimi. Et uidet q
dez eē magnanimi. Ostendit p qd mag
nanimitas sit spālis uirtus: tamē cōco
mitat alias uirtutes. & dicit q ad mag
nanimitatem uidet pñtere id: qd est
magnuz in unaqz uirtute: ppter hoc
q non e dign magno honore: q nō
opat magnum uirtutis actuz: sic igit
cca actuz alicuius alterius ututis opa
tur illa uirtus attendens id: qd est
propriū sibi: puta fortitudo intē

dit fortiter agere: s; magnanimitas at
tendit magnū opari infortiter agēdo
et q; moralia spēm habet ex fine: q; i
intēdūt: manifestus ē q; magnanimitas
et fortitudo spē dñt. licet circa idem
opent. q; s; nō ad eandē rōnem mo
tū attendit utraq; uirtus. Deīde cū
dic. Et nequaquam utiq;. Nequaquam uo
ro illi cōuenit. Excludit quēdāz erro
rem. uidet. n. q;busdāz q; ptineat ad
magnanimitatē ut suo sensui temp. inui
tatur & nullius admonitōne: sequat
et q; nō dubitet cuiusq; iusticiā facere
sed phs dic hoc eē falsum. q; nullus
opat aliqd indecēs nisi ppter appeti
tum alicuius: sed magnanīm⁹ non tm
appciat q;mcūq; rem exteriorē: ut pp
ter eam aliqd turpe opari uelit. Deī
de eūz dic. Secūm singla aut z ē. Et p
singla considerat. Manifestat qd dēm
ē: p ea q; in singlis apparēt. et dic q; si
aliquis uelit itendere ad singlaria: oīno
uidebit dērrisiblis ille: qui putat se
magnanimitatē: nisi sit bon⁹. q; si sit ma
lus: nō erit dign⁹ honore. nā honor ē
pmiūz uirtutis. un et magnanīm⁹ dig
nificat se ipm magnis honorib⁹. un
nō uidet esse q; aliquis malus sit mag
nanīm⁹ Deīde eūz dic. Vide q; de q; igit
z ē. Vide ergo magnanimitas. Infert
duas cōclusiōes ex pmissis: q;ru; pma
ē: q; magnanimitas uidet esse q; orna
tus quidā oīz uirtutū. q; p magnāi
mitatē oēs uirtutes efficiūt maiores
eo q; a magnanimitatē ptinē opari mag
nū i oib⁹ ututib⁹: & ex hō crescūt uirtus
& tamē non sit magnanimitas sine a
liis uirtutib⁹. & sic uidet supaddi a
liis tanq; ornatus earum. Secūda cō
clusiō ē q; difficile ē esse uere magnāi
mum. q; nō pōt eē magnanimitas sū
bonitate uirtutis: & sine magna uir
tute: cui debeat magn⁹ honor hoc aē
consequi est difficile, unde difficile est

hominem eē magnanimum.

Maxime igit q; de q; circa ho
nores z ē. Maxime ergo cca
honores. Postq; phs inq; si
uit materia: magnanimitatis & oppo
sitorum uiciorū: hic determinat de
actibus & pprietatibus eorum. & p
definiat de magnanimitate. Secūdo de
oppositis uiciis. ibi Deficiēs autēz pu
sillanīm⁹. Qui uero deficit. Circa p
mum duo fac. primo ostendit q;liter
magnanīm⁹ operetur circa ppriā ma
teriam. Secūdo determinat pprietates
magnanimi. ibi Non ē autem unus
chindinos z ē. Magnanimus nec pua.
Circā p mū duo facit. pmo ostendit
quo mō se habeat circa honores: que
sunt materia ppriā magnanimitatis.
Secūdo quo modo se habeat circa alia.
ibi Sed adhuc & circa dicias. Qui ue
ro circa dicias. Circā p mū duo fac
pmo resumit qd sup dictū ē de ma
gnanimitatis. & dic q; ex sup dictis
patet q; maxime & pncipaliter dicit
aliquis magnanimus eo: q; bñ se habz
circa honores & oppoita. s. inhono
rationes: eadem uirtus ē circa opposita
sic fortitudo ē circa timores & auda
cias. Secūdo ibi Et in magnis & studio
sis. Ac in magnis q;dem. Ostēdit q;li
ter se habeat circa hō modū materiam
& pōndit q;liter se hēat cca magnos
honores dices: q; si magnanimo exhi
beant magni et boni honores et pbo
nis actibus moderate i eis delectatur.
contingit enīz q; aliquis inmoderate de
aliquibus adeptis delectet ex eo: q; ex
ex insperato sibi adueniunt: & admi
ratur ea: quasi quedam maxia supra
se ipm existentia. sed cum magnanīm⁹
adipiscitur maximos honores stimat
quasi quedam bona proprie sibi con
uenientia. & adhuc minora quam ei

debeant. cōsiderat. n. q; nullus honor
exterior ab hoīs exhibit⁹ ē condignū
p mū uirtutis. quia bonum rōnis
ex quo laudat uirtus: excellit omnia
extiora bona. nec tm ppter hō idignat
q; sibi minora exhibētur. q; debeat s;
recipit. eq; nimitē cōsiderans q; hoīs
nō habēt aliq; maiora: q; ei retribuāt
Secūdo ibi Eūz a cōtingētibus z ē. Par
uos aut & a quibus suis hitos. Ostē
dit quo mō se habeat cca puos hono
res. Et dicit q; si exhibeant ei honores
a cōtingētibus. i. si honorētur: p q;bus
cūq; aliis reb⁹ pter uirtutē puta si
honorētur ppter dicias uel ppter aliqd
huiusmodi: uel si honorētur in aliqui
bus puis honorib⁹. tales honores con
temnet. q; reputat se nō esse talibus
honorib⁹ dignū. nō. n. sufficit uirtuo
so ut honoret tanq; diues. Tercō ibi
Similiter aut z ē. Eodez mō et in hono
rationē. Ostēdit quo mō se habeat
circa inhonoratōnes. & dic etiam q;
in hoc se habz moderate. sic. n. nō ex
tollit magnis honoribus: ita animus
eius nō deicit p contumlias. q; consi
derat iniuste eas sibi inferri. sic igit
manifestum ē q; magnanimus maxie
laudat circa honores. Deīde cum dic
Sed adhuc & circa dicias. Qui uero
circa diuicias. Ostēdit quo mō se ha
beat magnanimitas cca q;sdā scdarias
masias puta cca dicias & cca alia hō
modi et circa hō duo facit. pmo ostēdit
quo mō magnanīm⁹ circa talia opet
z ostendit quo mō talia cōferant ad
magnanimitatē. ibi Vident autēz &
bone fortune. Fortuna etiam uidet.
Dicit ergo pmo q; quis magnanimus
pncipaliter sit circa honores: est tamē
adhuc scdario circa dicias pētētū
& omnia: q; ptinēt ad bonā fortunā
in qm. s. ppter hō modū aliq; honora
& iterum taz circa ista q; circa infor

tunia magnanīm⁹ moderate se hēbit q;li
tercūq; sibi accidat: ita. s. q; neq; si sit
bñ fortunat⁹: supflue gaudebit. neq;
et si ifortunia patiat⁹: supflue tristabit
qd pbat p hoc: qd supra dictū est: q;
etiam moderate se habz circa honore
qui tamē ē maximū aliqd inter omia
extiora bona: qd patet ex hō: q; taz
potentatus q; dicit desiderant ppter
honorem: put. s. hoīs hñtes talia uo
lunt honorari p ipa. si ergo magnāi
mus ipm honore puum stimat: ut n
supflue p ipō gaudeat: multo magis
& alia reputabit parua: ita q; nō sup
flue gaudebit p eis: & inde ē q; a q;
busdam iudicatur eē despectores pro
eo. q; exteriora bona cōtemnūt et so
la interiora bona uirtutis appciant.
Deīde cum dic. Vident autem & bo
ne fortune. Fortuna etiam uidet. Ostē
dit quo modo exteriora bona fortune
conferant ad magnanitatē. et primo
ostendit q; cōferunt ad magnanitatē
augētes eam: q;no sunt cum uirtute.
Secūdo ostēdit q; sine uirtute nō possūt
magnanimi facere. ibi Qui at sine uir
tute z ē. Qui uero sine uirtute. Dicit
ergo pmo q; omia exteriora bona for
tune uident aliqd cōferre ad magna
nimitatē: in qm. s. ppter ea aliqui
reputant digni honore puta nobiles
et potētes uel diuites omia. n. ista cō
cistūt in qdāz supexcellētia in qm. s.
nobiles excedūt ignobiles et sic de aliis
omē at illd qd supexcellat i bono ē ma
gis honorabile: honor. n. ē qdā reuerē
tia: q; debet supexcellēti bono. & q;
magnanīm⁹ ē dignus honore inde ē q;
talitā faciūt hoīs magis magnanimos
put. s. honoratur a q;busdāz uulgari
bus hoīb⁹: q; sola hec bona cognos
cunt. s; scdū rei ueritatē solus bonus
i. uirtuosus ē honorabilis q; s. honor ē
p puz p mū ututis: si q; hēat ab oīb⁹. s.

uirtutez & bona fortune fiet magis dignus honore. inq̃m. s. utroq; mo^o est honorabilis: et scdm opinionem ip̃a e^t bona fortune organice deseruiūt ad op̃atōes uirtutūz. Deinde cū dicit. Qui aut sine uirtute z c. Qui uero sine uirtute. Oñdit q̃ bona fortune nō possūt facere magnāimū. et dicit q̃ illi q̃ hñt talia sine uirtute nō possūt reputare se iuste dignos magnis honoribus. uñ nec recte magnāimi dñr. q̃r q̃ aliq̃s sit dignus magnis honoribus: et q̃ sit magnāim⁹ non pōt contigere sine uirtute p̃fca: ut dictū est. s̃z tales qui uirtute carēt ppter excellētiā exteriorū reꝝ despiciūt alios: et iniuriāt eis & in similia mala incidūt eo. q̃ n̄ ē facile q̃ aliq̃s moderate ferat bona fortune sine uirtute hoc enī est magnū opus uirtutis: ut aliq̃s moderate se habeat in bonis fortune: uñ cum illi q̃ carent uirtute non possūt bene ferre fortunas: dum existimāt q̃ simpliciter excellāt alios: quos i diuiciis excellūt: contēpnūt eos. Et q̃r nō reputāt liquā excellētiā eēscdm op̃a nem uirtutis: ideo ip̃i non curāt operari aliqd boni: s̃z opant^r quicqd uenit eis ad cor. Volūt ei imitari magnāimū: cūz tamē non sint ei similes imitātur aut euz in q̃bus possūt: nō qdē in h^o q̃ opent^r scd̃z uirtutē qd̃ maxime fac. magnāim⁹: s̃z in h^o q̃ cōtemnunt alios non tamē eodez mo^o sicut magnāim⁹. nā magnāim⁹ iuste q̃temnit. s. malos. et uere glorificat. s. bonos. s̃z mlti. s. q̃ carent uirtute cōtemnunt: & glorificātur indifferēter qualemq̃ contigit: contēpnēdo. s. iter dum bonos & glorificādo malos

D On est autem mitrochindinos. Magnāim⁹ nec pua. Postq̃ phs ostēdit qualiter

magnāim⁹ opere^r circa ppriam materiam: hic defīminat ppriates magnāimi & circa hoc duo fac. pmo pponit ppriates magnāimi que accipiuntur p comperatōem ad materias uirtutūz. Scd̃z ponit ppriates: que accipiuntur scdm dispositionem p̃ius magnāimi. ibi Neq; admiratiūz z c. Neq; uero admirator erit. Circa p̃mum duo facit. pmo ponit ppriates magnāimi: que accipiuntur p cōperatōem ad res exteriores: Scd̃z per comperatōem ad hūanos act̃s. ibi Et ociosum eē & tardūz. Sed ociosus sit & piger. Circa p̃mum tria facit. pmo pōit ppriates magnāimi p comperatōem ad exteriora picula: que sunt materia fortitudis. Secūdo per comperatōem ad exteriora beneficia: que pprie ptinent ad liberalitatē. ibi Et potentes bene facere. Et benē facere aliis p̃mptus est. Tercio pcomperatōnem ad honōrs: qui pprie ptinent ad magnāimitatem. ibi Ad eos aut qui dem qui in dignitate z c. Et erga homines. Premittit aut de materia tēperantie. quia n̄ habz de se aliquā magnitudinem sed ē circa ea: que sūt nobis & brutis cōmunia. ut i tercio hūmū ē magnāimitatis at est opari magnū i omnibus uirtutibz: ut supra hūmū est. Circa p̃mum pōit duas ppriates: q̃rum prima ē q̃ magnāim⁹ nō ē mitrochindinus. i. pro paruis periclitans neq; ē philochindios. i. amator piculorū q̃si p̃mptus: & de facili ad pericula exponēs & hoc ideo: q̃r nullus expōit se periculo nisi ppter aliquid: quod multum appreciat ad magnāimum aut pertinent pauca i tantum appreciari: qd̃ p eis se uelit piculis exponere. unde nō de facili p paruis rebz picula subit. Est aut magnāi

mus megalochindin⁹. i. p magnis periclitans expōit se q̃buscūq; periculis p magnis rebz puta p salute cōmuni. p iusticia. p culto dñio. et aliis h^o mo di. Scd̃z ppriatē pōit. ibi Et nō p̃ces uite cūz periclitaret. Et q̃no illis se p̃bet uite. Et dicit q̃ magnāim⁹ q̃ q̃no p̃iculis se expōit hoc facit uehementē ita ut nō parcat uite sue q̃i nō sit dignū q̃ magis uelit uiuere q̃ magna bona p mortē consequi. Deinde cum dicit Et potēs bene facere z c. Et benē facere aliis p̃mptus ē. Pōit q̃nq; ppriates magnāimi: que accipiūt p comperatōem ad beneficia: q̃ sunt ppria liberalitati: q̃rum p̃ma ē q̃ magnāim⁹ ē potens benē facere. i. p̃mptus ad beneficia largiēda: s̃z uerecūdat^r ab aliis beneficia accipe nam beneficia dare ē excellentis. beneficia aut accipere ē eius q̃ exceditur. magnāim⁹ aut semp intendit ad h^o q̃ superexcedat in bono. Scdm ppriatē pōit. ibi Et retributiūz plurimū. In retribuēdo autēz excedit Et dicit q̃ si magnāim⁹ beneficia accipiat: semper studet ut retribuatur maiora. sic enī ille: q̃ incepit beneficia cōferre: magis benē erit passus. i. beneficia recipiēs: inq̃m plura accepit: q̃ dederit. Tercia ppriatē pōit. ibi Vi dentur aut & in m̃moria. Videtur autē cōmemorare. Et hec qdē pprietas nō est ex electōne magnāimitatis sed cōsequit^r ex dispositōne ip̃ius: ita enim est dispositus magnāim⁹: ut delectet^r beneficia dare. inuit^r aut benefici accipiat. ea uero q̃ nos intus delectāt. frequent^r cogitam⁹ & p consequens i m̃moria habem⁹ ea: que nō sūt nobis delectabilia raro cogitam⁹ & p consequens non mltūz in m̃moria tenem⁹. & inde ē q̃ magnāimi uident^r in m̃moria habere eos: q̃bus dāt beneficia non aut eos: a q̃bus recipiunt.

hoc. n. ē contrariūz uoluntati eius: scdm q̃ uult supexcellere i bono. ille at q̃ benē patit^r recipiēdo. s. beneficia ē minor eo: q̃ beneficius cōfert scd̃z electōne: at magnāim⁹ nō obliuiscit^r beneficiorū: sed studet ad hoc q̃ maiora re cōpenset: sic dictūz ē. Quarta pprietas pōit ibi Et hoc qdē z c. Et hec libenter audit. Et dicit q̃ magnāim⁹ delectabil^r audit beneficia que ip̃e itulit non aut delectabil^r audit ea: q̃ recipit delectari siq̃dem pōt in amore eius q̃ beneficia cōtulit: sed de hoc q̃ ip̃e beneficia recepit: nō delectat^r. et circa h^o pōit duo exēpla: quorū p̃mum sumit^r ex dictis Homeris: q̃ introducit The tim quā dicebat eē deaz aquarū accedentem ad Iouem: quē dicebat eē regem omiūz deorū: et qd̃ Thetis nō dixit Ioui beneficia: que ip̃a Ioui cōtulerat. q̃i hoc non eēt ei acceptū: sed potius beneficia: que ip̃a acceperat a Ioue: qd̃ Iupiter libentius audiebat aliud aut exemplūz sumit^r ex ystoria grecorum: in q̃ narrat^r. q̃ quidā ciues i. lacones atheniēsiūz auxiliū implo rantes: nō dixerūt eis beneficia q̃ fecerant: sed q̃ receperant Quintam pprietas pōit. ibi Magnāimi aut. Est eē magnāimi nēq; p̃cari. Et dicit q̃ ad magnāimū ptinet q̃ exhibeat se tanq̃ nullo indigētē uel non defacili: inq̃m. s. nō petit aliqd: neq; accipit: s̃z q̃ sit p̃mptus ad hoc qd̃ aliis beneficiū ministret: Deinde cūz dicit. Et ad eos qdēz qui i dignitate. Et erga homines. Pōit ppriatē magnāimi p cōperatōem ad honōrs. et cca hoc tria facit pmo pōit ppriatē et dicit q̃ ad magnāimū ptinet ut se magnū et honorabilem exhibeat ad illos q̃ sūt i dignitate. et excellētia bonorū fortune: sed ad m̃diocres modatōez q̃ndā exhibz non utendo magnitudine sua

ad eos. Secundo ibi Hos quod dicitur n. z. c. His uero facile. Inducit duas rationes eius: quod dixerat: quoniam prima est. quod omnis uirtus nititur ad id: quod est difficile & honorabile quod autem aliquis excellat in bono magnos uiros est difficile & uenerabile: sed quod excellat in diocres uiros: facile est. Secunda ratio est quod aliquis inter magnos uiros exhibeat se uenerandum pertinet ad quamdam animi uiriliter: sed quod aliquis uelit magnam reuerentiam sibi exhiberi ab infimis personis: est eorum qui sunt alius honorosi. Tercio ibi Quemadmodum ad imbecilles Quasi inter imbecillos. Ponit exemplum & dicit quod simili modo hoc quod dictum est: est uicium sicut & quod aliquis exhibeat se forte contra imbecilles. & quod non aggrediatur difficilia. que sunt honorabilia: & in quibus alii precellunt. Deinde cum dicit. Et ociosus est z. c. Sed si sit & piger. Ponit proprietates magnanimi secundum actus humanos. & primo quoniam ad se ipsum. Secundo per respectum ad alios. ibi Necessarius autem manifestus. Necessesse est etiam. Dicit ergo primo quod ad magnanimum pertinet quod sit ociosus ex eo. scilicet quod non multis negociis se ingerit: et quod sit tardus. scilicet quod non de facili se ingerat negociis sed solum illis actibus insistat quod pertinent ad aliquod magnam honorem uel ad aliquod magnam opus faciendum. & sic magnanimus est operatius paucorum. sed operatur magna: et quod digna sunt nomine magno. Deinde cum dicit. Necessarius autem z. c. Necessesse est etiam. Ponit proprietates magnanimi circa actus humanos: quod sunt cooperatio: ad alium. & primo quoniam ad uirtutem. scilicet quoniam ad delectationem. hec. n. per se quod requiritur in quiete ad alios ut infra dicitur. Secundo ibi ad alium non posse uiuere Et ad alium non posse uiuere. Circumponit quatuor proprietates quoniam prima respicit interiore affectum et dicit quod necesse est quod magnanimus manifestus sit amicus &

manifestus inimicus quod quod aliquis latenter amet uel odiat puenit ex aliquo timore. timor autem magnanimo repugnat. Secunda proprietatem ponit ibi Curare. Ac ueritate magis. Dicit quod ad magnanimum pertinet quod magis curet de ueritate quam de opinionione opinionum. non enim propter humanam opinionem recedit ab eo quod facere debet secundum uirtutem. Tercia proprietatem ponit ibi Et dicere & operari z. c. Et loqui & agere palam. Et dicit quod ad magnanimum pertinet quod manifeste loquatur & opere res eo quod ipse est contemptus aliorum: et ideo est quod ipse libere palam sua dea & facta quod enim aliquis occultet ea que dicit & facit: puenit ex hoc quod timet alios. nullus autem timet eos: quos contemptum. unde ista duo conueniunt aduicem: ut. scilicet. aliquis sit libere palam & contemptus non dicit magnanimum esse contemptum eo quod despiciat alios qui prauis eos debita reuerentia sed quod non apperatur eos ultra quam debeat. Quartam proprietatem ponit ibi Et ueridicus. Audax uero ideo contemptus. Et dicit quod magnanimum in uerbis suis non solum sed uerum dicit nisi forte aliqua yronice loquitur ex ludio uti autem yronia in societate multorum. Deinde cum dicit Et ad alium non posse uiuere. Et ad alium non posse uiuere Ponit proprietatem magnanimi circa delectationem que est in conuiuiu. & dicit quod ad magnanimum pertinet ut non promptus sit ad conuiuium cum aliis nisi cum amicis quod enim aliquis ingerat se familiaritati bus omnium est seruilis animi. unde & omnes blanditores qui uolunt omnibus indifferenter sunt obsequiosi. id est. ad seruandum parati: & eorum omnes humiles qui. scilicet. sunt abiecti animi sunt blanditores. Deinde cum dicit Neque admiratiuus. Neque uero admirator erit. Ponit proprietatem magnanimi quod accipiunt secundum dispositionem ipsius. & primo ponit quidam quod

consistunt in corde. Secundo quidam quod consistunt in locutione ibi Neque humani locutus. Neque de hominibus. Tercio ponit illas: quod consistunt in exteriori querelatione ibi Et potes post sedisse. Magis uolunt Circa primum ponit duas proprietates: quoniam prima est. quod magnanimum non est promptus ad admirandum. quia admiratio est de rebus magnis: sed magnanimo non est aliquid magni eorum: que exteriori occurrere possunt. quia tota intentio sua uersatur circa interiora bona. que sunt uere magna. Secunda proprietatem ponit ibi Neque memor mali z. c. Nec de inimicis. Et dicit quod magnanimum non multum recordatur malorum: quod passus est. et ad hoc inducit duas rationes: quoniam una est. quia non conuenit magnanimo multa recordari: si cut neque admirari. eorum enim solum recordari: quod tanquam magna admirantur alia ratio est. quia ad magnanimum spiritus pertinet obliuisci malorum: quod passus est: id est. quoniam ea despiciat: ut pote a quibus minorari non potuit. unde Iulio cesare Tullius dicit. quod nullius obliuisci solitus erat nisi iniurias. Deinde cum dicit. Neque humani locutus. Neque de hominibus. Ponit duas proprietates magnanimi circa rationem eius: quarum prima est: quod non multum loquitur de hominibus. quoniam particulares res hominum non multum apperatur: sed tota eius intentio est circa bona communia & diuina. unde nec de seipso multum loquitur: neque de aliis. non enim est sibi cure: quod ipse laudet. neque quod alii uituperent. unde neque ipsum multum laudat alios. neque etiam male loquitur de aliis. non etiam de inimicis nisi propter iniurias sibi ab ipsis illatas repellendam Secunda proprietatem ponit ibi Et de necessariis z. c. Et de necessariis. Et dicit: quod de necessariis ad uitam humanam uel quibus cumque aliis rebus neque est planocius. scilicet. conueniendo uel murmurando: si ei desint neque etiam de peccatiuus: ut ei exhibeat

hoc enim pertinet ei qui studet circa necessaria uite consequenda quod circa aliqua magna: quod est contrarium magnanimitati. Deinde cum dicit Et potes possidisse z. c. Magis uolet. Ponit proprietates magnanimi per comparationem ad exteriora. & primo quoniam ad exteriores passionem. & dicit: quod magnanimum est proprium magis ad possidendum quod bona. id est. honorabilia & fructuosa. id est. quod non sunt lucrosa quod fructuosa & utilia: quod magis pertinet ad hominem sufficiens sibi: quod non indigeat aliunde lucrari. Secundo ibi Sed et motus lentus. Motus uero tardus eius esse uidetur. Ponit proprietatem magnanimi quod ad motum corporis. & dicit quod motus magnanimi uel esse letus. & uox magnanimi uel esse grauis & locutio eius uel esse stabilis. id est. tarda. Et hoc ratione assignat dicit. quod non potest motus magnanimi esse festinus. cum ipse ad pauca operanda intendat. similiter etiam magnanimum non est gesticulosus: eo quod nihil exteriorum magni existimat. nullus autem contemnit: nisi per aliquod magno. acuitas autem uocis et uelocitas locutionis accidit propter contentionem. patet ergo quod ipsa affectio magnanimi requirit grauitatem uocis & tarditatem locutionis et motus. Dicit autem philosophus in predicamentis: quod si aliquis naturaliter inclinatur ad aliquam passionem puta ad uerecundiam: oportet et eum naturaliter habere tale colorem: quod competat uerecundie. unde si aliquis habet naturalem aptitudinem ad magnanimitatem: consequens est etiam quod habeat naturalem dispositionem ad hunc modum accidendum. Ultimo autem concludit per epilogum quod magnanimum talis est: qualis dictus est.

Efficiens autem z. c. Qui uero deficit. Postquam philosophus determinauit de magnanimitate hic determinat de uicis oppositis. Et circa hoc duo facit. primo determinat id quod est

cōe utriq; uicio. Scđo determinat de u
troq; scđm se ibi Pusillāim⁹ qdēz enī
Nam pusillāim⁹. Tercio cōpat unūz
alteri ibi Oppōitur autē magnāimi
tati. Oppōnūtur autē magnāimitati
Dīc ergo pmo: q ille q deficit a me
magnāimitatis: uocat⁹ pusillāim⁹. ille
aut q supabundat. uocatus cayn⁹. i.
fumosus quē nos dicim⁹ esse inflatu
nel p̄suptuosu⁹. non aut dñr eē malū
qm̄ ad hoc: q sint mali factorē. non
enīz nocumētū alicui iferūt: nec faci
unt aliqd turpe: sed tñ peccāt in hoc
q recedūt a medio rōnis. Deīde cum
dīc Pusillāimis qdem. Naz pusilla
nim⁹. Dēmiat de utroq; uicio: scđz
se. & pmo de uicio: quod ē scđm de
fectu⁹. Scđo de uicio: qd ē scđm ex
cessu⁹. ibi Caynī aut z c. Timētes uo
Circa p̄mū tria fac. p̄o pponit p̄priū
actum pusillāimī. & dīc q pusillāni
m⁹ cū sit dign⁹ bonis: p̄nat seipm̄ il
lis: qbus ē dign⁹: duz. s. nō conat⁹ ad
opandū uel q̄cqundū ea: q sibi com
peterent Scđo ibi Videb⁹ malūz hīc
z c. Ac uidet⁹ malū qddam habere.
Ondit cām pusillāimitatis: in q qdē
causa tria cōsidanda sūt p ordiem: q
enī quis se puet bōis: qbus dign⁹ est:
p̄mo qdem cōtingit ex hoc: q non re
putat se dignū talib⁹ bonis: cū tamē
sit dign⁹. hīc autē z cōtingit ex hoc:
q ignorat suā cōditōem. cu⁹. n. p̄pri
um bonū sit cui libet appetibile: si se
ipm̄ cognosceret: pusillāim⁹: appeteret
ea: qbus ē dign⁹. cum sint qdaz bona
& de se appetibilia. h̄mōi autē igno
rantia nō cōtingit ex icipiētia. q̄a in
icipiētes nō sūt dignī magnis: s; ma
gis: cōtingit ex quadam pigrīcia p
quā cōtingit q uolūt magnis seigere
rescđm suā dignitatē. & hoc ē terciū
ex q alia duo oriunt⁹. Tercio ibi Ta
lis aut opio. Huius aut opinio dete

riores facit. Ponit effectū pusillāimi
tatis. & dīc q talis opio p quā alicui
uidet⁹: q homo non sit dign⁹ bonis:
qbus ē dignus: uidet⁹ hoīes facere de
teriois. singlī. n. hoīes appetūt illa: q
cōueniūt eis scđm p̄priam dignitatē
& idō qnō nesciunt suam dignitatē
dupliciter detrimētūz patiunt⁹ sue bo
nitatis: p̄mo qdem. q̄a recedūt ab ip
sis opatōibus uirtutūz. & ab iuentō
nibus speculabiliū ueritatū: q̄i idig
ni & insuficiētes ad talia existētes. ex
hoc autē q magna bona p̄mittūt
eficiūt⁹ peiores. quā magnorū bo
norū exercitacio facit hoīes meliores.
Scđo q̄a per predcām opiniōem rece
dunt aliq ab exteriorib⁹ bonis: qbus
sunt dignī que istrumetaliter ad opa
tōes ututūz deseruiūt. Deīn cū dīc Ca
ynī aut z c. Timētes uero. Determi
nat de uicio: qd ē per excessu⁹. & cir
ca hec duo fac. p̄o enī pponit cām hui⁹
uicii. & dīc q caynī. i. p̄sumptuosi
etiā sunt incipiētes: & ignorāt suaz
cōditōem non qdem p̄pter pigrīciaz
sic pusillāimī: s; p̄p̄ incipiām & hoc
apparet maifeste q̄a ipi conāt⁹ ad a
gēdum uel qnd aliqna honorabilia
ad que eorū dignitas non se extendit.
ut qnō in eorū opatōne uel cōsequitō
ne deficiūt: maifeste redarguendi ap
parent. Scđo ibi Et ueste ornāt⁹ z c.
Vestitunq; se omīa. Ponit actūz hui⁹
uicii. qui cōsistit in quadaz exteriori
magnificatōe: in qm̄. s. magnificāt se
iplos. p̄mo qdem qbusdam exteriori
bus signis. duz. s. ornatis utitur uesti
bus & etiā figure p̄p̄ose incedentes
& alia h̄mōi faciūt ad maifestadu⁹
excellentiā suaz i exteriorib⁹ bonis for
tune. Scđo quā h̄mōi etiā uerbis
maifestāt q̄i per hoc uolētes asseq ho
norem. Deīde cum dīc Oppōnūt
aut z c. Oppōnūt⁹ aut magnanimi

tati Compat p̄dca uicia adiucem. et
dicit q pusillāimitas magis oppōit⁹
magnāimitati q caynotis. i. p̄suptio
& h̄ assignat duas rōnes: quaz p̄ma
ē. quā sic in scđo hitūz ē: uiciū qd
magis accedit p̄pter maiorez incliatō
nem nase hūane in ipm̄ magis oppo
nit⁹ uirtuti: q ad hoc p̄cipue ordinat⁹
ut repm̄atur humane incliatōnes ad
malum. maifestu⁹ ē aut q p̄ries acci
dit aliquos eē pusillāimes: q. s. omī
tunt facere bona: que possunt q se ex
tendāt ad faciēduz bona: que nō pnt.
unde pusillāimitas magis opponitur
uirtuti. alia ratio est. q̄a pusillāitas
deteriore est. ut pote faciens hoīes dete
riores: ut sup hitum est. quod aut est
peius magis uirtuti oppōitur. et sic
patet pusillāimitatez magis opponi
uirtuti. Ultimo aut concludit epilo
gando q magnāimitas ē circa magnūz
honorem: ut dictum est.

Uidet⁹ aut z c. Vide⁹ &
alia qdam. Postq phs dē
miat de magnanitate: q
ē cā magnū honorē: hic dēmiat de
qdam alia utute inoiata: q ē circa me
diocres honores. & circa hoc tria fac
p̄mo pponit eē aliquā talem uirtutez
Scđo pbat q dixerat ibi Quēadmo
dum aut in acceptōe. Ut aut incapi
endis dandisq; pecuniis. Tercio ostē
dit quomodo cōsident⁹ medium et ex
tremūz in hac utute ibi Innoiata aē
exnte. Cūq; mediū sit noiātū Dīc er
go p̄rio q sic p̄us in scđo dēm ē: que
dam uirtus uidet⁹ eē circa hunc. s. ho
norem: q ita se habet ad magnāimi
tatē sic liberalitas ad magificetiā: am
be enīz iste uirtutes. s. liberalitas &
illa de qua nūc loqm̄ur: distāt ab ill
duab⁹. s. magificetiā et magnāimita
te sic a quodā magno. q̄a. s. magnāi

mitas ē circa magnū honorē. mag
nificetiā aut circa magnos sūptus i
due uirtutes. s. liberalitas & illa de
q nūc agim⁹: disponūt nos circa par
ua et modata uel honōis uel dicias.
Deīde cum dīc Quēadmodūz aut z c
Vide⁹ aut in capiēdis. Probat qd di
xerat. et p̄mo p̄rōnez assimili sūptaz
Scđo p̄cōem usum loqndi ibi Philo
tūz aut z c. Vitupam⁹ enī ambiciōsu⁹
Dīc ergo p̄rio: q sic in acceptōe et da
tione pecūiarūz. s. quaz et mediocriū
est medietas et supabūdātia & defec
tus: ut sup hitum ē. ita etiā in appe
titu honoris pui uel mediocris cōtin
git aliqē se habere plusq; oīz et min⁹
q oportet qm̄ ad intētōem appetitus
et etiā ex causa. unde nō oportet: i qz
s. unus ex p̄rib⁹ uel maioribus cupit
honorari: plusq; oportet et ali⁹ ex pau
ciorib⁹ uel miorib⁹. q̄tigit etiā q ali
qs appetat honorari scđm q oīz qm̄
ad oīa. et sic patz q̄ circa puos ul mo
deratos honōis est accipere medium
uirtuosum & extrema uiciōsa sic ē
circa moderatas pecūias. Deīde cu⁹
dīc Philotūz enī z c. Vitupam⁹ enīz
ambiciōsu⁹. Maifestat p̄p̄itūz p usū
cōez loqndi. et circa h̄ duo fac. p̄mo p
p̄it usūz cōem loqndi. Scđo ex eo ar
gumētat⁹ ad p̄p̄itūz ibi Maifestū aē
eē z c. Cōstat aut q cū p̄rib⁹ Dīc g
p̄o: q qn̄z uitupamus philotūz. i. ama
torez honoris q̄i appetat honorez ma
gis q oīz: et un nō oportet: et s̄līr qn̄
uitupam⁹ euz: q nō est amator hono
ris: q̄i nō uelit bona opari: ex q̄l⁹ ho
norez ex cōtrario aut qnōq; laudam⁹
eum: q est amator honoris q̄i exnte
uirilez. i. anūz magnū hntēz: et q̄lī
amatorez boni. s. uirtuosi actus: cui
debet⁹ honor: et s̄līr qnōq; laudamus
eum: q nō est amator honoris q̄i mo
derātez et tempantē se ipm̄: ut nō ex
.h. ii.

cedat sua qditiōem. sic dēm ē in scdō.
Deide cu; dīc Maifestū aut. Constat
at q. Argumētā ex pōco ulu loqndi
et dīc: q qā qnōq; laudam; amatores
honoris qnōq; at uitupam; maifestū ē
q multipl; dīcī amor honoris. et
idō nō ad idem referim; laude; et ui
tupium: s; laudamus amatores hono
ris: put magis studet ad ea: q sūt ho
noris q uulgaris multitudo. uitupa
m; at: i; magis cupit hono; q ope
teat: & eadem rō est de non amato
honoris: unde seqtur q mediū circa
hoc est laudabile. put. s. honor et ap
petit; & cōtemnī scdm q oz. extrēa
aut sūt uitupabilia: m; m. s. appetit;
honor plus uel min; q oportet. De
de cum dīc Innomiata aut exūte zc.
Cūq; mediū sit nomiatur Determiat
de medio et extremis: circa hanc uir
tutem. et circa hoc duo fac. pmo oñ
dīt dubietatē: q circa hō cōtingit. Se
cūdo ostendit quid ex illa dubietate
seqtur ibi Oppōi aut zc. Sed hic ex
eo extrema. Circa pū tria fac. p^o p
ponit dubietatē et dīc. quia medietas
circa appetitū honoris ē inomiata.
et sic uidet; eē qī deserta. qā nō desig
natur aliq^o nomie: inde ē q extrema
uñr esse dubia. i; qm qnōq; laudatur
qnō uitupant; Scdō ibi In qbus autē
zc. In qbus uero ē excelsus. Ostēdit
qualr in hac māsia se habeat ueritas
circa mdiū et extrema. & dīc q in q
buscūq; iuenit supabūdātia et defcūs
etiā oz eē mediū. & idō cū aliq ap
petat honore; et magis & min; q o
porteat: cōseqns ē q aliq appetant se
cūdu; q oportet: qd ptin; ad rōez me
diū Tercio ibi laudat; igit; zc. Lauda
tur igit; hic habitus. Ostēdit rōnem
pōcē dubietatis. qā enī ē mediū acci
pere circa honores habi; medi; lau
datur. & qā ē inomiatus: nomiatur

noibus extremor; i; qm p cōpatōez
ad unum extremū: uidet; habere sili
tudiem cū alio extremo. hūus enim
mediū p cōpatōem ad supflū amo
rem honoris uidet; esse cōtemptus ho
noris: p cōtempatōem aut ad contēp
tū honoris. uidet; eē amor honoris.
& p cōpatōez ad utrūq; uidet; esse
utrūq; aliq^o r. et hoc etiā; apparet in
aliis uirtutib; nā; fortis p cōpatōnē
ad timidū uidet; eē audax. p cōpatōez
aut ad audacem uidet; eē timidus. sic
ergo in pposito extrema uitupant; se
cūdu; se cōsidata. laudant; aut scdm
q attribuunt; mediū. Deide cū dicit
Apponi aut; zc. Sed hic ex eo extrēa
Oñdīt q ex pōcā dubietate seqtur q
extrema uicia solum adiuice; uidet;
oppōi. nō aut ad mediū uirtutis p^o
hoc: q est innomiatum.

 Ansuetudo aut est qdem.
Ansuetudo mediocritas
est. Postq; phs definia
uit de uirtutib; respiciētib; bona ex
teriora. s. diuicias et honores: hic de
termiat de māsuetudie: q respicit ex
teriora mala: ex qbus aliq; puocat;
ad iram. Et circa hoc duo fac. pmo d
termiat de māsuetudie et uiciis oppo
sitis. Scdō rñdet tacite qstioi ibi Qd
aut in porib; dēm ē zc. Qd et supra
dixim; Circa pū duo fac. pmo ostē
dīt quo modo circa irā iueniūt me
diū et extrema. Scdō de eis determi
nat ibi Passio qdē enī; zc. Affectus
uero ē ira. Dicit ergo p^o q māsuetu
do ē qdam medietas circa iras. in q
tū māsia mediū p^oum acceptū; est
innomiātū: & fere et extrema. qā nō
expressis noibus distigunt. nome aut
māsuetudis assumit; ad signandū me
diū. cum tamē ex uis nois magis de
clinet ad defectū ire. dī. n. aliq; man

suetus ex eo: q nō irascit; qī manu af
fectus ad similitudinem bestiar; q iracū
diaz ponūt māibus hoīuz assuete ipe
et defcūs i ordiā; ire ē inoiat;. dīen;
aliq; māsuetus qlitercūq; nō irascit;
siue bene siue male s; supabūdātia
uocat; iracūdia. Deide cu; dīc Passio
qdem enī zc. Affectus uero ē ira. De
termiat de māsuetudie et uiciis oppo
sitis sibi ibi Defect; at; zc. Defcūs aut
siue ille segnities. Circa pū; duo fac
pūo oñdīt qd cōueniat māsuetudini
scdm qd ponit; uirtus. Scdō qd cōue
niat ei scdm nois p^oprietate; ibi Pec
care aut. Magis q in defcū peccare ui
det;. Dicit ergo pūo: q iracūdia pōit;
uiciū extremū q rportat qndā; su
perexcessum ire: q est passio qdam: q
ex mltis & dīntibus rebus fit & ita
scdm hō; dīffinitatem contingit intra
accipere mediū et extrema. ille igit; q i
rascit; in qbus rebus oportet: et in q
bus psonis oportet; et isup mō modo
se habet in mōio: irascendi. q irascit;
sic oportet et qnō oz; et qnto tempo
re oportet: talis homo laudat;. et iste
est māsuetus. si tñ nomē māsuetudis
in laude accipiat;. uidet; enī ad hō dīf
poni māsuetus: ut pūo qdem interi;
iudiciū rōnis nō pturbet; ab ira. Scdō
ut in exteriori electione nō ducat; ab
ira. sed scdm ordiatōez rōnis. et in his
rebus et itāto tempore irascit;. Defcū
cū dīc Peccare aut zc. Magis q in de
fectu peccare uidet;. Ostēdit qd ptine
at ad māsuetū; scdm nois p^oprietate;
& dīc: q scdm hō uidet; magis pecca
re in hoc: q accedit ad defectū. cū. n.
dicit; aliq; māsuetus significat; q non
sit pūitiū; sed magis remittat et con
donet penas. qd ptinet ad defectū ire
nam ira ē appetitus uidē: q fit p pe
nam. Deide cū dīc Defect; aut. Defec
tus aut siue ille signities. Determiat

de uiciis oppositis. et pūo de uicio de
fectus. Scdō de uicio supabūdātie. ibi
Supabūdātia aut. Excelsiue aut sunt
accuti. Tercio cōpat hic duo uicia ad
iuicem ibi Māsuetudini magis autē;
Māsuetudini magis excelsus opponi
mus. Dicit ergo pūo q defcūs a me
dio in ira siue uocet; in irascibilitas p
oppositum ad iracūdiā siue qlitercūq;
aliter uitupatur. et q stoici dicebant
omne; irā eē uitupabile: idō qñr ostē
dit defcūs ire quō est uitupabilis tri
plici rōne: quā; pūa; ponit ibi Non
irascit; zc. Nā qui nō irascūtur in qb;
oportet Et est talis. omē qd ptinet ad
icipiētā est uitupabile. quia laus uir
tutis est in hoc q opat; scdm rōez rēta
prudētie. s; ad incipiām uidet; ptine
re: q aliquis nō irascatur: in qbus oz
irasci. maifestū est enī q ira causatur
ex tristitia. tristitia autē est sensus no
cumēti si igit; aliq; nō irascitur: in q
bus irasci oportet: qñs ē q nō doleat
de eis et ita q nō sētiat ea eē mala qd
ptinet ad incipiām. pat; ergo q defect;
ire ē uitupabilis. Scdm rōnem pōit
ibi Et nō iratus zc. Videtur q nō ira
scitur. Ira enī ē appetitus uindēe qui
g^o nō irascitur in quibus debet irasci
sequit; q nō uidet; ea: q debet uidica
re quod ē uitupabile nō est aut hec rō
sic intelligenda qī nō possit aliq uin
dicta fieri ex iudicio rōis sine ira. sed
qā motus ire excita; ex iudicio rōis
facit pūptiorē ad recte iudicādu; nī
si enī; appetitus sensitius adiunaret
ad exequndū iudiciū; rōis frustra eēt
in natura hūana. Terciā rōez ponit
ibi Iniuriatē; aut zc. At q pferrecō
tumelias. Et dīc q ad seruile; animū
ptinet: q aliq; despiciat suos familia
res: et q sustineat iniuriantes sibi i
pī. q nō repellat iniurias debito modo
hoc aut cōseqtur ex defcū ire. qā per
h. iiii.

hoc redditur homo piger et remissus ad repellendū iniurias. un patet q̄ defectus ire est uitupabilis. Deinde cū dicit Supabūdātia aut zc. Excessiue uero sūt accuti. Determinat de supabundantia ire. et p̄mo ostēdit q̄ hoc uiciū mutip̄l̄r cōtingit. Scd̄o determinat de spēbus eius ibi Qui q̄dem iracundi. Iracundi ergo irascuntur. Dicit ergo p̄mo q̄ supabūdātia ire pōt fieri scd̄z oēs circūstātias. i. q̄m. s. cōtingit q̄ a liq̄s irascat: q̄bus p̄sonis nō ōz: & q̄bus rebus nō oportet. magis q̄ ōz: et uelocius etiā puocet ad irā et p̄l̄r tēpore duret ira q̄ oportet. nō tū om̄s isti excessus inueniunt̄ i hoīe uno. tūz p̄pter molestiā q̄ ip̄e ex sua ira patere tur. tūz etiā: q̄a aliis molestiis existēs iter hoīes uiuē nō possent. et ita etiam ē ul̄r loq̄ndo de malo. q̄a si eēt itegrū se ip̄m destruerz. fieret enī iportabile tollendo s̄bm a quo portari debet. si sit: q̄d enī n̄h̄l ē. nō pōt dici malum cūz malū sit p̄uatio. q̄d̄z aut̄ ens i q̄z h̄modi: est bonū. unde patet q̄ malūz nō aufert totūz bonū: s̄z aliq̄d̄ p̄ticularē bonū cui⁹ ē p̄uatio. sic cecitas aufert uisūz. non aut̄ aufert animal. quo sublato iam non esset cecitas. ex quo patet q̄ malum nō pōt eē itegrū q̄a sic auferēdo totūz bonum auferet seip̄m. Deinde cū dicit Qui q̄dem igit̄ iracundi. Iracundi ergo irascunt̄. Pōnit tres spēz supabūdātie in ira: circa q̄z p̄mā dicit: q̄ illi q̄ dicūt̄ iracundi. i. p̄p̄ti ad iram: uelociter irascuntur: et etiā q̄bus p̄sonis nō oportet: et i q̄bus rebus nō oportet: et uehemēt̄ q̄ oportet: non tamē multo tempore durat eorū ira: s̄z uelociter ab ea req̄escunt. et hoc ē optiūz in eis: q̄d̄ accidit. quia nō retinēt iram interi⁹ i cor de: sed stat̄i p̄rūp̄it exterius q̄a ul̄r retribuit stat̄i uidēam: uel q̄l̄iter cūq̄

manifestant iram suam per aliq̄ signa p̄pter uelocitatē motus ire. et sic ira exterius exalante req̄escit. sic etiā calor inclusus magis q̄seruat̄: euaporās aut̄ cicius euanescit. ad hāc aut̄ spēz ire maxie uidētur dispōi colerici p̄pter uelocitatē et subtilitatē colere. in hac aut̄ uelocitate supabūdātia opti n̄z acrotoly. i. extremi i ira: ab acros q̄d̄ ē extremū et echimos: q̄d̄ est ira: qui sunt accuti et p̄p̄ti: ut irascant̄ circa om̄ia. un et nomiat̄. Scd̄z spēz pōnit ibi Amari at̄. Amari uero difficile. Et dicit. q̄ amari scd̄m iram d̄nr quorū ira difficile solūz: et diu irascūt̄ quia retinēt iram in corde. tūc aut̄ eorū ira quiescit: q̄nō retribuit uidē tam p̄ iniuria illata. punitio enī fac̄ quiescere impetū ire: dū loco tristitie p̄cedētis inducit delectatōez: i. q̄m. s. aliquis delectat̄ de uidēa. s̄z si hoc nō fiat: q̄ p̄uāt̄ graui⁹: affligunt̄ iterius q̄r enī nō manifestat iram suā: nullus pōt p̄suadēdo eorū iram mitigare: q̄ ignorat̄: s̄z tū ad hoc q̄ eorū ira digerat̄: n̄c̄m ē lōgūz temp̄: p̄ quod paulat̄ tepescat: et extingat̄ accensio ire tales aut̄ q̄ sic irā retinēt diuturnam sūt sibiip̄is molestiisimī. & p̄cipue a micis cū q̄bus delectab̄l̄r nō possunt quiescere. et p̄pter h̄ uocant̄ amari. ad hanc aut̄ spēz supabūdātie maxie uidētur disponi melāconici: in q̄bus inpressiones sucepte diu p̄pter hūoris ḡrociciē p̄seuerant. Terciā spēz pōit ibi Difficiles autēz. Eos uero acerbos dicim̄. Et dicit: q̄ illos dicim̄ difficiles siue graues: q̄ irascūt̄: i q̄b̄ nō ōz: et magis q̄ ōz et p̄l̄r tēp̄ q̄ ōz. et nō ḡmutat̄ ab ira sic h̄: q̄ cruciat̄ ul̄ p̄uāt̄ teos q̄bus irascatur. nō enīz inest eis diuē nitas ire ex sola retētiōe ire: ut possit tempore dirigi: sed ex p̄p̄ito firma to ad p̄uendū. Deinde cū dicit Māue

tudini aut̄. Māuetudini magis excessum. Cōpat p̄d̄ca aduicez. & dicit q̄ supabūdātia ire magis oppōitur māuetudini q̄ defectus: q̄d̄ p̄bat duplici rōne. p̄mo q̄dem: q̄r in p̄l̄rib̄ accidit homo enī magis incliatur nat̄al̄r ad p̄uendūz post iuriam sibi illatā: licz q̄nō nō est iniuriāz passus nat̄al̄iter i clinet̄ homo ad māuetudinem. scd̄o q̄r illi q̄ supabūdāt in ira: magis sūt difficiles ad cōuēdum. et in h̄ sunt detiores. unde et magis cōtrariāt̄ur bono uirtutis. Deinde cum dicit Quod aut̄ et in p̄l̄rib̄. Quod et sup̄ dixim̄. R̄ndet tacite q̄stioni. s. q̄bus et q̄l̄iter homo debeat irasci. et circa hoc duo facit. in p̄mo ostēdit q̄d̄ circa hoc nō possit dēfīari p̄certitudinem. Scd̄o q̄d̄ sit in hoc manifestūz ibi Scd̄ q̄dez tale zc. At illud manifestūz. Dicit ergo p̄mo: q̄ sic d̄c̄m est in z̄. et ibidez manifestat̄: nō est facile dēfīare q̄l̄iter sit irascēduz: et in q̄bus ul̄ q̄libus rebus & q̄nto tēpore: et usq̄ ad quem terminūz peccat. ille enī q̄ paru⁹z recedit a medio uel in magis uel in min⁹ nō uitupat̄: s̄z potius q̄nōq̄ eos q̄ de ficiūt in ira: laudam̄: et uocam̄ eos māuetos. illos aut̄ q̄ par̄z accedunt: uocam̄ uiriles: q̄i potētes et aptos ad p̄cipādūz p̄pter p̄mptitudinem ad uidēam: q̄ cōpetit̄ principibus. sed p̄ q̄ntum t̄mūz et q̄lem recessum a medio aliq̄s uitupet̄: ul̄ nō uitupet̄: nō pōt de facili rōne dēfīari. q̄r h̄ rei iudiciū q̄sistit in singularibus et in sensu nō tam exteriori q̄ interiori stimatōe Deinde cum dicit Scd̄ q̄d̄ q̄dez tale zc. At ille manifestū. Ostēdit q̄d̄ sit in talibus manifestūz. et dicit q̄ manifestūz est: q̄ laudabilis ē m̄dius h̄tus: scd̄z quē irascimur: q̄bus oportet: et i q̄b̄ reb̄ oportet: et scd̄m q̄ ōz: et s̄l̄r de aliis circūstātis: et q̄ supabūdātia & de

f̄cus uitupabiles sunt. ita tamē: q̄ si ita puū fiat: tolerabile ē. si aut̄ plus fiat: magis uitupabile est. si aut̄ m̄ltū fiat. uald̄ uitupabile ē. unde semp̄ se debet aliq̄s ad mediūz trahere. Vltio aut̄ epilogat etiā q̄d̄ d̄c̄m est de habitibus: qui sunt circa iram.

E colluquīs autē et cōuē.

In uita ergo atq̄ ḡmuni u su. Postq̄ ph̄s dēfīauit d̄ uirtutibus: q̄ respiciūt res exteriores hic determinat de uirtutib̄: q̄ respiciūt actus hūanōs. & p̄o in seriis. Scd̄o in ludicris ibi Existēte aut̄ rege. Cū aut̄ sit in uita cessatio. In actib̄ aut̄ serio sis ē duo cōsidare. s. delectatōez et ueritatē. p̄mo ḡo dēfīat de uirtute: q̄e circa delectatōes et tristitias inferio sis actibus hoīūz. Scd̄o de uirtute: que est circa ueritatē. ibi Circa cadez aut̄ fere ē zc. Circa eadē ferme ē. Circa p̄mū duo fac̄. p̄o ostēdit c̄ca delectatōes & tristitias hūanorū actū esse mediū et extrema. Scd̄o determinat de eis ibi Nomē aut̄ nō reddit̄. Hūic uero nomē nō est. Circa p̄mū tria fac̄. p̄mo p̄pōnit uiciūz p̄tines ad supabūdantia delectatōis et dicit q̄ circa colloq̄a hūana: p̄q̄ maxie aduicem hoīes cōuiūt scd̄m p̄prietatē sue nat̄e et ul̄r circa totūz cōiūctum hoīūz: q̄ sit p̄h̄o q̄ hoīes sibi iuicem cōmūicāt i sermōnibus et i rebus: q̄d̄z uidē ē esse placidi q̄i hoībus placere intēdentes. unde oīa laudāt: q̄ ab aliis d̄nr: et fiunt ad hoc: q̄ delectabiles se eis exhibeāt. & in nullo cōd̄icūt eis: quib̄ cōuiunt ne eius cōtristēt̄ q̄ ōz oīb̄ cōuē si ne tristitia. Scd̄o ibi Qui aut̄ contrario hīs zc. Alii cōtra ab is in. Pōnit uiciū q̄d̄ p̄tinz ad dēf̄m in talibus. et dicit q̄ illi: qui cōtrario mō se habēt ad placidos uolūt cōtrariari oībus qui

dicunt uel fiūt: q̄i intendētes alios cō
tristare et nihil curātes p̄mittere;
ne alios cōtristēt. et isti uocant̄ discōlī
et lītīgiosī. Tercio ibi Qm̄ quidem
igīf zc. Qd̄ igīf uītupande. Cōcludit
esse quēdāz mediūz hītum laudablez
et dicit q̄ quia p̄dicti hītus: qui sunt
in extremo sūt uītupabīls. maifestuz
est q̄ mediūz habitus est laudabilis.
scdm̄ quē aliquis acceptat ea: q̄ ab a
liis dñr: uel fiūt: uel etiā despicit: &
cōtradicit scdm̄ q̄ oportet. Deīde cū
dicit Nomē autē nō redditur. Huic
nero nomē nō est. Desmīat de p̄dictis
et primo de mediō. Scdō de extremis
ibi Condelectātis aut. Qui autēz pla
cere. Circa p̄z duo facit. p̄mo desmīat
de noīe mediū hītus. Scdō de eius p
prietatibus ibi Vr̄ quidē igīf zc. Su
mati igīf dēm sit. Circa p̄mūz tria fa
cit. p̄o pponit mediū hītum eē in omīa
tuz. Scdō ibi Assimilat̄ aut zc. Sed
amicicie uidef̄ similis maxīe. Nomī
nat ipm̄ p̄ similitudīem amicicie. &
dīc q̄ ip̄sa uirtus maxīe assimilat̄ a
micicie. q̄ cōmūicat̄ cū ea in actu ex
teriori maxīe p̄prio ei: qui ē delectabi
liter cōiūie ad amicos. ille enī qui est
dispoītus scdm̄ mediūz hītum h̄ uir
tutis: taliter se habet in delectabili q̄
uictu ad alios: sic dicim̄ cōpetere: cu
ius. s. amicicia modat̄ rōne: qd̄ p̄tinēz
ad amiciciā honesti. nō enī omīs ami
cicia ē scdm̄ uirtutē: ut infra dicef̄. z
si ita eēt q̄ ille: qui habet istaz uirtu
tez: assumeret affectū dilectōis ad eos
q̄bus cōiūit eēt oīno talis q̄lis ē oīo
uirtuosus. Tercio ibi Dit̄ aut ab ami
cicia zc. Sed difert ab amicicia. Ostē
dit dñam h̄ uirtutis ad ueram amīci
ciam: et circa hoc duo facit. p̄mo ponit
dñam. Scdō excludit falsūz intellectū
ibi Verūtāmē & in singlis. Prefq̄z q̄
in singlis. Dīc ergo p̄rio. q̄ hec uirt̄

dīt a uera amicicia. q̄ ista uirtus est
& sine amore: q̄ est appetitus sensiti
uī pā: et sine dilectōe ad eos: q̄ col
loq̄tur: q̄ p̄tinēz ad appetitū intellectūz
nō enī ex hoc accepit singula ab aliis
dīcta uel facta: sic oportet. q̄ afficiat̄
ad eos odio uel amore: sed q̄ ē dispoīt
tus scdm̄ hītuz: et h̄ signū est. q̄ hic
obseruat nō solū ad amicos sed cōue
niēter ad omīs ignotos et notos cōsue
tos in consuetos. & ē simile de libera
litate. amicus enī. dona confert ami
cis p̄pter amorē. liberalis autēz nō ex
eo q̄ amat: sed ex eo: q̄ ē talis: ut fa
cile emittat pecūiam. Deīde cū dicit
Verūtāmē et in singlis. Prefq̄z q̄ in
singulis. Excludit sīm̄ intellectū p̄dic
torz. q̄ enī dixerat q̄ similr̄ se habet
hec uirtus ad ignotos et notos: possz
aliquis intelligere similitudīem istam
q̄m ad omīa. est aut̄ itelligēda p̄dicta
similitudo q̄m ad h̄ cōe. qd̄ ē delecta
bilr̄ oībus cōiūere. est aut̄ dñā q̄m
ad sp̄ales modos cōiūēdi q̄ i singu
lis facit scdm̄ q̄ cōgruit: non autem
cōuenit q̄ similr̄ aliquis delectet: aut
cōtristat̄ cōsuetos aut extraneos. Deī
d cū dīc Vniūsalr̄ quidem zc. Suma
tim̄ igīf dīctuz sit. Ponit quīq̄ p̄prie
tates h̄ uirtutis: q̄e p̄ria sumit̄ ex mōo
colloq̄ndi. & dīc q̄ sic dēm est in uī
omibus colloq̄tur: sic oportet. Scdm̄
ponit ibi Referēs aut zc. Cōiectabit
aut̄ nō offendē. Que sumit̄ ex pte fi
nis et dīc. q̄ intendit ad h̄ q̄ sine trīs
ticia uel etiā cū delectatōe aliis cō
uiuat: & hoc refert ad bonū honestū
et ad cōferēs. i. utile. quia est circa de
lectatōes et tristitias: q̄ finem in collo
quiis: in quibus p̄ncipalr̄ & p̄prie cō
sistit quīctus hūan̄. hoc enī ē p̄prie
hoīuz respectu aliorz: alium: q̄ sibi in ci
bis uel in aliis h̄m̄doi cōiūcant. Ter
ciam p̄prietatē pōit ibi Hoc aut zc

Hoc uero quibuscūq̄. Que sumitur
p̄cōpatōem ad tristitiam. & dīc q̄ q̄n̄z
habēs hanc uirtutem refugit delecta
re aliū. quīnimo eligit cōtristare ipm̄
& hoc dupl̄. uno quidēz mōo ex pte
sui ip̄ius: puta si nō sit sibi honestuz
puta cū aliis loq̄t̄ uerba turpia uel si
et sit sibi nociuū: puta cū aliis loq̄t̄
idetrimētuz ei. alio ex pte illi. cui cō
uiuit puta si dicat uel faciat aliqd̄ qd̄
ad p̄prie sui ip̄ius magnā i honestatē
ptineat: uel etiāz sit ei multū nociuūz
et p̄ hoc q̄ eicōtradicit̄ ingerit̄ ei par
ua tristitia. sic enī nō acceptabit. uir
tuosus: qd̄ ab illis dicit̄: uel fit: s̄ ma
gis rēphendet. Quartā p̄prietatē po
nit ibi Indr̄nter autēz colloq̄tur zc.
Cum sumis uero. Que sumit̄ p̄ cōpa
tōem ad diūsas p̄sonas. et dicit̄: q̄ hic
uirtuosus diūsimode colloq̄t̄: & cōi
fatur cū his: qui sūt in dignitatibus
cōstituti: et cū quibuscūq̄ p̄uatis per
sonis & similr̄ diūsimode: cūz magis
uel min̄ notis: & scdm̄ alias diūsi
tes p̄sonas. singlis enī attribuit: qd̄
ē cōueniēs. Quātam p̄prietatē ponit
ibi Et p̄ se qd̄. Et placere p̄ se ip̄z op
tabit. Que sūtur per cōpatōem delec
tatōis ad tristitiam. & dīc qd̄ p̄ se qd̄z
intēdit delectare: et renuit cōtristare
tū aliquo p̄az cōtristat̄ cōsidans fusa
si p̄ponderēt p̄sentī cōtristatōi q̄m ad
honestatē et utilitatē: uel etiā q̄m
ad fusa delectatōem magnā: cui lo
cus parat̄ per p̄sentē cōtristatōē. q̄clu
dit aut̄ q̄ talis est mediūz hītus: cum
tamē sit inoiatus: licet apud nos pos
sit affabilitas nominari. Deīde cū dī
cit Cōdelectātis aut zc. Qui aut̄ pla
cere. Desmīnat de oppositis uiciis. &
circa hoc tria facit. p̄mo desmīat de uī
cio: qd̄ p̄tinēz ad supabūdātiā delec
tatōis. et dīc q̄ ille qui supabūdāt in
delectatōe: si hoc nō faciat p̄pter aliqd̄

uocat̄ placidus. si aut̄ hoc faciat uel
p̄pter adipiscēdāz pecūiam uel quid
qd̄ aliud. qd̄ pecunia estimari pōt:
uocat̄ blāditor. siue adulator. Scdō
ibi Qui aut̄ omīs cōtristat zc. At q̄
oībus se oppōit. Desmīat de oppōito
uicio. & dīc q̄ ille qui omīs cōtristat
uocatur litīgiosus et discōlus ut dēm
est. Tercio ibi Oppōi autēz un̄r zc.
Videtur autem extrema. Conperat
p̄dicta duo uicia adiūcem. & dīc q̄
extrema un̄r opponi sibi iūcem non
aut̄ uirtuti: q̄ mediū est in omīatum

I circa eadem autē est fere.
Circa eadēz ferme ē. Postq̄
ph̄s desmīauit de uirtute
que cōtinet mediūz in hūanis actib̄
q̄m ad delectatōēz: hic desmīat de uir
tute: q̄ tenet mediūz in eisdem hūais
actibus q̄m ad ueritatē: & circa hoc
duo facit. p̄mo dīc de quo ē itentio. Se
cūdo determinat p̄pōitum. ibi Videf̄
utiq̄z iactator zc. Videf̄ enī ostētator
Circa p̄mū tria facit. p̄mo pponit q̄n
dam uirtutē eē mediā oppōitaz iactā
tie. Scdō ostēdit q̄ de hac uirtute est
tractādum ibi Non malū aut zc. Nē
ab refuerit. Tercio ostēdit dñam hūi
uirtutis ad p̄cedētem ibi Incōiūere
utiq̄z zc. Inuita igīf. Dīc ergo p̄mo
q̄ medietas oppōita iactantie est fere
circa eadem cum p̄dicta uirtute. q̄a
est circa actus hūanos: sed non scdm̄
idem q̄ nō scdm̄ delectatōēz sed scdm̄
aliqd̄ aliud: ut post dicef̄ & tamē ip
sa medietas ē innoiata sic et p̄dca uir
tus. Non malū aut̄. Nec ab re fuerit
Ostēdit q̄re necessariū ē desmīare de
hac uirtute: & ponit ad hoc duas rō
nes: circa q̄p̄ p̄mā dīc: q̄ nō est malū
ymo utile ad scias morales p̄trāseūt̄
ēctare de h̄m̄doi uirtutib̄. q̄a p̄mā
gis sciēmus ea: q̄ p̄tinēt ad mores: si
.h.v.

ptatiscam tractando ea: que ptinet ad singulos hitus. qz cognitio rer: mora lium pficit p hoc. q pticlaria cognof cutur Scdm roem poit ibi Et medietates zc. Et simul mediocritates. Et dic qz cōfiderando in singlis ita se hnt: magis cōfificabimr p h^o qz uirtutes fit medietats: qdam. Deide cū dic Incō uirū utiqz zc. In uita igit. Defminat dnam h^o uirtutis ad pcedetem. et dic qz de illis: q aliqz se hnt ad delectatō nem uel tristitia i cōuictu et colloqu tōe: dcm est. Restat aut dcz de illis: q scdm ueritatē et flitate se hnt i ser mōibus et opatōibz scdm ueritatem uel scdm fictōem fctis. Deinde cū dic Videb utiqz zc. Videb eniz ostetator. Defminat de uirtutibz et uiciis. & pmo poit uirtutez et uicia qtraria. Scdb d termiat de eis ibi De utrisqz autē dici m. Dicem aut de utroqz. Circa pmu tria fac. p^o ondit qd ptinat ad mdiū et extrema in hac mafia. Scdb ondit qz ea: q dca sūt: ptineat ad medium hituz et extremos ibi Est aut horum singula zc. Sed hor: singula. Tercio ondit mdiū hitum eē laudabiles: ex tremos aut eē uiciofos ibi Per se aut Mediatum uero. Dic ergo p^o qz iecta tor q peccat p supabūdātiam simlat aliqz gloriosa. & hoc duplr. uno^o qz simlat sibi inē aliqz gloriosa: q non insūt. alio mo^o qz simlat ea: que in sūt maiora esse q sint. ille aut q pec cat p defcm: dī eē eyron: et hoc duplr uno modo qz negat sibi inē glorio sa: q insūt. alio mo^o qz dic esse ea mi nora q sint. ille uero q tenet mediū: dī aucochīastos. i. p se admirabilis. qz. f. nō qrit magis in admiratōe eē q sibi cōueniat scdm se: uel dicat au cophastos. i. p se manifest. qz talē ma nifestat se: qlis ē. est. n. uerax: iqm d se cōfiter ea: q sūt. et h^o nō solum ser

mōe: sed etiā uita iqm. f. exterior sua cōfatio cōformis ē sue cōditōi. sic & sua loquatio. Deide cū dic Est aut ho rum singula zc. Sz hor: singula. Onit qz p dca ptineat ad tres hitus dictos et dic qz unūquqz pcedorum actū contingit duplr facere. uno^o ppr ali qd aliud. puta cū aliqz negat se esse talē qlis ē ppr timore. alio^o nō ppter aliqd aliud: sz h^o qz intali actu delec tatur: et hoc ppr ptinet ad hituz. qz unusqzqz scdm qlitatē sui hitus: loqr et opatur: et uita ducit: nisi qnōqz a liqd opef ppr aliqd aliud emergens Deide cuz dic Per se autē mediatum zc. Mediatū uero ipm. Ostēdit qd i p dca hitibus sit laudable: et uitupa bile. et dic qz medaciū scdb se ē pūum et fugieduz. uerū autez ē bonū et lau dable. ad h^o. n. signa sūt istitata: qz re p sntet res: scdb qz sūt. et iō si aliqz re p sntat rē aliter q sit mētiendo: inor dinate agit et uiciose. q at ueruz dic ordiate agit et uirtuose. manifestū est at qz ille q dic ueruz: tenet mdiū. qz significat rē: scdm qd est. ueritas. n. i cōlitate cōsistit: q est mdiūz iter mag nuz et puū. q at mētiē: est iextremo. qz ul scdm supabūdātiaz qz plus dī cit: q sit: ul scdm defcē. qz min^o dicit q sit. nū patz qz abo uitupabiles sūt: sz magis iactator: qz excedit ad plus. qz plus recedit a uero in cōli eni iue nit min^o: nō aut maius. Deide cū dī cit De utrisqz zc. Dicem at de utroqz Defminat de p dca hitibus. et p^o de uirtute. Scdb de uiciis oppoitis ibi Ma iora aut xntibz. Sz qz res fingit maiors Circa priuz tria fac. p^o defminat d^o ueraci sit agēduz. Scdb ostēdit quid ad cum pncipalē ptineat ibi Videb utiqz talis zc. Vī aut h^o modi uir. ondit ad qd extrēuz magis dcliet ibi minus autē zc. Sed ad minus qz reue

ra sit. Dic ergo pmo: qz de p dca hiti bus dicēduz ē: sed prius de ueraci. n. aut intēduz de eo nūc: qz ueritatē lo quif in cōfessionibz iudicioz: puta cū aliqz interrogat a iudice cōfiter: qd uerū est: nē et de eo: qz uerū dic. in qui buscūqz ptinetibz ad iusticiaz ul in ius ticiam. hic. n. ptinet ad aliaz uirtutē f. ad iusticiaz: sed de illo ueridico iten dimus: qui uerū dicit. & uita et ser mone in talibus q non habent dcam iusticie & iusticie: sed uerum dic so lum ppter dispositōnem habitus: si cut sup dictuz est de uirtute pmissa qz delectabl^r uult aliis cōiuere nō ppter amorē: sz ppr dispositōez sui hit^o ita et et hec hitus uerū dicit nō ppter seruadaz iusticia: sed ppr aptitudiez quā habz ad uerū dicēduz. Deide cū dic. Videb utiqz zc. Videb autem h^o modi uir. Onit qd maxie ptineat ad ueracē: de quo intēdit et dic. qz ta lis uideb in suis ūbis et fctis modatio nez hnt uirado excessuz z defcm. amat eniz ueritatē: et uerū dic etiam i illis in qbus nō mltuz refert ad nocumen tū ul pfectū: et mltō magis i illis: in qbz dicē uerū uel flm fac aliquā dīaz ad nocumētuz uel iuuamētum alteri^o et h^o iō qz aborret medaciū scdb se tāqz qddā turpe: et nō soluz scdm qz cedit in nocumētuz alterius. talē autez dicit eē laudabile. Deide cuz dic. In minus at zc. Sed ad min^o qz reuera sit. Oste dit ad qd extrēmū magis declinat et dicit. qz si aliqno difficile sit oīno ad pūctuz dicere ueritatē: magis uult de clinare ad min^o qz ad magis. hoc. n. magis ur ad prudētiam ptinere: eo qz hoies supabūdāt de se ipis loqnts effi ciūt aliis hoīrosi p h^o qz uidet aliis se uelle pferre. Deide cum dic Maiora autez et cetera. Sed qui res fingit ma iores Determnat de uiciis oppoitis.

& circa h^o tria facit pmo determinat de uicio: qz ptinet ad supabūdātiaz Secūdo de uicio. qz ptinet ad defcm ibi Eyrones autem et cetera Ironicos uero sua. Tercio determinat oppoiti tum uiciorū adinuicem. ibi Opponi autem uidetur & c. Veritati ostenta tor. Circa primum tria facit. primo ondit quot modis comittat uiciū iac tantie qd excedit implus. Scdb oste dit scdm quid pcpue uicium iactan cie attēdat ibi Non ipotētia aut zc. Et quia talis ostetator. Tercio ondit in qbus pcpue uiciū iactantie comitta tur ibi Qui qdem igit gratia glorie iactant. Qui uero alicui^o gratia. dic ergo pmo: qz quādoqz aliqz iactat de se: q non sūt: uel maiora q sint nō ppter aliquē finē: sz qz in hoc delectat et talē dī hnt qndā mali similitudinem alioqui non gauderet de medacio. h^o eniz exiordinatōne anime puenit. nō tamē talis est omnino malus. qz nō intendit aliquā maliciam: sed ē uan^o inquantuz delectatur i re: que secun dum se nec ē bona nec utilis. Secūdo modo cōtingit qz aliquis se iactet ppr appetitū glorie uel honoris: & talez dicit nō esse multum uituperabilem inquantuz. f. gloria & honor habēt quandā affinitatē cuz rebus hoīstis: ppter quas aliqui laudant & honorā tur. Tercio mo^o aliqui se iactāt causa argenti uel cuiuscunqz alterius: quod argēto estimari pōt: z talē dic eē ma gis deformē. quia ppter min^o bonuz mentis. Deide cum dicit. Non impo tentia autem zc. Et quia talis ostēta tor. Onit scdm quid pcpue atten ditur iactatia. & dicit qz nō iudicat aliquis iactator ex eo: qz habz aliqd uel nō habet: unde se pōt sic iactare. sz ex eo: qz h^o eligit. dicit. n. aliqz iacta tor scdm hituz: quē qsqz talis electō

sic etiam de quocumque mendaci quod dicitur mendax ex eo quod eligit metiri: uel quod gaudeat de ipso mendacio: uel quod metitur propter appetitum glorie uel lucris. Deinde cum dicitur. Qui quidem igitur zc. Qui uero alius cuius gratia. Oñdit de quibus precipue alius qui se iactat. manifestum est autem quod illi qui de ipsa iactantia gaudent indenter de qui bulcūq; se iactat. illi uero qui iactant se causa gratie fingunt talia: quod uideatur esse laudabilia. sic sunt uirtuosa opera: uel quod pertinet ad felicitatem. sicut nobilitas diuicie et alia huiusmodi. illi uero qui iactant se causa lucris fingunt talia: in quibus alius de pectore: alioqui nihil lucraretur: et iterum obseruat quod sint talia illa: de quibus se iactat: que si non sint uera: possit hoc latere. ita quod eorum mendacium non deprehendatur. Et potest exemplum de duobus. scilicet de his: quod pertinet ad iudiciam. quod omnes desiderant scire: nec potest a quibuscunq; deprehendi: utrum aliquis in medicando erraret. alia autem sunt: quod pertinet ad diuitias futuras: de quibus naturaliter homines sollicitantur. et circa quod non de facili mendacium deprehenditur. et ideo illi qui iactant se propter lucrum: precipue fingunt esse medicos uel sapientes in diuitiis: quibus huiusmodi quod dicitur sapienter possit referri: ad hoc quod tales se iactent de cognitione dinorum que est desiderabilis et latens. Deinde cum dicitur. Eyrones autem zc. Ironicos uero sua Defminat de uicio: quod pertinet ad defectum. & circa hoc duo facit. primo compatitur uicio iactantia. Secundo oñdit diuersitatem huius uicii. ibi Maxie autem et isti zc. Maxie uero hic gloriosa. Dicit ergo primo quod eyrones: quod minus de se ipsis dicunt quod sit: uidentur habere moris magis gratiores quam iactatores. quod non uidentur talia dicere gratia lucris sed quod fugientes timorem superbie. Deinde cum dicitur. Maxie autem & isti. Maxie uero hic gloriosa. Oñdit quoque diuersimode hoc uiciū contingat.

& dicitur quod quidam sunt qui maxime de se negant ea: que uidentur ad magnam gloriam pertinere. sic Socrates qui negabat se esse scientem: quidam uero sunt qui in quibusdam prauis & manifestis uolunt ostendere: quod non fingant de se maiora quam sint & isti uocantur blanchopamirgi. qui in quidam astucia simulatores suas delicias habentes: pamirghi. n. grece dicuntur astuti blancon autem idem est quod deliciosum. hos autem dicit esse de facili contemptibiles. quod minus in manifesta est eorum simulatio. & talis defectus in exterioribus quoniam uidetur ad iactantiam pertinere: dum per hoc uolunt se ostendere meliores et magis moderatos: sic lacum qui deferrebat uestimenta magis despecta quam deceret statum eorum. quia superabundantiam exteriorum quam etiam immoderatus defectus uidetur ad iactantiam pertinere inquam per utrumque ostendit quendam hominis excellentiam. quidam uero sunt: qui moderate utuntur hoc uicio. quia non omnino negant de se gloriosa: neque etiam assumunt aliquid nimis parua: & utuntur hoc uicio in his que non sunt prompta & manifesta: et tales uidentur esse gratiosi: ut super dicitur. Deinde cum dicitur. Opponi autem uidetur zc. Veritati ostentator. Determinat de oppositione uicii ad uirtutem & dicitur. quod magis uidetur opponi ueridico iactatori: inquam est deterior: sic dicitur est. semper enim peius uicio magis uirtuti opponitur.

Existente autem requie zc. Cum autem sit in uita cessatio Postquam philosophus determinauit de uirtutibus: que sunt circa humanos actus seriosos: hic determinat de quibusdam uirtute que est circa ludicra. Et circa hoc tria facit. primo ostendit quod circa ludos potest esse uirtus et uiciū. Secundo determinat de uirtute: que circa lu-

dos existit: & de uiciis oppositis. ibi Qui quidem i derisione zc. Qui igitur magis quam o. Tercio oñdit dram huiusmodi uirtutis ad superbas. ibi Tres quidem igitur que dicitur sunt zc. Tres igitur supra dicitur. Circa primum considerandum est quod circa id: quod est secundum se malum: & non potest habere rationem boni: non est uirtus nec uiciū: ut in 2° ostensum est. si igitur ludus nullam rationem boni posset habere non esset circa ludum aliquid uirtutis: habet autem aliquam rationem boni inquam est utile humane uite: sic enim homo indiget a corporalibus laboribus iterum desistendo quiescere: ita etiam indiget: ut ab intentione animi quod rebus seriis homo intendit. interduz anima hominis requiescat: quod quidem fit per ludum. et ideo dicitur quod cum sit quidam requies hominis ab anxietate sollicitudinum in hac uita: & in conuersatione humana per ludum: et sic ludus habet rationem boni utilis: consequens est quod in ludis possit esse quedam conueniens collocutio hominum adiuicem: ut. scilicet homo dicat et audiat: quia o. et sic oportet. et tamen in talibus multis dicitur dicere: et audire. multa. n. aliquis homo deceter audit: que non deceter diceret. ubicumque autem est drama eorum: quod o. fieri et eorum quod non oportet ibi non solum est medium sed superabundantia et defectus a medio unum circa ludum contingit esse medium uirtutis et extrema. Deinde cum dicitur. Qui quidem i derisione. Qui igitur magis quam o. Determinat de medio et extremis. et primo oñdit quod sit circa unumquodque eorum. Secundo oñdit quod unumquodque eorum conueniat. ibi Medio autem hitui Medii autem habitus. Circa primum tria facit. primo oñdit quod sit medium et extrema in ludo. Secundo oñdit quod hoc pertineat ad diuersitatem morum. ibi Moris. n. zc. Moris enim uirtus esse. Tercio oñdit quod quoniam extremum accipitur per medium. ibi Redundante autem risu zc. Redundante autem ridiculo. Circa primum tria facit. primo oñdit quod

pertineat ad superabundantiam et dicitur quod illi qui superabundant in derisione ludi dñr bolo mochi. i. raptors templi ad similitudinem miluorum: qui uolabant circa templum: ut raperent ista ista ad huiusmodi possint aliquid raperere. quod conueniat in derisione et ideo tales sunt honorosi: quod desiderant undecumque facere risum ad quod magis studet quam ad huiusmodi quod dicat aliquid decora. i. honesta: et quod non turbet illum cui ingerunt conuicia excludo. magis. n. uolunt dicere aliquid turpia: uel ex quibus alius turbetur quod non inducat homines ad risum. Secundo ibi Qui autem neque ipsi zc. Qui uero non dicunt. oñdit quod uiciū per defectum et dicitur quod illi qui neque uolunt dicere aliquid ridiculum et molestum sunt illi: qui dñt dum ex hoc irrationabiliter turbantur. unum est agere. i. agrestes et duri qui quod non emoliantur propter delectationem ludicram. Tercio ibi Modate autem ludetes zc. Enimvero quod cum modate iocatur. Oñdit quod sit medium in ludo et dicitur. quod illi qui se habent modate in ludis: uocantur eutrapeli qui bene uertentes. quod. scilicet ea quod dicunt uel fiunt conuenienter in risu conuertunt. Deinde cum dicitur. Moris. n. zc. Moris. n. uidetur esse Oñdit quod per dñm pertineat ad diuersitatem morum. et dicitur quod per dñm motus. scilicet quod aliquis uelit facere risum uel superabundanter uel diminute uel modate est: quod dñz iudiciū interioris moralis dispositionis. sic. n. per motus corporales exteriores discernuntur interiores corporales dispositiones: ita et per exteriores hominum operationes discernuntur interiores mores. Deinde cum dicitur. Redundante autem risu. Redundante autem ridiculo. Oñdit quod extremum quoniam sumitur per medium. et dicitur quod quod risus ad multos redundat et multum sunt autem quod magis delectantur quam o. in ludo: ideo huiusmodi quod dicat aliis quicquam iocosa inde est quod apud eos bomolochi uocantur eutrapeli. quod sunt eis gratiosi. superabundant. n. in ludo quem plures hominum supera-

būdāt diligūt: dñt tamē non parūz
bomolochi ab eutrapelis ut ex supra
dictis patz. Deide cū dīc. Medio sūt
hūmī z c. Medii autē habiō. Ostendit
qd pprie ptineat ad p̄dictos hūm. et
p̄mo ostendit qd pprie ptineat ad me
diūz uirtutis. Scđo qd ad extremūz
supabūdantie. ibi Bomolochus autē z
c. Sturia uero inferior ē. Tercio quid
ptineat ad extremū defēs. ibi Agrios
autē z c. Rusticus uero ad has. Circa
p̄mūz duo fac. p̄mo ostendit q̄liter se
habeat eutrapelus uir circa ludum.
Scđo q̄liter se habeat spāliter circa cō
uicia iocosa. ibi Et utrūq; igitur z c.
Vtrū igitur determinādūz. Circa p̄mū
trīa fac. p̄mo p̄pōit qd ad mediū hūmūz
ptinet cōueniētibus ludis uti. Et dicit
qd ad m̄diūz hūmūz ptinet hūmūz uirtu
tis id: qd est p̄p̄iū epidesyotis. i. beñ
aptatiet dispositi ad hoc: qd cūz homi
nibus cōuerse. ad talem. n. ptinet qd
dicat & audiat talia ludicra: que cō
gruāt uiro modesto & liberali: q. s.
liberū animūz habet a seruiliūz passio
nibus. Scđo ibi Est. n. qdam z c. Sunt
enīz qdam. Probat & inducit rōnem
ad hoc: qd dixerat q. s. ubi cūq; est i
uenire aliqd: qd decent fieri pōt: hoc
pertinēz ad uirtutē: sed cōtingit aliqūē
ludentē dicere et audire qdam conue
niētia et hoc patz ex ludor: dīa: ludus
enīz liberalis hōis q. s. intēdit sponte
ppria bene agere dñt aludo hōis ser
uilis: q. s. circa seruilia occupat z ludus
hōis disciplināti: q. s. ē instructus q̄li
ter debeat ludere dñt aludo hōis indif
ciplinati q. nulla disciplina i ludo re
frenat. unde manifestū est qd ad m̄diūz
hūmūz uirtutis ptinet decētia i ludo di
cere: et audire. Tercio ibi Videbitur
autē utiq; aliqs. Intueri licet i antiqs
Inducit qddāz signūz ad sup̄ dicta qd
s. dñt ludus disciplināti & indiscipli

nati. et dīc qd hoc maxie apparet cōs
derādo taz in ueteribz q̄ in nouis cōm
diis. s. representatōibus collocatōnum
hōiūz ad iuicem. qd si alicubi in talibz
narratōibus occurreret aliqd turpilo
quiūz ex hoc qbusdāz generabat der
risio: dūz talia turpia i risūz uertebāt
qbusdāz uero generabat suspitō q̄no
s. suspicabāt eos q turpia loq̄bant ha
bere aliqd malum in corde: manifestū
est autē qd non parūz dñt ad honestatez
hōis utrūq; dicat i ludendo turpia
uel hōista. Deide cum dicit. Vtrum
igitur z c. Vtrum igitur determinādūz
Ostendit q̄liter se habeat uirtuosus cō
uicia iocosa. & circa hoc trīa facit
p̄mo mouet q̄stionez utrum. s. determinā
dum sit: qd aliqs bñ conuiciet in ludo
ex parte eorū: qd dicit q. s. dīc ea que
debet dicere liberales hōiem uirtuosūz
et modestū. uel nō determinat penes
hoc bñ conuiciās: s. potius ex parte fi
nis uel effectū. q. s. intendit nō q̄rista
re audietem: uel etia qd plus ē inten
dit eūz delectare. Scđo ibi Et tale qd
z c. At tale aliqd indefinātūz. Res
pondet q̄stioni qm ad scđm mēbrūz.
et dīc qd hoc ē indefinātūz: qd. s. cō
tristat uel delectet audietēz q. s. diuis
diuisa sūt odibilia et delectabilia. talia
at unusq; libēter audiet: qd sunt sibi
delectabilia. illa. n. qd aliquis patiēter
sustinet audire: hoc facere uidet. s. in
gerēdo ea aliis: dūz mo° non intēdat
eos q̄ristare. Tercio ibi Nō utiq; oē
z c. At non oīa faciet. Oñdit aliquid
ēē determinātū qm ad p̄mūz mēbrum
s. qz ad cōuicia: qd dīcū. manifestū est
enīz qd uirtuosus nō faciet. i. n. pponet
omē conuiciū. qd cōuiciū ē quedam
cōtumilia: dūz tale qd in cōuicio dīc
ex quo hō infamat et phibēt dicere le
gis pōitōis sūt at quedā quicia q non
phibēt: qd oī dicere ppter delectatōez

uel ppter hōiūz emēdatōem. qd sit dū
mo° fiat absq; ifamia: ille. n. qd se hē
inconuiciando sic graciosus et libera
lis uir ē sibi ip̄i lex. dū. s. p̄ propriam
electōez uitat ea: qd lex phibet. et utif
hūis: qd lex cōcedit. Ultio autē qcludit
qd talis q̄lis dēs est. ē m̄dius siue noīet
epidissius. i. apt⁹ siue neutrapelus. i.
bñ uertēs Deide cūz dīc. Bomolochus
autē z c. Scuria uero inferior ē. Defini
nat de uicio supabūdantie. & dicit qd
bomolochus ē minor derrisor: q. s.
derrisor intēdit aliquem confundere:
qd non intēdit bomolochus: s. solum
intēdit risum facere: & neq; recedit a
se ip̄o neq; ab aliis si debeat risūz face
quia. s. exempla sua & aliorū dicta cō
uertit i risūz. et talia dīc quorū nullūz
diceret hō graciosus. i. uirtuosus: &
qdam eorūz nō solum non diceret: s.
nec etiam audiret. Deide cum dīc. A
geros atē z c. Rusticus uero ad has. De
terminat de uicio defectū & dīc qd ille
q est ageros. i. agrestis: est inutilis ad
tales collocatōes ludicras. nihil. n. cō
fert ad eas: s. i omībus cōtristat & in
hoc ē uiciosus: dūz taliter abhoiatur
ludūz qd ē necessarius ad uitā hūanāz
sic rezes qdam. Deide cū dīc. Tres igitur
z c. Tres igitur sup̄ dē. Oñdit dīa
huius uirtutis ad p̄dēas duas. et dicit
qd tres sūt m̄dietates p̄dēe in uitā hūa
na: qd omīs sunt circa cōmūicatōez ser
monū et operūz. dñt autē ab inuicez
qd i una eap: cōsistit circa ueritatem
in dictis uel factis. alie uero due circa
delectabile: qruz una cōsistit cōa delecta
tōez: qd est i ludis. alia uero cōsistit
cōa delectatōez: qd est i colloq̄is. qd est se
cūdum. alia. uitā q̄listētez. s. i inferiis.

De uerecūdia autē & qdam
De uerecūdia nō ita. Post q
phs defināuit de m̄dieta

tibus: que sūt uirtutes: hic defināuit
de quadam m̄dieta: que nō est uir
tus. s. de uerecūdia. et p̄mo ostēdit
uerecūdiam nō esse uirtutē. Secūdo
inducit simile de cōtinentia: qd cum sit
laudabilis nō est uirtus. ibi Non est
autē neq; cōtinentia z c. Cōtinentia
quorū. Circa p̄mū. duo facit. p̄mo i
quirit genus uerecūdie. Secūdo ostē
dit sibi ip̄ius. ibi Nō omni utiq; eta
ti z c. Nec uero utiq; etati. Circa p̄mū
duo facit. p̄mo pponit qd intendit.
& dicit qd de uerecūdia nō cōtingit
loqui sic de qdam uirtute: sed magis
assimilat passioi qd hūmūz: qui ē genus
uirtutis. Scđo ibi Definatur igitur
z c. Itaq; etiam definiūt. Probat ppo
situm duplr. p̄mo qdem p̄definītōez
uerecūdie. dī. n. uerecūdia ē timor
inglātōis. i. cōfusiōis: qd oppōitur
glorie s. timor ē passio quedam ergo
uerecūdia est in genere passionis. Se
cundo ibi. Perficiūt autē circa picula
Fit atē ppe sifr. Probat idē p̄fectum
uerecūdie: circa qd considerādum est
qd passioēs sūt motus appetit⁹ sensiti
ui qui i utif organo corporali qn pas
sioēs omīs cūz aliq trāsmutātione cor
porali fiūt. sifr atē se habz i genāli qz
ad hō de uerecūdia et timore: qui est
cōa picula mortis qz ad hō. s. qd utraq;
p̄a indicat p trāsmutātōez cōalīs co
loris s. i spālī dñt. qd illi q uerecūdiat
rubescūt. illi atē q timēt morte palle
cūt cui⁹ dīe rō est. qd nafa sps z hūo
res trāsmittit ad locū ubi sentit defēz
sedes atē uite ē in corde et iō qz ad pi
culū uite tief sps et hūores recurrūt
ad cor. z iō exteriora qd deserta palle
cūt honor atē et cōfusiō i exterioribus
est. et qno hō timet p uerecūdiam ho
noris recurrētibus humōribz et spi
ritibus ad exteriora homo rubescit.
sic igitur patet qd uerecūdia & timor

mortis sūt quedā cofalia inq̃z. f. hñt
cofalez trāsmutatōnem adnexā qđ uī
der magis ad passiōez qđ ad hñtum per
tinere. et ita patet qđ uerecūdia nō est
uirtus. Deide cu3 dic̃. Omni utiq; etati
zē. Nec uero utiq; etati. Oñdit qđ sit
fñm cōueniēs uerecūdie. et pmo ostē
dit cui etati cōueniat. Scđo oñdit cui
cōditōni. ibi Neq; n. studiosi zē. Nō
enīz pbi ē uerecūdia. Circa p̃mu3 tria
fac̃. pmo p̃pōit qđ intēdit. f. qđ passio
uerecūdie nō queit oī etati s3 iuuenili
Scđo ibi Extiam⁹. n. zē. Putamus. n.
eos. Probat qđ iuuenili etati cōueniat
et qđ uat uerecūdia. et h̃ dupl̃r. uno
p̃p̃etate iuuetutis. qđ. f. iuuenes p̃p
ter feruorē etatis: uiuūt scđz passiōes
et iō p̃ni sūt ad m̃ltuz peccādum: &
ab h̃ phibet p̃ uerecūdia: p̃ quaz turpi
tudiez timēt. et iō iuuenis decz uerecū
dia. alio p̃bat idez p̃ hūanā q̃suetudī
nez iuuenis. n. uerecūdos laudare con
sueuim⁹. Tercio ibi Senex at nullus zē.
Seiores uero nemo laudat. Oñdit
qđ alii etati. f. senili non cōgruit uere
cūdia. et dic̃ qđ null⁹ laudat senē de h̃
qđ ē uerecūdia: qđ stiam⁹ qđ n̄ oporteat
eū aliqd turpiū opari p̃ qbus consue
uit ēē uerecūdia: tñ p̃p̃ longitudiez
tēporis reputam⁹ eos ēē exptos tñ qđ
cesante feruore etatis reputam⁹: qđ p̃p
ter passiōez nō debeat aliqd turpe o
perari. Deide cū dic̃. Neq; n. studiosi
zē. Nō. n. pbi ē uerecūdia. Oñdit cui
cōditōi hoīuz cōpetat ul̃ nō q̃petat ue
recūdia. et cca h̃ duo fac̃. pmo oñdit
qđ nō q̃petat uirtuoso. Scđo excludit
qđ daz cauillatōes q̃tra p̃pōituz. ibi Si
enīz sūt hec qđē zē. Si uero alia scđz
ueritate. Dic̃ ergo pmo. qđ neq; ad uir
tuosū p̃tiet uerecūdia. uerecūdia. n. ē re
spectu p̃uorū. sed uirtuosus nō opat̃ pra
ua qđ uirtus ē que bonū fac̃ habētez. &
opus eius bonū reddit. g̃ uerecūdia

non cōpetit uirtuoso. Deide cu3 dic̃
Si. n. sūt hic zē. Si uero alia scđz uita
tez. Excludit tres obuiatōes q̃tra p̃dca
q̃ru3 p̃ma ē qđ posset aliq; dic̃ qđ ue
recūdia nō soluz ē de his: qđ scđm uita
tez sūt turpia: qđ contrariant uirtuti:
s3 et de his q̃ sunt turpia scđz opōiōē.
s3 ipe dic̃ qđ nihil dñt. ad p̃pōituz quia
uirtuoso neutra sunt operāda. f. neq;
turpia scđm ueritatē. n3 turpia secu
duz opōiōem. et iō non iminet uirtuoso
qđ de aliis uerecūdes. f. h̃ p̃tinet ad p̃
uuz ut sit talis qđ opat̃ aliqd turpiuz
ul̃ scđz uerit. nē uel scđm opōiōez. Se
cūdaz obuiatōem pōit. ibi Sic at ad
turpia hēre. Sed nihil homin⁹ hec fa
cientē. Possz enī aliq; dicere: qđ licz uir
tuosus nō habeat aliqd de qđ uerecūde
tur: est tñ ita dispositus: ut si aliqd ta
liū oparetur de hoc uerecūdaretur: si
qđ ergo p̃pter existimaret: qđ uerecū
dia q̃petet studioso. p̃bat h̃ ēē incō
ueniēs dupl̃r. p̃ qđēz qđ uerecūdia p̃
prie loq̃ndo nō recipit nisi uolūtarios
defect⁹ qbus debetur uitupiu3: sed h̃
repugnat uirtuti qđ aliq; uolūtarie o
peretur. maluz. g̃ n̄ q̃petit ei uerecū
dia p̃pter rōez p̃dictā. secus at̃ esset si
uerecūdia ēēt eorū. qui uolūtarie p̃nt
accidere: sic egritudo uolūtarie acci
dit hoī. uñ uirtuoso et sano pōt com
petē curare de m̃dico p̃pter infirmitatē
qđ possz accide. Scđo excludit p̃dcam
obuiatōez: ibi Erit at utiq;. Esset at̃ ue
recūdia. Et dic̃ qđ scđz p̃dcam obui
atōez uerecūdia ēēt qđdā uirtuosum ex
suppositione qđ. f. uerecūdaret uirtuo
sus si turpia opat̃ h̃ at̃ non ē de his:
qđ p̃prie cōueniūt uirtuosis imo abso
lute eis queniūt sic p3 cca oēs uirtutis
uñ reliq̃tur qđ uerecūdia n̄ p̃p̃e queiat
uirtuoso. Tercia obuiatōez ponit. ibi Si
at̃ inuerecūdia zē. Imprudēria uero
impbuz. Posset. n. aliq; q̃cludere qđ qđ

in uerecūdia & nō uerecūdari de tur
pi opatōe est qđdaz p̃uūm qđ p̃p̃ hoc
uerecūdari sit uirtuosuz: sed ipe dic̃ h̃
non ēē necz. qđ utrūq; f. tñ uerecūdia
qđ inuerecūdia sup̃pōit opatōez turpē
qđ non cōpetit uirtuoso: qua tñ sup̃pō
ita cōueniētius ē. qđ ea aliq; sp̃net p̃
uerecūdia qđ qđ de ea nō curet p̃ inuere
cūdiāz. ex his et apparet qđ uerecūdia
nō sit uirt⁹. nā si ēēt uirtus inēet uirtuo
so. Est at̃ attēdenduz: qđ supra posuit
passiōez laudabiles. f. nemelz de qua
hic nō facit mentōez. qđ nō est itentō
nis sue de passiōibus hic dēfinare h̃
enīz magis p̃tinet ad rhetoricā: ut p3
in 2° rhetorice. uñ nec hic de uerecū
dia dēfinauit: nisi oñdens eaz non
ēē uirtutē. et relinquit idez intelligen
duz de nemelz. Deide cum dic̃. Non ē
aut zē. S3 nō est hoc cca uirtutes. In
ducit s̃p̃e decōtinētia: qđ cu3 sit lauda
bilis: nō est uirtus: s3 habet aliqd uir
tutis admixtū. continēs. n. seq̃tur rō
nez rectā: qđ p̃tinet ad uirtutez. patif
enīz cōcupias p̃uas uehemētes: qđ p̃
tinēz ad defectū uirtutis. et de his dice
tur infra in septio. satis at̃ conueniēt
inducit s̃p̃itudiez decōtinētia. qđ ue
recūdia maxie regrit⁹: ubi abūdant
passiōes p̃ue: qđ conueit cōtinētibus
ut dictū est. Ultio autē continuat se
ad seq̃ntia dicēs: qđ dicēduz ē deiceps
de iusticia zī h̃ f̃minat s̃nā q̃rti libri

E iusticia aut et iniusticia.
Deiusticia & iniusticia cōsi
derāduz ē. Postq̃ p̃hs dēf
minauit de uirtutib⁹ moralibus: que
sunt circa passiōes: hic dēfinat de
uirtute iusticie: qđ est circa opatōes:
et didit in duas ptes. in p̃ma determi
nat de iusticia p̃prie dictā. in scđa de
terminat de iusticia methasorica. ibi
Vtrū autēz contigit sibi ipi iniustuz

facere Vtrū autēz sibi ipi iniuriā. Cir
ca p̃mu3 duo fac̃. pmo determinat de
uirtute iusticie. Scđo dēfinat de qđ
daz uirtute. f. epichia: qđ est cōis iusti
cie dēfinita. ibi De epichia uero zē. Cō
seq̃ns uero fuerit. Circa p̃mū duo fac̃
p̃mo dic̃ de quo itendat: seu de quo ē
intentio. Scđo exeq̃tur p̃pōitum. ibi
Videm⁹ utiq; zē. Videm⁹ igit om̃s.
Circa p̃mū duo fac̃. pmo dic̃ de quo
intēdat. qđ de iusticia et iusticia. p̃pō
nit tria cca iusticiā q̃siderāda: i qbus
dñt iusticia a sup̃ dēis uirtutib⁹. quo
rum p̃mū tangit: cu3 dic̃: qđ intenden
dū ē circa q̃les opatōes sint iusticia z
iusticia. uirtutes. n. et uicia de qbus
sup̃ dēz est: sūt circa passiōes. qđ. f.
in eis p̃ncipalr cōsiderat̃ q̃liter hō in
terius afficiat̃ scđz passiōes: sed qđ ex
terius opat̃. non cōsiderat̃ nisi ex con
seq̃nti: inq̃z. f. opatōes exteriores exi
teriorib⁹ passiōibus pueniūt. s3 circa
iusticiā et iusticiāz p̃cipue attēdit qđ
hō exterius opat̃: q̃liter at̃ afficiat̃ i
terius: nō q̃siderat̃ nisi ex cōseq̃nti. p̃
ut. f. aliq; iuuat̃: uel impeditur cca o
peratōez. Scđm at̃ tangit cu3 dic̃. Et
q̃lis m̃dietas ē iusticia et iustū. Et q̃lis
m̃diocritas. quod. f. est obm̃ iusticie.
In p̃hitis. n. uirtutibus accipit̃ m̃diū
rōis et nō rei: s3 iusticia accipit̃ m̃diū
rei: ut infra dicef. Tercū tangit: cū di
cit: Et quorū m̃diūz. Quorū medium
Quelibz. n. sup̃ dēaru3 uirtutum est
m̃diū duorū uiciorū. iusticia at̃ non ē
m̃diūz duarū maliciarū: ut infra pate
bit. Tercio ibi Intētio at̃ zē. Cōsidā
at̃. Oñdit scđz quē modū tractāda sūt
p̃dca. et dic̃ qđ intelligēduz ē tractare
de iusticia scđz eāde3 artē: scđm quaz
tractatuz ē de p̃dēis uirtutib⁹. f. figurāl̃r
& aliis h̃moīs. Deide cum dic̃. Vide
mus utiq; zē. Videm⁹ igit om̃s. In
cipit dēfinare de iusticia. & primo

distingit iusticiā p̄ticularē a iusticiā legali. Scd̄o defīnat de iusticiā particulari de q̄ p̄ncipalr̄ intēdit. ibi Ei⁹ aut̄ que scd̄m p̄tē. Sed p̄ticularis iniusticie. Circa p̄mū tria fac. p̄mo didit iusticiā illegalē et p̄ticularē. Secundo oñdit q̄ et q̄lis sit iusticiā legalis. ibi Quia autē illegalis zc. Cum uero is q̄ cōtra. Tercio oñdit q̄ p̄ter iusticiā legalē est q̄daz p̄ticularis iusticiā. ibi Querim⁹ aut̄ eaz zc. Sed q̄rim⁹ illaz Circa p̄mū duo fac. p̄mo oñdit quid significet noīe iusticie uel iniusticie. Secundo distingit utrūq̄. ibi Cōsequitur aut̄ zc. Sequitur uero ut plurimū. Circa p̄mū tria facit. p̄mo notificat iusticiā et iniusticiā. Scd̄o oñdit notificatōnez eē conueniētem. ibi Neq̄. n. eundem habz zc. Nō. n. eodē modo. Tercio infert corrolariū ex d̄cis. Multoties q̄dēz igit̄ zc. Sepe ergo cognoscitur. Dic̄ ergo p̄mo: q̄ oīs uīr uelle dicere: q̄ iusticiā sit talis h̄tus: p̄ quē tria causant̄ in hoīe. p̄mo q̄dēz inclinatō ad opus iusticie: scd̄z quā dic̄ hō opatiūus iustor̄. scd̄z ē opa⁹ iusta. terciūz ē q̄ hō uelit iustā opari. z̄ s̄l̄r dicēduz ē de iniusticiā: q̄ ē h̄tus: a quo homines sūt opatiui iustor̄: et faciūt: z uolūt iusta. et iō hoc nobis p̄ supponēduz ē de iusticiā sic id: q̄ figurālīter apparet. Et ē cōsidādūz q̄ cōuenienter notificauit iusticiā puolūtātē i qua nō sūt passiōes: et tñ est exteriorē actōuz p̄ncipiū. uñ est p̄puz obm̄ iusticie: q̄ est ēca passiōes. Deīde cū dic̄ Neq̄. n. eundē zc. Nō. n. eodē mo⁹. Oñdit p̄d̄cas notificatōes eē conuenientes q̄z ad h̄. s. q̄ iusticiā notificata ē p̄ h̄: q̄ se h̄t ad uolēdum et opandūz iusta. nō. n. eodē mo⁹ se h̄t in h̄tibus sic i sc̄is et potētīis. cōtraria. n. p̄tinet ad eādēz potētiam: sic albū et nigrū ad uisūz. et ad eandē sc̄iam sic sanū z

egrū ad iudiciāz. sed h̄tus cōtrariū nō se h̄t ad cōtaria sibi. Et p̄oīt exemplūz de h̄tibus cōfali⁹. nā a s̄itate n̄ p̄cedūt ea: q̄ sunt cōtaria s̄itati. s̄z solū ea: q̄ s̄itati cōgruūt: sic dicim⁹ q̄ aliq̄s sane ābulat: q̄nō ita ābulat: sic ille q̄ san⁹ existit. uñ et ip̄a sc̄ia licet scd̄z q̄ ē cognitio q̄daz. ad cōtraria se habeat. inq̄z unū contrarior̄ ē ratio cognoscēdi aliud: tñ inq̄z ē h̄tus q̄dā se habz tñ ad unū actūz: q̄ ē cognoscere ueritatē: non at̄ se habz ad errorez cōtrariū. sic igit̄ cōueniēter d̄c̄z ē: q̄ p̄ iusticiā opamur iusta: z p̄ iniusticiā iniusta. Deīde cū dic̄. Multoties q̄dē igit̄ zc. Sepe ergo cognoscitur. Infert q̄daz corrolariū ex d̄cis. q̄. n. cōtrariū h̄tus sūt cōtrarior̄: et un⁹ actus ē defīnate unius obī: inde ē: q̄ multoties un⁹ h̄tus contrariū cognoscit̄ p̄ aliūz: z multoties h̄tus cognoscit̄ a suo obō: z ē q̄i mat̄ia obiecta opatōi h̄tus z h̄t maifestat p̄ exemplūz. q̄ si enechia sit maifestata. i. bona dispo⁹ et cathechia. i. mala dispo⁹ ē maifesta: et sic h̄tus cognoscit̄ a suo cōtrario cognoscitur et ex obō. q̄ ex his q̄ faciūt hoīez bñ se h̄ere: sit maifesta enechia et hoc ulterio⁹ sp̄alius maifestat. q̄ si ad enechia p̄tinet: q̄ hō habeat carnes bñ d̄satas: n̄c̄z est q̄ ad cathechia p̄tinet q̄ hō habeat carnes raras. i. incōpactas p̄p̄ indigestos h̄uores et itez n̄c̄z est: q̄ illud q̄ facit hoīez se h̄ere: sit id: q̄ faciat eū h̄ere carnes bñ d̄satas Deīde cū dic̄. Sequitur at̄ zc. Sequitur uero ut plurimū: Distingit iusticiā et iusticiā. et p̄oīt d̄siōez: Scd̄o maifestat mēbra d̄siōis. ibi Quia at̄ avarus zc. Cūz uero et plus appetēs. Circa p̄mū tria fac: p̄mo oñdit q̄ multiplicitas iniusticie maifestat mltiplicitatez iusticie q̄ ut i p̄sib⁹ cōsequēs ē. & si unūz oppoītōz dicat mltipliciter

relicum: ita etiā se habz de iusto & iusto. Scd̄o ibi Videat̄ autē mltipliciter Videat̄ autē mltipliciter dic̄. Ostendit q̄lis sit hoīz multiplicitas et dic̄: q̄ tā iusticiā q̄ iniusticiā uidet̄ multipliciter dic̄: s̄z multiplicitas eor̄ ē latens. p̄pter q̄ ea q̄ faciūt equocatōnem: sūt p̄p̄nqua ad inuicē scd̄m conueniētiā ipor̄: in his aut̄ que mltūz distāt: magis ē maifesta equoca⁹: si idē nomen eis imponat̄: eo q̄ imp̄mtu apparet multa d̄ca ipor̄: que ē scd̄m idēz. i. scd̄m rōez p̄p̄rie sp̄ei. sic hoc nomen claudūt equoce dic̄ de istrumēto: quo claudūt hostia: et de quodā operculo q̄d̄ cohōpit craceam arteriā: que ē in collo animalūz. Tercio ibi Sumatur at̄ iustū zc. Complectimur ergo quot modis dicat̄ iustū. Oñdit quot modis p̄dicta dicat̄. et dic̄ q̄ p̄mo sumēduz ē quotiens dicat̄ iniustū. dic̄. n. tripl̄r uno. n. mo⁹ dic̄ iustus eqlis: q̄. s. facit cōtra legez alio⁹ d̄r iniustū avarus: q̄. s. uult plus habere de bonis. 3. mo⁹ dic̄ iniustū in eqlis: q̄. s. uult min⁹ h̄ere de malis. uñ maifestum ē q̄ iustū dic̄ dupl̄r. uno. n. mo⁹ dic̄ iustus eqlis: q̄. s. eql̄liter uult h̄ere de bonis & de malis. alio⁹ dic̄ iustus legalis. i. ille: q̄ est obseruator legis. Eql̄. n. opponitur utriq̄. s. et ei: q̄d̄ est in plus: et ei q̄d̄ ē in min⁹. Et ex hoc ulterius cōcludit q̄ iustū dic̄ eql̄e et legale: et iustū illegale & ineql̄e inq̄m obiecta notificant̄ p̄ habitus: ut sup̄ dictūz ē. Deīde cum dic̄. Licet aut̄ avarus zc. Cū uero z plus appetēs. Maifestat mēbra p̄misse diuisiōis. et p̄mo oñdit q̄liter avarus dicat̄ iniustū. et dic̄: q̄ q̄r avarus q̄ uult plus h̄ere: ē iniustū: q̄sequēs ē: q̄ sit ēca bona: quor̄z abūdantiā hoīes appetūt. non tñ circa oīa bona s̄z solū circa illa: ēca que ē fortuna et infortūz. h̄t modū aut̄ sunt q̄ simplici

ter. i. absolute i se cōsidata semp sūt bona: s̄z nō semp sūt bona alicui. q̄ nō semp sūt p̄portionata hoī: nec semp ei expediūt. hoīes aut̄ h̄t petūt a deo in ofone: et suo desiderio h̄t ingrunt q̄i s̄p̄eis eēnt bona. et ex h̄t efficiūtur auari et iniusti. nō autē fieri oportz: s̄z oportet orādo a deo petere: ut ea q̄ sūt scd̄m se bona: efficiātur hoī bona ita q̄ unusq̄sq̄ eligat id: q̄d̄ est sibi bonū. s. opari recte scd̄z uirtutē. Scd̄o ibi Iniustū aut̄ zc. Iniustū aut̄ quod cōtra leges. Maifestat quo⁹ ineql̄is dicat̄ iniustus. & dic̄ q̄ iniustus non semp d̄r aliq̄s ex eo: q̄ plus eligit. s̄z ex eo: q̄ min⁹ eligit. in his. n. q̄ simplici ter et absolute cōsidata sūt mala si cut sūt labores. inopia et alia h̄t moī s̄z q̄r ē min⁹ malū uidet̄ aliql̄iter eē bonū: inq̄m ē eligibile. cum auaricia sit boni: ut d̄c̄z ē: uidet̄ p̄pter hoc q̄ ille q̄ appetit min⁹ habere de malis: sit quodā mo⁹ avarus. s̄z uerius dic̄ q̄ sit ineql̄is. q̄ hic cōtinet utrunq̄: & est cōmune ad plus et ad minus. Tercio ibi Et illegalis zc. Et q̄ ini quūz ē. Maifestat quo⁹ iustū d̄r illegalis. et dic̄ q̄ et illegalis d̄r iniustū. hec ei illegalitas scd̄z quā dic̄ aliq̄s ille galis: q̄ etiā ē ineql̄itas: inq̄z hō non adeq̄t̄ regule legis. q̄tinz uīr oēm in iusticiā. & est quiddam commune respectu oīs iniusticie: ut ifra patebit.

Via aut̄ illegalis zc. Cūz uero is q̄ cōtra leges. Post q̄m ph̄s distingit iusticiā hic determinat de iusticiā legali. & de fīmiat p̄ de ip̄o iusto legali: q̄d̄ ē obm̄ legalis iusticie. Scd̄o defīnat de ip̄a legali iusticiā ibi Ip̄a q̄dē igit̄ zc. H̄t itaq̄ iusticiā uirt⁹ Circa p̄z duo fac. p̄o oñdit q̄d̄ iustū legal̄ d̄fīmiat scd̄z legē Scd̄o oñdit q̄līa sūt illa q̄ lege defīmi

nant ibi Leges at dicuntur zc: Leges at
phibent in oibus. Dicit ergo pmo. q
ga sup dcm e: q illegalis e iustus. et
legalis est iustus: manifeste consequit q
omnia legalia sunt aliqua iusta. dicit
aut aliqliter. quia omis lex dat in or
die ad aliqua politica. non aut i om
ni politica e simplr iustu: sz in quib
dam est iustu solum scdm quid: put
patet per phm intercio politice. naz
in politica democratica: in qua popu
lus totus uult domari: attedit iustu
scdm quid: sed no simplr: ut. s. quia
omis ciues sunt eqles scdm qd. s. scdm
libertate: ideo heant ut eqles simplr
un nec ea q scdm lege democratica
statuunt: sunt simplr iusta: sed aliq
liter. dic aut illa ee legalia: q sunt sta
tuta & determinata p legis posituam
q copetit legis latorib. & unq q
coruz sic determinatoru dicim e aliqlr
iustu. Deinde cu dic Leges at dnt zc.
Leges aut phibent in oibus Ostedit
qlia sint: q leges statuuntur. & circa
hoc duo facit. pmo ostendit respectu
cui finis aliqd lege statuatur. Secdo on
dit de qbus aliqd statuatur lege. ibi
Precipit aut lex zc. Iubet aut lex ea
que sunt. Dicit ergo pmo: q leges de oib
loquunt scdm q pot qlici: q ptineat
ad aliqd utile uel toti cotati: sic est
rectis policiis: in qbus attedit bonu
comune uel aliqd. qd sit utile optis
i. aliqb maiorib de ciuitate: p quos
ciuitas regit: q et optiastes dnt: ul ad
aliqd utile dicim sic cotingit in poli
ciis. que reguntur regibus uel tirants
semp eni legibus feredis attendit id
q e utile ei: qd e pncipale in ciuitate:
Quod aut aliq habeat ut optimi ul
ut dñantes: cotingit qd ul scdm uir
tute: sic in iusticia politica: i qua
aliq ppter uirtute pncipant. uel scdm
aliq aliud moduz: puta i politica oli

gargica: in qua aliq pauci pncipantur
ppter dicias ul potetia. & qz omnis
utilitas huana finalr ordiat ad felici
tate. manifestuz e q scdm unu moduz
iusta legalia dnt ee: q sunt facta et co
seruata felicitatis zpticularu ipius. i.
eoz: q ad felicitate ordinant: uel pnc
cipit sicut uirtutes: uel istrumetaliter
sicut diuicie: et alia hmodi exteriora
bona. et hoc p compatoez ad comuita
tem politica: ad qua respicit legis po
sitio. Deinde cu dic. Precipit aut lex zc.
Iubet aut lex ea: q sunt. Ostedit de
qbus aliqd lege statuatur. & dic q lex
pcepit ea: q ptinet ad singlas uirtutes
pcepit. n. facere opa fortitudis: puta
cu pcepit: q milites no derelinquant
acie: & q no fugiat neq phiciant ar
ma. similiter. etia pcepit ea: q ptinent
ad tempantiam: puta cum pcepit q
nullus mechet: et q nullus faciat mu
lieri aliqd conuiuiu in ppa psona: z si
mistr etiam pcepit ea: q ptinet ad ma
suetudiez: sic cum pcepit: q unus no
puciat alium ex ira. & q no conten
dat cum eo opprobria inferedo. & si
mistr est de aliis uirtutibus: qru ad
lex iubet: et de aliis maliciis: qru ad
lex phibz. & si qd lex recte ponatur
ad hoc. dicit lex recta. alias uero dici
tur lex apostomafinas ab a qd est
sine & postochias qd est scia & mene
reos qd est pscrutatio: quasi lex posi
ta sup scrutatone scie: ul cheos dr dic
tam ex ipuiso editum. inde stediazo
i. ex ipuiso aliqd factu. unde pot dici
lex aposthediar menos. i. que caret de
bita puidetia. Deinde cum dicit Ipa q
dem igitur zc. Hec itaq iusticia uir
tus. Determinat qlis sit iusticia lega
lis. & circa hoc duo fac. pmo stendit
coditoe legalis iusticie. Secdo osten
dit qlr legalis iusticia se heat ad alias
uirtutes. ibi Iniusticia aut zc. Omis

simplr uirtutes iusticie. Dic ergo pmo:
q ipa iusticia e quedam uirtus pfecta:
no simplr sz in coperatone ad alteruz
& qz ee pfectuz non solu scdm se sed
in compatone etia ad alteru potius e
ppf hoc: q mltoties dicit q hec iusti
cia sit pclarissima iter omis uirtutes.
et puerbiu ide sumit q neq sperus. i.
stella pclarissima uespina neq lucifer
i. stella pclarissima matutina ita ful
geat sic iusticia. Deinde cum dic. Inius
ticia aut. Omnes simplr uirtutes iusti
cie. Ostendit ex hoc: qd dictu est: qliter
iusticia legalis se heat ad uirtutes. &
ca hoc tria facit. pmo ppoit: qd intedit
Secdo manifestat pposituz. ibi Perfecta
aut est. Perfecta at q ea habes. Ter
cio determinat qdd: quod poterat ee
dubiu ex pdictis. ibi Quid aut dnt
zc. In quo aut diferat. Dic ergo pmo
q qz iusticia legalis consistit i usu uir
tutis: q est ad alteru & scdm omne
uirtutez: de q lex pcepit: inde e q in
ipa iusticia simul comprehendit omis
uirtus. & ipa est etia uirtus maxie p
fecta. Deinde cu dic. Perfecta at e zc.
Perfecta at q ea habes. Ostendit qd p
posituz e. & pmo q iusticia legalis
sit uirtus maxie pfecta. Secdo q com
prehendat oem uirtute. ibi Hec qdez
igit iusticia. Hec igit iusticia. Dic er
go pmo. q iusticia legalis e pfecta
uirtus qz ille q habz hac uirtute pot
in uirtute ad alteru: & no solu ad se
ipm: qd qdez no conuenit oibus uir
tuosis. multi. n. possut uti uirtute in
ppriis: q non possut ea uti in his: que
sunt ad alteru. & ad manifestatonez pre
missoz inducit duo: q comuiter dicut
siue puerbials. Biemps. n. q fuit unus
de septem sapietibus dixit. q pncipat
ostendit uiru utruz. s. sit pfectu uel insu
ficiens: ille. n. q est pnceps: ia se habet
in comuicatione ad alteru. qz ad eum

ptinz disponere ea: q ordinant ad bo
num comune. & ita ex hoc habet: q
pfectio uirtutis ostendit ex h q unu bn
se habet ad alteru. Aliud aut pro u
bialiter dictu inducit ad ostendendum
q iusticia legalis sit ad alteru ppter h
eni sola iusticia inter uirtutes uidet
ee alienuz bonu. qz est ad alteru: iqm
itendit opari ea: q sunt utilia alii. s. ul
ipi cotati uel pncipi comuitatis. alie
uero uirtutes intedit operari bonuz
ppriuz: puta tempantia itendit geta
re animu a turpib cocupis. & ita e
in aliis uirtutib. Concludit igit q sic
pessimus e ille: q utitur malicia non
solu ad se ipm: sz etia ad amicos: ita
optimus est ille q utitur uirtute non
solu ad se ipm: sz etia in copatone ad
alteru. hoc eni maxie difficile. sic igit
patet q iustus legalis e optimus: &
iusticia legalis e pfectissima uirtus De
inde cu dic Hec qdez igit zc. Hec i
git iusticia Concludit q iusticia lega
lis icludat oem utute. ad eam eni pti
net uti utute ad aliu. qlibet autez uir
tute pot uti aliqs ad alteru: unde ma
nifestu e q iusticia legalis no est qda
pticularis uirtus: sed ad eaz ptinet to
ta uirtus. neq etia cotraria malicia e
pars malicie: sed ad eam ptinet tota
malicia qz similr qlibz malicia pot
ho uti ad alteru. Deinde cum dic Qui
aut dnt uirtus zc. In quo autez dife
rat. Manifestat qdd: qd posset ee du
biu circa pmissa. & dicit q ex dictis
manifestu est: in quo dfant uirtus &
iusticia legalis. qz eadem e scdm sbaz
sed scdm rone non est idem: sz p co
patoe ad alteru dicit iusticia: iqm
aut e hitus opatiuus talis boni e sim
plr uirtus. h at intelligedu e qm ad
ipm actu iusticie et uirtutis. actus. n.
idem sbō pducit a iusticia legali &
a uirtute simplr dca: puta no mecha
I. i.

ri: tamē scdm aliā & aliā rōnem.
una: qā ubi est spālīs rō obī: etiā ī ma
fia generali: oportet ēē spālēm hūitū:
inde ē: qd ipa iusticia legalis ē dēfī
nata uirtus habēs spēm ex hoc: qd in
tēdit ad bonū cōmune.

Verimus autē eam q̄ in p
te uirtutis. Sed q̄rim⁹ illa
que in pte. Postq̄ phs ostē
dit q̄lis sit iusticia legalis. que ē cōis
uirtus. hic ostēdit qd pter eam ē qdā
pticularis iusticia. et circa hō tria fac.
pmo pponit qd intēdit. Scdo ostendit
ppositūz ibi Signum autē z ē. Quod
autē sit aliud signū erit. Tercio epi
logat: qd dca sūt: & ostēdit qd restant
dicēda ibi Quot qdem igit sūt z ē.
Qd sint igit plures. Dicit ergo pmo:
qd cum iusticia legalis sit omīs uirt⁹
nō eam nec pncipalr q̄rim⁹: sed illaz:
q̄ est pars totius uirtutis. sic quedaz
particularis uirtus. est enīz qdam ta
lis iusticia sic cōmūiter dicim⁹. & si
mīlīr intēdim⁹ de iusticia pticulari.
Deīde cum dic Signum autē z ē. Qd
autēz sit aliud signum erit. Ostendit
ppositū. & circa hoc duo fac. pmo
ostēdit qd pter iusticiaz legalem: q̄ est
omīs uirtus: ē qdam iusticia que est
pticularis uirtus. Scdo assignat rōem
quare cōmūicat in nomīe cum iustī
cia legali. ibi Vnioca quoniā difini
tio z ē. Alia qdam pticularis. Circa
pmum cōsiderādum ē: qd ad oñdendū
esse qdam iusticiā: q̄ ē pticularis uir
tus assumit pbandum qd est qdam in
iusticia que ē pticularis malicia: naz
sup dictum ē: qd hūit⁹ ex cōtrariis ma
nifestat inducit ad hoc: tres rōnes q̄
rum pma sumit scdm sepatōem iniuf
ticie ab aliis maliciis: in qm. s. iustī
cia inuenit sine aliis maliciis & e⁹.
ex quo patet qd iusticia ē qdam pticu

laris malicia ab aliis distincta. Dicit
ergo qd hoc signū habem⁹: qd sit qdā
pticularis iusticia ul iusticia. qā il
le qui opatur scdm alias pticulares
malicias facit qdem iniuste: scdm in
iusticiā legalem: nō tamē facit auare
ut. s. accipiat aliqd de alieno. sic cū
aliqs miles abicit clipeuz in bello pp
ter timiditatez: ul qui dixit alicui op
probiuz ppter iram uel qui nō prestī
tit auxiliū amico suo in pecuniis pp
ter uiciū illiberalitatis. et sic alie ma
licie possūt ēē sine auaricia: que ē spā
lis iniusticia: qnoq; aut est e⁹: qd ali
qs peccat p auariciā tollēdo aliena et
tamē non peccat scdm unam aliqm
aliarū maliciarū: neq; scdm omīs: &
tamē peccat scdm quādam maliciā
qd patet. qā ppter hoc uitupatur &
quasi iniustus. unde patet qd etiā est
qdam alia iusticia q̄ est sic pars toti⁹
uirtutis: sic quedaz spālīs uirt⁹: et si
mīlīr etiā patet qd est qdam iustūz
quod ē pars iniusti legalis: quod est
cōmune iniustū. Scdm rōnem ponit
ibi Adhuc sic qdem. Preterea si qd
lucrādī. Que sumit ex ordīe ad sinez
est enīz manifestum: qd si actus unius
uiciū ul malicie ordietur ad aliū fi
nez īdebitum: ex hoc ipso sortit⁹ quan
dam nouaz spēm malicie. sic ergo ali
quis qui adulteriu cōmittit cā lucri
ut. s. spoliēt mulierē: ul q̄lrcunq; ab
ea accipiat cōtingit etiā qnoq; qd ali
qs adulterium cōmittit ppter cōcu
piam nō qdem ut lucret: sed magis
appōit aliqd de suo: & in rebus suis
patit iacturā: talis aut pprīe uidet⁹ ēē
luxuriosus. quia uiciū luxurie p̄cipue
ordiat⁹ ad satisfaciēdum cōcupie.
ille autē qui machat⁹: ut accipiat alie
na: nō uidet⁹ esse luxuriosus p se loqn
do. qā nō intendit luxurie finē s; ma
gis uidet⁹ esse iniustus. qā ppter lu

crum cōtra iusticiāz fecit. sic ergo pa
tet qd iusticia ē qdam spālīs malicia
Terciaz rōem pōit. ibi Ad hec circa
alias qdem z ē. Insuper circa alias q
dem. Que sumit p comperatōnem ad
iusticiā legalem sicut. n. nihil ē in ge
nere: qd nō sit in aliqua eius spē: ita
omē qd sit scdm iusticiā legalem: redu
cit ad quādam pticularem maliciāz:
sic si aliqs fecit cōtra legalem iusticiāz
mechando: hoc refert⁹ ad luxurie uici
um. si autē aliquis miles in bello de
relinquat ducē exercitus: reducit hō
ad maliciā timiditatis. si aut inordia
te pculsit pximūz: hoc reducit ad ma
liciā ire. si uero aliqs inordiate lucra
tus est subripiēs aliena: hoc nō redu
cit ad aliquā aliam maliciāz: s; ad in
iusticiāz solam. unde relinqtur: qd sit
qdam iniusticia pticularis preter aliā
iniusticiā: q̄ est tota malicia: & ea
dem rōne est alia iusticia pticularis p
ter iusticiā legalem: que ē tota uirt⁹.
Deīde cū dicit Vnioca z ē. Alia q
dam pticularis. Ostēdit qd hō modi
pticularis uirtus etiā iusticia no
mīet. & circa hoc duo facit. pmo enīz
assignat rōez hō ex queniētia pticularis
iusticie cum legali. Scdo ostēdit dīaz
inter ea ibi Sed hoc qdem z ē. Verū
hec qdem circa honorē. Dicit ergo p
qd iniusticia pticularis ē uniuoca. i.
cōueniēs: in nomīe cum iusticia lega
li. & hoc ideo qā cōueniūt in difitōe
scdm idem gen⁹ in qm. s. utraq; ē in
eo: qd est ad alterum: licet iusticia le
galis attendatur in ordine ad aliud:
quod ē bonū cōmune. iusticia aut p
pticularis ordiat⁹ ad alterū: qd p̄tinēz
ad aliquā psonā puatam. Deīde cū
dicit Sed hoc qdem z ē. Verūz hec q
dem circa honorē. Ostēdit diferen
tiam utriusq; iniusticie ex parte ma
terie. & dicit qd iniusticia pticularis

est: circa illa: scdm que attendit. cō
municatio iter homīes. sic honor &
pecunia & ea: q̄ p̄tinent ad salutem
uel dispēdium corporis & circa alia
hō modi. est enīz pticularis iusticia nō
solum circa res exteriores: sed etiam
ppter delectatōez: que cōseqtur ex lu
cro: per qd aliqs accipit aliena ultra
qm debeat sed iusticia legalis. & in
iusticia est ulr circa totā matīaz mo
ralez: q̄litercūq; potest aliqs circa ali
quid dici studiosus uel uirtuosus. De
inde cum dic Qui qdēz igit. Quod
sint igit plures. Epilogat qd dca sunt
& ostēdit qd restat dcm. & primo
ponit hoc in generali. Scdo resumit ī
spālī ibi Definiatū ē utiq; Difinitū
est qdem id esse iniustūz. Dicit ergo
prio qd manifestum ē ex pmissis qd sūt
plures iusticie. s. legalis & eq̄lis. &
qd preter iusticiā legalez q̄ est tota uir
tus: est qdam alia pticularis iusticia
s; que & q̄lis sit posterius dcm est.
Deīde cum dic Definiatū est utiq;
z ē. Difinitū est qdem id ēē iniustum
Ostēdit in pticulari qd sit dcm et qd
restat dcm. & pmo resumit id: quod
dcm ē de diuisione iusti & iusti. et di
cit qd definiat⁹ est sup: qd iustum di
cit ineq̄le & illegale siue iplus siue i
min⁹. sed iustū dicit ecōtrio legale z
eq̄le. Scdo ibi Scdm qdem igit. Illa
igit iusticia de qua. Resumit qd scdm
duplex iustūz est duplex iusticia. &
dic qd scdm iniustū illegale ē qdam ī
iusticia de qua sūt dcm ē: qd est omīs
malicia. & sūt scdm iustūz legale ē
qdam iusticia: que ē omīs uirtus. sed
qā iniustūz ineq̄le et iniustum illega
le nō sūt peitus idem. s; alterz sehēt
ad alterūz ut pars ad totum: ita. s. qd
omē iniustūz ineq̄le ē illegale. sed nō
conuertit⁹. & iterum omē iniustūz qd
se habet ut iplus. ē ineq̄le sed non
.I. ii.

cōuertitur. q̄a ē etiā q̄dam iniusticia
inequalis in hoc q̄ est hīc min⁹ de ma
lis: q̄a inq̄m unum iniustū est pars
alterius iniusti et nō sūt peius idem
ideo sūt iniusticia q̄ dicit̄ ineqlitas:
nō est peius idem cū iniusticia illega
lis sed cōperat̄ ad ipam ut pars ad to
tum. & similr cōperat̄ iusticia eqlita
tis ad iusticiam legalem. Tercio ibi
Itaq̄ de ea z c. Itaq̄ de pticulari ius
tia. Ostēdit de qua hōr sit agendum
& circa hoc tria facit. pmo dicit q̄ agē
dam est infra de iusticia pticulari.
& similr de iusto & iniusto pticulari
ter dicto. Secdo ibi scdm idem ergo z
c. Illa igit iusticia que scdm unuer
sam. Ostēdit q̄ nō est hic agendum d
iusticia legali. & dicit q̄ dimittēda ē
ad p̄sens iusticia legalis: q̄ ordinatur
scdm totam uirtutez inq̄m. s. ad eaz
ptinet usus totius uirtutis ad aliū
& similr dimittēda ē iniusticia ei op
posita. ad quā ptinet usus totius ma
licie. manifestū est enim quomodo de
beat definiri id: quod dicit̄ iustum
uel iustum scdm hōmōi iusticiaz ul
iniusticia. q̄a ea sunt: q̄ definiant le
ge. maior enī ps legaliaz p̄ceptoz: p
cipit. scdm q̄ conuenit toti uirtuti: i
q̄m. s. lex precipit uiuere scdm unaz
quāq̄ uirtutem: & phibet uiuere se
cūdam unāquāq̄ maliciā. sunt ue
ro q̄dam lege determinata: q̄ non p̄ti
nent directe ad usum alicui⁹ uirtutis
s; ad aliquā dispositiōem exterior: bo
norum. Tercio ibi Factia aut totius
z c. Effectia uero uniuersutis. Mouet
q̄ndam dubitatiōem. manifestū est enī
q̄ illa: q̄ sunt lege posita: sunt factia
totius uirtutis. scdm disciplinā: qua
instruit homo in ordine ad bonum. eoe
est aut q̄dam alia disciplia: scdm q̄z
instruit homo ad actus uirtutuz: sed
q̄ cōpetit singulariter sibi in respectu

s. ad p̄priū bonū inq̄m p hoc homo
efficit̄ bonus in se ipso: pōtergo eē du
bitatio utrū hōmōi disciplina ptineat
ad politicā uel ad aliquā aliam scia:
& hoc dicit̄ posterius esse determinandū:
s. in libro politice. in tercio enī libro
politice ostēdit̄ q̄ nō est idem eē sim
plr uirū bonū & esse eiuem bonum
scdm quācūq̄ policiam. sūt enim q̄
dam policie non recte: scdm quas ali
qs pōt eē ciuis bon⁹. qui non est uir
bonus: sed scdm optiam policiam nō
est aliq̄s ciuis bonus: q̄ nō ē uir bōus

Ius at̄ q̄ scdm ptez z c. Sed
pticularis iusticie. Postq̄
phs distinxit iusticiā pticula
rez a iusticia legali: hic incipit de iusti
cia pticulari determinare p̄termilla le
gali. & didit̄ in duas ptes. in p̄ma de
terminat de iusticia pticulari in cōmu
ni p cōperatiōem ad obm p̄priū in se
cūda applicādo ad sibi ibi Quia at̄
est iustum faciētem z c. Cum aut̄ sic
ri possit. Circa p̄mū duo facit. pmo di
uidit iusticiā pticularē. Secdo ostēdit
q̄r in ea accipiat̄ m̄diūz ibi Quia at̄
iustus ineqlis z c. Cum uero iniustus
inicus sit. Circa p̄mū tria facit. pmo
p̄ponit unaz spēm pticularis iusticie
et dicit q̄ una spēs eius et sūt iusti qd
scdm ipam dicit̄ ē illa: q̄ cōsistit in dis
tributiōibus aliquoz cōmūm: q̄ sūt
diuidenda iter eos: q̄ cōmūcāt ciuili
cōmūicatiōe siue sit honor siue sit pe
cunia uel qd qd aliud ad bona exte
riora ptinēs: uel etiā ad mala: sic la
bor expense & silia et q̄ hoc ptineat
ad pticularē iusticiā pbat. q̄a in tali
bus cōtingit accipere unus ad alterū
equalitatez ul in equalitatē unius ad
alterū q̄ ptinet ad iusticiāz ul iniusticiā
pticularē: ut sup̄ dēm ē. Secdo ibi Vna
aut̄ z c. Alia est spēs que. Ponit scdm

spēm pticularis iusticie & dicit q̄
una alia spēs pticularis iusticie est:
que cōstituit rectitudinem iusticie in cō
mutatiōibus: scdm quas trāssert̄ ali
qd ab uno in alterum. sic prima spēs
iusticie attendabat̄: scdm quod trās
fert̄ aliqd a cōmū ad singulos. Ter
cio ibi Huiusmodi aut̄ partes. Cuius
due sūt partes. Subdiuidit iusticiam
cōmutatiā scdm diferētiā cōmu
tatiōum. & hoc duplr. pmo enī di
cit q̄ iusticie cōmutatiē sunt due ptes
eo q̄ duo sūt genera cōmutatiōum.
q̄dam enim sūt uolūtariē. q̄dam iuo
lūtariē. dicuntur aut̄ uolūtariē ppter
hoc: q̄ p̄ncipiū cōmutatiōis est uolū
tariū ex utraq̄ parte sic patet in uē
ditiōe et emptiōe: q̄bus un⁹ trāssert̄
dominiū rei sue in alterū ppter pre
cium inde acceptum. & in mutatiōe
scdm quā aliquis rem suā tradit alte
ri ut equale recipiat & infideiussōe
per quā aliq̄s uolūtariē se cōstituit d
bitorem pro alio: & in usu: quo aliq̄s
usum rei sue alteri gratis cōcedit re
seruato sibi dñio rei. & in depositiōe
p quā. s. aliquis deponit rem suam a
pud aliū in custodiā: & in cōductiōe
per quā aliq̄s usum rei aliene accipit
p precio. Secdo ibi Inuolūtariā: aut̄
z c. Inuolūtariū alia uero. Subdi
uidit alterz membrūz cōmutatiōum
& dicit q̄ inuolūtariāz cōmutatiōz
q̄dam sunt occulte sic furtum: quo a
liq̄s accipit rem alterius eo inuito.
mechia. i. adulteriū: quo aliq̄s occul
te accedit ad uxorez alterius. uenefici
um: q̄no. s. aliq̄s occulte alteri uene
num pcurat: uel ad occidēdum ul ad
ledēdum quārcūq̄. und magi uen
fici dicuntur: inq̄m p aliqua ueneficia
occulte homiūz nocumēta pcurant.
paragogia. i. deriuatiō uel de ductiō.
puta cū aliq̄s occulte deriuat aquā

alterius ad aliq̄z locū alium. serui
deductio cum. s. aliq̄s seruūz alteri⁹
seducit: ut a domo fugiat. dolosa oc
cisio: que. s. sit p uulnera fraudulēter
illata. falsum testimoniū: quo. s. ali
qs ueritatez occultat mēdacio. Que
dam uero sunt inuolūtariē cōmuta
tiōes: que fiūt per uolētiāz manifestā
siue aliquis inferat uolētiā in pso
nam uerberādo uel ligando uel occi
dendo siue etiam uires: puta rapiēdo
bona uel orbando parētes per occisiō
nem filiorz. siue etiaz inferat uolētiā
infamam: qd sit accusando: & iniuri
as siue cōtūelias irrogando. Est autē
cōsiderandum q̄ uoluntariū & in
uoluntariū in cōmutatiōibus diuisi
cant iusticie spēm. q̄a in cōmutatiōib⁹
uolūtariis sit subtractio solius rei: q̄z
oporteat recōpensari scdm eqlitatem
iusticie in cōmutatiōibus aut̄ inuolū
tariis sit etiā q̄dam iniuria. underap
tor nō solum compellit̄ reddere rem
quāz rapuit: sed etiā ultra punire p
pter iniuriā: quā intulit. et q̄a inuo
luntariū est duplex. s. per uolētiā
& ignoratiā: ut in. 3. dēm est: idō
inuoluntarias cōmutatiōes diuidit i
occultas q̄i per ignoratiā factas: et
in eas. q̄ manifeste p uolētiā fiūt. De
inde cum dicit Quia aut̄ et iustus.
Cum uero iniustus inicus sit. Ostēdit q̄
liter m̄diū in p̄dictis accipiat̄. et cir
ca hoc duo facit pmo ostēdit quomō
iustum sit m̄diū. Secundo quomō
iusticia sit m̄diū. ibi defminatis at̄
His uero defminatis. Circa p̄mū duo
facit. pmo ostendit quō determinet̄
iustū in mē exis scdm utrāq̄ iusticiā.
Secdo excludit errorem ibi Videat̄ at̄
aliquibus z c. Sed uidet̄ aliquib⁹ repas
sum. Circa p̄mū duo facit. pmo ostē
dit quomodo scdm iusticiāz distribu
tiā accipiat̄ iustum in medio Secdo
I. iii.

ostendit quomodo accipiat medium
scdm iusticiam comutatiam ibi Reli
qua autem una z c. Restat alia que in
corrigendo: Circa primum duo facit. p
mo pbat q medium iusticie distributi
ue accipiat scdm qndam pportionalitate
Scdo ostendit qlis sit illa pportionali
tas ibi Est ergo iustum pportionabile
z c. Iustum ergo pportionem. Circa
pmu duo facit. pmo ostedit ppositu
ex ipa rone iusticie. Scdo ex rone dig
nitatis ibi Adhuc ex eo z c. Ex digni
tate quoq. Circa primum duo facit. p
mo ostedit ex ipa rone iusticie: q ius
tu sit qddam mdiu. 2o ostedit q sit mdi
u scdm aliq pportionalitatez ibi Est
at egle z c. Est at equu in duob. Dic
ergo pmo q sic sup dcm est: iustus e
inequalis: & iniustum est ineqle. &
scdm plus & scdm min inqbuscuq
autem est plus et minus: ibi oportet ac
cipe egle. equale autem est mediu iter
plus & minus. unde in qbuscuq e
inuenire equalitatez: ibi est iuenire m
diu. patet ergo q si iniustum est qd
dam iequale: q iustum sit qddam e
quale. & hoc etia absq omi rone p
bante est omibus manifestum: q. i. ius
tum. est qddam equale. q ergo equa
le e mdiu inter plus et min: ut dic
tum est: consequens est q iustum sit qd
dam mediu. Deinde cu dic Est at egle
z c. Est autem equum in duobus. Osten
dit q iustum sit mediu scdm aliquam
pportionalitatez. & ad hoc pbandu
assumit: q equale ad minus consistit
in duobus: inter. que consideratur eq
litas. cum ergo iustum sit mediu &
equale: oportet qdem q inqm e ius
tum: sit ad aliqd. i. per respectum ad
alterum: ut ex sup dictis patet inqm
autem est equale: sit in qbusdaz rebus:
scdm quas. i. attendit equalitas inter
duas psonas. & sic patz q si considere

m iustum inqm e mediu: sic e mdiu
inter duo: que sunt plus & min. in
qm autem est egle: oportet q sit duaru
rerum. sed inqm est iustum oportet:
q sit aliquoruz ad aliquos alios. q
iusticia ad alterum est. plus autem z mi
nus respicit iusticia: scdm q est mdiu
uelut qdam extrinseca: sed duas res
& duas psonas respicit q intrinseca
in qbus. i. constituit iusticia. sic go pa
tet q necesse est iustum ad min in q
tuor consistere. duo enim sunt homines
qbus obseruat iusticia. & due sunt
res: in qbus eis iusticia fit. & oportet
ad rone iusticie: q sit eadem equali
tas psonarum: qbus sit iusticia: et re
ru i qbus sit. ut. i. sic se habet res ad
inuicem: ita & psonae. alioqn non ha
bebunt equalia sibi. sed ex hoc sunt
pugne & accusatoes quasi sit iusticia
pmissa q uel equales no recipiunt
equalia in distributone bonoruz com
muniuz: ul no equalibus dant equalia
puta si ineqalr laborantib dantur
equalia stipendia: uel equaliter labo
rantib dantur ineqalia. sic igit pa
tet q mdiu distributie iusticie acci
pitur scdm pportionalitatez quadam.
Deinde cum dicit Adhuc ex eo z c. Ex
dignitate quoq. Ostedit idem scdm
rone dignitatis: & q etiam ex ro
ne dignitatis manifestum est q iustu
consistit in quadam pportionalitate
sic enim aliqd dicitur esse iustum in
distributonibus: inqm unicuiq datur
scdm dignitatem. i. put cuiq dignu
est dari: in quo designat pportionali
tas qdam: ut. i. ita hoc sit dignum u
ni: sic aliud est dignum alteri: no ta
men dignitatem distributonis omnis
scdm idem attendunt. sed in democra
tica policia: in qua. i. plebs domina
attenditur dignitas scdm libertatez.
qa enim plebes sunt equales aliis in

libertate: ideo reputant dignum esse
ut equaliter eis principetur. sed iolo
gargica policia: in qua aliqui pauci
pncipantur: mensurat dignitas scdm
diuicias uel scdm nobilitatez generis
ut. i. illi qui sunt excellentiores gene
uel diuiciis: plus habeat de bonis co
muniibus. sed in policia aristocratica
inqua aliqui pncipant ppter uirtute
mefuratur: dignitas scdm uirtutem:
ut. i. ille plus habeat: q plus abundat
uirtute. & sic patz q mediu iusticie
distributie accipit scdm pportionali
tatem. et cetera.

Est ergo iustum pportiona
bile. Iustum go pportioem
quadam habet. Post q phs
ostedit q mediu iusticie distributie ac
cipitur scdm pportionalitate qndam
hic ostedit scdm quam pportionalita
tem accipiat: & quo modo. & circa
hoc duo facit. pmo ostedit quomodo
iustum accipiat scdm quadam ppor
tionalitatem. Scdo ostedit quomodo
iniustum pter illam pportionalitatez
accipiat ibi Iustum qdem igitur z c.
Hoc ergo iustum pportionem habet
Circa primum tria facit. pmo pmittit
quedam de pportionalitate in comu
Scdo ostedit quomodo iustum distri
butim in pportionalitate qdam consi
tit ibi Est autem & iustum in quatuor
Est autem iustum. Tercio ostendit qlis
sit pportionalitas: scdm qua attendit
iustam indistributia iusticia ibi Vo
cant autem talem z c. Hanc pportionez
matematici. Circa primum pmittit duo
quorum primum est: q no inconuenieter
iustum dicitur esse scdm pportionalita
tem. quia pportionalitas non solum
inuenit in numero unitatum: qui est
numerus simplr. & hic uocat nume
rus monadicus: sed ulr inuenitur pro

portionalitas in quibuscunq inuenit
numerus. & hoc ideo. qa pportiona
litas nihil est aliud q equalitas ppor
tionis: cum. i. equalem pportionez ha
bet hoc ad hoc: & illud ad illud. ppor
tio autem nihil aliud e q habitudo uni
us qntitatis ad aliam. qntitas autem
habet rone mensure q pmo qdem
inuenit in unitate naturali: & exinde
deriuat ad ome gen aliud qntitatis.
ut patz in x. metha. & ideo numerus
pmo qdem inuenit in numero unitatu
et exinde deriuat ad ome aliud qnti
tatis genus: qd scdm rone numi me
surat. Scdm ponit ibi In quatuor mi
nimis z c. Et dicit q omnis pportio
nalitas ad min consistit in quatuor.
est enim duplex pportionalitas. una
qdem disiuncta alia cotinua. disiunc
ta qdem pportionalitas est equalitas
duar pportioz non conuenientiu in a
liq smio. cum go omis pportio sit in
ter duo: manifestum est q pportionali
tas disiuncta in quatuor terminis con
sistit. ut si dicam sic se habet sex ad
tria: ita se habet decem ad quinq utro
biq. enim est dupla proportio. conti
nua aut pportionalitas est eqlitas du
ar pportioz conuenientiu in aliq uno
terminio: puta si dica sic. sicut se habet
octo ad quatuor: ita quatuor ad duo. utro
biq. enim est dupla proportio. in hac i
git continua pportionalitate sunt q
dam modo quatuor termini: iqm. i.
utimur uno terminio ut duob: unum
terminu bis dicendo. i. intraq ppor
tione. ut si dica: que est pportio a. ad
b. puta octo ad quatuor: eadem ppor
tio. b. ad c. i. quatuor ad duo. sic igit
tur b. dicit bis unde quis. b. sit unu
sbo: qa tame accipit ut duo: erunt q
tuor pportionata. Deinde cum dic Est
autem iustum. Est autem iustu. Et osten
dit q scdm pportionalitate mdiu dii
I. iiii.

tributis iusticie accipiat. & dicitur quod si
cut pportionalitas ita & iustitia admi-
nus in quatuor inuenitur: in quibus at-
tenditur eadem pportio. quia scilicet eadem
dem pportione diuiduntur res: que
distribuantur: & persone quibus distribu-
untur. sit ergo. a. unus terminus puta due
libre. b. aut sit una libra. g. aut sit
una persona puta foris: qui duobus diebus
laborauit. d. autem sit pportio: qui uno
die laborauit. sic ergo se habet a ad b: i-
ta se habet. g. ad d. quia utrobique inuenitur
dupla pportio ergo et pmutatim: sic
a. se habet ad. g. ita se habet. b. ad d. quia
cumque aut sunt adiuicem pportionalia
ita: etiam pmutatim pportionalia sunt
sic patet in predicto exemplo. sic se habet
decem ad quatuor: ita octo ad quatuor. quod
comutatim sic se habet decem ad octo
ita se habet quatuor ad quatuor. utrobique. n. e-
st sex quarta pportio sic ergo permuta-
tim uerum erit dicere: quod sic se habet a
ad g. i. due libre ad eum: qui duobus
diebus laborauit: ita b. ad d. i. una
libra ad eum: qui uno die laborauit.
Est etiam in tribus considerandum: quod in
his: quod sic sunt pportionalia: que e-
pportio unius ad alterum: eadem e-
pportio unius ad totum totius. puta si que
est pportio decem ad octo et v. ad quatuor
sequitur ulterius quod que e-
pportio decem ad octo & quatuor ad quatuor:
eadem etiam sit pportio dece et quatuor
que simul acceptorum: que sunt quidam
ad octo et quatuor si accepta: qui sunt duo
decem quia hic etiam est sex quarta pportio
quia quidam quatuor quidam et quatuor
eius ptem. scilicet ternarium. unde et in pro-
posito sequitur quod si sic se habet ista res
ad istam personam: ita se habet illa res
ad aliam personam: quod etiam ita se habet
totum ad totum. i. utraque res si accepta
ad utramque personam si accepta. et hoc e-
quod distributio coniungit. et si ita aliquis

distribuendo res hominibus coniungat: ius-
te facit. Patet ergo quod coniunctio a. cum g.
i. res dupla cum persona duplo digniore
et b. cum d. i. dimidii cum dimidio est
iustum distributum. & tale iustum
est medium. iniustum autem est: quod est preter
hanc pportionalitatem. pportionale. n.
e-
medium inter excessum et defectum. quia
pportionalitas est equalitas pportiois
ut dicitur. et sic iustum cum sit quidam
pportionalitas: e-
medium. Deinde cum dicitur
Vocant autem talem z c. Hanc pportio-
nem mathematici uocant. Ondit qualis
sit pportionalitas: scilicet quam habet iustum
accipit. & circa hoc duo facit. primo on-
dit quod predicta pportionalitas que attenditur
scilicet equalitatem pportionum a meth-
ematicis uocatur geometrica: in qua scilicet ac-
cidit: quod ita se habet totum ad totum: sic
altera ptius ad aliam: ut in pmissis dicitur
est: hoc autem non accidit in pportionali-
tate arithmetica: de qua infra dicitur
Secundo ibi Est autem non continua. Dicitur quod
ista pportionalitas que attenditur iniusti-
cia distributiva: non potest esse continua quia
ex una parte sunt res et ex alia parte sunt
per se: et ideo non potest accipi aliquid
qui terminus communis: que sit persona cui dat
res. & qui dat. Deinde cum dicitur Iustum quod
igitur z c. Hoc ergo iustum pportione ha-
bet. Agit de iusto in distributibus
et dicit. quod quia iustum est pportionale
sequitur quod iniustum sit preter pportiona-
le: quod quidem fit uel in plus: uel in mi-
nus quod exigitur equalitas pportiois. ut
patet in ipso operibus iuste uel iniuste
distributis. ille enim qui iniustum facit:
tunc bona plus accipit sibi. qui autem
iniusta patitur: minus habet. in malis autem
est e-
quia minus malum habet rationem
boni per comparationem ad maius malum.
minus enim malum e-
magis eligibile
quod maius malum. unumquodque autem eligit sub
ratione boni. et ideo id quod magis eligitur:

habet rationem maioris boni sit igitur una
species iusticie: que dicta est.

Reliqua autem directum z c. Res-
tat alia que in corrigendo con-
sistit. Postquam prius ostendit quo
modo accipiat medium in iusticia dis-
tributiva: hic ostendit quo modo accipia-
tur medium in iusticia comutativa & circa
hoc tria facit. primo ostendit e-
quidam spem
iusticie preter distributivam. Secundo ostendit
dictam habere ad illam ibi Hoc autem iustum
Quod est alterius speciei. Tercio ostendit
qualiter accipiat medium in hac spe iusti-
cie ibi Et quodammodo linea z c. Atque
ut linea iniquum diuisa. Dicit ergo primo
quod preter predictam speciem iusticie que con-
sistit in distributibus. relinquitur una
que est directiva in comutativis: tam uo-
luntariis quam inuoluntariis. Deinde cum dicitur
Hoc autem iustum z c. Quod est alterius speciei
Ondit speciem habere directam ad finem. z circa hoc
duo facit. primo proponit: quod intendit di-
cens. quod istud iustum: quod consistit in com-
mutativis: e-
speciem a super dicto
iusto: quod consistit in distributibus. Secundo
ibi Distributivum quod est enim z c. Nam iustum
illud quod in distribuendo. Assignat directam
& primo resumit quod pertineat ad distri-
butivam iusticiam. Secundo ostendit quod pertineat
ad iusticiam comutatiam ibi In comu-
tativis autem z c. Ad illud iustum quod
incomersus. Dicit ergo primo quod iustum
super dictum semper est distributivum communium
bonorum: scilicet super dictam pportionalita-
tem. scilicet geometricam: quod attenditur circa equali-
tatem pportionis & hoc manifestat: quia
si communes pecunie ciuitatis uel aliquo-
rum hominum debeant distribui in singu-
los: hoc erit ita faciendum: ut singulis
detur aliquid de comuni scilicet illam ppor-
tione: scilicet quam ipsi in tulerunt in com-
puta in negociationibus quod aliquis plus
posuit in societate: tanto maiorem pte

accipit. & in ciuitatibus quanto aliquis
plus seruiuit communitati: tanto plus ac-
cipit de bonis communibus. & sic iustum dis-
tributivum consistit in hac pportionalitate
ita iniustum oppositum consistit in hoc. quod
pretermittitur huiusmodi pportionalitas.
Deinde cum dicitur In comutativis autem
z c. Ad illud iustum quod incomersus.
Ondit quod pertineat ad iusticiam comuta-
tiua. Secundo manifestat per exemplum ibi Cum
hoc quidem numeretur z c. Nam quando hic
quidem. Tercio infert quidam corro-
larium ex dictis ibi quod prius quidem
& minoris. Ita inter plus & minus
Dicit ergo primo. quod iustum quod consistit in
comutativis. in aliquo quidem conue-
nit cum iusto distributivum: quod scilicet iustum
est equale. & iniustum e-
inequale. sed
in hoc differt. quod equale iniusticia comu-
tativa non attenditur scilicet pportionalita-
tem illam. scilicet geometricam: que attendebatur
in distributivum iusto sed magis scilicet
arithmetica: que. scilicet attenditur scilicet equali-
tatem quantitatis & non scilicet equali-
tatem pportionis sic pportio geome-
trica. sex enim scilicet arithmetica ppor-
tionalitate medium est inter octo
et quatuor excedit enim ab uno: & ex-
cedit alterum duobus. sed non est ppor-
tio eadem utrobique: nam sex se habet
ad quatuor in sex altera pportione.
octo autem habet se ad sex in sex altera contra-
rio uero scilicet geometrica pportiona-
litate medium excedit: & excedit
scilicet eadem pportione sed non scilicet
eandem quantitatem. sic enim sex e-
medium inter nouem et quatuor: utrobique
enim inuenitur sex altera pportio: sed non
eadem quantitas: nouem enim excedit sex
in tribus: sex uero quatuor in duobus.
Quod ergo in comutativa iusticia atten-
datur equale scilicet arithmetica ppor-
tione: manifestat per hoc: quod non considera-
tur ibi diuisa pportio personarum. nihil
I. v.

enim dicitur quod ad iusticiam commutatiam si aliquis bonum peruenit per fortitatem vel rapinam aliquem malum re sua: uel eorum. neque etiam dicitur si bonum uel malus committit adulterium: sed lex attendit solum ad damnum nocumetum: ut. scilicet. quod plus nocuit: plus recompenset cuiusque conditionis sit quod sic patet. quod si unum duorum iniustum faciat: et alter iustum patiat: et unum le dat: & alter ledatur: lex utitur his duobus quasi equalibus: quoniam sint inaequales. unde & iudex qui est minister legis: hoc attemptat: ut istud iniustum quo unus lesit alium: quod habet quendam inaequalitatem reducat ad equalitatem constitutendo. scilicet. equalitatem in ipsa quantitate rerum non secundum proportionem diuisarum personarum. Deinde cum dicitur Et enim cum hic Naz quando hic quidem. Manifestat per exemplum: quod dixerat. et primo proponit exemplum. Secundo remouet quiddam dubium ibi. Dicitur enim ut simpliciter. Dicitur. n. et in hoc modo. Prius ponit exemplum de lesione personarum: in qua minus est manifestum et dicitur quod si duorum unum uulneretur: et alter percutiatur: uel etiam unum occidatur: et alter moriatur: diuisa est hec actio et pars inaequalis: quia. scilicet. percutiens uel occidens habet plus destitutum bono iustum. scilicet. impleuit uoluntatem suam: et ita uult esse quasi in lucro. ille autem qui uulneratur uel etiam occiditur habet plus de malo: iustum. scilicet. peruenit in uoluntate uel uita contra suam uoluntatem et ita uidetur esse quasi in damno. sed iudex temptat hoc adaequare subtrahens a lucro et apponens damnum: iustum. scilicet. aufert a liquo percutienti uel occidendi contra suam uoluntatem et exhibet incommodum uel honorem uulnerato uel occiso. Deinde cum dicitur De enim z c. Dicitur enim et in hoc modo. Remouet quiddam dubium: quod posset oriri circa nomen lucris et damni. et dicitur quod ut simpliciter loquimur: lucrum et damnum dicitur in talibus: quoniam. scilicet. aliquis habet plus uel minus

& proprie accipiuntur hec nomina in bonis possessis: sed in aliis ista nomina non uidentur proprie competere: puta iniuriis personarum ut cum unum percutit: et alium percutit. z i hoc qui damnum patitur: eo quod non potest certa mensura accipi actus et passio in hoc modo iniuriis personarum. ut sic id quod plus possit dici lucrum: et quod est minus: possit dici damnum. sed quoniam pars est mensurata. scilicet. mensura iusticie: tunc id quod est plus: uocatur lucrum et id quod est minus uocatur damnum. Deinde cum dicitur Quare per ris quidem z c. Ita inter plus & minus. In fert duas rationes. prima quidem ex parte ipsius iusti. secundam ex parte ipsius iudicis ibi Propter quod z c. Ex quo fit ut quociens controuersia. Dicitur ergo primo quod iustum commutatium est quiddam equale: sic quod sit medium inter plus et minus: ita quod lucrum et damnum se habeant sicut plus et minus diuisio de terminis bonis et malis. nam habet plus de bono et minus de malo: pertinet ad rationem lucris. quoniam pertinet ad rationem damni inter quod duo. scilicet. damnum et lucrum medium est illud equale: quod dicitur iustum. unum sequitur quod iustum quod est directum unum in commutatioibus: sit medium inter damnum et lucrum coter accipiendo utrumque. Deinde cum dicitur Propter quod et quoniam z c. Ex quo fit ut quociens controuersia. In fert conclusionem ex parte iudicis: de quo super dixit quod temptat adaequare et dicitur: quod iustum est medium inter damnum et lucrum: id est quod quoniam homines dubitant: refugiunt ad iudicem quod id est ac si refugeret ad id: quod est iustum nam iudex debet esse qui quiddam iustum aiat ut. scilicet. mensura totalis a iusticia possideat. illi autem qui refugiunt ad iudicem: unum querere medium inter partes: qui litigant. et id est quod iudices uocant medios uel mediatores ac si ipsi attingant medium. et in hoc quod producant ad id: quod est iustum. sic ergo per quod iustum de quo nunc loquimur est quod damnum. quia iudex qui determinat hoc iustum medium est: inquam. scilicet. constituit id:

quod est equale inter partes. equale autem medium est inter plus et minus ut super dictum est.

T quoadmodum linea z c. Atque ut linea. Postquam philosophus ostendit damnum inter iustum quod est directum commutatium z iustum distributum: hic ostendit quod accipiat medium in hoc iusto: quod est directum commutatium. & circa hoc duo facit. primo ostendit propositum. Secundo manifestat originem horum nominum damnum & lucrum: quibus usus fuerat. ibi Venerunt autem & nomina. Tacta sunt autem damnum & lucris nomina. Circa primum duo facit. primo ostendit quo modo inueniatur medium commutatie iusticie circa casus res. Secundo ostendit quo inueniatur circa res diuisarum artium. ibi Est autem & in aliis artibus. Est in aliis artibus hoc. Circa primum duo facit. primo inducit exemplum ad ostendendum quod accipiat medium in commutatie iusticia. Secundo manifestat quod dixerat. ibi Si. n. duobus equalibus z c. Si. n. duorum equalium. Circa primum duo facit. primo proponit exemplum ad propositum ostendendum. Secundo ostendit conuenientiam exempli ex ipso modo loquendi. ibi Propter quod & nomina z c. Preterea nomina iusti. Dicitur ergo primo quod ita lex ad equalitatem reducit sicut si esset una linea diuisa in partes inaequales: ille qui uellet ad equalitatem reducere: auferret a maiori parte illud: in quo excedit medietatem totius linee: & apponeret id minori parti. ita quod medietas totius linee esset quod quidam dica. i. regula uel mensura: per quam inaequalia reducerentur ad equalitatem. z sic cum totum quod est duorum hominum dicitur talis dica. i. mensura: tunc dicunt quod unusquisque habet quod suum est: inquam. scilicet. accipiunt equalitatem: quod est medium inter magis et minus et hoc secundum arithmetica proportionem. quia. scilicet. quoniam medium iusticie excedit ab eo: qui habebat plus tamen excedit illum qui minus habet

quod pertinet ad proportionem arithmetica. ut prius dictum est. Deinde cum dicitur Propter quod et nomina z c. Preterea nomina iusti Manifestat exemplum premissum esse quoniam per modum loquendi apud grecos. et dicitur: quod quod medium huius iusticie est sicut quidam dicunt: id est quod iustum apud grecos uocatur diachon: sicut si aliquis uolens huiusmodi nomina nominare dicat: quod diachon est iustum: et dicastes iustum et dicastes iusticia. Deinde cum dicitur Si. n. duobus z c. Si. n. duorum equalium. Manifestat quod dixerat. scilicet. quod oporteat subtrahere ab eo: qui habet plus id in quo excedit medietatem. et apponere ei: qui habet minus. et primo manifestat: quod dictum est. Secundo exponit in terminis. ibi Equales in quibus z c. Dicitur ergo primo quod si sint duo equalia: quorum utrumque habeat duas medidas: puta duas palmas aut duos pedes: et medietas auferatur ab uno et apponatur alteri: manifestum est: quod illi cui apponitur: superexcedit alterum in duobus quod ei cui subtrahitur: non remanet nisi unum. illud autem cui additur: habet tria. sed si id quod subtrahitur ab uno: non apponatur alteri: manifestum est quod non erit excessus nisi in uno. per id autem cui nihil additur nec subtrahitur: intelligitur ipsum medium iusticie. quod habet quod suum est. et nec plus nec minus. per id autem cui additur: intelligitur ille: qui plus habet. per id autem cui subtrahitur: intelligitur ille: qui minus habet. sic ergo patet quod ille qui plus habet: excedit medium in uno quod. scilicet. sibi superadditum. medium enim excedit id: a quo ablatum est in uno quod. scilicet. sibi subtractum. hoc ergo. scilicet. medium cognoscimus et quod oportet auferre ab eo: qui plus habet: z quod oportet apponere ei: qui minus habet quod id oportet apponere minus habenti: in quo medium excedit ipsum: hic autem oportet auferre a maximo ab eo: qui plus habet in quo medium superexcedit ab eo. Deinde cum dicitur Equales in quibus z c. Proponit quiddam sicut in terminis. sint. n. tres linee equales: in quibus una

scribat in terminis. a. a. in alia. b. b. i
tercia. g. g. linea: ergo. b. b. maneat
in disa. linea ergo. a. a. didat per me
dium i puncto. auferat ergo a linea:
que e. a. a. una pars: q. est. a. e. & ap
ponat linee: q. est. g. g. & uocet hoc
appositum. g. d. sic ergo patet q. tota
linea q. est. d. g. g. supercedit ea: q. est
. a. e. induobus. i. in eo: q. est. g. d. z
i eo: q. est. g. z. sed linea que e. b. b.
excedit in uno solo: q. est. g. d. sic g.
patet q. id: q. est maximum: excedit
medium in uno. minimum autem
in duobus admodum arithmetice ppor
tionalitatis. Deinde cum dicit. Est aut
& in aliis. Est in aliis artibus hoc. On
dit q. id q. dictum e: obseruari opor
tet etia: i commutatione diuisarum ar
tium. destrueretur. n. artes: si ille q.
facit aliqd artificium: no pateret. i.
no recipet p illo artificio tantu et ta
le: qm et qle fecit. et io oportz com
mesurari opera unius artificis operi
bus alterius artificis: ad h. q. sit iusta
comuta. Deinde cum dicit. Venerunt
at. Tacta sunt autez damni et lucri no
mina. Ondit origine horuz nominu
damnu et lucri. et dicit q. ista noia
pueniut ex commutationibus uoluntariis
in qbus pmo fiut usus taliu nominuz
cum. n. aliqs plus haberet: q. pus ha
buerat: dicebat lucrari. qno autez mi
nus: dicebat danificari sic in uendito
nibus & emptonibus & in omibus a
liis commutationibus: q. sunt licite scdm
legem. sed qno aliq neq plus neq mi
nus habebat eo: qd a pncipio habue
rant: sed ipamet reportabat in equa
li qntitate p commutationem eoruz: que
attulerat: tunc dicebat habere ea: que
eorum sut. & nihil lucrari: neq am
mittere. Concludit aut ulterius conclu
sionem pncipaliter intetam. ex pmiss
is. n. patet q. iustu: de quo nuc agit

est medium damni & lucri: qd qde:
iustum nihil aliud e: q. habere equale
ante commutationem & post etia: pre
ter uoluntatem. ut patet in eo: q. iudi
ce cogete restituit id: qd plus habet.

Idem autem aliquibus zc. Sz
uidefa liqbus. Postq phs
ostendit qliter accipiatur
medium intraq. spe iusticie: hic exclu
dit qndam falsaz sententiam circa ac
ceptionem medii iusticie. Et circa hoc
tria facit. pmo propoit sententiam er
roneam. Secundo imphat eam. ibi Cō
trapassum aut. Repassuz non cōgruit.
Tercio ostendit in quibus & qualib9
habeat ueritate. ibi Sed in cōmutatōi
bus qdem zc. Sed in omibus societa
tibus. Dicit ergo p. q. quibusdam ui
sum e q. uniuersaliter loquendo nihil a
liud eet iustuz q. contrapassum: ut. i.
aliqs pateretur scdm quod fecerat. z
hoc fuit sentetia pythagoricorum q.
determinabat q. simplex iustuz eide:
quod cōtrapassum alii. Deinde cum
dicit. Cōtrapassum aut zc. Repassum
no congruit. Imphat predictam posi
tionem. & hoc dupliciter. pmo qde:
qm ad distributiam iusticiaz dicens.
q. cōtrapassuz no congruit circa iustu
distributiū. & huius ratio maifesta
est. iustu. n. distributiū no attendi
tur scdm q. unus duoru: quos oportz
p iusticiam eqri: agit in aliū uel pati
tur ab alio: qd requirit ad ratonez cō
trapassi: sed q. aliqd comuniū bono
rum distribuat: utriq. scdm equalita
tem proportionis. Secundo ibi Neq
indirectiuum zc. Neq ei q. ad corrigē
dum ptiat. Imphat pdcāz positōnem
qm ad iusticiaz cōmutatiam. & pmo
pponit: qd de hac iusticia itendebat
& dicit q. cōtrapassum no congruit
etiam omibus modis circa iustuz: qd

est directiuum cōmutationuz: quis illi
qui protulerūt predictaz sniam h. uo
luerūt dicere: q. in cōmutationibus sit
idem iustuz: qd contrapassum: quod
patet p hoc q. qdam legis lator noie
Radamācus introducit tale iustu: q.
si aliqs patiat illa: q. fecit: sit recta ui
dicta. Secdo ibi Mptis. n. in locis. M
ptis. n. discordat. Improbatur quod
dictum e duabus rōnibus: circa qua
rum pma dicit. q. i multis locis talis
iudicia iuenit dissonare uere iusticie
ut si aliqs in pncipatu cōstitut9 pcesse
rit aliquā priuatam psonaz: no reg
rat hoc iusticia: q. pnceps reputat.
& similiter si aliqs pcutiat pncipem
oportet q. no solum pcutiat: sed etia
q. grauius puniat. Videtur aut hoc
eē contra id: qd phs supra dixerat. q.
iniusticia cōmutatā non attendit di
uersa cōditio psonarū: sed lex utitur
omibus q. equalibus. Sed attendendū
est q. ibidez phs dixit: q. in cōmutati
na iusticia lex attendit soluz ad dām
nocumēti. maifestum e autem q. qno
nocumētuz attendit circa substractō
nem exterioris rei: puta pecunie: non
uariat quantitas nocumēti scdm diū
sam cōditionez psonē: sed qno est no
cumētum psonale: tūc necesse e q. qn
titas nocumēti diuisificet scdm condi
tōnem psonē. maifestum e autē q. ma
ius e nocumentum: cuq. aliqs pcutit
pncipem p qd non soluz psonam ipius
sed totam rez publicam ledit: q. cum
pcutit aliquaz priuatam psonā. & ideo
non cōpetit iusticie in talibus simplr
cōtrapassuz. Scdm ratonez pōit. ibi
Adhuc inuolūtariū zc. Volūtariū
& inuolūtariū. Et dicit q. circa uin
dictas inferēdas multum dīt utruz a
liqs iniuriā itulerit uolūtarius aut
inuolūtarius. i. propter ignorantia.
uim aut metu. grauius. n. debz uin

dicari: si uolūtarius peccauit: q. si in
uolūtarius. & hoc duplici rōne: pmo
qdem quoniaz i uindictis no solū attē
ditur q. eq̄litas iusticie reperet p hoc
q. aliqs restituat alteri: qd ei substra
xit: sed etia q. pro peccato cōmisso pe
nam sustineat & propter h. lege aliq
puniūt etiam pro peccatis. qbus nul
la iniuria ul damnu aliis irrogat. et
fur no solum cōpellit restituere: qd
accepit: p quod eq̄litas iusticie reinte
grat: sed etia ulterius punit pro cul
pa cōmissa. culpa aut aggrauat uel
diminuit ex hoc: q. qs peccat uolūta
rius uel inuolūtarius. uñ graui9 puni
tur uolūtarius q. inuolūtarius. z. q.
maior e uoluntarie peccatis iniuria.
addit. n. exteriori nocumēto interior
cōtemptus. Deinde cum dicit. Sz in com
mutatōnibus qbus zc. Sed in omibus
societatib9. Ondit in qbus et qliter sit
ueruz: qd dictum e. i. q. cōtrapassum
sit iustum. et circa hoc tria facit. pmo
ondit q. cōtrapassum oportz fieri in
cōmutationibus scdm proportionalita
tem. Secdo maifestat formā huius pro
portionalitatis. ibi Facit. n. retributō
nem zc. Facit aut retributōnez. Ter
cio ondit quod talis forma obseruari
possit. ibi Propter qd omia compabi
lia zc. Quāobrem omia quoruz est p
mutatio. Circa pmutz duo facit. pmo
propoit: qd intendit. Secdo pbat pro
posituz. ibi Percōtrafacere. n. zc. Nā
intepedendo scdm pportōnem. Dicit
ergo pmo: q. in cōmutationibus com
mutatis uerum e q. tale iustum cōti
net in se cōtrapassuz no qde: scdm eq̄
litate sed scdm proportionalitate. Vi
detur aut hoc eē contra id: qd supra
dēz e: q. i. in cōmutatā iusticia mediū
accipit no qdē scdm geomtricā ppor
tionalitate: q. q̄litate i eq̄litate pportōis:
sed scdm arithmicā q. q̄litate i eq̄litate

quantitatis. Dicendum est autem quod circa iusticiam commutativam semper quidem oportet esse equalitatem rei ad rem: non tamen actionis & passionis: quod importat contrapassum: sed in hoc oportet adhiberi proportionalitatem: quod fiat equalitas rerum: eo quod actio unius artificis maior est quam actio alterius, sicut edificatio quam fabricatio cultelli unde si edificator commutaret actionem suam per actionem fabri: non esset equalitas rei date & accepte: puta domus & cultelli. Deinde cum dicit. Percontrahere. n. z. c. Nam in rependendo secundum proportionem. Probat proportionem dicens. per hoc quod manifestum est potest: quod iustus commutativum contineat contrapassum secundum proportionalitatem. quod per hoc commanent civis sibi inuicem in civitate: quod sibi inuicem proportionaliter compatiuntur: puta. si unus per alio facit aliquid: alius studet proportionaliter facere per eodem. & manifestum est quod omnes civis hoc querunt. ut eis proportionaliter contrasiant. per hoc n. commanent homines adinuicem. quod sibi inuicem faciunt: quod querunt: nunquid ergo hoc male querunt: quod. si eis proportionabiliter contrasiant. si autem non querunt hoc male: videtur esse servitus: si uni fieri alius non contrasiant proportionaliter. servile. n. est. quod aliquis non adipiscatur ex opere suo id: quod non male querit. ut dicemus quod non solum non male querunt homines sibi proportionabiliter contrasieri: sed etiam bene & sic si non contrasiant eis proportionaliter: non fiet retributio debita. per hoc autem homines commanent adinuicem: quod unus retribuatur alteri per his: quod ab eo accepit. & inde est quod boni homines pro parte exhibet benefactoribus suis gratiarum actionem: quod quiddam sacrum: ut per hoc eis retribuatur. retribuere. n. proprie pertinet ad gratiarum actionem. oportet. n. quod homo

iterato serviat ei: quod sibi fecit gratias. i. gratuitum beneficium impendit. & quod non sit contentus facere quod accepit: sed quod rursus ipse incipiat alius exhibere quod accepit: ut & sic ipse gratias faciat. Deinde cum dicit. Facit. n. retributionem. Facit autem retributionem. Manifestat formam proportionis: secundum quam debet fieri contrapassum. & primo proponit ipsam in coriario & edificatore. Secundo ostendit idem esse in aliis artibus. ibi Est autem hoc z. c. Dicit ergo primo quod coniunctio: que secundum diametrum facit in commutationibus retributionem vel contrapassum secundum proportionalitatem ad cuius intellectum describat quadratum. a. b. g. d. & ducatur duo diametri se intersecantes ab. a. ad. d. & a. b. ad. g. sit ergo edificator. a. coriarius. b. domus que est opus edificatoris. g. calciamentum quod est opus coriarii. d. Oportet igitur quod edificator accipiat a coriario opus eius. s. calciamentum. debet autem & ipse per retributionem dare opus suum ei: si ergo primo adinueniat secundum proportionalitatem equalitas: ut. s. constituantur ex una parte tot calciamenta contra unam domum: quod plures expensas facit edificator in una domo quam coriarius in uno calciamento. Deinde fiat contrapassum: ut. s. edificator accipiat multa calciamenta adequata uni domui: & coriarius unam domum: erit quod dicitur per retributionem secundum proportionalitatem facta per diametrale coniunctionem. quia. s. calciamenta proportionata dantur edificatori: qui secundum diametrum opponitur & domus coriario. si autem non sic fiat retributio. non erit equalitas rerum commutatarum. & sic homines non poterunt adinuicem commanere: eo quod nihil prohibet opus unius artificis esse melius quam opus alterius: sic domus quam calciamentum. & ideo oportet hec ad

inuicem equari secundum dictam proportionem: ad hoc quod fiat iusta commutatio. Deinde cum dicit. Est autem hoc z. c. Ostendit idem esse in aliis artibus: Et dicit quod hoc quod dictum est de edificatore & coriario est etiam observandum in aliis artibus: ut. s. fiat contrapassum commutatio secundum proportionem diametrale destruerent enim artes: si non tantum & tale reciperet aliquis: quantum & quale faceret: & hoc oportet ad inuenire secundum modum predictum. non enim communicat semper sibi mutuo opera sua duo homines unius artis: puta duo medici: sed plerumque homines diversarum artium: puta medicus & agricola. & omnino diversis & ineqles: quos tamen oportet equari secundum modum predictum

Propter quod omnia cooperabilia z. c. Quamobrem omnia quorum. Postquam philosophus proposuit formam proportionalitatis secundum quam contrapassum est idem in commutationibus: hic ostendit qualiter predicta forma proportionalitatis possit observari. & primo ostendit propositum. Secundo manifestat quedam que dicta sunt. ibi Quoniam autem indigentia. Quod indigentia sit id unum. Circa primum duo facit. primo ostendit quod ad predictam formam proportionalitatis observandam necesse est omnia commensurare. Secundo ostendit quomodo per huiusmodi commensurationem fiat contrapassum iuste in commutationibus. ibi Erit utique contrapassum z. c. Erit igitur repassio. Circa primum tria facit. primo proponit quod sit illud: per quod omnia commensurantur. Secundo ostendit quomodo talis commensuratio in commutationibus fiat. ibi Quanta quidem utique z. c. Quanta multi enim calcei adequantur. Tercio assignat rationem predictae commensurationis. ibi

Oportet. n. uno aliquo z. c. Oportet uno aliquo cuncta metiri. Dicit ergo primo quod ad hoc quod opera diversorum artificum adequentur & sic commutari possint: oportet quod omnia illa: quorum potest esse commutatio: sint aliquoties adinuicem cooperabilia. ut. s. sciat quod eorum plus valeat: & quod minus. & ad hoc inventum est numisma. i. denarius: per quem mensuratur precia talium rerum. et sic denarius fit quodam modo medium: in quo. s. omnia mensurat: et superabundantiam & defectum. i. in quo una res superexcedat aliam. sic supra dictum est quod medium iusticie est qui dica: qui mensurat superabundantiam & defectum. Deinde cum dicit. Quanta quidem z. c. Quam multi enim calcei. Ostendit quod modo secundum mensurationem predictam fit magis aliquid in precio quam calciamentum: tamen aliquanta calciamenta adequantur in precio in unam domum vel cibum unius hominis per aliquod longum tempus. oportet igitur ad hoc quod sit commutatio: ut tanta calciamenta dentur per una domo vel per cibo unius hominis: quam edificator vel etiam agricola excedit coriarium in labore & expensis. quod si hoc non observatur: non erit commutatio rerum: neque homines sibi inuicem sua bona communicabunt. id autem quod dictum est. s. quod aliquoties calciamenta dentur per una domo: non poterit esse: nisi equaliter sint equalia calciamenta domui. Deinde cum dicit. Oportet. n. z. c. Oportet uno aliquo cuncta metiri. Assignat rationem predictae commensurationis: que sit per numisma. et dicit quod ideo possunt omnia ad equari: quia omnia possunt commensurari per aliquid unum: ut dictum est: hoc autem unum quod omnia mensurat secundum rei veritatem: est indigentia: que continet omnia commutabilia: in quo omnia referuntur ad humanam indigentiam. non

eniz appreciant res scdm dignitatez nature iparum. alioqn unus mus qd est animal sensible. maioris pccu esset q una margarita: q est res inanimata: sed rebus pccia imponetur scdm q hoies indigent eis ad suum usuz: & huius signu est. q si hoies nullo indigeret: nulla esset comutatio. uel si no similiter idigeret. i. non his rebus eadem comutatio non esset. qa non darent id: qd habent pco: quo no indigeret. & q scdm rei ueritatem indigentia omia mensurat: manifestum e p hoc q numism factum est scdm comperationem. i. scdm conuentionem quadam inter hoies ppter comutationem necessitatis. i. reru necessariaru: est eo modo coditum inter hoies q afferenti denariu def id: quo idiget. & ide e q denarius uocat numisma. nomos eni lex e. quia. s. denarius no est mensura p naturam sed nomo. i. lege. e eniz potestate nra trāsmutare denarios: & reddere eos mutiles. Deide cum dic. Erit utiqz cotra passum. Erit igit re passio. Ostendit quo modo scdm pdcaz comensurationez contrapassum iuste in comutationibus fiat. & pmo manifestat pposituz. Scdo ponit i terminis ibi Agricola aut. Dicit ergo pmo. q ex quo omia mensurant p indigentia naturar & p denariuz scdm conditu hoium: tunc iuste fiet cotrapassum: qno omia scdm pdictuz modum adeq bunt. ita. s. q qz agricola cuius opus est cibus hois: excedit coriariu: cuius opus e calciamentuz in tanta pportio ne excedit scdm numeruz opus coriarii opus agricole: ut. s. mltā calciamenta dentur p uno modio tritici: & ideo qno fit comutatio rerum: oportz ducere res comutandas i diametralez figuram pportوناتas: ut sup dictuz e & si hoc no fieret: alteru extremum

haberz utraqz supabundantias. puta si agricola darz modiu tritici p calcia meto: haberz supabundantia laboris i opere & etia haberet supabundantia doni. quia. s. plus daret qm acciperet sed qno omnes habet: que sua sut: sic sunt eqles. & sibi inuice commuicant qz predicta eqlitas potest fieri in ipis Deide cum dic. Agricola aut z c. Agricola. A. alimeta. Ponit i terminis qd dictum e de figura pportionalitatis. describat ergo: sic prius: qdratum. a. b. g. d. & duo diamtri se iter secantes. a. d. & .b. g. sit ergo agricola a. cibus qd est opus eius. g. puta modius tritici. coriarius sit. b. d. uero sit opus coriarii adeqtuz. i. tot calciamenta. que ualeat. modium tritici. erit ergo iuste cotrapassum: si. a. coniugatur cum. d. & .b. cum. g. & si no sit talis cotrapassio: hoies non comunica bunt res suas inuice. Deide cum dic. Quoniam aut indigentia z c. Quod indigentia sit. Manifestat planius qd sup dictum. & pmo manifestat quo res mesurentur. Scdo quo modo comensurate couincunt. ibi Numisma ppter qd oportz z c. Itaqz numus uocatur. Circa pmo duo facit. primo ostendit q necessitas sit mensura scdm rei ueritate. Secundo quo modo denarius sit mensura scdm legis positonez ibi Pro futura aut z c. Pro futura uo permissioe. Dicit ergo pmo q hoc qd dictum e q indigentia hominu continet omnia sic una quedam mensura ostendit per hoc q qno homines hoc modo se habet adinuice: q uiterqz uel saltez alter no indigeat re quam alius habet: non comutant adinuice sic commutat cum alijs: qui habet frumentum indiget uino: qd habet alter. & ita dat frumentum pro uino. oportz igit ad h q iusta sit comuta:

q equet frumentum uino: ut. s. tantuz de frumento def: qm ualeat uinum. Deinde cum dic. Pro futura autem z c. Pro futura uero pmissione. Manifestat quo modo denarius mensurat circa qd considerandum e: q si semper hoies in presenti indigeret rebus: qs inuicem habet: non oporteret fieri comutationem nisi rei ad rem. puta frumeti aduinum: sed qnoqz contingit: q ille cui superabundat uinum ad presentem: non idiget frumeto: qd habz ille q indiget uino: sed forte postea indigebit uel frumeto uel aliq alia re. sic ergo p necessitate future comutationis numisma. i. denarius e nobis q fide iussor: q si in presenti homo nullo idiget: si idigeat i futuro: aderit sibi afferenti denariu id: quo indigebit. oportet. n. istam ee uirtutem denarii: ut qno aliquis ipm affert: statiz cotingat accipere id: quo homo idiget. uerum est q etia denarius patit hoc idem: q alie res: q. s. no semper pco homo accipit: qd uult. quia no semper pot eqle. i. non semper e eiusdem ualoris sz tame taliter debet ee institutus: ut magis pmaneat i eodez ualore q alie res. Deide cum dic. Propter qd oportet. Quobrem oportz. Manifestat quo modo scdm commensurationez denarium sit comutatio. & circa hoc tria facit. pmo ostendit qliter fiat comutatio reru: que denariis mesurent. Scdo ostendit scdm qua ronez denarii mesurent. ibi Scdm ueritate quidem Re igit uera impossibile e. Tercio ponit qd dictuz e in terminis. ibi Domus in quo. A. z c. Domus. A. mine decē. Dicit ergo pmo. q sic quedaz mensura mensuras ppter h denariis diutius manet in suo ualore: oportz omia appreciari denariis. p huc. n. moduz poterit ee commutatio rerum et p consequens

commutatio inter hoies. numisma qdem adequat res comutabiles: sicut quedam mensura faciens res comensuratas. manifestat aut que dicta sut p hoc q comutatio ee non poterit: si no sit comutatio: que no erit: si non constituat equalitas i rebus: & si hoc no sit: non erit comensuratio. Deide cuz dicit. Scdm ueritate quidem z c. Re igit uera impossibile est. Ostendit p que modum denarii mesurent. & dicit q res dntes impossibile est comensurari scdm ueritate. i. scdm pprietatem iparum reruz: sed p comperationem ad indigentiam hoium sufficienter possut contineri sub una mensura. un oportz ee unum aliqd: quo omia huiusmodi mesurent: quod qdem non mesurat ex sui natura: sz quia ita positum e inter hoies. unde etiam uocat numisma: qd qdem omia facit comensurata: in qm omia mesurant numismate. Deide cum dic. Domus in quo. A. z c. Domus. A. mine decē. Manifestat qd dictum e in terminis dicēs. sit A. domus. que ualeat qnoqz minas. b. aut sit lectus: q ualeat unam minā. & sic lectus erit i ualore qnta pars domus. un manifestum e quot lecti sint eqles in ualore. uni domui. s. qnoqz & manifestum e: q sic fiebat comutatio anteq fieret denarii. dabant. n. qnoqz lecti p una domo nihil autez dnt utrū denent qnoqz lecti p una domo: uel qm ualent qnoqz lecti. Ultimo aut epilogando cōcludit qd dictum e: qd e iustum & diuq iniustum & cetera.

Determinatis autz his z c. His uo determinatis. Postq phs ostendit quo modo iustum sit medium: hic ostendit quomodo iusticia sit medium & circa hoc tria facit. primo pōit quod intendit.

Secundo probat ppositum. ibi Hec qdem igitur iusticia. Tercio epilogat que dicta sunt. ibi De iusticia qdem igitur zc. De iusticia igitur et iniusticia. Quia uero hitus cognoscitur p actum. circa primum duo facit. primo pponit quod sit iusticia. Secundo quod sit iniusticia. ibi Iniusticia at. Dicit ergo primo quod iusticia est hitus: secundum quem ille qui est iustus dicitur esse operatiuus iusti. & hoc secundum electionem. quia sic supra i. 2. hitum est uirtus moralis dicitur habere electiuus hoc autem quod dicitur operatiuus iusti potest referri ad iusticiam directam commutatio nem: in qua magis apparet ratio iusticie propter equalitatem rei. unde addit quod distributiuus ut comprehendat etiam iusticiam distributiuam que consistit in equalitate proportionis. potest autem aliquis secundum electionem operari iustum tam in commutatio nibus que in distributio nibus dupliciter. uno modo inter se & alterum. & quoniam ad hoc dicitur quod ipsi sibi ad alium. alio iter duos alios: quod pertinet ad iudicem uel arbitrium. unde subdit & alterius ad alterum: quod autem iustus operetur contrarium manifestat per exclusionem contrarii sub dicitur quod non sic facit: quod debet eligi sibi puta dicitur & honoribus plus conferat sibi & minus proximo. & de rebus nociuis. i. laboriosis & penalis est quod plus proximo quam sibi: sed equaliter secundum proportionem. & hoc seruat non solum inter se & alium sed etiam inter duos alios. Deinde cum dicit. Iniusticia autem zc. Propositum quid sit iniusticia. & dicit quod iniusticia e contrario est habitus secundum electionem operatiuus iniusti: quod quidem contingit in superabundantia uel defectu rerum utiliū uel nociuarum: qua accipit preter debitam proportionem propter quod sic iusticia dicitur medietas: quia est operatiua medietas: ita etiam iniusticia dicitur superabundantia & defectus. quia est factia superabundantie & defectus. ita quidem quod iniustus attribuit sibi ipsi superabundantiam rerum: que sunt simpliciter utiles: defectus autem

nocuiarum rerum. sed aliis quod est similiter attribuunt totum. i. superabundantiam et defectum: sed non in eisdem: sed defectum quidem utiliū: superabundantiam uero nociuorum. non est determinatum qualiter in iusticia debita proportionem reliquat. i. quoniam plus uel quoniam minus debito accipiat: sed hoc facit equaliter quod contingit. i. putat sibi occurrit. Deinde cum dicit. Iniustificatio at zc. Iniurie uero id quod est minus. Ad iungit quidam necessaria ad concludendum ppositum. & dicit quod duplex est iniustificatio. una quidem que consistit in minus habere de bonis: ad quam refertur plus habere de malis: quod est eiusdem rationis. & hoc est iniustum pati. Alia autem iniustificatio est habere maius in bonis & minus in malis. & hoc est iniustum facere. Ex his ergo potest sic argumentari ad iniusticiam pertinet iniustum facere: sed habere minus in bonis uel plus in malis non est iniustum facere: sed iniustum pati. ergo hoc non pertinet ad maliciam iniusticie. iusticia uero est medietas inter plus habere & minus habere: ut supra hitum est quod iusticia non est medietas inter duas malicias. Deinde cum dicit. De iusticia qdem igitur zc. De iusticia igitur & iniusticia. Epilogat que dicta sunt & dicit dictum esse de iusticia et iniusticia que sit natura utriusque: & similiter de iusto & iniusto in uel. nam quosdam particulares modos iusti & iniusti determinabit in parte sequenti.

Via autem est iniustum facere tem. Cum autem fieri possit. Postquam philosophus determinauit de iusticia & iusto & oppositis horum absolute: hic determinat de eis per comparationem ad se ipsum ostendendo. scilicet qualiter aliquis faciendo iniustum fiat iniustus. & circa hoc duo facit. primo determinat ueritatem. Secundo mouet quidam dubitationes circa predestinata ibi. Dubita

bit autem utique aliquis. Ambigit uero quod piam. Circa primum tria facit. primo mouet questionem. Secundo interponit quedam que necessaria sunt ad questionis solutionem. ibi Oportet autem non latere zc. Nec latere oportet quod id. Tercio soluit questionem. ibi Existetibus autem iustis zc. Cum uero iusta uel iniusta. Circa primum duo facit. primo mouet questionem intentam. Secundo ostendit quendam questionem aliam ibi plus esse determinatam. ibi Qualiter quidem igitur habet. Quem admodum igitur se habet id. Dicit ergo quod contingit aliquem: qui facit aliquam rem iustam: non dum esse iniustum. & id querendum est quales iniustificationes & oppositones iniustorum oporteat esse ad hoc quod ille qui facit iniusta: iam sit iniustus. in unaquaque. nam si iniusticie puta furti & adulterii uel latrocinii. Vel potest dici remouendo predicta quod sic quidem nihil dicitur. i. quod nihil dicitur ad hoc quod homo sit iniustus secundum qualescunque operationes iniusta faciat. id autem questionem est secundum quales iniustificationes. quia multiplex contingit aliquem facere iniustum. quod contingit quod aliquis commiscet mulieri: que est uxor alterius: non ignorans personam: quod faceret inuoluntarium sed sciens cui commiscet: non tamen hoc facit ex electione sed ex passione. talis igitur facit quidem rem iniustam: non tamen uidetur esse iniustus quia non operatur ex electione. sicut etiam in spirituali possumus dicere: quod aliquis non est fur: licet sit furatus. quia non ex electione. & similiter non est mechatus licet sit mechatus. & similis ratio est in aliis. Deinde cum dicit Qualiter quidem igitur zc. Quomodo se habet id. Ostendit quendam dubitationem iam esse solutam. scilicet qualiter se habeat contra passum ad iniustum: de quo prius dictum est. Deinde cum dicit. Oportet autem non latere Nec latere oportet quod id. Interponit quedam

bit autem utique aliquis. Ambigit uero quod piam. Circa primum tria facit. primo mouet questionem. Secundo interponit quedam que necessaria sunt ad questionis solutionem. ibi Oportet autem non latere zc. Nec latere oportet quod id. Tercio soluit questionem. ibi Existetibus autem iustis zc. Cum uero iusta uel iniusta. Circa primum duo facit. primo mouet questionem intentam. Secundo ostendit quendam questionem aliam ibi plus esse determinatam. ibi Qualiter quidem igitur habet. Quem admodum igitur se habet id. Dicit ergo quod contingit aliquem: qui facit aliquam rem iustam: non dum esse iniustum. & id querendum est quales iniustificationes & oppositones iniustorum oporteat esse ad hoc quod ille qui facit iniusta: iam sit iniustus. in unaquaque. nam si iniusticie puta furti & adulterii uel latrocinii. Vel potest dici remouendo predicta quod sic quidem nihil dicitur. i. quod nihil dicitur ad hoc quod homo sit iniustus secundum qualescunque operationes iniusta faciat. id autem questionem est secundum quales iniustificationes. quia multiplex contingit aliquem facere iniustum. quod contingit quod aliquis commiscet mulieri: que est uxor alterius: non ignorans personam: quod faceret inuoluntarium sed sciens cui commiscet: non tamen hoc facit ex electione sed ex passione. talis igitur facit quidem rem iniustam: non tamen uidetur esse iniustus quia non operatur ex electione. sicut etiam in spirituali possumus dicere: quod aliquis non est fur: licet sit furatus. quia non ex electione. & similiter non est mechatus licet sit mechatus. & similis ratio est in aliis. Deinde cum dicit Qualiter quidem igitur zc. Quomodo se habet id. Ostendit quendam dubitationem iam esse solutam. scilicet qualiter se habeat contra passum ad iniustum: de quo prius dictum est. Deinde cum dicit. Oportet autem non latere Nec latere oportet quod id. Interponit quedam

que sunt necessaria ad solutionem propositae
questionis. & primo quod sit simpliciter ius-
tum. Secundo quod sit iustificatio. ibi Difert
aut iustificatio zc. Dicit autem iniustum et i-
uria. Circa primum duo facit. primo dicit
de quo est intentio. Secundo exequitur propositum.
ibi Hoc autem est. Hoc est sociabile
ad vitam. Dicit ergo primo. quod ad eui-
dentiam questionis qua quodam operatione
aliquis faciens iustum vel iniustum sit iustus
vel iniustus. oportet non latere quod iustum
de quo nunc queritur: est iustum simpliciter:
quod est iustum politicum. Deinde cum
dicit. Hoc autem est zc. Hoc est sociabile
ad vitam. Exequitur propositum & primo ostendit
quod sit iustum politicum. Secundo dedit
ipsum. ibi Politici autem. Ius alterum
naturale est. Circa primum duo facit. primo
proponit: quod intendit. scilicet quod sit iustum po-
liticum. Secundo manifestat propositum. ibi
Est. n. quibus iustum est. Est. n. iustum. Cir-
ca primum duo facit. primo ostendit quod sit
iustum politicum. Secundo concludit quod sunt
quidam alii iusta ab hoc dicta. ibi Quare
quantis zc. Itaque quibusdam. Dicit ergo p-
mo. quod iustum politicum consistit in quibusdam
communitate vite: quod ordiatur ad hoc quod
sit p se sufficiencia eorum: que ad vitam
humanam pertinet: et talis est communitas ci-
uitatis: in qua debet omnia inueniri: que
sufficiunt humane vite. hoc autem iustum co-
sistit in liberis non autem in seruis. quod do-
minorum ad seruos non est politicum iustum
sed dominiatiuum: ut infra dices. consistit
etiam iustum politicum in personis equalibus
i. quorum una non subditur alteri natura-
li ordine vel civili sic filius patri: iter
quos: ut infra dices. non est politicum
iustum: sed paternum. hoc autem iustum po-
liticum vel est secundum proportionalitatem. i.
secundum equalitatem proportionis quoniam ad iusti-
ciam distributivam: vel secundum numerum
i. secundum equalitatem numeralis quantitatis
quoniam ad iusticiam commutativam. Deinde

eum dicit. Quare quantis zc. Itaque quibus-
dam. Concludit quidam alia iusta a primo
dicta dices: quod ex quo iustum politicum co-
sistit in liberis & equalibus quibuscunque
non inest hoc. scilicet quod sint liberi & equales:
his non est adiuvem politicum iustum
quod est iustum simpliciter sed quidam iustum. i. do-
minativum vel paternum: quod est secundum quod i-
ustum habet quidam similitudinem politici
iusti. Deinde cum dicit. Est. n. quibus zc.
Est. n. iustum. Manifestat quod dictum est
& primo quoniam ad iustum politicum: quod est
iustum simpliciter. Secundo quoniam ad iustum
dominativum vel paternum: quod est iustum secundum
quid. ibi Domini autem iustum zc. Do-
minativum vero. Circa primum autem duo fa-
cit. primo manifestat quod dictum est. scilicet quod
iustum politicum sit in liberis & equalibus
Secundo infert quidam corollaria ex dictis.
ibi Propter quod non sinimus zc. Quapropter
non sinimus. Dicit ergo primo quod id dicitur
est quod iustum politicum est in liberis & equali-
bus. quod cum iustum politicum determinet
lege necesse est quod illis sit ad quos dat
lex autem non dat principaliter pro servis
quod cohibet a dominis non pro filiis quod cohibet
a patribus: sed pro liberis & equalibus.
unde in talibus est politicum iustum. quod autem
in illis sit politicum iustum: ad quos da-
tur lex: manifestum est per hoc quod iusticia
& iniusticia in eisdem sunt: lex autem ad
eos se extendit: in quibus potest esse in-
iusticia quod patet ex hoc: quod videtur quod
sit secundum legem nihil aliud est: quam iudicium
de iusto & iniusto. Et ex quo lex est:
in quibus est iusticia: sequitur quod sit in quibus
est iniustum: et per consequens in quibus est ius-
tum. quia in quibuscunque est iniusticia: in
his inveniuntur iniustum facere: sed non e converso.
Deinde enim in secundo: quod contingit aliquem
facere virtuosa absque virtute: & vicio-
sa absque habitu vicii. hoc autem iniustum
nihil aliud est: quam quod aliquis attribuat sibi
ipsum plus de his: quam sunt simpliciter & abso-

lute bona: sic sunt dicie & honores: et
minus de his: que sunt simpliciter & abso-
lute mala: sic sunt contraria predicorum.
Deinde cum dicit Propter quod non sinimus
zc. Quapropter non sinimus. Infert tria
corollaria ex predictis. & primo dicit quod
quod iniustum est quod aliquis sibi attribuat
plus de bonis & minus de malis. inde
est quod in recta gubernatione multitudinis
non permittitur quod homines principetur. scilicet
secundum voluntatem & passionem humanas
sed quod principetur ratio. i. lex: quod est dictamen
rationis. vel homo quod secundum rationem agat.
quod si princeps sequitur passiones humanas:
faciet hoc sibi. scilicet quod plus accipiet de bo-
nis & minus de malis. & ita fiet tiran-
nus. cum hoc sit contra rationem principis
ad hoc. n. princeps instituitur: ut custo-
diat iusticiam. & per consequens equalitatem
quam preterit: dum sibi plus usurpat de
bonis & minus de malis. Secundum cor-
ollarium ponit. ibi Quia autem nihil ipsi
zc. Cum vero si quis iustus sit. Et dicit quod quod
princeps si sit iustus: nihil plus sibi attri-
buit de simpliciter bonis quam aliis nisi for-
te secundum debitam proportionem distributive
iusticie: inde est quod princeps non laborat
ad utilitatem suam sed aliorum. & propter
hoc super dictum est quod iusticia legalis:
secundum quam principes gubernant multitu-
dinem est alienum bonum. Tercium corro-
larium ponit. ibi Merceres ergo zc. Ideo
merces quidam. Manifestum est. n. quod qui
libet debet dare mercedem ei: quod per se la-
borat. quod ergo princeps laborat per mul-
titudinem: danda est ei merces a multitudi-
ne. scilicet honor. gloria: quod sunt maxima bona
rum: quod ab hominibus dari possunt. si autem
sint aliqui principes: quibus ista non suffi-
ciant per mercedem: sed querunt lucra: isti
fiunt iniusti & tiranni. super autem hanc mer-
cedem ab hominibus exhibitam. boni pri-
ncipes expectant mercedem a deo. Deinde
cum dicit. domini autem iustum. Dominum vero

manifestat quod super dictum est de eo: quod non est
iustum simpliciter. sed secundum similitudinem.
& primo quoniam ad iustum dominativum et pa-
ternum. Secundo quoniam ad iustum: quod est vi-
ri ad uxorem ibi Propter quod et magis
Itaque magis ad uxorem. Circa primum tria
facit. primo proponit quod intendit. et di-
cit quod dominativum iustum quod. scilicet est domini
ad servum: & paternum quod. scilicet est patris ad
filium non est idem his iustis: quod sunt poli-
tica: sed habet similitudinem cum eis: secundum quod
aliquis est ad alterum. Secundo ibi Non enim
est iusticia. Ostendit quod dominum est quoniam ad
hoc: quod dominativum vel paternum iustum non
est simplex iustum. manifestum est enim: quod
non potest esse simpliciter in iusticia hominis ad
ea: quod sunt ipsius: sic neque iusticia quia
utrumque est ad alterum. sed servus est domini
sic possessio: et filius quousque est pellicona
i. magnus et sepeitur a patre per emanci-
pationem est quasi quidam pars patris & quod
non sit iniusticia ad se ipsum: patet per hoc
quod nullus eligit nocere sibi ipsi. unde pa-
tet quod simpliciter loquendo non iustum vel in-
iustum ad filium vel ad servum. Tercio
ibi Neque iustum politicum zc. Non ergo
iustum. Ostendit quod dominativum et paternum ius-
tum etiam si esset simpliciter iustum: non esset
politicum iustum. quia iustum politicum est
secundum legem & in quibus: nata est esse lex
et huiusmodi sunt illi: quibus competit equali-
tas quoniam ad hoc quod est principari: et su-
bici ita. scilicet quod unus eorum non subicitur alteri
sic servus subicitur domino. & filius pa-
tri unde in his non est politicum ius-
tum. Deinde cum dicit Propter quod magis
zc. Itaque magis ad uxorem. Determinat
de iusto uxorio. et dicit quod quia uxor est mi-
nus subiecta viro quam servus domino vel
filius patri: ideo plus habet de ratione
iusti id: quod est viri ad uxorem quam id:
quod est patris ad natos. i. filios & domi-
ni ad possessiones et servos. iustum enim
quod est viri ad uxorem: est yconomicum
k. i.

q̄a uir p̄est in domo sic p̄nceps in ciuitate. hoc tamē iustum yconomicū ē alteri a politico sic domus est aliud a ciuitate.

Iustici aut iusti z c. Ius aliterum naturale est. Postq̄m ph̄s oñdit q̄le sit politicū iustum: quod ē simplr iustum: hic ponit diuisionē hui⁹ iusti politici. & primo didit iustū politicū in spēs. Secūdo tāgit diuisionē h⁹ iusti in idiui dua ibi Iustor: aut & legaliū. Singula uero eorum. Circa p̄mum tria faciū p̄mo p̄pōit diuisionē. Scdō expōit eā ibi Naturale igit q̄dem z c. Naturale q̄dem. Tercio excludit errore: cōtra diuisionē ibi Videat aut q̄busdā z c. Dic ergo p̄mo q̄ politicū iustum diuidit̄ in duo: quorū unum est iustū naturale: aliud autē est iustū legale est autē hec eadem diuisiō cū diuisiōe quā iuriste ponūt. q̄ iuris aliud ē naturale. aliud ē positū. idem enim nomināt illi ius: qd̄ Aq̄. iustū nam & ysidorus dicit̄ in libro etymologiarū q̄ ius dicit̄ q̄ iustū: uidet̄ autē cōtrarietas q̄m ad hoc: q̄ politicū idē est q̄ ciuile. et sic id qd̄ apud ph̄m ponit̄ ut dīsum: apud iuristas uidet̄ poni ut diuidēs. nam ius ciuile ponunt partē iuris positīui. Sed attendendū est: q̄ aliter sumit̄ politicū uel ciuile hic apud ph̄m: & aliter apd̄ iuristas hic enī ph̄s nominat politicū iustū uel ciuile ex usu. quo. s. ciues utunt̄. iuriste autē nominant ius politicū uel ciuile ex causa: q̄. s. ciuitas aliqua sibi cōstituit. & ideo cōueniēter hic a phō nominat̄ legale. i. lege positū: quod & illi dicūt positū. Cōueniēter autē p̄ hec duo diuidit̄ iustū politicū. ut utur enī ciues et iusto et eo. s. q̄ natura mētī humane indidit & eo quod est

positum lege. Deinde cum dicit Naturale q̄dem igit z c. Naturale q̄dem. Manifestat mēbra diuisionis p̄misse & p̄mo manifestat iustū naturale dupl̄r uno scd̄ effc̄m uel uirtute: dices q̄ iustū naturale est qd̄ habet ubiq̄ eandem potētā & uirtutem ad iducēdum ad bonū et ad arcēdū a malo qd̄ q̄dem contingit eo q̄ natura que ē causa hui⁹ iusti eadem est ubiq̄ apud om̄s. iustum uero q̄ ē ex positōne alicui⁹ ciuitatis uel p̄ncipis apud illos tm̄ ē uirtuosū q̄ subdūt iurisdictionē illius ciuitatis uel p̄ncipis. Alio modo manifestat hoc iustū scd̄m cām cum dicit q̄ iustū naturale nō cōsistit iudicari ul̄ n̄ uidi. i. nō oritur ex aliq̄ op̄iōe hūana s; ex natura. sic enī in speculatis sūt q̄dam naturalr̄ cognita ut p̄ncipia idemōstrabilia & q̄ sunt p̄p̄ina his q̄daz uero studio hōiū ad inuenta et ita etiam in op̄atiuis sūt q̄dam p̄ncipia naturalr̄ cognita q̄i idemōstrabilia p̄ncipia & p̄p̄inā his ut malū ēē uītādum nulli ēē iniuste nocēdum nō esse furandū & similia. alia uero sūt per industriā hōiū excogitata q̄ dicunt̄ hic iusta legalia. Est autē cōsiderandū q̄ iustum naturale est ad quod hōiem natura inclināt attēditur aut in hōie duplex natura una quādem scd̄m quod est animal q̄ est sibi aliisq̄ animalib⁹ cōmūis. alia autē est natura hōis que ē p̄pria sibi inq̄m est homo. put scilicet scd̄m rōnem discernit turpe & honestū: iuriste autē tm̄ dicunt ius naturale: qd̄ consequit̄ inclinātiōem nature cōmūis hōiū et aliis animalib⁹: sic cōiūctio maris & femine & educatio natorum & alia h⁹ modi. id ē ius quod cōsequitur iclīa tōnem p̄pria hūane nature: iqm̄. s. homo ē rōnale animal: uocāt ius gentium. q̄a om̄s gentes eo utuntur. sic

q̄ pacta sunt seruāda. q̄ legati etiā apud hostes sūt tuti & alia h⁹ modi. utrūq̄ autē horum cōprehēditur sub iusto naturali put hic a phō accipit̄. Scdō ibi Legale aut z c. Legitīmū q̄. Manifestat iustum legale. & uidetur ponere tres dīas huius iusti: quarū p̄ma est: cum uir uel cōmūiter aliqd̄ lege ponit̄: & q̄m ad hoc dicit̄: q̄ legale iustum ponit̄: quod ex p̄ncipio q̄dem. s. anteq̄ lege statuāt: nihil dīt utrū sic uel aliter fiat: sed q̄no iāz ponitur. i. statuit̄ lege: tunc dīt. q̄ hoc seruare ē iustum. p̄terire iniustum. sic in aliq̄ ciuitate statuit̄: q̄ captiuus redimat̄ in aliquo quocūq̄. s. certo p̄cio: & q̄ sacrificet capra: non autē q̄ sacrificetur due oues. Alia uero dīa iusti legalis est scd̄m q̄ aliqd̄ lege statuit̄ in aliquo singulari puta cum ciuitas uel p̄nceps alicui p̄sone cōcedit aliquod priuilegium: qd̄ dicit̄ lex priuata: & q̄m ad hoc dicit̄: q̄ ad hoc sūt iusta legalia non solum illa: que cōmūiter statuūtur: sed quēcūq̄ hōmies ponūt pro lege in aliq̄bus singlaribus: sic in q̄dam ciuitate statuit̄ q̄ sacrificaret̄ cuidam mulieri nomine Brisayde: que magnā utilitatē ciuitati attulerat. Tercia dīa iusti legalis est: put setētē a iudicib⁹ date dñr q̄dam iusta legalia: & q̄m ad h⁹ subdit̄ q̄ etiā sentētialia sūt iusta legalia. Est autē hic cōsiderandū q̄ iustum legale siue positū semp̄ orit̄ a naturali ut Tullius dicit̄ in sua rhetorica. dupl̄r tamē aliqd̄ pōt uriri a iure naturali: uno modo sicut q̄ ex p̄ncipiis: et sic ius positū uel legale nō potest oriari a iure naturali. Premissis autē existētib⁹ necesse ē cōclusiōem eē. sed cuz iustū naturale sit semp̄ et ubiq̄: ut dictum est: hoc non cōpetit iusto legali uel positūo. & ideo necesse est q̄ qd̄

quid ex iusto naturali sequitur quasi q̄ sit iustum naturale. sicut ex hoc q̄ ē nulli ēē iniuste nocēdum: sequitur nō esse furādum. quod idem ad ius naturale p̄tinet. alio modo oritur aliquid ex iusto naturali p̄ modū determinatiōis: & sic om̄ia iusta positūa ul̄ legalia ex iusto naturali oriūtur: sicut furem esse p̄uendū est iustum naturale: sed qd̄ sit etiā puniēdum tali ul̄ tali pena: hoc ē lege positū. Attendendum ē etiā: q̄ iustum legale dupl̄r oritur a naturali scd̄m modum p̄dēm. uno modo cum p̄mixtiōe. alio sine p̄mixtiōe alicui⁹ hūani erroris. & oī etiā exēpla Aq̄. demonstrant. naturalr̄ enim iustū est: q̄ ciui non ob suā culpā oppresso subueniat̄: z per cōsequens q̄ captiuus redimatur taxatio autē: precii que p̄tinet ad iustum legale procedit ex p̄dicto iusto naturali absq̄ omni errore. est etiam naturale iustū q̄ bñfactori honor exhibeat̄: s; q̄ honor dñius exhibeatur hōiū est ex errore hūano. & tale q̄ sacrificet Brisayde. setētialia uero iusta sūt sic applicatiōes iustorum legalium ad p̄ticularia facta. Deinde cum dicit̄ Videat autē. Videat autē q̄busdā cūcta esse h⁹ modi. Excludit errorem cōtra p̄dēz diuisionē. et cca h⁹ tria faciū p̄pōit errorem cū sua ratōe. Secūdo soluit̄. ibi Hoc aut non est z c. Hoc aut non ē ita se hñs. Tercio mouet q̄ndā questionē ex solutiōe ortā. Dic ergo p̄mo q̄ q̄busdā uisū est q̄ om̄ia iusta sint talia. s. lege posita: ita q̄ nichil sit iustū naturale: que q̄dem opinio fuit cinēreorū sectatorum Ariscripi socratici. & mouebātur tali rōne. q̄ id quod est scd̄m naturā. est imobile et ubiq̄ sit. habet eandem uirtute: sic patet de igne q̄ ardet in grecia & in pl̄ide: qd̄ non uidet̄ esse uerum cir

ea iusta. quia omnia iusta uidentur alii quando esse mota. nihil enim uidetur esse magis iustum quam quod deponenti de positum reddat. & tamen non est reddendum depositum furioso repositi gladium uel proditori patrie repositi pecunias ad arma. sicut ergo uidetur quod nulla sunt naturaliter iusta. Deinde cum dicitur Hoc autem non est iustum. Hoc autem non est ita se habens. Ponit solutionem. & dicit id quod dicitur: quod naturalia sunt immobilia non ita se habent uel: sed aliquo modo est uerum. quia naturalia rerum dinarum nequaquam aliter se habent. puta sbarum sepatarum & celestium corporum: que antiqui deos uocabant: sed apud nos homines qui iter res corruptibiles sumus: est aliquid quidem secundum naturam. & tamen quid quod est in nobis: est mutabile uel per se uel per accidens nihilominus tamen est in nobis aliquid naturale: sicut habere pedes: et aliquid non naturale: sicut habere tunicam. & sic etiam licet omnia que sunt apud nos iusta aliquam moueant: nihilominus tamen quidam eorum sunt naturaliter iusta. Deinde cum dicitur Quare autem natura est iusta. Quare autem natura aliter. Mouet quidam dubitationem ex precedenti solutione exortam. & circa hoc duo facit. primo proponit questionem. Secundo soluit ibi Manifestum est in aliis z c. Primo igitur ponit talem questionem. si enim omnia iusta humana mobilia sunt restat quo inter ea quod contingunt aliter se habere: quale sit iustum secundum naturam: & quod non secundum naturam sed secundum legis positionem & ad placitum hominum: ex quo ambo sunt si minus mobilia. Deinde cum dicitur Manifestum est & in aliis Soluit per eandem questionem. & circa duo facit. primo ostendit qualiter iusta naturalia sunt mobilia. Secundo qualiter iusta legalia ibi Que autem secundum compositionem z c. Iura uero

secundum passionem. Dicit ergo primo. manifestum esse quod etiam in aliis naturalibus que sunt apud nos: eadem definitio congruit: sicut & in naturaliter iustis: ea enim que sunt naturalia apud nos sunt quidem eodem modo ut in pluribus sed ut in paucioribus deficiunt. sicut naturalis est quod pars dextra sit uigrosior quam sinistra. & hoc in pluribus habet ueritatem. & tamen contingit ut in paucioribus quod aliquos fieri amphidextros: qui sinistram manum habent ita ualente ut dexteram. ita etiam & ea que sunt naturaliter iusta: ut puta depositum esse reddendum: ut. s. in pluribus est obseruandum: sed ut in paucioribus mutatur. Est tamen attendendum: quod quia rationes rerum mutabilium sunt immutabiles: siquidem est nobis naturale quasi pertinent ad ipsam hominis rationem: nullo modo mutantur: puta hominem esse animal que autem consuecuntur naturam puta dispositiones actiones & motus: mutantur: ut in paucioribus. & similiter etiam illa que pertinent ad ipsam rationem iusticie nullo modo possunt mutari: puta non esse furandum quod est iustum facere. illa uero que secundum se mutantur ut in minori parte. Deinde cum dicitur Que autem secundum compositionem z c. Iura uero secundum passionem. Ostendit qualiter iusta legalia sunt commutabilia idem. & dicit quod illa que sunt iusta secundum compositionem & conferens. i. secundum quod est conditum inter homines propter aliquam utilitatem: sunt sicut mensuris rerum uenaliis: puta uini. frumenti. hec ubi emuntur propter maiorem copiam sunt maiores ubi autem uidentur propter minorem copiam sunt minores: ita etiam iusta que non sunt naturalia sed per homines posita: non sunt eadem ubique: sicut neque ubique eadem pena imponitur furi et huiusmodi ratio est. quia non est eadem utique urbanitas siue politica. omnes enim leges ponuntur

secundum quod congruit fini politici: sed tamen sola una est optima policia secundum naturam ubique sit. Deinde cum dicitur Iustorum autem z c. Singula uero eorum. Agit de diuisione iusti in particularia & dicit quod unumquodque iustorum particularium & etiam legalium se habet ad res humanas ut uel ad singularia. quia ea que operantur secundum iusticiam: sunt sed unum quodque iustorum est unum quod quidam uel sicut hoc quod est depositum esse reddendum est unum quod se habet ad multas res. Deinde cum dicitur Dicit autem z c. Differunt autem iniustum et iniuria. Ostendit quod sit iniusticia. Secundo quod sit iustificatio ibi Similiter autem & iustificatio z c. Item iustum et ius. Dicit ergo primo. quod iustificatio & iniustum differunt. quia iniustum est aliqua res: que est contra iusticiam uel secundum naturam uel secundum ordinationem humanam: sicut furtum. sed quoniam aliquis homo operatur puta furando. uocatur hoc iniusticia: quasi executio iniusticie. sed ante quam quis hoc operetur: non uocatur iniusticia. sed iniustum. Deinde cum dicitur Similiter autem z c. Eodemque modo. Ostendit quod sit iustificatio. & dicit quod similiter iustificatio est: quoniam quis operatur iustum quod est naturalis uel ordine legis: sed apud grecos operatio iusti iuris magis uocatur dichaeo pema. i. operatio iusti. iusticia autem non uidetur dici quilibet operatio iusti: sed solum quoniam aliquis dirigit in iustificationes. i. reducendo id: quod est iniustum ad iusticiam. Ultimo autem dicit quod quales & quot sunt et que sint species iusti secundum unumquodque iustorum. i. naturalis & legalis: posterius est uidentur s. in politica.

Existetibus autem iustis. Cum uero sint iusta & iniusta. Postquam philosophus ostendit quid sit iustum simpliciter: & quid sit iustificatio &

iniustificatio: hic iam soluit questionem quam prius mouerat. s. secundum quales iustificationes uel iniustificationes aliquis sit iustus uel iniustus: & circa hoc duo facit primo ostendit propositum. Secundo inducit quendam diuisionem ad manifestationem predicorum. ibi Inuoluntariorum hoc quidem. Inuoluntariorum autem alia sunt. Circa primum duo facit. primo ostendit quoniam sit iustum uel iniustum sine homine quod sit iustificatio uel iniusticia. Secundo ostendit quoniam sit sine homine quod ille qui operatur. sit iustus uel iniustus ibi Voluntariorum autem z c. Eorum uero que uolentes. Circa primum duo facit. primo ostendit propositum. Secundo manifestat quidam quod dixerat ibi. Dico autem uoluntarium quod dicitur z c. Dico autem uoluntarium ut. Dicit ergo primo quod cum iusta & iniusta sint talia: quia supra dicta sunt: tunc aliquis facit iniustum ita quod sit iniustificatio: & operatur iustum: ita quod sit iustificatio uel dicheeto pema: quoniam aliquis operatur ipsa. i. iustum uel iniustum uolens: sed quoniam aliquis operatur ipsa nolens: non est ibi facere iniustum uel operari iustum nisi forte paccidens: inquam. i. accidit propter intentionem operantis: quia illa que quis facit: sint iusta uel iniusta. illa enim dicitur per se facere et non per accidens: quod intendimus facere. nihil autem specificatur per id quod est paccidens: sed solum per id: quod est per se. et ideo iustificatio & dichaeo pema. i. operatio iusti & similiter iniustificatio determinantur per uoluntarium & inuoluntarium: ita. s. quod cum aliquis sit inuoluntarius: laudatur aliquis: uel uitupatur. unde manifestum est quod erit ex parte ipsius aliquid iniustum: sed non erit iniustificatio quoniam ad speciem operationis si non adsit uoluntarium ex parte operantis. & eadem ratio est de iustificatione Deinde cum dicitur Dico autem uoluntarium Dico autem uoluntarium. Manifestat quidam que dicta sunt. s. quod sit uoluntarium & inuoluntarium. & circa hoc duo facit. p.

manifestat ppositum. Secdo ostendit qd p dicta manifestatio competat circa iustitiam qd circa iniustitiam. ibi Est autem similis zc. Si simile est de iustis & iniustis. Dic ergo p qd uoluntarium sic dcm est in qd dicit esse qno aliqs operat aliqd eorum: que sunt in sua potestate sciens & no igno ras neq; circa quod operet neq; quo istrumeto: neq; etiā cuius gratia hoc faciat: puta qd sciat que pcutit: & qd pcutiat sic istrumento: & cuius gratia et horum unūquodq; sciat p se & no p accidēs. etiā ad hoc qd sit uoluntariū qd no sit puiolētiā: puta si aliqs acci piat manu alicuius puiolentiā & cū ea pcutiat alterū: hic qdem ille cui est manū: non facit uoluntarius. qā non erat in eius potestate hoc uitare: s; co gitur. Exponit aut qnr quo mo cog noscat aliqd scdm accidēs. cōtingit e nim qd ille: qui ē pcutus ab aliquo: sit pater eius. ille aut qui pcutit: cognos cit qdē qd pcutus ē homo ul aliqs de pscntibus: s; ignorat qd ipse sit pater eius. & sic cognoscit pter accidēs: i qm cognoscit eum: cui accidit esse pa trem. et sic dcm ē ex parte eius: quem pcutit: similis est definiendum: & ex parte eius cuius gratia circa operatō nem. i. circa omnes circūstantias opa rōnis. & ex hoc qd dcm est qd sit uo luntariū: pōt sciri quid sit inuoluntariū: quia si aliqd sit ignoratū: uel cessan te ignorātia: nō sit in potestate eius qui operat: uel magis fiat puiolētiā: hoc erit inuoluntarium. ideo additū est per uiolētiā. qā multa que non sūt in nobis nō sūt inuoluntaria. multa n. sūt naturalia: que et opamur & patimr sciētes puta se nel de uis mori: quorū tñ nullum ē uoluntarium uel inuoluntariū qd utrūq; eorum ē circa ea: qd sūt nata in nobis esse. si aut accidat puiolētiā qd aliqd eorum nō sit in nobis: tunc

dicit inuoluntariū. Deinde cū dicit Est autem zc. Simile est de iustis & iniustis. Manifestat id quod dictū ē circa iustitiam & circa iniustitiam. circa iustitiam qdem: puta si aliqs reddat pigm ei cuius est nō qdem uoluntariū sed ppter timorem: nō est dcm qd ibi sit opatio iusti uel dicheose nisi p accidēs. & similis siali qs coactus et nolēs desistat reddere pigmus: p accidēs dicit facere iniusta uel opari iniusta. Deinde cū dicit Voluntariū autem zc. Eorum uero que uolentes. Ostendit qno ē iustificatio ul iustificatio. & tñ ille q opat: nō ē iustus uel iniustus. & circa h tria fac. pmo p mittit quādam diuisionem necessariā: ad ppositū ostendendū. Secdo ostendit ppositum ibi Tribus utiq; existētib; Quoniam uero tripliciter. Tercio manifestat qdā qd dicta sūt ibi Propter qd bene zc. Quāobrem recte illa que. Dicit ergo pmo qd uoluntariū: qdam operamur pccigētes & qdam non. pccigētes qdem siue ex electione opera mur illa que cū ex pcedēti consilio ul deliberatōne facimr. s; illa sūt ieligi bilia. i. absq; electōne facta qcunq; s; unt impcciliata & absq; pcedēti de liberatōne. Deinde cū dicit Tribus utiq; existētib;. Quoniam uero triplr Ostendit ppositum & primo resumit qno sit iniustū absq; iniustificatōne. Secdo ostendit qno est sine hoc qd ille: qui opatur: sit iniustus uel in aliis ibi Qm aut sciēs qd? s; qno sciēs qdē? Tercio ostendit qno est iustificatio cū iniusticia & malicia eius qui opatur. ibi Quādo autem ex electōne. Cum uero ex electōne. Dicit ergo p qd sic ex supra dictis apparet triplr cōtingit aliquē nocumētum inferre circa com municatōes hoīum adiuicez. uno mo puiolentiā et inuoluntarie. alio mo do uoluntarie qdem sed sine electōne

tercio modo uoluntarie & cum electō ne. illa igit pccata sūt p ignorātiā: qno aliquis neq; scit quid faciat: neq; circa que neq; quo istrumeto: neq; et cuius gratia stimauit se aliqd factu rum: operatus ē. puta si nō stimauit se pcutere hoc istrumeto puta lācea ferrata sed retunda: uel nō stimauit se pcutere hūc puta ptem sed hostem uel nō stimauit se huius grā pccussurū sed accidit id: cuius grā nō stimauit puta cū stimauit se pcutere nō ad uul nerādū sed ad pugedū. et simile est: cum ē ignorātia qm ad hoc que pcutiat: ul cū non cognoscit ut. i. qd mo pcutiat. puta lente uel fortiter. S; cir ca hoc cōsiderādū ē qd qno nocumē tum iniustum ē paralogice pter rōnez ceu intentōez: tūc est oīno infortūiū: puta cum aliqs putat uibrare telum et iacit: sed qno aliqs ifert nocumētū nō palogice. i. non absq; intentōe no cendi: sed sine malicia. qā. s. nō putat multū nocere: uel nō putat talī per sone nocere: tūc erit aliqd pccamen licet nō tm. pccat enim aliqs cū pncipiū inordinatū actus ē in se ipo: p hoc qd intēdit aliqd opari sed qno pncipi um opatōis ē totalr ab extra. qā pter intentōem opat: tūc est infortūiū. est enim fortuna cā intellectia agens pter rōnem: ut dī in z° phioz. Deinde cum dicit Quādo aut sciēs. Sed qno sciēs qdē. Ostendit quādo sit iniustifi catio sine malicia ul iniusticia operā tis. & dicit qd qno aliqs sciēs qdem nocumētū inferit: sed non pccōsilās i. absq; deliberatōe: tūc est qdēz iusticia: sic qcunq; aliqs cōmittit p irāz & alias passiones. si tamē sint natā les uel necessarie hoīb; sic est cōcupia cibi & potus in extrema necessitate: que excusat a subtractōe rei aliene. illi igit qui ppter pdictas passiones.

nocent aliis. et pccat: faciūt qdem i iustū. & actus eorū sūt iniustificatōes nō tamē ppter hoc ipi sūt iniusti & mali. qā nō inferūt nocumētum ppter maliciā sed ppter passionē. & tales sūt. qd dicūt ppter infirmitatē pec care. Deinde cū dicit Qui autem ex elec tione zc. Sed qno cum electōne. Ostē dit qno sit iniustifica cum iniusticia opantis. & dicit qd qno aliqs ex elec tōne inducit alteri nocumētum: est i iustus & malus. & talis dicit ex cer ta malicia pccare. Deinde cū dicit Propter quod bñ zc. Quāobrem recte illa qper iram. Manifestat que dca sunt. & qā pimum triū pdictorū. s. de his q sūt ex ignorātia sup manifestū ē: ma nifestat pmo scdm. s. de his que nō fi ūt ex electōe. Secdo de his que fiunt ex electōe ibi Si autem ex electōe zc. Qd si ex electōe nocuerit. Dicit ergo pmo. q quia cū aliq pccat ex ira: nō ppter hoc sūt mali uel iniusti: ppter hō bñ possum hoc signū accipere pdictorū qd ex: que fiūt ex ira: nō iudicātur eē facta ex puidētia. & hoc qnr ibi Nō enim. Neq; enim. Probat duplici ra tōne: qd pma talis ē. qā ille qui facit aliqd p irā: nō incipit ipse nocere: s; ille qui ad iram eum puocauit. & ita nō uidet ex puidētia nocumētū pccisse Secdaz rōne ponit ibi Aduc neq; defie ri zc. Insup nō defacto utrū sit. Et dī cit qd qno aliquis inferit nocumētum ex ira: nō uersat tūc indubio utrūz faciat uel nō faciat: sed utrū iuste fa ciat. ira enim est qdam iniusticia ma nifesta. i. manifeste operās. uult enim iratus uidēcam eē manifestā. sed uidet sibi qd iuste moueat. nō enim ita est apud iratos sic incōmutatōib; in ius tis: puta infurto & similib; in qui bus dubitat an factum sit. oportet ei alterū eorum esse malū puta uel da .k. iiii.

reuel nō dare. peccat enim qñq; p
omissione; qñq; per trāsgressionem
nisi forte excusent per obliuioem. si
cū aliq; obliuiscit reddere debitum
creditori. tempore statuto: sed opera
tes ex ira cōfiteatur de re. i. de facto:
s; dubitat an sit iniustus: illud qd se
cerūt: quod nō cōtingit illis: qui ex
electōne insidiose opant: qui nō igno
rant se iniuste agere. qre hīc. i. insidi
osus existimat iniuste pati illum cui
nocet: sed hic. i. iratus non existimat
hoc et ita pati q ille q ex ira iniustū
facit: nō agit ex puidetia. Deinde cum
dic Si aut ex electōne. Qd si ex electō
ne nocuerit. Manifestat terciū. i. de his
quesiūt ex electōne. & dicit q si aliq;
ex electōne nocet: manifestū est q fac
iniustum p se loquēdo. q uolūtariū o
perat. & scdm hōmodi iniustificatōis
iam dī ille: qui fac iniustus cu; hoc sit
pter pportabile. i. cōtra iusticiā; dis
tributiā; uel pter equale. i. cōtra ius
ticiā; cōmutatiā. & simlī aliq;is
dicit iustus: cu; ex electōne opat iustus
si aut uolēs operet & nō eligēs. dicit
iustum operas uel iustificas. Deinde cū
dicit Inuolūtariū aut z c. Inuolun
tariū aut alia sūt. Ponit quāda; di
uisione ad manifestatōem pōcorum. et
dicit q inuolūtariū qdam sunt uel
alia. i. uenia digna: & qdam nō. ille
enim sunt uenia digna: qñ homines
peccāt non solum ignorātes. i. habē
tes ignorātiā qcoitāte; s; ppter ig
norātiā q habētes ignorātiā cau
santem: qd accidit illis: q qñ cognos
cunt dolēt. sed illa nō sunt digna ue
nia: que aliq nō peccāt ppter ignorā
tiā causantem: sed peccāt ignoran
tes ppter passionem: que nō est natu
ralis neq; hūana. i. rōne recta. in tali
bus. n. pa; causat et ignorātiā et pec
catū. et de his sup i; p. pleni; dcm est.

Inabit aut utiq; Am
biget uero qspiaz. Postq;
phs ostēdit scdm qles iusti
ficatōes uel iniustificatōes dicat aliq;
iustus uel iniustus: hīc mouet qdam
dubitātōes circa pōca. & circa hō duo
facit. pmo mouet dubitatōes. & sol
uit eas. Scdo excludit quorūda; erro
res circa pōca ibi Homines aut in se
ipīs. Putāt homines ee in ipīs. Prima
ps diuidit in duas scdm duas qstioes
qs dēminat. Scda psincipit ibi Ad
huc aut z c. Restat insup ut de duob;
Circa pmo duo fac. pmo pponit qstio
nem. Scdo psequitur eam ibi Iustus
operari enī z c. Nam in agēdo iusta.
Circa pmo duo fac. pmo pponit mate
riā qstionis. Scdo format qstione; ibi
Vtrū & enī & uere est z c. Vtrū ne
re uera fieri possit. Matia aut qstiois
pmo qdem sumit ex his: que sup dē
minata sūt. unde dic q aliq; pōt du
bitare utrū per pmissa sit sufficiēter
dēminatū de iustūz pati et de iustū
facere. dcm est. n. q iniustūz facere ē
uolūtariū. unde pōt dubitari utrū
hoc referēdum sit ad iustum pati. Se
cūda materia dubitatōis sumitur ex
uerbo Euripedis poete: q cōueniēt ui
detur iducere quādam dicētem matrē
occidi meam. & ut breuiter dicā uel
uolens occidi uolente; occidit: in quo
rum utroq; intelligit q mater occidi
uoluerit. Deinde cū dicit. Vtrū enim
uere ē z c. Vtrum ne re uera. Format
qstionē & circa hō fac duo. pmo ppo
nit unā qstione; utrū. i. uere cōtin
gat dicē q q uolēs patiat iniustū. uel
hō nō sit uerū. sed ome pati iustū sit
iuolūtariū sic z ome facere iustū ē
uolūtariū. Scdo ibi Et utrū oē z c. Et
an ome sic est. Mouet aliā qstioē. &
ē q utrū ome iniustū pati sit sic uel
illo modo: ita. i. q uel ome iniustum

pati sit uolūtariū uel ome sit inuo
lūtariū. sic enī hec qstio pōt moueri
de hō: qd est iustūz facere utrū ome sit
uolūtariū. aut qdam sit uolūtariū
et qdam iuolūtariū: silt et pōt mo
ueri eadem qstio et de iustū pati. De
cū dic Iustum opari enī. Nā in agen
do iusta. Prosequitur prius motā qstio
ne; & circa hoc tria facit. pmo argu
metatur ad hoc q ome iniustū pati
sit uolūtariū: uel ome sit iuolūtariū
Scdo argumētatur ad hoc: q nō ome in
iustū pati sit uolūtariū ibi Incōueniēs
aut utiq; uidebī. Absurdū fortasse.
Tercio argumētatur ad hoc q nō ome
iniustum pati sit inuolūtariū ibi Si
aut simplr z c. Qd si iniuriā facere ē
simplr. Ad primū ergo argumētatur
sic. ome hoc qd est opari iustum ē uo
lūtariū: ut ex fdcis patet. s; operari
iustū ē oppositū ei qd est pati iustū
rōnabile igit uideat qd iniustum uel
iustū pati simili modo opponat scdm
utrūq; . i. uolūtariū & inuolūtariū
ita ut uel ome hōmodi sit uolūtariū
uel ome sit iuolūtariū. Deinde dic. In
ueniēs aut utiq;. Absurdū fortasse.
Argumētatur ad hoc q nō ome iustū
pati sit uolūtariū. et circa hoc tria fa
cit. pmo argumētatur ad ppositū: &
dicit q incōueniens uidet si ponat q
ome iniustūz pati sit uolūtariū. ma
ifestat. n. q qdā patiūtur nō uolentes
iniustū: sic illi q uerberāt: uel qbus a
liq; sua. furat. Scdo ibi Quia & hoc
z c. Nam de illo quoq; qs ambigat.
Mouet circa hoc qndā qstionē utrū
s. omīs qui patit id: qd ē iniustūz ma
terialr utp. accidēs: possit dici q sit i
iustū patiens formalr et p se. sic enim
posset aliq; obuiare pōcē rōni dicēdo
q ille q nō uolēs patit rapinas uel u
bera: patit qdem id: cui accidit esse i
iustūz: nō tamē se habet q p se patiens

iustū. Tercio ibi Vel quēadmodum
z c. Vel in patiēdo idem sit. Soluit
motam qstioem. & dic q sic se habi
& cōtrafacet: ita sehēt et cōtrapati.
qr in utroq; cōtingit trāsumere. i. acci
pere id: qd ē scdm accidēs circa iusta
et silt circa iusta. et hoc manifestat.
qa opari ea qbus accidit ee iusta nō
est idē ei: qd ē p se facere iniustū. dē;
ē enī q qñq; aliq; ignorās fac pac
cidēs. i. qd ē iniustūz nō tamē p se lo
qndo iniustificat: et silt pati ea qbus
accidit esse iusta nō est idē ei: qd est
iniustū pati p se silt impossibīle q ista
sint eadē in eo: quod ē iustum opari
et i eo: quod ē iustū pati: z q sit eadē;
rō circa facere & pati taz circa iusta
q circa iusta qd manifestat qñ p hoc
qd nō qstitali; pati iustūz l iustū
p se loqndo nisi sit aliq; facies iustūz
uel iniustū p se loqndo. qr pa ē effus
actōnis. si ergo aliquis faciat id: qd ē
iniustū p accidēs. & nō iniustificet p
se: qñs est q nec ille q patit p se inius
tum patiat et eadem ē rō de iusto. De
inde cū dic Si aut ē simplr z c. Qd si
iniuriā facere ē simplr. Argumētatur
cōtra hō q ome iniustū pati sit iuolū
tariū. et pmo argumētatur ad ppositū
Scdo soluit ibi Vel nō recta difinitō
z c. Vel nō recta difinitio. Circa pū;
pōit duas rōnes: circa qrum pma tria
fac. pmo pponit qndā difinitōem eius:
qd ē iniustū facere: q sup posita ē: i.
q simplr et p se iniustū facere nihil aliqd
est: q q aliq; uolēs noceat. et in hō q
sit uolēs itelligit q sciat et quē ledat
et qd nocumētū inferat: et ut. i. qñr
et alias hōmodi circūstātiās. Scdo ibi
Incōtinēs at z c. Incōtinēs uero se ip;
Argumētatur ex pmissa difinitōe. ma
ifestū ē. n. q icōtinēs uolēs nocet ipe
sibi iqm. i. uolēs operat id: qd scit si
bi ee nociuū. si gō ad iniustū facere se

q̄tur iniustū pati: seq̄tur q̄ ipe uolēs iniustū patiā a se ipo: ita q̄ cōtingat aliq̄s sibi ip̄i iniustū facere. et sic seq̄tur q̄ nō om̄e iniustū pati sit inuolūtariū. Tercio ibi Est aut̄ et h̄o z c. Mouz q̄ndā q̄stioez incidētez utrū. s. q̄tingat q̄ aliq̄s sibi ip̄i faciat iustū: sed hāc q̄stioez postea p̄seq̄tur. Scd̄az rōnem ponit ibi Et adhuc uolens z c. Preterea uolēs quis. Et dicit q̄ si cōtingit de aliquo q̄ p̄pter incōtinēciam sciēs et uolens ledatur ab alio: puta cū aliq̄s captus a more meretricis per mittit se ab ea spoliari: cōtingit igit̄ q̄ aliq̄s uolens patiā iniustū. & sic nō om̄e iniustum pati ē inuolūtariū. Deide cū dicit Vel nō recta z c. Vel non recta dīfinitio. Ponit solutō nē. & circa hoc tria fac. p̄mo corrigit dīfinitōez sup̄ posita eius q̄ est iniustū facere & ex h̄o cōcludit ueritatez q̄stio nis. & dicit q̄ dīfinitio sup̄ posita eius q̄ est iniustū facere nō est recta: sed debet aliq̄d apponi ut dicat q̄ iniustum facere est nocere aliq̄ue sciētem circūstantias alicui p̄ter illius uoluntatem. & scd̄m hoc seq̄uit̄ q̄ licet aliq̄s uolēs ledatur: & patiatur p̄ccis ea que sunt iniusta tamē nullus uolēs patitur iniustum p̄ se loq̄ndo: ex quo p̄ se iniustū facere ē inferre nocumētū alicui p̄ter illius uolūtatem. Scd̄o ibi Nullus enī uult Nullus enim uult ī temp̄ans. Soluit p̄mā rōnem. et dicit q̄ nullus uult cōpleta. uolūtate pati iniustum neq̄ etiā incōtinens: sed icon tines opatur sibi nociua p̄ter uolūtatem. habet enīz p̄ se uolūtatem boni: sed p̄ cōcupiam trahitur ad malū. & hoc q̄d dcm̄ est p̄bat per hoc: q̄ cum uolūtas sit appetis boni nullus uult illud q̄d nō estimat ēē bonū: incōtinens aut̄ extra passionē existēs non reputat bonū id: q̄d facit. unde absolu

te nō uult id sed tamē opatur id: q̄d estimat nō oportere operari p̄pter cōcupiscēciam que ē in appetitu sensitiuo. uolūtas autem in rōe est. Tercio ibi Qui autem que ip̄m z c. Sed qui sua donat. Soluit scd̄am rationē de eo: q̄ uolens ab alio ledit̄. & dicit q̄ non patit̄ per se loq̄endo iniustū ille qui uolēs dat sua sic Homerus narrat de quodā nomine glauco q̄ dedit Diomedī aurea arma p̄ ereis z c. bonos p̄ nouē bobus. iō at̄ talis non patit̄ iniustum. quia ī potestate ē hominis: q̄ ipe det sua. sed iniustum pati nō est ī potestate eius: qui iustum patit̄ sed opotet existere aliq̄ue: qui faciat iustū nō ergo iniustū pati ē inuolūtariū iniustū at̄ facere uolūtariū q̄ p̄ncipiūz actōis ē in agēte: q̄d p̄tinet ad rōez uolūtariū: p̄ncipiūz at̄ passiōis nō est ī patiēte: s; ī alio z h̄o p̄tinet ad rōez iuolūtariū. Ultimo aut̄ epilogādo cōcludit manifestū esse q̄ iniustum pati sit inuolūtariū et cetera.

Ad huc autēz q̄ feligimus z c. Restat insup̄ ut deduo bus p̄. Postq̄ ph̄s soluit nā dubitatōez: hic accedit ad aliā. z p̄o p̄ponit ip̄am. Scd̄o p̄seq̄uit̄ eam ibi Si enim cōtingit z c. Si enim recipit̄ p̄us dcm̄. Dicit ergo p̄m̄ q̄ circa ea q̄ ad iusticiā & iniusticiā p̄tinent: ad hec sūt duo: q̄ p̄aliis eligit̄ dicē quoz p̄z ē q̄s duoz faciat iniusticiā cca dīf tributōez: utrū ille q̄ dat aliq̄d alicui p̄t dīgitatē: ille q̄ recipit. Scd̄z ē utrū q̄tingat q̄ aliq̄s faciat sibi ip̄i iniustū q̄d ē sup̄ mouit z iferius p̄seq̄. Deī decū dīc Si enī q̄tingit. Si. n. recipit̄ p̄us dcm̄. P̄seq̄uit̄ p̄ motā q̄stioez. z p̄o obicit ad p̄tē flaz. Scd̄o soluit ibi Vel neq̄ h̄o z c. Vel nō h̄o simplr. z deter minat iustitā. ibi Manifestū ē. Manifestū ē at̄. Dicit ḡo p̄mo q̄ si cōtingat id q̄d

p̄us positū ē. s. q̄ male distribuēs faciat iustū et nō ille q̄ plus accipit uidef̄ sequi iconueniēs: potest. n. ēē q̄ aliq̄s plus alteri q̄ sibi tribuat uolēs et sic uidef̄ q̄ iste faciat iustū sibi ip̄i q̄d est iconueniēs: q̄ moderati hoies hoc uidef̄ facere: ut sibi ip̄is mīora retineāt. p̄tinet. n. ad uirū modestū: q̄ sit mīoratiuus. i. mīora sibi accipiēs Deide cū dīc. Vel neq̄ hoc z c. Vel nō hoc simplr. Soluit duabz solutōibus q̄rum p̄ma ē. q̄ hoc nō uidef̄ simplr uerūz ēē: q̄ distributor mīora sibi retineat: quis. n. retineat sibi mīora de bonis exterioribz: tamē sup̄abūdat in altero bono. s. glia uel simplr bono i. honesto. Scd̄am solutōez ponit. ibi Ad hoc soluit̄ z c. Preterea soluitur. Que p̄cedit scd̄m dīfinitōez sup̄ posita eius: q̄d est iniustū facere: in q̄ additū est q̄ hoc sit p̄ter uolūtate patiētis. iste. n. distributor nihil patit̄ p̄ter suam uolūtatez & iō seq̄uit̄ q̄ nō patiā iniustū: sed solum patit̄ quod daz nocumētum. Deide cum dīc. Manifestū autem z c. Manifestū est aut̄ Determinat ueritatē dicens. manifestū ēē: q̄ ille q̄ distribuit p̄ter dignitatē: facit iniustū: non tamē ille semp̄ qui plus accipit: sed q̄nq̄z quādo ad hoc opatur. Scd̄o ibi Non. n. z c. Non. n. quo iustum ē. Probat p̄positū tribz rōnibus: q̄rum p̄ma ē: q̄ nō dicit̄ ille facere iustū: cui iniustū inest. q̄ sic ille q̄ ledit̄: faceret iustū: sed ille facit iustū: cui accidit q̄ uolēs hoc faciat. i. in q̄ est p̄ncipiū actōis: q̄d q̄ dem ē in eo: q̄ distribuit non aut̄ in accipiēte. ergo distribuēs facit iustū non aut̄ accipiēs. Scd̄am rōnez ponit ibi Ad hoc simplr z c. Preterea si facere pluribz modis. Et dīc q̄ tripl̄r dīcī aliq̄s faceret: uno sicut p̄ncipale agēs facit. aliō sicut istrumēta faciūt

et hoc mo° potest dici: q̄ q̄dam inaiāta puta lapides ul sagitte occidūt: z q̄ man° occidit. et q̄ famulus p̄cipiētis occidit: quorū nihil p̄ se loq̄ndo facit iustū: quis faciat ea: q̄bus accidit ēē iniusta. quia iustū facere cum sit uoluntariū: competit ei. in q̄ est p̄ncipiū actōis: ut dictum ē. manifestū est aut̄: q̄ in distributōe distribuēs se habz ut p̄ncipale agēs. recipiēs aut̄ se hēt ut agēs istrumētale p̄ modū obediētis. unde relinquit̄ q̄ distribuēs faciat iustū. Terciam rōnez pōit. ibi Adhuc siq̄dem ignorās z c. Adhuc si ignorās iudicauit. Et dicit q̄ si aliq̄s p̄ ignorātiā legalis iusti male iudicet: p̄ se loq̄endo non facit iustū neq̄ iudiciū: scd̄m q̄ est actio eius ē iniustum p̄ se: sed tamē est q̄i iniustum. q̄ id q̄d iudicat̄ iniustum ē. ideo autēz dictū ē de ignorātia legalis iusti. q̄ alterum ē legale iustū: quod ignorari pōt. & p̄mum iustū. s. naturale: q̄d non pōt ignorari. quia naturalr̄ est menti hūane impressum. sed si aliquis cognosēs iustum legale iudicet iuste tunc ipe facit auaie iniuste uel p̄pter gratiā alicuius acq̄rendaz uel p̄pter penam euadendaz. si quis enim uelit p̄ partes iequales diuidere iustificatōnem: ille qui p̄pter hoc iuste iudicat: ut acq̄rat gratiā alicuius: plus habz de bono q̄ sibi competat. & ita auaie facit: licet nō plus hēat de illo bono: in q̄ alterū damnificat. quia et illis qui manifeste p̄pter auariciā lucri iniuste adiudicant alicui aliq̄ue agruz: nō accepit ab eo agrū sed argentum. ita aut̄ se habz distribuēs in distribu tōnibus sic iudex in cōmutatōnibus. uñ sic iudex male iudicās sciēter iustū tuz fac. ita et ille q̄ iniuste distribuit. Deide cūz dīc. Hoies at̄ in se ip̄is. Putant hoies ēē in ip̄is. Excludit quosdā

errores. et circa h^o duo facit. p^o exclu-
dit q^uidā opioēs falsas expte facientis
iustū uel iniustū. Scdō ostēdit i qbus
cōsistat iusta et iniusta. ibi Sunt at ius-
ta zc. Sūt. n. iusta i his. Circa p^umum
excludit tres falsas opioēs: q^uru^z p^uma ē
ēca facilitatē eius: q^ud est eē iniustū. et
diē q^u hoies multi sūmāt q^u statim in
p^uptu hēant facere iustū. uñ repu-
tāt q^u facile sit aliq^ue esse hūuāl^r in
iustū: s^z h^o non ē ita: facile. n. ē et sta-
tiz i potestate hois: q^u aliq^s faciat ea:
q^u sunt iusta: puta q^u cōmiserat uxori
uicini sui: et q^u pcutiat p^uximū: et q^u
tollat argētūz de manu alteri⁹: uel q^u
de manu sua det aliq^s argētum ad p-
curādūz homicidiū uel aliq^d h^umodi
s^z q^u hoies h^umodi faciant sic se hūtes
s. p^uptē et delectabl^r: non ē facile n^z
i potestate hois s^z ad h^o puenit ad lon-
ga: cōsuetudinem. Scdō ibi Simil^r at
zc. Eodē mō^o cognoscere. Excludit fal-
sam opioēz circa cognitōēz iustor^z: et i
iustor^z. et diē q^u qdam nō stimant esse
magne sapie q^u aliq^s cognoscat iusta
et iniusta ppter h^o: q^ud non ē difficile i
telligere ea: q^u leges dūt que sūt iusta
legalia: s^z decipiūt. q^u hoc simpl^r cō-
siderata nō sunt iusta nisi scd^z accidēs
in q^u accidit ea eē iusta: s^z uere iusta
sūt: scd^z q^u aliq^uliter opant^r et distribu-
unt. i. attribuūtur aliq^uliter negociis
et psonis ē magis opoz et difficile: q^u
scire sanatiā in q^u cōsistit tota ars me-
dicie. maior. n. ē diu^uitas re^z uolūta-
riarū in qbus cōsistit iusticia q^u cōfali-
um cōplexionū: in qbus cōsistit sani-
tas q^u et isa^u atis scire uirtutē mellis
et uini zellebori et effectū uitiōis et in-
cisiōis facile ē: s^z distribuere ista ad sa-
nandū sic oz. cui oportet: et q^uo oz
tātū opis et q^unti iudicūz eē. q^u q^u hoc
scit iudicūz ē. Tercio ibi Propter ipz
at zc. Prop^r hoc ipm iusti. Excludit

falsas opioēm ēca facilitatē eius: q^ud
ē iustūz opari iustū. et diē q^u ppter hec
p^udca et hoies stimāt q^u nihil min⁹ sit
facile iusto facē iniustū q^u cuiq^uq^u aliū
q^u p hoc q^u aliq^s ē iustus: nō min⁹ s^z
magis scit: et pōt opari unūq^uq^u eoz:
q^u dicūt iniusta sicut q^u miferi alterius
mlieri et pcutere aliū: et dimittere cli-
peū in bello et q^u aliq^s faciat insultū:
i quēcunq^u: s^z decipiūt. q^u q^u aliq^s fa-
ciat opa timiditatis: et facē iniustum
non ē facē p^udca nisi scd^z accidēs in
q^uz. i. accidit ista q^u sūt: eē iniusta. sed
facē iniustūz ē facere p^udca: sic se hūtez
s. q^u sit ualēs et p^uptus adhuc sic est
ēca iudicia: iudicari et sanare nō con-
sistit i hoc solū: quod ē incidere uel nō
incidere u^l dare farmacū. i. iudicia: la-
xatiaz: u^l non dare sed i hoc q^u aliq^s
sic debet sic oz. Deide cū diē. Sunt at
iusta zc. Sūt. n. iusta i his. Oñditt in
qbus copetāt iusta et diē: q^u iusta cō-
petūt in illis psonis: qbus possūt ad
eē ea q^u sunt bona simpl^r et absolute
sic dicie et alia h^umodi. et tñ habent
q^uoq^u ēca hoc supabūdantiā et defēz
sic sunt cōiter hoies: qbusdā. n. ēca ta-
lia nō est aliq^u supabūdantiā: s^z semp
utūt optie talib⁹ bonis. sic contingit
hoibus p^ufcis in uirtute et forte diis scd^z
errorē eoz: q^u ponebāt eos t^uib⁹ uti: q^ub⁹
dā uero. i. ualde malis et isanabl^ribus
a sua malicia nulla p^ufcia taliū re^z ē
utilis: s^z oīa eis nocēt. qbusdā uero nō
oīa nocēt sed usq^u ad aliq^ue defmīatū
terminū. unde patz q^u iusticia ē hūa
nū bonūz q^u respicit cōm hoīūz statū

Epicchia zc. Consequēs ue-
ro fuerit. Postq^u uero p^uh⁹
defminauit de iusticia cōi-
hic defminat de epichia: q^u est cōmu-
nis iusticie dīctia. & p^umo diē de quo
est intentio. Scdō psequit p^uoitum.

ibi Neq^u aut idem zc. Non ut idem
simpl^r. Diē ergo p^umo. q^u p^uximūz pre-
missis ē ut dicat de epichia: q^u nomiat
quēdam hūuāl^r & de epiche: q^ud est ob-
iectūz eius dicēdum. est aut de eis q^uli-
ter qdem epichia se hēat ad iusticiāz
& q^uliter eius obm: q^ud dicūt epiche se
habz ad iustū: q^ud est iusticie. dicūt at
ingreco epiches q^u id: q^ud est cōueniēs
u^l decēs abepi q^ud est sup^r: et icos q^ud
est obediēs: q^u uidelz p epichia aliq^s
excellētiori mō^o obedit: duz obseruat
intentōēz legis latoris: ubi dissonāt
uerba legis. Deide cum diē. Neq^u at
ut idem. Non ut idem simpl^r. Prose-
quit p^uoitūz. & circa hoc tria fac-
p^umo defminat de obō epichie. Scdō de
sbo eius. ibi Maifestūz aut ex hoc zc.
Ex quo patz q^u sit bonus. Tercio de
hūuāl^r. ibi Et hūuāl^r iste zc. Est hūuāl^r iste
bonitas. Circa p^umum duo facit. p^umo
mouet dubitatōem. Scdō soluit. ibi
Habent omia zc. Habēt uero se quo-
dā modo. Diē ergo p^umo q^u si aliqui
diligēter itendāt non uidet q^u epiches
et iustū simpl^r sint idē. q^u aliq^uo re-
cedit a iusto legali: nec etiā uidet q^u
oīno sit diu^usum genere a iusto. et horz
assignat rōēz q^u q^uoq^u laudam⁹ id:
q^ud est epiches dicētes hoc eē bñfactū
et simil^r laudamus talē uirūz: q^u hoc
operat^r: uel dicim⁹ eum uirūz. i. uirilē
et p^ufectūz. et sic patet q^u cū trāfferim⁹
laudē ad id: q^ud est epiches uel ad ho-
minēz q^u ad aliq^d magis bonū: in h^o
ostendit q^u epiches sit aliq^d melius q^u
iustū. uñ non uidet idem simpl^r esse
cum iusto. ex alia uero pte si uelim⁹
sequi rōēz uidet esse iconueniēs: si id
q^ud est epiches sit laudable: et sit aliq^d
p^uter iustū. oz igit^r ut u^l q^u u^l iustum
nō sit studiosūz. i. bonū: uel q^u id q^ud
ē epiches si sit aliud a iusto: nō sit bo-
nūz. q^u bonū contigit uno^o. ut in. 2°.

diē est uel oz q^u si ambo sint bona: q^u
sint idē. et sic cōcludit q^u circa id q^ud
ē epiches accidit dubitatō ppter pre-
dca: q^u ex una pte uidet q^u nō sit idēz
in qm laudat ut melius q^u iustum. ex
alia parte uidetur q^u sit idēz cū iusto
in qm id quod est p^uter iustum: nō ui-
det esse bonū et laudable. Deide cūz
diē. Habent at omia. Habēt uero se
quodā mō^o. Soluit motā questioēz. et
circa h^o duo facit. p^umo p^uoit uerita-
tē. Scdō assignat rōēz. ibi Facit at du-
bitatōēz zc. Diē ergo p^umo: q^u omia que
ēca sūt putraq^u pte dubitatōis quodā
mō^o recte se hūnt: et siq^s rēte itelligat.
nā cōtrarietas ibi latet. uerū. n. q^u id
q^ud est epiches: ē iustū q^ud et tamē est
milius quodā alio iusto. q^u ut sup^r dēz
ē: iustū quo ciues utūt dīditur in na-
turale et legale. ē autēz id q^ud est epi-
ches milius iusto legali: s^z cōtinet sub
iusto naturalit^r: et sic nō dicūt melius q^u
iustūz q^u sit qddā aliq^d gen⁹ sepatum
a genere iusti. sic ergo patz q^u idē est
iustū et epiches: q^ud sub genē iusti cō-
tinet. cūz ābo sint bona. i. iustū lega-
le z epiches mīdius ē id: q^ud est epiches
Deide cūz diē. Facit at dubitatōēz.
Assignat rōēz p^udictorū. & circa hoc
tria facit. p^umo assignat rōēz dubitatōis
Scdō assignat rōēz ueritatis p^uoite.
ibi Causa at zc. Causa uero hūus ē.
Tercio cōcludit ueritatē intentā. ibi
Propter qd iniustū qdē zc. Quācb
re^z iustū est. Diē ergo p^umo. q^u hoc ē q^u
faciebat dubitatōēz. q^u id q^ud est epi-
ches ē qdēz id. q^ud iustū: s^z non ē iustū
legale: s^z ē quēdā dīctō iusti legalis.
dēz ē. n. q^ud continet sub iusto naturali
a q^u orit^r iustū legale. unūquodq^u. n.
naturz ē dirigi scdm pncipiū a q^u orit^r.
Deide cū diē. Causa at. Causa uo hūi⁹
ē. Assignat rōēz ueritatis p^uoite. i.
q^ure iustūz legale indiget directōne.

& circa h^o tria fac. primo p^oit iusti
legalis defectu. Secundo ostendit q^o ta
lis defectus non excludit eius rectitudi
nem. ibi Et e^o nihil min^o zc. Et e^o nihi
lomin^o recta. Tercio concludit directio
nis necessitate. ibi Cuz igit^o dicat lex z
c. Quando igit^o lex u^o loquet. Dicit er
go p^omo. q^o causa q^ore iustu legale in
diget directioe e^o ista. q^o omis lex dat
u^o r. q^o n. p^oicularia sut infinita non
possut comprehend^o ab intellectu h^ua
no ut de singlis p^oicularib^o lex ferat.
et io o^o q^o lex in u^o ferat: puta q^o qui
cuq^o fecerit homicidiu: occidat. mai
festu est aut^o q^o de q^obusda intellectus
n^o potest aliqd uer^o dicere in u^o: sic
in n^ociis: in q^obus non pot^o defect^o acci
dere. s^o de q^obusda non e^o possibile q^o di
cat aliqd uer^o in u^o: sic de cotingen
tib^o: de q^obus et si aliqd sit uer^o ut i
p^orib^o: t^o deficit. et talia sut facta hu
mana: de q^obus dat^our leges. q^o igit^our
italibus n^oce est q^o legis lator u^o lo
q^otur ppter impossibilitate comprehend^o
di p^oicularia: nec t^o est possibile q^o i omi
bus t^ose heat id q^o d^o ppter h^o q^o de
ficit i paucorib^o legis lator accipit id
q^o est ut i plurib^o et t^o non ignorat
q^o in paucoribus cotingit e^o p^otz. sic
et naturalis d^o q^o h^o habz q^oq^o digitos
et t^o nouit q^o ppter errore nature ut
i paucorib^o accidit aliquos h^ore p^ores
u^o pauciores. Deide cuz d^oc. Et e^o nihil
min^o zc. Et e^o nihilomin^o. Ostendit q^o
p^odictus defect^o non tollit rectitudinem
legis u^o iusti legalis dic^os. q^o licz pec
catuz accidat i aliquibus ex obseruatia
legis: nihilomin^o lex recta e^o. q^o p^ocm
id n^o est ex parte legis. q^o ratio n^o b^or
poita e^o: neq^o ex parte legis latoris: q^o
locus est scdm q^oditonez materie: sed
e^o peccatuz ex natura rei. talis. n. e^o mate
ria opab^oiu^o h^uanor^o: q^o n^o sunt u^or
eodem^o s^o ut in paucorib^o diuifican

tur. sic reddere deponit^o scdm se ius
tuz e^o. et ut i plurib^o bonu. in aliq^o t^o
casu pot^o esse maluz: puta si reddatur
gladius furioso. Deinde cuz d^oc. Cum
igit^o dicat. Quando igit^o lex u^o loquet
concludit necessitate directiois iusti le
galis. & d^oc q^o cuz lex p^oit aliqd i
uniu^osali et in aliq^o casu n^o sit utile id
obseruari: t^o recte se habz q^o aliq^os di
rigat id: q^o deficit legi: ubi. s. legis
lator reliquit casuz p^oicular^o: in quo
lex deficit ideterminatum & peccauit
i. r^o defectibilez i hoc: q^o simpl^o. i. uni
uersal^o d^oxit. q^o ipe legis lator si p^osens
e^ot: ubi talis casus accidit sic def^oma
ret e^o dirigend^o. z si a p^oncipio p^ociui^oz
posuit hoc i lege: s^o n^o potuit c^oprehe
dere om^os casus p^oicular^os: sic in q^odam
ciuitate fuit statutuz sub pena capitis
q^o p^oegrini n^o ascenderet muros ciuita
tis: ne. s. possent d^onu^oz ciuitatis usur
pare. hostib^o aut^o irruentibus p^oegrini
q^odem ascendentes muros ciuitatis de
fenderut ciuitate ab hostib^o: quos t^o
non e^o dignu capite puniri. e^ot. n. hoc
c^otra ius naturale: ut b^onfactorib^o pena
rep^oderet^o. & io scdm iustu naturale o^o
hic dirigere iustuz legale. Deide cum
d^oc. Propter q^o iustu q^odem. Quao
rem iustuz e^o. Concludit ueritate inten
taz. et d^oc q^o ppter p^oda manifestuz e^o
q^o id: q^o est epiches e^o q^odem iustu: &
e^o melius quoda iusto n^o q^odem iusto
naturali: q^o simpl^o. i. uniu^osaliter p^ooi
tur. u^o hoc e^o natura eius q^o est epiches
ut sit direct^o legis. ubi lex deficit p^oer
aliqm p^oicular^o casuz. q^o n. lex def^oic
in p^oicularib^o: ista e^o causa q^o n^o omia
possut determinari scdm leg^o: q^o de qui
busda q^o raro accidit i possibile e^o q^o lex
ponat^o: eo q^o n^o possut omia talia ab
hoie preuideri. et p^oer hoc n^oca e^o post
legem lata snia iudicium: p^o quaz u^o
dictu legis applicat ad p^oarticular^o ne

gociu. quia. n. materia h^uanor^o ope
rabilu est indefinita: inde e^o q^o eo
rum regula q^o est lex oportet q^o sit i
determinata q^o non semper eodem^o
se habes. Et p^oit exemplum de regla
lesbie edificat^ois. in lesbia. n. insula
sut lapides duri: q^o non possut defaci
li ferro p^oscidi ut sic dirigatur ad omi
modam rectitudin^o. & ideo edificato
res utunt^o ibi regula plubea. & sicut
illa regula complicata adaptat^o ad fi
guras lapidu: & non manet i eadem
dispositioe: ita oportet q^o sententia iu
dicum adaptet^o ad res scdm earuz co
uenientiam. sic ergo epilogoado conclu
dit manifestuz e^o ex p^odictis: q^o id:
q^o est epiches: est q^odam iustu. et q^o
e^o melius quoda iusto. s. legali. Deide
cum d^oc. Manifestum aut^o ex hoc. Ex
quo patet q^o sit bonus. Determinat de
sbo epichie. & d^oc manifestum e^o ex
hoc q^o dictum est: q^o homo sit epiches
ille. s. qui eligit: & operat^o illa q^o dicta
sut. Et ponit quada p^oprietate talis
uirtuosi. & d^oc q^o talis non e^o acnoche
queos. i. diligenter exeq^os iusticiaz ad
deterius. i. ad puniendum sicut illi: q^o
sut rigidi in puniendo sed diminiuit
penas: quis habeat legem adiunant^o
ad puniendu: non eniz pene p^ose sunt
intente a legis latore: sed q^o iudicia
quoda peccatoru. & ideo epiches n^o
plus apponit de pena: q^o sufficiat ad
cohibendum peccata. Deide cum dicit
Et hitus iste zc. Et habitus iste boni
tas. Determinat de ipo habitu uirtutis
& dicit q^o ipe habit^o q^o dicit^o epichia
est q^odam sp^os iusticie: & n^o est aliq^os
alius hitus a iusticia legali: sic et de ei^o
obo d^oc est hitus. n. p^oba cognoscit^o.

¶ Trum aut^o contingit sibi
ipi zc. Vtrum aut^o sibi ipi.
Postqm phs determinauit

de iusticia p^oprie dicta: hic intedit de
terminare de iusticia metha. dicta. &
qa huiusmodi iusticia consistit i his: q^o
sunt ad se ipm: ideo ostendit q^o nullus
pot^o p^oprie loquedo sibi ipi iacere in
iustum. Secundo ostendit quomodo
hoc cotingit scdm metaphoram. ibi
Scdm metaphoraz aut^o zc. Per tra
lacionem uero. Circa p^oimum duo fac.
p^omo ostendit q^o nullus potest sibi ipi fa
cere iniustum u^o pati iniustum a se ipo
Secundo ostendit q^o sit peius utruz fa
cere iniustu: u^o pati iniustu. ibi Mai
festum aut^o & quonia ambo zc. Mai
festum aut^o. Circa primum tria facit
p^omo proponit q^o h^omodi q^ostio ex sup^o
dictis determinari possit. Secundo p^oit
q^odam: p^o que uidet^o q^o aliquis sibi ipi
possit facere iniustu. ibi Quedam q^o
dem. Na iustoru alia sut. Tercio de
terminat ueritate. ibi Sed cui zc. At
cui fac. Dicit ergo p^omo q^o ex d^ocis pot^o
e^o manifestu utrum cotingat q^o aliq^os
sibi ipi faciat iniustu uel n^o. hanc at
q^ostione sup^o mouit: sed hic ca p^osequit^o
ppter p^oprietate: qua habz ad cogni
tionez metha. iusticie. Deide cum d^oc.
Queda quide. n. zc. Naz iustor^o alia
sut. P^oit duas roes ex quib^o uidet^o q^o
aliquis possit sibi ipi iniustu facere. q^o
rum p^oma talis est. manifestum e^o scdm
sup^odicta q^o illa q^o sunt iusta scdm qua
cunq^o uirtute ordinant^o a lege. unde
illud q^o in nullo casu ordiatur non
uidet^o esse iustuz scdm aliquam uirtute.
& ita uidet^o esse iniustum. i. nullo. n.
casu lex iubz q^o aliq^os se interficiat. illa
autem q^o lex n^o iubet tanq^o iusta: p^ohi
bet tanq^o iniusta: q^o non est sic intel
ligendum q^o nihil sit indium iter pre
ceptum & p^ohibitoriu legis. cuz mul
ta sint qa lege n^o p^ociunt nec p^ohibet^o
s^o p^omittunt hoiz uoluntati: sic emere
re aliq^os u^o n^o emere: s^o sic intelligedu

q̄ illa sola lex i nullo casu iubz: q̄ sunt
phibita q̄i p se iniusta. & ita uidet q̄
occidere se ip̄m sit p se iniustū. cu3 h̄o
lex nunq̄ precipiat. Secūdam ratōnez
pōit. ibi Adhuc autē zc. Preterea q̄no
contra leges. Et dicit q̄ ille q̄ nocet a
licui p̄ter legis p̄ceptum: ut cu3 lex p̄
cipit aliqd puniri: dū modo nō sit cō
tranocēs. i. resistens nocumēto sibi ab
altero illato: puta cu3 reputit p̄enti
entem: talis inq̄ facit uolēs iniustū
& in hoc q̄ dico uolēs intelligitur: q̄
sciat qd: & quō faciat & alias circū
stantias. s3 ille q̄ occidit se ip̄m p̄ter
irām: operat̄ p̄ter rectā legē: uolēs
hoc: qd non p̄mittit lex. ergo facit in
iustū. ergo uidet q̄ aliq̄ possit sibi
ip̄i iniustū facere. Deide cum dicit.
Sed cui zc. At cui facit. Soluit p̄dcaz
dubitātōnem. & p̄mo pōit solutōem
& confirmat. Secūdo ponit radicē p̄i
cipālē solutōis. ibi Totaliter autē
soluit zc. In totum autē totaliter. Cir
ca p̄imum duo facit. p̄mo soluit dubi
tātōnem sup̄ motaz q̄m ad iusticiam
legale3. Secūdo q̄m ad iusticiā p̄ticlārē
ibi Adhuc scdm q̄ iniustū zc. In sup̄
scdm q̄ iniustū. Circa p̄imum duo facit
p̄mo p̄pōit solutōnem. & dicit q̄ ille q̄
interficat se ip̄m: facit qdē iniustū
sed considerādum ē: cui iniustū faciat
fac. n. iniustū ciuitati quā priuat uno
ciue: sed nō facit iniustū sibi ip̄i. Secūdo
ibi uolēs. n. zc. Quia uolēs pati. Cō
firmat solutōnem pōitaz. & p̄mo q̄z
ad hoc q̄ nō facit iniustū sibi. ip̄e. n.
uolens pati occisiōnem. nullus autē
patit̄ iniustū uolēs: ut supra hūtz
est. ergo iste nō patit̄ iniustū. non
ergo facit sibi iniustū. Secūdo ibi
Propter qd zc. Itaq̄ & ciuitas. Con
firmat solutōnez q̄m ad hoc q̄ facit i
iustū ciuitati & hoc p̄ qdāz signū
uidem. n. q̄ ciuitas infert damnū: q̄

le possibile ē. i. inhonoratōnez siue ui
tuperium ei: q̄ occidit se ip̄m: puta q̄
facit trahi cadauer eius: uel dimittit
ip̄m insepultum. ut p hoc def̄ intelli
gi: q̄ ip̄e fecit iniuriā ciuitati. Deide
cum dicit. Ab hoc scdm q̄ iniustū. In
super scdm q̄ iniustū. Oñdit q̄ nullus
facit sibi ip̄i iniustū scdm iniusticiā
particlārē. & p̄mo p̄pōit: qd̄ inten
dit. et dicit q̄ scdm q̄ aliq̄s dicit̄ iniust
tus nō quasi totaliter p̄uus scdm oēz
maliciā sed solūz q̄i faciēs iniustū par
ticlārē: s3 inq̄ hoc iniustū non cōtin
git q̄ aliq̄s sibi ip̄i faciat iniustū: hoc
iniustū p̄ticlārē ē aliud ab iniusto
legali: de quo sup̄ loq̄bamur. contin
git. n. q̄ aliq̄s dicat̄ iniustū scdm ali
quē modum non q̄i habens totā ma
liciam s3 q̄i habēs aliquā particlārē
maliciā. sic & aliq̄s dicit̄ timidus
scdm particlārē maliciā. unde nō
scdm istaz iniusticiā particlārē cō
tingit q̄ aliq̄s sibi ip̄i faciat iniustū.
Secūdo ibi Simul eandē zc. Naz sim
foret. Probat p̄pōitū q̄tuor rōnibz
q̄rum p̄ma ē. quia ille q̄ facit iniustū
scdm iusticiā particlārē habz plus
q̄ sibi debeat: ille autē q̄ patit̄ habet
minus. si ergo aliq̄s sibi ip̄i faceret in
iusticiā: segr̄etur q̄ uni & eidē aufer
retur aliqd de suo: et adiaceret sibi q̄i
sup̄appōitūz. ergo impossibile est q̄ idē
sit iniustū faciēs & iniustū patiens
a se ip̄o. sed tāz iustū q̄ iniustū ne
cesse ē in pluribz p̄sonis iueniri. Secū
dā rōez pōit. ibi Adhuc uolūtariū zc.
Preterea uolūtariū. Et dicit q̄ iniustū
facē o3 cē uolūtariū et cū electōne. &
o3 etiā q̄ sit p̄us q̄ iniustū pati. ille cē
q̄ p̄o passus ē iniustū: et idē cōtrafac:
scdm q̄ lex p̄mittit: nō uī facē iniustū:
puta si re accipit rez sibi ablatā sed si
aliq̄s sibi ip̄i noceat: eadē sil et patit̄
et fac. non ḡo uidet̄ sibi ip̄i facē iniustū.

Terciam rōnem pōit. ibi Adhuc erit
utiq̄ zc. Preterea sequet̄. Volūtariē
oniz aliq̄s sibi ip̄i nō nocet si igit̄ talis
iniustū patit̄ a se ip̄o sequit̄ q̄ iniustū
pati sit uolūtariū qd̄ supra imp̄ba
tum ē Quartā rationēz pōit. ibi Cūz
his autē zc. In sup̄ line p̄ticlārē. Q̄
siq̄s cōsideret in p̄ticlārē iniustifi
catōnibz. i. i sp̄ebz p̄ticlārē i iust
cie manifeste apparet q̄ nullus sibi ip̄i
facit iniustū ē. n. una sp̄es particlā
ris iusticie m̄chia. i. adulteriū nullus
autē mecha. i. adulteratur uxore suā
neq̄ aliq̄s dicit̄ suffossor murorū:
qd̄ pertinet ad alia3 sp̄em iniusticie.
p̄pter hoc q̄ suffodit p̄p̄iū murum.
neq̄ aliq̄s dicit̄ fur: si accipiat clam
bona sua. uī patet q̄ non cōtingit si
bi ip̄i iniusticiā facere. Deide cū dicit.
Totaliter autē soluitur. In totum autē
totaliter. Pōit principalē radicē p̄
dicte solutōis. & dicit q̄ totaliter sol
uit̄ p̄dicta questio de eo: qd̄ est iniustū
facere sibi ip̄i scdm hoc: qd̄ sup̄ deter
minatū est de hoc: q̄ impossibile ē uo
lūtariē aliq̄ē iniustū pati. ex hoc. n.
manifeste sequit̄: q̄ nullus sibi ip̄i iust
tum facit. cum iniustū facere sit uolū
tariū: ut sup̄ dictum ē. Deide cum di
cit. Manifestum autē quoniam ambo zc.
Manifestum autē q̄ utraq̄. Compat
ad inuicē ista duo. et circa hoc tria fa
cit. p̄mo ostendit q̄ utraq̄ eorum ē
malū. Secundo ostendit q̄ iniustū fa
cere p̄ se ē peius. ibi Sed tamē deterius
zc. Verūtamen peius ē. Tercio oñdit
q̄ p̄accidens pōt esse eq̄. ibi Secūduz
accidens autē zc. Sed p̄accidens nihil
phibet. Dicit ergo p̄mo. q̄ ambo. i.
iniustū facere & iniustū pati sūt pra
ua. qd̄ quidem p̄bat p hoc q̄ h̄o qdēz
f. iniustū pati ē minus habere q̄ me
dium iusticie reqr̄at. hoc autē. i. iniustū
facere est plus habere q̄ sit mensura

iusticie. medium autē iusticie qd̄ dici
tur iustū: ita se habet in cōmutatōnibz
& distributōnibz sicut sanum in
m̄dicinali & exercitātia. illud qd̄ est
plus uel min⁹ est malum: ita etiā cir
ca iusticiam. Deide cum dicit. Sed ta
men deterius. Verūtamen peius est.
Ostendit q̄ peius sit iniustū facere q̄ i
iustū pati: qd̄ quidem p̄bat p hoc q̄
iniustū facere ē uituperabile & cum
maliciā: qd̄ qdē intelligēdum ē ul
de maliciā perfecta & simplr: puta
cum aliq̄s iniustū facit nō solum uo
lūtariē sed ex electōne: uel se habz p
xime ad p̄fectā maliciā: ut patet de
eo: q̄ iniustū facit non ex electōne sed
ex ira uel alia passiōe. Ostēsum ē. n.
supra q̄ non oīe uolūtariū ē cum
iniusticiā. q̄noq̄. n. aliq̄s uolūtariē i
iustū facit: & tamē non est iniustus
nihilomin⁹ tamē uituperat̄. s3 iniustū
pati est oīno sine maliciā & iniusticiā.
ille. n. q̄ iniustū patit̄: nullo mō
p̄pter hoc dicit̄ iniustū ul malus. mai
festūz est at̄ q̄ illud ē magis malū aq̄
denoiat̄ aliq̄s malus q̄ a q̄ nō denoiat̄
malus sic albedo in actū q̄ denoiat̄ ali
q̄s albus: magis dicit̄ uere albedo q̄ illa
que ē in potentia: aq̄ non denominat̄
aliq̄s albus. sequit̄ igitur q̄ iniustū
pati scdm se sit min⁹ malū q̄ iniustū
facere. Deide cū dicit. Scdm accidēs at̄
zc. Sed p̄accidēs nihil phibet. Oñdit
q̄ scdm accidēs pōt esse eq̄. & dicit
q̄ nihil phibet q̄n iniustū pati p̄ ac
cidēs sit magis malū q̄ iniustū fa
cere: puta cum aliq̄s ex hoc q̄ iniustū
pati: prouocatur ad maiores i
iusticias faciēdas. Sed de hoc qd̄ est p̄
accidēs nō curat ars. s3 iudicat scdm
id: quod ē p̄ se. sic ars medicine dicit
q̄ plenitudo q̄ est a postema sub costis
p̄iculosūz & mortale: ē maior morb⁹
ceuegritudo q̄ sit offēso pedis. quibz

quoniam offensio pedis per accidens possit esse peior. puta cum aliquis propter hoc quod habet pedem lesum cadit. et sic accidit quod capiat ab aduersario: & moriatur. Deinde cum dicit. Secundum methaphoram. Per translationem uero. Ostendit qualis sit methaphora. iusticia. & dicit quod secundum quandam methaphoram & similitudinem contingit non quidem quod sit iustum uel iniustum totius hominis ad seipsum: sed quod sit quidam species iusti inter aliquas partes hominis adinuicem non tamen inter eas est omne iustum: sed solum iustum dominatum uel dispensationem in yconomia. quia secundum has rationes. scilicet diuini uel dispensationis uidetur distarere rationalis pars anime ab irrationali: que dicitur in irascibile & concupiscibile: nam ratio dominatur irascibili & concupiscibili et gubernat eas et ad ista respiciunt illi quibus uidetur quod sit iniusticia hominis ad seipsum propter hoc quod in talibus contingit alicui pati propter proprios appetitus: puta cum ex ira uel concupiscencia aliquid facit contra rationem. sic igitur in his est quiddam iustum & iniustum: sic inter imperatorem & eum cui imperat. non autem est uerum iustum: quare non est iter duos sed est similitudinarius iustum: inquam diuersitas potentiarum anime assimilatur diuersitati personarum. Ultimo autem epilogando concludit: quod determinatum est de iusticia et aliis uirtutibus moralibus secundum predictum modum. & in hoc terminatur sententia quinti libri.

Via autem existimus prius dicentes. Quoniam prius medium. Postquam prius determinauit de uirtutibus moralibus: in hoc sexto libro determinat de intellectualibus. & primo perhemialiter dicit de quo est intentio. Secundo determinat propositum ibi Prius quidem igitur dictum est. Prius tamen de animo premitentes. Circa pri-

VI
mum tria facit. primo dicit quod dicendum est de ratione recta. Secundo ostendit quod de ea dicendum sit. ibi In omnibus. n. dictis. Tercio continuat se ad precedentia. ibi Aime autem uirtutes zc. Animi ergo uirtutes dicit ergo primo. quod in. 2. dictum est quod in uirtutibus moralibus de quibus supra in. 2. actum est oportet eligere medium: & pretermittere superabundantiam & defectum. medium autem determinatur secundum rationem rectam: ut in. 2. dictum est consequens est: ut. scilicet. rationem rectam. i. uirtutem intellectualem: que est rectitudo rationis: didamus in suas species: sicut etiam super diuisione uirtutes morales. Deinde cum dicit. In omnibus. n. dictis zc. Omnibus. n. dictis. Ostendit quod dicendum sit de ratione recta: ut haberi possit per ea que supra dicta sunt. Secundo ostendit quod hoc non sufficit. ibi Est autem dicere quidem zc. Est autem huiusmodi. Tercio concludit quod oportet amplius dicere. ibi Propter quod oportet zc. Quapropter oportet dicit ergo primo. quod in omnibus predictis habitibus. i. in uirtutibus moralibus & in aliis rebus puta in artificialibus est aliquid que signum: ad quod respicit ille: qui habet rectam rationem. et sic intendit et remittit. i. addit: & diminuit: & considerat per hoc signum quis est terminus immediatus. i. quo modo debeat determinari in diuersitas in unaqueque uirtute: quas quidem in diuersitates dicimus esse quiddam medium inter superabundantiam & defectum. & hoc secundum rationem rectam. hoc autem signum quod est uirtuoso sic regula artificis: est id: quod decet et conuenit: a quo non oportet deficere: neque ultra addere et hoc est medium uirtutis: quod quidem in. 2. manifestata sunt. Deinde cum dicit. Est autem dicere Est autem huiusmodi. Ostendit quod non sufficit hoc solum cognoscere circa rationem rectam. & dicit quod hoc quod dicitur est quidem

VI
uerum est: sed non est sufficienter manifestatum: putat requirere ad usum rationis ita est. n. id: quod dictum est quiddam commune quod uerificatur in omnibus humanis studiis in quibus homines secundum scientiam practica operantur: puta in milicia in medicina & in quibuscumque negociis in quibus omnibus. uerum est dicere: quod neque plura neque pauca oportet aut facere: aut negligere sed ea que mediocriter se habent: & secundum quod recta ratio determinat: solum ille qui hoc commune habet. non propter hoc sciet amplius procedere ad operandum: puta si genti quilibet oportet dari ad sanandum corpus aliquis respondet quod illa debet dari: que precipit ars medicina: & ille qui habet artem hanc. scilicet. medicus non propter hoc interrogans sciet quid debet dare infirmo. sic autem se habet ratio recta prudentie in moralibus sic recta ratio artis in artificialibus. unde patet quod non sufficit id: quod dictum est. Deinde cum dicit. Propter quod oportet zc. Quapropter oportet. Concludit quod simili ratione circa habitus anime. non solum uere dicatur aliquid in communi: sed quod distincte determinetur que sit ratio recta: & quod sit terminus. i. definitio rationis recte: uel etiam secundum quod ratio recta determinari possit. Deinde cum dicit. Anime autem uirtutes zc. Animi autem uirtutes. Continuat se ad precedentia et dicit quod cum super in fine primi diuisionis uirtutes anime hoc modo. quod quiddam diximus esse morales: quiddam intellectuales. ex quo determinamus de reliquis. i. de intellectualibus: secundum quod ipsa ratio rectificat: ita tamen quod prius aliquid dicenda sunt de ipsa anima: sine cuius cognitione non possunt cognosci anime uirtutes: ut super in primo fine dictum est. Deinde cum dicit. Prius quidem igitur zc. Prius tamen de animo. Incipit persequi propositum. & primo determinat que dicta sunt de anima. Secundo per-

sequit de uirtutibus intellectualibus. ibi Sumendum ergo unusquisque horum. Sumendum est ergo. Circa primum duo facit. primo resumit diuisionem partium anime suppositam in fine primi. Secundo subdidit alterum membrum. ibi Nunc autem de ratione habete. Nunc autem circa eam. Dicit ergo primo: quod prius dictum est: quod due sunt partes anime. una que est habens rationem. alia que est irrationalis. dictum est autem super: quod id quod est rationem habens preestantia: perficitur per uirtutes intellectuales. id autem quod est irrationale participans tamen ratione: perficitur per uirtutes morales. Deinde cum dicit. Nunc autem zc. Nunc autem circa eam. Subdidit alterum membrum predictae diuisionis. & circa hoc tria facit. primo proponit diuisionem. Secundo probat ibi Ad ea enim que genere altera zc. Nam ad ea que alia. Tercio imponit nomina membrorum diuisionis. ibi Dicatur autem. Vocatur autem hanc. Dicit ergo primo quod quia nunc intendimus de uirtutibus intellectualibus: que perficiuntur parte anime rationalem: ideo ad distinguendum uirtutes intellectuales oportet didere rationem habens eodem modo: quo super diuisionem partium anime non quasi ex principali intentione: sed secundum quod sufficit ad propositum supponatur ergo quod pars rationalis supponatur in duas. una quidem est: per quam speculamur illa entia. scilicet. necessaria: quorum principia non possunt aliter se habere alia autem pars: per quam speculamur contingentia. Deinde cum dicit. Ad ea. n. que genere altera. Nam ad ea que alia. Probat permissam diuisionem tali ratione ea obiecta: que sunt genere necesse est quod ad diuersa genera partium anime adaptentur manifestum est autem quod contingens & necesse sunt genere: sicut habet de corruptibili & incorruptibili in. x. methaph. relinquit ergo quod sit diuersum genus partium anime rationalis: quod cognoscit necesse est contingentia.

maiorē autē ppositōnez pbat. ibi Si qdem similitudiez zc. Si qdem scdm similitudiez. Et hoc tali rōne. partib⁹ aīe inest cognitio: scdm q hnt similitudiem quāda: ad res cognitās nō qdem ita: q sint de ipa anima: sine cuius cognitōne nō possint cognosci aīe uirtutes: ut sup in fine pdictuz est: q res cognita sit actu ī natura potentie cognoscētis: sic Euripedes posuit: q terra terrā cognoscim⁹. igne ignem & sic de aliis: s; in qm qlibet potētia aīe scdm suam prietatē pportōnata ad talia cognoscēda. sic uisus ad colores cognoscēdos & audi⁹ ad sonos cognoscēdos. s; eorū que sūt aduicē similia & pportōnata ē eadem ratio distinctiōis. ergo sic cognita prōnem genere dnt: ita & partes aīe rātōnalis. Deīde cum dīc. Dicat aut zc. Vocat autē harū. Impōit noīa in pdictis partib⁹. & dīc q pdictarū partūz rōnalis aīe una qdem qspeculat⁹ necessaria pōt dici sciētificū gen⁹ aīe: q scīa de necessariis ē: alia aut ps pōt dici rōnalia: scdm q rōcinari & cōsiliari p eodē sumis. nominat. n. cōsiliū quādam īquisitōnez nō determinatā: sicut & rōcinatio q qdem īdeterminat⁹ maxime accidit circa cōtingētia: de qbus solis ē cōsiliūz. nullus. n. cōsiliat⁹ de his: q non cōtingit aliter se hēre. sic ergo sequit⁹ q rōnatim sit una ps aīe rōnem hntis. Videf autē qd phs de terminat hīc dubitatōnem hēre. īpe enim n. 3. de aīa distingit intellectū in dco. s. ī agens & possibile. & dīc q agēs est: q est omīa facere. possibilis aut: q est omīa fieri. sic ergo tā intellectus agēs q possibilis scdm rōnez ad omīa se habet. eēt ergo contra rōnem utriusq; intellect⁹: s; alia ps aīe eēt: q ītelligerit nccā: z q ītelligerit qtingētia p uerū nccz et uerū qtingēs uīr se hēre

sic pfectū et īpfcū in genere uerī. eadem aut potētia anime cognoscimus pfecta & īpfecta ī eodē genere sic uisus lucida et tenebrosa. multo igitur magis eadem potētia intellectia cognoscit necessaria et cōtingētia. Itē uisus se hēt intellect⁹ ad itelligibilia q sensus ad sencibilia. qnto enī aliqua uirtus ē alior: tāto est unica magis. sensus aut uisus picipat et ī corruptibilia. s. celestia corpora & corruptibilia. s. inferiora: qbus pportōnablē responde uidetur necessariūz & cōtingens. multo igit magis eadem intellectia potētia cognoscit nccā et cōtingētia. Videf etiā pba quā iducit effica nō esse. nō enim qlibz diūstas generis ī obis requirit diūstas potētiās. a liqñ nō eadem potētia uisua uidemus plātas et animalia: sed sola illa diūstas: q respicit formālē rōnem obiecti. puta si eēt diūsum gen⁹ coloris uel lumis: oporteret eē diūstas potētiās uisuas. obīa aut intellectus propriū ē quod qd est: qd est cōmune oībus et s; bīs et accidētib⁹ licet nō eodem. unde & eadem intellectia potētia cognoscim⁹ s; bās & accidētia. pari ergo rōne diūstas generis nccorūz & cōtingentium nō requirit diūstas potētiās intellectiūas. Hec autem dubitatio de facili soluitur si quis cōsideret q cōtingētia dupl⁹ cognosci possūt. uno mō scdm rōes nles. alio scdm q sūt īpctuari. nles qdēz igitur rōnes cōtingentium īmutabiles sūt. & scdm hoc de his dant⁹ demonstratōes: et ad scīas demonstratias ptingit cognitō eorū. nō. n. scīa nātalis est solū de reb⁹ necessariis z īcorīptibilib⁹ sed etiā de rebus corruptibilib⁹ et cōtingētib⁹. unde patet q cōtingētia sic cōsidata ad eandē ptem aīe intellectie ptingēt: ad quā et necessaria: qz

phs uocat hīc sciētificū. et sic pcedūt rōnes inducte. alio mō possūt accipi cōtingētia scdm q sūt īpctuari. & sic uariablia sūt. nec cadit sup ea intellectus nisi īdiātibus potētis sensituiis. uī & inter partes aīe sensitias ponit⁹ una potētia: que dicit⁹ ratio ptiularis siue uis cognitīa: que ē collatiua itentōnūz particulariū. sic autē accipit hīc phs cōtingētia. ita. n. cadit sub cōsilio & opatōne. et ppter hoc ad diūstas ptes aīe rātōnalis ptingere dīc necessaria & cōtingētia sic uisua & speculatia et particularia opabilia.

Sumenduz ergo utriusq; horum. Sumendus est ergo. Postq phs distinxit partes aīerātōnez hntis scdm q ē necessariū ad ppositūz: hīc incipit agere de ipis uirtutib⁹ itellctualibus: quib⁹ utraq; pars aīe rātōnalis pficitur. et pmo de terminat de singlīs itellctualiu uirtutum. Scdō mouet qndaz dubitatōem de utilitate iparūz: ibi Dubitabit aut utiq; aliq. Sed abiget qspiam. Circa pmo duo facit. pmo īuestigat rōnes accipiēdi uirtutes itellctuales. Scdō incipit de eis agere. ibi Incipietes igit zc. Repetētes ergo. Circa pmo tria facit. primo ppoit cōmunē rōez uirtutis: put ī primo dīctū q uirtus alicuius ē: que opus eius bonū reddit. Scdō īqrit qd sit bonū anime rōnez hntis qz ad utrāq; partē. ibi Triā. n. sūt īnaia. Triā sūt autem. Tercio cōcludit qz quales sūt uirtutes utriusq; partis. ibi Scdm quos igit zc. Scdm quos igit. Dicit ergo primo q ex quo sūt due parts poite rōnem hntis: cui attribuūt uirtutes itellctuales sumenduz ē qd sit uirtus utriusq; partis. necesse ē q sit uirtus utriusq; partis.

Dēm ē aut sup: q uirtus uniuscuiusq; rei determinat⁹ ad pprīū opus: qd. s. bene pficit⁹ scdm uirtutē. hīc aut dīcitur optim⁹ hntus: quo optie pficit⁹ a liq opus. Deīde cum dīc Triā autē sūt īnaia zc. Triā sūt autē. Inqrit qd sit opus pprīū utriusq; pdictarum ptium. & circa hoc tria fac. pmo oñdit q sint pncipia pprīorū actuum hoīs. Scdō īqrit qd sit pprīū opus rōnis ibi Speculatie aut uirtutis zc. At cōtemplatie mētis. Tercio īnfert cōclūsiōem intēta: ibi Vtrūq; itaq; zc. Ambaq; itaq;. Circa pmo tria fac pmo pponit tria: que uīr eē pncipia hūanorū actū. Scdō excludit unum eorum ibi Hōr autēz sensus zc. Ex is aut sensus. Tercio oñdit quod reliq duo aduicem cōcordare possunt ibi Est autē qd ī mēte zc. Qd uero est. Circa primū cōsidanduz est. q duo opa uidetur esse pprīa homini. s. cognitio ueritatis: īqñ homo agit tan q domin⁹ pprīi actus et nō sic actus uel ductus ab alio. sup hīc igit⁹ duo uidetur hēre dñiūm et potestātē tria q sūt īnaia. s. sensus et intellectus et appetitus. his. n. tribus mouet animalia. ut dicit⁹ ī 3. de anima. Deīde cum dīc Hōr aut zc. Ex is aut sēsus Excludit ab eo: qd dēm ē: unū eorū s. sensus et de ueritate qdēz māifestū est: qd nō ptinget neq; ad sensum neq; ad appetitū. ppoit autē ulteri⁹ q inter pdicta tria sensus nullus actus pncipiū est eo. s. modo: ut p sensū haberi possit dñiūm actus: qd qdem māifestum ē p hoc: q bestie hnt qdem sensum: nō tamē cōmūcāt aliquē actūz qa non hnt dñiūm sui actus. nō enī ale ipis agūt: sed mouētur īstincta nature. Deīde cū dīc Est at z ī mēte zc. Qd uero ē. Oñdit quod duo opera duorū reliquorū. s. intellectus & appe. l. i.

titus possint ad invicem concordare. & pmo ostendit quod eorum actus sunt sibi proportionabiles intellectus enim iudicando habet duos actus. scilicet affirmatorem: quia assentit uero: & negatorem quia dissente a falso: quibus duobus respondet duo proportionabiles in uis appetitiva. scilicet persecutio quod appetitus in bonum tendit. & in hoc & ei. & fuga quod recedit a malo: & discen- tit ei. & secundum hoc intellectus et appetitus possunt conformari. inquam id quod intel- lectus affirmat bonum: appetitus persequitur. et id quod intellectus negat esse bonum: appetitus fugit. Secundo ibi Quare quia moralis est. Itaque cum uirtus moralis. Concludit quod in moralibus uirtuti- bus predicti actus intellectus et appeti- tus sibi concordant. uirtus enim moralis est habitus intellectus: ut dictum est in 2o. electio autem est appetitus consiliativus: in- quam. scilicet appetitus accipit: quod consilia- tum est: ut dictum est in 3o. consiliari autem est actus unius partis rationis: ut superius habitum est quia igitur ad electionem concurrunt & ratio & appetitus: si electio debet esse bona: quod requiritur ad rationem uirtutis moralis: oportet quod et ratio sit uera: & appetitus sit rectus: ita. scilicet quod eadem quod ratio dicit. id affirmat: appetitus persequatur. ad hoc enim. quod sit perfectio in actu: oportet quod nullus principiorum sit imperfectus: sed hec mens siue ratio quod sic concordat appetitui recto: ueritas eius est practica. Deinde cum di- cit Speculatio quidem mentis est. At con- templatio mentis. Ostendit quod sit opus ratio- nem habentis secundum utramque partem: et pmo ostendit quod utraque pars se habeat ad actum ibi Actus quidem igitur est. Rei igitur agende. Dicit ergo philosophus: quod bonum et male mentis. id est intellectus uel rationis que est spe- culativa & non practica: consistit simpliciter in se ipso et in uero: ita. scilicet quod uerum abso- lutum est bonum eius et simpliciter absolutum est malum ipsius. dicere enim uerum & simpliciter est

opus pertinet ad quodlibet intellectum: sed bonum practici intellectus non est ueritas abso- luta sed ueritas consistere se habens. id est concor- dit ad appetitum rectum. sic ostensum est quod sic uirtutes morales concordant. Vi- detur autem hic esse quedam dubium. nam si ueritas intellectus practici determinatur in cooperatione ad appetitum rectum: appe- titus autem rectitudo determinatur per philosophum: quod consonat rationi uere: ut prius dictum est: seque- tur quidam circulus in dictis determinatio- nibus. Et ideo dictum est: quod appetitus est finis: et eorum quod sunt ad finem. finis autem determinatur homini a natura: ut supra in 3o. habitum est. ea autem quod sunt ad finem non sunt nobis determinata a natura: sed pro- pter inuestigationem. sic ergo manifestum est quod rec- titudo appetitus per respectum ad finem est me- sura ueritatis in ratione practica. & secundum hoc determinatur ueritas rationis practice secundum concordantiam ad appetitum rectum. ipsa autem ueritas rationis practice est respectu rectitudinis appetitus circa ea: quod sunt ad finem. & ideo secundum hoc dicitur appeti- tus rectus: quod persequitur: que uera ratio dicit. Videtur etiam hic esse dubium de hoc: quod persequitur de speculatione et practi- co intellectu quod de duabus partibus superius po- sitis. scilicet scientifico et rationis: cum tamen su- pra dixerit esse duas partes anime scienti- ficum & rationatium: quod de intellectu pra- ctico & speculatione ipse negat in 3o. de anima. Dicendum est ergo quod intellectus pra- cticus principium quidem habet in uis consi- deratione. et secundum hoc idem subiectum cum spe- culatione: sed finiatur eius consideratio in particulari operabili. unde philosophus dicit in 3o. de anima: quod ratio uis non mouet sine parti- culari. & secundum hoc rationatium ponitur diuisa pars anime a scientifico. Deinde cum dicit Actus quidem igitur est. Rei igitur a- gende. Ostendit quod utraque ratio se habeat ad actum. & circa hoc duo faciunt. pmo ostendit quod mens est principalis actus. Secundo

quod mens ibi Mens autem ipsa est. Sed mens ista nihil mouet. Tercio ostendit circa quod mens sit principium actus ibi Non est autem eligibile est. Concludit ergo pmo ex his: que superius dicta sunt: quod ex quo electio est appetitus consiliativus: sequitur quod sit ac- tus principium unde motus. id est per modum cause efficientis sed non cuius causa. id est per modum cause finalis. dictum enim est in 3o. de anima: quod appetitus est mouens in alio: sed ipsius electionis sunt principia appeti- tus & ratio: que est gratia alicuius. id est. que ordiatur ad aliquid operabile sic ad finem. est enim electio appetitus eorum que sunt ad finem. unde ratio proponens ad finem et ex eo procedens ad rationandum: et appetitus tendens in finem cooperans ad electionem per modum cause. Et inde est quod electio dependet ab intellectu siue mente et ab habitu morali: quod perficit uim appe- titiui: ita quod non est sine utroque eorum: et hoc probatur per signum. effectus enim electionis est actio: ut dictum est. Actio autem bona est contrarium in actione. id est mala actio non po- test esse sine mente et more. id est sine mo- rali quocumque dispositione ad appetitum per- tinente. unde nec electio bona et mala est sine mente et more. Deinde cum di- cit Mens autem ipsa est. Sed mens ista. On- dit que mens uel ratio sit principium actus et pmo ostendit perpositum. Secundo infert quedam corollarium ex dictis ibi Propter quod appetitus est. Quapropter autem intel- lectus dicit ergo philosophus: quod quis mens sit prin- cipium actus: tamen mens ipsa secundum se absolu- te considerata. id est ratio speculativa nihil mo- uet quod nihil dicit demutabili et fugiendo ut dicitur in 3o. de anima. et sic non dicitur principium alicuius actus sed solum illa: quod est gratia huius: id est quod ordiatur ad aliquid particulare operabile sic ad finem: et hec est mens uel ratio practica: quod quidem non solum principium actionis opera- torie: que non transit in exteriori mate- ria: sed manet in agente: ut occupare

et irasci: sed et factiue: quod transit in exteri- ore materia. sic urere et secare et hoc probatur per philosophum. quia omnis facies puta faber aut edificator facit suum opus non gratia habet in uis propter finem: sed ad aliquid particulare: quod est secundum. id est constitutum in exteriori ma- teria puta cultellus aut domus et non est finis aliquid actum. id est aliquid agibile in agente ex his puta recte occupare: aut irasci facit etiam omnes facies propter aliquid factum quod est alicuius. id est quod habet aliquem usum sic usus domus est habitatio. et talis quidem est finis facientis. scilicet factum et non actum. ideo autem non actum. quia in ipsis agibilibus ipsa actio est finis: puta bonum occupare uel bonum irasci. et sic mens practica est gratia habet finem uel factum uel actum: ita etiam appetitus est alicuius particularis finis. Deinde cum dicit Propter quod est. Quapropter autem intellectus infert quedam corollarium ex premissis. quod enim electio est principium actus: et electionis principia sunt appetitus et ratio siue in- tellectus aut mens: quod mediante electione sunt principia actus. quod sequens est quod electio uel sit intellectus appetitus: ita. scilicet quod electio sit essentialiter actus intellectus secundum quod ordiatur appetitum: uel sit appetitus in- tellectus: ita. scilicet quod electio sit essentialiter actus appetitus: secundum quod dirigitur ab in- tellectu et hoc est uerius: quod patet ex obis obiectis enim electionis est bonum et malum sic appetitus: non autem uerum et falsum: que parti- net ad intellectum. et tale principium est homo. scilicet agens eligendo propter intellectum et ap- petitum. Deinde cum dicit Non est autem intelli- gibile. Ostendit circa quod mens sit princi- pium actus per electionem. et dicit quod nihil factum. id est nullum preteritum eligibile est. sic nullus eligit ylion. id est troiam fuisse cap- tam. cuius ratio est. quod electio est appetitus per consiliatum: ut dictum est nullus enim consiliatur de futuro. id est de preterito: sed de futuro. et hoc probatur quod silium non est nisi de aliquo cen- tingenti: ut superius habitum est. factum autem preteritum. I. ii.

et non est contingens. quia non contingit ipsum
non fieri. quod non sit factum. Et ad hoc in-
ducitur uerbum Agatonis quod recte dicit:
quod solo isto posse potest deus: ut faciat
ingenita. id est non facta: quod sunt facta. et hoc
recte dixit. necesse est enim quod potestati
cuiuslibet causa subest omne illud: quod potest
contineri sub proprio obiecto uirtutis eius.
sic ignis potest calefacere omne calefacti-
bile. uirtus autem dei quod est causa entium: ex-
tendit se ad totum ens. unde solum id subest
huius die potestati uel potestati: quod repug-
nat rationi entis hoc quod implicat contradictionem.
et tale est quod scilicet non fuisse eius-
dem. non rationis est aliquid esse dum est et fuisse
dum fuit. et non esse quod non est: et non fuisse
quod fuit. Deinde cum dicit Vtrumque
utique z c. Ambae itaque. Concludit ex
premissis quod cognitio ueritatis est proprium
opus utraque particularum intellectus. scilicet
practici et speculatiui. Deinde cum dicit
Secundum quos igitur z c. Concludit ulterius
quod illi habitus sunt uirtutes in ambabus
partibus intellectus secundum quos contingit ue-
rum dicere: quod est bonum intellectus partis:

Inicipietes igitur z c. Repetere
ergo. Postquam philosophus inuesti-
gauit rationem secundum quam acci-
piende sunt intellectuales uirtutes: hic in-
cipit de ipsis intellectualibus uirtutibus
definire. et primo definit de uirtuti-
bus intellectualibus principalibus. Secundo de
uirtutibus quibusdam adiunctis uni earum
scilicet prudentie ibi Oportet assumere z c.
Videndum est quod. Circa primum duo faci-
unt. primo enumerat intellectuales uirtutes
Secundo determinat de singulis earum
ibi Scientia quidem igitur Quid igitur
sit scientia. Dicit ergo primo: quod ex quo
posita est ratio accipiendi uirtutes intellec-
tuales debemus rursus incipere ab eo.
quod superius definitum est. ut sic tractemus
de ipsis intellectualibus uirtutibus. dicitur enim

enim primum: quod uirtutes intellectuales sunt
habitus: quibus anima dicitur uere scire aut quod nu-
mero: quibus anima semper dicitur uere uel negando
uel affirmando. scilicet ars scientia prudentia sapi-
entia et intellectus. unde patet quod ista quod
sunt uirtutes intellectuales. ab horum autem
numero excludit suspitionem: quod per aliquos
coniecturas habet de aliquibus particularibus
factis et opinionibus: quod habet per probabiles rationes
de aliquibus uerbis. Quis enim posita duo
quod uerum dicat tamen contingit quod eis
quod dicitur falsum: quod est malum intellectus
sic uerum dicitur bonum ipsum. est autem con-
tra rationem uirtutis: ut sit principium
mali actus. et sic patet quod suspitio et opi-
nio non possunt dici intellectuales uirtutes
Deinde cum dicit Scientia quidem igitur z c. Quid
igitur sit. Definit de uirtutibus intellec-
tualibus enumeratis et primo definit de
singulis earum. et ostendit quod sit principalior
inter eas ibi Quodammodo caput habens
z c. Ac ueluti caput. Circa primum duo faci-
unt. primo definit de uirtutibus intellec-
tualibus perfectiuis intellectum circa ea: quod
sunt ex principiis. et definit de habitibus
intellectualibus perfectiuis intellectum circa
prima principia ibi Quia scientia de uerbis
Cum uero scientia. Circa primum duo faci-
unt. primo definit de scientia: quod perficit intellectum cir-
ca necessaria. et de habitibus perfectiuis intellec-
tum circa contingentia ibi Cotigens autem
aliter. Circa primum duo faci-
unt. primo notifi-
cat scientiam ex parte materie. et ex parte cause
ibi Ad hoc docibilis omnis z c. Insuper omnis scientia
Dicit ergo primo: quod manifestum potest esse quod sit
scientia ex his: quod dicitur: si oportet per certi-
tudinem scientiam cognoscere: et non oportet sequi
similitudines: secundum quod scilicet. quod quod similitudina-
rie dicimus scire etiam sensibilia: de quibus
certi sumus. scilicet certa ratio scientie hic accipitur:
quod omnes suspicabimur de eo: quod scimus quod non
contingat id se habere aliter. alioquin non esset certi-
tudo scientis: sed dubitatio opinionis. hoc autem
certitudo quod scilicet non possit aliter se habere

non potest haberi circa contingentia aliter se
habere. tunc enim solum potest de eis certitu-
do haberi: cum cadunt sub sensu. scilicet quod si
ut ex speculari. id est quod definitur uideri
uel sentiri: tunc latet utrum sint: uel non
sint. sic patet circa hoc: quod est forte sed
sic ergo patet quod omne scibile est ex neces-
sitate. ex quo concludit quod sit eternum.
quia omnia quod sunt simpliciter ex necessitate sunt
eterna huiusmodi autem neque generantur: neque
corrumpuntur. talia ergo sunt: de quibus est
scientia. potest autem et de generabilibus et corrup-
tibilibus esse aliquid scientia. scilicet naturalis non scilicet
particularia: quod generatio et corruptio
subiunguntur sed secundum rationes uel: quod sunt ex
necessitate et semper. Deinde cum dicit
Adhuc docibilis z c. Insuper omnis scientia
Notificat scientiam per causam. et dicit quod omnis
scientia uideatur esse docibilis. id est potest doce-
ri. unde in primo methaphisice dicitur quod signum scientis est
posse docere per idem. quod est actu: reduci-
tur aliter de potentia in actu. et eadem
ratio omne scibile est discibile ab eo. scilicet quod
est potentia scientis. oportet autem quod omnis doc-
trina siue disciplina fiat ex aliquibus pre-
cognitis: sic dicitur enim in principio postero-
rum analyticorum. non enim possumus deuenire
in cognitionem alicuius ignoti: nisi per aliquid
quod notum. est autem duplex doctrina ex pre-
cognitis. una quod est per inductionem. alia uero
per syllogismum. induction autem inducit ad cognoscendum
aliquid principium et aliquid uel: in quod
deuenimus per experientiam singularium: ut
dicitur in principio methaphisice. scilicet ex uerbis prin-
cipiis per dictionem modo per cognitionem per dictionem
sic ergo patet quod sunt quodammodo principia: ex quibus
syllogismus procedit: quod non notificat per syllogismum alio-
quin in principiis syllogismus procederet in infinitum.
quod est impossibile: ut probatur in primo
posteriorum. sic ergo relinquitur quod principium
solum sit inductionem. non autem quilibet syllogismus
est discipulabilis qui facies scire: sed solus
demonstratiuus: quod ex necessariis necessaria
concludit. sic ergo manifestum est quod scientia

est huius demonstratiuus. id est ex demon-
stratione causis obseruatis omnibus illis quod
cumque circa scientiam demonstratiuum deter-
minata sunt in posterioribus analyticis
oportet. non ad hoc quod aliquis sciat: quod prin-
cipia ex quibus scit: sint per aliquem modum
credita et cogita etiam magis quam conclu-
siones: que sciuntur alioquin non per se sed
per accedens habet scientiam: ipsum scilicet. potest contin-
gere quod ista conclusio sit per quodammodo alia
principia et non per ista que non magis
cognoscit quam conclusionem. oportet enim
quod causa sit potior effectu: uel id quod est
causa cognoscendi oportet esse magis notum
et ita per hunc modum definitum est de
scientia. Deinde cum dicit Cotigens autem
z c. Eius uero quod recipit. Definit de
habitibus: quod perficiunt intellectum circa co-
tingentia. et circa hoc tria facit. primo
ostendit duos esse habitus circa contingen-
tia. et definit de uno eorum. id est de ar-
te. ibi Quia autem edificatio z c. Cum
autem edificatio Tercio definit de alte-
ro. scilicet de prudentia ibi De prudentia autem
sic utique De prudentia uero. Dicit ergo primo
quod contingens aliter se habere diuiditur
in duo quia aliquid eius est agibile et a-
liud est factibile: quod quidem cognoscitur per
hoc: quod alterum est factio et alterum est actio. et
his possumus assentire per rationes exte-
riores. id est per ea: quod determinata sunt extra
istam scientiam. scilicet in nono methaphisice. ibi enim
ostensa est differentia inter actionem et factionem
nam actio dicitur operatio manens in ipso
agente: sic intelligere uidere: et uelle
factio autem dicitur operatio transiens in ex-
teriori materia. ad aliquid formandum
ex ea. sic edificare. urere. et secare. quod
ergo habitus distinguuntur secundum obiecta: conse-
quens est quod habitus qui est actiuus cum ra-
tione. scilicet prudentia: sit alius ab habitu fac-
tiuus qui est cum ratione: qui est ars: et quod u-
nus eorum non contineatur sub alio: sic
neque actio neque factio continentur sub in-
tellectu. .i. iii.

uicet. quia neque actio est factio neque factio est actio. distinguunt enim oppositis diuis. ut ex dictis patet. Est autem considerandum: quod quia contingit cognitio non potest habere certitudinem ueritatis repellentem falsitatem. ideo quoniam ad solam cognitionem pertinet contingit permittitur ab intellectu: qui perficitur per cognitionem ueritatis. est autem utilis contingitium cognitio: secundum quod est directio humane operationis: quod est circa contingitiam. & ideo contingitiam dicitur tractans de intellectualibus uirtutibus solum secundum quod subiacent humane operationi. unde & sole scilicet perice sunt circa contingitiam inquam contingitiam sunt. scilicet in particulari. scilicet autem speculatio non sunt circa contingitiam nisi secundum rationes uiles: ut supra dictum est. Deinde cum dicitur Quia autem edificatio est. Cum autem edificatio. Determinat de arte & primo de arte secundum se. Secundo de arte per comparationem ad oppositum eius ibi Ars quidem igitur. Ars igitur ut diximus. Circa primum duo facit. primo ostendit quod sit ars. Secundo quod sit artis materia ibi Est autem ars omnis et cetera. Omnis autem ars. Primum manifestat per inductionem. uidemus enim quod edificatio est ars quidam: & iterum quod est habitus quidam ad faciendum aliquid cum ratione. & nulla ars inuenitur: cui hoc non conueniat: quod scilicet sit habitus factiuus. scilicet cum ratione naturalis. scilicet habitus factiuus cum ratione: quod non sit ars. unde manifestum est quod idem est ars quod habitus factiuus cum uera ratione. Deinde cum dicitur Est autem ars. et cetera. Omnis autem ars. Determinat materiam artis. & circa hoc tria facit. primo ponit artis materiam. Secundo ostendit a quibus differat secundum suam materiam ibi Neque enim de his. Non autem eorum. Tercio ostendit cum quod conueniat in materia ibi Et secundum modum quendam et cetera. Et circa eadem. Circa materiam autem artis duo est considerare. scilicet ipsam actionem

artificis: quod per artem dirigere & opus: quod est per artem factum. est autem triplex operatio artis. prima quidem est considerare aliquid sit faciendum. Secunda autem est operari circa materiam exteriorum. Tercia autem est constituere ipsum opus & ideo dicitur quod omnis ars est circa generationem. id est circa constitutionem operis: quod primo proponit tanquam finem artis. et est etiam circa artificiale. id est circa operationem artis: qua disponit materiam & est etiam circa specularem quod aliquid fiat per artem. ex parte uero ipsius operis duo est considerare: quorum primum est: quod ea que sunt partes humane sunt contingitiam esse & non esse quod patet ex hoc: quod quando fiunt: incipiunt esse de nouo. secundum est quod principium generationis artificialium est in solo faciente quasi extrinsecus ab eis: sed non est in facto quod intrinsecum Deinde cum dicitur Neque enim de his. Non autem eorum. Manifestat quod dictum est: ostendens materiam artis ad tria. primo quod dem ad scias diuinas et metha. quod sunt de his: que ex necessitate sunt: uel fiunt de quibus non est ars. Secundo ibi Non de his et cetera. Neque eorum Ostendit materiam ad sciam naturalem: que est de his: que sunt secundum naturam: de quibus non est ars. habent enim ea: que sunt secundum naturam in se ipsis principium motus: ut dicitur in secundo philosophorum: quod non competit operibus artis: ut dictum est. Tercio ibi Quia autem et cetera Cum ergo facere Ostendit differetiam artis ad prudentiam & dicitur quod quia actio et factio sunt altera inuicem necesse est quod ars sit actionis directio & non actionis: cuius est directio prudentia Deinde cum dicitur Et secundum modum quendam et cetera Et circa eadem. Ostendit cum quo conueniat ars in materia & dicitur quod fortuna & ars sunt circa eadem secundum aliquem modum utraque enim est circa ea que fiunt per intellectum sed ars cum ratione

fortuna sine ratione. & hanc conuenientiam Agaton designauit dicens. quod ars dilexit fortunam. & fortuna artem inquam secundum materiam conueniunt. Deinde cum dicitur Ars quidem igitur et cetera. Omnis autem ars. Determinat de arte per cooperationem ad eius oppositum. & dicitur quod sic ars. ut pre dictum est: est quodam habitus factiuus cum uera ratione: ita atheuma. id est in heretia econuerso est habitus factiuus cum ratione falsa circa contingens aliter se habere.

Prudencia autem sic utitur ad summam et cetera. De prudentia uero. Postquam philosophus determinauit de arte: hic determinat de prudentia. & primo quod sit prudentia. Secundo ostendit quod sit omnium ibi Duobus autem entibus et cetera. Cum uero due. Circa primum duo facit. primo ostendit quod sit prudentia. Secundo ostendit materiam eius ab arte. quoniam ad rationem uirtutis ibi Sed tamen artis. quidem et cetera. Atque artis quidem. Circa primum duo facit. primo ostendit quod sit prudens. Secundo ostendit quid sit prudentia ibi Consiliatur autem nullus et cetera. Consultat autem nemo. Circa primum tria facit. primo determinat modum agendi. & dicitur quod sic oportet assumere de prudentia quid sit considerando qui dicantur prudentes. Secundo ibi Videtur autem prudentis et cetera. Videtur prudentis esse. Ostendit quod sit prudens. et dicitur quod ad prudentem uidetur pertinere quod sit potes ex facultate habitus bene consiliiari circa propria bona et utilia non quidem in aliquo particulari negotio: puta quod sunt bona uel utilia ad sanitatem uel fortitudinem corporalem. sed circa ea: que sunt bona uel utilia. & hoc quod tota humana uita sit bona. Tercio ibi Signum autem et cetera. Signum uero huius. Manifestat quod dictum est per signum quod scilicet illi dicitur prudentes non simpliciter sed circa aliquid determinatum quod possunt bene

rationari de his: que sunt bona et utilia & ad aliquem finem determinatum: dummodo ille finis sit bonus. quia rationari de his que pertinent ad malum finem est contrarium prudentie. & dummodo hoc sit circa ea: quorum non est ars. quia bene rationari de hoc modo non pertinet ad prudentiam sed ad artem. si ergo ille qui est bene consiliarius ad aliquid particulare est prudens particulariter in aliquo negotio: consequens est quod ille sit totaliter & simpliciter prudens: qui est bene consiliarius de his: que pertinent ad totam uitam. Deinde cum dicitur Consultat autem Consultat autem nemo. Ostendit quod sit prudentia & primo ponit definitionem prudentie. Secundo manifestat eam per signa ibi Propter quod prole et cetera. Ob hoc prole. Circa primum tria facit. primo ostendit ex predictis materiam prudentie ad alios habitus superpositos scilicet sciam & artem. Secundo concludit definitionem prudentie ibi Relinquitur ergo et cetera. Restat ergo. Tercio assignat rationem cuiusdam quod dixerat ibi Factio est quod dem enim et cetera. Nam faciendi quidem. Dicit ergo primo. quod nullus consiliatur neque de his: que sunt simpliciter impossibilia aliter se habere: neque de his: que sunt simpliciter agere illi: de quo habet consilium. accipiamus ergo ea: que super dicta sunt: scilicet quod scia est per demonstrationem & iterum demonstratio non potest esse de his: quorum conuenit principia aliter se habere. omnia que ex illis principis consequuntur possunt aliter se habere. non enim potest esse quod principia debilius esse habeant quam ea: que sunt ex principis. coniungamus autem cum his ea: que nunc dicta sunt. scilicet quod consilium non sit de his que sunt ex necessitate: & quod prudentia sit circa consiliabilia. quia dictum est super quod prudentis est bene consiliiari. Ex quibus omnibus sequitur quod prudentia neque sit

scia. neq. ars: & q. nō sit scia patet p hoc: q. agibilia de qbus est cōsiliū est circa q. ē prudentia. cōtingit aliter se habere & circa talia nō est scia. q. aut prudentia non sit ars patet p hoc q. aliud ē gen⁹ actōnis & factōis. un prudentia que est circa actōnes: difert ab arte: que ē circa factōnes. Deide cū dicit Relingitur ergo z c. Restat ergo Cōcludit ex pmissis difinitōem prudētie. & dicit q. ex quo prudentia non est scia: que ē habitus demonstratiuus circa necessaria: et nō est ars: q. ē habitus cum rōne factiuius: relingitur q. prudētia sit habitus cum uera rōne actiuius non qdem circa factibilia: que sunt extra hominem sed circa bona & mala ipius hominis. Deide cū dicit Factōnis qdem enim z c. Nam faciendi qdem. Assignat rōem eius: quod dixerat. s. q. prudentia sit habitus actiuius circa bona & mala hominis manifestū est enim q. semp finis factōnis est ali qd alterū ab ipa factōne. sicut finis ē dificatōnis est edificium cōstructum: ex quo patet q. bonum ipius factōnis non est infaciete sed infacto. sic igit ars que ē circa factōnes: non est circa hominis bona uel mala sed circa bona uel mala artificiatorū. sed finis actōis non est semp aliquid alterum ab actōne. q. q. nōq. eupsia. s. bona operatio est finis ipi. i. sibi met: uel etiam agēt quod tamē non est semper. nihil enī phibet unam actōnem ordinari ad aliam sicut ad finem. sic cōsideratio e factum ordniatur ad cōsideratōem cause. finis aut ē bonum uniuscuiusq. et sic patet q. bonū actōnis est in ipso agente. unde prudentia que ē circa actōnes dicitur esse circa hominis bona. Deide cum dicit Qd periclea. Ob hoc periclea Manifestat difinitōem ppositam per duo signa: quorū pmuū est q. quia pru

dentia est circa hominis bona et mala ppter h^o q. dicit q. dicebat pericles et alios similes existimam⁹ esse prudētes ex eo q. possunt considerare que sunt bona non solum sibi ipis sed etiam aliis. tales aut qui sibi ipis & aliis possūt bona speculari: existimam⁹ yconomicos i. defensores domorum & políticos i. gubernatores ciuitatū. Scdm signum ponit ibi Hinc & tempantiam Vnde tempantia. Et dicit: q. q. prudentia est circa bona uel mala agibilia: inde est q. tempantia ingreco uocatur urosim quasi saluās mētem: a qua etiam prudentia dicitur fronsis: tēpantia aut inqm moderat⁹ delectatōnes et tristitias saluat talem existimatōnem: que. s. est circa agibilia: que sunt hominis bona uel mala. & h^o patet per cōtrarium. quia delectabile et triste quod moderatur tempantia nō corrumpit. s. totaliter: neq. perit i cōtrarium. & educēdo quācūq. existimatōnez puta speculatiuā. s. q. triangulus habeat uel non habeat tres angulos equales duob⁹ rectis. sed delectatio & tristitia corrūpit peruertit existimatōnes: que sunt circa iudicia opabiliū qualiter fiat talis corruptio ostēdit qnter. manifestum est enim q. pntia opabiliū sunt fines: cui⁹ gratia fiunt operabilia: que ita se hnt in moralibus sicut pncipia in demonstratōnibus: ut habetur in secundo phisicorū. q. nō autem est uehemens delectatio uel tristitia: apparet homini q. id sit optimū: per quod seqtur delectatōnem: & fugit tristitiam. & ita corrupto iudicio rōnis non apparet homini uerus finis: qui est pncipiū prudentie circa operabilia existētis. nec appetit ipm. neq. etiam uidebitur sibi: q. oporteat omia eligere: & operari ppter uerum finē: sed magis pp

ter delectabile. quelibet enī malicia i. habitus uiciosus corrumpit pncipium inqm rectam existimatōem defini peruertit. hanc autem corruptōem maxime phibet tempantia & sic concludit ex predictis signis q. necesse est prudentiam esse habitum operatiuū circa humana bona cum uera ratōne Deinde cum dicit Sed causam artis. Atq. artis qdem. Ostēdit diferētiā duplicem inter artem & prudentiam scdm ratōem uirtutis humane: qruū prima est: q. circa artem requiritur uirtus moralis: que. s. rectificet usum eius. potest enim esse q. aliquis habeat usum artis quo potest bonam domum edificare: tamen non uult propter aliquam aliam maliciam. sed uirtus moralis puta iusticia facit q. artifex recte arte sua utetur sed circa usum prudentie non requiritur alia uirtus moralis. Dictum est q. pncipia prudentie sunt fines: circa quos conseruatur rectitudo iudicii per uirtutē morales. unde prudentia que est circa humana bona ex necessitate habet se cum adiunctas uirtutes morales tanquam saluantes sua pncipia non aut ars que est circa bona exteriora. sed postqm iam habetur ars: adhuc requiritur uirtus moralis: que rectificet usum eius. Secundam diferētiā ponit ibi Et in arte qdem z c. Et in arte quidem is. Manifestum est enim q. si aliquis peccat in arte ex propria uolūtate: reputatur melior artifex: qm si hoc non faciat sponte. quia tūc uidetur ex impicia artis pcedere. sicut patet de his: qui loquuntur incongrue propria sponte sed circa prudentiam minus laudatur: qui uolens peccat: qm qui nolens. sicut & circa uirtutes morales. & hoc ideo. quia ad prudentiam requiritur rectitudo appetitus cir

ca fines. adh^o q. sint enī salua sua pncipia. ex quo patet q. prudentia nō est ars quasi in sola ueritate rōnis cōsistens. sed est uirtus ad modum moralium uirtutum requirens rectitudinem appetitus. Deinde cū dicit Duabus autē entibus z c. Cum uero due sint. Ostendit quod sit obiectum prudentie. & dicit q. cum due sint partis anime rōnalis quā: una dicitur sciētificum. alia ratiocinatum siue opinatum: manifestum est q. prudentia est uirtus alterius horum scilicet opinatiui. opinio enim ē circa ea que cōtingit aliter se habere sicut etiam prudentia. & tamen quamuis prudentia sit in hac parte rōnis sicut in subiecto ratione cuius dicitur uirtus intellectua lis. non tamen est cum sola ratione sicut ars uel scientia: sed requirit rectitudinem appetitus. & hui⁹ signum est. quia habitus qui est in sola ratōe potest obliuioni tradi sicut ars & scientia: nisi sit habitus naturalis. sicut intellectus prudentia non traditur obliuioni per dissuetudinem aboletur cessante appetitu recto: qui quādiu manet contrarie exerceri circa ea: que sunt prudentie ita q. obliuio subripere non potest.

Via autem scientia de uirtutibus est z c. Quia uero scientia. Postqm phs determinauit de uirtutibus intellectualibus: que perficiunt intellectum circa ea que sunt ex pncipiis: hic determinat de uirtutibus intellectuabus pficientibus intellectum circa ipa pncipia: et pmo quidem determinat de intellectu qui est circa pncipia demonstratōnis Secundo determinat de sapientia: que est circa prima pncipia entium ibi Sapientiam autem in artibus z c. Sa. I. v.

pietia uero. Ostendit ergo primo qd preter alias uirtutes intellectuales necesse est esse intellectum circa principia demonstrationis. est enim scientia quedam existimatio de uniuersalibus & de his: que sunt ex necessitate. pteicularia enim & contingentia non possunt attingere ad certitudinem scientie. quia non sunt nota nisi secundum qd cadunt sub sensu. Est autem terciocōfictiō dū circa scientiam: qd eorū que demonstrantur ipsius scientie: que est circa pmonstrabilia: necesse est esse qdam principia: quod ex hoc patet: qd scientia ē cum ratione demonstratiua procedente ex principiis in cōclusiones quia ergo ita se habet circa scientiam: necesse est qd principium scientie neq; sit scientia neq; sit ars: neq; prudentia: de quibus iam dēm est. qd autem horū non sit scientia patet: quia id de quo est scientia: est demonstrabile. pma autem demonstrationum principia non sunt demonstrabilia alioquin pcederetur ī infinitum: qd autem non sit horū principiorum, ars uel prudentia patet p hoc qd hec due uirtutes sunt circa ea: que contingit saliter se habere: quod nō potest dici de principiis demonstratiōnis. oportet enim esse certiora conclusionib; que sunt ex necessitate. ex hoc etiam patet qd horū principiorū nō potest esse sapientia: que est alia uirtus intellectualis: de qua post dicetur quia ad sapientem pertinet qd habeat demonstrationem de aliquibus rebus. i. de priis cāis entiu; principia autem sūt idē demonstrabilia: ut dēm ē. si gō uirtutes intellectuales qbus ita uerū dicim; qd eis nunq; subest mendaciū siue circa necessaria: qd non cōtingit aliter se hēre: siue circa cōtingentia sūt isti hūus scia prudentia sub qua cōprehēdit artē que est etia; circa cōtingētia

& iterū sapia et intellectus: cui nullū trium que sūt prudentia, sapia & scia possit ēē circa principia indēstrabilia ut ex predcis patz; relinquit qd horū principiorū sit intellectus. accipit autē hic intellectus non p ipa potētia intellectia sed p hūtu quodā: quo hō ex uirtute luminis intellectus agētis naturaliter cognoscit principia indēstrabilia & satis cōgruit nomē. hūmodi. n. principia statim cognoscūt cogitōis terminis cognito. n. qd est totū. qd pars statim scit qd omne totū ē maius sua pte dicit autē intellectus ex eo qd intelligit intueō cēntiam rei. unde in. 3. de anima dicit qd obm p priū intellectus ē qd qd est. et sic quētiēter cogitō principiorū q statim inotescūt cogitō qd ē circa terminos intellectus noiaf. Deinde eūz dicit. Sapia at z ē. Sapia uero. Definiat de sapia. pō ostēdit qd sit sapia. 2. infert qddam corrolariū ex dēis. ibi Oportz gō sapiētez. Circa pz duo fac. pō ostēdit qd dicat sapia pteict sūpta. et scdō ex hoc qd sit sapientia simplr ibi Esse aut quodā z ē. Dicit gō pmo qd iter artes assignam; nomē sapiecer tiffimis artib; q. s. cognoscētes prias cās ingēne alicui; artificii dirigūt a lias artes: q sūt ēca idē genū. sic architectōica ars dirigūt manualr operāts & scdm hūc modūz dicim; Sydiam fuisse sapiētem latomūz. i. lapidū incisorē; & Polioliticū sapiētem statuari cez. i. factorē statutarū. ubi nihil aliud dicim; sapiētiā q uirtutē artis. i. ultiz et pfectissimū in arte: qno. s. aliq; attingit ad id: quod est ultimum & pfectissimū ī arte hec. n. ē ūtus uniuscuiusq; rei: ut dī ī pō decelo et mundo. Deinde cū dicit Esse aut quodā. Ostēdit qd sit sapia simplr dicta. et dicit qd sic existiam; quodā sapiētes ī aliq; artificio: ita etiā existiam; quodā esse

sapientes totaliter. i. respectu totius generis entium & non secundum aliquam partem: etia; si non sint sapientes circa aliquod aliud artificium sic Homerus dicit de quodam: qd dū eūz posuerant non fossorem neq; aratorē neq; aliquod aliud particulare artificium sapientem sed sapientem simpliciter. unde manifestum est qd sicut ille qui est sapiens in aliquo artificio: est certissimus in illa arte: ita illa que est sapientia simpliciter est certissima inter omnes scientias: inq; scilic; attingit ad prima principia entium: que secundum se sunt notissima: quāvis aliqua earū scilic; imaterialia sint minus nota: quo ad nos. uniuersalissima autem principia sunt etiam quo ad nos magis nota: sicut ea: que pertinet ad ens inq; est ens: quorum cognitio pertinet ad sapiētiā: ut patet in quarto metha. Deinde cum dicit. Oportet ergo z ē. Infert quoddam corrolarium ex dictis. & dicit qd quia sapientia est certissima: principia autem demonstrationis sūt cerciora cōclusionib; oportz qd sapiēs non solūz sciat ea: que ex principis demonstrationis concluduntur circa ea: de quibus cōsiderat: sed etiā quod uerū est dicat circa ipa principia pma: non quidem qd demonstrat ea sed inq; ad sapientem pertinet notificare communia: puta totum & partem equale & inequale & alia huiusmodi quibus cognitis statim principia demonstrationum innotescunt. un; ad hūmodi sapiētem pertinet disputare cōtra negantes principia. ut patz in quarto metha. sic ergo ulterius cōcludit: qd sapia inq; dicit uerum circa principia ē intellectus. inq; aut scit ea q ex principiis cōcludunt: est scia. distig; tamē a scia cōmūiter sūpta ppter eminētiā quāz habet inter alias

scias. ē. n. uirtus quedaz oīum sciaze.

T quēadmodūz caput hūis Ac ueluti capud. Postq; phs determinauit de singlis uirtutib; intellectualibus: hic ostēdit qd sit pcpua inter eas. et pmo ostēdit qd sit pcpua simplr. Scdō que sit pcpua ī genere agibiliūz hūanorū. ibi Erit a ē qdaz utiq; z ē. Et erit utiq;. Circa primūz duo facit. pmo ostēdit qd sapia sit simplr pcpua iter oīs. Scdō infert qddaz corrolariū ex dēis manifestas p signū qddaz ea: q dicta sūt. ibi Propter qd Anaxagoras. Circa pmo tria facit. pmo ppoit: qd intēdit Scdō excludit errorē cōtrariū. ibi Incōueniēs enī z ē. Et. n. foret absurdū. Tercio cōcludit. ibi Ex dēis utiq; z ē. Ex dēis gō pz. Dicit ergo pmo: qd sapia non est qd liscunq; scientia sed scientia rerum honorabilissimarū: ac dīmarū: ac si ipa habeat rōnem capitis inter oīs scias sic enim per sensus qui sūt in capite dirigunt motus et opatōnes oīum membrorū: ita sapia dirigūt oīs alias scias dum ab ea oīs alie sua principia supponunt. Deinde eūz dicit Incōueniēs enī z ē. Et enim foret absurdū. Excludit quorūdā errorē: q attribuebāt pncipalitatez inter oīs scias politice p quam gubernat mltitudo: uel prudentie p quā aliq; gubernat se ipz attēdentes ad utilitatem magis q ad scie dignitatez. scie. n. speculatiue: ut dicit in pncipio metha. nō qrun; qd ad aliqd utiles. s; sic p se honorabiles. un; circa hō duo fac. pmo excludit hunc errorē. 2. remouet qndā obiectōez ibi Sia qm optiz z ē. Qd si qd optimū. Circa pz ppoit duas rōes ēca qd pma dicit: qd incōueniēs ē siq; politica uel prudentia; stimet studiosam sciam. i. optiaz iter scias qd ēē nō possz nisi

homo esset optimū eorum: que sūt in mundo. scīarū enim una ē melior & honorabilior altera ex eo: q̄ est mīlīo rum & honorabiliorū ut dicit in p̄mo de aīa. hoc autē est falsum: q̄ homo sit optimū eorū: que sunt in mūdo. ergo neq; politica ceu prudētia q̄ sūt circa humanas sunt optime inter scientias. Secūdam rāōnēz ponit. ibi Si utiq; sanum zc. Quippe si sanum. Que quidem pcedit ex hoc: q̄ quedā sunt: quorum ratio cōsistit in propor tōne & habitudine ad aliqd. & ideo huiusmodi nō possunt esse eadem qm ad omīa. sicut patet q̄ nō ē idem sa num & bonū hominib; & piscibus. quedam uero dicūt absolute sicut album in colorib; & rectū in figuris & quia sapiētia est de his: que in se z absolute sunt talia: est enim de p̄mis entium: quod oportet ab omībus dici: quod idēz sit id: quod est sapiēs in omībus: & q̄ sit eadem sapientia simpliciter respectu omniū. sed id qd est prudens: oportet q̄ sit alterū apud diuersos ppter hoc: q̄ prudētia dicitur secundum pportionez & habitudiez ad aliqd: ille enim qui potest bene speculari singula: que pertinent ad seipm: dicitur esse prudēs. & talī cōceditur siue attribuitur prudētia. & inde est q̄ per quandam similitudiez homines dicunt quasdam bestias ēē prudentes: quecunq; scilic; uidentur habere quandam potentiam prouisi uam circa propriam uitā non qdem ex rāōe: quod proprie ad prudētiāz pertinet. Sic igitur manifestum est q̄ sapientia que est precīpua inter omīs non est idem q̄ politica. si enim po neremus q̄ illa scientia que est circa utilia: qualis est politica: esset sapien tia: que est omniū caput: sequeretur q̄ essent multe sapientie. non enīz pōt

esse una aliqua ratio circa ea: que sūt bona omībus animalibus: s; oportet q̄ circa singula animalia sit altera cō siderans quid sit bonum unicuiq; & eadem ratio est de medicina: que nō potest esse una omniū. dictūz est. n. supra: q̄ sicut sanum ita & bonūz al terum hominibus & piscibus. oportet autem solam esse unam sapientiam. quia ad eam pertinet considerare ea: que sunt communia omībus entib; unde relinquit q̄ politica que est gu bernatiua humane multitudinis: nō pōt esse sapientia simpliciter & mul tominus prudentia communiter dca q̄ est gubernatiua unius. Deinde cum dicit. Si autem quoniam & cetera. Quod si quia. Excludit quandam ob iectionem. posset enim aliquis dicere politicam ceu prudentiam cū sit de re bus humanis: esse precīpua. quia homo est excellentior inter animalia alia sed hoc nihil refert ad propositū quia quedam animalia secundum suā naturam sunt multum diuiniora pp ter sui excellentiam quam homo. & ut taceamus de deo & substantiis se peratis: que non subiacent sensibus: etiam ipsa que manifestissima sūt sen sui: ex quibus mundus constat: scilic; celestia corpora: sunt homine potio ra: siue comparemus corpori huma no: siue comparemus substantias mo nentes humane anime. Deinde cum dicit. Ex dictis utiq; manifestum & ce tera. Ex dictis ergo. Concludit uerita tem intentam. scilicet q̄ sapientia sit scientia & intellectus: ut prius dictūz est: non circa quecunq;. sed circa ho norabilissima. & hoc est ex dictis ma nifestum. q̄ si aliqua scientia esset ho norabilior: hoc precipue cōueniret po litice et prudētie qd sup impbatūz ē. Deinde cum dicit. Propter qd Anaxa

goras zc. Infert quoddam corrolariū ex p̄missis: p̄ quod manifestant que dam: q̄ dicta sunt. & circa hoc duo fa cit. p̄mo inducit corrolariū. Secūdo manifestat quādam partem ipsius. ibi Neq; n. prudētie zc. Neq; prudētia. Dicit ergo p̄mo q̄ quia prudentia est circa bona hūana: sapiētia autem cir ca ea: q̄ sunt homine meliora: inde ē q̄ homines dicūt Anaxagorā et quē dāz aliūz p̄m: qui uocabatur Tales & alios similes ēē quidem sapiētes: s; non ēē prudētes: eo q̄ homines uidēt eos ignorare ea: que sunt sibi ip̄s uti lia: sed inutelia & admirabilia q̄ ex cedētia communē hominū noticiāz & difficilia. quia indigēt diligētī inq sitōne & dca propter nobilitatez na ture. ponit autem spālīter exemplum de Tale & Anaxagora: qui spālīter sup hoc reprēsi fuerunt. cu; n. Tales exiret domum ut astra cōsideraret: i cidit in foueam: eoq; lugēte dixit ad eum quedam uetula. tu qdem o Ta les qui ante pedes neq; uidere: & q̄ in celo sūt putas cognoscere. Anaxa goras autē cum nobilis & diues ēēt: paterna bona suis dereliquit: & spe culatōni nāsalium se dedit nō curās de politicis. unde ut negligens repre hendebat. & dicenti sibi non est tibi cure patria. respondit. michi patria ualde cure ē ostēso celo. iō autēz ho mines dicunt eos scire iutilia: qui nō ingruunt de bonis hūanis. ppter quod etiam nō dicunt esse prudentes. nam prudētia est circa bona hūana: de q bus contingit cōsiliari. prudentis at maxime uidet opus bene cōsiliari. nullus aut cōsiliat de necessariis: q̄ ipossibile est aliter se habere: cuius sūt res diuine: de qbus sapientes p̄dicti cōsiderant. neq; etiāz pōt esse cōsiliū de qbuscunq; rebus nō ordiatis ad a

liquem finez: qui ē operable bonum de qbus cōsiderat speculatiue scie: etiā si sint circa corruptibilia. ille autēz est simpliciter bonus cōsiliator & p̄ cōse quēs prudens: qui rōcinando potest cōmittere qd sit optimū homini ad operādum. Deinde cum dicit. Neq; enī scia zc. Manifestat qddam: qd dixe rat assignans. s. rationem q̄re prudēs sit circa operabilia. prudētia enīz nō cōsiderat solum unūsalia: in qbus nō ē actio: s; oportet q̄ cognoscat singu laria: eo q̄ ē actiua. i. p̄ncipium agē di. actio autē est circa singularia. & i de est q̄ quidam nō habentes sciam: sūt magis actiui circa aliq̄ particula ria q̄ illi: qui hnt uniuersalem. eo q̄ sunt in aliis particularib; experti: pu ta si aliquis m̄dicus sciat q̄ carnes le ues sūt bēn digestibiles & sane: igno ret autē quales carnes sūt leues: non poterit facere sanitatē. sed ille q̄ scit q̄ carnes uolatiliū sūt leues et sane magis poterit sanare. quia igit pru dentia ē ratio actiua: oportet q̄ pru dēs habeat utranq; noticiāz. s. et unī uersalium & particularium que sūt propinquiora operationi & cetera.

Rit autē utiq; quedam zc. Eterit utiq;. Postq; p̄h̄s ostē dit qd sit p̄cipuum simpli citer inter omnes uirtutes itellectua les: hic ostēdit qd sit precīpuum cir ca res hūanas. & p̄mo ostēdit p̄poi tum. Secundo manifestat qddam: qd sup dixerat. ibi Signum autē est eius Huius uero signum ē Circa primum tria facit. p̄mo proponit: qd intendit Secūdo manifestat propositūz. ibi Est at politica zc. Est autē ciuilis. Tercio excludit quedam errorē. ibi Et uidet qdem circa se ip̄z. Videt autē & pru dentia. Dicit ergo p̄ q̄ quis incognitiue

rerū hūanarū nō consistat scia: que ē simpliciter pncipalis inter omnia: tamē est qdaz architectonica. i. pncipatiua & dñatiua ratio siue noticia hīc i. in genere rerum hūanarū. Deinde cum dicit. Est aut politica zc. Est aut ciuilis. Maifestat ppositum distinguēs ea: que pñet ad noticiam rerū hūanarū. & pmo distiguit politicam & prudētiā. Scdo dēminat de politica. ibi Eius aut que circa ciuitatē zc Eius aut que circa rē publicā. Tercio dēminat de prudētia. ibi Videf aut & prudentia. Dicit ergo pmo. q. prudentia & politica sūt idem hītus scdm sbāz. quia utraq. est recta rō rerum agibiliū circa hūana bona uel mala: sed dñt scdm rationēz. nā prudētia est recta rō agibiliū circa unius hominis bona uel mala. i. sui ipsius. politica aē circa bona uel mala totius multitudinis ciuilis. ex q. patz q. ita se habz politica ad prudētiā: sic iusticia legalis ad uirtutē: ut sup. in qnto dictum ē. poitis autē duob. extremis intelligitur medium. i. yconomica: q. mīdium ē inter unū hominē & ciuitatem. Deinde cum dicit. Eius autē que circa ciuitatē. Eius aut que circa rem publicā. Dēminat de politica. & distiguit eā in duas partes dicēs. q. eius hītus qui ē circa totā ciuitatē: una pars ē quasi prudētia architectonica: quediciť legis poitiua. dicitur. n. ars architectonica: quedēminat aliis qd sit agēdum. unū principes ponētes legēz suis subditis ita se hñt in ciuitatibus sic architectores in artificialib. & ppter hoc ipa legis poitiua. i. rō recta scdm quam principes leges rectas ponūt: dicit architectonica prudētia. alia aut pars politice cōmunī nomine uocat politica: q. i. consistit circa singlaria opabilia. leges aut com

perātur ad opera hūana sic uniuersalia ad particularia: ut de iustis legalibus dictum ē in qnto. & sic legis poitiua est pceptiua: & ita politica ē actiua & cōseruatiua eorum: que lege ponūt. & hoc patz. quia ad hmodi politicaz executiua pñet snia: que nihil ē aliud q. applicatio rationis uniuersalis ad aliqd. particulare opabile. non. n. dicit sententia nisi de aliq. operabili. & quia omne opabile est singulare. unde est q. snia est alicuius extremi. i. singlari: qd dicit extremū q. ab eo incipit nostra cognitō ad uniuersalia pcedere. & ad ipm terminat in uia dē census. pōt etiam ipa sentētia dici extrema: q. est applicatō legis uniuersaliter poite ad singulare opabile. et quia ista executiua legis poite retinet sibi cōmune nomē politice. inde ē q. isti soli qui exequūtur leges poitas: dicūt cōsulari ciuilitate. quia isti soli opant i. ciuilib. sic dirotigene. i. manuales artifices in artificialib. & compant ad legis poitores sicut ad architectores. Deinde cum dicit. Videf autem. Agit de prudētia. & primo oñdit q. dicat prudētiā. Scdo infert qdā corrolarium ex dictis. ibi Spēs quedam igit zc. Spēs igit quedam erit. Dicit ergo primo q. quis politica tam legis poitiua q. executiua sit prudētia: tamē maifeste uidet esse prudētiā: que est circa unū tm. i. circa seipm. & talis rō sui ipsius gubernatiua retinet sibi commune nomē prudentie. quia alie partes prudētie hñt ppria nomina: q. bus nominat. earum enī quedaz qdē dicit yconomica. i. prudētia dispētiua dom. quedā uero dicit legis po. i. prudētia ponendi leges. & q. libz earum dicitur in cōsiliatiam & iudicatiua: o. enim i. agibilia p. inq. sitōez cōsiliū adiuuare. z. de inuentis iudicare.

Est aut considerandum q. sicut supra dictum ē: prudentia nō est in ratione solū: sed habet aliqd. in appetitu. oia ergo de quib. hic fit mētio intm sunt spēs prudētie: in qm non in rōne sola consistūt: sed habent aliquid in appetitu: in qm enī sūt in sola rōne: dicūt. quedam scie practice. i. ethica & yconomica & politica. Est etiā considerandū q. quia totum pncipalius est parte: & p. consequens ciuitas q. domus et domus q. unus homo: oportz q. prudētia politica sit pncipalior q. yconomica: & hec q. illa: que ē sui ipsius directiua. unde & legis poitiua est pncipalior inter partes politice & simpliciter pncipua circa omnia agibilia hūana. Deinde cum dicit. Species quidē igit zc. Species igit quedam erit. Infert qdā corrolariū ex dictis. & dicit q. ex quo prudētia q. est circa se ipm ē pars cōmunis prudentie: cōsequēs ē q. scire ea: que sūt sibi ipsi bona: qd pertinet ad hāc prudētiā: sit quedaz spēs cognitionis hūane: uel ppter diuersitatē eorum que ad unum hominē pñent. Deinde cum dicit. Et uidetur que circa se ipm zc. Et uidet qui illa Excludit qndam errorem. & pmo ponit ipm. Secundo inducit pbatōnem eius. ibi Propter quod et Euripedes. Quappter & Euripedes. Tercio soluit imphās errorem. ibi Quamuis forte zc. Quā forte. Dicit ergo pmo q. quibusdam uidet solus ille ē. prudens: qui habet sciam & exercitium circa ea: q. ad seipm pñent. illi aut qui sunt politici: non uident esse prudētes sed magis pōp. gmones. i. itro mittētes se de multis. i. q. ad multitudinem pñent. Deinde cum dicit. Propter qd & Euripedes. Quappter et euripedes. Inducit pbatōnem predicti erroris. & pmo qdem p dictum Euripe

dispoete: qui inducit quendā p sua ciuitate militatē talia dicentēz. quāliter ego cōm prudēs: cui. i. michi ad eraz in negociose. i. cū ego mā negocia nō tractarem: sed cū sim numerat. inter multos pncipio milicia eqli michi & aliis. Scdo ibi sup. fluos. n. zc. Nāz solertes. Inducit ad idēz rōnem. & dicit q. qdaz dicūt politicos non ēē prudētes tanq. superfluos. i. s. per uacuis rebus itendentes & tanq. opantes aliqd. amplius: q. ad eos spectet. homines enim ppter priuatum amorē quez in ordiate ad se ipos habēt: querūt solū id: qd est sibi ipis bonum. et existimāt q. hoc solū oporteat. unūquemquem operari: qd. i. sibi ē bonum. & ex hac opinione hominum uenit: q. illi soli sūt prudētes: qui p priis negociis intēdūt Deinde cum dicit. Quamuis forte. Quā q. forte. Excludit hūc errorem. & dicit q. p priū bonum uniuscuiusq. singlari psonē nō pōt esse sine yconomica. i. ita dispētiue ciuitatis. sic nē bonū partis pōt esse sine bono totius. unde patz q. politica & yconomica non intēdūt circa aliqd. sup. fluūz: sed circa id: qd ad se ipos pertinet. nē tamen sufficit politica & yconomica sine prudentia p priorū. q. recta dispoita ciuitate & domo adhuc ē maifestum q. liter oportet disponere ea: q. ad se ipm pñent. & ideo oportet ad hoc itendere p prudētiā: q. est circa p priū bonū Deinde cum dicit. Signū autem zc. Huī. uero signū. Maifestat qdāz qd supra dictum ē. i. q. prudentia nō sit solum circa uniuersalia sed etiā circa singlaria. & circa hoc duo facit. pmo ostendit ppositum. Secundo comperat prudētiā scie & intellectui. ibi Quoniam aut prudentia zc. Quod autē prudētia. Circa p. m. pōt duas rōes circa q. rum primaz duo facit: primo

manifestat ppositum p signū quoddā. Secundo circa hoc qñdaz qñtionem inducit. ibi Quia & hoc utiq; aliquis. Quoniam utiq;. Dic ergo primo q signum eius qd supra dictū ē. s. q prudētia non sit solū circa uniuersalia s; et circa particularia. q; iuuenes fiūt geometrici & disciplinati. i. in sciis disciplinabilibus siue mathematicis et fiūt sapientes in talibus. i. ad pfectōnem & terminū harū sciāz ptingentes: nō aut uidetur q iuuenis fiat prudēs cuius causa ē. q; prudētia ē circa singularia: q; fiūt nobis cognita p experiētiam iuuenis aut non potest eē expertus. q; ad experiētiam requiritur temporis multitudo. Deinde cum dicit. Quia et hoc utiq; zc. Nam et de illo q; dubitabit. Mouet circa hoc qñtionē. s. q; re possit puer fieri mathematicus: nō autem possit fieri sapiēs. i. methaphisicus uel phisicus. i. naturalis. et ad hoc respōdet qm ad naturalē. quia hoc qdem. s. methaphisica cognoscit p abstractōē a sensibilibus: quorū est experiētia. et iō non requiritur ad cognoscēdum talia temporis multitudo. sed pncipia naturalia que nō sunt abstracta a sensibilibus p experiētiam considerantur. ad quod requiritur temporis multitudo. qm ad sapiētiam subiūgit q iuuenes sapientialia quidem. s. methaphisicalia non credūt. i. non attingūt mente licet ea dicant ore. sed circa mate. non est in manifestum eis qd quid est. Cuius rō ē. quia rōnes mathematicorū nt rerum imaginabiliū. sapiētialia autem sūt pure intellectualia. iuuenes aut de facili possūt capere ea: q sub imaginatōne cadunt. sed ad illa que excedūt sensum & imaginationem: nō attingūt mēte. quia nō dum hnt intellectum exercitatu ad tales cōsideratōnes tū ppter puitatez tēporis tū ppter plūrias

mutatōnes. Erit ergo hic cōgruus ordo adiscendi. ut pmo qdem pueri logicalibus istruant quia logica docet modū totius phie. Secundo instruēdi sūt in mathematicis: q nec experiētia indigēt: nec imaginationem transcēdūt. Tercio aut in naturalibus: que & si nō excedat sensū & imaginationē requirunt tamen experiētiam. Quarto aut in moralibus: que requirunt & experiētiam & animū a passionibus liberum: ut in pmo hitum ē. Quito aut in sapiētialibus & diuinis: que transcēdūt imaginationē: & requirūt ualidum intellectum. Scdm ratōēz pōit. ibi Adhuc peccatum zc. Insuper error. Dictū est. n. q; prudentis opus ē bene cōsiliari. in cōsiliando aut dupliciter contingit peccare. uno° circa uniuersale puta an hoc sit uerū: q; omnes aque ponderose sūt prauē. alio° circa singulare: puta an hec aq; sit ponderosa. g. oportz q; prudētia sit directia et circa uniuersalia & circa singularia. Deinde cum dicit. Quoniam autē prudētia zc. Quod autē prudētia. Compat scdm pdicta pmo quidē scie. Secundo autē intellectui. ibi Susceptibiles qdēz igitur zc. Oppōita ē ergo. Dic ergo pmo q; expredcis est manifestum q; prudētia nō est scia. Scientia. n. ē uniuersaliū ut supra hitum ē. prudētia autē est extremi. i. singularis. q; est opabilis: qd ē singulare. et sic patz q; prudētia nō est scia. Deinde cum dicit. Susceptibiles qdem zc. Oppōita ē ergo. Cōpat prudētiā intellectui & primo ostēdit cōueniētiam. Secundo dīam ibi Querere aut zc. Dicit ergo primo: q; taz scia q; prudētia sūt susceptibiles uel attingibiles scdm alia litteram intellectui. i. hnt aliquam coherētiaz cum intellectu: q; est hitus pncipiorū. dēz ē. n. sup q; intellectū ē quorūdā termi

norū. i. pncipiorum idemōstrabiliū quorum nō est ratio. quia nō possūt p ratōnem pbari: sed statim scdm se in notescunt. hoc aut. s. prudētia ē extremi. s. singularis opabilis: qd oportet accipere ut pncipiu iagēdis: cui qdem extremi nō ē scia: q; non pbat rōne sed ē eius sensus: q; aliquo sensu pncipitur nō quidem illo: q; sentimus spēs ppriorū sensibilibus putā soni. coloris & hūmodi: q; est sensus pprius s; sensu iteriori: quo percipi mō imaginabilia sic in mathematicis cognoscim⁹ extremum trigonū. i. singulare triangulū imaginatum. q; et illic in mathematicis stat ad aliqd singulare imaginabile: sic etiam in naturalibus stat ad aliqd singulare sensibile: & ad istū sensum. i. interiorez magis ptinet prudētia: p quaz perficitur rō particularis ad recte estimādū de singularibus intentōibus operabiliū uel & animalia bruta q; habēt bonaz estimatiā naturalē dicunt participare prudētia: sed illius sensus q; est circa ppria sensibilia ē quedam alia spēs perfectia: puta idustria quedaz discerendi colores et sapores et alia hūmodi. & ita prudētia conuenit cū intellectu in hoc: qd est esse alicuius extremi. Deinde cum dicit. Querere aut zc Ostendit dīam inter prudētiā & intellectum. intellect⁹. n. nō est inq̄sitiuus. prudētia autē ē inq̄sitiua. est enim cōsiliatia. cōsiliari aut & querere dīnt sicut pprium & cōmune. naz cōsiliari ē qdāz q̄rere ut in. 3. dēz ē.

Oportz autem assumere zc. Videndum ē qd sit. Post q; phs defīnauit de prudētia & aliis uirtutibus intellectualibus pncipalibus: hic defīnat de quibusdaz uirtutibus adiūctis prudētie. et primo

defīnat de singlis earum scdm se: & in. 2. compat eas adinuicem et ad prudētiā. ibi Sūt autē omnes hitus zc. Sunt autē. Circa primū tria fac. primo defīnat de eubulia. Scdo de sinefi. ibi Vocata aut gnomē zc. Ea uero q; appellat. Circa primū tria fac pmo inq̄rit genus eubulie ostendēs q; sit qdam rectitudo. Scdo ostēdit cui⁹ sit rectitudo. ibi Neg scie at zc. Nō scie. Tercio ostēdit q̄lis sit rectitudo. ibi Quia aut rectitudo zc. Cum uero directō. Circa primū duo facit. pmo dicit de quo ē intentio. Scdo exeq̄tur ibi Scia qdem zc. Scia quidē non ē. Dic ergo primo: q; post tractatu de pncipalibus uirtutibus intellectualibus: oportz assumere ad cōplemētū cognitiōis pdictarū uirtutum de eubulia: que dicit bona cōsiliatio qd sit: utrū sit scia qdam uel saltē opinio uel etiā eustoxia. i. bona cōiectura: uel in quo alio genere sit. Deinde cu dicit. Scia qdem. Scia qdēz non ē. Ostēdit qd sit gen⁹ eubulie. & primo ostēdit inq̄ genere nō sit. Scdo cōcludit gen⁹ eius ibi Sed q; quicqd zc. Sed quoniaz qui. Circa p̄mum tria facit. pmo ostēdit q; eubulia nō sit scia. Secundo q; non sit eustoxia. ibi Sed tamē neq; eustoxia zc. Atq; nec bona. Dic ergo primo: q; eubulia nō est scia: quod qdē patz p hoc: q; hntes sciam iam nō querūt de illis: de quibus sciūt. sed habent certam noticiā de eis eubulia aut cum sit qdam cōsiliū: ē cum qdāz inq̄sitiōne. i. n. q; cōsiliat querit: & rōci nat. sed ratio habet in termino inq̄sitiōis. ergo eubulia nō ē scia. Deinde cū dicit. sed tamē neq; eustoxia. Atq; nec bona. Ostendit q; eubulia nō sit eustoxia duplici rōne: q; rum pma talis ē. eustoxia. i. bona cōiectura est sine rōis inq̄lōe et ē uelox. pueit. n. aliq

bus ex hoc: q. hnt pmpn: iudicium
intellectus vel partis sensitivae ad recte
mandu de aliquo ppter subtilitatem
spuuz et boitate imagiatonis et puri
tate sensitivae: organorum cohopant etia
adh mltia expietia & hec duo defut
eubulie. eubulia. n. ut dicitur: est cu inq
sitone ronis: et cum alia parte non e
velox sz magis boni cōsiliatores con
siliant multo tēpore: ut diligenter p
quirāt omia: que ptingūt negocium
un et in puerbio dicūt: q oportz ea q
sūt determinata in consilio uelociter
exeq: sed cōsiliari tarde. unde patz q
eubulia nō est eustoxia. Scdm rōnez
pōit. ibi Ad hec solertia zc. Solertia
quoq. Que talis ē. si eubulia eēt idē
q eustoxia: oporteret q quicqd con
tinet sub eustoxia: cōtinere sub eubu
lia: sed solertia ē quedā spēs eustoxie
est. n. bona cōiectura circa iuentōnez
mdu dnt tamē solertia ab eubulia: q
eubulia nō est circa finē: q se habz in
opabili sicut mdu i silpis. nō. n.
est cōsiliū define: ut dictum ē in. 3. er
go eubulia nō est idem q eustoxia.
Deide cum dicit. Neq utiq opinio zc.
Neq rursus opinio. Ostēdit q eubu
lia nō sit opinio: ita. s. q nō soluz non
omīs opinio sit eubulia: sz q neq nul
la opinio sit eubulia. z hoc patz. eadē
rōne quā sup pposuit de scia. licet. n.
opinās nō sit cert: tamē iaz determi
navit sead unum: qd non cōvenit cō
siliati. Deide cum dicit. Sed quia qui
qdem zc. Sed qm qui. Ostēdit quid
sit veruz gen eubulie p hoc q ille q
male cōsiliat: dicitur peccare in cōsi
liando. qui aut bene cōsiliat: dicitur
recte cōsiliari: & talis ē eubulus. und
manifestum ē: q eubulia est quedam
rectitudo. Deide cum dicit. Neq scieat
Non scie neq opinionis. Ostēdit cu
ius sit rectitudo. & pmo oñdit cuius

non sit rectitudo. Secūdo cuius sit. ibi
Sed rectitudo qdaz zc. Sed bñ consu
lere. Circa pmm duofacit. pmo ppo
nit: qd intēdit. & dicit q eubulia non
est rectitudo neq scie neq opiniois.
Secdo ibi Scie qdaz zc. Nam scie non
est. Ostēdit pposituz. & pmo qm ad
sciaz. illud. n. uidet idigere rectitudie
qua rectificet: in q contingit eē pec
catum. sed in scia non cōtingit eē pec
catū cum sit semp notoruz. 2o eubulia
nō est rectitudo scie. Secdo ibi Opiois
aut zc. Opiniois uero. Ostēdit ppoi
tum qz ad opinione in hoc duplici rō
ne qrum pma talis ē. opiniois qdaz q
iea contigit eē peccatum pōt esse ali
qua rectitudo. sz rectitudo eius nō di
cit bonitas sed veritas: sic & peccatū
eius dicit falsitas. ergo eubulia que
a bonitate denominat: non ē rectitu
do opiniois. Scdm rōnez ponit. ibi Si
militer aut zc. Et simul iā determina
tum ē. Et dicit: q omne illud de q ha
bet opinio: iam ē determinatuz qm ad
opinante: licet nō sit determinatuz qm
ad rei veritatē. & in hoc eubulia defi
cit ab opinione. quia non ē sine rōne
ingrēte. eubulia. n. nō est enūciatio a
licuius rei: sed inquisitio. econtrio aut
opinio non ē inquisitio: sed qdam enū
ciatio opinati. opinās. n. dicit verum
eē: quod opinat: sed ille qui cōsiliat
uel bñ uel male: Ad hec qrit aliquid
& ratiocinat. non dum aut enūtiat
illa eē uel non eē. ergo eubulia non ē
rectitudo opinionis. Deide cum dicit
Sed rectitudo qdam zc. Sed bñ con
sulere. Oñdit cuius sit rectitudo eubu
lia & dicit q ex quo non ē rectitudo
scie n3 opinionis: relinqtur q sit qdā
rectitudo cōsiliū: ut ipz nomē significat
et inde ē q ad pfcām notitiā eubulie
oportet ingrere qd sit cōsiliū: et cir
ca qd sit: & hec sup determinata sūt

in. 3. unde nō oportuit q hic resume
rent. Deide cum dicit. Quia aut recti
tudo zc. Cum uero directio. Ostēdit
qlis rectitudo sit eubulia. z circa hō de
terminat qtuor conditōnes eubulie p
ordiez. dicit ergo pmo q rectitudo m
tipst dicit. uno mo pprie. alio modo
metha. pprie qd dicit in bonis. scdz
similitudinem aut dicit in malis. ut si
dicam q aliq sit rect fur: sic si dici
mus q ē bon fur. manifestum ē autez
q nō omnis rectitudo cōsiliū ē eubu
lia. non. n. ē rectitudo cōsiliū in malis
sed i bonis tm. incōtinēs. n. & pūus
qnoqz adipiscit p suam rōcinatōez id:
qd prepōit cognoscere: puta cuz inue
nit uia: p quā possit peccatuz ppetra
re un p similitudinem dicit recte cōsili
ans: inqm. s. inuenit uia efficaciter du
centē in finē. sed cuz assumit p fine qd
dam magnū maluz puta furtum uel
adulteriū. sed bñ cōsiliari qd. signi
ficat nomē eubulie: ut esse qdaz bo
nuz. un manifestū ē q talis rectitudo
qiliū ē eubulia: p quā aliqd adipiscit
bonū finem. Secūda conditōnem po
nit. ibi Sz ē hec zc. Eni uero hec. Vbi
considerandum ē: q contigit in silogis
ticis aliquo concludi ueraz conclusio
nem p falluz silm & ita etiā in opabi
libus cōtingit qnoqz puenire ad bonū
finē p aliquam malaz uia. Et hoc ē qd
dicit. q cōtingit aliquo sortiri bonū
finem q falso sillo: ita. s. q aliq con
siliado pueniat ad id: qd oportz face
re sed non p quod oportet: puta cum
aliqz fura ē: ut subueniat pauperi. et
hoc ē ac si in sillo aliqz ad ueram con
clusionēz assumet medium falsuz tm.
sz. n. in itentōe finis sit sic pncipiū &
mdu termin: tamē in uia executōis
quā inquirat cōsiliator. finis se habz
sic conclusio. & id qd est ad finēz sic
mdu termin. manifestū est autez q

non dicit recte sillogizare: q rectam
conclusionē p falsuz medium cōclude
ret. un consequēs est q nō sit uere eu
bulia scdm quaz aliqz adipiscit finē
quē oportz. non autem pūa: p quaz
non oportz. Terciam cōditōnem po
nit. ibi Ad hec est mltum tempus z
zc. Preterea fieri pōt. Et dicit q qnoqz
cōtingit q aliqz mltum tempus po
nit in cōsilio ita q forte aliquo elabit
oportunitas exequndi. cōtingit et q a
liqz nimis uelociter z pcpitater qilia
tur. un nec ista ē uere eubulia: sz talis
rectitudo cōsiliū q attendit id: qd est
utile ad finē & finem quē oportet &
modum & tempus. Quartā cōditō
nem pōit. ibi Ad hec est simplr zc.
Preterea ē simpliciter. Et dicit q con
tingit aliquē esse q bene cōsiliat sim
pliciter ad finē totius uite. cōtingit et
aliquē esse: qui recte cōsiliat ad ali
quem finē particularem. und eubulia
simplr erit q dirigit cōsiliū ad finem
cōm totius hūane uite. illa aut que
dirigit ad quedam finē pticulare: nō
ē eubulia simplr: sz eubulia quedam
qr cum prudētiuz sit bñ cōsiliari: o3
q eubulia sit rectitudo cōsiliū i ordie
ad illuz finē circa quā ueraz stimatio
nez hnt prudētia simplr dca. et hec est
finis cōis totius hūane uite: ut supra
dēm ē. Ex oibus ergo q sup dca sunt
accipi pōt q eubulia ē rectitudo cōsi
lii ad finēz bonum simpliciter pūas
congruas & hoc tempore cōueniēti.

Est autez et synesis zc. Saga
citas quoq. Postq phs det
minauit de eubulia: hic de
terminat de synesi. & circa hō duo fac
pō cōpat synesyz scie & opiniois. Secdo
oñdit q nlla opinio sit synesis. ibi Neq
aliq una zc. Neq una aliq. Dicit ergo
p q synesis scdm quā dicim aliquos

est sinectos. i. sensatos. et contrariū eius
q. est insensatos: sed qm dicim aliquos esse
asensatos. i. insensatos: non est totaliter idē
q. scia ul' opinio nullus. n. ē qui non
habet aliquā sciam uel opinionē. Si g.
ois scia ul' opinio eet synesis seget q.
ois hoies essent sensati qd patz eē fal
sum. Deinde cum dic. Neq. aliq. una z
ē. Neq. una aliq. Oñdit q. nulla scia
sit synesis. & dic q. synesis nō est ali
qua sciarum ptiariū: q. si eet me
dicia eet de sano & egro. Si aut esset
geometria eet circa magnitudines que
daz aut alie scie sunt de rebz sempiter
nis & immobilibus sicut scie diuine cir
ca q. nō dicūt esse synesis neq. et dicūt
de hīs eē: que sūt siue a natā siue ab
hoies nō de qbus sūt sciētiaales et ar
tificiales: s. de illis de qbus aliquis
pōt dubitare & cōsiliari. Et sic patet
q. synesis nō est aliq. scia. Deinde cum
dicūt. Propter qd zc. Quappter circa
Compat synesis prudētie & cōcludit
ex pmissis cōueniētiā utriusq. q. et
synesis circa cōsiliabilia circa q. etia
ē prudētia: ut sup. ostensū est. sequit
q. synesis sit circa eadem prudētia. Se
cundo ibi Non est aut idē zc. Ostē
dit dīam utriusq. Et pmo ostendit q.
synesis nō est prudētia. Secdo q. nō sit
sub prudētie genere. ibi Est aut non
habere prudētiā zc. Est at sagacitas
Dic ergo pmo q. quis synesis & pru
dentia sint circa eadē non tamē sunt
oīno idē. Ad cuius euidentia con
sideraduz ē q. inspeculatis in qbus nō
est actio: est soluz duplex op. rōnis
s. inuenire iquirēdo et de iuentis iudi
care & hec qdem duo opa sūt ratōis
practice cuius inq. sitio ē cōsiliūz qd
pertinet ad eubulā. iudiciū autem
de cōsiliatis pertinet ad synesim illi
eniz dicunt sensati qui possunt bene
iudicare de agilibz nō aut stat hic

ratio pctica sed ulterius pcedit ad agē
dum & iō necessariū est terciū opus
q. finale et completiūm. s. p. cipere
q. pcedat ad actū & hoc pprie ptinet
ad prudētiā. Vnde dic q. prudētia
est pceptiua inq. m. s. ē finis ipius de
miare qd oporteat agere sed synesis
est solū iudicatia & p eodem accipit
synesis & eusynesia. i. boni sensus sic
& iudem dicūt senecti & eusynesi. i.
fēlati z bñ sensati quoz ē bñ iudicare
& sic patz q. prudētia est eminentior q.
synesis sic et synesis q. eubulia. Inq.
tio. n. ordiatur ad iudiciū sic ad finē
& iudm ad pceptum. Deinde cum di
cit Est aut nō hēre zc. Est aut sagna
citas. Ostēdit q. synesis nō est genera
tio prudētie & dic q. synesis sic nō ē
idem q. prudētia ita non est idē cu
hoc q. est hēre prudētiā aut cū hoc
q. ē sumere. i. acquirere eam sed sic in
greco discere q. ē qdam usus scie dī
simene sic & symene dicūt in h. q. ali
quis utit opice pctica in h. q. iudicat
de hīs in qbus ē prudētia q. qdēz m.
ti ab alio pōt dici iudicare bene. eu
. n. ingreco idē est ei q. ē bene unō no
mē synesis sed q. dñr aliq. eusyneti
q. bene iudicātes ul' bñsensati uenit
uoce. s. symene que dicitur circa hoc
qd est discere. multociēs enī discere
nominam symene. Est ergo sensus q.
symene i greco significat aliq. usuz
alicuius intellectualis hūs. Qui qdē
usus nō solum ē dicere sed et iudicare
nō rōne illius usus qui ē dīe. unde sy
nesis nō est idēz q. hēre ul' discer pru
dētiā ut qdam putauerūt. Deinde cū
Vocata aut gnomē zc. Ea uero q. ap
pellat. Determinat detercia uirtute q.
nocat gnomē. Et ad h. uirtutis euide
tiam resumēduz est q. sup. dīc est in
qnto. de dīa p. yēichie & iusticie legal
iustuz enī legale dēfinaf scdm id

quod i pluribz contingit: scdm id qd
est epichies ē directū iusti legalis ex
eo: q. necesse est lege deficere in pau
cioribus. Sic ergo synesis importat iu
diciū rectū circa ea: q. ut in pluri
bus cōueniūt: ita gnomy importat iu
diciū rectū circa directōem iusti le
galis. & iō dicit q. illa uirtus que ne
cessaria gnomy scdm qm aliquos dici
mus eugnomonas. i. bñ sentētiātes
et habere gnomy. i. attigere ad rectā
sentētiā: nihil ē aliqd q. rectū iu
diciū eius: qd est obmēpiche. Et hu
ius signum ē. q. hominem qui est epī
ches maxie dicim esse signomōicum
q. p quādam clemētiā & tēperatēz
sniām & id qd est epichies dicere hēre
signomēna. i. quāda cōtēperantiāz
uenie & ipa uirtus: q. dicūt signomē ē
recta iudicatiua eius: qd est epichies.
& in hoc ē recta: q. ueruz iudicat. De
de cum dic. Sunt aut omnes zc. Sūt
aut ii oīs. Comperat pdictas uirtu
tes ad iuicem & ad prudētiā. & cir
ca hoc tria fac. primo pōit cōueniē
tiā iter hos hūs. Scdm pbat. ibi Et
in eo qdem zc. Tercio infert qdam
corrolarium ex dictis. ibi Propter qd
in pncipium zc. Quappter pncipiū
Dic ergo primo q. oīs predicti habi
tus tendūt in idēz et hoc ratōnabilr.
Et q. in idē tendāt: quia eidem at
tribuūt. Noīamus enim gnomē &
synesi et prudētiā & intellectu eis
dēz attribuētes hēre gnomy z intellc
tuz q. s. dicim prudētes et synechos et
q. rōalr eis dēz attribuāt. patet q. p h. q.
oīa pdicta que uocat p. xim: q. sunt
actōum pncipia. sūt circa singularia
que in opatōibus sūt sic extrema: sic
sup. dīc ē de prudētia. Deinde cū dic
Et in eo qdem zc. In iudicando qdēz
Probat qd dixerat. & pmo p rōnem
Scdm p signum ibi Propter q. & na

turalia zc. Ex q. ista naturalia. Circa p.
duo fac. p. oñdit synesis & gnomyn
ē extremoz singulariū: i. qm synechos
egnomē. i. bene snians uel signomyn
i. cōtempante. snians ē iudicatiū de
illis: de qbus prudēs p. cipit eniz ea: q.
sūt epichia: de qbus ē gnomē possūt
cōiter se hēre ad oīa bona hūana:
quoz ē prudētia inq. m. unūqdq. cor
se habet ad aliud: qd ē de rōe iusticie
Dīc est. n. sup. q. epichies ē qdāz ius
tuz: sic bñ dictū ē q. gnomy sit de hīs
de quibz ē prudētia. Qd aut oīa ista
sint circa singularia & extrema pru
dentia autē synesis et gnomē circa o
pabilia sūt. un patet q. sūt circa extre
ma. Deinde cum dic. Et intellectus zc.
Hic ē autē intellectus. Oñdit q. & in
tellectus sit circa extrema. et dic q. in
tellectus i utraq. cogitōne. s. taz spe
culata q. pctica ē extremoz. q. priorē
terminoruz et extremoruz aliqbus. s.
ratio pcedere incipit: est intellectus z
non idē. Est aut duplex intellectus:
quoz hic qdem ē circa immobiles ter
minos et prios qui sūt sed demōstrōes
que procedūt ab immobilibus et pri
mis termis. i. a pncipiis demōstrōis:
que sunt prima cognita & immobili
quia. s. eorum cognitio ab homie re
mouī nō potest. Sed intellectus q. est im
pcticus: est alterius modi extremi. s.
singlaris et cōtingētis rem alterius p
positōis. i. nō ulis: que ē quasi maior
s. singularis: que ē minor in sillo o
peratio. Quare aut huius extremi di
cat in llec: patz p hoc: q. intellectus
est principior. hoc autē singlaris: q.
ruz dicim esse intellectu. huius pri
cipia eius sūt: q. est cuius grā. i. sunt
pncipia ad moduz cause finalis Et q.
singlaris: habeāt rōnem pncipior:
patet q. ex singularibz accipit ule.
Ex hoc eniz q. hec erba fecit huic sa
m. i.

tatem: acceptū est q̄ hec spēs erbeū
let ad sanādam. & q̄a singularia pro
prie cognoscunt p̄ sensum nō solum
exteriorem sed etiā interiorem: cui⁹ su
pradixit eē prudētiā. s. uim cogitiuā
siue stimatiam: q̄ dī ratio p̄ticularis
unde hic sensus uocatur intellect⁹: q̄
est circa singularia. Et hunc ph̄s uo
cat in⁹. de aīa intellectum passiuum
q̄ ē corruptibilis. Deinde cū dicit Prop
ter q̄ & natālia z c. Ex quo ista natā
lia. Maifestat q̄ dixerat p̄ signū quia
enim p̄dī hītus sūt circa singularia:
oportet q̄ aliquo⁹ attigant uirtutes
sensitiuas: que opant p̄ organa corpo
rea. & ideo p̄dī habitus uidetur esse
natāles: nō q̄ totaliter sint a natura
s; q̄a exnatāli dispositōe corporis aliq̄
sūt p̄mpti ad hos hītus ita q̄ p̄ modi
cā expiētiam cōplent in eis q̄ nō acci
dit circa hītus itellectuales: qui sunt
circa illa puta geometriā uel metha.
& hoc est q̄ subdit. q̄ nullus dicitur
sapient. i. methaph⁹ sicut nec geome
tria scdm naturā. nō quā aliq̄ scdm
natām sint magis apti ad h̄ q̄ alii s;
hoc ē scdm dispositōem remotā. nō
scdm dispositōem p̄pinquā. scdm quā
aliq̄ dñr natālr hēre gnomīn & syn
s; et intellectū: quē eē dicim⁹ circa sin
gularia. Et signū hui⁹ q̄ h̄ scdm na
tām insint aliquibus est. q̄a stimam⁹
q̄ cōsequitur etates hoīum: scdm quas
trāsmutat natura corporalis. Est. n.
alia etas. s. senilis: q̄ p̄pter q̄etatiōem
trāsmutatōem corporaliū. et anima
lium hīt eius intellectū & gnomyn
q̄i natā sit horū causa. Deinde cū dicit
Propter q̄ & p̄ncipiū z c. Quap̄pter
p̄ncipiū. Infert duo corrolaria ex dēis
Quorū p̄mu⁹ est: q̄ intellect⁹ q̄ est bñ
discretiu⁹ singulariū i p̄ticipis: nō so
lum se habet sic p̄ncipiū in speculatis
Sed etiā sic finis in speculatis enim q̄

matōnes p̄cedūt ex p̄ncipiis: quorū
est intellectus. nō tamē demonstratōes
dant de eis. sed i operatis demonstratō
nes etiā p̄cedunt ex his: s. singularib⁹
oportet enī in illo opatio scdm quē
ratio mouet ad agēdum: esse minore
singularē et cōclusiōem que cōcludit
ip̄m opabile q̄ ē singulare. Scdm cor
rolariū ponit ibi Quare o; z c. Quaz
ob rē. Quia enī dēm ē sup̄ q̄ intellec
tus q̄ est p̄ncipiū opabiliū: cōsequitur
expiētia z etates et p̄ficiet p̄ prudētiā
inde ē q̄ oportet attende iis q̄ opināt
& enūciant circa opabilia hmoīes ex
p̄ti et senes & prudētes quāuis nō
indicāt demonstratōes nōmin⁹ q̄ ip̄is
demonstratōib⁹ s; etiā magis. h̄modi
enī hoīes p̄pter h̄ q̄ hīt expiētia ui
sum. i. rectū iudiciū de opabiliū: ui
dent p̄icipia opabiliū. p̄ncipia autē
sūt certiora cōclusionib⁹ demonstratō
nū. Est autē considandū circa ea: que
hic dēa sūt: q̄ sicut p̄tinet ad itellectū
absolutum in uisib⁹ iudiciū de p̄mis
p̄ncipiis: ad rōnem aut p̄tinet discursus
a p̄ncipiis incōclusiōes: ita etiam
ēca singularia uis cognitūa uocat in
tellectus: scdm q̄ habet absolutū in
diciū de singularib⁹. uñ ad itellectū
dicit p̄tinere prudētiā et synclīm et
gnomyn. dicitur autē rō p̄ticularis:
scdm q̄ discurret ab uno in aliud. &
ad hāc p̄tinet eubulia: quā ph̄s hīs nō
gnumerauit: nec dixit eam eē extrēo
rum. Ultimo autē epilogat dicens q̄
dēm est qd sit prudētia: q̄ est p̄ncipa
lis in speculatis. & circa que sunt u
traq; eae et q̄ nō sint in eadem parte
anime rōnalis.

Vbitauit autē utiq; aliq; z c. S; ābiget q̄spia. Post
q̄m ph̄s dēfinauit de uir
tutibus itellectualib⁹: hic mouz quas

dam dubitatōes: Scdō soluit eas ibi
Primū qdē igit dicim⁹ z c. Dicim⁹
igit p̄. Circa p̄mū duo fac. p̄ mouet
dubitatiōem de utilitate sapie et pru
dētie: ad quas alie reducunt sic ad p̄n
cipaliores. Scdō de cōpatōe harū dua
rum adiūicem ibi Ad hoc autē incon
ueniēs z c. Et p̄terea absurdum. Circa
p̄ duo fac. p̄ p̄pōit dubōe; z dicit q̄ ali
q; dubitare pōt ad qd uñ qñs sapia et
prudētia sint utiles. Scdō ibi Sapia q
dē z c. Nā sapia qdē. Prosequitur du
bitatiōem. et p̄mo q̄m ad sapiām: que
uideat ad n̄ hīl eē uti. quicqd enī uti
le ē in rebus hūanis: ualet ad felicitā
tem: q̄ est ultimus finis uite hūane:
ad quā nihil uidet ualere sapia. non
enī uidet speculari aliqd eorū p̄ que
homo fit felix que autē qdē ē p̄ oppo
situm uirtutis: ut sup̄ in p̄mo hītum
est. sapia enī null⁹ generatōis. i. opa
tōis est considatiua cum sit de p̄mis
p̄ncipiis entiū. sic ergo uidet q̄ sapia
non ē utilis homini. Scdō ibi Prudē
tia autē z c. Prudētia uero. Prosequitur
dubitatiōe; q̄m ad prudētiā. Et p̄rio
iducit ita rōem: q̄ prudētia nō sit hōi
necessaria. Scdō excludit q̄ndam rñsio
nem ibi Siaut nō horum z c. Qd si
non hor. Dicit ergo p̄rio q̄ prudētia
habet q̄. s. sit considatiua operationū
hūanarū: ex q̄bus homo fit felix. s;
nō p̄pter hoc uidet q̄ nō habeat op⁹
ip̄a. est enī prudētia circa ea: que sūt
iustū incōpatōne ad alios: z fulcra. i.
honestā & bona. i. utilia homini scd;
se ip̄m: q̄ qdē opari p̄tinet ad bonū
uirum. non uidet aut aliq; esse opans
eorū q̄ sūt scdm aliqū hītū ex eo: q̄
scit ip̄a: sed ex eo q̄ habet hītū ad
ea: sic patet in corporalib⁹: q̄ ph̄ qd
homo hēt sciam medicālem uel exer
citiuā: non ē magis opans eorū: que
p̄tinet ad hoīem sanum uel ad bene se

hītē: dum m⁹ ea nō consistant solū
in eo qd est facere: sed in eo qd eē ab
aliq⁹ interiori habitu. cōtingit. n. qñz
q̄ aliq; p̄ noticiā artis opatur qdā
opa sani: q̄i cōfingēs ea: & non scd;
qd p̄cedūt ab hītū salutis: put. s. opa
tur homo sanus. sic enī nō magis p̄
cedit ab hoīe ex eo q̄ scit in medicā
sed ex eo solum q̄ sit sanus. Cum igit
tur uirtutes sint hītus: opa uirtutū
scdm q̄ ab eis p̄cedūt & ducūt ad fe
licitatē non magis opatur homo ex
hoc: q̄ habet eorū noticiā p̄ pru
dētiā et sic prudētia nō ē boni opa
tiua. Deinde cum dicit. Si autē non
horum z c. Quod si non horum. Ex
cludit q̄ndam rñsioem posset enī aliq; dicere
q̄ licz homo ex quo ē uirtuosus
non magis sit operans operum uirtu
tis per hoc: q̄ cognoscit ea scdm pru
dētiā: ē tamē prudētia: ad hoc: q̄ ho
mo fiat prudēs. sic ars mēdicine ē ne
cessaria non ad hoc q̄ sanus opa sāta
tis exētur: sed ad h̄ q̄ fiat sanus. &
sic ponēdu ē q̄ homo debet esse pru
dēs nō gratia hor. s. opum uirtuosorū
s; grā eius: qd ē fieri uirtuosum. Hāc
aut rñsioem excludit in duab⁹ rōnib⁹
quaz prima est q̄ ex quo hoīes eēt
studiosi. i. uirtuosi ad nihil eis eēt uti
lis prudētia q̄ maifeste uidet incōue
niēs. Scdāz rationē ponit ibi Ad huc
autē z c. Preterea neq; iis qui non. Vi
detur enī q̄ scdm rñsione; p̄dām nō
solum etiā non hītibus uirtute; non
eēt necessaria prudētia. Videt enim
q̄ nihil diferat ad hoc: q̄ aliqui fiāt
uirtuosi: utrū ip̄i habeāt prudētiā
uel psuadeant ab aliis: qui habent: cū
per hoc sufficiēter se habet homo ad
hoc: q̄ fiat uirtuosus sic p̄zēca sanita
tem cum enī uolum⁹ sani esse: nō p̄p
ter hoc curamus adiscere medicinā
sed sufficit nobis uti consilio medicorū
m. ii.

ergo pari ratione ad hoc qd efficiamur
uirtuosi: non oportet qd nos ipsi hanc
prudētiā: sed sufficit qd a prudenti
bus instruiamur. Deinde cum dicit Ad
hoc autē z c. Preterea neqz iis q non
Mouz dubitatōez ēca operatōez sapie
et prudētie . ostēdūz ē enī supz prudē
tia ēdeterior & inferior indignitate q
sapia. et tamē uidet ēē picipalior. i.
magis picipatia. qd prudētia & o
perat & picipit circa singula. cōtinef
enī sub prudētia & politica. dēm ē
enī in phemio libri q hic pordinat
quas disciplinas debitu est ēē in ciuita
tibz: & qles unūquēqz adiscere: z usqz
& sic uidet prudētia picipari sapien
tie cum picipere sit opus iudicātis. et
hō uidet incōueniēs qd deterior princi
pem meliori. subdit autē cōtinuās se
ad seqntia dicens: qd de his q pposita
sūt: dē est. nūc autē tacta sūt solum p
modū dubitatōis. Deinde cum dicit Pri
mū qdem igit z c. Dicam igit pūo
Soluūt pmissas dubitatōes. & primo
soluūt dubitatōez cōter qm ad sapie
tiam et prudētiā. Scdō spāliter qm
ad prudētiā ibi Ad hoc opus z c.
Insup opus. Circa primū ponit duas
solutōes qrum prima ostēdit qd rōes
quas inducit: nō efficaciter cōcludūt
nō enī sequit si p sapia et prudētiā ni
hil opat homo ad felicitatez: qd ppter
hō sint inutilles. qd & si neutra ipaz
haberet aliqm oppositiōez cū essent scdōz
seeligibiles. cū sint uirtutes pficiētes
utrāqz ptez anīme rōnalis ut dicitis
p. unūcuiqz at est eligibil sup pferio.
Scdō soluūt p interemptōem ibi Deid
z c. Deinde faciūt qdem. Et dicit qd sapie
tia et prudētia faciūt qdem al quid
ad felicitatē: sed exemplū qd induce
batur nō erat cōueniēs. nō enī hoc
mō se habet sapia uel prudētia ad fe
licitatez: sic ars medicine ad sanitatē

sed magis sic sanitas ad opa sana. ars
enim medicine facit sanitatē sicut qd
dam opus exterius opatum: sed sani
tas fac opa sana qd quēdaz usum hū
santatis. felicitas autē nō est opus exte
rius opatum sed ē operatio pcedēs ab
hūtu uirtutis. un cum sapia sit qdam
spēs uirtutis cōmūis: ex hoc ipō qd a
liquis habet sapiām: scdm eam: est fe
lix. & eadem ratio ē de prudētia sed
spāliter expōsit sapiām qd in operatō
ne eius cōsistat potior felicitas: ut ita
in decimo dicit. Deinde cum dicit Ad
hoc opus z c. Insup opus. Soluūt ea
que spāliter ad prudētiā pertinent.
& pmo qm ad hoc qd obiciebatur: qd
prudētia nihil facit ad opera uirtutis
Scdō qm ad hoc: quod obiciebat qd
prudētia nō est necā ad hoc: qd homo
sit uirtuosus ibi De eo aut qd est z c.
De eo aut qd nihil. Dicit ergo pmo qd
ad hoc spāliter qm ad prudētiā fallit
qd obiciebat: per prudētiā nō sumus
magis operatiui opere uirtutis hoc. n.
pōt ēē sūm. qd opus uirtutis pficimus
scdō utrūqz. i. scdm prudētiā: & scdō
moralez uirtutem. duo enī sunt neces
saria in ope uirtutis. i. quorū unūz est
ut homo habeat rectaz intentōem de
fine qd qdem fac uirtus moralis inqm
inclinat appetitū indebitum finem.
aliud autē est: qd homo bene se habeat
circa ea: q sūt ad finē. & hoc fac pru
dētia. q ē bñ cōsiliatā et iudicatā &
pceptā eoz que sūt ad finē et sic ali
qd opus uirtutis cōcurrit & pruden
tia que ē pfectiua rōnalis per eēntiam
et uirtus moralis: que ē pfectiua appe
titie: q ē rōnalis picipatōez. Sed qre
alteriū partis aīe que ē penitus irroa
lis. i. nutritiue nō sit talis uirtus: q
cōcurrat ad opatōem hūanam ratio i
pmpu est: qd in nutritia potētia nō
est operari uel nō operari & hoc reg

ritur ad opatiuum uirtutis humane
ut ex sup dictis patet. Deinde cum dicit
De eo autē qd ē nihil z c. De eo autēz
qd nihil. Soluūt id qd ostēdebat qd sine
prudētia possit aliqs esse & fieri uir
tuosus. et circa hoc duo facit. pō ondit
qd prudētia nō possit ēē sic utute morali
Scdō ostendit qd uirtus moralis nō
possit esse sine prudentia. ibi Intēden
dum utiqz rursum z c. Circa pūū tria
facit. pmo ondit qd ad hoc qd aliquis
sit uirtuosus: requit nō solūz uirtus
moralis: sed etiā qdam aliud opati
uum pncipiū. Scdō ondit quid sit id
ibi Dicēdum aut z c. Dicendum uero
Tercio ostēdit qd prudentia sup id pū
cipium addit adiūctōem uirtutis mo
ralis ibi Est autē prudētia z c. Dicit er
go pmo qd ad soluēdūz hoc qd dictum
est: qd ppter prudētiā nō magis ho
mo opabit bona & iusta: ad hoc qd si
at uirtuosus: oportet paze supius inci
pere resumētes qdam eoz: q dicta sūt
& incipiemus hinc qd sic sup dēm est
qdam opant iusta: & tñ nō dicimus
eos ēē iustos. sic cum aliq opant ea:
q sūt statuta legibz uel inuiti ul ppter
ignoratiāz aut aliquā aliam cāz: pu
ta ppter lucrū & non ppter amorez
ipoz opum iusticie. tales inq nō dñr
iusti qd quis opent ea: que oz eos facere
& etiam ea q oportz facere bonū ui
rum & ita & insingulis uirtutibus
oz hoīem aliqtr operari ad hoc: qd sit
bonū: ut sit bonus siue uirtuosus. ut
f. opetur ex electōne. & qd placeāt ei
ipa opa uirtutis iam aut sup dēm est
qd uirtus moralis fac electōem rectaz
qm. i. ad itentōem finis. sed ea q na
ta sunt fieri ppter finez: nō ptiēt ad
uirtutē moralem: sed ad qndam aliā
potētiā. i. ad qddā aliud opatiū pnci
piū: qd ingeniat uias ducētes ad finē
& sic hō pncipiū est necessariū ad hō

qd homo sit uirtuosus. Deinde cum dicit
Dicēdū atz c. De qbus sciētibz. Ondit
qd sit stud pncipiū. & dicit qd de pdcis
aliqd ē. ulteri dē: ut manifesti stian
tur. ē itaqz qdam potētia. i. opatiūz
pncipiū: quā uocat dīnoticā qd ingēio
sitatē quādam siue industria: q ta
lis est ut pēā hō possit opari ea q or
dinat ad itentōez qndā hō psupposuit
siue bonā siue malāz et p ea: que opat
possit sortiri. i. qsequi finē. et si qdā in
tētio sit bona: hō modi ingeniositas ē
laudabilis. si autē sit pua: uoca astu
cia que sonat in malū sic prudētia so
nat in bonūz. & qd dīnotica cōis est
utriqz: inde est qd tā prudentes q astu
tos dicim ēē diuos. i. ingeniosos siue i
dustrios. Deinde cum dicit Est aut pru
dētia. Est autē prudētia: Ostendit qd
prudētia addat sup pdcem pncipiū
Et dicit qd prudētia nō ē oīno idēm q
pdicta potētia. i. dīnotica scdm id tñ
nō pōt ēē sine ea: sed in aīa huic uisui
i. huic sensitiō uel cognoscitiō pncipio
f. dīnotice hūtu prudētie nō sit sine
uirtutemoralī q se hēt semp ad bōūz
ut dēm est & ratio eius est in anima
qd sic silli speculatiui hūtu pncipia
ita sillorū opabiliū pncipiū est: qd ta
lis finis sit bonū & optimūz qd liscūqz
finis sit ille: ppter quē aliqs opat. &
ponat exempli grā qd tunc puta tem
pato optimū et. q. pncipiūz est attin
gere mediūz in qcupiis tactus. Sed qd
hoc sit optimū: nō appet nisi bono
i. uirtuoso qui habet rectā existimatō
nem ēē fine cū uirtus moralis faciat
rectā itentōem finis. & qd aliis ma
lis nō appeat id: qd nātē ē optimum
patet p hoc qd malicia opposita uirtu
ti puerit iudiciū rōnis. et facit men
tiri circa fines: qui sūt circa pctica pnci
pia. sic in tempato uidet optimū se
q cōcupias: nō aut recte pōt siliari: si
m. iii.

erretur circa pñcipia. cū ergo ad prudētem pñneat recte sūp̄ari de opabili bus: manifestū ē q̄ ip̄ossibile ē eē prudētem illū: q̄ non ē uirtuosus. sic non posset eē sciens: q̄ erraret circa pñcipia demonstratiōis.

Ntēdendūz utīz rursus z c.
Sz cōsidand' ē. Postq̄ phs oñdit q̄ prudētia nō pōt eē sic morali uirtute: hic oñdit q̄ moralis uirtus nō pōt eē sine prudētia. & circa hoc tria fac. pmo oñdit ppoitūz. Scdō ex hoc soluit q̄ndaz dubitatōem incidentem ibi Sed et rō sic dissoluet' z c. Sz sermo hac soluet'. Tercio cōcludit pñcipale intētūz ibi Manifestūz aut' quā uis z c. Patet aut' q̄ et si. Circa pñmū duo fac. pmo oñdit ppoitūz p rōem. Scdō p dca alior' ibi Prop' q̄ ataiūt z c. Et pterea aiūt. Dīc ergo p' q̄ ex q' ostēsum est p prudētiāz nō pōt eē sine uirtute morali rursus intēdendū ē de uirtute morali utrum. s. possit esse sine prudētia et dinotica q̄. s. sic ista duo nō sunt idem penitus sed tñ hñt aliquā sūstidiez adiuicē iqm utraqz adiuēnit cōueniētes uias ad finē ppo sitūz ita et uident' se habere cca uirtu tem nāsalē & pñcipalez. i. moralem q̄ ē pfecta uirtus & q̄ sit aliq' uirtus nāsalis q̄ p̄supponat morali p' p' q̄. s. ng' mōres ututūz uel uicior' uidet' aliq'lr exīstere aliquibus hoībus nāsalē statūz. n. qdam hoīes a sua natiuitate uidet' eē iusti uel tēpati uel fortes ppter nāsalē dispositōez qua incl' n' ad opa uirtutūz q̄ qdem nāsalis dispositiō qm ad tria pōt attēdi pñō qdem ex pte rōnis cui nāsalē idita sūt pma pñcipia hūanor' opabiliū puta nulli eē nocēdū et similia z' ex pte uolūtatis q̄ de se nāsalē mouet a bono itellecto sic a pñpīo obiecto. Tercio ex pte

appetit' sensitīuū scdm q̄ ex nāsalē cōplexiōe qdam sūt dispositi ad iram qdam ad cōcupias uel ad alias h' modi passiōes aut magis aut min' aut me diocriter in q' cōsistit uirtus moralis Sed pñā duo cōia sūt oībus hoībus. uñ scdm h' dīc hic phs quosdaz eē nāsalē fortes uel iustos & tñ requiritur in his q̄ nāsalē sūt tales aliq' aliud q̄ sit pñens bonū ad hoc q̄ p dce uirtutes scdm pfectōem modūz in nobis e xistant qā pñicti nāsalē h' sūt iūctia tōeset pñis z bestis i sūt sic leo nāsalē ē fortis & liberalis tñ h' oī h' nāsalē uñr eē nociui nisi adsit discretio i tellect' et uñ q̄ sic in motu corporali si corpns fortiter moueat' absqz uisu dirigēte accidit q̄ id q̄ mouet impin gat et fortiter ledat' ita et ē h'. Si. n. aliqz hēat fortē incliatōem ad opus alicui' uirtutis moralis & nō adhibe at discretōem accidit grauis lesio uel corporis pñpīi sic in eo qui inclinatur ad abstīnētiāz sine discretōe uñ rerūz exterior' si incliet' ad liberalitatez & sile ē in aliis uirtutib'. Sed si h' modi īclīnatio coaccipiat in opādo intellec tum ut. s. cuz discretōe opes tūc mltū differret scd' excellētiā boītatīs & ha bitus q̄ erit silis talī opatōni cuz dis cretōe facte erit pñpīe et pñe ututis q̄ est moralis. Sic igitur in parte anime opatie sunt due spēs pñcipior' opatio rūz. s. dīnoches et prudētia ita z in pte appetitiā q̄ pñinet ad mores sūt due spēs. s. uirtus nāsalis et moralis q̄ est pñcipalis. et h' non pōt fieri sine pru dētia sic oñsūz ē. Deīde cuz dīc. Prop ter qd' aiūt z c. Et pterea aiūt. Mani festat ppoitūz p dca alior' et pñō per dēm Socratis z' p dēm eor' q̄ suo tē pore erāt ibi Signū aut' z c. Qd' autē Circa p' duo fac. p' ppoit dēz Socratis et dīc q̄ ppter p dcam affinitatem uir

tutis moralis ad prudētiā socratici dī xerūt oēs uirtutes morales eē prudē tias. Scdō ibi Et Socrates z c. Oñdit in quo deficiebat & dīc q̄ in hoc dca Socratis īq̄sitiō qm ad aliquid erat recta qm aut ad aliqd peccabit in h' enīz q̄ exīstīabat oīs uirtutes mora les eē prudētiās peccabat cuz uirtus moralis & prudētia sūt in diuisis pñi bus aīe s' qm ad h' bñ dicebat q̄ uir tus moralis nō pōt eē sine prudētia Deīde cū dīc Signū aut' z c. Signum h' est. Cōfirmat idēz p dca modūz Et p' pōit dēm eor'. z' oñdit i q' defici ant ibi Oportet aut' z c. Dīc ergo p' q̄ signū h' q̄ uirtus moralis nō sit si ne prudētia ē: q̄ z iter oīs dīfiniētes uirtutem ponētes eā in genere hītus dñt eē aliqd ad qd' se extēdat uirtus. & q̄ h' sit scdm rōem rectam. mani festūz est at' expmīssis q̄ rō recta in a gibilib' ē: q̄ est scdm prudētiāz sic igitur oīs sic dīfiniētes & si nō dīstīcte dēfīnīēt: uidētur tñ aliq'lr dīnare si ue cōiecturare: q̄ uirtus ē talis hītus: q̄ ē scdm prudētiā. Deīde cum dīc O portet aut' z c. Sed o'z par'. Oñdit in quo deficiāt sic dicētes. et dīc q̄ oportet par' trāscēde eor' dēm aliqd ad dēdo. nō. n. solūz hoc habet ūtus mo ralis: q̄ sit scdm rōem rectā: q̄ sic pos sit aliqz eē ūtuosus moralr sine hoc: q̄ ē hēre prudētiāz: p' hoc q̄ ē īstruēt' p rōem altius: s' q̄ ulterī' dīc q̄ uir tus moralis ē hītus cuz rōne recta: q̄ qdem ē prudētia. Sic igit' patz q̄ So crates plus dīxit q̄ oportet: duz istia uīt q̄ oīs ūtutes morales eēnt rōnes et nō cū rōne: q̄ dicebat eas eē scias siue prudētiās. Alii uero min' dīxe rūt q̄ o'z ponētes ūtutes eē solū scdm rōem. Ar. uero mediū tenuit ponēs ūtutez morālē eē scdm rōez et cū rōe. sic igit' manifestū ē ex dēis q̄ nō ē possi

bile aliquē hoīez eē bonū pñr. i. scd' ūtutē morālē sine prudētia n' ē pru dētez sic morali ūtute. Deīde cum dīc Sz et rōz c. Sed sermo hac soluet'. Sol uīt ex pñmīssis q̄ndaz īcidētez q̄stīōem et p' mouet dubitatōem. z' soluit ibi Hoc. n. scdm qd'. Hoc nāqz. Dīc g' p' q̄ p pñmīssis pōt solui rō: quaz qdam ī ducūt dīspūtātes ad h' q̄ ūtutes abīn uicem sepent: ita. s. q̄ una uirt' absqz altera possit hēri. uidem'. n. q̄ nō idē hō ē optīe nat' ad oīs ūtutes: s' ali' ad liberalitatez: ali' ad tēpantiāz sic q̄ aliis. facil. n. uñ qsqz pducit' in id ad q̄ nāsalr incliat'. dīficile aut' ē aliqd alīeqz q̄ nāsalr pñsūz. seqt' g' q̄ hō q̄ ē nāsalr disposit' ad unā ūtutez & nō aliā asciuit. i. assecutus ē hāc ūtutez: ad qz nāsalr erat disposit' et loq' scd' socrati cos: q̄ pōebāt ūtutes eē scias. hāc at' ūtutez ad quā nō ē nāsalr dispositus nequa q̄ q̄ seqt'. Deīde cū dīc Hoc enīz Sz h' recipiēdū ē. Soluit dubōez p dcaz et dīc q̄ h' q̄ dēm ē uerificat' scdm ū tutes nāsalēz: z scd' qz aliqz dī simp'r bon' non cōtingit. et hoc iō q̄ nulla ear' pōt hēri sine prudētia: nec prudē tia sine eis: ut oñsūz ē. et sic qñō pru dētia q̄ est una ūtus terit. oēs sūl' īnerūt cū ea: q̄ nulla erit prudētia nō exīl tēte. Signāter at' dīc unī exīstēti. q̄ si eēnt diuisē prudētie circa mātias diuisa rū ūtutūz moraliūz sic sūt diuisa artī ficior' gēna. nihil phiberz unā ūtutez morālē eē sic alia unaqz ear' hñte pru dētiā sibi cōrespōdētez. Sed h' non pōt ē. q̄ eadem sūt pñcipia prudētie ad totā mātīā morālē ut. s. omīa redi gant' ad reglāz rōis. z iō ppter prudētie uītatez oēs uirtutes morāl's sibi sunt q̄nexe pōt at' q̄tīgere q̄ alicui hñt' alī as morales ūtutes: dīcat' aliq' uirt' de eē ppter dēfēz mātīe. sic pauperi ūtuo so dēē magīficēcia. q̄ n' habz un' faciat .m. iiii.

magnos scriptos. et ipsa tñ prudētia q̄
h̄t est talis q̄stutur: ut ip̄mtu habeat
magis fieri: si matia nō desit. Deid̄
cū dicitur Maifestu aī. Pz at q̄. Cōcludit
p̄ncipale itentū epilogās: q̄ dca sūt
et dīc maifestū eē ex p̄dcis: q̄a z si pru
dētia nō eēt opatīa: q̄r hō idigerz ip
sa p̄p̄ h̄o: q̄ ē ūtus p̄fectia cuiusdāz p
ticle aīe. Et itez maifestū ē qd̄ ē opatīa
q̄a electio recta q̄ regit ad opatōem
ūtutis nō ē sine prudētia et ūtute mo
rali. q̄a ūrtus moralis. ordiat ad fiez
prudētia at dirigit ēca ea: q̄ sūt ad fi
nē. Deinde cū dicit Sed tñ. Attñ neq̄.
Soluit dubōez motam de cōpāde pru
dētie et sapie. et dicit q̄ prudētia non
p̄ncipatur sapie neq̄ id q̄ est deterī
p̄ncipat meliori. Et inducit ad h̄o duo
exēpla. Quorū pz ē: q̄ ars medicie p̄ci
pit q̄ de q̄d debeat. fieri ad saitatez cō
seq̄ndā: nō tñ p̄ncipat saitati. q̄a nō ū
tis ip̄a saitate: q̄ ē p̄p̄riuz artī ul̄ scie
p̄ncipantis: ut. s. utat ea: cui p̄ncipat
p̄cipiēdo illi sic ars medicie p̄cipit q̄r
fiat saitas: ita q̄ p̄cipit p̄pter sanita
tez s; nō saitati et silē prudētia et po
litica nō utit sapia p̄cipiēs illi: qua
liter debeat iudicare circa res dīnas:
s; p̄cipit p̄pter illā ordians. s. q̄lī ho
mīes possint ad sapiām puenire. unde
sic saitas ē potior q̄ ars medicie: cū
sit eius finis: ita sapia prudētie p̄miet
Secūm exēplū ē q̄ cū politica p̄cipiat
de oībus: q̄ sūt ī ciuitate: q̄leq̄ns est q̄
p̄cipiat de his: q̄ ptinent ad cl̄tuz dīni
nū: sic p̄cipit de his: q̄ ptinet ad studi
um sapie. Sile igit ē p̄p̄ h̄o p̄ lētīa
aut politicā p̄ferre sapie: ac ī aliq̄s
p̄ferret eā dō: qd̄ maifestū ē incōueni
ens. Et sic t̄miatur īnīa sexti libri.

Ost hoc at dē aliud faciē
tes p̄ncipiū zc. Post hec dī
ceduz ē. Post q̄ phs sup̄ dē

mīauit de ūtutibus moralib; et itellec
tualibus: hic incipit dēfinire de q̄bus
dam: q̄ q̄leq̄unt adiuicez. et p̄mo de
cōtinētia: q̄ ē qd̄dam ip̄fectū ī gene
ūtutis. Scd̄o de amicicia: q̄ ē qd̄a ef
fectus ūtutis ī octauo libro ibi Post
hec de amicicia. Post hec q̄leq̄ns. Ter
cio dēfine ūrtutis ī decio libro ibi
Post hec at de delectōe. Seq̄r fortasse.
Circā p̄mū duo fac. p̄ dēfīat de cō
tinētia et ei oppoīto. Scd̄o de delectō
ne et tristitia: q̄ sūt eorū materia ibi
De delectōe aut zc. De uoluptate at.
Circā p̄rīz duo fac. p̄rio dīstīgnit con
tinētīā ab aliis: q̄ sūt eiusdēz generis.
Scd̄o de ea dēfīnat ibi Videf utiq̄
q̄tinētia zc. Videf ḡ q̄tinētia. Circā
p̄rīz duo fac. p̄ dīstīgnit cōtinētīā. et
eius oppoītuz ab his: q̄ sūt eiusdēz ge
neris. Scd̄o oīdit de q̄bus eorū sit dīc
tuz: et de q̄bus restet dē ibi S; de hac
q̄de; dispositōe. S; de h̄o dispositōe.
Circā pz duo fac. p̄ enūmat h̄tus seu
dispositōes circa moralia uitupabilis
Scd̄o pōit eorū oppoīta ibi Cōtraria
aut duob;. Horū uero duob;. Dīc ḡ
p̄ q̄ post ea q̄ dca sūt de ūtutib; mora
lib; & itellecualib; ad h̄o q̄ nihil mo
raliū p̄termittat: o; ab aliq̄ p̄ncipio
resumere: ut dicam; q̄ eorū q̄ sūt cir
ca mores fugiēda tres spēs sūt. s. ma
licia īcōtinētia et bestialitas. et hor;
q̄ dē dīam sic o; accipe: sic enī ut ī
z̄. dcm ē: bona actio nō sit sine rōne
p̄tica & appetitu recto: p̄ h̄o q̄ aliq̄d
duorū horū p̄uertit cōtingit q̄ aliq̄d
sit ī morib; fugiēduz. si q̄dē igit sit
p̄uersitas expte appetit;: ut rō p̄tica
remaneat recta erit īq̄tinētia: q̄. s. est
q̄no aliq̄s rectā estiatōez h̄t de eo q̄ ē
faciēduz ul̄ ūtādūz: s; p̄pter passiōez
appetit; īcōtrīū trahit sine itm īna
lescat appetit; p̄uersitas: ut rōnez do
mīet: rō seq̄tur id: ī quo appetit; cor

rupt; īclinat sic p̄ncipiū qd̄dam est
mās id ut finē et optimūz. ūn ex elec
tōne opabit p̄sa: ex quo aliq̄s dī ma
lus: ut dcm ē ī v̄. ūn talis dispositō
dī malicia. Est aut cōsidandū ulteri;
q̄ p̄uersitas ī unaquaq; re cōuenit ex
eo: q̄ corrupit cōtempātia debita il
lius rei sic egritudo corporalis ī hoīe
p̄uenit ex hoc: q̄ corrupit debita ar
mōia huic hoī. et silr p̄uersitas appe
titus q̄ īnduz rōnem p̄uertit ī h̄o cō
sistit: q̄ corrupit cōmēsuratio affectō
nū hūanaz. talis aut cōrptio duplr
q̄tingit ī dīstīblr habi latitudiez q̄n
daz. Sic patz de tēpantia humorū ī
corpore hūao: saluat. n. nasa hūana
et cū maiori uel cūz mīori caliditate
& silr cōtempātia hūane uite saluat
scd̄m dīūsas maneries affectōnū. uno
igit mo; pōt cōtingere p̄uersitas ī tali
q̄sonatīa: ita q̄ nō exeat extra līmites
hūane uite: et tūc dīcet simplr īcōti
nētia: uel malicia hūana sic et egritu
do hūana corporalis: ī qua saluari
pōt natura hūana. alio mo; pōt cor
rupi cōtempātia hūanaz affectōnū: ita
q̄ p̄egrediat ultra līmites hūane uite
ī silitudiez affectōnūz alicui; bestie:
puta leonis ursi aut porci et h̄o ē q̄ ūo
cat bestialitas. et ē sile sic si expte cor
poris cōplexio alicui; mutaret ī cō
plexioez leonīnā ul̄ porcinā. Deīde cū
dīc Cōtraria aut zc. Horū uero duo
bus. Pōit cōtrarias dispositōes p̄dcis
et p̄ pponit duo: de q̄bus ē maifestuz
& dīc q̄ cōtraria duob; p̄dcorū sūt ī
anīa nā malicie cōtrariat ūtus īcōti
nētie q̄tinētia. Scd̄o ibi ad bestialem
aut zc. Adūsus aut īmanitatez. Ostē
dit qd̄ opponat terciū. s. bestialitati.
et p̄mo pponit q̄ īntēdit. Scd̄o mani
festat p̄poītuz ibi Quēadmodū Hom
rus zc. Vt Homrus de heclore. Dicit
ḡ p̄mo q̄ bestialitati dī opponi qd̄a

uirtus q̄ cōem homīūz modum exce
dit. et pōt uocari eroica ul̄ dīna. ero
as enī gētiles uocabāt aīas defūctorū
aliquorū uīrorū ī signū quos etiam
deificatos dicebāt. Ad cui; euidētīā:
cōsidandū est. q̄ anīa hūana media
ē īter supiores sbās et dīnas. q̄bus cō
mūcat p̄ intellectūz et alīa bruta: q̄
bus cōicat īsensitīs potētīis. Sic ergo
affectōes sensitīe ptīs aliq̄no corrupū
tur usq; ad silitudiem bestiāz: et hec
uocat bestialitas sup̄ hūanā maliciaz
et īq̄tinētīā ita etiam rōnalis pars
q̄noq; ī homīe p̄ficiē: et cōfortat ul̄
cōmūem modū hūane p̄fectōis q̄ īnsī
militudiez sbāz sepataz. et hec noīat
uirtus dīna sup̄ hūanāz ūtutem et cō
mūez ita. n. se h̄t cōīf ordo ut mediū
ex dīūsis ptīb; attīgat utrūq; extrēūz
ūn & ī hūana nasa ē aliq̄d q̄ attīn
git ad id: qd̄ est super; aliq̄d ūo q̄
q̄ūgit īferīori aliq̄d ūo: q̄ medio mo;
se h̄at. Deīde cū dīc Quēadmodū
Homer; zc. Vt Homer; de heclore
Maifestat q̄ dīxerat. & p̄o maifestat
q̄ sit ī hoībus qd̄am ūtus eroica uel
dīna. Scd̄o oīdit q̄ talis uīr; oppo
nit bestialitati ibi Et. n. q̄madmodū
zc. Naz ut abestīaz. P̄rīz at maifestat
duplr. uno; p̄ dcm Homer; q̄ īrodu
cit p̄ciū de filio suo Heclore dīcētez q̄
erat excellēter bon; ita: q̄ nō uīdebat
mortalis hoīs filius s; dēi. q̄. s. qd̄dā
dīnūz appebat ī eo ultra cōem hoīum
modūz. Scd̄o maifestat idē p̄ cōe dēz
gētiliū: q̄ dicebāt quosdā hoīes deīfi
cari. P̄ Ar. non dīc esse credēduz q̄m
ad hoc: q̄ homo uertat ī naturāz dī
naz: sed p̄pter excellētīā ūrtutis sup̄
cōez modū hoīum. ex q̄ patz ī hoīb;
aliq̄b; q̄ndaz ūrtutē dīnam. et q̄clū
dīt hāc ūrtutē eē bestialitati oppoī
tam. Deīde cū dīc Et. n. quēadmodū
Naz ut bestiāz. Probat p̄poītum dū
m. v.

plici ratione. pmo quidem quia maliciam uel uirtutem dicimus q̄i propria homini. unde neq; malicia attribuitur bestie: que est infra hominē neq; uirtus deo: qui est sup̄ hominē. Sed uirtus diuina est honorabilior uirtute hūana quāz simplr uirtutem nominamus. peradūtas autēz bestie ē quod dām alterum gen^{us} malicie a malicia hūana: que simplr malicia dicit^{ur}. Se cundam rationēz pōit. ibi Quia autēz ē. Et dicit q̄ homines in qbus inuenitur tanta bonitas inuenit^{ur} in hominibus. uident^{ur} esse dñi uiri. unde lathome. s. qdaz grecie ciues quādo ualde amirant^{ur} alicuius hoīs bonitatē dicūt iste est uir diuinus & similē ex parte malicie bestialis raro inuenitur inter homines. & ponit tres modos: scdm quos aliqui sūt bestiales. Quorum primus est ex consuetudine gentis: sic apud barbaros: qui rationabilibus legibus non reguntur ppter malaz cōmunem consuetudinem aliqui incidūt in maliciam bestialēz. Secūdo contingit aliquibus propter egritudines & orbitates. i. amissiones carorūz: ex quibus inamētia incidunt & q̄i bestiales fiunt. Tercio propter magnum augmentum malicie: ex quo conuenit q̄ quosdam sup̄excellenter infamam^{ur} dicētes eos bestiales. quia igit^{ur} sicut uirtus diuina raro in bonis inuenit^{ur} & bestialitas raro in malis: uidentur igitur p oppositum respondere. Deinde cum dicit Sed de hac qdēz ē. Sed de huius dispositōe. Ostēdit qd talibus dēm sit & quid restet dicēdū & pmo continuat se ad pcedentia & sequentia. Secūdo determinat modūz agendi ibi Oportet autēz ē. Oportet uero ut in aliis. Dicit ergo pmo q̄ de hac dispositōe scilicet bestiali postea fiet qdām recordatio. s. in hoc eo

dem libro. De malicia autē uirtutēz posita dēm ē prius: ubi determinat^{ur} ē de uirtutib^{us}. De incōtinētia q̄i utupatur circa delectatōes & mollicies qui utupatur circa tristitias dicēdū ē nūz similiter et de cōtinētia: que laudatur circa delectatōes & p̄seuerantia: q̄ laudatur circa tristitias. ita tamē q̄ non est inueni^{re} hos hūus neq; eosdem uirtuti et malicie neq; ut genere diffusos. Deinde cum dicit Oportet autēz ē. Oportet uero ut in aliis. Ostēdit modū pcedēdi. & dicit q̄ oportet hic pcedere sicut in aliis reb^{us}: ut. s. positis his que uidēt^{ur} pbabilia circa p̄dicta pmo iudicam^{ur} dubitatōes de eis: & sic ostēdemus omia que sūt maxie pbabilia circa p̄dicta: & si non omnia quia non est homis: ut nihil a mēte eius accidat ostēdemus p̄ra & p̄ncipalissia quia si in aliqua materia dissoluāt^{ur} difficultates & derelinqunt^{ur} quasi uera illa: que sunt pbabilia sufficēter erit determinatum. Deinde cum dicit. Videtur utiq; zē. Videtur ergo cōtinētia. Desinat de cōtinētia & i cōtinētia & p̄seuerantia & mollicie & secūdo id qd determinatum est pmo ponit pbabilia. Secūdo inducit dubitatōes. ibi Dubitabit autēz utiq; aliquis zē. Queret autē aliquis. Tercio soluit. ibi Primū quidem igitur zē. Primum igit^{ur} considerandum est. Circa p̄mum tria facit. pmo proponit pbabilia circa ipam cōtinētiā & incōtinētiā. Secūdo circa comperatōnem earum ad alia. ibi Et temperatum quidem zē. Tercio circa eorū materiā. ibi Ad huc incōtinētes zē. Insper incōtinētes. Circa p̄mum ponit tria pbabilia: quorum p̄mum p̄tinet ad bonitatē & maliciā p̄dictorūz. & dicit q̄ pbabile uidet^{ur} q̄ cōtinētia & p̄seuerantia sint studio

sa & laudabilia. incōtinētia autē & mollicies sint p̄ua & utupabilia. Secūdoz p̄tinet ad rōnes definitas iporūz et dicit q̄ idē uidet^{ur} esse cōtinētes: q̄ ille q̄ permanet in rōne. i. in eo q̄ scdm rōnem iudicat eē agendū. incōtinētes autēz uidet^{ur} ille: q̄ egredit^{ur} a iudicio rōnis: Tercū p̄tinet ad rōnes eorūz: et dicit q̄ incōtinētes scit aliq̄ eē p̄ua: et tamē agit ea ppter passiōem cōtinētes autēz patit^{ur} quidem cocupiscētiāz scit esse p̄uas: unde non sequitur eas ppter iudiciū rōnis. et hec duo sūt etiāz extēdenda ad p̄seuerantia et mollicie sed circa tristitias. De idē cuq; dicit. Et tēperatū quidē zē. Ponit duo pbabilia circa cōperatōnem eorum ad alia: quorūz p̄mum accipit scdm cōperatōem q̄tinet^{ur} ad tēperantia et dicit q̄ uir tēperat^{us} esse cōtinētes et p̄seueras et tēperat^{us}. qdaz autē dūt q̄ nō circa opposita horū qdaz dicūt q̄ oīs intēperat^{us} est incōtinētes et eōz confus^{us}. i. absq; alia distinctōe qdaz at dūt eos esse alteros. Scdm accipit per cōperatōem ad prudētiāz. & dicit q̄ qnōq; dicunt homines q̄ nō cōtingit prudentem eē incōtinētem. qnōq; autem dicunt q̄ qdam prudētes & diuini. i. i genioi sūt incōtinētes. Deinde cum dicit Ad huc incōtinētes zē. Insper in cōtinētes. Ponit unum pbabile circa materiā p̄dictorūz et dicit q̄ quādoq; dicunt aliq̄ incōtinētes nō solūz cocupiscētiāz sed etiā ire honoris et lucri. Ista igit^{ur} sūt sex: q̄ cōiter solent dici de cōtinētia et incōtinētia & p̄seuerantia et mollicie.

Quibabit autem aliq; zē. Queret autē aliq; Postq̄m p̄his posuit ea: q̄ uident^{ur} esse pbabilia circa cōtinētiā et incōtinētiā: hic mouz dubōes cēa p̄dca oia

nō tñ eodē ordie: quo ea p̄posuit. p̄posuit. n. ea nō ordie: quo casit in p̄ia hoīs cōsidatōe cēa aliqd id: qd ē tōe puta an sit bonū ul malū. Scdm cōsidat p̄pam rōem rei: q̄rto q̄p̄atōem eius ad alia: cū qbus cōueniētiā hēt et ultioea q̄ exteri^{us} cōtristat. iponendo autēz dubitatōes p̄mittit id: q̄ est magis dubitabile. sic g^o cēa vi. p̄dca pōit sex dubōes p̄mā qdēz circa terciū pbabile de actū q̄tinet^{ur} et incōtinētiis. Scdm pōit aliam circa q̄ntum: qd erat de cōperatōe ad prudētiā. ibi Prudētia autē cōtēdente. zē. Tercia dubitā^o est q̄rta q̄rtūz pbabile: quod erat de cōperatōe ad tēperantia et h^o ibi. Ad huc aliqdēz zē. Preterea si in hūdo. Quarta dubitā^o est contra se cūduz dubitabile: qd erat de differecōtinetie. ibi Et ad huc oīz si oī opioi zē. Et ad huc. Quinta dubitā^o est cēa p̄mū pbabile: qd erat de bonitate et malicia q̄tinet^{ur} z incōtinētiēz h^o ibi. Ad huc insuaderi zē. Insper q̄ uoluptatis. Sexta dubō est cēa sextū pbabile de materia q̄tinet^{ur} z incōtinētiēz. ibi Ad huc si cēa oīa zē. Preterea si cēa oīa. Circa p̄z duofac. p^o p̄pōit dubōez z dicit q̄ aliq; pōt del^o dubitare: q̄no q̄s q̄ hēt rectā estiatōez est incōtinētes opando q̄traria. Scdm ibi Sciētem qdēz igit^{ur}. Prosequit^{ur} dubōm. et p^o obicit ad unam p̄tem. Scdm obicit ad alia: ibi Iste qdē igit^{ur}. At hec rō. Tercio excludit quorūz solutōez ibi Sūt at qdaz. Dicit g^o p̄mo q̄ qdam dūt nō eē possibile q̄ aliq; exist^{us} recte: ita q̄ sit sciēs: sic incōtinētes nō n. fortissim^{us} uicē a debiliōri cū igit^{ur} scia sit qd fortissimū in hoīe difficile uir: q̄ exite scia in hoīe aliqd aliud ipet scie: et trahat ipaz q̄i seruācuq; magis ratio cuius p̄fectio est magis. dominetur: & imperet sensibili parti sicut serue. & hec fuit ratio So

eratis. un tota inſiſtebat huic rōn i
q̄i incontinētia non ſit. putabat enim
q̄ nullus q̄ recte ſtimat: opareſ aliqd
p̄ter id: q̄ eſt optimuz. ſed q̄ omne
peccatū accidat p̄pter ignorātiā.
Deinde cuꝝ dicit. Iſte q̄deꝝ igit̄ zc. At
hec ratio. Obicit̄ i contrariuz. & dicit q̄
iſte ſermo Socratis dubitatōez iducit
ēca ea: q̄ ſūt apparētia maiſeſte. Mai
ſeſte. n. uident̄ aliq̄ opari id: q̄ ſciūt
eē maluz. & ſi ita ſit: q̄ peccet p̄pter
ignorātiā: q̄ adueniat eis: dum ſūt
i paſſione puta cōcupiſcētie uel ire op
timū: & q̄rere q̄lis ignorātiā ſit iſta
maiſeſtum eſt. n. q̄ incontinēs anteq̄
paſſio ſupueniat: nō exiſtimat facien
dū id: q̄ p̄ paſſiōez poſtea facit. Deinde
cuꝝ dicit. Sūt autēz q̄dam zc. Sed ſūt
q̄dam. Excludit ſolutōez quorūdam.
& p̄mo pōit eam dicens: q̄ q̄dam cō
cedūt quedam dictorū a Socrate. ſ. q̄
ſcīa non trahit̄. q̄dam aut̄ non conce
dunt. ſ. q̄ nullus peccet niſi p̄pter igno
rātiā. Conſitē. n. q̄ nihil ē melius &
fortius q̄ ſcīa. q̄. ſ. poſſit eaꝝ trahere:
nō tamē cōſitē. q̄ null⁹ poſſit opari
preter id q̄ opinat̄ eſſe melius. & in
de ē: q̄ dicunt q̄ icontinēs qui ſupe
ratur a uoluptatib⁹: non habz ſcīam
uel opioem. Secūdo ibi Sed tamē zc.
Quod ſi opinio ē. Excludit ſolutōem
p̄dictāz. & dicit q̄ incōtinēs aut habz
opinioneꝝ fortem aut debile: ſi forteꝝ
eadeꝝ ratio uidet̄ de ea & de ſcīa. q̄
nō minus inheret̄ uni q̄ alteri ut iſra
diceſ. Si autem non ſit fortis opinio
tendens cōtra concupiſcētiā: ed eſt
quieta. i. remiſſa et debilis: ſic accidit
in his: qui dubitāt: uidet̄ hoc nō eſſe
i putanduz ſed uenia dignū: ſi homo
non imaneat debilit̄ opinās contra
cōcupiſcētiā fortes. non aut̄ datur
uenia neq̄ malicie neq̄ alicui aliorū
uitupabilium inter q̄: eſt incontinētia

ita. ſ. q̄ totaliter ei nō imputeſ. Dein
de cuꝝ dicit. Prudētia ergo zc. Prudē
tia igit̄. Mouet dubitatōez circa com
peratōnem cōtinentie ad prudētiā:
q̄ erat uerum p̄babile. & p̄mo obi
cit ad unaꝝ partem cōcludens ex pre
miſſis q̄ aliq̄s poſſit eē incontinens:
licet hēat prudētiā: q̄ incōtrarium
tendat. Si. n. incontinēs habz opinio
nem cōtendētem cōcupiſcētiis prauis
& nō habz debilem: q̄ ſic non eēt ei
imputandū: relinquit̄ ergo q̄ hēat
fortem opinioneꝝ. ſed inter opinioes
prudētia eſt fortiffima. ergo inconti
nens maxie habet prudētiā conten
denteꝝ. Scd̄ ibi Sed incōueniens zc.
Ceterum abſurdū. Oñdit hoc eē incō
ueniens duplici rōne. Quarum p̄ma
eſt q̄ ſcīa in hoc ſeq̄tur: q̄ idem ſimul
ſit prudens & incōtinens q̄ uidetur
eē impoſſibile. nullus. n. dicit̄ ad pru
dentem p̄tinere: q̄ uolens opetur pra
uiſſima. dictum eſt. n. ſup̄ i ſexto q̄
circa prudentiā q̄ peior eſt: q̄ uolun
tarius peccat. Scd̄am rōnez ponit. ibi
Cum his aut̄ zc. Et inſup oſtenſum ē
Eſt. n. ſupra oñſum: q̄ prudēs non ſo
lum eſt cognoscens q̄ eſt aliqd extre
morū. i. hīs eſt iſtimatōem rectā circa
operabilia ſingularia: q̄ ſupra i ſexto
dixit eſſe extrema. et eſt etiā habēs ali
as uirtutes. ſ. morales ut i ſexto oſtē
ſum eſt. un non uidet̄ poſſibile q̄ ali
q̄s prudens contra uirtutes operetur
Deinde cum dicit. Ad hec ſiquidem zc.
Preterea ſi i habēdo. Mouet dubita
nem circa compatiōez continētie et
temperatiē: q̄ erat q̄rtum p̄babile.
oportz. n. alterum triū dicere: quorū
p̄muꝝ eſt q̄ continēs dicat̄ aliq̄s ex eo
q̄ habz concupiā p̄uas et fortes: a q̄
bus non deducat̄ cōt̄ rationē. et ſi h⁹
eſt uerū: temperat⁹ non erit continēs
nꝝ continēs erit tēperat⁹. ille. n. q̄ eſt

perfecte tēperat⁹: non habz p̄uas q̄u
piſcētiā. et ſic q̄tinēs non hēret p̄uas
q̄cupiā: ul̄ tempat⁹ hēret p̄uas ſi eēt
q̄tinēs ſcīa p̄ori ſuppoſitōe. Scd̄z at̄ ter
miūz ē q̄ q̄tinēs hēat cōcupiā nō pra
uas ſed bonas & ſic ſequeretur q̄ qui
cunq̄ hitus phibet eas ſequi: ſit pra
uus. talis aut̄ habitus eſt cōtinentia
ergo non oīs cōtinentia erit ſtudioſa.
Terciū termiūz q̄ q̄cupiē q̄s hē conti
nēs nō uehemēs ſz iſirme et debles et
tūc ſi nō ſunt p̄ue et idētes eē conti
nētez: nō erit ueñable uel laudable. z
ſi ſint p̄ue z tñ debles: nō erit magnū
eis reſistere. et tñ cōtinentia hēet tanq̄
aliqd magnū et ueñable. uidet̄ g⁹ ſeq̄
iconueniens quidq̄ horū triū dicat̄. De
ide cū dicit. Ad hec ſi oī. Preterea ſi i
oī. Mouet dubōez circa ipſam diſſiōez
q̄tinētie: q̄ erat ſcīz p̄babiliū p̄poſi
torū. et p̄mo mouet dubōez cōt̄ ratōem
q̄tinētie put̄ ſup̄ dēz ē: q̄ idez ē conti
nēs et p̄maſurus i ratōe. et dicit. q̄ ſi
q̄tinētia facit p̄ſuaſuz oī opioi i moreſ
non recedēs ab ea: ſeq̄tur q̄ q̄daꝝ cōti
nētia ſit p̄ua. q̄tingit. n. aliq̄m opio
nez eē falſam: a q̄ diſcedere ē bonū. un
ab ea detineri eſt p̄uū. cuꝝ tñ continē
tia laudeſ q̄i aliqd bonū. Scd̄ ibi Et
ſi oī zc. Obicit̄ q̄tra rōez incōtinētie: p̄
ut ſup̄ dēz ē: q̄ icontinēs ē egreſſiuus
a rōe et h⁹ tribus rōib⁹: quaz p̄ma ē
q̄ ſi icontinētia ſit egreſſiua. a q̄cunq̄
opioe ſiue rōe: ſeq̄tur q̄ aliq̄ incōtinē
tia ſit bona: cuꝝ tñ ſemp̄ uitupereſ ut
mala. z hoc iō q̄ aliq̄ opiatia rō p̄ſua
det aliqd malū fieri: q̄ uidet̄ ē bonū
et pōit exēplū de h⁹: q̄daꝝ poeta noſe
Sobboctes narrat: q̄ Nept̄olom⁹ q̄
fuit in bello troyano: p̄ſuaſus fuit ab
Odrifco q̄ mētiret̄ Philoteci p̄pter q̄n
dam cāz: q̄ uidet̄ hōiſta: q̄ tamen
poſtea nō p̄manſit in opioe. q̄ ſibi fue
rit p̄ſuaſa p̄pter hoc. q̄ erat ei triſte &

graue mētiri. et i hoc ē laudabilis. Se
cūdaꝝ rōem pōit. ibi Adhuc at̄ ſophi
cus ſermo zc. Idez et i captionib⁹. Et
dicit q̄ rō ſophica mētrens. i. q̄cludens
falſuz ē dubō. i. dubōis cā. q̄ eam ſo
phifte ad h⁹ q̄ appareāt ſapientis: uo
lūt concludē inopiabilia. cū ad hoc p̄
tingāt ſiſſando: ſiſſa factus inducit du
bitationez. mens. n. audientis manet
ligata cū ex una parte non uelit per
manere i eo: q̄ ratio q̄cludit: p̄pter id
q̄ q̄cluſio ei non placet. q̄ ex alia pte
non poteſt pcedere ad q̄trariuz: quia
non habz ſua poteſtate ſolutionez ar
gumentationis: nō tamen p̄pter hoc
q̄ iſte non p̄manet i ratione: quaz ſol
uere neſcit: eſt uitupabilis. non g⁹ ui
det̄ q̄ egredi a q̄cunq̄ ratione ſit in
cōtinentia. Terciā rationem ponit.
ibi Accidit aut̄ zc. Contigit uero. Si
enīz egredi a q̄cunq̄ ratione ſit i conti
nētia: ſeq̄tur p̄ quādam rationez: q̄i
prudētie icontinētie iūcta ſit uirt⁹
et ſic uirt⁹ componet̄ ex duob⁹ uiciis:
q̄ eſt ipſoſibile. et q̄ ſeq̄t̄ id: q̄ dēz
eſt patz. q̄ q̄ aliq̄s opet̄ his: q̄ opiat̄
q̄traria eſt p̄pter icontinētiā. opiat̄
at̄ q̄ bona ſint mala: & q̄ non opor
teat ea opari: q̄ eſt iprudētie. un ſe
q̄tur q̄ opetur bona et non mala. q̄
uidet̄ eſſe uirtutis. Deinde cuꝝ dicit. Ad
hec ipſuaderi zc. Inſup qui uolupta
tes. Mouet dubitationez circa boīta
tem et maliciāz cōtinentie et i conti
nētie: uidet̄. n. q̄ ille q̄ opatur mala
ex eo: q̄ eſt ſibi p̄ſuaſuz: q̄ ſint bona.
& i. eſt q̄ p̄ſeq̄tur et elegit delecta
bilis tanq̄ p̄ ſe bona: q̄ facit i tempe
rās ſit m̄lior eo: q̄ opatur mala non
p̄pter rōcinatōez q̄ ſit decept⁹: ſed p̄
pter icontinētiā. ille. n. q̄ eſt p̄ſuaſus:
uidet̄ ſanab⁹ior p̄pter hoc: q̄ de facili
poteſt diſuaderi: q̄ credit. Si incōti
nēs nō uidet̄ iuuari ex aliq̄ bona ſua

fione quoniam nemo uir esse reus puerit: quod
dicim: quod quoniam aq cuius. s. potus refic
ficiet: suffocat bibet. qd ad hoc ua
let ei bibere. et si si aliq ageret ali
qua mala qd persuasus. i. remota illa
dissuasio: sic sitis cessat adhibito po
tu aq. non aut incotines sualus e: &
credit ea: q recta fut: et nihilomin a
lia agit: un aq bone suasionis eu non
iuuat: s; suffocat. deide cum dic. Ad
hec sic circa oia zc. Preterea si cca oia
Mouet duboez cca matiaz cotinetiez
scotinetie: q erat sextu ppoita: z dic
q: si cotinetia z icotinetia no soluz fut
circa concupias s; circa iras et locu et
oia hmodi no poterit determinari: q
sit simplr incotines. nullus. n. iuenit
q heat oes incotinetias. dicim a: esse
quosdam simplr incotinetes. no ergo
uidet qd sup dz e: q cotinetia et in
cotinetia sit cca oia. Vltio at epiloga
do conclut q tales qdaz dubitaoes
accidut circa pus ppoita: et qlr cam
haz dubitatum oz iterumre qd falsuz
conclutet: z qd relinqre qd conclut
tes uer. hec. n. e uera soluto dubois cu
iuenit qd sit uer: cca id: qd dubitat.

Primuz qdem igit inteden
dum zc. Primu igit consi
deraduz e. Postq phs posi
tis qbulda pbatoibus cca cotinetiam
et icotinetiaz mouit cca singla du
bitaoes: hic accedit ad soluenduz. Con
sideraduz at est: q no eodez ordie so
lutoes iducit: n; pbabilia psupposuit
neq dubitaoes iduxit: s; scdm q ex
higit ro doctrie: put. s. unius dubita
tois solu ex altera depedet. p igitur
dic de quo e intetio. Scdo exeqtur ppo
situm. ibi Est at principuz. Principiu
cosidatois e. Dic ergo p q ad soluen
duz pdcas dubitaoes prio est coside
radum utru aliq cu hoc q fut scien

tes: possut ee incotinetes uel no & si
sic: p que modu sciut. et hec dubitao
prio soluit q eius solu ptinz ad con
siderandu an sit icotinetia uel no. dz
est. n. sup q contetio Socratis ad hoc
erat q incotinetia no est. pus at de
unoquoq oportet cosidare an e. De
de scdo oz qsiderare cca qlia debeam
pone aliqm dici continetiez uel incot
tinetie utru. s. circa omez delectatio
nez et tristitia uel circa qsdaz defini
natas. et hec dubitao scdo soluit: licz
fuerit sexto loco ppoita. q pncipuz
ingredi qd sit aliq hitus est coside
rare matiaz ipius. sic ex mo pcededi
Arg. in pcedetib. et q cotines et pscua
tius scdz matiam no dnt: simplr cu
hoc qsideraduz e utru sint idez: uel di
ferat. & si sit cosidanduz e de oibus
aliis qeunq hnt conuictioez et coueni
entia cu hac qsideratoe. Deide cum
dicat. Est at principuz zc. Principium
qsideratois e. Incipit solue duboes su
pra motas. et prio determinat an sit con
tinetia et icotinetia definiendo pma
duboez q mouebat circa terciu pba
bile. Scdo determinat matiaz cotinetie et
icotinetie soluendo sextu duboez: que
mouebat cont sextu pbable. & q te
peratia et cotinetia coueniut in matiaz
simplr in hac pte ondit draz teperatie z
cotinetie soluendo terciu duboez: q mo
uebat cont quartu pbable. ondit et
qs sit peior utru inteperat uel incon
tines soluendo qntu duboez: q moueba
tur qtra pz pbable. et hec scdaps inci
pit. ibi Vtruz at est aliq icotines zc.
Vtruz uero qs. Tercio ondit qd sit
cotinetia et icotinetia soluendo qrtam
duboez: q mouebat cont scdz pbable z
cu h soluit scdaz qstioez q mouebat con
tra qntu pbable osteds q prudens no
pot ee ingtines z hec terciu ps incipit ibi
Vtru igit contines Vtru qtinis Circa

priu tria facit. prio pmittit qdam q
fut ncca ad soluendum. Scdo excludit
flam solutoez. ibi De co qdem igit zc.
Desciete. Tercio poit uera. ibi Sed
qr duplr zc. Sed cuz dupliciter. Circa
pz duo fac. prio dic de quo e intetio.
Scdo exeqtur. ibi. Neq. n. zc. Dic er
go p: q ad determinaduz pdca: oportz
pmo itendere: ut sciam. hec duo: quo
ru pmum e: utru contines et incont
nes heat draz. s. specificat: p qua aboi
bus aliis diferat: et circa. q. i. ex hoc
q heat matiaz determinata: circa qm
sint. sic dfa masuetudis est ex hoc: qd
est cca iras: uel inqlr. i. in mo se hab
di circa quacunq matiam. sic prud
tia e: circa oem matiaz mobilem non
tn eode mo: sic uirtutes morales. Et
ad exponenduz qd dixerat: subdit q
cosidanduz e: utru aliq dicat incoti
nens solu ex h: qd est circa aliquam
matiaz uel solu ut. i. solu ex h: q ali
quo se heat indnter circa oem mate
riaz. uel no solu p hoc uel p illud dica
tur aliq contines uel icotines. hic
in ambob. i. et ex determinato mo et ex
determinata matia. Scdm q oz pconsi
derare e: si continetia et icotinetia
sint circa oia uel no: s; circa determina
ta matiam. Deide cuz dic. Neq. n.
zc. Determinat qd dixerat. et p sed di
cens q cotines et icotines non dicif
aliq simplr circa oia: s; circa illa de
terminata matiam: circa qz dicif ali
qs teperatus uel ingtempatus. s. circa
concupias et delectaoes tact. Scdo ibi
Neq. et ad hec zc. Neq. ex eo. Deter
minat pz. & dic q non dr aliq con
tines uel icotines soluz in aliqd: hoc
i. respectu alicuius determinate materie
sic. n. idez eet et inteperat: cum sint
circa eandem matiaz: sed dr aliq incot
tines et sic here. i. ex hoc: q aliqlr se
haz circa determinata matiaz. q hic

i. inteperat ex electoe ducit ad pecca
dum qd existimas: q semp aliq debe
at psequi. i. accipere delectable sibi p
fencia: oblatu. s; incotines non hoc
existiat: s; tn psequit delectable: qno e
sibi psens. Deide cuz dic. De co quide
igit zc. Desciete. Excludit flaz solutio
nem qz et sup tetigit. & dic q nihil
dr ad psente rationez: si dicat q illa
cognitio p qz aliq incotinetet agut:
sit uera opinio sed no sit scia: Ex facti
eni euidentia costat: q qda incotinetet
opantiuz non hnt debile inhesioez qd
dubitates s; stimat se p certitudiez sci
re id: ctra qd agut. si ergo aliq di
cere uelit: q ppter h magis opinates
pter opioez agut q sciates: qz qete. i.
debiliter iheret opinatis: cosideradu
e q in h nihil dr scia ab opioe. qdaz
eni non min inheret opioibus et fal
sis q alu uere scie. et h potest uideri p
Eraclitu q a deo firmiter tenabat oia
semp moueri: et non ee ueritate aliqz
diu pmanedi reb. qd in fine uite sue
nolebat loqui: ne ueritas iterum trans
mutaret: s; solu mouebat digitu ad
aliqd enuciandum. ut dr in quinto me
tha. Deide cuz dic. Sed qr duplr zc.
Sz cu duplr. Poit uera solutoez. Et p
soluit dubitaoem p qsdam distictoes
Scdo p matiam ipius opatie scie. ibi
Ad hec at et si natural zc. Insup et
isto. Circa priuz poit tres distictoes
Quaru pria est: q duplr dicimus ali
que scire. uno qdez. n. mo dicif scire
ille: q habz hitum: sed no utif eo: pu
ta g. ntra cuz no cosidat geometri
calia. alio dicif scire ille: q utif sua
scia. s. cosidando ea q sunt illius scie
multu autez dr utru aliq agat ea:
q non oz hns hitum scie s; no utens:
uel q aliq heat habitu: & utatur
speculando. hoc. n. ut ee duru. s. q ali
qs agat qtra id: qd actu speculat no at

uideat esse duru: si aliq. agat cont. id
quod hitu n. scit: sed nō considerat.
Secūm distictionez ponit. ibi Ad hoc
q. duo modi z c. Preterea cum duo
sint modi. Et dic. q. duo sūt modi p
positionuz: qbus utit ratio pctica. s.
ul. ppo. et singularis. nihil at. phibe
re uideat: q. aliq. opetur pter sciaz: q.
hitu qdez cognoscit. utrāq. ppositōez
Sed i actu cōsiderat tū ulez: non aut
ptictare: et hoc iō. q. opatōes sūt cir
ca singlaria uñ si aliq. nō considerat
singulare: nō est mirū si aliter agat.
Sciēduz tū est: q. dupl. pōt accipi ule
uno qdem mo. put ē in seipō: puta si
dicam: q. omni hōi conferūt sicca. a
liō scdm q. ē in re singlari: puta si di
camus q. iste est homo uel talis cibus
ē siccus. pōt ergo contingere q. aliq.
sciat et in hitu & in actu ule scdm se
consideratuz: sed ule considatū in hoc
singlari. uel nō habz. i. in hitu non
cognoscit: uel nō operat. i. nō cognos
cit in actu. Scdm igit. hos modos scien
di dntes intm dnt impossibile q. So
crati uidebat: ut nullū incōueniēs ui
deat euz q. incōtinēter agit: uno mo.
scire. s. in uli tū uel & i singlari in
hitu s. nō in actu. Si at. aliō sciret il
le: q. incōtinēter agit: uideret esse incō
ueniēs. s. si sciret singulare i actu. Ter
ciaz distictionez pōit. ibi Ad hoc hēre
z c. Contingit et. Et pmo distictionez
ponit. Secundo excludit obiectōnem.
ibi Dicere at sermones z c. Dicere at
uerba. Dic. ergo p. q. pdictos modos
ad hoc iuenit. moibus aliis n. dis. sci
endi: q. n. aliq. sciat hitu et nō actu
dīaz qndam uideat habere aliqno. n.
est hitus solut: ut statiz possit exire i
actu: cū homo uoluerit. aliqno aut
est hitus ligat: ita q. nō possit exire
in actu. unde quodā mo. uideat hēre
hituz: et quodā mo. non habere. sicut

pat: i dormiente uel maniaco aut et
ebrioso: et hoc mo. sunt dispositi ho
mines dū sunt i passiōibus. Videm.
eniz q. ire et cōcupie uenereoz: et qdaz
h. modi passiōes maifeste trāsmutent
et corpus exterius: et nō soluz aīales
mo. puta cum hīs incalescit corpus
& qnoq. tū incalescūt h. moī passiōes
q. quodā i infāias deducūt. et sic mā
festū ē q. incōtinētes sūt disponunt dor
miētib. aut maniāis aut ebriosis: q.
s. hūc hitu: scie pactice i singlariibus
ligatū. Deide euz dic. Dicere at sermo
nes z c. Dicere at uerba. Excludit ob
iectōez: possz. n. aliq. obicere contra
pcta: q. incōtinētes qnoq. dicūt uer
ba scialia et in singlari: et ita uideat q.
non hēant hitum ligatū. Sed ipe: hoc
remouet dicēs: q. hoc qd. dicūt sermo
nes scie nō ē signū: q. hēant hitu: so
lutū. et hoc pbat p duo exēpla. Quo
ruz pmo est: q. et illi q. sūt i passiōi
bus pdcis: puta ebrii & maniāci pfe
rūt uoce demonstrationes puta geom
tricas: et dnt uerba empedoclis: que
erāt difficilia ad itelligēduz: q. mtrice
phiaz scripsit. Scdm exēpluz ē de pue
ris qno pmo adiscūt: q. coniūgūt ser
mones: quos ore pferūt: s. non dum
eos sciūt ita. s. q. mēte itelligant. ad
hoc. n. requiritur q. illa q. homo audit:
fiāt ei q. cōnataia ppter pfcāz impssi
onez ipoz: intellectoz: ad qd. homo i
diget tēpore: in q. intellectus p multi
plices meditationes firmiter i eo: qd.
accepit. et ita ē de iqtinēte. et si. n. di
cat non ē michi bonū non psequi ta
le delectabile: tū non ita sentit i corde
uñ sic existimāduz est q. incōtinētes
dicant h. modi uerba q. simulantes.
q. s. aliud sentiūt corde: et aliud pfe
rūt ore. Deide euz dic. Ad hoc at et si
natālr z c. Insup. i isto. Soluit ppoita
dubōem scdz natālem pcessuz pctice

scie applicādo pdictas distictiones ad
ppoituz. et pmo defīnat ueritatem
qstionis. Scdo respōdet obiectōi Socra
tis. ibi Q. at. ultia Cū uero. Circa p.
duo facit. pmo pponit natāle pcessuz
scie pactice i agēdo. Scdo oñdit ipedi
mētum: qd. accidit in continente. ibi
Qno qdez igit z c. Qno igit. Dicit er
go pmo: q. si aliq. uelit cōsidare cām
qre incōtinētes preter sciaz agūt scdm
natālez pcessum pctice scie. o. scire q.
i eius pcessu ē duplex opio. una qdez
ul. puta omē inhoñstū. est fugiēduz
Alia at. est singlari circa ea: q. pprie
psensuz cognoscūt: puta hic act. est i
hoñstū: euz at. ex his duab. opioibus si
at una rō: nēce est q. seqtur cōclusio.
s. i inspectis aīa solū dic. cōclusioez
infactis at. statiz eā opatur. ut si opio
ul. sit q. omē dulce o. gustare: opio
at. pcticaris sit q. demonstrato aliquop
ticulari hoc sic dulce nēce est q. ille q.
pōt gustare statiz gustet: nisi sit aliq. p
hibēs. et hoc qdez fit in sillo tēperati
q. non habz cōcupiam repugnāte: rōi
pponēti q. omē inhoñstū ē uitādum
z siml. in sillo intemperati: cuius rō
cōcupie non repugnat: q. inclināt ad
hoc q. omē delectabile sit sumēduz. De
ide euz dic. Qno qdem igit z c. Qno
igit. Ostēdit q. lter accidat defect. in
cōtinētie. et p. ostēdit aliqd. in eo esse
phibēs. Scdo oñdit causaz phibitōis.
ibi Non cōtrarie at z c. Non cōtraria
pseipaz. Tercio oñdit q. lter ista ph
bitio cesset. ibi Qualiter at z c. quonā
modo at. Circa pmoz cōsiderāduz est
q. i incōtinēte rō nō totalr obstruat a
cupia: qn. i uniuersali. hēat uerā sniaz.
Sit g. ita: q. expte rōis pponat uniu
salis phibēs gustare dulce iordinate:
puta si dicat nulluz dulce ē gustare ex
tra horā. sed ex parte cōcupie ppoit.
q. omē dulce ē delectabile: qd. est p se

qstuz a cōcupia. et q. i particulari cō
cupia ligat rōez: non assumit subulī
rōis ut dicat hoc ē dulce et ita seq
tur cōclusio opis. & sūt in hoc sillo i
cōtinētis qtuor ppositōes: sic iam dēz
ē et q. hoc mo. se hēat qnoq. pcessus
rōis pctice: patz p hoc q. forte insur
gēte concupia ratio dic. hoc cōcupis
cibile ē fugiēduz sed uniuersalē sniam
ut dēm ē. concupia aut ducit ad hoc
pponēdo et assumēdo absq. phibitōe
rōis: que ē ligata. q. cōcupia qno ē
uehemēs: potest mouere q. nlibet pti
culaz aīe & rōi: si nō sit sollicita ad
resistēduz. & sic accidit cōclusio opis
ut. s. aliq. agat incōtinēter contra
rōem & opioez uniuersalē. Deinde cum
dic. Non cōtrarie aut z c. Non cōtra
ria pseipam. Ostēdit causaz pdcē re
pugnātie. & dic. q. nō est ibi cōtrarie
tas ex parte rōis p se: sic accidit in du
bitatibus sed solū p accidēs. in qm. s.
cōcupia contrariat uniuersali rōi fēte
non aut aliq. opinio p se cōtrariat rec
te rōi: sic qdam dicebat. & ex hoc i
fert qd. corrolariū q. s. bestie non
dicunt cōtinētes aut incōtinētes. q.
non hūt uniuersalē opinionē mouētem
cui qtrariat concupia: s. mouent solū
ex fantasia i memoria singlariū. De
ide cum dic. Quali autē soluit z c.
Quonāmodo at. soluit. Oñdit q. lter
cessat talis repugnātia: & dicit q. q. l
ter soluat ignorātia: quā incōtinēs
habz circa pticulare et rursus redit ad
rectū. itaz: eadez ratio est q. de uiolen
to et dormiente: que qdem passiōes
soluūt facta aliq. trāsmutatōe circa
corpus & sūt q. per passiōes aīe puta
p concupiam ul. iram trāsmutat cor
pus. oportz cessare hāc trāsmutatōez
corporalem ad hoc q. hō redeat ad sa
nam mentē: et iō hec rō non ē ppria
huius cōsidatōis: sed magis o. audi

re a philosophis. i. naturalibus. Deinde cum dicitur. Quia autem ultia zc. Cum uero ultia secundum premissa soluit hanc rationem Socratis. & dicitur quod propter et opinio ultia. scilicet singularis accipitur per sensum et principat in actibus: quod sunt circa singularia: huiusmodi autem propositioes aut opinioes ille qui est in passione uel opinio non habet in hitu: uel habet hitum legatum: ut non possit iaccusare: hoc modo loquitur de huius sic ebrius dicit uerba empedoclis. Quod ergo ista sunt uera: et quod uel quod per scientiam comprehenditur non est extremus terminus operabilium uidetur sequi: quod Socrates querebat patet. n. ex predictis quod passio non fit in presentia principalis scientie: que est circa uel cum passio sit solū in particulari. n. uel scientia trahitur a passione sed solū scilicet sensibilibus: quod non est ante dignitatis. Ultio autem epilogat tanta dea esse de hoc quod scientia continetur agat uel ille: quod non est scientia: uel quando incontinens sit sciens.

Tertio autem est aliquis incotines zc. Vtrum uero quod. Postquam philosophus ostendit: quod per scientiam potest aliquis operari prout: quod scire potest an continetia et incontinetia sit: hic definit de materia continetie et incontinetie. et primo ostendit quod sit materia utriusque. Secundo comparat ea aliis hitibus qui sunt circa eandem materiam. ibi Circa eas autem que per tactum zc. Circa uoluptates igitur. Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentio. Secundo manifestat propositum. ibi Quoniam quidem igitur zc. Et circa uoluptates Est autem considerandum quod super sextum dubitationem propositiois dixit quod si continetia et incontinetia essent circa omnia: nullus esset simpliciter incontinens Et ideo hanc dubitationem neque soluere intendens duo proposita tractanda. Quorum primum est utrum aliquis sit simpliciter continens uel oēs dicantur partem incotines. Secundo est si aliquis est simpliciter incontinens. cir

ca quodlibet materia est. Deinde cum dicitur. Quoniam quidem igitur zc. Et circa uoluptates. Exequitur propositum et primo ponit materiam generalem ut manifestat. et dicit manifestum esse: quod continentes et incontinentes per seuerates & mollis dicitur circa delectationes et tristitias. ibi zc. Quod autem sunt hec zc. Sed eorum Inquit spales materiam predicor. et primo ostendit quoniam diuisimode dicatur continetia et incontinetia circa diuisas delectationes. Secundo comparat incontinetias diuersas: delectationum adiuicem. ibi Quoniam autem est minus turpis zc. Quod autem sit. Circa primum duo facit. primo ostendit quoniam dicatur aliquis diuisimode continens uel incontinens secundum diuersas humanarum delectationum adiuicem. Secundo secundum diuersas humanarum delectationum ad bestiales. ibi Quod autem sunt quedam zc. Quoniam uero aliquid sunt. Circa primum duo facit. primo ostendit propositum. Secundo manifestat quidam quod dixerat. ibi Quod autem occuparum zc. Cum uero cupiditatum. Circa primum tria facit. primo distinguit delectationes humanas. Secundo ostendit quoniam circa eas diuisimode dicatur aliquis continens uel incontinens. ibi Eos quidem igitur zc. Qui igitur in his. Tercio ostendit quedam corollaria ex dictis. ibi Et propter hoc ideo zc. Sed qui circa corporis. Dicit ergo primo quod eorum quod faciunt delectationes hominum: quedam sunt necessaria ad uitam humanam: quedam autem non sunt necessaria sed secundum se considerata sunt eligibilia homini quod quis possit in eis esse superabundantia: & defectus quod apponit ad diuersas uirtutum in quibus non potest esse superabundantia z defectus et dicit necessaria esse corporalia quedam puta quod pertinet ad cibum et ueneria & huiusmodi corporalia circa que supra posuimus temperantiam et intemperantiam. sed eligibilia secundum se ipsa non necessaria dicit esse secundum uictoriam honorem diuitias & alia huiusmodi bona & delectabilia Deinde cum dicit. Eos quidem igitur zc. Qui igitur in his. Ostendit quoniam circa predicta

dicatur aliquis continens uel incotines. Et primo quoniam circa non necessaria. Secundo quoniam circa necessaria. ibi Eorum autem qui circa corporales zc. Eorum siquidem. Dicit ergo primo quod illi qui circa predicta bona non necessaria superexcellenter student propter ipsam rationem: que in ipsis est non dicuntur simpliciter incontinentes sed cum alia additioe puta incontinentes pecuniarum uel lucri uel honoris aut ire: qui alteri sunt simpliciter incotines: & illi qui secundum similitudinem incotines dicuntur: quod significat appositio. sic cum dicitur homo: quod olipia uicit: circa hunc quidem cōis ratio hominis parum difert appria: quā appo designat: sed tamē aliq̄ modo est alia & inducit signū ad hoc quod circa predicta non dicatur aliquis simpliciter incotines: quod in continetia uitupatur non solū ut peccatur quiddam: quod potest contingere etiam cum aliquis persequitur aliq̄ bonū sed inordinate. uitupatur autem incontinetia sic malicia quiddam: per quam scilicet tenditur in aliq̄ malū: que quidem uel est malicia simpliciter: puta cum ratio & appetitus tendunt in malū. & hoc est uera malicia: quod opponitur uirtuti: uel est secundum quiddam per tem: quod scilicet appetitus tendit in malum non aut ratio: sic conuenit contra incotinetiam. sed nullus predicorum incotinetium uitupatur ut malus: sed solū ut peccans. quod in bonum tendit. sed ultra quod oportet. uel nullus eorum est incontinens simpliciter. Vnde cum dicitur. Eorum autem qui circa corporales zc. Ostendit quod dicatur aliquis incotines circa necessaria: et dicit quod illi: qui male sentiunt circa corporales uoluptates: circa quod est temperantia et intemperantia: non ita quod ex electioe persequatur superabundantiam delectationum fugiat tristitias puta famem & sitim et alia huiusmodi: que pertinent ad gustum et tactum: sed propter rectam electioem quam habent & preter intellectum rectum: qui in eis est: persequuntur:

et fugiunt predicta: tales inquam dicuntur incotines non quod eorum alia additioe sic dicebatur incotines ire sed simpliciter. & ad hoc inducit signum. quod molles qui sunt propinque incotinetibus: dicuntur aliqui circa huiusmodi tristitias: puta quod non possunt pati famem aut sitim aut aliq̄ huius non autem dicuntur circa aliq̄ aliorum: puta quod non possunt sustinere paupertatem aut aliq̄ huius. Deinde cum dicitur. Propter hoc ideo zc. Sed quod circa corporis. Infer quiddam corollaria ex dictis: quorum primum est: quod in idem ponuntur incotines et intemperati et continens et temperati non quod infra unum eorum sit alterum: sed quod sunt aliter circa eadem. scilicet corporales uoluptates et tristitias: sed non eodem modo: sed temperati et intemperati cum electioe. continens autem et incotines cum electioe Secundum quod ex hoc sequitur ponit. ibi Propter quod magis zc. Et dicit quod ex predictis patet quod magis peccat et uitupatur intemperati eo: quod peccat persequendo superfluas delectationes et fugiendo moderatas tristitias: non quod patitur concupiscentiam: uel patitur quiete uel remissione. et ideo est peior quam homo: quod peccat in predictis propter uenemem concupiscentiam. quod est incotines. quod n. absque concupiscentia peccat: quod faceret si ad eum ei fortis concupiscentia quod est iuuenum et fortis tristitia circa indigentiam ueneriorum. Deinde cum dicitur. Quia autem occuparum zc. Cum uero cupiditatum Manifestat quod dixerat assignans causas: quod re circa non necessaria non sit simpliciter incontinetia: & primo dicit quod re circa ea non simpliciter incotinetia. Secundo quod re circa ea dicatur incotinetia cum additioe. ibi Propter similitudinem autem zc. Circa primum tria facit. primo proponit quod sunt huiusmodi delectationes non necessarie. Secundo concludit quod lesit studium circa ea. ibi Propter quod quati. Quapropter quocumque. 3. concludit ulterius quod circa ea non est malicia neque

incōtinentia simplr. ibi Malicia q̄dez
igit̄ z c. Dicit ergo p̄mo q̄ quedaz cō
cupie delectatōes sūt eorū: que scd̄
gen̄ suum sunt bona & laudabilia.
Sunt. n. tria genera delectabiliū. que
dam sunt scd̄ naturam eligibilia:
ad q̄. s. natura inclinat. quedā autez
sunt contraria his: sic ea: que sūt cō
tra inclinatōem nature. quedaz uero
sūt mediā inter ista sic patz de pecuniā
& lucro & uictoria & honore. unde
circa om̄ia huius inter mediā non uī
tuperatur aliq̄ ex h̄o solum: q̄ patiū
tur eorū cōcupiam & amorem: sed
ex mo^o cōcupiscēdi: q̄ est supabūdans
Deinde cum dic̄. Propter qd̄ quanti
z c. Quappter quecumq̄. Concludit
ex p̄missis q̄le sit studiū hominū cir
ca p̄dicta & dic̄. q̄ illi q̄ preter rōez
uel habēt ul̄ psequunt̄ aliqd̄ eorū: q̄
sūt naturalr pulcra & bona: nō uitu
perant̄ quasi mali puta illi: q̄ studēt
circa honore adipscedum. uel circa
curaz filiorū: uel parētum magisq̄ oz
hec. n. sūt bona: & laudant̄ illi: qui
circa hoc studēt: sic oportz: sed tamē
ī talibus pōt esse quedaz supabūdā
tia uiciosa: sic si aliqua mulier ppter
amore filiorū supfluum cōtra deum
rebellet: puta ppter filiorū mortē. sic
legit̄ de quadaz muliere: que uocatur
Violes. uel siq̄s ppter nimiū amore
parentū aliqd̄ insipienter agat. sic q̄
dam noīe Sachir: qui uocat̄ est phi
lopator. i. amator patris: ualde uide
bat̄ decipere ppter amore: q̄ circa pa
trem habebat. Deide cū dic̄. Malicia
qdem igit̄ z c. Prauitas q̄de. Conclu
dit q̄ circa p̄dca nō est malicia ppter
hoc. s. q̄ unūqd̄q̄ eorū i se cōsidatūz ē
naturalr eligibile sed sole supabūdātie
eorum sūt prauē & fugiēde et simplr
nō incōtinentia est simplr circa p̄dca
quia incōtinentia non solum est ad

fugiendū sic peccatum. sed etiā est ui
tupabile sic turpe & idō circa delecta
tōes appetēde hōi: nisi ppter neces
sitatez. Deide cum dic̄ Propter simili
tudiem aut̄ z c. Sed p̄ similitudiem.
Ostēdit̄ q̄re dicat̄ circa nō necessaria
incōtinentia cum additōe et dicit q̄
hoc accidit ppter similitudiem passio
nis quia. s. sic aliq̄s imodate cōcupit
cit uoluptates corporals: ita pecūias
et alia p̄dicta. et ē simile sic cū dicim̄
aliquē hōiez eē malūz medicū: ul̄ ma
lum ypocritā. i. representatōrē: q̄ cum
nō dicim̄ simplr malus. sic igit̄ in his
q̄ sic dicūtur mala: nō dicim̄ maliciā
simplr circa unūqd̄q̄: sed scd̄ q̄ndā
pportōalem similitudiem. q̄a. s. ita
se habet malus medicus ad ea: q̄ sūt
medici: sic malus homo ad ea: q̄ sunt
hōis: ita etiā et in genere cōtinētie il
lam solaz dicim̄ simplr cōtinētiā &
incōtinētiā: que ē circa eadem tēpe
rantie. & intēpantie. Sed circa iram
dicim̄ incōtinētiā scd̄ similitudiem
& idō addim̄ incōtinētem irē sic in
cōtinētem honoris & lucri.

Via aut̄ sūt q̄daz z c. Qm̄
uero. Postq̄ ph̄s ostēdit̄: q̄
diuīsimode dicim̄ aliq̄s con
tinēs & incōtinēs circa cōcupias &
delectatōes hūanas & bestiales. et cir
ca hoc duo fac̄. p̄o ondit diuīstatez cō
cupias et delectatōum hūanaz &
bestialium. Scd̄o ostēdit̄ q̄no circa
eas dicat̄ cōtinētiā & incōtinētiā ibi
Quātis qdem igit̄ natura z c. Qui
bus igit̄ natura. Circa p̄muū duo fac̄
p̄mo pponit dīam delectatōum. Scd̄o
maīfestat q̄ dixerat p̄ exempla ibi Di
co at̄ bestiales z c. Loquor aut̄ d̄ ima
nibus. Dic̄ ergo p̄mo q̄ delectabilium
q̄dam sunt delectalia scd̄ naturā. q̄
dam aut̄ nō scd̄ naturā. & utrunq̄

hōre subdidit̄. eorū. n. q̄ sunt delecta
bilia scd̄ naturā q̄daz sūt delectabi
lia om̄i hūti sensum: puta dulce ē na
turalr delectabile om̄i habētī gustūz
q̄dam uero sūt naturalr delectabilia: q̄
busdam differētiis et aliū & hōiūz
Alii. n. cibi sūt naturalr delectabiles
alibus comedētib̄ stercus: sic etiā in
ter homīes cōlericos delectabilia sūt
naturalr frigida: q̄ tempant eorū cō
plexiōez fleomaticis uero calida. Eorū
uero q̄ sūt delectabilia nō naturalr: q̄
dā sūt ppter orbitates. i. ppter aliq̄s
supfluitates et supueniētes egritudies
corporals aut etiā tristitias anīales
ex q̄bus transmutat̄ natura ad alias
dispositōnes. q̄dam uero sūt delecta
bilia ppter malā cōsuetudiem: q̄ sit ī
q̄dam natura. quedā uero sūt delec
tabilia ppter perniciosas natas: puta
cū aliq̄ homīes habēt corruptas et p
uersas cōplexiōes corporis: et scd̄
hoc lequit̄ q̄ in his sint peruersissime
tam apphensiōes ymaginationis q̄ et
affectōnes sensiblis appetit̄: q̄ quidez
uīres cū sint organorū corporalium
act̄: necesse ē q̄ sint corporali cōple
xioni pportōnate: & q̄ scd̄ diuīsa
tem. oborūz diuīficat̄ habēt̄. necesse ē
q̄ singlis p̄dictorū delectabiliūz respō
deāt similes hītus: puta q̄ sint q̄daz
hītus naturales: q̄dam uero nō naturales
Deide cum dic̄. Dico aut̄ bestiales z c.
Loquor aut̄ de imanib̄. Maīfestat p̄
exēpla singlas dīas inatāliūz delecta
biliūz. & p̄mo de hīs q̄ fiunt delecta
bilia ppter pūciosaz natas hōiūm:
q̄ sunt q̄i bestiales et ppter corrupte
lam cōplexiōis assimilātur bestiis: sic
de quodā hōie dicebat̄ q̄ scindebat uē
tres pregnantīū mulierū: ut pueros
ceptos in utero deuoraz & simile ē
siq̄s delectetur ī talib̄ q̄libet dant de
lectari quosdā siluestres homīes in sil

uis. i. solitarios cōmorātes circa ma
re ponticūz: quorū q̄dam cōmūdūt car
nes crudas q̄daz uero carīs hūanas.
q̄daz nō sibi iuicē ad celebrāda quīuīa
suos filios accomodāt. & similia. sūt
ea: q̄ dicūtur ad Phalarim quēdaz. s.
crudelissimūz ipantiū q̄ in ipis crucia
tibus hōiūz delectabātur. hi ergo q̄
ī talibus delectant̄: sūt q̄i similis bes
tiis. Scd̄o ibi Hi aut̄ ppter egritudies
z c. Alii ppter morbos. Exemplificat
de hīs: q̄ fiunt inatāliūz delectabilia
ppter orbitates: & dic̄ q̄ q̄busdaz fi
unt delectabilia ea: q̄ sūt q̄t natas pp
ter aliq̄s egritudies: puta ppter ma
nias ul̄ furiam aut aliqd̄ h̄mōi: sic de
quodaz legit̄ q̄ factus meniac̄ sacri
ficauit matrē: & comedit et etiā occi
dit cōseruūz suū: & cōmūdūt epar ei⁹.
Tercio ibi Hi at̄ egritudiales z c. Hi
ex morbo. Exemplificat de hīs que fiunt
q̄t natas delectabilia ex q̄suetudie et dic̄
q̄ q̄busdā accidunt inatāles delectatōes
ppter iteriōrē egritudiez ul̄ corūptōez
pueniētez ex cōsuetudie: sic q̄daz pp
ter cōsuetudiem delectant̄ euellere si
bi pilos: & corrodere ungues: & cō
medere carbones et terrā: necnō et uti
cohitu masculorū. oīa aut̄ p̄dicta que
sūt cōtē naturā delectabilia possūt re
duci ad duo. q̄busdam. n. accidunt ex
nata corporalis cōplexiōis: quā acce
perūt a p̄ncipio. q̄busdā uero accidunt
ex q̄suetudies puta: q̄ asuefiūt et ad
h̄modi a puericia. & simile ē de hīs:
q̄ in h̄o incidunt ex egritudie corpora
li. nā praua cōsuetudo ē quasi q̄dam
egritudo anīalis. Deide cū dic̄. Quā
tis qdem igit̄ z c. Quib̄ igit̄ natura
Ondit q̄ circa p̄dicta delectabilia ina
turalia nō ē incōtinentia simplr s̄
scd̄ qd̄. & hoc dupl̄. p̄mo q̄dez rōe
excepta ex cōditiōe eorū: q̄ delectan
tur. Scd̄o rōne accepta ex cōditiōe
n. i.

delectabiliū ibi Habere qdem igitur
z c. Habere autēz. Dicit ergo pmo q
nullus pōt rōnabīlī dīcē hos esse sīp'r
incōtīnētes. ī qbus natā bestialīs ē cā
talium delectatōuz. dēm ē enīz supra
q bestias nō dicim⁹ cōtīnētes uel īn
cōtīnētes. quia non habent unīuersa
lem opīnīōnē sed singulariū fantasia
& memoriā. hīmodī autē homīes
quī ppter pnicīosāz nāsam sūt bestiis
similes: habēt qdem aliqd ulīs apphē
sionis: sed ualde modicū ppter hoc:
q ratio ī eis est oppōsa ex malīcīā cō
plexiōis: sīc māifeste oppōmitur īnfir
mis ppter īndīspositiōem corporalem.
īd aut q est modicum qī nīhīl esse uī
det. nec cōtīngit de facīlī: q modica
uīs rōnis cōcupīas fortes repellat. &
īdeo tales non dicunt⁹ neq; cōtīnētes
simplr neq; incōtīnētes sed solum se
cūduz qd īnq̄m remanet ī eis aliqd
de īudīcīo rōnis & ponit exemplum
de mulieribus īn qbus ut īn pluribus
modicūz uiget ratio ppter īnfectōez
corporalis nātē. & īde qut ī pluribus
non ducūt affectus suos scdm rōnem
sed magīs ab affectib⁹ ducunt⁹. ppter
q raro īnueniūtur mulieres sapiētes
& fortes. & īdō non simplr pnt dīcī
cōtīnētes uel ī cōtīnētes & eadez ra
tio uidet⁹ de hīs: quī egrotīue se hēnt
ī. quī hnt corruptāz dīspositiōem ppter
malām cōsuetudīez: q ē oppōmīt īudī
cīum rōnis admodūz puerse nature
Deīde cum dīc Habere qdem igitur
z c. Habere īgīf. Ostēdit q circa īna
turalia delectabilia non cōsumīcīter
īncōtīnēntia sed scdm quīd ex cōdītōe
īpōrum delectabiliū. & pmo pponit
q īntēdit. Scdō manifestat ppositūz
ībi Omīs enī supabūdans z c. Omīs
enīm super. Primo aut duo pponit.
quorū pmuze q hēre singula horū. ī.
patī qcupias pdcōrum delectabiliūz

excedit terminos malicie humane. sic & de bestialitate dem e supra. Secunduz ponit ibi Habentem z c. Habetez uero. Et dic. q. si aliq. habeat qcupias: & supat eas: no dicet incotines simpliciter sed scdm similitudinem: sic & supra de icotineta ire dem e. Deinde cum dic Omis eni supabudans. Ois n. Manifestat: q. dixerat. & pmo qm ad malicia. Scdo qm ad cotinetiaz et icotinentiam ibi Horum aut z c. Sed fieri pot. Circa pimum q. d. indum est qd h. modi sup excessus malicie pote e circa uicia oibus uirtutib. opposita: sic circa incipietiam: q. opponit proutie cca timididitatez: que opponit fortitudini. circa intempantiaz: que opponit tepantie. & circa crudelitatem que opponitur mansuetudini. & circa singula cor: que sut dispositones bestiales ppter pnciosam natam. qdam uero egritudinales: que sut ppter egritudinem corporalem uel anialem: que ex mala consuetudie. & quia sup extensius posuit circa intempantiaz & crudelitatem: hic exemplificat primo qdem detimiditate ibi Hoc qdez. n. z c. Nam q. talis. Et dic q. aliquis e nataliter sic dispositus: ut omnia timeat etiam sonituz muris & talis e timidus bestialis qdam uero propter egritudinem incidit in tales egritudiez q. timebat mustelam. Scdo ibi Et incipientes z c. Et demetiu. Exemplificat circa incipietiam. & dicit q. qdaz naturalit sunt irrationales. non quia nihil habeant ronis: sed qa ualde modicu & circa singularia que sensu apphendant: ita q. uiuut solum scdm sensu et tales sut quasi scdm natam bestiales. quod precipue accidit circa quosdam barbaros in finibus mundi habitantes. ubi ppter intempicm aeris etiam corpore sunt male dispositois:

ex qua impeditur rationis usus in eis. q
dam uero efficiuntur irrationales ppter
aliquas egritudines puta epilepsiam
uel maniam et hi sunt egritudinaliter
incipientes. Deinde cum dicit Horuz at
z c. Sed fieri pot. Manifestat quod di
xerat qm ad incotinenciam. & pmo
qndo circa predicta est qdam similitu
do continentie & incontinentie. et di
cit q qtingit quadoq q aliquis homo
habeat qsdam predictas: passionum
innaturalium: & non superetur ab eis
quod e simile cotinentie puta si Pha
laris tyrannus teneat pueru & concu
piscat eu usq ad interfectioes usq ad ingrua
delectatoez ueneraz: ad neutru tame
eo utat. qnoq aut contingit q homo
no solum heat hmodi concupias: s
et ab eis superet. & h° est sile incon
tinencie. Scdo ibi queadmodu aut z c.
Ondit q in talib non e simplr conti
nencia uel incotinencia. & dic q sic ma
licia q est scdm huanu modu simplr
dicit malicia q aut est innaturalis hoi
dicitur cum additoe malicia bestia
lis usq egritudinalis: et no malicia simplr
eodem mo z incotinencia innaturalis dicit
cum additoe puta bestialis uel egr
itudinalis: sed simplr incotinencia dici
tur sola illa: q est scdm temperantiam
humanaz. Ultio aut epilogo coclu
dit manifestum esse ex pdictis q conti
nencia & incotinencia simplr solum
est circa illa: circa q est temperantia et
intemperantia. circa alia uero est qdaz
spes incotinencie: que dicit scdm me
thaphoram & non simplr.

Voniam autem & minus
turpis ē. Qd̄ autē lic m̄
nus. Postq̄ phs ostēdit q̄no
est diuersimode incōtinētia circa di
uersa: hic comp̄at diūsas incōtinētias
adīuicem. & 1mo incōtinētinen

tiam concupiscentiarum tactus: que est incōtinentia scđm quid. Secūdo comperat incōtinentiam humanam ad incōtinentiam bestialem uel egritudinalem ibi Ipsarum autem harum z c. Harum uero ipsarum. Circa p̄mum duo facit. p̄mo proponit q̄ intendit. & dicit considerandum esse: q̄ incōtinentia ire ē minus turpis q̄ incōtinentia cōcupiscentiarum tactus: circa quas ē tempantia & intempantia. Secūdo ibi Videf enī z c. Videf ira q̄dem. Probat p̄positum quatuor rōibus: circa quarum p̄maz dicit: q̄ ita uidetur aliquo aliter audire rationem inq̄m. scilicet iratus quodam mōo ratiocinat: q̄ p̄pter iniuriam sibi factāz debeat inferre uindictam. s; obaudit rationi: quia non curat attēdere iudicium rōnis circa quantitatem; et modum uindictę. in animalibus autēz carentibus ratione inuenitur q̄dem ira sicut & alia opa ratōni similia ex naturalī instinctu. inducit autēz ad manifestationem propositi duo exempla quorum p̄mu z ē de ministris qui sunt ualde ueloces: qui ante quam audiāt totum: quod eis dicitur currunt ad exequendum. & sic sequitur q̄ peccent ī executōne mandati: quod non perfecte audierunt. Aliud exemplum ē de canibus: qui ad p̄mum sonitum pulsantis ad ostium latrant: antequāz attēdant: si ille qui pulsāt ad ostium: sit aliquis de familiaribus uel amicis & ita est ī ira: q̄ audit q̄dem in aliquo rōnem. sed p̄pter naturalem caliditatem et uelocitatem colere q̄ mouentis ad iram anteq̄ audiat totum preceptum ratōnis: mouet ad puniendum. quando autem hoc fiat ostēdit subdēs manifestat enī homini: q̄ sit sibi facta iniuria uel cōtemptus: quandoq; autēz p̄ ratōnem: sicut quando hoc uerum est

quando per fantasiam: puta cū hōi
ita uidetur: licet non sit. homo autē
iratus quasi illoz: q̄ inuariantem
oportet impugnare. et determiat mo
dum debitum & sic statim irascit
mouens se ad uindictam: antequā de
terminetur et a ratione mo uindictē.
Sed concupiscentia statim q̄ denuncia
t sibi delectabile per rationem uel p sen
sū: mouet ad psequendum id delectabi
le absq̄ aliquo filio rationis. & hōi
di differentie ratio est. quia delectabi
le habet rationem finis p se delectabilis
& appetibilis: qui est sicut pncipiū
& siliatū nocumētum autem alte
ri inferendum non est p se appetibile
ut finis: qui habet rōnem pncipiū: sed
sicut utile ad finem quod habet rōem
cōclusionis. in agilibus. & ideo con
cupiscentia non mouet silians: sed ira
mouet silians. & inde est q̄ ira aliq̄
liter cōsequitur rationem non autem
concupiscentia: que sequitur solum im
petum propum. per hoc autem est ali
quid turpe in rebus hūanis: q̄ est pre
ter rationem. Sic igit patet q̄ inconti
nens concupiscentie est turpior q̄ incō
tinens ire. quia incōtinens ire aliqua
liter uincitur a ratione non autem in
cōtinens concupiscentie. Scdm rōnez
ponit ibi Adhuc naturalib⁹ z c. Pre
terea naturalibus. Et dicit. q̄ si aliquis
peccat circa ea que naturaliter appe
tit: magis meret ueniam. Et hōi modi
signum est quia concupiscentiis cōi
bus puta cibi & potus magis datur
uenia. quia sunt naturales t. acci
piantur inq̄m sunt communes. nam
concupiscentia cibi est communis &
naturalis. non autē concupiscentia cibi
sic preperati. Ira autem naturalior est
& difficilior ei resistitur q̄ concupiscē
tiis non quidem cōmūib⁹: que sūt
necesse & naturales circa quas non

multum peccatur sed illis cōcupiscen
tiis: quibus qdam superflua concupi
scuntur: que non sunt necessarie. circa
quas interio dixit esse tempantiam
& intempantia. est qdem enim na
turale homini: ut sit animal mansue
tum scdm communem naturam spēi
inq̄m est animal sociale. omne enim
animal gregale ē naturaliter tale scd
naturam alicuius indiuidui: que i cor
poris cōplexione consistit quādoq̄ cō
sequitur magna pronitas ad irāz pp
ter caliditatem et subtilitatem humorū
facile inflamabiliū. concupiscētie au
tē supfluum cibi delicate preparati
magis consequit ymaginatōnem. &
est passio animalis magisq̄ natalem
cōplexionem sapiens ut patet in e
xemplo quod subdit. qdā. n. patrem
percutiens reprehensus respōdit: q̄ iste
i. pater suus pculserat etiam patrem
sui. & ille etiam percussit superio
rē patris. & ostēso filio suo dixit et is
te etiam quandoq̄ ueniet ad uirilem
etatez: me puciet. hoc ē enim conna
turale generi nostro. ponit etiam ali
ud exemplum de eo: qui cum trahe
retur a filio: iussit q̄ quiesceret: quādo
puenit ad hostium. quia usq̄ ad illū
locum traxerat patrem suum. Sic er
go quia ira naturalior est: min⁹ est tur
pis incontinens ire. Terciam rōnem
ponit ibi Ad hec iniustiores z c. Pre
terea magis. Et dicit q̄ illi qui magis
ex insidiis peccant: sunt iniustiores. q̄
cum hoc q̄ ledunt: etiam decipiunt.
iracundus autem non agit tanq̄ insi
diator: sed manifeste uult inferre uin
dictam. non enim esset contemptus: ni
si ille qui ab eo ledit: sciret se ppter
ea esse lesū: quia eum offenderat. n̄
etiam ira insurgit latenter & insidio
se: sed cum quodam impetu. sed con
cupiscētia delectabiliūz insurgit laten

ter & quasi insidiose. quia enim dese
tabile per se natum est mouere appe
titum: nisi ratio fuerit diligens ad p
hibendum: unde qdam de uenere lo
quentes dolose cipgene. Venus enīz
fuit regina Cip. unde dī. cipgena qua
si in Cipro genita & attribuunt ei q̄i
dolose & eius corrigiaz dicunt eē ua
riam: per quam intelligitur concupis
centia: que mentes ligat. & dicitur
uaria: quia tendit in aliqd: quod ap
paret bonum: inq̄m est delectabile. z
tū est simplr malū. & Homrus dīc
q̄ deceptio Veneris est furata intellc
tum spisse et multū sapientes et ligat
iudiciū rationis in eis in singulari
unde hec incontinentia que est circa
concupiscētiā: est iniustior & turpi
or illa: que est circa irāz cōcupiscen
tiā. ut supra dēm est: & q̄ sit aliq̄li
ter malicia: inq̄m est insidiosa: nō q̄
ex ratione: sed quia latenter subtrat
Quartam rationem pōit ibi Ad hec
nullus z c. Ad hec nemo. Et dicit q̄
nullus cum tristitia agens iniuriat.
ostēsum est enim sup in qnto q̄ ille q̄
in uolūtariē aliquid facit: per se loq̄n
do non facit iniustum nisi p accidēs
inq̄m accidit id: q̄ agit esse iniustum
q̄ autem cum tristitia facimus: inuo
luntarie facere uidemur. omnis autēz
qui statim per irā facit: hic contris
tatur. nō quia tristē de uindicta quā
infert: sed magis de ea gaudet. tristat
autem de iniuria sibi illata. & ex hoc
mouetur ad irāz. & sic non est simpli
citer inuolūtarius. quia nullo modo
sibi imputaretur quod facit: sed hēt
uolūtarium mixtum cum inuolunta
rio unde sibi minus iputatur: qd̄ fa
cit inq̄m prouocatus facit. ille autem
qui iniuriat quasi per se iniustūz faci
ens operatur uolūtarius & cuz delec
tatōne. si ergo illa uidentur eē iniuf

tiora: contra que maxime iuste misce
mur: sequitur q̄ incōtinētia que est
ppter cōcupiscentia sit iniustior. q̄a
contra eam iustius irascimur: ut po
te que male agentem totaliter uolun
tarie & cum delectatōe. in ira aut nō
est pmo iniuria sed magis in eo qui
ad irā prouocauit. uñ minus iuste
irascimur contra iratum: qui puoca
tus cum tristitia peccat. & sic est mi
nus iniustus. Sic ergo epilogoando cō
cludit manifestū esse: q̄ incōtinētia
q̄ ē circa cōcupiscētiā: ē turpior ea:
q̄ ē circa ppter irā et qd̄ incōtinētia
& continētia simplicif est circa con
piscētiā & delectatōes. Deinde cū
dicit Ipsarum autem harum z c. Ha
rum uero iparū. Compat incōtinē
tiam hūanam incōtinētie bestiale
& circa hō tria facit. primo resumit
differentiaz cōcupiscētiāz & delectatio
num. Scdō ostendit circa quas harūz
sit tempantia & intempantia & per
consequens continētia & incōtinē
tia ibi Harum autem circa pmas z c.
Earum circa pmos. Compat humanā
maliciaz uel incōtinētiā ad bestialez
ibi Minus autē bestialitas z c. Est at
immanitas. Dicit ergo pmo q̄ conti
nentia et incōtinētia sunt circa de
tatōnes corporales: oportet earum af
sumere differentias. sunt enim qdam
earum: ut prius dēm est: hūane & na
turales. i. cōsone nature hūane et q̄z
ad genus: quod cōsideratur scdm ea
que appetant & q̄m ad magnitudi
nem attenditur scdm modum ap
petendi uel intensum uel remissū. A
lie uero non sunt natāles sed bestial's
ppter perniciosam naturam: uel ad
ueniunt ppter orbitates & egritudi
nes. inter quas cōputatur etiam pue
cōsuetudines. Deinde cuz dicit Ha
rum autem z c. Earum circa pmos.

Circa quas harum concupiscentiarum sit temperantia & dicit: q̄ temperantia & intemperantia est soluz circa p̄mas concupiscentias. s. humanas & naturales. & inde est q̄ bestias non dicim⁹ proprie loquendo neq̄ temperatas n̄ intemperatas sed forte methaph̄. loquēdo de uno animali per comparatōē ad aliud prout. s. unum genus aliu⁹ differt ab alio contumelia. in hoc q̄ unū est magis contumeliosu⁹. i. turpe & imundam habens uitam quā aliquid sicut porcus q̄ ouis & symoria. i. omnino stulticia in hoc. s. quod unū est stultius alio: sicut asinus equo. et in hoc q̄ unum est uorax in omnibus sicut lupus. unde per comparatōē horuz animaliu⁹ que sup̄flunt in talib⁹ genera aliu⁹ dicunt⁹ scdm similitudinem temperata uel prudētia. nō autē p̄p̄e quia nullum eorum habet electōnem neq̄ potest ratiocinari: sed est seperatum a natura rōnali: sicut et hōies infani amiserunt usum ratiōis. dēm est autem supra q̄ temperatus & intemperatus agit cum electōne et iō temperantia et itempatia nō ē etiā bestiis n̄ iet bestialibus hoib⁹: neq̄ etiā circa bestiales concupiscentias. Deinde cum dicit Minus autē bestialitas z c. Est autē immitas min⁹. Compat bestiales maliciāz uel incontinentiam humane. & dicit q̄ bestialitas minus habet & ratiōne malicie: si cōsideretur cōsideratio bestie uel hominis bestialis. S̄ bestialitas est terribilior. quia ac̄ maiora mala. & q̄ minus habet d̄ma liciā bestialitas: probat per id: quod in bestia id quod ē optimū. s. intellectus: non remanet sicut corruptu⁹ & deprauatu⁹ prout remanet in homine malo: sed totaliter ita corruptum est q̄ nihil habet de illo. unde simile est bestiam homini comparare. utrum sit

peius: sicut comparare inanimatum aīmato. inanimata q̄dem possunt plus ledere. sicut cum ignis urit aut lapis conterit. sed plus recedit a rōne culpe semper enim prauitas eius qui nō habet p̄ncipium actionu⁹ est innocentior quia minus potest ei imputari aliqd ad culpam: que propter hoc homini imputatur: quia habet p̄ncipiu⁹: per quod ē dominus suoru⁹ actuum: qd̄ quidē p̄ncipium est intellectus qui in bestiis non est. sic ergo comparatur bestia ad hominē: ita comparatur iniusticia ad hominē iniustum. nam habet iniusticie scdm propam naturam hēt inclinātōnem ad malum. sed homo iustus habet in sua potestate in bonum uel malum inclinari. est enī quodammodo utruq̄ peius. s. & iniustus quam iniusticia. & homo malus q̄ bestia. quia unus homo malus decies millesies pōt plura mala facere q̄ bestia p̄pter rōne⁹ quam habet ad excogitanda diuersa mala. Sic ergo sic bestia minus habet de culpa q̄ homo malus. sed est terribilior: ita etiā bestialis malicia seu incontinentia terribilior q̄dem est: sed minoris culpe & innocentior q̄ incontinentia seu malicia hūana. unde si aliqui amētes ut naturaliter bestiales peccent: minus puniuntur z cetera.

Circa eas autē que per tactum z c. Circa uoluptates Post q̄ ph̄s ostendit que sit materia circa quā est continentia & incontinentia simplr dicta: hic comparat ea ad alia: que communicant eis in materia. & circa hoc duo facit. p̄o ostendit differētiā continētis & incontinentis ad perseverantiā & mollem & temperatū: in quo soluit terciā dubitatio q̄ p̄ponebat⁹ circa quatuor

tum probabile. Scdō ostendit quis sit peior. utru⁹ continēs uel itempat⁹ p̄ quod soluit quinta dubitatio: que p̄ponebatur circa p̄mum probabile & hoc ibi Est autem intemperatus z c. Est autem intepans. Circa p̄mu⁹ duo facit. p̄mo ostendit differētiā incontinentie ad alia. Scdō distinguit diuersas incontinentie spēs ibi Incontinentie autem z c. Incontinentie hoc q̄dem. Circa p̄mum duo facit. p̄mo distinguit cōtinētiā & incōtinētiā a temperantia & intemperantia a perseverantia & mollicie. Scdō compat ea scdm bonitatem & maliciā ibi Omniū autē neq̄ uidebit z c. Omnes tamē Circa p̄mum duo facit. p̄mo distinguit continētiā et incōtinētiā a perseverantia & mollicie. Scdō distinguit utraq̄ a temperantia & intemperantia. ibi Quia autē que z c. Sed cum uoluptatum. Circa primum duo facit. primo pōit cōtinētiā. Scdō dominiū ibi Horū autem hic q̄dem z c. Et horum c̄ca. Circa p̄mu⁹ designat duas cōuenientias: quarum prima est scdm materiam in qua etiam cu⁹ temperantia cōmunicant. sunt enī circa delectatōnes & tristitias & concupiscentias & fugas q̄ pertinet ad tactū et gustū: c̄ca q̄s etiā est temperantia et itempatia: ut supra determinatū est in tercio. Scdā cōuenientia est q̄m ad modum se habendi circa passiones. cōtingit enim quosdā sic se habere circa predictas passiones ut uidet⁹ causatur a talibus passiōibus. q̄b⁹ multi sūt meliores. i. fortiores. q. d. quas multi uincūt. cōtingit etiam q̄ aliqui superent tales passiones: quibus multi sunt minores. i. debiliores: q. d. a quibus multi superantur. Deinde cu⁹ dicit Horū autē z c. Et horum c̄ca. Pōit differētiā & dixit q̄ horum qui superant: & su

perantur circa delectatōes & tristitias p̄dictas circa delectatōes q̄dem. s. superatus a delectatōibus tactus: q̄s multi superant: est incōtinēs: hic autē scilicet superans delectatōes tactus a quib⁹ multi superatur est cōtinēs sed circa tristitias cōtrarias hic. s. superatus ab his quas multi superant: dicitur mollis. hic autē. s. superas eas: a quibus multi superantur. dicitur per seuerans. & quia diuersi sunt gradus delectatōnum & tristitiarū & hoīum qui eas superat: & ab eis superantur manifestum est q̄ predicti habitus possunt esse inter plura mediū: sed tamē illi qui sonant in malum: magis declinat ad deteriores. magis enim dūr incontinēs uel molles. qui a minori bus delectatōib⁹ & tristitiis uincūt sicut & boni hūus magis inclinant ad maiores. magis enim dicūt cōtinētes & perseverantes: qui maiores delectatōes & tristitias superant. potest etiam intelligi q̄ homines inclinentur ad deteriores habitus scilicet ad incontinentiam et molliciem Deinde cum dicit Quia autem q̄dam z c. Sed cum uoluptatū. Ostendit dīam p̄dictorum ad temperantiam & dīc q̄ delectatōnum gustus & tactus sūt necessarie: q̄dāz nō necessarie: sic diuersoru⁹ conditiōnū & ille que sunt necessarie: sūt usq̄ ad aliquem terminū. necesse est enim aliqua mensura cibi & potus homini necessaria. sed n̄ sup̄abundantie sunt necesse neq̄ etiam defectus & similr se habet circa concupiscentias & tristitias. ille ergo intemperatus dī qui persequit⁹ ex p̄posito sup̄abundantias delectatōnum predc̄are uel etiam si non querat delectatōnes sup̄abundantes: querit tamē eas scdm sup̄abundantias. i. sup̄abundanter concupiscendo eas: uel etiam querit eas. ex

quantur pnam fantasiam concupiscenti
bilis. colerici quidem ppter uelocitatez
motus colere melancolici autē ppter
uehementiaz motus melancolie accē
se; cuius impetuz non defacili potest
homo ferre. nam & terra accensa ue
hemētius ardet. Econtrario autē est
intelligendum: q sanguinei & fleu
matici habent incōtinentiaz debilita
tis ppter humiditatez cōplexionis: q
non est fortis ad resistēdum īpressiōi

Est autem intempatus qdē
z c. Est autē intemperans
Postq̄m phs ostēdit dīam
incōtinentis ad intemperatum: hic ostē
dit quis eorum sit peior per qd soluit
dubitatio supra in qnto libro pposi
ta. circa p̄mum p̄babile dixit autem
hoc supra Ar. sed breuiter exincide
ti tangendo: hic autē perfectius de
termiat hoc ex pncipali intētiōe &
circa hoc duo facit. p̄mo ostēdit ppo
situm. Scdō manifestat qddam: quod
pposuerat ibi Quia autē hic qdē
talē z c. Cuz uero hic qdē talis. Cir
ca p̄mum duo facit. p̄mo ostēdit intē
patum esse peiorē incōtinentē. Secū
do ostēdit similitudinem inter eos ibi
Quoniam qdēz igit z c. Quod igit
incōtinentia. Circa p̄mū duo facit. p̄
mo compat incōtinentem intempe
rato. Scdō comperat duas spēs incō
tinentie adiūicem ibi Ip̄orum autēz
z c. Sed horum meliores. Circa p̄mū
ponit tres rōnes ad ostēdendū q ī
temperatus peior est incōtinentē. Cir
ca quarum pnam dicit: q sicut sup̄
dictum est: intempatus est impenitēs
quia peccat ex electōne: in qua pmanz
eo q eligit delectationes corporales
tanquam finem. omnis autem incō
tinentis defacili penitet cessante passio
ne a qua uincebatur. unde patet q: si

aut supra dictum est: intempatus est
insanabilis. hic autē. s. incōtinentis est
sanabilis & sic per interemptōnem.
soluitur dubitatio supra posita: que
pcedebat ex hoc: q incōtinentis sit in
sanabilior intemperato. quia uero ī
temperatus est insanabilior: potest q
cludi q sit peior: sicut & morb⁹ cor
poralis: qui est incurabilis deterior ē
Scdā rōnem ponit ibi Assimilatur
autem z c. Assimilatur autem uiciū
Et dicit q malicia. s. intemperantia as
similatur illis egritudinibus que cō
tinue insunt hōi sic ydropici & typhi
sed incōtinentia assimilatur egritudini
bus: que non continue hominem in
uadunt: sicut epilepsie & hoc ideo:
quia intemperantia & qualibet ma
licia est continua. habet enī habitū
permanentem: per quem eligit mala
sed incōtinentia non est cōtinua quia
mouetur ad peccandum incōtinentis
solum ppter passionem que cito tran
sit & sic īcōtinentia est quasi quedā
malicia non continua. cōtinuum au
tem malum est peius non continuo.
ergo intemperantia peior est q incō
tinentia. Terciam rationem ponit i
bi Et omnino aut et cetera. Et oīno a
liud. Et dicit q alterum genus est in
continentie & malicie: sub qua intē
perantia continentur. malicia enim
latet eum. s. cui inest. qui ē deceptus
ut estimet bonū: id q facit sed incō
ntinentia non latet eum: cui inest. scit
enī per rōem malum eē id: in quod a
passione ducitur malum autem latēs
est periculosius & īsanabilius. ergo ī
temperantia est peior incōtinentia.
Deinde cuz dicit Ip̄orum autēz z c.
Sed horū meliores. Compat spēs incō
tinentie adiūicem et dīc q iter incō
ntētes. meliores. i. min⁹ mali sunt ex
cessiui id est preuolantes qm debiles:

qui habent quidem rationem consili
antei sed non permanent in ea. du
plici autem ratione sunt peiores de
biles. primo quidem: quia uincunt
a minori passione excedente uel secū
dū uelocitatem: uel secundum uehe
mentiam. & secundum hanc ratōez
supra probauit q intemperatus est
peior incōtinentē: que potest esse quar
ta ratio adiuncta tribus predictis. Se
cunda ratio est. quia debiles non sūt
impreconsiliati sicut alii id est preuo
lantes. & hec ratio supra induceba
tur de incōtinentē & intemperato:
quasi incōtinentis esset preconiliatus
non autem intemperatus. sed hoc est
falsum. quia etiam intemperatus pre
coniliatus est. peccat enim ex electio
ne. & ideo uidetur hic hoc inducere
ad ostendendum: q ibi locum non ha
bet. ponit autem quoddā exemplū
dicens. q incōtinentis debilis est simi
lis illis: qui uelociter id est de facili ī
ebriantur & apauco uino & minori
quam multi. & sicut isti peius sunt
dispositi secundum corpus: ita debiles
qui a minori passione uincuntur: sūt
peiores secundum animum. Deinde
cum dicit. Quoniam quidem igitur
& cetera. Quod igitur incōtinentia
Ostendit conuenientiam incōtinen
tis ad intemperatum quantum ad duo
primo quidem quantum ad hoc q ī
continentia & si non sit malicia sim
pliciter: rest tamen malicia secundum
quid sicut supra dictū est: quasi ma
licia non continua & q non sit mali
cia simpliciter patet. quia incōtinen
tia peccat preter electionem. malicia
autem cum electione. Secundam com
tinentiam ponit ibi Insuper z c. In re
bus tamen similia sunt. Et dicit q in
continentia & malicia similitudinez
habent in actione: sicut qdam domo

doches. i. sensor populū dixit ad mille
sios reprehendens eos. millesii nō sunt
stulti: s. operant silia opera operibus
stultorum: similr etiam incōtinentes
non sunt mali ul iniusti uel intēpera
ti: sed faciunt opera iniusta & mala
Deinde cum dicit. Quia autē hic qui
dem z c. Cum uero hic quidez. Assig
nat rationem eius: qd supra dixerat
scilicet quare intemperatus nō penitet
Secundo quare incōtinentes penitet. ibi
Est autem aliquis z c. Est uero qspiaz
Dicit ergo pmo q aliquis est: qui per
sequitur superabūdanter & preter or
dinem recte rōis corporales delectatō
nes: non quia nunc ē dispositus: ut sit
ei persuasū q tales delectatōnes sūt
sequende sicut bone. & iste est incō
tinentis. Alius autem est. s. intempera
tus: cui persuasū ē q tales delectatio
nes sint eligende quasi per se bone et
hoc propter dispositōnem quāz habet
ex habitu. unde ille cui nō est persua
sum delectatōnes esse per se bonas ex
habituali dispositōne: sed solū ex pas
sione. s. īcōtinentē sed habz falsā estī
mationem de eis in particulari: facile
recedit a sua credulitate passione ces
sante. ille autem qui ex habituali dis
positōne estimat delectatōes corpora
les p se esse eligendas scilicet ītempera
tus: non defacili recedit a sua credu
litate. & hōmodi rationem consequē
ter assignat dicens. q uirtus & mali
cia corrumpit: uirtus autem saluat.
principium autem in actionibus est
finis. uis gratia aliqd agitur. qd
in se habet in agilibus sicut suppo
nens id est prima principia in demon
strationibus mathematicis. sicut enim ī
mathematicis principia non docent
per rationem: sed per habitum uirtu
tis siue naturalis siue passuetudinez ac
q̄site: cōsequit rectā estimatōez cōa p̄n

incipium agibilibus: quod est finis. ille igitur qui habet rectam estimationem de fine circa delectationes corporales ut. scilicet estimet in eis bonum & sine superabundantia autem malum: medium est temperatus. Ille autem qui habet contrariam estimationem propter habitum malicie est intemperatus. manifestum est autem quod ille qui errat circa principia non potest de facili reuocari ab errore. & ideo non est transcredibilis & penitens. Et dicitur quod aliquis homo est qui propter passionem excedit quidem a ratione recta quam ad hoc quod rationem superat ut non agat secundum rationem rectam non autem superat eum quantum ad hoc: ut sit ei persuasum quod oporteat persequi delectationes corporales quam per se bonas absque omni prohibitione. & ideo talis cessante passione cito transit remanet in recta estimatione finis: et iste est incontinens: qui propter hoc est melior intemperato & non est prauus simpliciter. quia saluat in eo optimum principium. scilicet recta estimatio finis. Est autem prauus secundum quid inquit scilicet in aliquo particulari estimat operandum preter rationem rectam. Alius autem. scilicet continens est contrarius incontinenti: qui permanet in ratione recta & nullo modo excedit eam propter passionem: & quam ad agere. Ex quo manifestum est: quod continentia est boni habitus. quia permanet in ratione. Incontinentia autem prauus. quia recedit a ratione recta in agendo: & hoc erat primum probabile. quod nunc concludit secundum tota quanta dubitatione: quod circa hoc probabatur.

Utrum autem continens est & utrumque uero continens. Postquam philosophus determinauit dubitationem: per quam scitur an continentia et incontinentia sint: ostendit etiam materiam

circa quam sint: hic determinat dubitationem: per quam scitur quid continentia est. Et circa hoc duo facit. primo. non ostendit utrumque continens sit immanens cuiuslibet rationi & incontinens a qualibet egressius: per quod soluitur quarta dubitatio proposita contra secundum probabile. Secundo ostendit utrumque prudens possit esse incontinens: per quod soluitur secunda dubitatio mota circa quantum probabile. ibi Neque simul prudentem &c. Nec fieri potest ut unus. Circa primum duo facit. primo ostendit quod continentia se habeat ad propriam rationem: que accipitur secundum hoc: quod est imanere rationi. Secundo ostendit quod se habeat ad communem rationem uirtutis: quod consistit in hoc: quod est esse in medio. ibi Quod autem est aliquis &c. Cumque sit aliquis. Circa primum tria facit. primo ostendit: cui rationi continens laudabiliter immanet & a qua incontinens uitupabiliter egreditur. Secundo ostendit quod aliqui rationi uitupabiliter immanet. ibi Sunt autem quos uocant &c. Sunt uero quos uocant. Tercio quod aliqui laudabiliter a ratione egrediuntur. ibi Sunt autem quidam &c. Circa primum duo facit. primo mouet questionem: quod quidem est utrum continens dicatur qui immanet quicunque rationi. id est siue recte siue false & quicunque electioni. id est siue recte siue false: uel solum dicitur ille continens: qui immanet rationi recte & electioni. & super his dubitatio est utrumque incontinens dicatur: qui non immanet quicunque rationi & electioni: uel solum qui recte non immanet uel etiam potest sic moueri questio. an possit dici incontinens: qui non immanet false rationi & electioni: sicut supra in dubitationibus propositum est. Secundo ibi Vel secundum accidens &c. Vel per accidens quaecunque. Soluit propositam questionem. & dicitur: quod in proprie continens et incontinens est: qui immanet uel non immanet quicunque rationi secundum

accidens: sed per se loquendo qui immanet uel non immanet uere rationi & recte electioni. Et hoc quidem sic exponit. Si enim aliquis eligit: uel persequitur id. querit hic propter hoc. id est hoc loco huius. puta si eligit fel loco mellis. quia scilicet propter similitudinem coloris estimat id esse mel: manifestum est: quod per se loquendo eligit loco alterius: puta fel & ratio huius est. quia in appetibilibus id est per se: ad quod refertur intentio apparentis. bonum. non inquantum est apprehensum: est proprium obiectum appetitus. id autem quod est preter intentionem: est per accidens unde ille qui intendit eligere mel & eligit fel preter intentionem per se: quod eligit mel: sed per accidens fel. Si igitur aliquis: qui falsam rationem estimet uerum esse hoc: quod bonum est fornicari: si ergo imaneat hoc rationi false putans eam esse ueram: per se quidem immanet uere rationi. per accidens autem false. intendit enim uere imanere. & eadem ratio est de continente: qui egreditur a ratione falsa: quam putat esse ueram. Sic ergo patet quod continens uel incontinens per se immanet: uel non immanet rationi uere per accidens autem false. Simpliciter autem dicimus id: quod est per se. quod autem est per accidens: dicitur secundum quid. & ideo contingit quidem secundum aliquem modum: quod continens uel incontinens immanet quicunque opinionem etiam false. Sed simpliciter continens uel incontinens dicitur: qui immanet uel non immanet rationi seu opinionem uere. Deinde cum dicitur. Sunt autem quidam immanentes &c. Ostendit quod modo aliqui uituperabiliter immanent rationi. & primo ostendit qui sint. Secundo quo modo se habeant ad continentem. ibi Qui simile quidem &c. Hi aliquid simile habent. Tercio quo modo se habe-

ant ad incontinentem. ibi Sunt autem isthirognomones &c. Sunt autem hi dure. Dicit ergo primo quod sunt quidam multum immanentes proprie opinionem. & hi quidem sunt illi: quos homines uocant isthirognomones. id est fortissimos siue pertinaces. quia. scilicet difficile persuadetur eis aliquid. & si fuerit eis aliquid persuasum: non de facili transmutantur ab illa suasionem: quod maxime uidetur accidere melancolicis: qui difficile recipiunt: sed recepta fortiter teneret ad modum terre. Deinde cum dicitur. Qui simile quidem &c. Hi aliquid simile habent. Cooperat tales continenti & dicitur: quod tales uidentur aliquid simile habere continenti: qui per excessum habent id est quod est continens: sicut prodigus habet aliquid simile liberali: & audax confidenti. id est forti. talis. non immanet rationi plusquam debet. continens autem: secundum quod oportet. Secundo ibi Sunt autem aliter &c. Sunt & alia multa. Ostendit differentiam & dicitur quod predicti secundum multa differunt a continente. Ad cuius euidentiam considerandum est: quod dupliciter potest aliquis remoueri a sua opinionem. uno modo ex parte ipsius rationis: puta si superueniat aliqua ratio fortior. Alio modo ex parte passionis: que peruertit iudicium rationis in particulari operabili. Precipue igitur secundum hoc est differentia. quia hic scilicet continens non transmutatur a ratione propter concupiscentie passionem: sed tamen quandoque bene persuasibilis erit alia ratione meliori inducta. unde laudabilis est: quod non uincitur concupiscentia licet ratione. Hic autem scilicet pertinax non mutatur a sua opinionem propter aliquam rationem inductam. sed recipiunt concupiscentias. & multi eorum ducuntur a delectationibus extraneis. Sic ergo uitupabiles sunt.

quod cum non permittant se uera ratio
ne: uincunt tamen passione. Deinde
cum dicitur. Sunt autem isti thirognomes
z c. Sunt autem hi dure. Ostendit quod
modo se habeant tales ad incōtinētes
& dicit: quod isti quos dicimus isthro
gnomes dicuntur etiam idognomes
id est proprie sententie siue proprii sensus
hoies. & sunt i disciplinati. quod uolunt
ab alio instrui & sunt etiam agrestes
quia dum semp uolūt sequi propriū
sensem: non de facili possunt cum aliis
cōmorari. Sunt autem idiognomes
id est proprii sensus: propter hoc quod a
liqua delectatōem nimis querūt: &
aliqua tristitia: nimis fugiūt. gaudet
enim: quādo cōferendo cum aliis uin
cunt: si scilicet nō transmutetur p ali
quam suasionem a sua opinione. tris
tatur autem: si ea que sunt iporum
i. sententie appareant infirme: ita quod
oporteat eas deserere. hoc autem est
propriū incontinentis & mollis su
perabundāter appetere delectatōes:
et fugere tristitias. unde patet quod perti
naces magis assimilant incontinēti q̄
cōtinenti. Deinde cum dicit. Sunt autem
quidam qui his z c. Sed sunt quidam.
Ostendit quomodo aliqui discedūt lau
dabiliter a ratione. & dicit quod quidam
sunt: qui non immanent his: que eis ui
dentur non propter incontinentiam:
sed propter amorem uirtutis: sic nar
ratur in libro: quem de philochete Se
phocles scripsit: quod Neotholomus non
permāsit in his: que ei uidebantur: non
tamen propter incontinentiam: quā
uis hoc fecerit propter aliquam delec
tationem non malam sed bonam. ap
parebat enim quasi quiddam bonū
dicere uerum. & hoc erat ei delecta
bile. & persuasum fuerat ei ab Ulixē
quod diceret falsum in utilitatem patrie
cui quidem persuasioni ipse non inma

fit propter delectationē ueritatis. nō
tamen propter hoc fuit incōtinēs. nō
enim omnis qui propter delectationē
aliquid operatur: est intemperatus si
ue prauus siue incontinens: sed solū
ille: qui propter turpem delectationē
aliquid operatur. Deinde cum dicit.
Quia autem est aliquis z c. Cumque
sit aliquis. Ostendit quomodo conti
nentia se habeat ad rationē uirtutis:
ad quam pertinet in medio esse. & cir
ca hoc duo facit. pmo manifestat cō
tinentiam in medio esse sic & tempe
rantia. Secundo ostendit: quod quādoque
cōtinentia propter similitudinē tem
perantia nominatur. ibi Quia autem
secundum similitudinē z c. Cum uero
multa. Circa primū tria facit. pmo
ostendit quorum continentia sit mēdi
um. & dicit quod aliquis homo inuenit
sic dispositus: qui minus gaudet cor
poralibus delectatōibus: quod oporteat.
Et hoc est non propter finē boni: sed
propter fastidium: propter quod nō
permanet in ratione iudicante: quod
oportet: secundum quod necesse est tali
bus delectationibus uti. De incontinē
te autem iam dictum est: quod non ima
net rationi propter hoc: quod gaudet ta
libus delectationibus plus quod oportet.
unde horum duorum mēdius est con
tinens. nam incontinens non immanet
rationi propter aliqd maius. Ille autem
alius propter aliqd minus. quia. scilicet
ille uult plus uti delectationibus: quod
oportet: & iste minus: sed continens
immanet rationi. & tamen transmuta
tur a bea. nec propter alterum p̄dicto
rum. i. neque propter maius neque prop
ter minus. Secundo ibi Oportet autem
si quidem z c. Necesse est autem. Ostendit
quod liter se hēant ad bonitatem et maliciā
manifestū est autem ex p̄dictis quod continē
tia ē aliqd bonum. unde quod utique ha

bitus qui ei contrariantur scilicet &
secundū plus & secundū minus: sint
mali: sicut & apparet ex hoc ipso: quod
non immanet rationi: sed accipiūt aut
plus aut minus. Tercio ibi Sed propter
alterum z c. Verum quia alter i pau
cis. Respondet tacite questionare
sola incontinentia uideatur esse cōtra
ria continentie. cum habeat duos ha
bitus contrarios & dicit. quod hoc
contingit. propter hoc quod alterum i pau
cis accidit quod scilicet aliquis egrediatur
a ratione in minus. & ideo non est a
deo manifestum. sicut alterum extre
mum. nam i pluribus accidit quod circa
delectationes corporales fiat egressus
a recta ratione i plus. & propter ean
dem rationem temperantia uidetur
esse contraria soli intemperantie. quod
irrisibilitas non est manifesta propter
hoc: quod in paucioribus accidit. Est autem
hoc considerandū quod continentie assig
nantur dupliciter extrema. uno modo
ex parte rationis: cui inheret. & scdm
hoc sup̄ dixit quod pertinax se habet ad
continētē sicut p̄dignus ad liberales:
alterum autem extremum est ad min
uicium instabilitatis. Alio modo assig
natur ea extrema ex parte concupiscē
tie: quā uincit. & sic cōtinentia est me
dium iter extrema non positio. Dein
de cum dicit. Quia autem scdm simi
litudinē z c. Cum uero multa. Ostendit
quod continentia propter similitudinē
quādoque dicitur temperantia. & pmo
comperat scdm hoc continētiam tem
perantie. ibi Similes autem z c. Similes
etiam sunt. Circa p̄mum tria facit. p
mo proponit: quod intendit. & dicit quod
quia multi nominantur methaphorice
siue scdm similitudinē: inde est etiā
quod continentia consequitur quādoque
nomen temperantie similitudinē. Se
cundo ibi Et enim continens z c. Na

continens talis est. Ostendit in quo
sit similitudo. continens enim habet
facultatem: ut nihil preter rationem
operetur propter delectatōes corpora
les. & hoc idem potest facere tempe
ratus. Tercio ibi Sed hic quidem z c.
Sed alter putās. Ponit duas differen
tias: quarum prima est: quod continens
habet prauas concupiscēcias: sed te
peratus non habet eas. quia eius uis
concupiscibilis est per habitum tempe
rantie ordinata. Secunda differentia est
quāz pōit. ibi Et hic quidem z c. Hic
autem talis. Quod scilicet temperat
est sic dispositus p habitum temperā
tie. quia non delectatur preter ratioem
continens autem est sic dispositus: ut
delectetur quidem preter passionem
sed non ducatur a passioe. Deinde cū
dicit. Similes autem z c. Similes etiā
sunt. Comperat incontinētiam intem
perantie. & dicit quod etiam incontinēs
& intemperatus sunt similes: cum tñ
differant. unde eodem modo inconti
nens dicitur intemperatus p similitu
dinē. Sunt enim similes in hoc: quod
utrique persequuntur. i. querunt delec
tabilia corporalia. differunt autem in
hoc: quod intemperat existimat oportere
huiusmodi delectabilia sequi propter
hūitū peruertentē iudicium de fine.
incontinens autem non hoc existiat quod
saluat in eo p̄ncipiū: ut sup̄ dē est.

D Eoque simul prudentem z c.
Nec fieri pot. Postquam p̄his
ostendit quādo continēs z
incontinēs imaneat: uel non imaneat
rationi: hic ostendit utrum contigat
quod prudentia: que est recta ratio agi
bilium: sit simul cum incontinentia.
et p hoc soluit scdm dubitatio: que mo
uebat circa qntū p̄bale. et circa hoc
duo facit. p̄mo ostendit quod prudētē non con

tingit esse incontinentem. Secundo ostendit quod se habeat incontinens ad prudentiam, ibi Et secundum quidem rationem zc. Quoniam astucia. Circa primum tria facit. primo proponit: quod intendit. & dicit quod non contingit quod idem homo sit simul prudens & incontinens. Secundo ibi Simul enim zc. Nam si simul. Probat propositum duabus rationibus: quarum prima est, quod sicut supra in sexto ostensum est prudentia si simul est aliquis prudens & studiosus secundum uirtutem moralem, quia non deducitur a passionibus, ergo non potest esse, quod aliquis sit simul prudens & incontinens. Secundam rationem ponit, ibi Ad hoc insciens zc. Preterea non. Non enim dicitur aliquis prudens ex hoc etiam: quod est practicus. id est operarius. dictum est enim supra in sexto, quod prudentia est preceptiva opera & non solum consiliativa & iudicativa. Sed incontinens deficit ab eo: quod sit practicus, non enim operatur secundum rationem rectam: prudens ergo non potest esse incontinens. Tercio ibi Diuum autem zc. Enimvero astutus. Assignat rationem: quare quandoque uideantur prudentes esse incontinentes & dicit: quod nihil prohibet diuum, id est ingeniosum & industrium esse incontinentem. & ex hoc contingit quod quandoque dicitur: quod quidam prudentes sint incontinentes, quia scilicet diui reputantur prudentes: propter hoc quod dixit: noticia differt a prudentia secundum modum predictum in sexto, quod scilicet prudentia se habet ex additione ad diuinitatem. Deinde cum dicit, Et secundum quidem rationem zcetera. Quoniam astucia. Comperat incontinentem prudenti. & circa hoc duo facit, primo comperat incontinentes adiuicem, ibi Sanabilior autem zc. Sanabilior

est. Circa primum duo facit, primo proponit comperationem. Secundo adhibet similitudinem, ibi Et assimilatur utique zc. Videturque incontinens. Circa primum duo facit, primo ponit comperationem. Secundo infert corollarium ex dictis, ibi Quare semimalus zc. Itaque semimalus. Circa primum tria facit, primo proponit: quod intendit. & dicit quod incontinens secundum aliquid propinquus est prudenti scilicet secundum rationem, quia uterque habet rationem rectam: sed differenter se habent secundum electionem: inquam prudens sequitur, continens non sequitur. Secundo ibi Neque utique zc. Neque porro ut sciens. Manifestat qualiter sint propinqui secundum rationem. & dicit quod hoc non est ita quod continens sit sicut sciens in habitu & speculans id est considerans in actu particularia eligibilia: sed se habet sicut dormiens & uolentus: in quibus est habitus rationis ligatus: sicut supra expositum est. Tercio ibi Et uolens quidem zc. Manifestat quod dixerat de differentia secundum electionem & dicit: quod incontinens peccat quidem uolens, scit enim quodam modo scilicet in uniuersali: & illud: quod facit: cuius gratia facit: & alias circumstantias, unde uoluntarie agit, non tamen est malus, quia non agit ex electione, sed electio eius est epiches, id est bona: quando est extra passionem. Sed quando superuenit passio: corrumpit eius electio: & uult malum. & ideo secundum electionem incontinens differt a prudenti, quia prudentis electio non corrumpitur, incontinentis autem corrumpitur. Deinde cum dicit, Quare semimalus zc. Itaque semimalus. Infert corollarium ex dictis, quod n. ante passionem habet bonam electionem: sed per passionem uult

malum esse, quod sit ex media parte malus, in quantum, id est uult malum, et non sit iniustus uel malus simpliciter, quod non est incidiator, quasi ex consilio & electione agens malum, incontinentium autem quidam, id est debiles consiliantur quidem: sed non immanent consiliatis melencolici autem & accuti quos supradixit puolates non consiliant, unde patet quod neuter ex consilio & electione agit malum. Ex his autem quae dicta sunt: accipere possumus: quod sit subiectum continentie & incontinentie. Non enim potest dici: quod utriusque subiectum sit concupiscibilis, quia non differunt secundum concupiscentias: quas uterque, id est continens & incontinens habet prauas: neque etiam subiectum utriusque est ratio, quod uterque habet rationem rectam. Reliquitur ergo quod subiectum utriusque sit uoluntas, quia incontinens uolens peccat: ut dictum est, continens uolens immanet rationi. Deinde cum dicit, Et assimilatur utique zc. Videturque incontinens. Adhibet similitudinem ad predicta, & circa hoc duo facit, primo proponit similitudinem, & dicit quod incontinens assimilatur ciuitati: cui omnia necessaria calculant, id est dispensantur, & quae habet bonas leges: sed nulla earum utitur, sicut Anaxandrites conuiciando dixit: quod ciuitas quedam uolebat leges: cui nihil erat cure de obseruantia legum & similiter incontinens non utitur recta ratione: quam habet, malus autem puta intemperatus assimilatur ciuitati utente legibus, sed malis, utitur enim malus peruersa ratione. Secundo ibi Est autem incontinentia zc. Manifestat quod dixerat: qualiter scilicet incontinens sit similis ciuitati non utenti rectis legibus, non enim quilibet excessus rationis recte facit incontinentem: sed continentia & inconti-

nentia dicuntur secundum id: quod excellit habitum, id est facultatem multorum, continens enim immanet rationi recte magis quam multi possint, quia uincit concupiscentias: a quibus multi superantur, incontinens autem minus immanet: quam multi possint, quia uincitur a concupiscentiis: quas multi uincunt ut supra dictum est. Deinde cum dicit Sanabilior autem zc. Sanabilis est. Comperat incontinentes adiuicem secundum duplicem differentiam, primo enim dicit quod inter incontinentias illa est sanabilior: quae melencolici incontinententer agunt, id est non preconscilantes, incontinentia eorum qui consiliantur: sed non immanet, quia illi adhibito consilio uidentur posse sanari: non autem isti: ut supra dictum est. Secundo ibi Per consuetudinem zc. Et qui consuetudinem. Comperat incontinentes secundum aliam similitudinem, & dicit: quod illi sunt incontinentes per naturam, id est corporalis complexionis ad hoc inclinantis, quia facilius potest transmutari consuetudo quam natura, quod propter quod unus quodque id magis, consuetudo autem propter hoc est difficilis ad inuersionem quia assimilatur nature: sicut Euenus poeta dicit, aio, id est dico diuturna meditationem, id est consuetum studium in manere amice, id est amabiliter seu conformiter & dico hanc scientiam, id est quoniam perficitur: omnibus esse naturam. Ultimo autem epilogando concludit dicens: quod sit continentia & perseverantia & morales: & qualiter hi habitus se habeant ad inuicem.

De delectatione autem et tristitia zc. De uoluptate autem. Postquam philosophus determinauit de continentia et incontinentia ostendens quod sunt circa delectationes & tristitias: hic incipit

pit determinare de delectationibz & tristitiis. & pmo ostendit qd hec consideratio ptinet ad presentem intentionem. Secundo exequitur ppositum. ibi His qdez igitur zc. Quibusda ergo Circa pmo duo facit. primo pponit qd intendit: et dicit qd considerare de delectatione & tristitia ptinet ad euz: qui circa sciam politicaz phatur: ad quam tota moralis doctrina reducitur sic ad principale: ut in principio habitus e. Secundo ibi Iste. n. finis zc. Hic. n. faber. Probat ppositum tribus rationibus: qrum prima est: qd sicut finis architectonice artis e ille: ad quem respiciunt ad qndaz mensuram omnia. que sub illa arte continentur ita se habz delectatio in his: qd pertinent ad morale doctrinam. respiciendo. n. ad delectationem dicimus aliquid esse malum & aliquid simpliciter bonum. Illum. n. dicimus esse bonum: qd in bonis declinat. malum autem qui in malis. & in his etiam que sunt: idem iudicium obseruat. iudicamus enim esse malum id: qd ex mala delectatione pcedit. bonum autem: qd ex bona. in quilibz autem scia maxime considerandum est id: qd habetur p regula. unde ad phm moralem maxime pertinet considerare de delectatione. Secunda ratio ponit. ibi Ad hec autem zc. Insup necessarium. Et ostendit qd non solum conueniens e morali considerare de delectatione: sed etiam e ei necessarium. qd ad ipm pertinet considerare uirtutes & malicias. ostensum e autem p inscundo: qd uirtus & malicia. moralis sunt circa delectationes & tristitias. qd necessarium est morali considerare de delectatione & tristitia. Terciam rationem ponit. ibi Et felicitatem zc. Et felicitate omnes. Ad phm enim moralem ptinet considerare felicitatem sic

ultimam finem. Sed plures ponunt esse felicitatez cum delectatione: inter quos etiam et ipse unde & apud grecos beatus nominatur agaudendo. ergo ad moralem phm pertinet determinare de delectatione. Deinde cum dicit. His qdem igitur zc. Quibusda ergo. De terminat de delectatione & tristitia. z pmo determinat de eis in comuni. Secundo spaliter determinat de corporalibus delectationibz: circa quas posuit esse continetiam & incontinentiam. ibi De corporalibus autem utiqz zc. De uoluptatibus autem corporis. Circa pmo duo facit. primo psequitur opiniones impugnantium delectationem. Secundo determinat contrariam ueritatem. ibi Sed tamen quoniam et tristitia zc. At qui malum esse. Circa pmo tria facit. pmo pponit opiniones impugnantium delectationes. Secundo inducit rationes eorum. ibi Quoniam autem non accidit. zc. Quod autem non accidit. Circa pmo ponit tres opiniones. Quibusdam. n. uidebat qd nulla delectatio eet bona neqz per se neqz per accidens. & si contingat aliquid delectabile esse bonum: non tamen idem est in eo id: quod est bonum & delectatio. Alii autem dixerunt qd delectationes quedam sunt bone: s; multe sunt prauae. et ita non omnis delectatio est bonum. Tercii autem dixerunt: qd etiam si omnes delectationes essent bone: non tamen continget aliquam delectationem esse optimam. Deinde cum dicit. Totaliter quidem igitur zc. Quod omnino quidem. Inducit rationes ad predictas opiniones. & pmo ad primam. Secundo ad secundam ibi Vnius autem zc. Tercio ad tertiam ibi Quod autem & non optimum zc. Quod autem non sit sumum. Circa pmo ponit sex rationes: qrum pma sumit ex diffini-

tione delectationis: quam ponebat diffinitum: qd delectatio e quedam sensibilis generatio in matiam. dum. n. aliquid sensibilis aggeneratur sic nostre nature qui nobis conatale: ex hoc delectamur sic patz insuptone cibi & potus. nulla autem generatio est de genere finium. s; potius generatio est uia finem. sic edificatio non est domus. sed bonum habet rationem finis. qd nulla generatio est finis et p consequens nulla delectatio est bonum. Secunda ratio ponit. ibi Adhuc temperat zc. Preterea temperans. Que talis e nullus uirtuosus laudat ex hoc: qd fugit qd bonum est. temperat autem laudat ex hoc: qd fugit delectationes. ergo delectationes non sunt aliquid bonum. Tercia ratio ponit ibi Ad hec prudens zc. Et prudens ita que talis sic prudens psequitur. i. que rit non tritari. ita et querit non delectari sed tristitia non est bonum. ergo non delectatio. Quarta ratio ponit. ibi Ad hec impedimentum zc. Preterea uoluptates. Que talis e. nullo bono impeditur prudentia. impedit autem p delectationes: et tantomagis quanto sunt maiores. ex quo uidetur qd p se et non p accidens impediaat. sic patz delectatio uenereorum qd est maxima: intm impedit rationem: qd nullus in ipsa delectatione accidentali pot aliquid actu intelligere sed tota intentio aie trahit ad delectationem. ergo delectatio non est aliquid bonum. Quinta ratio ponit. ibi Adhuc ars zc. Insup uoluptatis. Que talis e omne bonum humanum uidetur esse opus alicuius artis. qd bonum hois ex ratione est sed delectatio non e opus alicuius artis qd nulla ars e ad delectandum. ergo delectatio non e aliquid bonum. Sexta ratio ponit. ibi Ad hec pueri zc. Preterea pueri. Que talis e. id qd est in homine puere & bestiale uituperat: sic pueri & bestie psequunt. i. querunt delectationes

ergo delectatio non e aliquid bonum. Deinde cum dicit. Hoc autem zc. Quod non omnes. Ostendit qd non omnes delectationes sunt bone. et dicit qd hoc qd non omnes delectationes ee bonas: ostensum e: qd sunt quedam delectationes turpes. i. in honeste & pbrose. i. infames: & cum hoc etia quedam delectationes sunt noticie: qd patz ex hoc: qd quedam delectabilia ducunt hominem in egritudinem. et sic patz qd non omnes delectationes sunt bone. Deinde cum dicit. Quod autem non optimum zc. Quod autem non sit sumum. Probat qd nulla delectatio sit optimum etiam si omnes eent bone. finis. n. est illud: qd e optimum. Delectatio autem non est finis: sed magis generatio qdam. ergo delectatio non e optimum. Ultimo autem modo epilogaando concludit qd ea que dicuntur de delectatione se re hec sunt.

Quoniam autem zc. Quod autem non contingit. Postqz phs posuit rationes ad opiniones pmissas: hic intendit eas dissoluere. Et pmo proponit: qd intendit. dicens qd ex sequentibus erit manifestum qd propter predictas rationes non sequitur: neqz qd delectatio non sit bona: nec qd non sit optima ptermittit autem media opinionem: que ponebat non omnes delectationes ee bonas. quia est aliqui ter uera. has autem duas simul commemorat: qd ex similibz rationibus pcedunt unde & similes solunt. Secundo ibi Primum quidem zc. Primum igitur. Soluit predictas rationes. & pmo ptermittit qdam distinctiones: p quas possunt sciri qliter delectatio sit bona uel non bona. Secundo soluit rationes inductas. ibi Adhuc non necessarium zc. Preterea non e necesse. Circa pmo ponit duas distinctiones qrum

utraq; sumit circa distinctione; boni et est delectatio obiectu;. Dicit ergo p^o q^o bonu dupl^r dicit^r. uno id qd est bonu simpliciter et alio modo id: qd est bonu alicui. & q^o omnia in bonum tendunt: consequenter ad hoc se hnt & nate ad hitus: q. s. ordiant^r uel ad bonum simpliciter uel ad id: qd est bonum & q^o motiones & generatoes ex quib^{us}dam naturis et actib^{us} procedunt oportet etiam q^o sequunt^r eode modo se habeant circa eas. ut. s. qdam sint benⁱ simpliciter & quedam sint benⁱ alicui. Sic igitur supposito q^o delectationes sunt motiones & generatoes. ut aduarius dicit distinguenda sunt quatuor genera delectationu; quare quedam sunt bona simpliciter sic delectationes in operibus uirtutu; qdam aut delectationes simpliciter cuidam uidetur pue. sed qm ad aliqd unum non sunt prauae sic delectationes ppter aliquam necessitate: ut infirmati sumere medicinalia. Tercio aut gradu quedam nequissime sunt simpliciter eligibiles & bone: sed aliquo z p paru; tepus non tñ sunt ei eligibiles simpliciter. sic furari cibum in articulo extreme necessitatis. Quarto aut gradu sunt qdam delectationes: que etiam non sunt uere delectationes sed appareter ppter corruptam dispositionem eius: qui in talib^{us} delectant^r sicut ut qcumq; delectationes q cum tristitia uel dolore assumuntur uel ut medicine illius doloris: sic patet de his in quibus delectant^r laborantes: i. infirmati. delectabili enim uidet^r qnoq; infirmo uertere se plectum: & sumere aqua a cerba uel aliqd simile. Secunda distinctio potest ibi Ad huc q^o boni z c. Preterea cu; boni. Et dicit q^o dupl^r est bonu. qdam qdem: qd se habet p modum operationis: sic consideratio. qdam qdem p modum hitus: sic scia. horu; aut operatio est sic bonu pfectum. q

est perfectio secunda. habitus autem est sicut bonum imperfectum. quia est operatio pma. unde & delectatio uera z pfecta consistit in bono: qd est operatio. ille uero operatioes uel mutatioes que constituunt hominem in hitum naturalem: i. q sunt naturalis habitus constitutio: sunt qdem delectabiles. sed scdm actus. nondum. n. habet rationem boni. q^o prece dunt etiam ipm hitum: qui est pfectio pma. sed scdm ordinem ad hoc bonum habent rationem boni et delectabiles. manifestum est autem q^o operatio delectabilis q est in concupiscencia: non est operatio hitus pfecti. q^o operatio hitus pfecti non remanet aliqd concupiscendum: qd ad istu; hitum ptineat. unde e; q^o talis operatio procedat ex aliq^o principio hituali seu naturali: qd est cu; tristitia non. n. est absq^{ue} tristitia: q^o aliquis concupiscat pfectoem naturalem: quam nondum habet. q^o aut non omnes operatioes delectationes sint tales: patet: q^o inueniunt^r quedam delectationes: que sunt sine tristitia et cu; concupia. sic patet de delectatione que est circa operationes speculatois. talis. n. delectatio non est cu; aliq^o indigentia nature: sed potius procedit ex nature perfectione: puta ex ratione perfecta p habitum scientie Sic ergo uere delectationes sunt ille: que sunt circa operationes pcedetes ex hitib^{us} seu nat^{is} & formis iam exst^{is}. ille autem delectationes que sunt circa operationes constitutas hituum & naturaru; non sunt uere & simpliciter delectationes sed p actus et h^{oc} signu est q^o essent h^{oc} moi uere delectabilia in omni statu delectabilia essent. qd patet esse flm. Sed non eodem delectabili gaudet natura super impleta: puta cu; ho nimis comedit: & natura constituta. i. bene disposita. natura autem bene disposita gaudet his: q sunt simpliciter delectabilia: que. s. sunt conueni

entia nature humane. s; natura simpliciter ta gaudet quibusdam contrariis his: q sunt simpliciter delectabilia. gaudet. n. homines repleti quibusdam cibis etiam amaris eo q^o faciunt digerere cibum: cum tamen nihil eoru sit naturaliter delectabile. q^o non est simile nature humane in excessu se hns. ex quo sequitur q^o non est sint simpliciter delectationes: q ab eis cauetur. q^o sic se habent delectabilia adiuuam: ita etiam se habent delectationes: q ab eis causant^r. Deinde cu; dicit. Ad huc non necessariu; z c. Preterea non est necesse. Soluit rationes sup^{er} inductas & pmo soluit rationem inductam ad terciam opinionem. Secundo rationem inductam ad secundam. ibi Esse autem prauas z c. Tercio rationes: que sunt inducte ad primam. ibi Impedit autem z c. Impedit uero. Dicit ergo pmo: q^o non est necessarium q^o delectatio non sit optimu; s; aliqd sit melius delectatione: q^o quidam hac ratione dicunt: q^o finis est melior generatione. delectationem uero ponunt generationem. in quo qdem falsu; supponunt: ut ex p^{ri}mis sic patet. non omnes delectationes sunt generationes: aut ea que sunt cum generatione. tales. n. sunt cum tristitia & concupia constitutie hitum. Sed quedam sunt operatioes. & ex hoc habent rationem finis. q^o operatio est perfectio secunda: ut dictu; est. & h^{oc} modi delectationes non accidunt factu;: i. his que fiunt: sed utentiu; i. utentib^{us} quasi dicat non consistunt huiusmodi delectationes in ipso fieri hitum. sed in usu eoru iam existentium. & secundum hoc patet q^o non oportet q^o omnium delectationum que sequunt^r operationes ducentes ad pfectionem nature que sunt cum concupiscencia: et ex hoc etiam tollitur diffinitio delectationis que inducebat^r in pma ratione pme opinionis non enim bene se habet dices q^o

delectatio sit generatio sensibilis quod conuenit imperfectis delectationibus: sed magis ut est secundum q^o conuenit perfectis delectationibus: quod delectatio sit operatio habitus conaturalis iam existentis & loco eius q^o possunt sensibiles ponam^{us} nos non impediam. habitus q^o est secundu; naturam. i. qui nature hitis congruit impedimentu; autem operis difficultate; causat in operando que delectationem excludit. ideo autem quibusdam uisum est: quod delectatio esset generatio quedam quoniam delectatio est circa id qd est principaliter bonum. i. circa operationem qua existimant esse idem generationi cum tamen non sit idem sed aliqd posterius. nam generatio est uia in naturam. operatio autem est usus naturalis forme aut habitus. Deinde cu; dicit Esse autem prauas z c. Esse uero. Soluit rationem inductam pro secunda opinione & dicit q^o hoc q^o probatur esse qdam delectationes pronas: q^o sunt qdam delectabilia in ducetia egritudine: ideo est ac si concluderetur: q^o qdam sanatiua sunt praua quia nocent pecunie. quia in ea expeditur dicendum est igitur q^o ambo scilicet delectabilia & praua secundum hoc i. in qm sunt sanatiua uel delectabilia: q^o secundum eandem rationem posset concludi q^o speculatio ueritatis eet praua. q^o attamen nocet sanitati. Deinde cum dicit Impedit autem z c. Impedit uero. Soluit rationes inductas p prima opinione: q^o pma iam soluta est. unde pmo soluit quatuor. Secundo quintam ibi Artis autem non esse z c. Quod autem non. Tercio simul secundam terciam & sextam ibi Tempatum autem fugere z c. Fugere autem. dicit ergo pmo q^o non prestat impedimentum neq; pecunie neq; alicui hitui delectatio propria. q^o s. est ab unoquoq; Sed aliene delectationes unicuique impedimentum prestat: qui uero

delectationes proprie quo adiuuant ad
ad unumquodque: sic delectatio qua
quis delectat in speculando & dicendo
facit homines magis speculari et dicere.
effic non sequitur quod delectatio sit mala
alicui. Deinde cum dicitur. Artis autem non
esse zc. Quod autem non. Soluit quanta
rationem. & dicit quod rationabiliter accidit
quod nulla delectatio sit opus artis. quia
ea que est uere & proprie delectatio: con
sequitur operationem non autem gene
rationem. ars autem est factiua generatio
nis quia est recta ratio factibilium: ut
in sexto dictum est. Non est autem ars fac
tiua operationis sed alicuius potentie: ex
quo precedit operatio. quauis posset sol
ui per interemptionem quia pigmentaria
ars et pulmentaria uidentur ordinari ad
delectationem: tamen non sunt ipsius delectatio
nibus factie sed delectabilium. Deinde
enim dicitur Tempus autem zc. Fuge
re autem Soluit simul secundam tamen &
sextam rationem. & dicit quod hoc quod tempus
fugit delectationes quod erat secunda ratio
& hoc quod prudens querit uitam sine tristitia
quia erat tertia ratio & hoc quod pue
ri & bestie querunt delectationes quod erat
sexta ratio: omnia habet eandem solu
tionem. dictum est enim quod quedam delecta
tiones sunt bone simpliciter. et quoniam non omnes
sunt tales: & huiusmodi delectationes que
sunt non sunt bone simpliciter: querunt pueri
et bestie: & harum tristitia fugit pru
dens loquimur autem de quorundam delectatio
nibus: que sunt cum concupiscentia & tristitia
& tales sunt huiusmodi delectationes. id est.
non bene sumuntur. & secundum hoc super
abundantias dicitur aliquis in temporibus. unum
et hee sunt ille delectationes proprie tempa
ti putantur. id est. in operatione propria delectatur
non fugit sed querit.

Ed tamen quoniam z tristitia malum
zc. Atqui malum Postquam philosophus
persequutus est opiniones in

pugnantium delectationem: & soluit
rationes eorum: hic ostendit contrariam
ueritatem & primo per rationes ostensiuas
Secundo ducendo ad inconueniens ibi Mani
festum autem & ipsum zc. Patet autem
quod nisi. Circa primum duo facit. primo ostendit
quod delectatio sit bonum. Secundo quod aliquam
delectatio sit optimum ibi Optimum
autem nihil prohibet zc. Nihil uero pro
hibet. Circa primum duo facit. primo ponit ra
tionem. Secundo excludit quandam rationem
ibi Ut enim Slenisipus zc. Nam solu
tio illa. Dicit ergo quod confessum est ab
omnibus: quod tristitia est simpliciter malum
aliquid & fugiendum. sed hoc dupliciter. quod
dam enim tristitia est simpliciter malum
sic tristitia: que est de bono quedam autem
est mala secundum quid: inquam. id est. impedi
tiua boni quia etiam tristitia que est de
malo: impedit animam ne propter et expe
dite operetur bonum. manifestum est autem
quod ei: quod est malum & fugiendum: inue
nitur dupliciter contrarium. unum quidem quod
est fugiendum malum aliud autem quod
est bonum timiditati: que est mala con
trariatur fortitudini tanquam bonum & au
datia tanquam malum tristitia autem contra
riatur delectationi. unum concludit necesse
esse quod delectatio sit quedam bonum. Deinde
cum dicitur Ut enim Slenisipus zc. Nam
solutio illa. Excludit quandam solutio
nem primo dicte rationis: uidebatur enim.
predicta ratio non ualere: eo quod conclu
dit a disiuncta ad alteram eius partem. id est.
si fugibile contrariatur bonum. uel fu
gibile fugit aliquid bonum. & ideo Slen
isipus qui fuit nepos & successor Pla
tonis in scola: soluebat dicens quod si ma
ius contrariatur minori: & equali. sed
sicut maius minori: & econuerso. id est.
secundum malum extremum bono medio.
Sed sic unum malum extremum alteri. pu
ta quod est in defectu ei: quod est in excel
su aut eorum. Sed Aristoteles dicit hanc solutio

nem non esse conuenientem. Sed sequitur
quod delectatio est uere malum: sed secun
dum suam propriam rationem. sic superabun
dantia uel defectus sed hoc nullus di
cit. platonici enim. quorum erat hec opi
nio. quod delectatio non sit malum sim
pliciter sed secundum se: sed negabant eam esse bonum
aliquid inquam est quedam imperfectum uel
impeditiuum uirtutis. sicut patet ex
processu premissarum rationum. Deinde com
munit Optimum autem zc. Nihil uero pro
hibet. Ostendit quod aliquam delectatio sit op
timam. Secundo assignat causas erro
ris ibi Sed assumpserunt zc. Primo ostendit
duabus rationibus quas secunda inci
pit ibi Et persequi autem omnia zc. Quod
autem & homines Circa primum duo facit
primo ponit rationem. Secundo manifestat: quod
dixerat per quedam signa inferendo
quedam correlaria ex dictis ibi Et propter
hoc omnia zc. Ac preterea omnia. Circa
primum duo facit. primo excludit quan
dam rationem contrariam utrum enim quedam
delectationes essent prae ex quo posset
aliquis extimare quod delectatio non sit
aliquid optimum. sed ipse dicit quod ni
hil prohibet quin delectatio sit opti
mum. sicut uidentur etiam quod aliqua sci
entia est optima. scilicet sapientia: ut in sexto
dictum est: & quedam tamen scientie sunt
prae non quidem inquam sunt scientie: sed pro
pter aliquem defectum: quem habet uel ex
defectu principiorum. quia. scilicet. procedunt ex
illis principis operationis quas usus indu
cit ad malum. Secundo ibi Forte autem
necessarium zc. Forsan uero. Inducit
rationem ad propositum. & dicit quod unius
cuiusque habitus sunt operationes aliquae
non impedit felicitas autem est operatio non
impedita per omnia bonorum habituum uel alicuius
eorum: ut patet in his que primo dicta
sunt. unde necessarium est huiusmodi operationes
non impeditas esse per se appetibiles. o
peratio autem non impedita est delectatio

ut super dictum est: unde consequens est quod
aliqua delectatio sit optimum: illa. scilicet. in
qua consistit felicitas: licet multe delecta
tiones sint prae: etiam si contingat quod
sint proprie simpliciter. Deinde cum dicitur Et propter
hoc omnia zc. Ac preterea omnia. Manifestat
quod dixerat per signa inducendo tria cor
relaria: quorum primum est quod quia ope
ratio non impedita est felicitas. & hec
etiam delectationes causant inde est quod
omnia extimant uitam felicem esse delecta
bilem. & rationabiliter adiungunt delecta
tionem felicitati. quia nulla operatio per
fecta est impedita. felicitas autem est perfectum
bonum: ut ostensum est. unum operatio est non
impedita que delectationes causat ex hoc
autem concludit ulterius ibi Propter quod
indiget zc. Quia propter. Et dicit quod quia
felicitas est operatio non impedita felix
indiget bonis corporis puta sanitate z in
coluitate & bonis exterioribus que di
cuntur bona fortune ut per horum defectum
non impeditur felix in sua operatione
illi autem qui dicunt: si homo est uirtu
osus: est felix etiam si circumferatur &
subdat magnis infortunis: nihil ratio
nabile dicunt siue hoc dicant nolentes: qui in
terius huic dicto assentiunt siue hoc
dicant nolentes qui per rationem coacti contra
id: quod eis uidetur & innuit stoicos: quod
ru erat ista opinio Tercium correlarium
infert ibi Propter indigere autem zc.
Quia uero fortuna. Dicit quod felicitas
indiget bona fortuna: quibusdam uisum
est quod idem sit felicitas z bona fortuna: quod
tamen non uerum. quia praesuperexcellencia bo
norum. tunc est impeditiua felicitas: in
quam. id est. aliquam per hoc impediunt ab ope
ratione uirtutis: ex qua consistit felicitas. et tunc
minime est iustum: quod talis superexcellencia
nocetur bona fortuna. quia terminus
id est. finis uel ratio bone fortune est per
compatationem ad felicitatem. Deinde cum
dicitur Et persequi autem omnia zc. Quod

aut & i. or. i. es. Ponit scdm rōez ad ostēdendū qd felicitas sit quid optimū. & sum. turp qddam signū. un pmo pōit ipm. & dīc qd hō q omia psequunt. i. querūt delectatōem est qd dam signū q aliqfr delectatio sit optimū. id. n. in qd omis uel plures cōsentiūt: nō pōt esse omio ssm. unde i puerbio dicit q nō perdit omio fama: q apd multos poplos diuulgat. et hmodi rō est. qa natā nō deficit n3 in omib3 neq; ut in p3ribus. sed soluz in pauciorib3. unde id qd inuenit ut i omib3 aut i pluribus uidetur esse ex incliatōne natē que nō incliat n3 ad malum neq; ad ssm. et sic uidetur q delectatio iqm cōcurrit omi appetitui: sit aliqd optimū. Scdō ibi Sed qa nō eadem z c. Sed cum nō idē. Excludit qddā qd possit reputari otrariuz. s. qd nō omis appetūt eandē delectatōnez: sed ipe ondit p hoc nō ipe dīri pncipale ppositū duplici rōne p qdēz qa nō est eadē natā & hitos optimi omiuz neq; scdm ueritatez neq; scdm apparetiam. alia ē enī optima dispositio hoīs. alia equi. item alia iuenis alia senis. et qa unicuiq; ē delectabile id: qd ē sibi cōueniēs. ind est q nō omis appetūt eandē delectatōez quā uis omis appetāt delectatōez. qa. i. d. lectatio est optimū oībus: sed nō eadem: sic nec eadem dispositio natē ē oībus optima. Scdāz rōnem ponit ibi Forte aut z c. Forte aut et secūf. Et pōt dici q omis hoīs appetāt eadēz delectatōem scdm naturālē ppetitū nō tñ scd3 p3uz iudiciū. nō. n. oēs estīmāt corde neq; dnt ore eandē delectatōē ēē optiāz. natā tñ omnes inclinat in eandēz delectatōem. sic in optiāz: puta in cōtemplatōem itelligibilis ueritatis. scdm q oēs hoīs natā scire desiderāt. et hoc cōtingit q oīs

habēt natā r in se ipīs qddāz dīnum s. incliatōem natē: que depēdet ex pncipio pmo: uel etiam ipam formam. que: est huius incliatōis pncipium. Deīde cū dicit Sed et assūperūt z c. Sed acceperūt nomis. Assignat rōne quare aliqui opīati sūt delectatōez nō esse bonū aut optimū. & dīc qd rō h3 est qa corporals delectatōes assūperūt sibi qī hereditarie nomē delectatōis. ppter hō q frēnti? incliamur in ipas: ut pote adiūctas necessariis uite et qa omis picipāt ipas ut pote sensibiles et omnibus notas et qa ipe sole sunt cognite cōmuniter ab omnibus ppter hō et extiant has solas ēē delectatōes et ideo qa hmodi delectatōes nō sūt optie: existiant qdā q delectatō nō sit optimū. Deīde cū dīc Manifestū aut qm z c. Patet aut q nisi Ostendit ppositum ducēdo ad iconueniētiā. ducit aut ad tria iconueniētiā quorūz pīmū est: q si opatio et delectatō et opēa delectabilis nō sit qddāz bonuz: sequerē q felix nō uiuat delectabilr. cūz. n. felicitas sit p se bona: nō requireret delectatōnem uitā felici: si delectatō nō esset quoddam bonum. Scdō ibi Sed & triste z c. S3 et cum molestia. Dīc q si delectatō nō sit aliqd bonū: conuenit q uiuere in tristitia nō sit aliqd maluz. si enī d. lectatio nō sit nec bona nec mala: sequerē idē de tristitia: qci cōtrariat & sic tristitia nō ēē fugiēda. Tercio ibi n3 uti3. Duc ad tciū iconueniēs seqtur. n. q uita uirtuosa nō sit delectabilis: s3 opatōes eius nō sunt delectabiles: q iaz ēē si delectatō nō ēē aliqd bonū: manifestuz ē. n. q uī ē opatia boni

corporalibus itaq; z c. De voluptatibus aut. Postq phs determinauit de delectatōe et tristitia in generali: hic spāfr

determinat de cofalibus delectatōib3 circa quas ē cōtinētia & incōtinētia. & circa hō tria facit. pōnit itentuz. Scdō mouet dubitatōez ibi Propter quid igit z c. Cum igit dolores. Tercio assignat cām quorūdam: que accidūt circa delectatōes ibi Nō semper aut z c. Nullū autem iocūdum. Dicit ergo pmo: q post ea que dicta sūt de delectatōe in cōi: intēdendū est nobis de corporalib3 delectatōib3 ut dicamus q qdam delectatōes sunt ualde eligibiles scilicet ille: que sunt naturalr bone: corporales aut bone delectatōes circa quas aliqs sit intēperās: nō sūt tales. Deīde cum dicit Propter qd igit z c. Cum igit dolores Mouz dubiū. Scdō soluit ipm ibi Vel sit bene z c. Vel ita bone. Tercio assignat cām dictorū ibi Quia autē nō solum oportet z c. Quoniam autēz. Est autē circa pīmū cōsidanduz: q phs sup ad phandum delectatōem ēē bonuz assūpsit argumētuz a malicia tristitie & qa nūc dixerat corporales delectationes nō esse bonas. resumit idē mediū per obiectōnem si enim malo cōtrariat bonū: remanet dubitatio: ex quo delectatōes corporales dicūtur ēē nō bene. qa cōtrarie tristitie sunt male. Deīde cū dicit Vel sic ben z c. Vel ita bone. Soluit obiectōnem. duplr. pmo enim dicit q delectatōes corporales sūt aliqliter bone inqm. s. sūt necessarie ad repellendas cōtrarias tristitias. qa et per hūc modum omē id: qd nō est maluz in sua natura: pōt dici bonum. Scdāz solutōnem ponit ibi Vel usq; ad hoc z c. Vel usq; ad aliqd. Et dicit q delectatōes corporales sūt qnoq; bone non autē absolute. sed usq; ad hec: i. usq; ad certum terminū. & huius rōnem

assignat cum ienim omis delectatō cōsequatur hitum aliqū & motum siue opatōē: oportet q si hituz et motum siue opatōē potest ēē supabūdantia melioris. i. sup excessus a bono q n3 delectatōes qnatālis posset ēē excelsus sic h3 opatōis que est cōtemplatio ueritatis nō potest ēē excelsus melioris. qa qno quis magis ueritatez cōtemplatur: tanto melius est. unde et delectatio consequēs est bona absolute: & non solum usq; ad aliquā mensurā si a hitu et motu siue opatio nuz sit sup excessus melioris: ita etiaz se habebit & circa delectatōnem cōsequētem. manifestum est q circa corporalia bona potest ēē supabūdantia melioris. & huius signum ē: q ex hō aliqs dicit pūus: qa horum bonorū supabūdantiā qrit: etiā si nulli alii noceat: nō tamē ex hoc ipso q querit corporalia bona & delectat: est pūus qa hoīs omis aliter gaudet plmēto & uino & ueneris Sed ex hō uitupatur aliqui: q gaudent in eis nō scd3 q oportet ex quo patet q delectatio corporalis est bona usq; ad aliquā mensurā. supabūdantia aut ipius ē mala econtrio aut se habet in tristitia: qa nō soluz eius supabūdantiā etiaz fugit uirtuosus sed totaliter omne tristitiā. tristitia enī nō est cōtraria supabundantie delectationis corporalis quia sicut aliqs nō tristaret nisi de maximo recellu a supabūdantia delectationū: que qdem tristitia nō multum utupabilis esset: sed aliqliter tolleranda. sed magna tristitia inheret ei: qui psequitur supabundantiā delectationū. ex hoc enīz conuenit q ex modico defectu delectabiliz tristat. & inde est q sicut supabūdantia delectationū corporaliū est mala: itaz tristitia. Deīde cum dicit Quia autēz

z c. Quoniam autem. Assignat rationes
predictas. & primo dicit de quo est in
tentio. Secundo sequitur propositum ibi Primum
quidem quidem utique z c. Primum ergo
Dicit ergo quod non solum oportet dice
re solum a bonis: sed assignare causas
falsitatis que erat in obiecto: h. n.
multum confert ad hoc quod fides adhibea
tur ueritati. cum enim appareat ratio
propter quam uidetur esse uerum id: quod non
est uerum. hoc facit magis credere ue
ritati. & ideo dicitur quod quasi corpo
rales delectationes uideantur multis esse
eligibiles aliis delectationibus. cum ille
sint bone absolute. corporales autem
solum usque ad aliquam mensuram. De
inde cum dicit Primum quidem igitur z c.
Primum ergo. Exequitur propositum. & p
mo assignat rationem: quare delectatio
nes corporales uideantur magis appeti
biles. Secundo assignat rationem alie
sunt minus appetibiles secundum rei
ueritatem ibi Contrarie autem sine tristi
cia z c. Contra ut dolore. Circa primum
assignat duas rationes: quarum secunda po
nitur ibi Ad huc persequute sunt z c.
Sequitur etiam illas. Circa primum
duo facit. primo assignat rationem:
quare delectationes corporales uideantur
magis appetibiles. Secundo assignat rationem
quare delectationes non uideantur bone
uiri ibi Et non studiosum utique z c. Ne
studiosum. Dicit ergo primo: quod par
ratio: quia delectationes corporales uide
antur esse magis eligibiles est. quia expel
lunt tristitiam. & quia delectatio cor
poralis propter sui superabundantiam non est
medicina contra tristitiam. non enim
quacumque delectatione tristitia tollitur
sed uehementi inde est quod homines que
runt delectationem superabundantem et cor
poralem: cui tristitia contrariatur. delec
tationi autem intellectuali puta que est
inconsiderando non contrariatur aliqua tristi

cia quia non est infirmitas: sed in facto est: ut
super dictum est: ex hoc autem ipso quod cor
porales delectationes sunt medicine contra
tristitias: uidentur esse uehementes. quia
mensuratur non solum ex sui natura: sed
etiam ex sui contrario: quod pellunt. &
inde est quod ualde queruntur propter hoc
quod magis appareret: si affuerit sitis. &
ideo illi qui querunt delectationes potius
preparant sibi sitim per comestione fal
sorum. magis in potu delectantur. De
inde cum dicit Etiam non studiosum
utique z c. Nec studiosum. Assignat ra
tionem quare delectationes non uideantur
bone universaliter. et dicit quod propter delecta
tiones corporales sicut etiam super dictum
est: uisum fuit quibusdam quod delectatio
non esset aliqd bonum in delectationibus
corporalibus. duo enim inueniuntur: quod
dam enim earum sunt preue naturaliter
ut pote quare preue operationes: quod quidem
sunt appetibiles quibusdam ab ipsa sua
natura sicut bestiis & bestialibus ho
minibus quibusdam sunt appetibiles propter
consuetudinem sicut delectationes preue
rum hominum quedam uero delecta
tionum corporalium sunt medicine
circa aliquem defectum. & huius sig
num est. quia non sunt nisi indigentis.
nec enim aliquis delectatur in cibo: quo
indiget & sic delectatio cibi est medi
cina contra tristitiam famis & manifestum
est quod melius est habere aliquem iam
perfectum: quam fieri. huiusmodi autem delec
tationes: quas docuimus esse medicinales
accidunt his: qui perfecti. causantur enim ex
his: quod iam sunt perfecti. tollitur nature in
digentia. sic igitur patet quod non sunt bo
ne secundum se sed paccidens: inquam
sunt ad aliquid necessarie & has duas
rationes super tetigit in duabus solutioni
bus. nam ille delectationes excedunt
mensuram debitam: quod consequuntur preue

operationes: que ergo corporales delec
tationes non sunt secundum se bone: cum
tamen uideantur magis appetibiles: quod
dam stimauerunt universaliter delectationes
non esse bonas. Deinde cum dicit adhuc
per se sunt z c. Secutur etiam illas. Po
nit secundam rationem & circa hoc duo fa
cit. primo ponit rationem. Secundo manifes
tat quiddam quod supposuerat ibi Et enim
multis z c. Neutrū uero dicit quod quia cor
porales delectationes sunt uehementes: quod
runtur ab his: qui non possunt aliis de
lectationibus gaudere. scilicet ab hominibus quod
solis sensibilibus inheret: et delectatio
nes intellectuales non percipiunt & de
inde quod tales homines preperant sibi ipsis
quendam sitim talium delectationum: dum
scilicet sponte se ipsos incitant ad earum concu
piscencias: sicut dictum est de illis: qui co
medunt falsa: ut concupiscant potum.
& ideo quia predicti homines habent alia
delectabilia recreantur: non est increpa
bile si corporales delectationes accipiant
dum tamen tales delectationes non nocent
nec eis nec aliis. si autem sint nocive: huius
est primum & increpabile sicut patet de delec
tatione adulterii uel cibi nociui. Deinde
cum dicit Et inenim multis z c. Ne
utrū uero. Assignat rationem cuiusdam
quod supposuerat. scilicet quod homines indigeant
aliqua delectatione recreari. & primo as
signat huius rationem communiter quam ad
omnes. Secundo quam ad iuuenes ibi Simi
liter autem z c. Itaque dicendum est. Tercio
quam ad melancolicos ibi Melancolici
autem z c. Melancolici uero. Dicit ergo
primo: quod ideo non est increpabile quod a
liqui utantur delectationibus corporali
bus: non tamen habeant alias quia indi
gent eis sicut medicina contra tristitias
quam enim ad multa tristitia aduenit ho
minibus propter naturales motus &
operationes. semper enim animal uigilans
est in labore. labor autem est in contraria

tristitia: sicut naturales sermones estis etiam: qui
dicunt quod uidere & audire ingerunt tris
ticiam: inquam est laboriosum: ratione cuius
animal indiget quiescere somni ut di
cit in libro de somno & uigilia: sed ideo
non precepimus huiusmodi tristitiam. quia
iam sumus quiescenti continue eam pati: ui
dere tamen & audire & si habeant la
laborem & tristitiam naturaliter ex par
te organorum corporaliu: habent tamen
delectationem animalem ratione sensibili
um. Deinde cum dicit Similiter autem z c.
Ita dicendum est. Assignat rationem quare
iuuenes maxime indigent delectatione
et dicit quod in iuuenibus propter augmen
tum sunt multe commotiones spirituum
& humorum: sicut etiam accidit uiolē
ti. & ideo propter huiusmodi iuuētus ma
xime querit delectationem. Deinde cum di
cit Melancolici autem z c. Melancolici
uero. Assignat rationem ex parte melāco
licorum. & dicit quod melancolici scilicet natura
dispositione semper indigent medicina contra
tristitias. quia corpus eorum patitur
corrosione: quando propter liccitatem
complexionis. & ideo habent uehementem
appetitum delectationis per quam huiusmodi
tristitia repellatur. delectatio enim ex
pellit non solum contrarium puta tristi
ciam famis: sed si delectatio sit fortis:
expellit quoniamque aliam tristitiam quia om
nis tristitia contrariatur secundum genus
licet non secundum speciem. & quia melāco
lici uehementer appetunt delectationes:
inde est quod plerumque fiunt intempati et
prau. Deinde etiam dicit Que autem sunt
tristitia z c. Contra ut dolore. Assig
nat rationem quare delectationes in
tellectuales secundum rei ueritatem sunt
meliores. & dicit quod quia huiusmodi
delectationes non habent contrariam tris
ticiam. quam expellant: inde est quod non
habent superabundantiam ex qua reddan
tur uiciose. huiusmodi. n. delectationes
o.iiii.

sunt circa ea que sunt delectabilia secundum naturam & non secundum actus & hec duo exponit. primo quidem quid sit delectabile secundum actus. & dicit quod illa sunt delectabilia secundum actus: que delectant. inquam si tunc meditativa quia enim dum aliquis patitur sanationem: accidit quod sanum ibi aliquid operetur propter hoc videtur operatio esse delectabilis. et inde est quod quando quunt huius delectabilia ultra necessitatem medicine: sunt medicine inordinate. quoniam autem exponit quod delectabilia secundum naturam sunt illa: que faciunt operationem talis nature unicuique autem nature delectabilis est operatio propria: cum sit eius perfectio & ideo homini delectabilis est operatio rationis. Deinde cum dicit Non sic autem z c. Nullum autem. Assignat rationem duorum: que accidunt circa delectationes humanas: quorum unum est: quod nihil idem est semper delectabile homini. & huius rationem dicit esse. quia natura nostra non est simplex: sed est ex multis composita. & ex uno in aliud transmutabilis inquam subiacet corruptioni & ideo si homo secundum aliquam suam dispositionem agat aliquam actionem sibi delectabilem: hec delectatio est propter naturalem homini secundum alteram eius dispositionem. sicut contemplari est naturale homini ratione intellectus sed est preter naturale homini ratione organorum & imaginatiois que laborat in contemplando. & ideo contemplatio non est semper homini delectabilis & est simile de sumptione cibi: que est naturalis homini indigenti: preter naturam autem corpori iam repleto. cum autem homo appropinquet ad contrariam dispositionem tunc quod prius erat delectabile secundum precedentem dispositionem neque adhuc videtur tristabile quia non dum contraria dispositio totaliter aduenit. neque ut

delectabile quia iam fere alia dispositio recessit & ex hoc concludit quod dam correlarium ibi Quia si huius z c. Nam si alicuius. Et dicit quod si natura alicuius rei delectabilis est simplex & immutabilis: eadem actio esset sibi delectabilissima: puta si homo esset solum intellectivus semper spiritus in contemplando delectaretur & inde est quod quia deus est simplex & immutabilis semper gaudet una & simplici delectatione quam scilicet habet in contemplatione sui ipsius. non est enim operatio: que delectationem causat solum in motu consistens sed etiam in mouente si cut patet de operatione intellectus. & illa delectatio que est absque motu: est maior quam illa: que est in motu & fieri illa autem que est in quiete esse perfectius ut in superius dicitur per. Deinde cum dicit transmutatio autem z c. Variatio autem. Assignat causam secundam accidentis circa delectationes quod scilicet transmutatio secundum dictum cuiusdam poete est maxime delectabilis hominibus. & hoc dicit accidere propter quandam maliciam id est defectum nature que non semper potest in eadem dispositione consistere: sicut enim mali hominis est quod de facili transmutetur: & non habeat mentem fixam in uno ita est de natura que indiget transmutatione. quia non est simplex neque perfecte bona est. n. motus imperfecti: ut dicitur in tertio philosophorum. Ultimo autem epilogando concludit dictum esse in hoc septimo libro de continentia & incontinentia delectatione et tristitia quid unumquodque eorum est: et qualiter sint bona vel mala. unde iam dicendum est de amicitia. & sic terminatur sententia libri septimi.

Ost hec autem amicitia z c
Post hec consequens erit de

Postquam philosophus determinavit de virtutibus moralibus & intellectualibus & continentia: que est quidam imperfecta in genere virtutis: hic quoniam determinat de amicitia: que supra virtutem fundatur sicut quidam virtutis effectus. & primo perhemialiter dicit de quo est intentio. Secundo incipit de amicitia tractare ibi Forte autem itaque z c. Patebit id autem. Circa primum duo facit primo ostendit quod ad morale pertinet de amicitia tractare. Secundo ostendit que sunt circa amicitiam tractanda ibi Dubitantur autem de ipsa z c. Sed accedunt circa illam. Circa primum inducit sex rationes ad ostendendum quod de amicitia sit considerandum. dicit ergo primo quod post predictam considerationem est quod de amicitia pertrahuntur ut scilicet consideremus circa ea que pertinent ad considerationem moralis philosophi: premissis his: que pertinent ad considerationem naturalis philosophi. & prima ratio quare de amicitia sit tractandum est. quia consideratio virtutis pertinet ad morale philosophum. amicitia autem est quedam virtus: inquam scilicet est habitus electivus. ut infra dicitur & reducitur ad genus iusticie. inquam exhibet proportionale ut infra dicitur vel saltem est eius virtutis: inquam scilicet virtus est causa vere amicitie. Secundam rationem ponit ibi Adhuc maxime z c. Res. insuper summe necessaria. Moralis enim philosophia habet considerationem circa omnia que sunt necessaria vite humane: inter que maxime necessaria est amicitia intimam quod nullus bene dispositus eligeret vivere cum hoc quod haberet omnia alia exteriora bona sine amicis. illis enim qui maxime possident exteriora bona scilicet divitibus & principibus & potestatibus maxime videntur esse necessaria amici. primo quidem ad usum horum bonorum

nulla enim est utilitas bonorum fortune: nisi ex his quis nulli beneficietur. beneficium autem maximum. laudabile sine sit ad amicos. Secundo ad conservationem talium bonorum: que non possunt conservari sine amicis. quia bona fortuna quanto est maior: tanto est minus segura. quia habet plures insidiatores nec solum in bona fortuna sunt iulares amici. sed etiam in contraria. quia in paupertate homines existimant amicos esse singulare refugium. si ergo in omni fortuna amici sunt necessarij ad hoc quod per amicos colubent a peccato. sunt enim secundum se ipsos promi ad concupiscentias delectationum ut in septimo dictum est. senioribus autem sunt utiles amici ad serviendum propter defectus corporales. & quia deficiunt in suis actionibus propter debilitatem sunt eis amici necessarij in adiutorium. illis autem qui sunt in summo id est in perfecta etate sunt utiles ad bonas actiones exequendas quoniam enim duo conveniunt sunt potentiores & in opere intellectualis speculationis: dum unus videt: quod alius videre non potest: et ad opus exterioris actionis: in quo manifeste unus alii auxiliatur. & sic patet quod de amicitia considerandum est sic de re omnibus necessaria. Terciam rationem ponit ibi Natura que inesse videtur z c. Et dicit quod etiam amicitia inest secundum naturam generanti ad generationem. et hoc non solum in hominibus sed etiam in volatilibus. que manifeste longum tempore studium adhibent ad educationem proles. & idem etiam est in aliis animalibus. est etiam natura lis amicitia inter eos: qui sunt unius generis adiutores: inquam communicant in moribus & convivunt & maxime est naturalis amicitia illa que est omnium hominum adiutorem propter similitudinem nature.

speciei. & ideo laudamus philantropos. i. amatores hominū: q̄ implētes id: q̄ natura. ut manifeste apparet in erroribus uiarum reuocat enim q̄libet aliuz etiā ignotuz & extraneuz aberrare q̄i homo sit naturaliter familiaris & amicus omī homini. ea autē q̄ sunt naturalr bona sūt cōsiderāda a morali. et sic debz de amicitia cōsiderare. Quartā ratōez pōit Videf. n. et ciuitatis. Videf ciuitates. Et dic q̄ p amicitia unū cōseruari ciuitates. un legis latores magis student ad amicitia q̄ seruāda:z iter ciues q̄ et ad iusticia: q̄m q̄noq; intermittūt: puta ī penis īferēdis. ne dissensio oriat. Et hoc p̄ hoc: q̄ cōcordia assimilat amicitie q̄m qdē. s. cōcordia legis latores maxie appetūt. contētiōnez at ciuiū maxie expellūt q̄ iūciū salutis ciuitatis. & q̄r tota moralis phia uidet ordiata ad bonū ciuile: ut in principio dēz est: ptinet ad moralē confidere de amicitia. Quīta:z rōem pōit. ibi. Et amicis qdēz z c. Et amici si sūt Et dic q̄ si aliq sūt amici: ī nullo īdigerent iusticia pprie dēa: q̄r hērent oīa q̄i cōia. cū amicus sit alter ip̄e. nō est aut amicitia ad seipm: sed si sint iusti: nihilomin⁹ indigēt amicitia: ad iuicez: et illud qd est maxie iustū: nūc ē cōseruatiū. z tēperatiū amicitie multo gō magis ad moralē ptinet cōsiderare de amicitia q̄ de iusticia. Sex tam rōez pōit. ibi Non soluz z c. Nec soluz. Et dicit: q̄ non solum de amicitia cōsiderādum ē, q̄r est qd in necessariū humane uite: sed etiā quia ē qdā bonū. i. laudabile & honestum. laudamus enim phōs & amatores amicorum & philophilā. i. amicitia multorum. uidetur ēē aliqd boni: intū q̄ qdam existimat coldez ēē nīros bonos & amicos. Deide cuz dicit

Dubitant autē zc. S; accidūt circa il
lū. Ōndit q̄ sint de amicicia cōsiderā
da. & pmo p̄mittit q̄nda; dubitatio
nē: que cca amiciciā apparet. Scdo oñ
dit q̄les dubitatiōes sint cca amiciciā
defmināde ibi Filia q̄de; igit. Hec i
git nā talia. 3. q̄cludit quorūda; errorē
ibi Vna q̄de; n. Qui em̄ sp̄ez. Circa
p̄mū duo fac. p̄o pōit diūſas opiniōes
quorūda; in rebus hūanīs circa amicici
am. Scdo in reb⁹ nātalib⁹ ibi Et d̄ his
ipſis. Atq; de his. Dicit g⁹ p̄o: q; de a
micicia non pauca dubitat & p̄ hoc
maifestat ex diūſis opiniōib⁹ qdā. n.
uolūt: q; amicicia ſit qdā; ſilitudo. z
q; ſiſes ſūt ſibi inuice; amici. et ad h⁹
inducūt pūbiuz: qd̄ d̄r: qd̄ ſiſe uadit
ad ſuū ſimile. et colorus ad colorum
ſunt autē qdā; aues gregales: ſicut
ſturni & inducūt et quecūq; ſilia pū
bia. alii uero egrario dūt: q; oēs figu
licōtrariant ſibi inuice; inq̄m. ſ. un⁹
īpedit lucrū alteri⁹. eſt autē ueritas
q̄ſtiōis: q; ſimile p̄ſe loq̄ndo ē amabi
le. hētur autē odio paccñs: inq̄m. ſ. ē
īpeditmētū p̄p̄i boni. Deīde cū dīc Et
de his ipſis. Atq; de his. Pōit circa idē
cōtrarias opiniōes in rebus nātalibus
et dīc q; de hac eadem q̄ſtiōe qdā;
ingrunt ſuperius. i. altius & magis
nātaliter: ſicut Euripides qui dixit q;
terra deſiccata deſiderat pluuiam q̄
ſibi contrariū. & q; celuz uenerabi
lē propter ſui dignitatem quādo eſt
impletum pluuiā deſiderat cadere in
terram. i. q; emittat pluuiam: qd̄ eſt
contrariū eius altitudini & pleni
tudini Eraclitus etiam dixit q; cōtra
riū cōfert ſuo cōtrario: ſic homini
ſupcalefacto cōferūt frigida inq̄m ex
differētibus et cōtrariis ſit optima ar
monia. i. cōtempantia dixit contrari
um eſſe conferens inq̄ntum omīa ſūt
facta ſecūdū litte; p̄q̄m clamēta pos

et facta sunt distincta. Et eo his dixerunt
quidam alii: et precipue Empedocles: qui
dixit quod simile appetit sibi simile. Solui-
tar et hec dubitatio eodem modo per hoc: quod
simile per se loquendo est desiderabile et ama-
bile naturaliter. peccidit autem desiderat
contrarium: inquam est conferens et iudiciale:
sic super delectationibus contrarium dixit:
Deinde cum dicit. Naturalia quidem sibi. He-
c igitur naturalia. Ondit quod dubitationes sunt
determinande circa amicitiam, et dicit quod na-
turales questionibus sunt relinquende quod non
sunt proprie presentis intentionis: scilicet quecumque
sunt humana: ut pote pertinet ad mores.
et ad passionibus humanas: de his intentionem
sic utrum possit esse amicitia in omnibus
hominibus: vel non possit esse malis. et utrum
sit una species amicitie. Deinde cum dicit
Vna quidem est. Qui enim spiritum. Ex-
cludit quorundam errorem: qui stima-
bant quod esset una sola species amicitie pro-
pter hoc: quod omnes species amicitie sunt com-
perabiles secundum magis et minus: puta
cum dicimus quod maior est amicitia ho-
nesti quam utili. Sed ipse dicit quod non cre-
diderunt sufficienti signo. quod etiam ea
quod differunt specie: recipiunt magis et mi-
nus. puta si dicamus quod albus est colo-
ratiore nigro: vel secundum analogiam:
puta si dicamus quod actus est melior po-
tetia & substantia accidet. Vltimo autem di-
cit quod de predictis: que pertinet ad res huma-
nas circa amicitiam dicendum est su-
perius. id est a prioribus incipiendo.

Orte autē ntīq. de hīs zc.
Patebīt id aut. Postq phs
phemīafr cōdit: q̄ oportet
ia dēfīnīare: et que sūt de
anda: hīc īpīcit de amīcīcīa.
et p̄r cōndīr qd sūt amīcīcīa.
īgnīt spēs eīus. ibi In oībus
īuīz spēs zc. Incūctīs at. Cir
facīt. p̄mō īueīstīgat q̄tuor

partes diffinitionis amicitie. Secundo concludit amicitie dicitur oportere utrumque inuestigat per tria facit circa quod tria facit circa obiectum amicitie. Secundo dicitur quod obiectum ibi Vtrum igitur zc. Dicitur ergo primo quod de predictis questionibus forte fiet aliquid manifestum: si cognoscamus quid sit amabile quod est obiectum amatonis: a qua dicitur amicitia. non enim quicumque indifferenter amatur. quia malum in quantum huiusmodi non amat. amabile quidem est vel per se bonum scilicet honestum. vel delectabile. hoc autem tertium. scilicet utile videtur esse illud: per quod pervenit ad bonum honestum & delectabile ideo sunt propter se amabilia ut fines utile autem est amabile propter alterum: sic id quod est ad finem bonum autem & delectabile si communiter iudicentur: non distinguuntur sibi adiuncte sed solum ratione. nam bonum dicitur quod scilicet quod est in se perfectum & appetibile. delectabile autem scilicet quod in eo quod est appetitum sic autem non sumuntur hic. sed verum bonum hominis hic dicitur: quod ei convenit secundum rationem. delectabile autem quod est sibi conveniens secundum sensum. Deinde cum dicitur Vtrum igitur zc. Movet circa hoc dubitationem: utrumque. scilicet homines amant id: quod est bonum simpliciter: vel id: quod est bonum ipsis. hoc. n. quorumque adiuncte utrumque sonat. sic pharisaeus est bonum simpliciter: non tamen est bonum indigentibus necessariis. & eadem dubio est circa ipsum dubitabile nam aliquid est delectabile simpliciter: sic dulce: quod non est delectabile homini scilicet huiusmodi gustum infirmum. Deinde cum dicitur Videmus ut zc. Solvit predictam questionem. & primo ponit solutionem. & dicit quod unumquodque videtur amare id quod sibi bonum sicut simpliciter amabile est id: quod est simpliciter bonum: ita unicuique amabile est id: quod est sibi bonum. Secundo ibi Amat autem zc. Obicit incontinentem

quisque homo a
bi bonus: sed
um, appetit
ad nisi put est
letur falsum e
apprehensu.
q. unicuique sit an. oile id: qd est sibi
bonum. Tercio ibi Differt autem zc.
Nec quicq. Soluit dicens. q. hoc nihil
differt ad propositu. quia cu amatur
aliqui apparet bonu: amat ut sibi bo
nu. unde etia poterit dici: q. amabile
est apparet bonu. Secunda particula
pertinet ad qualitate amationis: qm
ponit. ibi Tribus autem entibus zc.
Cum tria sint illa. Et dicit q. cu tria
sunt: propter que hoies amant. s. bo
nu. i. honestum. delectabile & utile
in illa amatione: que dicitur amare i
aiata: puta uinum aut aurum: non de
amicicia: & hoc ostendit dupliciter.
primo quidem q. in tali amatione no
potest esse redamatio: que requiritur
ad amiciciam. non enim uinum amat
homo: sicut homo amat uinum. Secu
do quia non sic amamus inaiata: ut
insit nobis uoluntas boni illorum: ri
diculum enim esset dicere q. aliquis
uult uino bonum: sed hoc bonum:
qd est uinum homo uult sibi p hoc q.
homo amat uinum: non est beniuolus
uino sed sibi ipsi. & si aliquis dicat q.
homo uult uino bonu: quia uult q.
conseruetur: considerandus est: q. ho
mo uult saluari uinum: ut ipe habeat
illud. et ita non uult salute uini: inq.
est bonu uini: sed inquantu est bo
num sui ipsius. & hoc contra itoez.
amicicie. Dicitur eni q. oportet ami
co uelle bonu gratia illius & no pp
ter bonu amantis. Tercia particula
pertinet ad uicissitudinem amandi qm
ponit. ibi Volentes autem zc. Et qui
ita uolunt bona. Et dicit q. si aliqui ue
lunt bona aliqui gratia illius: dicim?

eos beniuolos. sed non dicimus eos
amicos: & si non idez fiat ab illo: ut
scilicet amatus uelit bonum amanti
eius gratia: quia amiciciaz dicimus ee
beniuolentiam in contrapassis: ut si a
mans ametur. habet eni quanda co
mutatonez amoris secunduz forma
comutatiue iusticie. Quarta particu
la sumit sedm conditoez mutui amo
ris: & hac ponit. ibi Vel apponendu
Vel adiugendu. Et dicit q. ad hoc ap
ponendu e ad coplerda ratioez amici
cie: q. sit beniuolentius mutua non la
tens. multi. n. sunt beniuoli aliquibus:
quos nuq. uiderut: inq. ex auditis e
xistimant eos ee epiches. i. uirtuosos
ul utiles sibi. et pot esse: q. ide patiat
aliqui illoru ad euz: q. sic e beniuolus
hmodi ergo hoies uident esse beniuo
li adiuicez: sed no possut dici amici:
cu lateat eos: qliter se heat adiuicez.
Deinde cu dicit. Oportet igit. Opus est
igit. Concludit ex pmissis diffinitoez
amicicie. et dicit q. o. aliqd roez amici
cie. q. p. eaz alicui sibi no uelit adiuice
coz. et q. hic no lateat eos. et q. h. sit
propter unu aliqd predcorum. s. pp
ter bonum uel delectabile uel utile.

Differunt autem hec zc. Differunt
autem hec. Postq. phs ondit
qd sit amicicia: hic distin
git spes amicicie. Sed ondit in qui
bus amicicie spebus fiat actio actones
sensu qstioes. ibi Tuis itaq. exntib.
Cu ergo triplex sit amicicia. Circa pz
duo facit. pmo distinguit species ami
cicie: que est inter ineqles personas.
ibi Altera est autem amicicie spes zc.
Est & alia spes. Circa p. mu. duo fac.
pmo distinguit amicicie spes. Secun
do ostendit eas in equalitate existere.
ibi Quemadmodum autem zc. Ve
autem in uirtutibus. Circa p. mu. tria

facit. pmo distinguit amicicie spes. Se
cundo determinat de eis percomber
ationem ad subiectum. ibi In senibus
autem & senibus zc. In difficilibus
autem & senibus. Circa primum duo
facit. primo poit speruz distinctonem
Secundo determinat de singulis speci
bus. ibi Qui quidem igitur zc. Qui
igitur propter utilitatem. Dicit ergo
primo: q. cum sint tria amabilia: sic
dictum est scilicet bonum simpliciter.
delectabile & utile: hec differunt spe
adinuicem: non quidem sicut tres spe
cies ex equo diuidentes aliquod gen
sed secundum prius et posterius se ha
bentes. & quia secundum differentiaz
obiectorum diuersificantur actus: co
sequens est q. amationes secunduz hee
tria differat spe: ut scilicet alia sit spe
cies amationis: qua amatur aliquid.
ppter bonum: & alia qua amatur a
liquid ppter delectabile: & alia qua
ppter utile. & quia amicicie actus e
amatio: consequens est q. etiam sint
tres spes amicicie eqles numero ama
bilibus: quaz una est amicicia prop
honestu: quod est bonu simpliciter.
alia propter delectabile. & tertia pp
ter utile in singulis enim horuz salua
tur ratio amicicie supra posite. quia
secundum unuquodq. horum trium
potest esse redamatio non latens & se
cundum hec tria possunt sibi bona uel
le adinuicem: secunduz q. amant: pu
ta si amantes se propter uirtutem uo
lunt sibi inuicem bonum uirtutis. si
a propter utilitatem uolunt sibi inuicem
bona utilia: & si propter delectatoez
delectabilia. Deinde cum dicit. Qui
quidem igitur zc. Qui igitur propter
utilitatez. Determinat de p. dictis ami
cicie spebus: que quidem non equali
ter sub amicicia continetur: sed sedm
prius & posterius. sic ergo tria facit

pmo determinat
de ea: que est d
rius rationem
Secdo determinat
quod e. bonu si
z. p. se com. tit ratio
fecta autem bon
uero. Circa p. mu.
ostendit qles sunt amicicie. si per
fecte. Secundo ostendit: quibus cope
tunt. ibi Maxime autem in senibus z
zc. Videtur. zc. Circa primum du
facit. primo ostendit amicicias utiles
& delectabiles esse amicicias per acci
des. Secundo ostendit que sunt facile
dissolubiles. ibi Facile solubiles itaq.
zc. Itaq. tales. Dicit ergo pmo q. illi
qui amant se adinuicem propter utili
tatem: unus non amat alteru: prop
ter se ipsu: sed secundu q. ab altero
accipit sibi aliquod bonum: quod si
militer est in his: qui se amant prop
ter delectationem: non enim unus a
mat alium propter hoc: q. est taliter
dispositus: puta q. est eutopolus. i. uir
tuose se habens circa ludos: sed solu:
inquantu est sibi delectabil. z. sic pa
tet q. tam illi qui amant propter bo
num qd eis prouenit: q. etiam illi: q.
amant propter delectationem: amant
propter delectabile: quod p. ciunt.
& ita non amant amicum: secundu
q. ipe in se est: sed sedm quod accidit
eis scilicet secundu q. est utilis uel de
lectabilis. unde patz q. huiusmodi a
micia non sunt p. se amicicie: sed per
accide. quia non amatur homo se
cunduz illud: qd ipse est: sed secundu
q. aliquid exhibet. s. utilitatez uel de
lectatone. Deinde cum dicit. Facile
solubiles zc. Itaq. tales. Ostendit h
modi amicicias facile ee dissolubiles.
sunt. n. pp. aliqd: qd accidit hoibus q.
amat: in q. hoies non permanent temp

in semper idem: hō
quando igitur illi
amant esse sibi de
amici eorum q
o. & hoc maxime
amicicia utili: ostē
amici: facile eē dis
nim. nper. t idem
ad & a ad sed
diueria tempora & loca: sicut in egrit
tudine est utilis mīdus in nauigatio
nauta: et sic de alijs. q. ego amicitia
non hēbatur ad ipm h. minez sedm se
sed ad utilitatez: que ab ipso erat: co
sequens est q. dissoluta amicitia taz et
amicicia dissoluat. & simile contingit
circa amicitiam delectationis. Deinde
cum dicit. Maxime autē in senibus zē.
Videtur autem. Ostendit qbus h
modi amicitie competāt. & pmo oñ
dit quibus competat amicitia utilis.
Secundo quibus competat amicitia d
lectabilis. ibi Iuuenum autē amicitia
zē. Adolescentiūz uero. Ponit autēz
pmo tria genera hoīz: quibus cōpe
tit amicitia utilis. z pmo dicit: q. ma
xime talis amicitia uidet fieri senibz
qui non querūt delectabile ppter de
bilitatez caloris & sensum: q. querūt
utile: inq. m. s. indigent: ut subuenia
tur nature iam deficienti. Secdo ibi Et
eorum qui in adolefcētia zē. Iuuenes
quoq. Dicit q. amicitia competit et
adolefcētibz & iuuenibz: qui que
runt utilie. hi qdem non oīno sūt ta
les: ut se mutuo ament: neq. etiam
cōiūunt adinuicem. quia q. ad oq.
nō sunt sibi inuicem delectabiles: nec
unus indiget societate alterius: nisi
solum ppter utilitatez. intm enī mu
tua societas est eis delectabilis: inq.
p hoc hnt aliquā spēm boni: ad qd sit
eis utilis talis societas. Tercio ibi In
has autem zē. In hīs & hospitalitaz

Dicit q. ad amicitias: que sunt ppter
utilitatem reducunt etiaz amicitia p
regrinorū: qui se inuicem amare uide
tur ppter utilitatez: quaz unus ab alio
habet in sua pergrinatione. Deinde cū
dicit. Iuuenum autē zē. Adolescentiūz
autem. Ostendit quibus competit a
micicia delectabilis. & circa hoc
duo facit. pmo dicit quibus compe
tat hmodi amicitia: & dicit q. amici
cia que est ppter delectationez: maxie
uidet esse iuuenū. q. uiuunt scdm q.
ferunt a passionibus non dum roborata
in eis iudicio rationis: quo passio
nes ordinant. & quia passiones omīs
ad delectationem & tristitiam termi
nantur: ut in secundo hitum est: con
sequens est q. ipi maxime persequunt
aliquid: quod est eis delectabile scdm
prensens tempus. passiones enīz pertinet
ad partem finitiuaz: que maxime res
picit prensens. amare autēz aliquid ppter
hoc: qd est subiectū delectationis
in futurum: iam accidit ad rationem
utilis. Secundo ibi Eate autem zē.
Verum id simul. Ostendit horū ami
cicias eē facile mutabiles dupliciter.
pmo quidem ex parte delectabilium.
quia. s. transeunte etate fiunt eis alia
delectabilia. non enim eadem sunt: i
qbus delectant pueri adolefcētes z
iuuenes. et iō tales de facili fiūt amici
et de facili cessant. quia simul trāsmu
tatio delectabili transit amicitia. Iu
uenilis at delectatōis ē uelox trāsmu
tatio eo q. tota eius natura i quadaz trāsmu
tatione consistit. Secdo ibi Ama
tiui autēz zē. Et ad mores proni sunt
Ostendit idem ex parte amantium. z
dicit q. iuuenes sunt amatiui. i. pmp
ti & uehementes in amore. quia scilicet
cet amant non electione: sed secundū
passionem: & in quantum cōcupiscūt
delectationē. z ideo uehementēz ziter se

amant. & quia passio facile transi
t sic facile aduenit: inde est q. tales sic
de facili amare incipiūt: ita cito qes
cunt ab amando. & multociens eadē
die amicitia ineunt & dissoluūt. Sed
qdiu amicitia durat: uolunt tales
totum diēz sibi inuicē commanere: &
cōiūere sibi ipas: inq. m. sunt sibi mu
tuo delectabiles. isto enī modo dispo
nitur in eis amicitia. Deinde cum di
cit. Perfecta ē autem zē. Perfecta ue
ro est. Determinat de amicitia pncipa
li: que est ppter bonū uirtutis. & p
mo pponit hmodi amicitiam eē per
fectam. & dicit q. ista amicitia: que
est bonorū. & sibi inuicem similitud
scdm uirtutez: est perfecta amicitia.
Secundo ibi Isti enī bonā zē. Hi nāq.
sibi bona. Probat qd dixerat ostēden
do conditōnes huius amicitie. & p
mo ostēdit q. hmodi amicitia est p se
& non p accidens. Secdo ostendit q. n
hilei deest. ibi Et est uterq. simplr bon
us zē. Tercio q. est rara. ibi Raras
autem uerisimile zē. Nāz q. tales sūt.
Circa pnum tria facit. pmo ostendit
pdictam amicitia esse p se & nō p ac
cidens. illi enim q. sunt sibi similes in
uirtute: uolunt sibi inuicem bonari
quātum sunt boni. sunt autem boni
scdm se ipos. nā uirtus est qdam pfectō
faciens hoīem bonū: & opus ipius.
ergo patz q. tales uolunt sibi bona se
cundum se ipos. unde eorum amicitia
est p se. Secundo ibi Volētes autem zē.
Qui uero amat amicos. Ex hoc cō
cludit q. talis amicitia sit maxima: sem
per enim illud: quod est p se: est po
tius eo: qd est p accidens. cum igitur
hec amicitia sit p se. alie autem p acci
dens. consequens est: q. uirtuosi qui uo
lūt bona amicis ppter eos & non ppter
aliquid: q. sibi ex eis perueniat: sūt
maxime amici. Tercio ibi Permanet

aut q.
z quod pertinet
ut patet in terci
hoc tria facit. pmo
amicicia comprehendit
in alijs amicitijs. &
amicicia uterq. amicus
solum simpliciter. s. se
sed etiam per com
n amicu. quia illi
sunt & simpliciter bo
ni. & u
quia unicuique sunt delectabiles ppter
actiones. & tales id est actiones simi
les ppter. actiones aut uirtuosorum sūt
q. dēz: que unius ppter sibi sūt & que
alterius similes ppter. non enim con
trariant sibi operationes: que sunt se
cundum uirtutez: sed omēs sūt secun
dum rationez rectam. Sic ergo mani
festūz est q. amicitia uirtuosorum nō
solum habet bonum simpliciter s. et
delectationē & utilitatē. Secundo ibi
Talis autēz amicitia zē. Talis uero
amicicia. Concludit iterūz q. talis a
micicia rationabili ē diu permanens
& nō facile transiens. quia in ea con
iungunt omia: quecunq. requirūt ad a
micos. omīs enim amicitia est ppter
bonūz uel ppter delectationem & h
uel simpliciter: puta quia id: qd ama
tur: est simpliciter bonūz & delectabi
le: uel q. ē bonū uel delectabile amati
z hō est ē bonūz delectabile nō simplr
ppter: s. scdm qndā similitudinē ad id

...natur. Tercio
xime uero. Cōclue
ciam eē maximā
cōiungunt omnes tō
maxie amabilia et
nesta. q̄ & sūt bona
delectabilia & utilia.
o; q̄ eē amare in his
amicicia horū sit
dicūt. Raras autē zc. Tales
Ostēdit p̄dictam amicicia
q̄ eē signū perfectōis. Nam p̄fecta
in quol; genere rariū inueniūt. Cir
ca hoc aut tria facit. p̄mo ostēdit p̄po
litum duabus rōnib; quarū p̄ma ē
q̄ amicicia ē uirtuosorum. pauci
aut sunt tales p̄pter difficultatē attē
gendī m̄dium: ut dictū ē in 2°. unde
uerisimile ē: q̄ tales amicicie sūt rare
Secūdam rōnēz pōit. ibi Adhuc autē
zc. Reterea cōsuetudines. Quia. s. a
micicia dolum indigeret longo tēpo
re & mutua assuetudinē ut se inuicem
possent cognoscere & uirtuosos & a
micos. q̄ sed; q̄ dicitur i puerbio nō
conuenit q̄ aliq̄ se inuicem coḡ p̄scāt
anteq̄ simul comedūt mensu; salis.
Non oportz aut q̄ un; acceptet aliū
ad hoc: q̄ sit eius amicus anteq̄ unus
appareat alteri amandus: & credat
ita eē: & hoc raro conuenit. Vnde ta
les amicicie sūt rare. Scdō ibi Qui autē
cito zc. Qui enim. Excludit obiectō
nez de illis; qui uident cito fieri ami

et dicit q̄ illi cito sibi inuicem exhi
bent opera amicicie manifestent: q̄ nō
lunt eē amici: non tamen adhuc sūt.
quousq; sciant q̄ sint amabiles inuicē
& sic patz q̄ cito sit in hoīe uoluntas
amicicie. sed non ita est de ip̄a amici
cia. Tercio ibi Hec q̄dem igitur zc.
Hec igit & tempore. Epilōgādo. cō
cludit q̄ p̄dicta amicicia ē p̄fecta &
s̄ dū tempus: q̄ est diuina & scd̄m
reliq; que dicta sūt. & p̄ficitur scd̄m
omnia que sunt in aliis amiciciis. &
simile sit utriq; amicorum ab altero
quod requiritur ad amiciciam p̄pter h̄
s. q̄ sunt similes in uirtute.

Ve autēz p̄pter delectabile
zc. Que uero ḡra. Postq̄m
ph̄s dēfinauit de tribus
amicicie sp̄ibus: hic compat eas ad in
uicem. & circa hoc tria facit. p̄o oñ
dit in quo alie amicicie sint similes p̄
fecte. Scdō in quo ab ea differāt. ibi
Propter delectatōnez q̄dem igit zc.
Propter uoluptatem igit. Tercio epī
logat q̄ dicta sunt. ibi Spēs autem a
micicie zc. Spēs igitur amicicie. Cir
ca p̄mum duo facit. p̄mo ostēdit simi
litudinem aliarum amiciciarū ad per
fectāz q̄m ad causam amādī. & dicit
q̄ illa amicicia que ē propter delecta
bile: habz similitudinē p̄fecte amici
cie. inq̄m uirtuosi sunt sibi inuicē uti
les. Scdō ibi Maxie autēz zc. Potissi
me autēz. Dicit similitudinē quantū
ad p̄manentia amicicie. & circa hoc
duo facit. p̄mo ostēdit quō & amici
cia utilis & delectabilis sint p̄mansue.
Secundo que earū sit p̄manētior. ibi
Quid autē p̄pter utile zc. Qui autēz
p̄pter utilitatē. Circa p̄z duo facit. p̄mo
p̄ponit duos modos: q̄bus p̄dē due
amicicie sūt p̄manētes. et i hoc habēt
multā similitudinē p̄fecte amicicie

Secūdo pōit modū: in quo deficiūt a
p̄manētia. ibi Quidem autē non de
lectabile zc. Qui uero non uolup
Primo ergo ponit p̄mū modū
manētie dicens. q̄ etiam in h
sunt amici propter utile & delect.
le: maxime autem sunt amicicie p̄
nētes: cum idē & eguale sibi inuice
repēdant: puta delectatōem pro de
lectatōe et q̄a scd̄m diuina delectabilia
diuerse delectatōes sp̄e & q̄ntitate
ferētes. oportz q̄ ad p̄manētiaz ami
cie nō solum repēdat delectatio s; i
am ab eodem delectabili sicut accidit
in eūtp̄: quo unus delectat in lud
alterius. Non autē oportz sic eē: sicut
accidit iter duas personas se amātes
amore uenero: q̄ quandoq; tales nō
delectat in eisd;: sed amator delecta
tur i h̄ q̄ recipit seruiciū ab amatore:
q̄bus cessatibus q̄noq; cessat amicicia:
dum. s. ab una parte cessat uisio et ex
alia parte cessat seruiciū. Scd̄m
modū p̄manētie pōit. ibi Multi autē
rursus zc. Sunt itēz q̄ p̄manēt. Et dī
cit q̄ etia; i amicicia utili et delecta
bili multi p̄manēt in amicicia: si u
nus diligat mores alterius. sicut luxu
rius diligit mores alterius luxurio
si: uel unus cupidus lueri mores alte
rius. nō q̄ tales mores sint scd̄m se di
ligibiles ex consuetudinē: inq̄m. s. ab o
sunt similis cōsuetudis. Similitudo at
ē per se causa amicicie: nisi p̄ accidēs i
pediat p̄uatu; bonū: ut sup̄ dictū ē
un cum mores et mali ex cōsuetudinē
acq̄siti sint p̄manētes: seq̄tur q̄ ta
lis amicicia sit p̄mansua. Deinde cum
dicit. Qui autē nō delectabile zc. Qui
uero nō uoluptatē. Pōit modū quō
amicicia deficit in p̄manēdo. & dīc q̄
illi q̄ in amabilibus non recompētant
delectabile p̄ delectabili s; utile p̄ de
lectabili: sūt minus amici p̄pter mino

id: un
delectari:
Scd̄m dīaz p̄o
la. zc. solaz bonorū.
La amicicia bonorū q̄ est
se intransmutabilis. trāsm
cicā maxie p̄ hoc q̄ u
inuenit in alio id: q̄d au
atar. s; hoc non pōt con
cicia bonorū q̄ hō non defa
alici malū de illo: quē inuē
p̄bavit: z nūq̄ inuenit eū aliq̄
faciētes et i quo inuenit oīa quecūq; re
putatur digna ad dēraz amiciciā: uñ
talīs amicicia nō dissoluit. tūz q̄ p̄ se
& nō p̄ accidēs: tū q̄ ē p̄fecta oīa in
se cōtinens: que ad amiciciāz requirunt
q̄ rōnēs sup̄ sunt pōite: tūz ex eo q̄
non cōpatit impedimētūz amicicie
q̄d inuēit p̄rōnēz inducīt. Sed in a
liis amiciciis nihil p̄hibz q̄ un; credat
malū de alio z q̄ un; iūstū faciat aliis.

aut. Tercio
vero. Cōcl
iam et maxim
cōiungunt omnes tō
maxie amabilia
nesta. qd & sūt bona
delectabilia & amabilia
qd et amare in his
amicicia bonū sit
dicit. Rarū autē ē. qd
Oñdit p̄dictam amicitia
qd est signū perfecti
in quolibet amicitia
ca. qd sūt amicitia
sunt dī. tamē hec due a
tur: ut. s. sint idem amici
et delectable: quia ea que
ta spē scdm accidēs dīu
aut amicitie sūt p̄ccī
a dictū est: un non
ic igitur tñ ī p̄dīs s̄p̄s
an didat: mali possunt sibi iui
cen mīci: inq̄m. s. sunt boni. un
solī boni sūt simpliciter amīci. alīi a
sūt amīci scdm similitudinem inquan
tum. s. assimilant bonis.

Vemadmodū autē in uir
tutibus zc. Vt autē in uir
tutibus. Postq̄ phs distin
guīt spēs amicitie: hic determinat de
eis p̄comperationem ad actum p̄priū
amicicie & circa hoc duo facit. p̄mo
distinguit amicitia per habitum &

actum. Secūdo pbat qd supposuerat
Assimilat autē amatio zc. Silis
matio. Circa p̄mum tria facit. p̄
tinguit amicitia per habitum
3. Secūdo ostendit quod qdam
sunt amicitia ppter defectū actus
Si autē diuina zc. Quod si diu
rior sit. Tercio oñdit amicitiam
norum esse maxiam ex rōne ip̄ius
us amicitie. ibi Maxie qdem igi
zc. Dicit ergo p̄mo. qd sicut est in
is uirtutibus: qd qdaz dicunt boni
uirtuosi scdm habitū: puta fortes
et liberales etia: qno actum uirtu
s non exercent: quidaz non dicunt
uosi scdm hoc: qd actu exercent o
peratōnez uirtutis: ita etia: est & in
amicicia: qd quidaz dicunt actu ami
ci: inquantū conueniūt cum delecta
tione adiuuice: & sibi inuicē benefa
ciunt: que duo uidetur pertinere ad
actum amicitie: sed tñ sic sunt dispo
siti scdm habitū: ut inclinent ad ope
randū h̄modi opera. sicut patz de a
micis: quādo dormiūt: uel abinuice
loco sepanē. non. n. ip̄a amicitia sim
pliciter dissoluūt per distantia locor
sed sola amicitie operatio. & sic patz
q amicitia remanet hitu etia: opera
tione cessante. Deinde cu: dicit. Si a
diuina zc. Quod si diuina sit. Oñ
dit quod in quibsdā deficit amicitia
ppter defectū actus. et p̄mo oñdit p
positū. Scdo pbat qd supposuerat.
ibi Nihil. n. sic est zc. Nihil. n. ē. Oñ
dit aut p̄positū circa tria genera ho
minū. p̄ quidē circa eos: q diu adiu
uice sepanē. unde dīc qd si absentia
amicorū abinuice sit diuina: uidet fa
cere obliuione: amicitie p̄cedenti: &
tandē destruit. o: n. qd sic habitus p
consuetudinem operum acquirūtur:
ita etiam p̄idem conseruentur. Nam
unūquodq: conseruat per suā causā.

& iō dictum est in puerbio q
amicicie dissoluunt per hoc: q
aliū non appellat. i. non collo
et cōiungit alteri. Scdo ibi No
at zc. Oñdit idē circa senes
ros. et dīc. q neq: et senes neq: i
homīes inculti in uerbis & con
uident esse amatiui. i. apti ad ar
ciam propter hoc. s. tempus nō i
apti ad amicitie actum: qui est col
uere. parū enim inuenit in eis d
lectatōne. & iō non possunt de
conuiuere aliis. qd nullus pōt p
i. p̄ aliq: longū tempus morar
hoīe: qui cōtristat ul' et non delect
maxie. n. uidet scdm natāz hoīn
et aliis aīalibus: qd fugiāt tristitia
z appetāt delectatōem: q nihil aliū
uidetur q quies appetit in bono de
siderato. Tercio ibi Qui aut recipiūt
zc. Qui aut se mutuo recipiūt. Oñ
dit idē circa terciū gen' hoīum: q
s. recipiūt se adiuicem in hoc. s. q un
acceptas mores et cōsūtōez alteri
et tñ p̄p' aliquā causā nūq: cōiungit
adiuicē. et dīc q tales magis sūt simi
les beniuolis q amicis: quia amicitia
quictū p̄ aliq: tēpus requit. Deide cū
dicit. Nihil at zc. Nihil. n. ē. Probat
qd supposuerat. s. q uiuere requatur
ad amicitia: sic p̄prius actus eius. et
dīc q nihil ē propriū amicorū: sicut
posuit. n. duo sup ad actū amicitie
ptinere. s. conuiuere. et tribuere iuicē
bona: q est utilitatē asserre amico: qz
qde: utilitatē non oīs in amicis que
rūt. s. solī indigētes: s. cōmorari sūt
p̄diē. i. p̄ aliq: longū tempus cum
amicis appetūt et ī bonis abūdantes
qbus nō conuenit q sint solitarii: si
nō sint sibi mutuo delectabiles: et nō
gaudeāt in eis: q duo inueniunt in
amicicia eorū: q sunt sūt nutriti. Sic
ergo patz qd p̄cipuus actus ē conui

num
tine
est. cu
biliū
ne: non tūc
bitū. ergo amicitia ē habitū
ratōnez ponit. ibi Et uolūt bo
Et bona uolunt. Et dicit qd hoī
amicicia: uolunt amicis bona
ip̄os amicos. Naz si eis uelent bona
p̄p' s. hoc magis eēt diligere se
q alios. mare at alios eorū gēa nō
est scdm passionē. qd passio cū pertine
at ad appetitū sensitiuū: non excedit
p̄priū bonū amantis. unde relinqui
tur qd hoc sit scdm habitū. & sic ami
cicia est habitus. Tercio ibi Et aman
tes amicū zc. Respondet cuidam ta
cite obiectōni. Dictum est. n. supra q

Secundo agit de multitudie amicorum
ibi Multis autem esse zc. Pluribus uero
esse. Tercio de distinctiōe am ibi
Qui item in potestatis zc. Qui ue
ro dicitur ergo pmo. q in hominib se
ueris & sephus tanto minus sit ami
cicia: quāto ris sunt discoli. quia
scilicet de ipsum sumētes sensum su
um sequunt. & ideo cum aliis cōcor
dare non possūt: unū autem gaudet

his aliorum tum quia igitur
edunt. tum ppter suspiciōem
aliis habēt. ista autē maxie
eē amicicie opera & causati
is scilicet cōcordia et colloquiū
orum & inde ē q iuuenes q mltū
loquū gaudēt & de facili aliis
tū cito fiūt amici: qd nō cōue
de senib nō. n. possint fieri amici
is de quorū conuictu & colloquio
gaudēt. & eadem ratio est de se
qui. s. sūt littigiosi z mordaces
que ab aliis agūtur. tales at
& seueri possunt esse beniuoli
aliis bona uolūt in affectu et eē
tu subueniūt in necessitatibus:
n tamē fiūt uere amici ppter hoc
non cōuiuūt neq; gaudent in socie
ate amicorum: que maxime uident
esse amicicie opa. Deinde cum dicit Mul
tis autem esse amicū. Pluribus uero esse.
Agit de multitudie amicorum. et circa
hoc tria facit. p^o enīz oñdit q scdm ue
ram amiciciā: que est bonorum nō cō
uenit habere multos amicos Secundo
ostendit q hoc cōuenit in aliis duab⁹
amiciciis: q. s. sūt ppter utile et delecta
bile. ibi Propter utile aut zc. Propter
utilitatē. Tercio cōperat utrosq; ami
cos adiuicem. ibi Horū aut magis
zc. Horum uero magis. Ostēdit ergo
p^{mo} q scdm perfectā amiciciā que
est ppter bonū uirtutis: non cōuenit
aliquē esse multis amicūz tribus rōi
bus: quarū pma) ē. q cum talis ami
cicia sit perfecta: & maxia habz simi
litudinem cuiusdam supabūdantie in
amādo: si. s. cōsideret quantitas amo
ris. sed si cōsideret ratio amādi: nō
potest ibi esse supabūdantia. non. n.
cōuenit uirtutē & uirtuosum ab alio
uirtuoso qui rōne ordiat suos affect⁹:
nimis amari. supabūdās at amor nō
ē nat⁹ fieri ad multos: sed ad unū tm

